Sibel Özbudun - Temel Demirer

"HAYIR, EVET'TEN ÖNCE GELİR!" HUKUK(SUZLUK) YAZILARI

Araştırma-İnceleme

"HAYIR, EVET'TEN ÖNCE GELİR!" HUKUK(SUZLUK) YAZILARI
Sibel Özbudun
Temel Demirer

Ütopya Yayınları: 165
Araştırma - İnceleme Dizisi

© 2008 Ütopya Yayınevi

1. Baskı
Ütopya Yayınevi, Mayıs 2008

Kapak Resmi
Guayasamin

Sayfa ve Kapak Düzeni
Sevgi Küçük Çoban

Baskı ve Cilt
Sözkesen Matbaası
İvedik Org. San. Matbaacılar Sitesi
558. Sok. B Blok No: 41 Yenimahalle - Ankara
Tel: (0 312) 395 21 10

ISBN 978-975-6361-72-6

Ütopya Yayınevi
Ataç I Sokak 33/15 Kızılay / Ankara
Tel-Fax: (0 312) 433 88 28
İnternet: www.utopyayayinevi.com.tr
E-Posta: utopya@utopyayayinevi.com.tr

“HAYIR, EVET’TEN ÖNCE GELİR!”
HUKUK(SUZLUK) YAZILARI

SİBEL ÖZBUDUN – TEMEL DEMİRER

Mahkemelerin karşısında nasıl durulması gerektiğini öğrendiğimiz;

İsmail Beşikçi...

Fikret Başkaya...

Haluk Gerger...

Ve adını anmadığımız bütün diğer "hocalar"ımıza,

minnet ve saygıyla...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ: YAPILABİLECEK BAŞKA BİR ŞEY DAHA VAR: HAYIR DEMEK! 9

I. AYRIM: TEORİSİ VE PRATİĞİYLE HAK(SIZLIK), HUKUK(SUZLUK)! 29

DEVLET VE HUKUK: KADİM HUKUK SİSTEMLERİNE BİR BAKIŞ 31
SİBEL ÖZBUDUN

HAK(SIZLIK), HUKUK(SUZLUK) VS... 39
TEMEL DEMİRER

HAK(SIZLIK) VE HUKUK(SUZLUK) PRATİĞİ 58
SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

HUKUK(SUZLUK) MU? İLGİLİLERİNE AÇIK MEKTUP! 121
TEMEL DEMİRER

HUKUK(SUZLUK) TARTIŞMALARININ SINIRI 301 OLABİLİR Mİ? 138
TEMEL DEMİRER

SAHİ, 'TÜRKLÜK' NEDİR? 156
SİBEL ÖZBUDUN

1.500.001'İNCİ AHBARİK: HRANT! 161
SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

II. AYRIM: TMY 8/1 YA DA 'EYVAH, POLİS VAR'IN HİKÂYESİ 181

"SÖYLEDİKLERİM 'SUÇ' SAYILIYORSA, BU 'SUÇ'U ONURLA TAŞIMAYA HAZIRIM" 183
SİBEL ÖZBUDUN-DEMİRER

EYVAH, POLİS VAR! 193
SİBEL ÖZBUDUN

III. AYRIM: SUÇ: 'KAPALI TAHRİK' = DÖRT DEFA TCK 312/2! 197

'HAYIR, EVET'TEN ÖNCE GELİR' 199
TEMEL DEMİRER

'TCK 312, VD'LERİYLE EGEMEN İRADE...' 234
TEMEL DEMİRER

KAPİTALİST DEVLET GERÇEĞİ 289
TEMEL DEMİRER

KİMİNLE, NASIL VE NE PAHASINA 'MUHATAPLIK' 294
TEMEL DEMİRER

'REEL POLİTİKA' MI? DEVRİMCİ TUTUM MU? 299
TEMEL DEMİRER

'TÜRKİYE REBETİKO DİNLİYOR'! (YA DA ÇOK ÜNLEMLİ BİR YAZI) 304
TEMEL DEMİRER

IV. AYRIM: TCK 169 VEYA 'SİLAHLI ÇETEYE YARDIM ETMEK'! 331

ÖZGÜRLÜKLER GASPEDİLEMEZ 333
TEMEL DEMİRER

'NE GELİR ELİMİZDEN İNSAN OLMAKTAN BAŞKA?' 340
TEMEL DEMİRER

V. AYRIM: 298 SAYILI YASAYA MUHALEFET! 375

DÜŞÜNÜP KONUŞMAK... ANLATMAK... ÖRGÜTLENMEK... 'SUÇ' MU? 377
TEMEL DEMİRER

'SUÇ İDDİALARI' CİDDİYE ALINABİLİR Mİ? 381
TEMEL DEMİRER

VI. AYRIM: TCK 169 YA DA 'YASADIŞI PKK ÖRGÜTÜNE YARDIM ETMEK'! 393

'ADALET ADİL Mİ?' 395
TEMEL DEMİRER

'TOPLUMSAL VİCDANA VE ADALETE MUHTACIZ!' 405
TEMEL DEMİRER

İTİRAFÇILARIN SUSURLUK DAMGALI İFTİRALARI 426
TEMEL DEMİRER

SANIK SUSURLUK'TUR, 'ÖTEKİLER' DEĞİL! 432
TEMEL DEMİRER

SUÇLU SUSURLUK'TUR 441
TEMEL DEMİRER

İFTİRACILAR ZIRVALIYOR 453
TEMEL DEMİRER

'YARGILAYABİLİYORSANIZ SUSURLUK'U YARGILAYIN!' 459
TEMEL DEMİRER

İFTİRACI 'HUKUK(SUZLUK)' 465
TEMEL DEMİRER

'SAYIN İTİRAFÇI VATAN DAŞ' 468
TEMEL DEMİRER

VII. AYRIM: ONLAR Kİ SUDA BALIK, HAVADA KUŞ, TOPRAKTA KARINCA KADAR ÇOKTURLAR... 473

BİZDEN BİRİ: AHBARİK HRANT 475
SİBEL ÖZBUDUN-TEMEL DEMİRER

APOLİTİK BİR APOKRİFE APOLOJİLER, YA DA APOSTOLİK BİR APOLOG 481
SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

'GÜNAH KEÇİLERİ' 484
SİBEL ÖZBUDUN

'DEVLETİN DUVARLARI' 486
SİBEL ÖZBUDUN

İNSAN(LARIMIZ) HAKKINDA 491
TEMEL DEMİRER

ABSTRACT & CONTENTS 495

ÖNSÖZ

YAPILABİLECEK BAŞKA BİR ŞEY DAHA VAR: HAYIR DEMEK!

"Ne kadar biçerlerse biçsinler umut daha gür sürecektir."[1]

Montesquieu'nun ifadesiyle, "Bir tek kişiye yapılan haksızlık, bütün topluluğa yönelmiş bir tehdit"ken; "Adalet olmadan düzen olmaz" diyen Albert Camus'nun çok şeyi özetliği kanısındayız...

Öyle ya; "İnsancıl olmadıkça adil olamazsın" der Vauvenargues ve ekler S. Freud, "Adaleti, aklın yardımı olmadan kullanmak imkânsızdır..."

Bunlar, böyle olmasına böyle de... 'Akıl', 'hukuk', 'adalet'... Onlar nerede, nasıl, neyle iştigal ediyorlar?

Sorular, yanıtı aramayı sürdürüyor ve çok şey hâlâ yanıtsız...

* * * * *

Yo, hiçbir şeyi abarttığımız falan yok!

Emile Zola'nın, 'İtham Ediyorum'unda, "Derin bir tutkuyla arzuladığınız gerçeğin ve adaletin hiçe sayıldığını, ayaklar altına alındığını, karanlıkta bırakıldığını görmek ne büyük bir yıkımdır..." haykırışıyla ifade ettiği soru(n), insan(lık) için hâlâ gündemin baş maddesiyken; hayır, hayır hiçbir şeyi abartmıyoruz...

Egemenlerin yarattığı Guernica tablosunda değişen bir şey yok; mağdurlar hâlâ mağdur; tıpkı, 'Mağdurun Dili'nde[2] 'hor görülme'yi, 'alay edilme'yi, 'incinme'yi, 'acı çekme'yi tartışan Nurdan Gürbilek'in 'hikâyemizi' anlattığı gibi...

Bir yüzünüzü yakın geçmişe dönün: 80'ler Türkiye'sinin askeri diktatörlüğünce biçimlendirilen 'hukuk(suzluk)'un kültürel iklimini, 12 Eylül ve sonrasındaki devlet terörünü, onunla at başı giden ve her şeyi içeren, Platon'un ifadesiyle, "Para ve ahlâk ters orantılıdır. Biri azaldıkça diğeri artar" gerçeğini kanıtlayan piyasacı değer(sizlik)lerin yükselişini; egemen medya yalanını; liberalleşen söz patlaması ile içselleşmiş oto-sansürü; 'öteki' ilan edilenlere karşı yıkıcı/yok edici topyekûn savaşı; vitrinlerin göz kamaştıran ışıltısıyla insan(lık)a yeniden enjekte edilen milliyetçi hummayı; yoksulluğu örten 'resmi ideoloji'

---

[1] Kemal Özer, "Bir Mayıs Günü".

[2] Nurdan Gürbilek, Mağdurun Dili, Metis Yay., 2008.

hamasetini ve ille de bunları savunan hukuk(suzluk)un karanlık panoramasını anımsayın...

İnsan(lık) tarihine nakşedilmiş bu derin acılar; Dostoyevski'nin 'ezilmiş ve aşağılanmışları'nda, Oğuz Atay'ın 'Tutunamayanları'nda, Yusuf Atılgan'ın 'Dışlanmış kahramanlar'ında, Cemil Meriç'in 'ezeli mağdurluğu'nda betimlenirken; tam da bu tablo karşısında kimilerinin 'ruhunu Kurtlar Vadisi okşamakta'dır![3]

Evet, evet 'müesses nizam'ın 'hukuk(suzluk)'unun 'mağdurları' durmadan ve biteviye 'hizaya soktuğu' verili tabloda, bir yandan da tüketim ekonomisine hâkim olan 'kitsch'/'absürd', hemen her şeyin yerini alıyor.

Kolay mı post-modernizm 'kitsch'i/'absürd'ü kutsadı; 'kitsch'in/'absürd'ün insan(sızlık)ını yarattı...

* * * * *

Kısaca olsa da anımsayalım, anımsatalım: 21. yüzyıl geçen yüzyıldan farklı sorunlar ve sorularla dev bir yığın gibi dimdik duruyor karşımızda. İnsanlığın aydınlanma, pozitivizm, akılcılıkla elde ettiğini sandığı hemen tüm değerler, hızla çözülüp dağılmış, parçalanmış durumda. Günlük yaygın söylemle bir akıl tutulması yaşadığımız açıklıkla ortada.

İnsanlığın geçirdiği devrimlerin son halkası olan bilişim devrimi, ne tür katkılar yapacak günlük yaşama henüz tamamen ortaya konabilmiş değil. Bir yandan hızla gelişen teknoloji insanları farklı bir sınıflamaya taşıyor; diğer yandan neredeyse birkaç bin yılda elde edilmiş uygarlık tarihi, birkaç yıl içinde tümden değişiyor ve alışkanlıkları, bilgi ve becerisi elinden alınan birey, kendini çıplak, yalnız ve çaresiz hissediyor.

Tüm bu olup biteni anlamak için hiç kimsenin durmaya ve düşünmeye vakti yok! Kişi kendini sürekli eksikli, geç kalmış ve bir büyük kurgunun içinde, bütünü etkiyemeyecek kadar küçük hissediyor. Gerçeklik duygusu yitiyor; sahici sevinç, mutluluk, acı yerini sanal olanına devrediyor. Bir tür şizofreni insanı tutsak ediyor. Bilgi çağı olduğu savlanan bu süreç, önümüze konulan sonsuz olanaklarla tam da söylendiğinin aksini kanıtlıyor. Bilgi yerini kuşkuya devrediyor. Neredeyse kendi varlığından bile emin olamayan, henüz yüzyıl öncesinin değerlerini bile bilmeyen, tanımayan, köksüz topluluklara dönüyor insanlık.

---

[3] MHP Adana Milletvekili Muharrem Varlı, şiddeti meşrulaştırdığı iddiasıyla eleştirilen 'Kurtlar Vadisi Irak' filmine övgü yağdırdı: "Ruhumu ve duygularımı okşayan bir film. Keşke o filmdekileri gerçekten yapabilsek". TBMM Dilekçe Komisyonu'nda söz alan MHP Adana Milletvekili Muharrem Varlı, TBMM'de 'Kurtlar Vadisi' aşkını şöyle dile getirdi: "Televizyon yayınlarını hep eleştirdik ama iyi şeyler de yapılıyor. 'Kurtlar Vadisi Irak' filmini izledim. Milli duyguları ön plana çıkaran filmler de yapılıyor. Bu film onlardan birisi. Film, benim ruhumu ve duygularımı okşadı. Keşke, o filmdekileri gerçekten yapabilsek diyorum" ifadesini kullandı ("'Kurtlar Vadisi' MHP'li Vekilin Ruhunu Okşuyor", Radikal, 24 Ocak 2008, s.6).

Haz, tüketim fetişizmi, düşünsel olanın yerini, yararlı(!) olana devrediyor. Yararlı olansa anlık olarak değerli olabiliyor; hiçbir değer evrensel, kalıcı olmayı başaramıyor. Ahlâki ölçütler hızla değişiyor; sosyal bilimler, bilim olma sıfatını kaybediyor.[4] Hukuk da hukuk...

Hâsılı insan, insan olmaya yabancılaştırılıyor...

Yani kapitalist yabancılaşma tarafından yaratılan insan(sızlık), bilgisiz bir 'içtenlikle', ona gösterilen her şey inanıyorken; çözüm için gerekli bilgiden yoksun bırakılıyor; yani sorunlar ve sorulara karşısında 'yanıt veriyormuş' duygusu uyandırıyor...

Türkiye söz konusu 'kitsch'in/'absürd'ün altında ezilirken; zikredilen -kocaman- yalanın bir parçasını da 'demokratik hukuk devleti' söylenceleri oluşturuyor...

Yıllardır tanığı/tarafı olduğumuz bu kocaman yalanın mağdurlarındanız; ya da topraklarımızda, coğrafyamızda yaşanan hikâyenin sıradan parçalarıyız...

Kolay mı? 60 darbesinde çocuk olsak da; 70 ve 80'de onun mağduru olan muhalifleriydik!

Senaryo, rejisi ve baş aktörlüğüne 'lanetli egemenler'in imzasını koyduğu ol hikayat bize, 'hukuk(suzluk)' dedikleri şey babında 'hayır'ın 'evet'ten önce gediğini öğretti...

* * * * *

Yaşayarak gördük ve öğrendik ki: Üzerine bir hayli ve durmadan ve de 'şehvetle' boş konuşmayı sevenlerin durmadan nutuk çektiği 'hak(sızlık) ve hukuk(suzluk)' teorisinden, pratiğine bir sınıfın iktidar icraatıdır...

Söz konusu iktidardan yanaysanız 'hak(sızlık) ve hukuk(suzluk)'tan başka türlü istifade edersiniz; yok eğer karşıysanız payınıza başka şeyler düşer: Egemen şiddet yani işkence, zindan, yargısız infaz, faili (belli) meçhuller vd. gibi...

Bizde bunlardan 'nasibimizi' aldık; ve bunların hepsine 'hak(sızlık) ve hukuk(suzluk)', yani 'demokrasi' veya 'milli birlik' adına maruz bırakıldık; ne ironik değil mi?

'Hak(sızlık) ve hukuk(suzluk)', yani 'demokrasi' veya 'milli birlik' ya da vs...

Bu konularda sözlüklerde şunlar kayıtlıdır:

"Demokrasi bir devlet biçimidir, devletin özel türlerinden biridir. Giderek her devlet gibi, insanlara karşı, örgütlü, sistemli bir kuvvet uygulamasıdır..."

"Gerçekte, sınıflı toplumlarda demokrasi, bir devlet biçimi olarak sömürü ve baskı altındaki sınıflara uygulanan dikta demektir..."

---

[4] Enver Aysever, "Romanda, Kitapta Yeni Çağ ve Ötesi...", Cumhuriyet, 15 Şubat 2008, s.15.

"Burjuva bilimi demokrasiyi tanımlarken genellikle, sadece formel vasıfları göz önünde tutar; bu vasıfları, toplumun sosyoekonomik şartlarından ve fiili durumundan soyutlayarak ele alır. Oportünist ve reformistlerin kullandığı ve saf demokrasi adını verdikleri kavram, bu soyutlamanın bir sonucudur. Her demokrasi toplumun siyasi düzeninin bir şekli olarak esas itibariyle üretimin hükmü altındadır..."

"Demokrasi, egemen sınıf tarafından yürütülen bir diktatörlük şeklidir; dolayısıyla, aslında yalnız egemen sınıflara mensup kimseler için var olan bir sınıf demokrasisi karakterini taşır..."[5]

'Hak(sızlık) ve hukuk(suzluk)'un teorisi ve pratiğine ilişkin olarak sözlüklerde kayıtlı olana şu da eklenebilir:

"Otorite, tahakküm ve erk çoğu zaman aynı anlamda kullanılsa da, birbirinden farklı ancak aynı zamanda birbirine göbekten bağlı kavramlar ve olgulardır. Nasıl ki hukukun toplum tarihinden bağımsız bir tarihi yoksa, hukukun da temel konularından olan otorite, tahakküm ve erkin de toplum tarihinden bağımsız bir tarihi düşünülemez. Otoritenin de, tahakkümün de kaynağında eşitsizlik vardır. Eşit olmayan ilişkiler, otorite ve tahakkümü beslemektedir. Otorite, tahakküm; güvensizlik, korku, korkutmak, sindirmek figürlerini sürekli üretmek durumundadır".[6]

* * * * *

Siz bakmayın 'hukuk(suzluk)' konusunda; Nilgün Cerrahoğlu'nun, "Hukuk devleti olmadan demokrasi olmaz. Hukuk devletinin vazgeçilmez şartı yargı bağımsızlığıdır. Hukuk devleti, yasama ve yargı erklerinin birbirlerinden tamamen bağımsız olması demek. Yargının yürütmeye bağlı olduğu bir ülkede, demokrasinin katresini göremezsiniz. Savcının yasa yerine denetleyeceği kişilere bağımlı olması, belirsizlik yaratır. Yarını kestiremezsiniz"[7] ya da Murat Belge'nin, "Yargı, evet, hükümetlerden bağımsız olmalı. Ancak, Türkiye'de hep olduğu gibi, 'hukuktan bağımsız' olmamalı"[8] türünden ifade ettiği; niyetler(iy)le gerçek(ler)i karıştıran sözlerine Ali Murat Özdemir'in altını özenle çizdiği şu gerçekleri kimse inkâr edemez: "Burjuva hukuku nesnesinin verili doğasına, dolayısıyla verili tanımına bağımlıdır. Hukuki olgular alanını kendi nesnesi yapar, nesnesini olgu kesinliği içerisinde ele alır. Hukuk onları oldukları gibi, kendilerini verdikleri gibi ele aldığı için bu verilere hesap sorulamaz.

---

[5] Kleines Wörterbuch der Marxstisch-Leninistischen Philosophie; Manfred Buhr-Alfred Kosing, 'Demokrasi maddesi', Materyalist Felsefe Sözlüğü, çev. Aziz Çalışlar.

[6] Ercan Kanar, Humanite Dergisi, No:2, s.33-34.

[7] Nilgün Cerrahoğlu, "Temiz Eller...", Cumhuriyet, 26 Mart 2008, s.11.

[8] Murat Belge, "Bağımsız Yargı", Radikal, 22 Mart 2008, s.11.

Marksist bir hukuk çalışması öncelikli olarak burjuva hukukunun kendine nesne diye verdiği ve verili olduğu için hesap sorulamaz hâle getirdiği bu verilerin değeri ve anlamının sorgulanması maksadına yönelir.[9] Burjuva hukuku (verili hukuku sorgulamadan, açıklayıcı şey olarak ele alan) bu hâliyle öncülleri olmayan bir çözümler bilimi, soruları olmayan bir cevaplar kitabıdır; yanıt veremeyeceği soruları sormaz. Burjuva hukukunu belirleyen ilişkiler ancak onların gizlenme biçiminde var olabilir. Oysaki hukuk, kendi kavramının teorisinin ya da öncüllerinin biliminin var olması koşuluyla anlamlı bir varoluş edinebilir.

Diğer yandan, burjuva hukukunu belirleyen ilişkilerin gizlenme biçimini ifşa etmek, kendiliğinden, 'daha iyi' bir hukuku yaratmaz. Çalışma, şu hâliyle, ne daha iyinin formülasyonu peşindedir ne de burjuva hukukunu oluşturan pratikleri görmezden gelme çabası içerir".[10]

Adaleti 'mülkün temeli' ilan eden söz konusu 'hukuk(suzluk)' açısından Karl Marx'ın belirttiği gibi "Mülkiyet..., kapitalist açısından, başkasının ödenmemiş emeğine ya da ürününe sahip olma hakkı olarak görülür, emekçi açısından da kendi ürününe sahip olma imkânsızlığı olarak görülür"; ve böyle olunca da burjuva 'hukuk(suzluk)u' ortaya çıkar!

Burada yeniden Özdemir'in dediklerine dönersek: "Demek ki hukuk toplumsal iktidar ilişkilerinin devlet faaliyeti olarak tezahür ettiği noktada ideoloji alanına endekslidir. (...) Hukuk, toplumsal iktidar ilişkilerinin her alanında ideolojiye endeksli olarak mevcuttur. Ancak bu mevcudiyet her zaman devlet üzerinden dolayımlanır. (...)

Toplumsal iktidar ilişkileri ister devlet faaliyeti olarak tezahür etsin ister üretimin liberal ve neo-liberal söylemlerinde 'sivil toplum' olarak ilan edilen bölgede 'bireyler-arasılık' hâlini arz etsin, genel toplumsal düzenleme sürecinin bir parçası olarak hukukun değerlendirilmesi eylemi, aralarında 'hukukun işlevi', 'hukuk (sistemi) hukuki ideoloji ilişkisi', 'hukukun otonomisi', 'hukukun dönemselliği', 'hukuki söylemin özgüllüğü', 'hukukun evrenselliği', 'hukukun biçimselliği', 'hukuki söylemin önvarsaydığı öznenin hâli' gibi başlıkların ele aldığı bir seri sorunla yüzleşmeyi gerektirir. (...)

Althusserci bir perspektiften bakıldığında hukuk üretim ilişkisi değil. Diğer yandan, yeniden üretime müdahil olduğu kadar, '...hukuka aykırı davranıldığı durumları yasakladığı ve cezalandırdığı için üretim ilişkilerinin işleyişine' de doğrudan müdahil.[11] Burada kalınsa hukukun inşa edici (bir anlamda üretken)

---

[9] Bkz. L. Althusser vd., Kapital'i Okumak, çev. A. Işık Ergüden, İthaki Yay., 2007, s.301-493.

[10] Ali Murat Özdemir, Sözün Mülkiyeti: Hukukun Ekonomi Politiği, Dipnot Yay., 2008, s.11.

[11] L. Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, çev. Alp Tümertekin, İthaki Yay, 2003, s.69.

rolüne replik kalmayacak. Ancak hukukun, kapitalist üretim ilişkilerinin 'düzenli' işleyişini 'hukuki-ahlâki ideoloji' 'kullanarak' sağlaması, 'üretim ve mübadele etmenlerinin maddi davranışının her an, her yerde, aralıksız müdahalesi ile...' düzenlemesi, hukukun inşai rolü üzerine Althusserci perspektif içerisinde oldukça geniş bir alan sağlıyor.[12] Buradaki hukuk kavramsallaştırması, liberal hukuki ideolojinin kurgulamaya çalıştığının aksine, yürütmeye dışsal değil.

Hukuk terimi de gizemli değil, bir sisteme gönderme yapıyor: hukuk deyince yasalar, hukuki ahlâki ideoloji, polis mahkemeler, yargıçlar, hapishaneler vb. anlaşılmalı.[13] Siyasal alan (hukuk denilen) sistem dolayımı ile hem yeniden üretim faaliyetine hem de işleyişe müdahildir".[14]

Evet, evet burjuva 'hukuk(suzluk)u'nun tarihsel köklerinde sömürgeci Roma 'Hukuk(suzluk)u' vardır;[15] şöyle ki: "Hukuk sistemleri, bağlı oldukları kurallar silsilesi ve arka plandaki felsefeleriyle, tabi oldukları rejimi yansıttıkları gibi, hitap ettikleri zamanın demokratik anlayış ve kültürünü de biçimlendirirler. Süreç içinde Avrupa kıta coğrafyasında biçimlenmeye başlayan devletler de, ideolojik tercihlerini kendilerine en yakın ve uygun buldukları Roma Hukuk Sisteminden yana kullanarak, idari ve hukuk düzenlerini temellendirip, uyarlamışlardır. Yani seçim bilinçli ve ideolojiktir. İlk çağdan başlayan bu tercihli süreç, modern tarihin hukuk ve demokrasisidir.

Bu bilinçli tercih sonucu olarak; günümüz modern Avrupa Hukuku, üzerinde yükseldiği Roma Hukukunun nüfuz ve düşünce yoğunluğunu kendine özgü üstünlüğüyle devam ettirmektedir. (...)

Modern Hukukunun, siyasi yapısının muhafazası bakımından, kişiler üzerinde kurduğu çok sistemli ve zapturapt denetiminin zeminini oluşturan, çağlar arası kurduğu köprüsel bağın ve dünya medeniyet ve kültürünün önemli bir

---

[12] Y.a.g.e., s.69.

[13] Y.a.g.e., s.70.

[14] Ali Murat Özdemir, Sözün Mülkiyeti: Hukukun Ekonomi Politiği, A.g.e., s.176-178.

[15] Roma'dan başka şeyler de var; örneğin Hititler de olduğu gibi...

Bu hukuk Tunç Çağı'nda 600 yıl devlet ve imparatorluk geçmişi bulunan bir uygarlığa ait... Adalet beklentilerimizin ve hukuka inancımızın giderek zayıfladığı bir çağda 'Hitit hukuku da neyin nesi oluyor' diye sorulabilir?

Erdal Doğan'ın 'Hitit Hukuku: Belleklerdeki Kayıp' (Güncel Yay., 2008) adlı yapıtındaki şu satırlara göz atın: "Bey için iltimas yapmasın, erkek kardeşine, kız kardeşine, arkadaşına iltimas yapmasın. Hiç kimseden rüşvet almasın. Haklı bir davayı kaybettirmesin, haksız bir davayı da kazandırmasın. Doğru ne ise onu yap". Bu sözler Hitit büyük krallarından biri tarafından söylenmişti.

Hitit Büyük kralı II. Tuthaliya da talimatnamesinde yargıçlık görevi yapacaklara; "Hangi kente dönerseniz dönün, kentin bütün insanlarını toplayınız. Her kimin bir davası varsa, onun hakkında karar veriniz ve onu memnun ediniz. Eğer bir kölenin veya hizmetkârın veya yaşlı bir kadının, bir davası varsa, hakkında karar veriniz ve onu memnun ediniz" talimatı veriyordu.

unsuru hâline gelen Roma Hukukunun seçiminin bu nedenle hiç tesadüfü olmayıp, tamamen bilinçli bir tercihin sonucu olduğu gerçeğiyle karşı karşıyayız.

Tarihteki somut düzenlemeleriyle, insanın doğadan kopartıldığı, cinsiyetçilik ve köleliğin baskın karakter olarak belirleyici olduğu, merkeziyetçi Roma İmparatorluk Hukukunun, tüm kıta Avrupası ve Anglosakson Hukuk Sistemleri üzerindeki büyüleyici etkisi işte bu nedenledir, yani: Statükonun korunması. Günümüzün hukuku da aynı minval üzerinden 'ilerlemeci' inşa ve 'gelişimini' sürdürmektedir..."[16]

* * * * *

Elias Canetti'nin, "Korkulmaktansa nefret edilmeyi yeğlerim" sözüne müthiş büyük bir önem veren insanlardan olarak; 'hak(sızlık) ve hukuk(suzluk)'un teorisinden pratiğine dair ekleyeceklerimiz şeyler ne mi olabilir?

Belki 'yaşadıklarımız' yani somut hikâyeler... Hepsi bu!

Bu alt başlıkta, asla eğilip bükülmeden 'hukuk(suzluk) ilgililerine açık mektup'lar yazdık; 'hukuk(suzluk) tartışmalarının sınırı 301 olabilir mi?' diye sorup, bu tür sınırlamalara itiraz ettik!

'Türklük' denilen şeyin Kürtlük, Ermenilik, Fransızlık, Araplık kadar önemli ya önemsiz olduğundan kesinlikle şüphesi olmayanlar olarak hep bir devrimci Marksist'in, 'millî kimlik, etnik kimlik ve kültüralizm' konusunda düşünebileceği şeyleri düşündük; çünkü 'Enternasyonalle kurtulur insanlık' diyenlerdendik...

* * * * *

Yüksek sesle, hatta avaz avaz haykırarak soralım: Bagram'da Guantanamo'da 'Hukuk' var mı?

Bizim yanıtımız 'olumlu'dur; elbette vardır; 'Bu neyin 'hukuku'dur?' diye sorarsanız yanıtımı kısa ve nettir: Egemenlerin 'hukuk(suzluk)u'dur!

Bu ABD'de nasılsa, topraklarımızda da öyledir...

Örneğin Mustafa Suphi ile Ethem Nejat ve yoldaşlarının Teşkilât-ı Mahsusa tarafından [1921 yılı Ocak (Kânunisani) ayı 28'i 29' bağlayan gece vukubulan ve Ankara'nın 'deniz kazası diye açıkladı'ğı!] katli de kayıkçılar kahyası Yahya ve çetesi şahsında somutlanan 'gaspçı, soyguncu, ırz düşmanı, ama vatanperver' bir 'hukuk(suzluk)'dur!

Evet, evet bu da bir 'hukuk(suzluk)'tur; ve bunun ardında da bir tarih (ve gerçeği) vardır...

Kısaca aktaralım: Trabzon çetesi olan Yahya Kahya'ya bu cürmü Ankara'yla yakın irtibatlı Giresunlu MAH'çı Topal Osman sipariş etmiştir. Topal Osman gözü kanlı, eli kanlı bir katildir. İlk ününü Balkan Harbi'nde Rum köylerini

[16] Erdal Doğan, Hitit Hukuku: Bellekterdeki Kayıp, A.g.e., s.33-40.

basarak, kadın erkek, çocuk, yaşlı öldürerek ve Rumları bölgeden kaçırtarak elde etmiştir. 1915-16'da Tehcir'de aynı gücünü Ermenilere, 1920'de ise Koçgiri'de Kürtlere karşı kullanmıştır.

Ermeni Tehciri'ndeki suçlarından dolayı hakkında arama emri çıkartılmışsa da, Kazım Karabekir tarafından asker kaçaklarını yakalamak için görevlendirilmiş, tecziye edileceğine taltif edilmiştir. Zira Osman, yakaladıklarını çetesine katarak zorbalık gücünü hayli arttıracaktır.

Nitekim Kemal Paşa, bu gücü kendisine resmi muhafız gücü yapar. Çete Ankara'ya gelmeden bölgede o kadar soygun, gasp, haydutluk yapmıştı ki, haydutluklarından bizar olan halk ve eşraf Kemal Paşa'ya sık sık Osman'ı şikâyet etmişlerdir.

Yahya Kahya'nın oğlu 'Türkiye'de Sol Akımlar' kitabını yazan (ve genel kanaatin aksine, Mustafa Kemal'in Onbeşler cinayetinde dahli olmadığını zannettiğini söyleyen) Mete Tunçay'a gönderdiği mektupta babasının "o zamanki koşullara göre vatani vazifesini yaptığını ve asıl katilin bugün tapınılan bir kişi olduğunun bir gün mutlaka anlaşılacağına" inandığını yazar. Tuncay kitabın sonraki baskısında bu mektuptan söz eder.

Böyle olayların belgesi olmaz. Sadece hadise hakkında akıl yürütmeyle bulgulara varılır. Ama tarihçi Halil Berktay'ın dedesi (Solun tanıdığı Erdoğan, İlhan ve Alpaslan Berktay'ın babaları) Halil N. Berktay olayın Ankara'dan gelen şifreli bir telgrafla emredildiğini ve şifreyi çözmüş subayla sonraları tesadüfen tanıştığını söyler. Ayrıca Kahya, 1922 tarihinde bazı yolsuzluklar nedeniyle Sivas'ta yargılanır. Temyiz Mahkemesi Ceza Dairesi Reisi Hasan Fehmi Bey, akrabası E.H. Tepeyran'a (Oktay Akbal'ın dedesidir) yazdığı mektupta, suçluluğuna inandığı Yahya'yı, birtakım 'nüfuzlu' kişilerin himaye etmesi nedeniyle serbest bırakmak zorunda kaldığını teessürle belirtir.

Esasen bu gibi hayati bir kararı Karabekir'in tek başına verebileceğini sanmak Ankara-Erzurum arasındaki hiyerarşik ilişkiyi bilmemek olur. Yahya Kaptan yanında birkaç avenesiyle 3 Temmuz 1922 akşamı öldürülür. Öldürenler Topal Osman'ın adamlarıdır. Olaydan karanlıkta kaçarak kurtulan Aslan Efe adlı kişinin çok sonradan yanına giderek olayı soran Trabzonlu sosyalistlere anlattığına göre, ateş edenlerin ayaklarında ordu malı potinler vardır. Bu sözler, cinayeti işleyen adamların Ankara'dan Muhafız Taburu'ndan geldiği kanısını güçlendirmektedir. Ama Ankara'dan da gelseler, Giresun'dan da, adamlar Osman vasıtasıyla devletin emrindeydiler.

Katiller katilleri temizlemişlerdir. Yahya'nın 15'ler cinayeti konusunda atıp tuttuğu, 'kafamı kızdırmasınlar, yoksa konuşurum' gibi sözler ettiği için öldü-

rüldüğü söylenir. Bir başka iddia da kayıkçılar reisinin, Enver'le ve Kemal karşıtı İttihatçılarla ilişkiye girdiğidir.

Derken, Topal Osman, 26 Mart 1923 akşamı Trabzon mebusu Ali Şükrü Bey'i evine yemeğe davet eder ve orada öldürtür. Ali Şükrü, Meclis'te 2. Grup diye adlandırılan muhalif grubun lideridir. O sırada Meclis başkanı olan Ali Fuat Paşa'nın (Cebesoy'un) anılarında anlattığına göre, o günlerde yapılan bir gizli oturumda Ali Şükrü kürsünün önüne gelerek Gazi Paşa ile laf atışmasına girer, Gazi "bu memlekete kötülük yapıyorsun" diyerek eli cebinde kürsüden inerek muhalifinin üzerine yürür, her ikisinin de eli cebindedir (silaha davranmaya hazırdırlar). Sadece onlar değil, iki grubun mensupları birbirlerine girmek üzeredirler, Ali Fuat Paşa elindeki çanı iki grubun arasına atarak kavgayı önler.

Ali Şükrü'nün ortadan kaybolması üzerine muhalifler, Meclis'te olayın üzerine giderler, birkaç gün sonra cesedi tarlada bulunur. Osman'ın bağ evi kuşatılır. İddiaya göre önce Çankaya'yı basacağını söyler, sonra teslim olur, ama ateş edilir, ertesi gün ölür.

Böylece 15'leri Yahya Kahya, Yahya'yı Topal Osman, Osman'ı da jandarma öldürünce 15'ler cinayeti de faili meçhul kalır! Osman Ağa'nın kabri bir süre sonra memleketine naklolur. Anıt mezarla anısı ebedileştirilir. Adnan Menderes, başvekilken gidip haydudun kabrini tavaf eden ilk yüksek devlet yöneticisi olacaktır.

MAH'a bağlı ve Ankara'nın gözdesi kanlı katil, gaspçı, soyguncu bir haydut olan Topal Osman'ın öyküsü ve fedailik hizmetleri İttihat ve Terakki Cemiyeti'yle başlayan, ama sonra da devam eden yöntemlerin kamusal niteliğini ortaya koymaktadır.

Konunun günümüzle ne ilgisi mi var?

Ergenekon çetesi zanlılarından ünlü tutuklu Veli Küçük paşa, Topal Osman'ın heykelini yaptırıp Giresun'a hediye eden kişidir. Ama iki olay arasındaki asıl ortak yön onların çete olmaları değil, her ikisinin vatan için adam öldürdükleri de değil... Onbeşler suikastıyla Hrant Dink cinayeti arasındaki ortak noktanın her iki olayda da tetikçilerin Trabzonlu olmaları da değil...[17]

* * * * *

Aradan doksan yıl geçti, cürümler aynı, mücrimler aynı. Adları değişiyor, makamları değişiyor, tıynetleri değişmiyor. Ne fiiller tarih oluyor, ne failler...

'Bu neden böyle' mi? Gayet basit, resmi ideolojik zihniyette değişen bir şey yok da ondan!

---

[17] Yalçın Yusufoğlu, "Kânunisaniyi Unutma", 30 Ocak 2008, 16:27:00, kuyerel, yyusufoglu@yahoo.com

Örneğin, ahbarik Hrant'ı hedef gösteren 301 de bunun işaretlerinden sadece birisi...

Kimilerinin "Hukukun demokratikleşmesi"[18] açısından abartılı ve asılsız bir önem atfettikleri TCK 301 'tartışmaları'/'beklentileri' anlamını yitirmiş bir papatya falını andırmaktadır;[19] tıpkı, "TCK 301'deki değişikliğin 'türban' sonrasına kalması gündemde"[20] kaydındaki saçmalık gibi!

Oysa! "2006-2007 yıllarında TCK'nin 301. maddesinden 836 kişi hakkında dava açıldı. Bu maddeden 299 kişinin davası karara bağlandı. 66 kişi suçlu bulundu. 89 kişi beraat etti. 536 kişinin davalarıysa sürmekte"[21] olduğu Türkiye'de; umudunu Avrupa Komisyonu'nun genişlemeden sorumlu üyesi Olli Rehn'in, "Türkiye'nin reformlarda acil ilerleme kaydetmesi ve gelecek aylar için net ve inanılır bir reform gündemi oluşturması gerek. TCK 301 gibi ifade özgürlüğüyle ilgili reformlar fena hâlde geç kaldı"[22] yollu manipülasyonlarına bağlayanlar, AKP şahsında egemenlerin ikiyüzlülüğünü kavrayamıyorlar!

Ama bir dakika...

AKP'nin maruz bırakıldığı 'susturma'/'bastırma' konusunda itiraz edenler... Yiğitliğinizi neden Şemdinli kâbusunda göremedik?!

Çifte standart(lar)ınızdan değil mi?!

Hatırlayın: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt, 12 Nisan 2007 tarihinde düzenlediği basın toplantısında, Şemdinli iddianamesini 'hukuk cinayeti' olarak değerlendirdiğinde ve 'karalama kampanyasının parçası' olarak saydığında susmuştunuz!

Şimdi önüne gelen herkese 'hukuk dersi' verenler, o zaman neredeydiniz?

Kirli savaş sürecinde Kürtlere yönelik haksızlık, hukuksuzluk konularında neredeydiniz?

Ya da Ergenekon denilen şeyin kapitalist devletin doğasına mündemiç olduğunu neden zikretmiyorsunuz?[23]

---

[18] Oral Çalışlar, "Hukukun Demokratikleşmesi Üzerine...", Cumhuriyet, 23 Mart 2008, s.4.

[19] Bkz: Erdal Güler, "Sadece 301 mi?", Devrimci Demokrasi, No:128, 1-16 Mart 2008, s.9; Emine Kaplan, "Hükümette '301' Açmazı", Cumhuriyet, 10 Ocak 2008, s.8; Ayla Uncu, "Meclis 301 İçin Bu hafta Tahtaya!", Taraf, 3 Mart 2008, s.13; "AKP: 301 'Kovuşturma Yetkisine' Kilitlendi", Evrensel, 7 Mart 2008, s.7.

[20] "301, Türbanı Bekliyor", Radikal, 10 Mart 2008, s.6.

[21] "TCK'nın 301. Maddesine 'Yeni Makyaj'", Sorun Polemik, No:30, Mart 2008, s.3.

[22] "Rehn: Kürt Sorunu ve 301 İçin Acil Reform Gerek", Radikal, 4 Mart 2008, s.7.

[23] Bkz: "Ergenekon'a Bakın Devleti Göreceksiniz", Devrimci Demokrasi, No:127, 16-29 Şubat 2008, s.3; "Devletin Diğer Yüzü: Ergenekon", Odak Dergisi, Mart 2008, s.22; Ali Değirmenci, "Ergenekon'dan Ne Zaman Çıkarız Hocam?", Haksöz Dergisi, Mart 2008, s.38-39; Perihan Mağden, "Ergenekon Çocukları", Radikal, 22 Mart 2008, s.2; Yıldıray Oğur, "Resmi İdeolojimiz Ergenekon", Taraf, 26 Mart 2008, s.5; "Susurluk'tan Ergenekon'a Uzanan 'Derin' Sorular", Radikal, 28 Mart 2008, s.10; Mahmut Övür, "Peki ya Devlet İçindeki Ergenekon?", Sabah, 23 Mart 2008, s.16.

Veya Ahbarik Hrant'a sıkılan kurşunların ardındaki soykırım gerçeği konusunu neden 'es' geçiyorsunuz?

* * * * *

Yeri geldi, gündelik basına yansıyan haberleri anımsatalım:

"Hrant Dink suikastıyla ilgili haklarında dava açılan jandarma istihbarat görevlileri Astsubay Başçavuş O.Ş. ile Uzman Çavuş V.Ş.'nin Trabzon 2. Sulh Ceza Mahkemesi'nde görülen davası sırasında, askeri yetkililerin de suikast ihbarını ciddiye almadığı ortaya çıktı. Askerler, dönemin Jandarma İl Alay Komutanı Albay A.Ö. ve İstihbarat Şube Müdürü M.Y.'yi suçladı..."[24]

"Hrant Dink cinayeti kapsamında yargılanan iki jandarma istihbaratçısı, ifade değiştirerek suikastla ilgili bütün gelişmeleri dönemin Trabzon İl Jandarma Komutanı Ali Öz'e anlattıklarını açıkladı. Jandarma Astsubay Başçavuş Okan Ş. ve Jandarma Uzman Çavuş Veysel Ş. gerçekleri söylememeleri için üstlerinden baskı gördüklerini de anlattılar...

Okan Ş. ve Jandarma Uzman Çavuş Veysel Ş., 'Dink Cinayeti ile ilgili her şeyi aylar önce komutanlarımıza anlattık, sakladılar, bize yalan söyletip sahte belge imzalattılar' dediler..."[25]

Yani "Hrant Dink cinayetinde ihmalleri bulunduğu gerekçesiyle yargılanan Jandarma Başçavuş Okan Şimşek ile Uzman Çavuş Veysel Şahin, cinayet istihbaratını üstlerine bildirdiklerini, ancak gereğinin yapılmadığını söylediler..."[26]

Tam da bu noktada Hikmet Çetinkaya soruyor: "Hrant Dink'in öldürüleceğini, Trabzon'da polisin, jandarmanın istihbarat birimleri, neredeyse tüm Trabzon halkı biliyor...[27] Peki, Hrant Dink İstanbul'da niçin koruma altına alınmıyor?"[28]

Yanıtı açık, hem de çok açık değil mi?

Aslı sorulursa 'Türk milliyetçiliği' tarafından kurşunlanan Hrant değil; ihtiyacımız olan halkların kardeşliğiydi...

Bunun için '1.500.001'inci ahbarik: Hrant'ın ardından -Ermeni olmasak da- '1.500.002'nci Ermeni olmayı göze aldık...

---

[24] "Bir İhmal de Askerden", Akşam, 21 Mart 2008, s.14.

[25] Tekin Atay, "Jandarmadan Derin İtiraf", Taraf, 21 Mart 2008, s.11-1.

[26] Bahadır Öktem, "Üstlerimiz Biliyordu", Milliyet, 21 Mart 2008, s.17.

[27] Geçerken anımsatalım: Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink'in öldürülmesinde görevi ihmalle suçlanan polis memurları haklarında görevi ihmal, delil karartma, suçluyu koruma gibi suçlamalar bulunan eski Trabzon Emniyet Müdürlüğü İstihbarat Müdürü Engin Dinç, eski Terörle Mücadele Şube Müdürü Yahya Öztürk, istihbarat Şube Müdürü Yardımcısı Ercan Demir ve İstihbarat polisleri hakkında, görevlerini ihmal ettikleri gerekçesiyle soruşturma başlatılmasını talep etmişti. Ancak Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kovuşturmaya yer olmadığına dair kararına yapılan itiraz, Rize Ağır Ceza Mahkemesi tarafından da reddedildi ("Dink Davasında Polisler Dokunulmaz", Radikal, 8 Mart 2008, s.6).

[28] Hikmet Çetinkaya, "Haydi Kaldırın 301'i...", Cumhuriyet, 25 Mart 2008, s.5.

'Türk(iye) Hukuk(Suzluk)u' karşısında başka ne yapılabilirdi ki?

* * * * *

'Türk(iye) Hukuk(Suzluk)u' dedik...

H. Gökhan Özgün'ün, "Artık hukukun zerresi olmayan bir ülkede hukuk varmış oyununu oynamak istemiyorum. Bu ülkede hukuk yok. Nokta. Birtakım kanunlar elbette var. O kadar. Kanunlar Hammurabi'den beri var"[29] diye betimlediği tabloya ilişkin olarak,[30] sadece birkaç örnek vermekle yetineceğiz...

Birincisi: Susurluk Raporu'nda da yer alan ve JİTEM tarafından işlendiği önü sürülen Mehmet Şerif Avşar cinayetini organize ettiği iddia edilen eski uzman çavuş Gültekin Sütçü, 30 yıl hapis cezasına çarptırıldı...[31] Kararı temyiz edeceklerini söyleyen Avşar ailesinin avukatı Tahir Elçi şöyle dedi: "Sütçü'nün, öldürülen kişi ile bir husumeti yok. Cinayet 1990'lı yıllarda buna benzer öldürme olayına karışan JİTEM adlı suç örgütü faaliyetidir. JİTEM'in gündüz adam kaçırma yoluyla yaptığı tipik faili meçhul cinayettir. Anayasa ve hukuk devletini yok etmeye dönük örgütlü suç kapsamında ele alınması gerekiyordu. Dosyadaki deliller itirafçı ve korucular ile askeri görevlilerden oluşan hukuk dışı JİTEM'in faaliyetleri içinde işlenmiş bir cinayettir. Bu nedenle kararı temyiz edeceğiz"![32]

İkincisi: Umut Kitabevi'ndeki patlamayla ilgili davanın 14 Mart 2008 tarihli duruşmasında sanıkların artık mahkemeye gelmelerine gerek olmadığına karar verildi. Şemdinli Davası'nın askeri mahkemede görülmeye başlanmasının ardından yapılan ikinci duruşma 20 dakika sürdü![33]

Üçüncüsü: Mısır Çarşısı'nda meydana gelen ve yedi kişinin ölümü, 127 kişinin de yaralanmasıyla sonuçlanan patlamanın nedeni belli olmadığı için hak-

---

[29] H. Gökhan Özgün, "İlhan Selçuk ve Hukuk", Radikal, 23 Mart 2008, s.10.

[30] Bkz: Murat Belge, "Türkiye'de Hukuk", Sosyalizm Türkiye ve Gelecek, Birikim Yay., 1989, s.81-108; İsmet Berkan, "Hukuksuz Ceza Olur mu?", Radikal, 19 Mart 2008, s.3; Mahmut Övür, "'Savcılar Devleti' mi 'Hukuk Devleti' mi?", Sabah, 16 Mart 2008, s.14; Taha Akyol, "Türkiye'de 'Hukukçu' Sorunu", Milliyet, 17 Mart 2008, s.17; Çetin Aşçıoğlu, "Yargıtay'da Yeni Düzenleme Girişimleri", Cumhuriyet Bilim Teknoloji, No:1094, 6 Mart 2008, s.16; Taha Akyol, "Bölücülük ve Resmi İdeoloji", Milliyet, 27 Şubat 2008, s.15; Özdemir İnce, "Yargı ve Demokrasi", Hürriyet, 22 Mart 2008, s.22; Ahmet Gündel, "Yargı Tarafsızlığını Yitirmiştir", Yeni Şafak, 22 Mart 2008, s.18; Tülin Bumin, "Demokrasi Karşısında Hukukun İki Hâli", Taraf, 25 Mart 2008, s.13; Levent Köker, "Darbelerin Yerini Günümüzde Yargı Müdahaleleri Aldı", Sabah, 24 Mart 2008, s.13; Elif Çakır, "Hukuk Kuşu, Devlet Kuşu!", Taraf, 25 Mart 2008, s.12.

[31] 1994'te Şerif Avşar'ı Uzman Çavuş Gültekin Sütçü ve dört korucu gözaltına almıştı. 15 gün sonra Avşar'ın cesedi Lice yolunda metruk bir binada bulunmuştu. Olay Susurluk raporuna yansımış, korucu Ömer Güngör, Meclis Susurluk Komisyonu'na olayı şöyle anlatmıştı: "Adamı sorgu bahanesiyle aldık, sözde sorguya götürüyorduk. Uzman çavuşla itirafçı götürüp konuştular. Öldürmemi istediler, öldürdüm". Sütçü, iki yıl önce tutuksuz yargılanmak üzere bırakılmıştı ("JİTEM'ci Askere 30 Yıl", Radikal, 21 Mart 2008, s.8).

[32] "JİTEM'ciye Faili Meçhulden 30 Yıl", Sabah, 21 Mart 2008, s.22.

[33] Osman Bekleyen-Fahrettin Gök-Gülay Özek, "Şemdinli Duruşması Sanıksız Yapılacak!", Milliyet, 15 Mart 2008, s.14.

kında ceza verilmeyen sosyolog Pınar Selek hakkında, Yargıtay'ın bozma kararı üzerine ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası istendi![34]

Dördüncüsü: 'Plan Yapmayın Plan' şarkısıyla Hrant Dink cinayeti zanlılarını övmekle suçlanan türkücü İsmail Türüt, 'sanatını icra ettiğini' savundu; 'Ozan Arif' lakaplı Arif Şirin ise "Şairim, duygusal bir insanım. O an hissettiğim üzüntüleri yazdım" dedi![35]

Ve nihayet beşincisi: Bakırköy ve Zeytinburnu savcılıklarının dağıtılmasında bir sakınca görmediği 'Eylül'den Ekim'e Umut dimdik ayakta' bildirisi için Ankara Cumhuriyet Savcısı Mustafa Bilgili dava açtı. Beş kişi tutuklanırken avukat Kamile Öncel, "Hukuk İstanbul'da ayrı, Ankara'da ayrı mı?" diye sordu.

'Eylül'den Ekim'e Umut dimdik ayakta' başlıklı bildiriyi dağıtmak için Ezilenlerin Sosyalist Platformu (ESP) üyeleri önce 16 Temmuz 2007'de Zeytinburnu Cumhuriyet Savcılığı'na, ardından 27 Eylül 2007'de Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'na başvurdu. Her iki savcılık da söz konusu bildirinin dağıtılmasında bir sakınca görmeyerek izin verdi. Dağıtılan bildiri nedeniyle herhangi bir soruşturma ve dava açılmadı.

Aynı bildiri 5 Ekim 2007 günü beş ESP üyesi genç tarafından Ankara Kızılay Meydanı'nda dağıtılmaya başlandı. Polis, gençlere kısa bir süre sonra müdahale ederek bildiriyi dağıtan Filiz Uluççelebi, Mazlum Çelik, Meriç Solmaz, Erdinç Baydar ve Erdi Demir isimli gençleri yasadışı örgüt propagandası yaptıkları gerekçesiyle gözaltına alındı. Beş genç daha sonra tutuklanarak cezaevine konuldu. Savcı Bilgili, Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi'nde, 10 Ekim 2007 tarihinde söz konusu bildiri için toplatma kararı aldı.

Cumhuriyet Savcısı Mustafa Bilgili, hazırladığı iddianamede gençlerin dağıttıkları bildiride MLKP adlı yasadışı sol örgütün propagandasını yaptıklarını öne sürerek, "Söz konusu bildiride MLKP terör örgütünün bayrağındaki amblemin benzerinin kullanıldığı, terör örgütünün internet sitesindeki örgüt programı ile kimi maddelerin bire bir benzer olduğu madde sayısının aynı olduğu, açıkça, terör örgütün programını bildiri hâline getirdiği tespit edilmiştir" dedi.

Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmeye devam edilen davada Avukat Kamile Öncel şöyle konuştu: "Bildirinin dağıtılması başka illerde soruşturulmadı. Hukuk Ankara'da farklı, İstanbul farklı mı?"[36]

* * * * *

'Türk(iye) Hukuk(Suzluk)u' dedik... Bu felaket açısından 'Suç ne' mi?

---

[34] "Pınar Selek, Tekrar Müebbet İstemiyle Yargılanacak", Radikal, 6 Mart 2008, s.10.

[35] "'Planlı' Şarkıya Duygusal Savunma!", Radikal, 6 Mart 2008, s.10.

[36] Mesut Hasan Benli, "Ankara-İstanbul Farkı Beş Kişiyi Yaktı", Radikal, 22 Mart 2008, s.6.

Sadece birkaç örnekle yetineceğiz...

Olay şu: "1960'lı yıllarda Türkiye'de gelişen gençlik hareketinin liderlerinden Deniz Gezmiş, eski milletvekili Mahmut Alınak hakkında dava açılmasına neden oldu.

Kars'taki Süleyman Demirel Caddesi'ne 'Deniz Gezmiş'in isminin verilmesini isteyen Alınak'a 'suç ve suçluyu övmekte'ten dava açılması istendi. Alınak, Kars'ta yayımlanan bir gazeteye gönderdiği yazıda, Mesut Yılmaz Parkı'nın da Musa Anter Parkı olarak değiştirilmesini istedi. Kars'ta bulunan bazı cadde ve parklara Vedat Aydın, Kemal Karabulut ve Oruç Sönmez'in adlarının verilmesini talep eden Alınak hakkında Kars Cumhuriyet Başsavcılığı iddianame hazırladı. İddianamede, Alınak'ın TCK'nin 215. maddesinden yargılanması talep edildi. Bu madde suç ve suçluyu övenlere bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilmesini öngörüyor".[37]

Kars'ta Alınak'ın başına ge(tiri)len bu! Ya sonrası?

"Deniz Gezmiş'i anma etkinliği nedeniyle 'suçluyu övmek'ten yargılanan gençler beraat etti. Sanık avukatı: Bu ilk ve örnek karar, anmak artık suç değil...

Tunceli Sulh Ceza Mahkemesi'nde, üç gençlik lideri Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ı andıkları için 'suçu ve suçluyu övmek'ten yargılanan Emek Partisi'nden (EMEP) üç genç, 'suçun unsurları oluşmadığından' beraat etti. Avukat Barış Yıldırım, bu kararın bir 'ilk' niteliği taşıdığını, Gezmiş ve diğer gençlik önderlerini anmanın 'suç' olmaktan çıktığını vurguladı. Ancak aynı mahkeme EMEP İl Başkanı Hüseyin Tunç'a, Deniz Gezmiş'i övmekten dava açtı.

Emek Gençliği, iki yıl önce Gezmiş, İnan ve Aslan'ın ölüm yıldönümü olan 6 Mayıs'ta bir basın açıklaması yaptı. Açıklamayı Sancar Yamaç yaparken, Zeki Sarıca ve Gökhan Türkan da posterler taşıdı. Suçları buydu.

Üç genç hakkında, 'işlemiş oldukları suçtan dolayı yargılanıp idam edilmiş şahısları ve eylemlerini alenen övme suçunu' işledikleri için dava açıldı.

Son duruşma 11 Mart 2008'de görüldü. Mahkeme üç gencin 'suçu ve suçluyu övmek suçunun oluşmadığından ve atılı suçun bu hâliyle Ceza Muhakemeleri Kanunu (CMK) 223/2-b maddesinde belirtildiği üzere sanıklar tarafından işlenmediği sabit olduğundan' beraatına karar verdi.

Sarıca'nın avukatı Barış Yıldırım, bu kararın, ilk ve örnek olduğunu gençlik liderleri anma eylemini 'suç' diye tanımlanmasına son verdiğini, savundu.

Aynı mahkeme bu karara karşın 25 Mart'ta EMEP İl Başkanı Hüseyin Tunç'u aynı 'suçtan' yargılamaya hazırlanıyor. İddianameye göre Tunç'a bir et-

[37] "Sen misin Deniz Gezmiş Diyen!", Radikal, 12 Mart 2008, s.8.

kinlikte yaptığı konuşmada 'Deniz Gezmiş'ler, İbrahim'ler, Mahir'ler, Erdal'lar... ya cezaevlerinde çürütülmüş ya işkencelerde sakat bırakılmış ya da baskı altına alınmıştır' sözleri nedeniyle 'suçu ve suçlu övmekten' dava açıldı..."[38]

Şimdi ne diyeceğiz? 'Türk(iye) Hukuk(Suzluk)u' açısından ne 'suç' ya da değil?!

Ha bir şey daha: "DTP ile Emek Partisi'nin Nevruz bildirisindeki 'w' harfi Tunceli'de beraat etti. Bingöl'de ise DTP İl Başkanı M. Emin Acar hakkında aynı harf nedeniyle soruşturma açıldı..

Kürtçede 'Newroz' olarak yazılan 'Nevruz', 21 Mart'ta kutlanacak. İstanbul, Ankara, Diyarbakır, İzmir dâhil olmak üzere birçok kentte resmi başvurular yapılmaya başlandı. Valiliklere yapılan başvuruların neredeyse tamamında 'Nevruz' yerine 'Newroz' yazısı yer alıyor. Her yıl birçok başvurunun reddedilmesi ile bazı pankart ve broşürler hakkında da dava açılmasına neden olan W harfi ile ilgili Tunceli Asliye Ceza Mahkemesi ilginç bir karara imza attı. 2007 yılında DTP ile Emek Partisi Türkçe olarak iki ayrı el broşürü bastı ve vatandaşlara dağıttı. Bu metinde bayramın adı 'Newroz' yazıldı. Polisin savcılığa ilettiği olay üzerine başlatılan soruşturma 7 ayda tamamlandı.

Savcılık Siyasi Partiler Kanunu'nun 81/c maddesindeki 'Siyasi partiler Türkçe dışında dil kullanamaz' maddesini ihlal ettikleri gerekçesiyle dava açtı. Emek Partisi Tunceli İl Başkanı Hüseyin Tunç ile eski DTP İl Başkanı Hıdır Aytaç'ın sanık olduğu davada 14 Mart 2008 günü karar çıktı. Sanıkların avukatı Barış Yıldırım, bildirilerin Türkçe yazıldığına dikkat çekti. Yıldırım, 'Savcı bildiriyi çevirirken tercüman mı kullandı? Hayır. Washington ismi özel bir isimdir. Türkçeye çevirirken değiştiremiyorsak, 'Newroz' kelimesini de değiştiremeyiz' diye konuştu. Tunceli Asliye Ceza Mahkemesi, sanıkların suçu işlediklerine dair sabit bir delil olmadığı gerekçesiyle beraat kararı verdi.

Bingöl'de ise, DTP eski Bingöl İl Başkanı Mehmet Emin Acar hakkında 2007 Nevruz kutlamaları sırasında asılan bir pankartta kullanılan 'W' harfi nedeniyle soruşturma açıldı..."[39]

'W' Dersim'de beraat dip, Bingöl'de soruşturmalık olurken; şimdi ne diyeceğiz? 'Türk(iye) Hukuk(suzluk)u' açısından ne 'suç' ya da değil?!

Bu soru(n)lar hâlâ yanıtı arıyor ve yanıtsız!

* * * * *

[38] İsmail Saymaz, "Deniz Gezmiş'i Anmak Suç Değil", Radikal, 13 Mart 2008, s.8.

[39] Zülfikar Ali Aydın, "'W' Tunceli'de Beraat Etti Bingöl'de Soruşturmalık", Sabah, 16 Mart 2008, s.14.

"Adaletsizliği ve zulmü zihinlerinde ve vicdanlarında ilk algılayacak olanlar yargıçlardır"[40] türünden 'naiflikleri' bir kenara bırakarak, somuttan söz etmeyi sürdürelim:

"Dünyanın en büyük paylaşım sitelerinden YouTube'a (DGM yerine kurulan) Geniş Yetkili Ağır Ceza Mahkemesi Savcısı S.D.'yle ilgili kayıt düştü".[41]

Savcı S.D. olduğu iddia edilen kişi, bantta, "Asker Diyarbakır'a girse hiç affetmeyecek. Sincan'da tank yürüten adam" diyor ve isim vermeden dönemin Diyarbakır Valisi Efkan Ala'yı suçluyor: "Hayır olacağı belliydi. Askerin dur demesiyle duruyordu, askerin müdahalesiyle duruyordu. Asker çekildi şimdi kenara değil mi? Emniyet için zül demektir. Sen bir ilin valilik binasını korumaktan acizsin. Ben tavan yaptırmazsam bu olayları. Beni oraya verecekler, bizim Hasan Şatır'ı da verecekler, üç ayda var ya Diyarbakır'ı mum gibi yapmazsam..."[42]

Ve nihayet dediklerimiz toparlarsak:

"Türkiye'de devlet kendi görevlilerini 'hukukun' dışında tutuyor.

Susurluk skandalının devletin içinde nerelere kadar uzandığını hâlâ bilmiyoruz.

Ergenekon çetesinin kimler tarafından korunduğunu bir türlü öğrenemiyoruz.

Hrant Dink'i vuranlara devletin bir 'muhbirinin' akıl hocalığı yaptığını biliyoruz, ama onu kimin yönettiğini bir türlü ortaya çıkartamıyoruz.

Hukuk, devletin içini bir türlü aydınlatamıyor.

---

[40] Hayrettin Ökçesiz, "Hukuk Devleti Ölçümü", Cumhuriyet Bilim Teknoloji, No:1095, 14 Mart 2008, s.15.

[41] Savcı S.D.'nin, 2006'nın mart, nisan ve mayıs aylarında, bilinmeyen bir kişi ile girdiği iddia edilen diyaloglar, dönemin Diyarbakır Valisi, şimdinin Başbakanlık Müsteşarı Efkan Ala'ya yöneliktir. YouTube'daki konuşmada isim vermeden Ala için çok ağır sözler bulunuyor ve ilde güvenliği sağlayamadığından bahsediliyor.

S.D.'ye atfen yayınlanan konuşma kaydında, askerin uyarılarını yaptığı, şimdi kenardan seyrettiği belirtilirken, "Şimdi asker o kadar hoşuma gidiyor ki... Asker Diyarbakır'a girse hiç affetmeyecek.. Sincan'da tank yürüten adam... Hava Kuvvetleri istese bugün de yapar Diyarbakır'da..." gibi sözler geçiyor. Ayrıca, güvenlikten şikâyet ederek, "3 ayda Diyarbakır'ı mum gibi yapmazsam" sözleriyle bölgede görev yapmak istediği belirtiliyor. Konuşmada, Başbakan Erdoğan'a yönelik de ağır küfür ve hakaretler yer alıyor. Erdoğan'ın, 'Türkiyelilik' ve 'Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı' açılımları için, "Türkiyelilik haa... Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı haa..." ifadeleri geçiyor. Konuşmanın devamında, Başbakan Erdoğan'ın cumhurbaşkanı adaylığına, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt ile dönemin Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Fevzi Türkeri'nin engel olduğu iddiası yansıyor.

Konuşmadan, yargı da nasibini alıyor. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerinin, yeğenlerinin, çocuklarının tayinlerini istedikleri yerlere yaptığı suçlaması bulunan konuşmada, "Ben Vatandaş S. olarak, bir asker çocuğu olarak bu memlekette görevini yaptığına inanıyorum..." sözü geçiyor ("Ankara'nın Üstünde YouTube Kâbusu...", Sabah, 7 Mart 2008, s.15).

[42] "Devlet Sırrı Arıyorsan Gir YouTube'a", Radikal, 8 Mart 2008, s.4.

Orada hep karanlık, ışık girmeyen bir bölüm kalıyor..."[43]

* * * * *

İşte tüm buraya kadar zikrettiklerimiz için egemen terörün karşısına dikildik: TMY 8/1'den yargılandık, 'Eyvah, polis var' diye haykırdığımız için ve "Söylediklerim 'suç' sayılıyorsa, bu 'suç'u onurla taşımaya hazırım" kararlılığıyla...

Bunlar için Kürt kardeşlerimizin yanında olduk hep: 'Kapalı tahrik'ten - dört defa!- TCK 312/2'den yargılanmak pahasına; 'kapitalist devlet gerçeği'nden söz ettiğimiz ve 'Türkiye rebetiko dinliyor' dediğimiz için...

Bunlar için TCK 169'dan, yani 'silahlı çeteye yardım etmek'ten yargılanırken de, özgürlüklerin gasp edilemeyeceğinin altını çizdik defalarca, 'ne gelir elimizden insan olmaktan başka?' notunu düşerek...

Bunlar için 298 sayılı yasaya muhalefetten çıktık yargı önüne ve sorduk: 'Düşünüp konuşmak... anlatmak... örgütlenmek... 'Suç' mu?' diye...

Bunlar için itirafçıların Susurluk damgalı iftiraları karşısında 'Adalet adil mi?' sorusunu haykırdığımız mekân, Diyarbakır'da DGM diye anılan bir mahkeme salonuydu...

Aynı mekânda farklı zaman dilimlerinde 'sayın itirafçı vatandaş'lar zırvalıyorken; iftiracı 'hukuk(suzluk)'u mahkûm etmenin kararlı heyecanını yaşadık...

İşte tam da bunlar için 'toplumsal vicdana ve adalete muhtacız!' vurgusuyla 'Suçlu Susurluk'tur!' 'Sanık Susurluk'tur, 'ötekiler' değil!' 'Yargılayabiliyorsanız Susurluk'u yargılayın!' dedik...

Ve bunları derken; Orhan Kotan Abi'nin dizelerindeki üzere, gururla baktık dünyaya; onun, "çünkü isyan bıçağıdır böğrüme saplanan sancı/ çünkü harcımı öfkeyle, imanla karıyorum/ ve kederin/ ve solgun yüzlü işçilerin üzerine/ dağbaşlarının hırçınlığı savruluyor benden./

çünkü beni ateşiyle dimdik tutan kin/ çünkü benim gözbebeklerimde tutuşan şafak/ miting afişleri/ cesur pankartlar/ ve binlerce militan/ derin denizlerin aydınlığı/ zorlu sabahlar/ gökyüzü ve lâle/ sıkılmış bir yumruk gibi giriyoruz hayata"[44] dizelerini, durmadan terennüm ederken...

* * * * *

"Çaresiz kaldığım zamanlarda gider, bir taş ustası bulur, onu seyrederim. Adam belki yüz kere vurur taşa. Ama değil kırmak, küçücük bir çatlak bile oluşturamaz. Sonra birden, yüzbirincide taş ikiye ayrılıverir. İşte o zaman anla-

---

[43] Ahmet Altan, "Devlete Dokunun...", Taraf, 15 Mart 2008, s.11.

[44] Orhan Kotan, "Gururla Bakıyorum Dünyaya".

rım ki; taşı ikiye bölen o son vuruş değil, ondan öncekilerdir" diyen Jacob Riis'in sözünü anımsayarak; evet bunları dedik; çünkü biliyorduk ve asla kuşku duymadık: Bu hikâyenin sonu -mutlaka- tatlıya bağlanacaktı...

Yani bizde sonrakiler bizim gibi yargılanmayacaklardı!

Onlar, bizim mağduru olduğumuz 'hak(sızlık) ve hukuk(suzluk)'a maruz kalmayacaklardı...

Hatta bu konuda yazdıklarımızı, yani mahkeme savunmalarımız okuyanlar, 'Bunlar da mı yaşanmıştı?' diye soracaklar şaşkın şaşkın...

Hatta mahkemelerin çoğu işsizlikten kapanacaktı...

Mahkemeler karşısında yargılanırken biz hep bu hayalleri kurduk, 'kelepçemin demiri seni pulluk yapacağım' diyerek...

Gelmesi kaçınılmaz olan gelecekteki gerçeği müjdeleyen hayallerimiz, ütopyalarımız; 'bizden biri olan Ahbarik Hrant'ın, 'günah keçileri' ilan edilenlerin, 'devletin duvarları' ardına kapatılanların, sürgüne gönderilenlerin, kurşunlananların yani hâsılı suda balık, havada kuş, toprakta karınca kadar çok olan onların insan(lar)ımızın ele avuca sığmaz çocuksu sevda ve aşklarıyla beslendi...

Bize düşense mahkemeden zindana -onlardan öğrendiğimiz gibi- aşktan ve hayattan vazgeçmeden, bizi insan kılan şeylere ihanet etmemek oldu...

Sözün özü; Charles Bukowski'nin dalga geçtiği, acınası 'Yedekler'den olmadık;[45] Can Yücel Babanın 'Bilmelisin ki...' uyarılarını kulağımıza küpe ettik...[46]

Halil Cibran gibi dedik: "Her tohumda bir tutku gizlidir"!

Kossuth gibi düşündük: "Yalnız güç tarafından desteklenen güç, titremeye mahkûmdur!"

Eflatun'un, "Yasalarda düşüneceğimiz tek şey, bizi erdeme götürüp götürmediğidir" sözündeki üzere davrandık!

---

[45] "tuhaf ve cesur insanlara dair yazarken/ ölümüne içen Jack London./ karanlık ve şiirsel/ eserlerini yazarken kendini içki ile/ bitiren Eugene/ O'Neill./
çağdaş yazarlarımız/ üniversitelerde ders veriyor şimdi/ takım elbise, kravat,/ erkek öğrenciler pür dikkat,/ kız öğrencilerin buğulu/ bakışları öğretmenin üstünde,/ çimler öyle yeşil, kitaplar/ öyle sıkıcı ve/ hayat susuzluktan öyle/ ölmekte/ ki" (Charles Bukowski, "Yedekler").

[46] "Bilmelisin ki.../ Duvarda asılı diplomalar insanı insan yapmaya yetmez./
Bilmelisin ki.../ Aşk kelimesi ne kadar çok kullanılırsa, anlam yükü o kadar azalır./
Bilmelisin ki.../ Karşındakini kırmamak ve inançlarını savunmak arasında çizginin nereden geçtiğini bulmak zor./
Bilmelisin ki.../ Gerçek arkadaşlar arasına mesafe girmez. Gerçek aşkların da!/
Bilmelisin ki.../ Tecrübenin kaç yaş günü partisi yaşadığınızla ilgisi yok, ne tür deneyimler yaşadığınızla var./
Bilmelisin ki.../ Aile hep insanın yanında olmuyor. Akrabanız olmayan insanlardan ilgi, sevgi ve güven öğrenebiliyorsunuz. Aile her zaman biyolojik değil" (Can Yücel).

Aslında her şey 'olmak ya da olmamak'taki veya Wolfgang Borchert'in, 'Sonra Yapılacak Tek Şey Var'ındaki kadar 'basit'ti...

Hadi isterseniz okuyun veya Wolfgang Borchert'in, 'Sonra Yapılacak Tek Şey Var'ını:

"Sen. Makinenin başındaki adam, atölyedeki adam. Yarın sana su boruları ve yemek kapları yapmayı bırakıp mığferler ve mitralyözler yapmanı emrederlerse, yapacağın bir tek şey var: HAYIR de!

Sen. Tezgâhı ardındaki kız ve büroda çalışan kız. Yarın sana el bombalarını doldurmanı ve keskin nişancı tüfeklerine dürbün takmanı emrederlerse, yapacağın bir tek şey var: HAYIR de!

Sen. Fabrika sahibi. Yarın sana yarın talk pudrası ve kakao yerine barut satmanı emrederlerse, yapacağın bir tek şey var: HAYIR de!

Sen. Laboratuardaki araştırmacı. Yarın sana eski yaşamı yok edecek yeni bir ölüm keşfetmeni emrederlerse, yapacağın bir tek şey var: HAYIR de!

Sen. Odasındaki şair. Yarın sana aşk şarkılarını bir yana bırakıp nefret şarkıları söylemeni emrederlerse, yapacağın bir tek şey var: HAYIR de!

Sen. Hastasının başındaki hekim. Yarın sana cepheye gönderilecekler için sağlam raporu yazmanı emrederlerse, yapacağın bir tek şey var: HAYIR de!

Sen. Kürsüdeki rahip. Yarın sana cinayeti kutsamanı ve savaşa övgüler yağdırmanı emrederlerse, yapacağın bir tek şey var: HAYIR de!

Sen. Gemideki kaptan. Yarın sana buğday taşımayı bırakıp tank ve top taşımanı emrederlerse, yapacağın bir tek şey var: HAYIR de!

Sen. Havaalanındaki pilot. Yarın sana kentlerin tepesine yakıp yok eden bombalar yağdırmanı emrederlerse, yapacağın bir tek şey var: HAYIR de!

Sen. Dikiş masası başındaki terzi. Yarın sana asker üniformaları dikmeye başlamanı emrederlerse, yapacağın bir tek şey var: HAYIR de!

Sen. Cübbesinin içindeki yargıç. Yarın sana askeri mahkemeye gitmeni emrederlerse, yapacağın bir tek şey var: HAYIR de!

Sen. Tren istasyonundaki. Yarın sana cephane ve asker taşıyan trenlerin kalkması için sinyal vermeni emrederlerse, yapacağın bir tek şey var: HAYIR de!

Sen. Köydeki. Sen. Kentteki. Yarın askere alma belgeleriyle kapına dikilirlerse, yapacağın bir tek şey var: HAYIR de!

Sen. Normandiya'daki ana, Ukrayna'daki ana, sen San Francisco'daki ve Londra'daki ana. Sen Hoang Ho ve Missisippi kıyılarındaki ana. Sen, Nepal'daki ve Hamburg'daki, Kahire'deki ve Oslo'daki ana; yeryüzünün dört bir yanındaki analar, dünyanın tüm anaları, yarın size askeri hastanelerde hemşire-

lik yapacak, yeni savaşlarda savaşacak çocuklar doğurmanızı emrederlerse, yapacağınız bir tek şey var: HAYIR deyin!.. Analar, HAYIR deyin!"[47]

* * * * *

İşte bunlar için 'Hayır, Evet'ten önce gelir'; ve biz de bu kitapta sadece bunu dedik; dediğimiz gibi davrandık...

Ve 'son' bir söz, 'onlar' için... 'Hayır'ımıza omuz veren, her yargıç karşısına çıkışımızda sıcak, titiz, çalışkan, özverili ve gözü kara desteklerini duyumsadığımız sevgili avukat dostlarımıza teşekkür etmeden bitirmeyelim diyeceklerimizi.

Sevgili Levent Kanat, Şiar Rişvanoğlu, Ali Ulvi Ortanca, İsmail Çevik, Sinan Tanrıkulu, Yaşar Altürk, Metin Karadayı, Ayşe Batumlu, Metin Ayhan, Filiz Kalaycı, Ziynet Özçelik, Kürşat Bafra, Selçuk Kozağaçlı, Mecit Engenci, Ali Ersin Gür, Halil İbrahim Vargün, Evin Konuk, Gülsen Uzuner, Altan Genç, Kamile Öncel, Kenan Aslan, Kazım Bayraktar, Elvan Olkun, Rıza Karaman... Adını burada sayamadığımız, bizlere destek veren tüm avukat dostlarımız... Yargılanmalarımızı liberal 'aydın'lar, AB meftunları, 'ana akım' medyanın parlak simaları, tatlısu 'solcu'ları, şöhretli isimler... hiç izlemedi -bizce böylesi daha iyi.

Ama sizler hep yanımızdaydınız. Bizimle şehir şehir dolaştınız, onurla dimdik durdunuz kürsülerinizin arkasında. Sizinle birlikte, daha bir 'güvende' hissettik kendimizi.

Şahsınızda, baskılara, tehditlere, sıkıntılara karşın, 'Hayır' diyenlerin yanında duran tüm onurlu avukatlara teşekkür ediyoruz.

29 Mart 2008,
Balgat-Ankara

[47] Wolfgang Borchert, "Sonra Yapılacak Tek Şey Var", çev. Celal Üster.

I. AYRIM

TEORİSİ VE PRATİĞİYLE

HAK(SIZLIK), HUKUK(SUZLUK)!

DEVLET VE HUKUK: KADİM HUKUK SİSTEMLERİNE BİR BAKIŞ*

SİBEL ÖZBUDUN

"Adaletin aklını kaybettiği yerde felsefe susar."[1]

Modernitenin köklü mitoslarından biri, 'ilkel/geleneksel' zihniyetin kutsallar, dogmalar, adetler, gelenekler vb.nin yönetiminde statik bir kurgu iken 'modern' zihnin kuşkuculuk, sorgulayıcılık, dinamizm, akılcılık, eleştirellik, değişkenlik, ilerleyicilik vb. niteliklerle tanımlandığı yolundadır.

Oysa modernitenin kendisinin de yabana atılmayacak kadar dogması, '*doxa*'sı,[2] sorgu-sual tanımayan önkabulü olduğu gerçeği, artık yabancımız değil. Tıpkı nihayetinde onun da bir sınıfsal 'mamul' olduğu, bir sınıf egemenliğinin (18. yüzyıl ve sonrası Batı burjuvazisi) ideolojik tahkimatını oluşturduğu gerçeği gibi...

Ne ki, 'modern' olarak şekillenmiş zihinlerimizin modernitenin dogma ve *doxa*'larını deşifre etmesi, pek de kolay değil. Hayır, bunlar içinden çıkılmaz ölçüde karmaşık olduklarından değil; böylesi bir girişimin son derce 'yalın' soruları sormayı gerektirdiğinden -oysa tüm bir eğitim-öğrenim sürecinin bize unuttturduğu tam da bu: yalın, doğrudan soruları sorabilme yeteneği.

Avukat Erdal Doğan'ın *Hitit Hukuku, Belleklerdeki 'Kayıp'*[3] başlıklı kitabı, okuruna böyle bir soruyu sordurarak başlıyor işe. Tüm bir Batı Avrupa'nın (modern) hukukunun neden Roma Hukuku'na dayandığı sorusu.

Gerçekten de neden Roma Hukuku? En eski/köklü hukuk sistemi olduğu için mi? Roma yasalarından çok daha eskilere dayanan kodların olduğunu biliyoruz. Tarihsel süreğenliğinden olabilir mi? Roma Hukuku'nun en kapsamlı derlemesi kabul edilen ve Batı Avrupa ülkelerinin medenî hukuklarına kaynaklık eden, 529-534 tarihleri arasında Bizans İmparatoru I. Justinianus'un emriyle derlenen *Corpus Juris Civilis*'in, Batı Avrupa'da ancak 11. yüzyılda (İtalya'da) gündeme geldiği, bunun ise İtalyan komünlerindeki tacirlerin gereksinimlerine

---

* www.mavidefter.org

[1] Denis Diderot.

[2] doxa: yaygın inanç ya da popüler görüş anlamına gelen Grekçe terim.

[3] Erdal Doğan, Hitit Hukuku, Belleklerdeki "Kayıp", Güncel Yay., İstanbul, 2008.

bir yanıt olduğu kaydedilmektedir.[4] Peki, 'Evrensel İnsan Hakları'na temel oluşturabilecek bir *ethos*'u sergilediği için olabilir mi? Bunun yanıtını da Erdal Doğan'a bırakalım:

"Roma Hukukunda, *Ius Gentium*'a göre kölelerin bir hakkın konusu olan varlıklar olarak eşya ve mal değerinin ötesinde hiçbir değeri yoktu. Başlangıçta kölelerin azat edilmeleri dahi yasaklanmıştır. *Persona alieni iuris* (başkasının hukukuna tabi) kategorisinde mütalaa edilebilecek olan kölenin konumu *ius civile* nazarında bir hiçti. Bu nedenle köleler *ius civile*'ya göre ne alacaklı, ne borçlu, ne malik, ne davalı ne de davacı olabilirlerdi. (...)

Roma Hukukunda, ergin olsun ya da olmasın, ister evli ister bekâr, her çocuk babasının yetkesi altındaydı. (...) Dahası, baba çocuğunun doğal yargıcıydı ve onu özel kararla ölüme bile mahkûm edebiliyordu. Bunun dışında, vasiyet sahibinin yetkisi sınırsızdı ve baba, çocuklarını mirastan yoksun bırakabiliyordu. (...)

Görülüyor ki Roma Hukukunda hak ehliyetine sahip olabilmek hürriyet, vatandaşlık ve aile statülerine sahip olmayı gerektirmektedir. Kölelerin dışında kişilerle kadınların vatandaşlık statüsü ve konumlandırılışı piramiter, cinsiyetçi ve feodal yapının karakteristik özellikleriyle biçimlendirilmiştir. Bu nedenle de Roma'da birden çok vatandaşlık statüsü bulunmaktadır".[5]

Doğan, Roma Hukuku'nun 'hak'ları güvence altına almaktan ne denli uzak olduğunu, küçük çiftliği güçlü komşusu tarafından gasp edilen bir mülk sahibinin hakkını arama süreci örneği üzerinden gözler önüne seriyor:

"Bu durumda normal koşullarda mağdur olan kişinin yapması gereken öncelikle; yargıç önünde şikayetçi olmak (*litis denuntiato*), adaletin tecellisini sağlamak ve kamusal yetke (*manus militari*) aracılığıyla mallarını geri almaktır. Ama Roma'da 3. yüzyıla kadar süreç şu şekilde işlemekteydi: Roma'da konumları güçlü olan kişiler ceza hukukunu ve yaptırımını kendileri uyguluyorlardı. Nitekim bu yüzden de ceza hukukundan bahsedilemezdi, güçlü komşunun saldırı ve gaspı da tümüyle medeni hukuk kapsamına giren bir suç veya suçtan çok hukukî ihlâl olarak kabul ediliyordu.

Dolayısıyla da davalı hasmı, adamları ve güvenlikçilerinin arasından çekip alarak yargıç karşısına çıkarmayı sağlamak, zarar gören davacının kendisine düşmekte, duruşma günü yargıç karşısına çıkarana kadar da kendi özel hapishanesinde zincirleyerek hapsetmesi gerekiyordu. Eğer davacı onu zor kullanarak yargıç karşısına çıkartmayı başaramazsa, davanın başlaması asla mümkün olamazdı (*litis contestario*).

---

[4] http://en.wikipedia.org/wiki/Corpus_Juris_Civilis.

[5] Erdal Doğan, A.g.e., ss.27, 29, 31.

Diyelim ki davacı, onu yanaşma olarak kabul eden güçlü bir kişi sayesinde bu aşamaları başardı ve mahkemeden haklı olduğuna dair bir karar aldı. Bundan sonra yapması gereken, imkânı varsa kararı bizzat uygulamaktır. Ama nasıl?

Mahkeme açıklanamaz bir gariplikle, davalıyı, gasp edilen, çalınan şeyi davacıya vermeye mahkûm etmeyip, gasp edilen çiftliği kendi kaderine terk ederek, davacının davalı hasmının bütün mallarına ve topraklarına el koymasına izin veriyor; bunları mezat yoluyla satıp, yargıcın çiftlik için biçtiği değere (*aestimato*) eşit tutardaki parayı alması, kalanını davalıya vermesi gerekiyor".[6]

Oysa Roma Hukuku'nun, her konuda bu denli 'gevşek' ve 'muğlâk' olmadığını biliyoruz. Özellikle de 'devletin güvenliği' ile ilgili konularda. Örneğin, Roma'nın ilk yazılı yasa derlemesi olan (İÖ 367) XII Levha Kanunu'nun IX. Levhası'nda, "Kentte gece toplantılarına neden olanların ölümle cezalandırılacağı" (Yasa VI) bildirilmektedir...

Peki, 'en kadim', tarihsel açıdan 'en süreğen' hukuk külliyatı olmayan, 'Evrensel İnsan Hakları'yla bağlantısı kuşkulu Roma Hukuku, neden merkantil burjuvazilerin öncülüğünde yükselmekte olan Avrupa devletlerinin 'temel hukuku' olarak temellük edilmiştir? Yanıtı yine Doğan'a bırakalım:

"Modern Hukukun siyasi yapısının muhafazası bakımından, kişiler üzerinde kurduğu çok sistemli ve zapturapt denetiminin zeminini oluşturan, çağlar arası kurduğu köprüsel bağın ve dünya medeniyet ve kültürünün önemli bir unsuru hâline gelen Roma Hukukunun seçiminin bu nedenle hiç tesadüfî olmayıp, tamamen bilinçli bir tercihin sonucu olduğu gerçeğiyle karşılaşırız.

Tarihteki somut düzenlemeleriyle, insanın doğadan koparıldığı, cinsiyetçilik ve köleliğin baskın karakter olarak belirleyici olduğu, merkeziyetçi Roma İmparatorluk Hukukunun, tüm kıta Avrupası ve Anglosakson hukuk sistemleri üzerindeki büyüleyici etkisi işte bu nedenledir, yani: Statükonun korunması".[7] Bir başka deyişle seçim, tümüyle 'bilinçli ve ideolojik'tir[8].

Roma Hukuku bilinçli bir 'seçim'i -ya da 'hatırlama'yı- imlediği ölçüde, Hitit 'hukuku' ise, yitik bir belleğin konusudur. Erdal Doğan, kitabında hukukçu gözüyle bu 'yitik' belleği irdeleme işine girişmiş. Ve Roma Hukuku'yla kıyaslandığında çarpıcı bir 'insancıllık', şaşırtıcı bir 'hakkaniyet' tablosu çıkarmış ortaya.

Hiç kuşku yok ki Hint-Avrupa kökenli istilacıların Anadolu'daki yerel site-devletlerin ve toplulukların üzerine yerleşmesiyle biçimlenen (yakl. İÖ 17. yüzyıl) Hitit devlet ve toplumu, tüm kadim devletler gibi sınıflı bir yapı sergile-

---

[6] Erdal Doğan, A.g.e., ss.32-33.
[7] Erdal Doğan, A.g.e., s.40.
[8] Erdal Doğan, A.g.e., s.33.

mektedir: olasılıkla istilacılardan oluşan ve Eski Krallık döneminde, aynı zamanda yüksek mahkeme işlevi gören Meclis (*pankus*) aracılığıyla iktidarı kral (*tabarna*) ile paylaşan soylular; toprak sahibi olabilen ve gerektiğinde angaryaya (*luzzi*) tabi tutulabilen köylüler ve *araç adamları,* yani zanaatkârlardan (inşaat işçileri, dokumacılar, deri işçileri, çömlek imalatçıları, demirciler...) oluşan özgür emekçiler ve aile köleleri.[9]

Evet, Hitit toplum ve devleti sınıflıdır; ancak tıpkı Güney Mezopotamya'da kendisini bin yıl kadar önceleyen[10] Sümer site-devletleri gibi henüz inşa-hâlinde bir devlettir söz konusu olan; ve ilk yazılı yasalar, yerel güç odakları ya da soyluların merkezîleşmeye karşı direnişini kırmaya yönelik olarak formüle edilmişe benzemektedir. Nitekim ilk yazılı yasaları derleyen Telipinu'ya dek Eski Krallık dönemine ait Kral Listeleri'nde, krallık daha çok 'kayınlar', yani evlilik yoluyla kurulan bağlaşıklıklar aracılığıyla aktarılırken[11] Telipinu'dan sonra (kral olan damadının ardından), İmparatorluk döneminde krallığın babadan oğula ya da baba tarafından akrabalara -erkek kardeş, amca vb.- aktarılması genel kural hâline gelmiş gözükmektedir[12]. Bu süreç, aynı zamanda 'kabile hukuku'nu oluşturan örflerin merkezîleşen siyasal iktidar karşısında direnen ya da iktidarı paylaşan soylular elinde 'suiistimal edilmesi'ne karşı, Saray'ın (kral ve çevresi), örfleri kodifye ederek meşruiyetlerini pekiştirme girişimini de yansıtmaktadırlar. Bu ise, 'gökyüzü modelinde örgütlenmiş' krallığın uyruklarına (tıpkı tanrılar gibi) adil ve hakkaniyetli davranması gereğini getirmektedir gündeme. Böylelikle, örfî hukuk, *'eskiden şöyle yapılırdı, şimdi ise böyle yapılır'* yollu ifadelerle genellikle yumuşatılmış, "ceza indirimleri, ölüm cezalarında kısıtlamalar, işkence ile öldürülmenin kaldırılması gibi daha insancıl yaklaşımlar"[13] başat hâle gelmiştir.

Telipinu'dan itibaren yazılı hâle gelen Hitit hukukunda -köleleri ve kadınları hukuksal özne olarak ele almayan Roma hukukunun tersine- tüm uyruklar, aynı zamanda birer hukukî özne konumundadır, hatta 'en güçsüzler'e karşı po-

---

[9] Bkz. O.R. Gurney, The Hittites, Suffolk: Pelican Books, 1972.

[10] Sümerlerin Güney Mezopotamya'da devletleşme yolundaki ilk girişimleri, İ.Ö. 2900-2300 yılları arasına yerleşir. Erken Sülale adıyla da anılan bu dönem, Mezopotamya'nın tümünü ele geçirerek birleşik ve merkezî bir krallık kuran Semitik kökenli Sargon tarafından sona erdirilmiştir (C. Leonard Woolley, Les Sumeriens, Editions Payor, Paris, 1930).

[11] Örneğin, I. Murşili (1630-1600) I. Hattuşili'nin (1660-1630) 'torunu/evlatlığı'; I. Hantili (1600-1570) I. Murşili'nin kayınbiraderi; I. Zidanta (1570-1560) I. I. Hantili'nin damadı; Ammuna (1560-1540) I. Zidanta'nın oğlu; I. Huzziya (1540-1535) Ammuna'nın gelininin erkek kardeşi; Telipinu (1535-1510) ise I. Huzziya'nın damadıdır. Bkz. Erdal Doğan (A.g.e.,)'daki "Kral Listeleri", ss.62-63.

[12] "Birinci dereceden prens kral olsun. Birinci dereceden prens yoksa ikinci dereceden bir oğul kral olsun. Eğer tahta geçecek bir oğul yoksa birinci dereceden bir prensesle evlendirilen kişi kral olsun" (Telipinu Fermanı'ndan. akt. Erdal Doğan, A.g.e., s.93).

[13] Erdal Doğan, A.g.e., s.70.

zitif ayırımcılığın işaretleri çıkmaktadır karşımıza. Örneğin İmparatorluk dönemi krallarından[14] II. Tuthaliya'nın (1400-1380) yargıçlara yönelik talimatnamesinde şu ifadeler dikkati çekmektedir:

> "Hangi kente dönerseniz dönün, kentin bütün insanlarını toplayınız. Her kimin bir davası varsa, onun hakkında karar veriniz ve onu memnun ediniz. Eğer bir kölenin veya hizmetkârın veya yaşlı bir kadının, bir davası varsa, hakkında karar veriniz ve onu memnun ediniz.
> Basit bir davayı zorlaştırmayınız. Zor bir davayı da basitmiş gibi göstermeyiniz. Doğru olanı yapınız".[15]

Telipinu'yla birlikte "ölüm cezası büyük ölçüde kaldırılmış"tır,[16] "kan davalarına son verebilmek için artık işlenen suçtan tüm aile sorumlu tutulmamaktadır", bedensel cezaların yerine para cezaları/tazminat uygulamasına geçilmiştir.[17] Daha da ilginci, bu tazminatlarda "kişilerin devlete olan yükümlü edim ve cezalarının zamanla hafiflemesi ya da tümüyle kalkmasıdır".[18]

Hitit hukukunun bir başka ilginç yönü, kölelerle ilgili düzenlemelerdir. Köleler özgür yurttaşların yarısı kadar hak ve görevlerle donanmış bireylerdir (örneğin bir köleyi yaralamak ya da öldürmek, aynı suçun özgür bireye işlenmesi durumundakinin yarısı kadar tazminata tabidir). Özgür pleblerle Senatörler sınıfı (particiler) arasındaki evliliği yasaklayan Roma hukukuyla[19] tezat hâlinde, Hitit hukuku özgür yurttaşlarla köleler arasındaki evliliğe (başlığın ödenmesi koşuluyla) cevaz vermektedir. Böylelikle Boğazköy kazılarında ortaya çıkartılan, İmparatorluk çağında redakte edilmiş 'Hitit Yasaları'na göre, "*Eğer özgür bir adam ve bir kadın köle (...) iseler ve bunlar birlikte yaşıyorlarsa ve onu kendisi için karısı olarak o alırsa ve kendisi için bir ev ve çocuk yaparlarsa, ve sonradan onlar*

---

[14] Hitit tarihi konvansiyonel olarak üç dönemde ele alınmaktadır. Kral'ın (labarna) bir çeşit 'eşitler arasında birinci' olduğu ve iktidarı soylularla paylaştığı Eski Krallık, Telipinu reformlarıyla birlikte iktidarın Saray çevresi elinde yoğunlaştığı, toprakların büyük ölçüde genişlediği ve kralların 'Güneşim' sanını aldığı İmparatorluk ve Batı'dan gelen 'Deniz İnsanları'nın istilalarının ardından Kuzey Suriye'de devam eden Geç Hitit Beylikleri dönemleri (J.G. Macqueen, The Hittites and their Contemporaries in Asia Minor, Thames and Hudson Press, Londra, 1975).

[15] Doğan, A.g.e., ss.75-76.

[16] Ancak (maktulün yakınlarının istemesi durumunda) cinayet ve (aldatılan kocanın istemesi durumunda) kadının zinası için olduğu kadar, kralın buyruklarına ya da yargıç kararlarına karşı çıkmak ve kölelerin efendilerine karşı durması (madde 173), domuz ya da köpekle cinsel ilişki kurmak (madde 199), kadına isteği dışında tecavüz etmek (madde 197) gibi suçlarda ölüm cezası devam etmektedir (Doğan, A.g.e., ss.96-97, ss.188-189).

[17] "Hattusa ülkesinde ölüm cezası verilmez. Eğer olay (işlenen suç) kralın kulağına giderse, olayın üzerine gidilir. Katil yakalanır ve kurbanın yakınlarına teslim edilir. Cinayetin işlendiği yer temizlenir. Kurban yakınları tazminat olarak gümüş kabul etmezlerse, katili köle yapabilirler. Krala karşı suç işleyen bir adam başka bir ülkeye kaçarsa, onu öldürmek yasaktır" (Doğan, A.g.e., s.97). Burada ilginç olan, maktulün yerine, ailesinin uğradığı işgücü kaybını telafi etmek üzere gümüş ya da bizzat katilin 'köle' olarak verilmesi uygulamasıdır.

[18] Doğan, A.g.e., s.104.

[19] XII Levha Yasası, XI.2.

ya anlaşamaz ya da ayrılırlarsa ve evi bölüşürlerse adam çocukları alsın, kadın kendisi için bir çocuk alsın" (31. madde); ve "*eğer bir erkek köle bir kadını karısı olarak alırsa, hukuk kuralı onlar için aynı şekildedir*" (32. madde); "*Eğer bir erkek köle, (özgür) bir kadın için bir başlık öderse, ve onu kendisi için karısı olarak alırsa o zaman onu (=kadını) hiç kimse dışarı çıkarmaz*" (34. madde).[20]

Hitit ve Roma hukukları arasında bir başka çarpıcı tezat, kadınların konumuyla ilgili gözükmektedir. Yasal eşi, evlenmemiş kız çocukları ve evli olsun-olmasın erkek evlatları, kölelerle birlikte hane reisinin mutlak hükmü altına yerleştiren *patria potestas* ilkesini temel alan Roma sivil hukukunun çizdiği çerçevenin tersine, Hitit kadınları evlatlarını reddetme (171. madde), mülk sahibi olma, (erkeğin yarısı kadar olmakla birlikte) ücretli bir işte çalışma (158. madde), kocasının mirasından pay alma (192. madde), çocuklarına miras bırakma (27. madde), boşanma (26. madde: "eğer bir kadın erkeği red [ederse]...") ve ticaretle uğraşma gibi haklara sahiptirler.

Ve nihayet, Hitit hukukunun ilginç bir başka düzenlemesi de 'çevreci' tonlar taşıyan, 'kirletme tazminatları'dır; 25. madde, bir 'kabın ya da göletin kirletilmesi' karşılığında saraya ödenen payı kaldırarak, mağdurun zararının giderilmesini öngörmektedir.[21]

Doğan'ın aktarımıyla Hitit hukuku, bir başka 'inşa hâlindeki devlet'in, Hititleri Güney Mezopotamya'da 800 yıl kadar önceleyen Sümer site-devletlerinin hukuk sistemiyle ilginç koşutluklar sergilemektedir. Örneğin, Erken Sülale döneminin sonlarına doğru Kish kentinin egemenliğine son verip bir halk ayaklanması desteğinde iktidara geçerek kendini Lagash kralı ilan eden Urugakina[22] (İÖ 2350'ler), yazılı ilk Sümer hukuk metni olan 'Yasa'sında, 'özgürlükleri' ('*amar-gi-bi i-gar*') tesis ettiğinden söz etmektedir. Urugakina, şu terimlerle anlatmaktadır adaletini:

> "(...) rahip fakirin bahçesine (artık) giremedi. Kralın altında (maiyetinde) bulunan bir görevlinin iyi bir eşeği doğarsa onun amiri onu satın alayım derse satın almak üzere iken gönlüme hoş görünen (gönlümün istediği) gümüşü tart derse, (satın alacağı) gün satmayacağım derse, onun amiri canının istediği gibi ona vurmasın (zorlamasın).
> Bir büyük adamın evi kralın altında olan bir adamın evi ile bitişikse, o büyük adam onu satın alayım derse, vakta ki (büyük adam) onu satın alayım, gönlümün istediği kadar para tart, benim evimin değeri kadar arpa (ver) derse, satmadığı zaman büyük

[20] Doğan, A.g.e., ss.117-118.
[21] Doğan, A.g.e., s.127.
[22] Bkz. Samuel Noah Kramer, History Begins at Sumer, Anchor Books, New York, 1969, s.45.

adam (amir) kralın altındakini (küçük adamı) zorlamayacaktır dedi (Urugakina emretti). Ödemedikleri borçtan dolayı hapis olan Lagaşlıları (borçlu oldukları) arpadan, hırsızlıktan, öldürmeden dolayı hapis olan Lagaşlıları memnun etti (ve) yıkadı (affetti). Özgürlüklerini koydu (verdi). Yetim ve dulu kuvvetli adam ezmesin diye Ningirsu ile Urugakina bir sözleşme yaptılar" (XI, 17-38; XII, 1-28).[23]

Urugakina'dan 200 yıl kadar sonra Lagaş kentine egemen olan kral Gudea'nın da, Eninnu tapınağının inşası vesilesiyle diktirdiği heykellerin kaidelerine "esir kölelerin serbest bırakılmasından, zengine fakirin, kuvvetliye zayıfı ezdirmemekten" söz ettiği aktarılmaktadır.[24] Ve yine, III. Ur Sülalesi kurucusu Urnammu (yakl. İÖ 2130) 'Kanunu'nda, "öksüzü zengine teslim etmemekle, dul kadını kuvvetli adama teslim etmemekle, 1 seqel'lik adamı 1 mana'lık[25] adama teslim etmemekle" övünmektedir (162-168).[26]

Hammurabi Yasası öncesi Sümer yasaları, yazıtlar, ne yazık ki fazla tahrip olduklarından, kölelik hukuku ya da kadınların durumu konusunda bize ayrıntılı bilgiler sağlamıyor. Bu konuda en kapsamlı bilgiyi, Babil kralı Hammurabi'den 150 yıl kadar önce yaşamış Isin kralı Lipit-Istar'a ait Sümerce yasalardan alabilmekteyiz. "Sümer ve Akad'ın evlatlarının özgürlüklerini, eşitliklerini temin et"mekle (*Kol. II, 6-15*)[27] övünen Lipit-Istar'ın *Kanun*'unda 'kaçak köleler' öldürülmemekte, ancak sahiplerine tazminat ödenmekte (*Kol. 13, § 12, 35-43*); köleliğini ödeyen ve bunu kanıtlayan köle özgürlüğüne kavuşabilmekte (*Kol.13, § 14, 48-54; Kol. XIV, 1-4*), kadınlar mülk sahibi olabilmekte (*Kol. XIV, § 18, 25-29: "Eğer bir evin sahibi veya sahibesi evin vergisini vermezse..."*), babalarından mülk tevarüs edebilmekte (*Kol. XV, § 22, 45-51*), çocuklarına miras bırakabilmektedir (*Kol. XVI, § 24, 23-35: "Eğer evlendiği sonraki eş ona çocuk doğurursa, (kadının) babasının evinden getirdiği başlık çocuklarına, önceki eşin çocuğu ve sonraki eşin çocuğu (ise) (yalnız) babalarının malını eşit olarak aralarında bölüşeceklerdir"*).

Mezopotamya topraklarında (Sümer) site-devletlerinden merkezi (Babil-Asur) imparatorluklara geçilmesine (İÖ 2. bin) koşut olarak, kadınların ve kölelerin sahip olabildikleri özerklikleri yitirdikleri, kadınların tümüyle kocalarının, kölelerin ise efendilerinin hükmüne bırakıldığı görülür. Bu, Uruk ve İsin site-devletlerini alıp kuzeydeki Eshunnna ve Mari, güneydeki Elam krallıklarına boyun eğdirerek Asur ülkesiyle komşu olan, ardından da Asur'a boyun eğdire-

[23] M. Tosun, K. Yalvaç, Sümer, Babil, Asur Kanunları ve Ammi Şaduqa Fermanı, TTK Yayınları, Ankara, 1975, ss.27-28.
[24] M. Tosun, K. Yalvaç, A.g.e., s.12.
[25] 1 mana=60 seqel.
[26] M. Tosun, K. Yalvaç, A.g.e., s.39.
[27] M. Tosun, K. Yalvaç, A.g.e., s.62.

rek tüm Mezopotamya'da hâkimiyet kuran[28] Babil kralı Hammurabi'nin (İÖ 1792-1750) derlediği *Hammurabi Yasaları*'nda net bir biçimde ifadesini bulmaktadır. Hammurabi Yasaları'nda kaçak kölelere yardım ve yataklık etmenin cezası ölümdür (*§ 15, 16, 19*); borç köleliği kurumsallaşmıştır (*§ 115-119*); sahibini inkâr eden kölenin cezası, kulağının kesilmesidir (*§ 282*); zina suçu işleyen kadın (*§ 129*) ya da kocası evde yokken onun malını gözetmeyen kadın (*§ 133b*) nehre atılır; zina ile suçlanan bir kadın nehir ordalyasına tabi tutulur [nehre atılır; boğulursa suçlu kabul edecek, batmazsa suçsuz sayılacaktır] (*§ 132*); kendini ve evini gözetmeyen, 'sokağa düşkün' olan, kocasını küçük düşüren kadının cezası da yine suya atılmadır (*§ 143*).

Ancak saray ya da *muskenum*'a[29] ait bir kölenin özgür yurttaşlarla, hatta 'bey kızları'yla evlenme hakkı, Hammurabi yasalarında da kabul edilmekte, eşlerden birinin ölümü durumunda mirasın çocuklar ve köle sahibi arasında nasıl bölüşüleceği düzenlenmektedir (*§ 175-176*).[30]

* * * * *

Peki, tüm bunlar ne ifade ediyor?

Öncelikle, günümüz Batı Avrupası'nda ulusal hukuklara kaynaklık eden 'Roma Hukuku'nun ne biricik, ne de en erken yasa metinleri derlemesi olmadığını...

Roma'yı bin yıl önceleyen Anadolulu Hititlerin, hatta onları 800 yıl önceleyen Mezopotamyalı Sümerlerin Roma'nınkinden çok daha insancıl, çok daha 'özgürlükçü' hukuk sistemleri oluşturduklarını...

Roma hukuk sisteminin -en azından ilk evrelerinde- ataerkillik ve sınıf despotizmi açısından Babil'in Hammurabi Yasaları'yla boy ölçüştüğünü...

Roma Hukuku tercihinin Batı Avrupalı yükselen burjuvazilerin sınıfsal yönelişlerinden soyutlanarak ele alınmaması gerektiğini...

Ve nihayet Roma Hukuku eğitiminin dünyanın belli başlı Hukuk Fakültelerinde temel dersler arasında yer alırken, Hitit (ya da Sümer, hatta Babil) yasalarının incelenmesinin yalnızca (artık ölüme terk edilmiş) Hititoloji, Sümeroloji, Asuroloji kürsülerine tevdi edilmesinin, 'Avrupa-merkezciliğin' bir başka boyutunu oluşturduğunu...

Evet, yukarıda da belirttiğim gibi; Avukat Erdal Doğan'ın *Hitit Hukuku, Belleklerdeki Kayıp*'ı, verimli sorular açıyor insanın aklında...

---

[28] Seton Lloyd, The Archaeology of Mesopotamia, Thames and Hudson Press, 1978).

[29] muskenum/mishkilu: Sümer ve Babil toplumlarında, aristokrasiye (amelu) göre daha az ayrıcalıklı olan özgür orta sınıf.

[30] M. Tosun, K. Yalvaç, A.g.e., ss.181-217.

HAK(SIZLIK), HUKUK(SUZLUK) VS...*

TEMEL DEMİRER

"Ölüm adildir der / bir acem şairi
aynı haşmetle vurur Şahı yoksulu
oysa ölümün adil olabilmesi için
yaşamın adil olması gerekir."[1]

Adnan Ekinci'nin deyişiyle, "Hak, hukuk, kanun denen şeyler bizim ülkemizde ağır mevzulardır".[2] Hem de, çok ama pek çok ağırdır; Susurluk ya da 'Çakıcı-MİT-Yargıtay' üçgenindeki karanlık ilişkiler kadar ağır...

Bırakın Fikret İlkiz, "Hukuka bağlı bir devlette gaye, hiçbir zaman ve hiçbir sebeple vasıtayı haklı göstermez"[3] diyerek, kapitalist devlet gerçeğinde hiçbir pratik değeri olmayan 'bir teorik genelleme'yi ifade ederek, ruhunu kurtarmaya kalkışsın...

Veya Turgut Tarhanlı, "Ya uluslararası hukukun, hukuk devletinin standartları seçilir, ya da her istenilenin yapıldığı 'kendi hukukumuzun' standartları"[4] diyerek, olmayan bir ikilemin ardına gizlensin...

Ya da Yekta Güngör Özden, 'Hukuk Devleti' üzerine şöyle bir hamasi nutuk çeksin: "Hukuk, kişisel ve kurumsal ilişkileri düzenleyen evrensel bir ölçüttür. Kaba güçten, insan haklarını ve özgürlükleri güvenceye bağladığı ölçüde saygınlık kazanan, demokratik devlet yapısına erişinceye değin insanlık büyük acılar çekmiştir. Güçleri denetime alan, toplumcu, katılımcı kurallar ve kurumlar düzeni, demokrasilerde yönetimin niteliği, devletin simgesidir...

Hukukla yönetilen, hukukun yönlendirdiği, geçerliğini saptadığı, hukuku uygulayarak varlığını sürdüren devlet, hukuk devletidir. Hukuk devletinde hukuk siyasallaşmaz, siyaset hukuksallaşır...

---

* 18 Eylül 2004'de Temel Özgürlükler Derneği'nin 'Türkiye'de Hukuk Yok mu?' başlığında düzenlediği ve Mazlum-Der'den Ayhan Bilgen ve avukat Halil Özpolat'ın katıldığı panelde yapılan konuşma... Devrimci Demokrasi, No:70, 1-16 Ağustos 2005; No:71, 16-31 Ağustos 2005.

[1] Nâzım Hikmet.

[2] Adnan Ekinci, "Hukuk Kurbanı Türkler", Radikal, 24 Ekim 2003, s.4.

[3] Fikret İlkiz, "Hukukun Mazereti", Gelecek Dergisi, No:17, Şubat 2004, s.33.

[4] Turgut Tarhanlı, "Uluslararası Hukuk Çatırdıyor", Gelecek Dergisi, No:14, Kasım 2003, s.59.

Hukukun üstünlüğü ilkesini yaşama geçirerek her işlem ve eyleminin hukuka uygunluğu koşulunu gözeten devlet, gerçek hukuk devleti'dir. Çağımız, insan hakları, bilgi ve uzay çağı olarak adlandırılmaktadır. İnsan hakları, adaletin kaynağıdır, adalet de devletin, hatta dünyanın temelidir. Hukuk, insan haklarından türetilir, yasalar da hukukla üretilir. Hukuk devleti, hukukçu devleti ya da yargıçlar devleti değildir. Hiçbir kişi ve kurumun hukukun dışında ve üstünde olmadığı, kuralları yaşam gerekleriyle gerçeklerine uygun, yaptırımları çağdaş, yargı organları bağımsız devletin hukuksallığı tartışılamaz".[5]

Bunların hepsi boş demagojilerdir...

'HUKUK' MU DEDİNİZ? O HÂLDE ANIMSATALIM...

"Hiçbir şeyi değiştirmemek için
her şeyi değiştirmek gerekiyordu."[6]

"İstanbul Adliyesi 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 22 Mayıs 2003'te ifade veren DYP eski milletvekili ve Bucak Aşireti lideri Sedat Bucak çarpıcı iddialarda bulunup; Abdullah Çatlı'nın, aralarında generallerinde olduğu pek çok üst düzey yetkiliyle birlikte Urfa'da bulunan evine beş altı kez geldiğini, hatta o ziyaretler sırasında çekilmiş fotoğrafların olduğunu söyledi. Bucak, mahkeme heyeti başkanının bu fotoğrafları istemesi üzerine 'Hem kendim, hem de devletin güvenliği için bu fotoğrafları vermek istemiyorum' dedi...

'Devlet-mafya-siyaset' üçgenindeki kirli ilişkileri ortaya çıkaran Susurluk[7] kazasından yaralı olarak kurtulan, ancak milletvekili olduğu için yargılanamayan Bucak, 6 yıl sonra hâkim karşısına çıktı. 'Cürüm işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak' suçundan yargılanan Bucak, ifadesinde sık sık dönemin Başbakanı

---

[5] Yekta Güngör Özden, "Hukuk Devleti...", Cumhuriyet, 14 Şubat 2004, s.2.

[6] Sicilyalı yazar Giuseppe Tommasi di Lampedusa.

[7] Bkz: Oral Çalışlar, "Devlet Sorunu 'Derin'lerde...", Cumhuriyet, 21 Ağustos 2004, s.4; Ali Bilge, "Susurluk, Madımak ve Banka Sistemi Faturası", Birgün, 5 Temmuz 2004, s.7; "Susurluk Bir Bütündür Bölünemez", Radikal, 3 Kasım 1999, s.11; "Susurluk Yeniden Yargıda", Birgün, 16 Haziran 2004, s.4; Oktay Ekşi, "Van'daki Susurluk...", Hürriyet, 13 Temmuz 2004, s.21; "Susurluk Raporuna Bir Tazminat Daha", Sabah, 3 Temmuz 2004, s.20; Ergin Cinmen, "Derin Devlet ve MİT", Ülkede Özgür Gündem Ek, 21 Ağustos 2004, s.1; "MİT'ten Eymür'e Dava", Evrensel, 4 Ağustos 2004, s.3; Öztin Akgüç, "Saydamlık ve MİT", Cumhuriyet, 1 Ağustos 2004, s.13; Orhan Birgit, "MİT'e Dair", Cumhuriyet, 1 Aralık 2000, s.9; Ömer Engin Lütem, "Ermeni Terörünü Çatlı Durdurmadı", Hürriyet, 9 Ağustos 2004, s.4; "Susurluk Yine Meydanda", Devrimci Demokrasi, No:45, 16-31 Temmuz 2004, s.5; "Eken Yeniden Sahnede", Ülkede Özgür Gündem, 28 Temmuz 2004, s.5; Saygı Öztürk, "Korkut Eken: 'Vatanını Seven Herkesin Yanındayım'", Gözcü, 30 Temmuz 2004, s.8; "Eken'e Paraşütlü Mehterli Tahliye", Akşam, 29 Temmuz 2004, s.16; "Eken'e Mehterli Özgürlük", Vatan, 29 Temmuz 2004, s.17; "Korkut Eken'e Mehteranlı Karşılama", Akşam, 28 Temmuz 2004, s.14.

Demirel'in de aralarında bulunduğu pek çok üst düzey görevlinin kendisinden 'PKK ile mücadele, halk ile devletin arasını düzeltme' konularında yardım istediğini söyleyen Bucak, yetkililerin direktifleri doğrultusunda hareket ettiğini aktardı..."[8]

'Siyasiler Susurluk'u Çözmeye Çalışırken...'[9]	
Süleyman Demirel	Gidebileceğiniz yere kadar gidin!
Mesut Yılmaz	Susurluk'u 20 günde çözerim... Elimde belgeler var. Bütün yetkilerimi kullanıp Susurluk Çetesini çözmezsem namerdim!
Sedat Bucak	Mesut Yılmaz elindeki belgeleri açıklamazsa namerttir. Ben de açıklamazsam ben de namerdim!
Necdet Menzir	Devlet bilgilerini ifşa etmem. Ama Başbakan, Başbakan Yardımcısı, İçişleri Bakanı bu konuda açıklama yapmak zorundadır. Önce onlar konuşsunlar. Bizi tatmin ediyorlar mı, etmiyorlar mı bir bakarız...
Tansu Çiller	Açıklarsam harp çıkar! Milletler birbirine girer.
İ. Yaşar Dedelek	Tansu Çiller benim ağzımı açtırmasın, konuşacak olursam yer yerinden oynar...
Mehmet Ağar	Bu çatı altında bulunan (TBMM) bazı insanların, bu hesaplaşmada ne tarafta olduğunu tespit etmekte de güçlük çekiyorum.
Mehmet Gözlükaya	Neden Susurluk raporu sadece 1993 sonrasını, Tansu Çiller'in başbakanlığı dönemini kapsıyor. Bunun için bir şeyler yapalım.
Tansu Çiller	Vatan için kurşun atan da yiyen de şereflidir. Onlar şerefli kahramanlardır.
Deniz Baykal	Zaten tamamını da açıklamaya güçleri yetmez!
Mehmet Ağar	Burada bir dönem yargılanmak isteniyor.
Deniz Baykal	Bu hükümet çetelere teslim olmuş!
Sedat Bucak	Bu suç ise bunu kabul ediyorum!
Mesut Yılmaz	Mafya devleti teslim alıyordu!
Temel Karamollaoğlu	Aldı mı almadı mı?
Süleyman Demirel	Susurluk olayı, bugün kanalından çıkarılmış, siyasileştirilmiş bir olaydır. Ama yine bunu kanalına koyacak olan, yargı organıdır. Hep beraber sonucunu bekleyeceğiz. Başka bir yol bilmiyorum.

Ya da daha geçenlerde CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, "MİT-Mafya bağı kopartılmalı"[10] demedi mi?

Özetle, "MİT'ten alınarak Şeker Fabrikaları'na atanan Mehmet Eymür'ün, MİT'e siyasetin bulaştığını ve Susurluk'un aydınlatılamayağını söyledi"ği[11] Türkiye'de; "Susurluk kazasının ardından, Alaattin Çakıcı'nın yakalanmasıyla birlikte

[8] "Bucak'tan Çarpıcı İddia", Evrensel, 23 Mayıs 2003, s.3.
[9] "Dördüncü Yıla Girerken Susurluk", Radikal Eki, 3 Kasım 1999, s.31.
[10] Deniz Baykal, Hürriyet, 26 Ağustos 2004, s.1.
[11] Tuncay Özkan, "Suskunluğunu Bozdu", Radikal, 6 Ekim 1998, s.6.

gözler önüne serilen gerçekler tüyler ürpertici" diyen Mehmet Y. Yılmaz ekliyor: "Cinayetler işleniyor, hatta bu cinayetlerde bizatihi bazı polisler kullanılıyor, cinayetleri işleyenler şu veya bu şekilde zamanında devletin istihbarat örgütünün bordrosunda yer alıyor, milyarlarca dolar tutarındaki kara servet meşrulaştırılıyor... Ve bunlar herkesin gözü önünde, devletin güvenlik örgütlerinin bilgisi dahilinde, siyasetçilerin koruma kalkanları altında gerçekleştiriliyor".[12]

İsmet Berkan'ın, "Susurluk diye tartıştığımız her şey, Türkiye'nin epeydir yürüttüğü sistem tartışmasıyla çakışıyor"[13] diye formüle ettiği şey; esasında, Sedat Bucak'ın fütursuzca, "Elimde devletin bana verdiği pek çok silah var"[14] dediği 'hukuk düzeni' değil de nedir?

Evet, evet bu da bir tür 'hukuk düzeni'dir! 'Nasıl' mı? Örneğin, "Susurluk hâkimi Sedat Karagül görevden alınmasının 'etik olmadığı'nı söylerken, Cumhuriyet Savcısı Mete Göktürk'ün de 'Bu karar gizli cezalandırmaya yöneliktir' dedi"ği[15] türden bir şey!

Etyen Mahçupyan'ın açıkça ifade ettiği üzere: "Gladio bizim de Batılılar kadar içinden ve derinden yaşadığımız bir 'ulusal etkinlik'[16] düzlemi"dir![17]

Ve Okay Gönensin'in dediği gibi, "Susurluk aysbergin beş%biridir"![18]

Örneğin, "MİT Kontr-Terör Dairesi eski Başkanı Mehmet Eymür, Alaattin Çakıcı'yı ve Yeşil'i kullandığını açıkladı".[19]

---

[12] Mehmet Y. Yılmaz, "İpin Ucunu Kim Çekecek?", Radikal, 20 Ekim 1998, s.24.

[13] İsmet Berkan, "'Güvenilir' Denetçi Organ", Radikal, 4 Kasım 1998, s.3.

[14] Sedat Bucak, "Musa, Sedat Bucak'a Sordu", Star, 1 Mayıs 1999, s.7.

[15] "Bizi Aşağılamak İstiyorlar", Binyıl, 5 Kasım 2000, s.15.

[16] Örneğin, "Başbakanlık Teftiş Kurulu silah alımı için MİT örtülü ödeneğinden Mehmet Ağar'a verilen 25 milyon doların 20 milyonunun kaybolduğunu belirledi" ("13 Trilyonun Sırrı", Radikal, 12 Eylül 2000, s.1-8). Ayrıca bkz. "1200 Dolara Bixi Satılıyor...", Yeni Binyıl, 2 Mart 2000, s.13; "Susurluk'un Silahları mı?", Radikal, 8 Eylül 2000, s.8; Okay Gönensin, "Sır Değilmiş", Yeni Binyıl, 12 Temmuz 2000, s.3; İsmet Berkan, "Susurluk Gölgesi Kalkmalı", Radikal, 12 Eylül 2000, s.3; "Susurluk Bağlantılı Bir Davada Daha Karara Varıldı: Kemal Yazıcıoğlu Beraat Etti", Cumhuriyet, 5 Kasım 1998, s.6; "Diyarbakır: İnfaz Çetesinde Jandarma Subayları", Cumhuriyet, 17 Ekim 1998, s.4; İ. Berkan, "Herkesin Her Şeyi Bildiği Ülke...", Radikal, 2 Ekim 1998, s.3; "Yılmaz'a 'Çete' Raporu", Milliyet, 18 Eylül 1998, s.16; Oral Çalışlar, "Medyada Çete Gerginliği", Cumhuriyet, 21 Ekim 1998, s.4; "Kayıp Silahlarda Susurluk İzi", Radikal, 26 Aralık 1998, s.5; İ. Berkan, "Poliste Savaş...", Radikal, 31 Mayıs 1999, s.3; İ. Berkan, "Poliste 'Belden Aşağı' Vuruşlar", Radikal, 28 Mayıs 1999, s.3; İ. Berkan, "Poliste Savaş: Bilgi Güçtür", Radikal, 3 Haziran 1999, s.3; İ. Berkan, "Poliste Savaş: Şu Meşhur Fethullahçı Raporu", Radikal, 2 Haziran 1999, s.3; İ. Berkan, "Poliste Savaş: Murat Saral ve Murat Bilican", Radikal, 1 Haziran 1999, s.3; "'Çete Başı' Eymür MİT'ten Sorulacak", Radikal, 27 Ekim 1998, s.6; Hikmet Çetinkaya, "Eski Fotoğraflar", Cumhuriyet, 26 Eylül 1998, s.5; "Bucak Yeniden Yargılanacak", Milliyet, 28 Şubat 2004, s.13.

[17] Etyen Mahçupyan, "Ağca: Gerçek Bir Avrupalı", Yeni Binyıl, 16 Haziran 2000, s.17.

[18] Okay Gönensin, "Konuşmak Zorundalar", Yeni Binyıl, 17 Haziran 2000, s.3.

[19] "Eymür: Çakıcı'yı Kullandım", Yeni Binyıl, 15 Nisan 2000, s.3.

"Mehmet Eymür sitesinde Yeşil'i operasyonlarda nasıl kullandıklarını anlatıp, 'Yeşil'e, Cumhurbaşkanı Danışmanı Hayrettin Gökdemir tarafından altın dolmakalem hediye edildi' dedi"[20]

"Devlet çetesinin suçları bilinmesine rağmen Emniyet Genel Müdürlüğü, çok sayıda infaza yargısız katılan personelini korudu..."[21]

Bu bağlamda da, "Beni 68'li abileriniz yargılasın"[22] diyen "Haluk Kırcı, Abdullah Çatlı gibi kişilerin vatan sevgisini anlamak kolay. Siz düzinelerle insanın katili olduğunuz hâlde polis sizi koruyorsa, bu vatanı nasıl sevmezsiniz?"[23]

Susurluk (ve Dolayımı) ile İsmi Anılanlar...[24]				
Abdullah Çatlı	Hüseyin Kocadağ	Sedat Bucak	Ömer Lütfü Topal	Ali Fevzi Bir
Sami Hoştan	Tarık Ümit	Yaşar Öz	Gonca Us	Mehmet Özbay
Cengiz Ersever	Nafiz Karacan	Cemal Kulaksızoğlu	Veysel Özerdem	Haluk Kırcı
Ali Yasak (Drej Ali)	İbrahim Şahin	Oğuz Yorulmaz	Ziya Bandırmalıoğlu	Ayhan Akça
Ayhan Çarkın	Dilek Örnek	Cem Ersever	Mahmut Yıldırım (Yeşil)	Mehmet Ağar
Tansu Çiller	Özer Çiller	Meral Akşener	Veli Küçük	Hüseyin Oğuz
Ahmet Altıntaş	Mehmet Eymür	Korkut Eken	Hanefi Avcı	Bülent Orakoğlu
Alaattin Yüksel	Kemal Yazıcıoğlu	Nesim Malki	Şükrü Karahasanoğlu	Yener Kava
Korkmaz Yiğit	Erol Erkohen	Muammer Kömürcü	Hayyam Garipoğlu	Mustafa Çağlar
Ünal Korukçu	Adil Ongen	Emin Cankurtaran	Eyüp Aşık	Necdet Menzir
Mehmet Çağlar	Orhan Taşanlar	Ahmet Demir	Yusuf İlhan	Yavuz Ataç
Alaattin Çakıcı	Uğur Çakıcı	Erol Evcil	Tevfik Ağansoy	Engin Civan
Selim-Semra Edes	Aslı Ural	Gonca Us	Semra-Zeynep-Ahmet Özal	

Ya Alaattin Çakıcı?

Devlet eski Bakanlarından Mehmet Ali Yılmaz'ın, "Çakıcı benim canım ciğerim. Delikanlı çocuktur. Üstelik hemşerimdir"[25] dediği ve "MİT'çilerin kullandığı Çakıcı",[26] "Benimle işleri olanlar, cezaevleri mafyalarında veya adliye koridorlarında hesaplaşabilirler";[27] "İki hükümet yıktım. Mesut Yılmaz'ı yumruklat-

[20] "PKK İtirafçısı Olacaktı", Yeni Binyıl, 24 Temmuz 2000, s.17. Ayrıca bkz. "Yeşil'e Maaş İmzası", Milliyet, 28 Temmuz 2000, s.18; Turhan Atav, "Savcı Karasu: Yeşil'in Öldürülüşünü Gören Var", Milliyet, 30 Aralık 1998, s.13; Ahmet Şık, "Yeşil'in Savcısı Değişti", Radikal, 26 Aralık 1998, s.5; "Yeşil'in Oğlu Silahla Yakalandı", Cumhuriyet, 21 Ekim 1998, s.17.

[21] "Katliamlara Kıdem Cezası", Ülkede Gündem", 7 Ekim 1998, s.4.

[22] Akt. Yıldırım Türker, "Katilin Kibri", Radikal İki, 24 Ocak 1999, s.3.

[23] Türker Alkan, "Vatan Sevgisinin Boyutları", Radikal, 13 Ocak 1999, s.5.

[24] "Susurluk Üçüncü Yılında", Radikal, 3 Kasım 1999, s.12-13-14.

[25] Akt. Hakkı Devrim, "Şecaat Arz Edenler", Radikal, 29 Ağustos 1998, s.7.

[26] Avni Özgürel, "Üstü Kalsın, Ağabey", Radikal, 11 Ocak 1999, s.9.

[27] Alaattin Çakıcı, "Hesaplaşmaya Hazırım", Milliyet, 14 Aralık 1999, s.14.

tım"[28] diyebilecek kadar fütursuz ve de "Çakıcı'nın MİT'teki adamı, kulağı Yavuz Ataç emeldi oldu"[29] haberinde dile getirildiği kadar da devletle içli dışlıdır...[30]

"İyi de bunlar böyleyken hukuk nerede ve neyle meşgul" mü?

Aslıda 'hukuk'un ne olduğunu (ve neye hizmet ettiğini bilenler) için bunda şaşırtıcı bir şey yoktur...

HUKUK NEDİR (VE NEYE HİZMET EDER)?

"Özgür doğan insan her yerde zincire vurulmuştur."[31]

"Her siyasal sistemin, dünya görüşünün ve ütopyanın kendine göre bir 'adalet' anlayışı var".[32] Yani Cezaevi eski Savcısı Necati Özdemir'in deyişiyle, "Hukuku sosyal sınıf ve ideoloji belirtiyor"ken; Diyarbakır Barosu Başkanı Sezgin Tanrıkulu'nun, "Adalet özgür ve yaratıcı değil"; Ankara Barosu Başkanı Semih Güner'in, "Adil yargılanma hakkı engelleniyor"; İzmir Barosu Başkanı Bahattin Özcan Acar'ın, "Hâkim ve savcılar siyasi iktidarın etkisi altında kalıyor",[33] Doç. Dr. Yücel Sayman'ın, "Yargı anlayışı değişmeli"; Hacettepe Üniversitesi'nden Prof. Dr. Mustafa Erdoğan'ın, "Devlet hukuku yönlendiriyor"[34] deyişlerindeki Türk(iye) hukuk(suzluğ)u da; bir sınıfın (=devletin) adaletidir...[35]

---

[28] Alaattin Çakıcı'nın TBMM Soruşturma Komisyonu'na ifşaatlarından, İsmail Polat, "Bu İfadeler Kimya Bozar", Milliyet, 4 Mayıs 2000, s.3.

[29] "Ataç MİT'ten Emekli Oldu", Sabah, 28 Eylül 1998, s.22.

[30] Bkz: "MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun: 'Çakıcı'yı Kullanmıştık' Demişti...", Hürriyet, 30 Temmuz 2004, s.23; "Yargıtay-MİT-Çakıcı", Hürriyet, 16 Ağustos 2004, s.18; Saygı Öztürk, "Çakıcı'nın Konuşmasını Engelliyorlar", Gözcü, 9 Ağustos 2004, s.8; "Alaaddin Çakıcı Dosyası ve 'Yargıtay-MİT Dostluğu", Odak Dergisi, 8 Eylül 2004, s.24; "Yargıtay, MİT, Mafya Kolkola", Dema Nû, No:84, 31 Ağustos 2004, s.2; Mehmet Güneş, "Çakıcı'nın Peştamalı", Öteki İstanbul Gazetesi, No:21, 1-15 Eylül 2004, s.5; "Helal Olsun Yine Yakalandık", Sabah, 16 Temmuz 2004, s.6; Saygı Öztürk, "Çakıcı: Özgürlüğüm Buraya Kadarmış", Gözcü, 16 Temmuz 2004, s.8; "Çakıcı Panikleyince Yakalandı!", Gözcü, 16 Temmuz 2004, s.3; "Çakıcı Yine Yakalandı", Birgün, 16 Temmuz 2004, s.1-3; "Çakıcı'nın Son Emri: Üvey Oğlunu Öldürün!", Vatan, 8 Temmuz 2004, s.12; "Çakıcı'nın İadesi Uzayacak", Cumhuriyet, 18 Temmuz 2004, s.3; "Alaattin Çakıcı Konuştu: 'Biz Toplum İçin Zararlı İnsanlarız'", Birgün, 28 Temmuz 2004, s.3; Safile Usul, "Çakıcı: Rahatım Yerindeydi Keşke Kaçmasaydım", Vatan, 17 Temmuz 2004, s.14; "Çakıcı İki Cinayetten Yargılanacak", Gözcü, 17 Temmuz 2004, s.1-6; Nezahat Alkan, "Çakıcı 'İtiraz'a Hazırlanıyor", Birgün, 20 Temmuz 2004, s.3; "Çakıcı MİT İlişkisi Meclis'te", Akşam, 20 Temmuz 2004, s.13; "Resmi Belgelerde Çakıcı-Nuriş Savaşı", Hürriyet, 9 Ağustos 2004, s.14; "Yılmaz'ın Kaderi Çakıcı'nın Elinde", Cumhuriyet, 20 Temmuz 2004, s.1-8; "POAŞ'ın İhalelerine Çakıcı da Karışmış", Birgün, 29 Haziran 2004, s.9.

[31] Jean Jacques Roussaeu.

[32] Mithat Sancar, "Ağır Adaletsizlik Hâlleri", Evrensel, 7 Eylül 2003, s.2.

[33] Hacer Yücel, "Halksız Adalet...-1", Evrensel, 7 Eylül 2003, s.2.

[34] Hacer Yüksel, "Halksız Adalet...-2", Evrensel, 8 Eylül 2003, s.2.

[35] Hukuk üzerine bkz. B. Evgeny Pashukanis, Genel Hukuk Teorisi ve Marksizm, çev. Onur Karahanoğulları, Birikim Yay., 2002; John N. Hazard, "Marksizm ve Hukuk-Tarihsel Deney: Ekim Dev-

Örnek mi? Size bir 'haber': "İngiltere adaleti, Guantanamo Üssü ve ABD'nin diğer esir kamplarında işkence ile elde edilmiş bilgilerle terör zanlılarının tutulmasının önünü açtı. İnsan hakları örgütlerinin 'İngiltere işkenceye yeşil ışık yaktı' diye yorumladığı temyiz mahkemesinin kararında yargıç, 'Diğer devlet kurumlarının işkence ile elde ettiği delillere güvenmesini yasaklayacak bir neden göremiyorum' ifadelerini kullandı. Mahkeme bu kararı, İngiltere'de 11 Eylül saldırılarından sonra çıkarılan terör yasasına dayanarak iki yıl hiçbir suçlama olmadan hapiste tutulan 10 yabancının yaptığı itiraz başvurusunu görüşürken aldı..."[36]

Alın size 'adalet' (ya da 'hukuk')!

Bir örnek daha: "İnsan hakları şampiyonluğu yapan İsveç, tarih kitaplarına geçebilecek bir insan hakları skandalına sahne oldu. İki Mısırlı siyasi mültecinin, 2001 yılında ABD'nin gözetiminde yasadışı bir biçimde Mısır'ın baskıcı rejimine teslim edildiği ortaya çıktı.

18 Haziran 2001 gecesi, Stockholm yakınlarındaki Bromma Havaalanı'na küçük bir jet uçağı iniş yaptı. Ardından, iki sivil polis aracı Mısırlı Muhammed Al Zery ve Ahmet Agıza'yı havaalanına getirdi. El ve ayakları zincirli iki siyasi

---

rimi Sonrası Sovyet Hukuk Kuramının Oluşumu", Praksis Dergisi, No:10, Yaz-Güz 2003, s.279-300; İbrahim Ö. Kaboğlu, Özgürlükler Hukuk, İmge Yay., 2003; İskender Özturhanlı, "Hukuk Devleti ve Siyasal Otorite...", Cumhuriyet, 22 Kasım 2003, s.2; Emine Şahin, "Hukuk Felsefesinde Adalet, Özgürlük ve Mülkiyet", Güney Dergisi, No:29, Temmuz-Ağustos-Eylül 2004, s.76-79; Sedat Bozkurt, "Yine Hukuk", Birgün, 10 Ağustos 2004, s.4; Cengiz Otacı, Hukukun Laikleşmesi Serüveni, Birey Yay., 2004; Cesare Beccaria, Suçlar ve Cezalar Hakkında, çev. Sami Selçuk, İmge Kitapevi, 2004; Adnan Cihangir, "İki Yabancı: Suç ve Ceza", Humanite, No:5, Nisan-Mayıs 2004, s.43-85; Zygmunt Buman, Yasakoyucular ile Yorumcular, çev. K. Atakay, Metis Yay., 1996; Ulrich Bröckling, Disiplin, çev. Veysel Atayman, Ayrıntı Yay., 2001; Cahit Can, Hukuk Sosyolojisinin Antropolojik Temelleri, Seçkin Yay., 2002; Çağdaş Hukuk Felsefesi ve Hukuk Kuramları İncelemeleri, Alkım Yay., 1993; M. Semih Gemalmaz, Uluslaüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş, Beta Yay., 1997; Güçlü Ateşoğulları, "Etik Hukuk İlişkisinde Adalet ve Özgürlük", Evrensel Dergisi, No:146, Şubat 2004, s.54-58; Cafer Demir, "Yasalar ve Özgürlükler", Fırat'ta Yaşam, 23 Ocak 2004, s.3; Hikmet Kırık, "Adil Siyasi Düzen Kurgusu ve Liberal Kamusal Alan", Doğu Batı Dergisi, No:28, Ağustos-Eylül-Ekim 2004, s.251-268; H. L. Hart, Hukuk Özgürlük ve Ahlâk, çev. Erol Öz, Dost Yay., 2000; Murat Çelikkan, "Hukuk Devleti", Radikal, 25 Ağustos 2004, s.4; Turgut Tarhanlı, "Hukuk'tan Ne Bekliyoruz", Radikal, 15 Temmuz 2004, s.8; Çetin Aşçıoğlu, "'Hukukçu ve Politikacı'da Hukukun Üstünlüğü Bilinci", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:893, 1 Mayıs 2004, s.15; Ali Rıza Tura, "Hukukun Üstünlüğü, Biçim ve Bilinçdışı", Radikal İki, 11 Nisan 2004, s.7; Yalçın Peksen, "Daha Çok Hukuk Daha Az Guguk!", Akşam, 4 Temmuz 2004, s.15; Sıddık Güler, "Hukuku Hatırlatmak da Suç", Ü. Özgür Gündem, 21 Haziran 2004, s.7; Hasan Basri Akgiray, "Mülkün Temeli...", Cumhuriyet, 7 Aralık 2003, s.2; Orhan Erinç, "Yargı Bağımsızlığı mı Demiştiniz?", Cumhuriyet, 26 Ocak 2004, s.7; Çetin Aşçıoğlu, "Yargı Neden Siyasallaşır?", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:867, 1 Kasım 2003, s.10; Gündüz Aktan, "Siyasi Yargı", Radikal, 22 Kasım 2003, s.10; Adnan Ekinci, "Ey Hukuk Yüzleş Bizimle!", Radikal, 2 Aralık 2003, s.4; Ali Topuz, "Yürürlükten Kalkmayan Kanun: Mecelle", Radikal Kitap, No:143, 12 Aralık 2003, s.9.

[36] "İşkenceye Yargı Desteği", Radikal, 13 Ağustos 2004, s.11.

mülteci, uçağa bindirilerek ABD polisinin gözetiminde ve özel bir ABD uçağıyla Mısır'a iade edildiler.

İsveç televizyonu, CIA'nın 11 Eylül'den sonra buna benzer 20 civarında operasyon yürüttüğünü bildirdi. Bu operasyonlarla, 'terörist' olduğu iddia edilen kişiler, 'etkili bir biçimde sorgulanmaları için', sistematik işkence uygulayan Amerikan müttefiki devletlere teslim edildi..."[37]

Ve bir örnek daha: "2001'de Cenova'da yapılan G-8 zirvesinde uyguladığı şiddetle akılda kalan İtalyan polisi, 'işkence sınıflandırması'ndan yararlanabilecek. İtalya'da koalisyon ortağı Kuzey Birliği'nin sunduğu yasa değişikliği önerisine göre, 'ufak dozda işkence yasal sayılabilir'... Öneriye göre, polisin uyguladığı şiddet ve tehditlerin 'işkence' sayılması için 'tekrar tekrar' yinelenmesi gerek..."[38]

Örnekler çoğaltılabilir; ama bu kadarı yeter; daha fazlası gereksiz...

O hâlde devam edelim: "Hukuk, kendi ideolojisiyle bir bütün oluşturur. Bu durum, olgular karşısında, ne zaman hukukla, ne zaman hukuki ideoloji ile karşı karşıya olduğumuzu bilmeyi zorlaştırır. Hukuk normlarının çoğu zaman, nesnel bir olguyu, zorunlulukla (başka türlü olamaz biçimde) düzenlediği, ideoloji içermediği ya da tersi kabul edilir. Ama yine de ikisi bir ve aynı değildir.

'Hukuk yalnızca bir kurallar, yani bireylerin uyduğu maddi yaptırımlar sistemidir. Hukuk ideolojisi bu yaptırımı, insanın doğası ve genel olarak toplumun ihtiyaçlarında var olan doğal bir gereklilik biçiminde sunarak yorumlar ve doğrular. Hukuk, pratikte, sınıfları 'tanımaz', yani yalnızca 'özgür' ve 'eşit' bireylere yönelen kuralları düzenleyip, bu kuralların saygıyla karşılanmalarını sağlayarak sınıf ilişkilerinin sürdürülmesini mümkün kılar. Hukuk ideolojisi ise, toplumsal düzenin sınıfların varlığına değil fakat hukukun seslendiği bireylerin varlığına dayandığını 'kanıtlar'. Hukuk ideolojisi, devletin hukuki tasarımında doruk noktasına ulaşır'.[39]

Balibar'ın bu paragrafında ayrım halkalarının ilkine ulaşıyoruz. Hukukun ortaya koyduğu kural ve yaptırımları, hukuki ideoloji yorumluyor, doğruluğunu iddia ediyor ve kanıtlıyor. Burjuva filozofları, insanın 'doğa hâlini' keşfetti. Bir kısmı doğa hâlindeki insanın 'kötülüğü' varsayımından (Locke, Hobbes); bir kısmı ise 'iyiliği' (Rousseau) varsayımından hareket ettiler, fakat aynı noktada birleştiler ve yine bir varsayım olan 'toplum sözleşmesi'ni buldular. Diğer taraftan siyasal iktisadı 'nesne' edinen klasik burjuva iktisatçıları da, 'Robenson

---

[37] Murat Kuseyri, "İşkencede İsveç-ABD İşbirliği", Evrensel, 20 Mayıs 2004, s.11.

[38] "İtalya İşkence İçin Yol Arıyor", Radikal, 24 Nisan 2004, s.11. Ayrıca bkz. "İngiliz Ordusu İçin 40 İşkence Dosyası Daha", Evrensel, 14 Eylül 2004, s.10.

[39] E. Balibar, Proletarya Diktatörlüğü Üzerine, çev. M.A. Akay, Pencere Yay., 1990, s.48.

Crouseau'da, burjuva bireyini buldular. Tümünün teorik ideolojisinin, 'ideolojik nesneleri' ile akıl yürüttüğünü, Marx'ın teorik nesnesi üzerindeki çalışması sayesinde, apaçıklıkla görüyoruz.

Hukuk ideolojisi, sınıfları tanımayan, 'özgür' ve 'eşit' bireylerin (öznelerin), hak ve görevlerini (her hak, hukuk öznesine yükümlülük yükler) düzenleyen hukuk kuralının, toplumsal düzenin, haklara ve görevlere sahip her bireyin (devlete ve öteki birey özneye karşı) güvenliğinin sağlanması bakımından zorunlu olduğunu vazeder. Hatta öznelik verdiği bireyi, genel güvenlik için haklarının bazılarından vazgeçmeye, özgürlüklerini sınırlamaya ikna eder.

Hukuk ideolojisinin, kamu hukuku-özel hukuk ayrımı burada devreye girer ve kamusal alanda 'kamu yararı', 'genel güvenlik'in sağlanması, 'genel fayda' gibi gerekçelerle sınırlanan özgürlüklerin, özel alanda, öznelikleri tanınmış bireyler arası ilişkilerde tam olarak var olduğunu iddia eder. Bireyler arasındaki ilişkilerde ortaya çıkan ihtilaflarda da, haklılığına mahkeme aygıtları vasıtasıyla karar verilenlere, 'kamusal gücü' kullanma yetkisini vererek daireyi tamamlar.

Burjuva hukuk normları karşısında, toplumun tüm çatışkı ve çelişkileri adeta erir, ilk kez burjuva düşünürlerce ortaya konan sınıf ve sınıf mücadelesi kavramları da sözü edilen 'bilgi teorisi' içinde hapsolunur. Burjuva toplumdaki ilişkiler, bireyden bireye, bireyden topluma 'sözleşme' ilişkileri hâline gelir. Çelişkilerin çözümü, hukuki bir sorun olarak ortaya konur.

Politik olgu ve çatışmalar karşısında, burjuva ideolojisi kategorik karşıtlıklar üretmeye başlar: Çeşitli politik biçimler karşısında (barışçı siyasal mücadele, şiddete dayalı siyasal mücadele biçimleri arasında; legal olanla illegal olan arasında, demokrasiyle diktatörlük arasında) mutlak kategorik duvarlar örmeye çalışır:

'Burjuva hukuk ideolojisi böylece görülmemiş bir dolap çevirir: Hukukun kendisinin hukukun kaynağı olduğunu ya da aynı şey demek olan, demokrasiyle (genel olarak) diktatörlük (genel olarak) arasındaki karşıtlığın mutlak bir karşıtlık olduğunu açıklar, durmak bilmeden, kendisini ve özellikle kitleleri (onlara, bunun tam tersini öğreten mücadele deneylerine karşı) buna inandırır'.[40]

Bu inandırmaya karşı, Marksistler de şerbetli değil. (...)

Burjuva hukukiliğinin yarattığı sahte apaçıklıklar (deyim Althusser'e aittir) karşısında daha az hukukçu, daha çok Marksist olmak zorundayız. Bunların hayali çözümler altında örttükleri gerçek sorunlarla uğraşmak durumundayız.

Marx, 1849'da Ren Bölgesi Demokratlar Komitesi Davasındaki duruşmada ilan etti: 'Toplum yasaya dayanmaz. Tersi bir görüş, hukuki bir kurumtu, bir safsata olur... Burada elimde tutmakta olduğum 'Code Napeleon' (Fransız

[40] E. Balibar, Proletarya Diktatörlüğü Üzerine, A.g.e., s.50.

Medeni Kanunu) modern burjuva toplumunu yaratmış değildir. Tersine 18. yüzyılda oluşan ve 19. yüzyılda gelişen burjuva toplumu, bu kodda salt yasal anlatımını bulmaktadır. Toplumsal ilişkilere ayak uyduramadığı anda, salt bir kâğıt parçası olarak değer taşıyacaktır'.[41]

Marx, 1859'da Katkının önsözünde açıkladı: 'Araştırmalarım, devlet biçimleri kadar hukuki ilişkilerin de, ne kendilerinden, ne de iddia edildiği gibi insan zihninin genel evriminden anlaşılmayacağı, tam aksine, bu ilişkilerin köklerinin Hegel'in... 'sivil toplum' adı altında topladığı maddi varlık koşullarında bulundukları, ve sivil toplumun anatomisinin de, ekonomi politiğin içinde aranması gerektiği sonucuna ulaştı'.[42]

Marx, teorik dizgesinde ve çalışmalarında bu iddiaların tersini hiç vurgulamadı. Marx'ın ortaya çıkardığı tarih bilimi ile, 'bilgi teorisi' olarak karşımıza dikilen felsefi ideolojiler arasındaki epistemolojin, farkı (ayrımı) her zaman gözetmeliyiz.

Burjuva ideolojisi, yeni yaşam tarzlarının ve toplumsal kurumların maddi temelden, maddi hayatın üretim biçiminden bağımsız olarak, doğadan farklılaşmış 'insan'ın yaratıcılığından ortaya çıktığını iddia eder. İnsanlar arasındaki ilişkilerin, ahlâki ve hukuki temelde açıklanabileceğini savunur.

Burjuva hukuk ideolojisinin başlıca sorunu, toplumsaldaki insan faaliyeti olarak politikanın hukukileştirilmesi olmuştur. Burjuva hukuk anlayışı, kapitalizm öncesi toplum biçimlerindeki 'zümrelere' ve 'kastlara' dayalı siyasal örgütlenmenin karşısına, 'her insan'ın eşit haklara sahip, özgür bireylere dayalı bir siyasal örgütlemeyi koymuş olmakla övünür. Sorun hakların kötüye kullanılmasından doğacak sosyal sorunlara çare bulma sorunudur.

Hukuki ideolojinin yukarıda değindiğimiz 'mutlak karşıtlıklar' dizgesi burada işe yarar: İktidar ve Politika sınırlanmalıdır. Kuvvetler ayrılığı mitosu,[43] iktidarın sınırlanmasında ve paylaşılmasında önemli bir pratik ve ideolojik işlev yüklenir. Politikanın hukuka dayanmayan biçimleri, aynı karşıtlıklar temelinde 'mutlak' olarak reddedilir (Politikanın hukuka dayanmayan biçimleri istisna olarak korunur. Kamu yararı ve kamu güvenliği söz konusu olduğunda, devlet bu 'istisnai' haklarını kullanır). Politika, hukuki bir alana hapsedilir.

Marksizm, bilim/felsefe/politika epistemolojik bütünlüğü, teori/politika/pratik ontolojik bütünlüğünden oluşur, işçi ve ezilenler hareketi ile ilişkilenen diğer teorilerden farkı da buradadır. 'Bilimin ve genel olarak teori-

[41] K. Marx-F.Engels, Devlet ve Hukuk, der. ve çev. Rona Serozan, May Yay,. 1977, s.77.
[42] K. Marx, Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı, çev. Sevim Belli, Sol Yay., 1993, s.22-23.
[43] L. Althusser, Politika ve Tarih, çev. Ömür Sezgin, V Yay., 1987, s.68-75.

nin etkilerinin yokluğunda ideoloji, ezilenler bakımından ütopya olur ve ütopya da, ezilenler ve sömürülenleri politika-dışı bir radikalliğe iter'.[44] Başka bir ifade ile politika dışı bırakır".[45]

Özetleyip, toparlarsak: "Düşünce ancak uygulamada doğrulanarak gerçekleşebilir. Burjuva toplumu, insanların kendi özgür kişisel kararları ile davrandıklarına inandıkları toplumsal ilişkilerin yansımasıdır. Marksist kuramda hukuk, devlet kuramı ile ayrılmaz bir yere sahiptir. Ekonomik üretim ve toplumsal ilişkilerin biçimleri, devlet ve hukuku belirler. Devlet, gelişmenin belli bir döneminde toplumun ürünüdür. Uzlaşmaz çelişkilerin içinde birbiriyle ekonomik çıkarları için savaşan sınıfların, bu sonsuz savaşımlarını yumuşatmak, bir düzene bağlamak için toplumun üstünde yer alacak bir güce gerek duyulmuştur ve devlet bu yoldan ortaya çıkmıştır. Sınıf çelişkilerini denetlemek gereğini gidermek için ortaya çıkan devlet, doğal olarak en güçlü olan, yönetici ve politik bakımdan egemen olan sınıfın, diğer sınıfları ezen bir aracı niteliğine bürünmüştür.

Marksizm, devleti hukukun varlık nedeni olarak benimser. Hukuk, insanların toplumsal üretim olayını yürütmek için giriştikleri ilişkileri oluşturan toplumun ekonomik temeli üzerinde yer alan bir üst yapıdır. Devlet ne kadar sınıflar üstü bir yapı olduğunu kanıtlamaya çalışırsa çalışsın, gerçekte egemen sınıfa dayanmaktadır. Marksizm'e göre hukuk, sınıfsal bir olgudur. Tüm toplumsal olaylardaki gibi hukukun kaynağında da egemen sınıfların istekleri ve gücüne dayalı baskıları vardır. Bu istekler doğrultusunda egemen sınıflar güç istelderini belirli kurallar biçiminde ortaya koyduğu zaman, bu kuralların toplamından oluşan bütün, o egemen sınıfın kendi hukukunu meydana getirir.

Hukukun sınıfsallığı hukuku yaratan, ortaya koyan istencin ve gücün sınıfsallığından ileri gelmektedir. Egemen gücün içinde bulunduğu ve temsil ettiği sınıfın istek ve çıkarlarını düzenlemeyen bir hukuk sistemi düşünülemez. Egemen sınıf toplumsal olaylar ve oluşumlar sonucunda değişirse, hukuk düzeni de değişir. Hukuk tarafından korunan toplum, her zaman o an var olan toplumdur. Ve üretimi o anda yöneten sınıfın refahına hizmet etmekle toplumun refahına hizmet etmiş sayılır. Toplumun tüm gereksinimleri, yasalar kılığında egemenlerin egemenliğini evrensel çapta kurabilmek için, yine egemenlerin doğrudan yönlendiriciliğindeki devletin istencinden süzülmek zorundadırlar.

Toplumlar yasalara dayanmamalı, tersine yasalar toplumlara dayanmalıdır. Ortak çıkarlar, bireysel çıkarlara karşı korunmalıdır. Yasaların toplumsal gereksi-

---

[44] M. Kayaoğlu, "Marksist Politikanın Teorik Öncüleri", Teori ve Politika 1, Kış 1996, s.15.

[45] Vedat Aytaç, "Hukuk, Politika, Marksizm -Hukuk Üzerine Teorik Bir Çalışma İçin Ayrım Halkaları", Teori ve Politika Dergisi, No:32-33, Güz 2003-Kış 2004, s.201-205.

nimlere uygunluğunun sağlanması, hukukun yaşamın gerisinde kalmaması için zorunludur. Toplumların sınıfsal yapısı içinde toplumsal bir olgu olarak hukukun nasıl bir içeriğe sahip olduğunu yorumlamıyorsa, ayrı görüşler adalet için de savunulmalıdır. Adalet de hukukla beraber sınıfsal bir yapıya sahiptir. Toplumda egemen olan sınıf kendi hukuk düzenini kurarken getirdiği yasalarla, aynı zamanda kendi adalet anlayışını da ortaya koymaktadır. Marksizm felsefesini ve ideolojisini sınıfsallığa oturttuğundan, adaletin Marksist açıdan anlamı onun da sınıfsal bir yapıya sahip bulunduğudur. Bir toplumda egemen olan sınıf hangisi ise o sınıfın adalet anlayışı geçerlidir. Yasalarla gerçekleşen adaletin temelinde o toplumu yöneten sınıfın istenci yatar. Kendinden önce topluma egemen bulunan sınıfın yerine geçen her yeni sınıf, amaçlarına ulaşabilmek için kendi çıkarlarını toplumun tüm üyelerinin çıkarları gibi gösterir ve böylece kendi adalet anlayışını sanki tüm toplumun anlayışıymış gibi benimsetmeye çalışır. Sınıflı bir toplum var olduğu sürece bir sınıf adaleti de oluşacaktır.

Marksist kuramın adalet konusunda geliştirdiği ikinci tez, dağıtıcı adalet üzerinedir. K. Marx'ın belirttiğine göre, herkesten yeteneği ölçüsünde alınacak ve herkese gereksinmesi kadar verilecektir. Adaleti, dağıtıcı yönü ile ele alan Marksizm, adalet ile eşitlik arasında bir benzeşlik kurmaktadır. Adalet burada eşitlik anlamına gelmektedir. Herkesin yeteneği ayrı olduğundan, kişilerin toplumsal yaşam düzenine katkıda bulunurken değişik işleri üstlenmeleri ve bir anlam da toplumsal iş bölümünü gerçekleştirmeleri doğal olanıdır. Marksizm, doğal olarak salt ve değişmez adalet anlayışına karşı çıkmakta ve adaletin göreliliğini benimsemektedir. Adaletin sınıflara göre değişmeler göstermesi göreliliğin önde gelen göstergesidir".[46]

'YA HUKUK DEVLETİ' Mİ?

"İktidar, başka araçlarla sürdürülen savaştır."[47]

Öncelikle 'hukuk devleti' görüşünü savunanların 'iddiaları'nı sıralayalım...

* "Hukuk devleti, insan hakları, demokratik toplum gerekleri gibi kavramların bireyler için gerçek anlamı ve etkinliği hukuk pratiklerinde ortaya çıkar..."[48]

* "Modern devletin ortaya çıkmasıyla 'devlet zihniyetini' oluşturan iki temel kavram hep yan -yana kullanılagelmiştir: 'Hukuk devleti' ve 'devlet aklı'. Bu iki kavram arasındaki ilişki, devlet zihniyetinin tahlilinde anahtar işlev görür.

---

[46] "Marksist Hukuk Görüşünde Adalet", Ateşi Çalmak Dergisi, Aralık 2003-Ocak 2004, s.19.

[47] Michael Foucault.

[48] Bağış Erten, "Yeni Bir Hukuk Siyaseti", Gelecek Dergisi, Kasım 2003, s.53.

'Üstün otoritenin çıkarları bütün diğer toplumsal veya ekonomik çıkarlardan ve temel etik ilkelerden önce gelir' şeklinde tanımlanan 'devlet aklı', temel olarak tek tek insanların çıkarları ve hakları yerine devletin çıkarlarına mutlak öncelik ve egemenlik veren bir anlayışı yansıtır. Hukuk ve devlet felsefesi açısından bu kavramın esasını, hukuksal normlar ve etik değerler ile devletin çıkarları arasındaki çatışmaya ilişkin bir hiyerarşi oluşturur. Buna göre;

1) Devletin gerçek veya sözde çıkarları böyle bir çatışmada veya tereddüt hâlinde bütün diğer çıkar ve değerlerden önce gelir.

2) Devletin aslî veya âli çıkarlarını gerçekleştirmek için hangi araçların kullanılacağı konusunda bir sınırlama kabul edilmez; yani bu araçların seçiminde, mevcut hukuk düzenine ve etik kurallara riayet etmek gerekmez. Siyasal eylemin hedefini ve meşruluğunu belirlemede 'toplum'u değil, 'devlet'i esas alan bu zihniyet, devletin 'kendinde bir ahlâkî güç' ve 'kendi başına bir amaç' olarak görülmesini gerektirir. Böyle bir devletin hikmetinden sual olunması ise düşünülemez. Devlet aklı doktrini, bir yandan devletin bireyler üstü bir toplumsal yapı, bir tinsel bağlam olduğu ve dışsal yansımasını, tek tek insanların benimseme iradesinden, onayından bağımsız ebedî kurumlarda bulunduğu fikrine; diğer yandan, devletsel faaliyetlerin her aşama ve biçiminde bu faaliyetlerin hedefi ile bu hedefe varmak için uygulanmış veya uygulanacak araçlar arasında bir ayrım yapılması gerektiği prensibine dayanır.

Bu doktrin, özü itibariyle 'genel devletselliğe' gönderme yapar. Buna göre devlet, kendi meşruluk temelini kendi içinde taşır. Devletin ardında başka herhangi bir meşrulaştırıcı prensip yer almaz; devlet, devlet olduğu için meşrudur. Onun varlığı ve etkililiği, sorgulanması mümkün olma yan nihai prensiptir. Bu doktrinde, devlet biçimlerinin somut içeriği önem taşımaz; meşruiyet bakımından aslolan 'kendinde devletsellik'tir. Belirleyici ölçüt; buna göre, somut ortaya çıkış formlarından bağımsız olarak, devletin genel ve kendinden menkul bir anlama sahip olmasıdır. Oysa hukuk devleti, devlet kudretinin hukukla bağlanması ve sınırlanması fikrinden yola çıkarak, insanın onuru, hak ve özgürlüklerini temel alır. 'Olumsuz özgürlük' temelinde tanımlanan hukuk devleti, kapitalist üretim tarzının gelişme dinamiğine imkân sağlayan ve onu koruyan bir siyasal düzenin kurumsal-hukuksal ifadesi olup; liberalizmin anayasa sistemini temsil eder. (...)

Hukuk devleti soyut bir adalet ideali ve söylemine değil, keyfiliği ve haksızlığı önleyecek ve özgürlükleri güvence altına alacak siyasal ve hukuksal kurum ve mekanizmaların varlığına dayanır..."[49]

---

[49] Mithat Sancar, "Hukuk Devletine Karşı Devlet Aklı", Gelecek Dergisi, Kasım 2003, s.62-63-66.

* "Siyaset hukuka egemen olamaz, olmamalı..."[50] Vs. vs...

TÜRK(İYE) HUKUK(SUZLUĞ)U VE PRATİĞİ

"Bıçak sapını yontamaz."[51]

'Hukuk Devleti' ve Türkiye konusunun pratiğine gelince...[52] En iyisi, birkaç örneği ardı ardına sıralamak...

* 39 yaşındaki Hamdiye Aslan, 5 Mart 2002'de Mardin Kızıltepe'de üç kişiyle birlikte gözaltına alındı. Mardin Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele (TEM) Şubesi'nde üç gün gözaltında kalan Aslan, gözaltına alındıktan sonra işkence gördüğünü ve coplu tecavüze maruz kaldığını iddia etti.

Ancak mağdurun suç duyurusu üzerine açılan soruşturmada, takipsizlik kararı verildi. Mardin Emniyet Müdürlüğü'nde görevli Hanife Şennur Pat isimli kadın polisle ilgili açılan soruşturmada savcılık, "Bir kadının diğer bir kadının ırzına geçmesinin ceza hukuku anlamında mümkün olmadığı" sonucuna vardı...[53]

* Polis bu âhir zaman 'teröristleri'nin evini basmaya gittiğinde, kapıdan içeriye, ayakkabılarını çıkarıp giriyormuş. Galiba gözaltındayken de, sorgulara, namaz saatlerinde ara veriliyormuş...[54]

---

[50] Fikret İlkiz, "Hukuk Zihniyeti Değişiyor", Gelecek Dergisi, No:14, Kasım 2003, s.58.

[51] Mevlana.

[52] "İnsan hakları mücadelesi; ulusal, dinsel, sınıfsal, cinsel vb. tüm çelişkileri içermek, onları konusu içine almak durumundadır. İnsan hakları bu çelişkilerden birini veya birkaçını alıp diğerlerini almadığında eksik kalacaktır" (Ferit Barut, "Yanlışa İnanma Özgürlüğü!", Humanite Dergisi, No:4, Aralık 2003-Ocak 2004, s.14). Ayrıca insan hak(sızlık)larının Türkiye pratiği hakkında bkz. Tanıl Bora, "İnsan Hakları Artık Sadece 'Sicil Problemi' mi?", Birikim Dergisi, No:184-185, Ağustos-Eylül 2004, s.33-38; Adnan Keskin, "Altınbaş Davası Bitti", Radikal, 27 Mart 2004, s.7; "İşkenceye 'İndirimli' Ceza", Cumhuriyet, 27 Mart 2004, s.3; Adnan Keskin, "DGM'ler 'Sözde' Kalkacak", Radikal, 15 Mayıs 2004, s.7; "DGM Olsa da Olur, Olmasa da!", Radikal, 10 Haziran 2004, s.5; Derya Sazak, "Sinan Kara Olayı", Milliyet, 30 Aralık 2002, s.19; Turgut Tarhanlı, "Hakların İhlâli Zamanı", Radikal, 11 Aralık 2003, s.8; Alper Turgut, "Kayıp Dosyalar Kül Oldu", Cumhuriyet, 12 Ocak 2004, s.8; Gökçer Tahincioğlu, "İşkence Davasında polisler Kayıp!", Milliyet, 10 Ocak 2004, s.12; "Washington: İhlâller Sürüyor", Radikal, 27 Şubat 2004, s.5; "İşkence İddiasına Soruşturma", Radikal, 13 Nisan 2004, s.7; Ahmet Şık, "Zaman Yine İşkence Lehine", Radikal, 16 Mart 2004, s.5; Murat Belge, "Bizim Ebu Garib'lerimiz", Radikal, 14 Mayıs 2004, s.9; Hüsnü Öndül, "İşkence Sistematiktir", Ülkede Özgür Gündem, 11 Eylül 2004, s.7; Sıddık Güler, "Sokak Ortasında İşkence", Evrensel, 14 Eylül 2004, s.6; "İşkenceye 'İndirimli' Ceza", Cumhuriyet, 27 Mart 2004, s.3; "Bitmeyen 'İşkence'", Radikal, 15 Kasım 2003, s.7; Oral Çalışlar, "Ölüm Oruçlarında 1000 Gün", 26 Temmuz 2003, s.4; Turgut Tarhanlı, "Yeniden İfade Özgürlüğü", Radikal, 12 Şubat 2004, s.8; Celal Başlangıç, "Fikret Başkaya: 40 Yıllık Düşünce Sanığı", Radikal, 6 Eylül 2004, s.7; Adnan Keskin, "AİHM'den F Tipi Tedbir", Radikal, 28 Mart 2004, s.8.

[53] Ahmet Şık, "Tecavüzcü Kadın Olmaz", Radikal, 13 Nisan 2004, s.7.

[54] Murat Belge, "Polis ve İnsan Hakları", Radikal, 5 Aralık 2003, s.9.

* Üniversiteli Altunbaş'ın işkenceyle öldürülmesi davasında ceza alan polis sayısı beşe çıktı. Yıllarca kaçan ve işkenceyi itiraf eden Ahmet Baştan'a iyi hâl indirimi yapıldı; sanık 4 yıl 'ceza' aldı...[55]

* Beyoğlu'nda yürürken kafasına bir kurşun saplanan Önder Babat'ın ölümündeki sır perdesi aralanıyor. Balistik incelemede, Babat'ı öldüren kurşunun 'sekmediği', doğrudan saplandığı belirlendi...[56]

* "Türkiye'de polis nezaretinde işkence var mı, yok mu? Bu konuyu sadece Avrupa Birliği'ne girip girmememiz açısından değil, bir gün yolumuzun karakola düşebileceği bilinciyle de yanıtlamakta yarar var. Bu konudaki en kestirme yanıtı Polis Akademisi öğrencileri vermiş, 'Bir yakınımın karakola düşmesini istemem' demişlerdi..."[57]

* Sanat ve Hayat dergisine elektronik posta (e-posta) gönderen okurlar, bir süre sonra 'Mesaj gönderdiğiniz kullanıcının mail kutusu doludur' mesajıyla karşılaştı. İddiaya göre mesaj, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Bilgi İşlem Müdürlüğü'nden geliyor...[58]

* Türkiye İnsan Hakları Vakfı raporuna göre 2003 yılında en az 277 kişinin 'yaşam hakları' ihlâl edildi. Ölenlerin 51'i dur ihtarına uymama, rast gele açılan ateş ve yargısız infaz kurbanı...[59]

* Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 2003 yılı istatistikleri, hak ihlâli nedeniyle Türkiye ile ilgili 2.616 başvuru yapılmış...[60]

* "İHD Genel Merkezi'nin insan hakları raporunda şu tablo ortaya çıkıyor. Yargısız infazlar sonucu toplam 44 kişi yaşamını yitiriyor, 49 kişi yaralanıyor. Öldürülen 44 kişinin 13'ü dur ihtarına uymadığı için güvenlik güçleri tarafından öldürülüyor, 16'sı silah kullanma yetkisini ihlâl edenlerin kurşunlarına hedef olarak yaşamını yitiriyor. 3'ü yargısız infazla, 12'si de köy korucularının ateşiyle ölüyor.

2003 yılı içinde cezaevinde yaşamını yitirenlerin sayısı 20. Bunların 11'i cezaevinde intihar ediyor, 2'si açlık grevi sonucu, 1'i kendini yakarak, 3'ü diğer mahkûmların saldırısı sonucu, 3'ü de tedavi edilmedikleri için yaşamını yitiriyor.

2 kişi gözaltında ölüyor, 50 kişi faili meçhul saldırılarda yaşamını yitiriyor. Gözaltında ölüm üzerine 10 dava sürüyor, 2 kişi kaybedildiği için yok oldu. 6 kişinin ölümü ise kuşkulu sayılıyor. Poliste ve orduda 18 kişi intihar ediyor.

---

[55] Adnan Keskin, "İşkenceciye İyi Hâlden İndirim", Radikal, 11 Eylül 2004, s.9.
[56] Şükran Özçakmak, "Önder'i 'Kim' Öldürdü?", Milliyet, 22 Mart 2004, s.5.
[57] Türker Alkan, "Tencere Dibin İşkence", Radikal, 5 Mayıs 2004, s.5.
[58] "E-Postalar 'Meçhule' mi Gidiyor?", Radikal, 4 Mayıs 2004, s.3.
[59] Adnan Keskin, "İnsan Haklarında Karne Yine Kötü", Radikal, 24 Mart 2004, s.7.
[60] Murat Çelikkan, "İnsan Hakları Karnesi", Radikal, 29 Ocak 2004, s.4.

Bir yıl içinde 222 kişi güvenlik güçlerinin saldırısına uğruyor. Bunların 99'u öğrenci, 66'sı gazeteci, 11'i siyasi parti yöneticisi, 11'i öğretmen, 8'i sendikacı, 8'i vakıf ve dernek üyesi, 9'u yerel yönetici.

Gözaltında kötü muameleyle yüz yüze gelenlerin sayısı 818. Tehditle ajanlık teklif edilenlerin sayısı 189. Cezaevlerinde işkence görenlerin sayısı ise 113. 2003 yılı içinde namus cinayetlerinde yaşamlarını yitirenlerin sayısı 40. Aile içi şiddet nedeniyle ölenler ise 37.

2003 yılında dört ilde 98 kaset, 23 kitap, 25 dergi toplatılmış ya da yasaklanmış. 24 gazete ve dergi kapatılmış. 26 sanat etkinliğine izin verilmemiş. 30 kez gazete ve dergi büroları basılmış, 11 TV ve 10 radyo toplam 480 gün kapatılmış.

Düşüncelerini ifade edenlere karşı açılan soruşturma tablosu ise şöyle: Toplam 155 soruşturma açılmış. 12 öğretmene uyarı cezası verilmiş. 1 kişi üç yıl kademe durdurma cezası almış. 2 kişiye maaş kesme cezası verilmiş. 2003 yılı içinde görülen 172 davada 882 kişi hakkında 3.545 yıl hapis cezası istenmiş. Yine 2003 yılı içinde toplam 153 dava açılmış ve 851 kişi hakkında 3.107 yıl ceza istenmiş. 2003 yılı içinde sonuçlanan siyasi nitelikli davalarda 171 kişi 324 yıl hapis ve 5 milyar lira para cezasına çarptırılmış. 736 kişi sürgün edilmiş, 46 siyasi parti binası polis baskınına uğramış..."[61]

* F tipi cezaevlerinin mimarlarından olan ve 'Hayata Dönüş Operasyonu' sırasında Cezaevleri Genel Müdürlüğü görevinde bulunan Ali Suat Ertosun'a bugün hükümet kararıyla 'Devlet Üstün Hizmet Madalyası' verilecek. Yargıtay üyesi olan Ertosun, madalyasını Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in elinden alacak. İnsan hakları örgütleri ise Ali Suat Ertosun'a madalya verilmesine tepki gösterdi. F tipi cezaevlerini protesto amaçlı eylemlerde 108 siyasi tutuklu ve hükümlü hayatını kaybetmişti...[62]

Şimdi burada bir parantez açmak gerekiyor: "32 kişinin öldüğü 'Hayata Dönüş' adı verilen cezaevi operasyonlarıyla ilgili ilk tazminat davası sonuçlandı. İstanbul 2. İdare Mahkemesi, Bayrampaşa Cezaevi'nde askerlerin öldürdüğü Murat Ördekçi'nin ailesinin İçişleri ve Adalet Bakanlığı aleyhine açtığı davada toplam 109 milyar lira tazminat cezasına hükmetti".[63]

"Kararda 'Tüm tutuklu ve hükümlüler bedensel ve mekânsal anlamda idarenin elinde olduklarından 'Hayata Dönüş' olarak adlandırılan operasyonun insan yaşamını tehlikeye düşürmeyecek şekilde planlanması ve uygulanması gerekirken, olayın 12 kişinin ölmesi ve 77 kişinin yaralanmasıyla sonuçlandırılması,

---

[61] Oral Çalışlar, "AKP'nin 1 Yıllık İnsan Hakları Karnesi", Cumhuriyet, 17 Nisan 2004, s.4.
[62] "Ertosun'a Madalya", Radikal, 10 Mart 2004, s.5.
[63] Ahmet Şık, "Hayata Dönüş Kararı", Radikal, 26 Mart 2004, s.5.

dolayısıyla operasyonun iyi planlanmadığı ve uygulanmadığı, ölçülülük kuralına uyulmadığı, orantılı güç kullanılmadığı kanaatine varılmıştır' denildi..."[64]

"Çanakkale E-Tipi Cezaevi'ndeki 'Hayata Dönüş' operasyonu kapsamında cezaevi'nde bulunan hükümlülerden Fahri Sarı, Sultan Sarı ve İlker Babacan ile jandarma eri Mustafa Mutlu'nun öldüğü 'Hayata Dönüş' operasyonuyla ilgili olarak 'Emri aşmak suretiyle faili belli olmayacak şekilde birden fazla adam öldürmek' suçundan çoğu asker 563 güvenlik görevlisi hakkında dava açıldı..."[65]

Hâlâ bilmeyen var mı?[66] Tekirdağ, 1 no'lu F Tipi Cezaevi'nden İnan Doğan'ın, "Yıllardır F tiplerini, yaşadığımız tecridi anlatmaya çalışıyoruz. Bugün, söylediklerimizin bir bir doğrulandığını görüyoruz"[67] dediği "F tipleri, delirtme, çıldırtma yerleridir. (...) F tiplerinin insanları imha ettiği ortaya çıktı..."[68]

* Adalet Bakanlığı'nın terör ve terörle mücadele için alınan tedbirlerden etkilenenlerin zararının karşılanması için hazırladığı taslakta, Terörle Mücadele Yasası'ndan hapse mahkûm edilenler kapsam dışında bırakıldı. Buna göre, terör nedeniyle hapse mahkûm olan, gözaltı aşamasında gördüğü işkence nedeniyle sakat kalan kişiler, teröristlere tehdit nedeniyle yardım edip bu yardımdan dolayı hapse mahkûm edilmiş köylüler devletten tazminat alamayacak...[69]

Bunlarla doğrudan bağıntılı olarak gelelim Türk(iye) hukuk(suzluğ)una...[70]

---

[64] "Hayata Dönüş'e Tazminat", Cumhuriyet, 26 Mart 2004, s.3.

[65] Bahri Karataş, "Mahkemeye 'Dönüş'", Radikal, 19 Ocak 2004, s.5.

[66] "Adalet bakanı Cemil Çiçek, bir cezaevi ziyareti sırasında kendisine sorulan bir soruya karşılık, 'Cezaevi sözü içime dokunuyor. Buralar konukevi' demişti. Her gün şefkatli devletin o konukevlerinden mektuplar geliyor. O cehennemlerde yaşatılanlar, yılmadan duyurmaya çalışıyorlar seslerini. Ama onlar öldüklerinde gazetelerde haber olamayanlar. Öldürüldüklerinde katillerinden hesap sorulamayanlar. Biz dışarıdakiler, çoktan hayata döndürülmüşüz. Kendi hücrelerimizde müebbet körlük. Vicdanımız çoktandır görüşe gelmiyor" (Yıldırım Türker, "F Tipi Hayat", Radikal, 24 Mayıs 2004, s.4).

[67] İnan Doğan, "Sessiz Ölümler", Radikal İki, 28 Mart 2004, s.10.

[68] Halil Özpolat, "Canımızdan Başka Silahımız Yok", Birgün, 5 Temmuz 2004, s.12.

[69] Gökçer Tahincioğlu, "İşkenceye 'Terör Tazminatı' Yok", Milliyet, 17 Ocak 2004, s.14.

[70] Türkiye'de hukuk(suzluk) için bkz. Ömer Aykul, "Yargı ve Sorunları Üzerine Bir İnceleme", Bilim ve Ütopya Dergisi, No:117, Mart 2004, s.56-59; Orhan Bursalı, "Hukuk, Etik, Toplum", Cumhuriyet, 12 Ağustos 2004, s.6; Yusuf Alataş, "Yargı Bağımsız mı?", Ülkede Özgür Gündem, 5 Nisan 2004, s.4; Mehmet Y. Yılmaz, "Yargı Kirlenirse Onu Kim Temizleyecek?", Milliyet, 23 Temmuz 2004, s.2; Emre Aköz, "Yargıtay'ın Skandal Kararı", Sabah, 11 Ağustos 2004, s.17; M. Nasır Kaya, "Yargıda Skandal!", Ülkede Özgür Gündem, 30 Nisan 2004, s.5; Murat Yetkin, "Yargıçlar Yargıya Güveniyor mu?", Radikal, 28 Ağustos 2004, s.6; Fikret İlkiz, "Yargıyı Etkileme", Cumhuriyet, 6 Temmuz 2004, s.17; Taha Akyol, "Yargı ve Politika", Milliyet, 27 Nisan 2004, s.17; İsmet Berkan, "Yargının Siyasallaşması mı?", Radikal, 28 Nisan 2004, s.3; Bekir Coşkun, "Hukuku Gören Olursa", Hürriyet, 9 Nisan 2004, s.3; "İstanbul Barosu: Hukuk Devleti İnancı Sarsıldı", Cumhuriyet, 26 Ağustos 2004, s.7; Yavuz Donat, "Adalet ve Para", Sabah, 5 Temmuz 2004, s.19; "Gelecekteki Adalet İçin", Birgün, 17 Nisan 2004, s.10; Yalçın Bayer, "Türkiye'de Yargı ve AB", Hürriyet, 25 Şubat 2004, s.19; "600 Cinayet AİHM'e Gitti", Evrensel, 7 Ekim 2003, s.4; Murat Yetkiner, "Adaletin Çivisi Çıkınca", Radikal, 2 Kasım 2003, s.6; "Hukuksuzluğun 'Ka-

* Yargıtay 8. Dairesi'nin 'Demokratik tepki suç değildir' diyerek verdiği bozma kararı, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'ndan döndü... Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihatları doğrultusunda verdiği örnek karar, uzun ömürlü olmadı. Dalaman'da SEKA fabrikasının özelleştirilmesini protesto eden Selüloz-İş Sendikası'nın 8 yöneticisine verilen hapis cezalanyla ilgili bozma kararı, önce Yargıtay Başsavcılığı'na, sonra Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na takıldı. Göstericilere yeniden 18'er ay hapis yolu göründü...[71]

* Türkiye'de yargı ve kolluk kuvvetleri suçları aydınlatmakta büyük zaaf yaşıyor. Adliyelerdeki dosyalarının %32'sinde suç failleri belli değil...[72]

* "Türkiye'nin bir hukuk devleti olduğunu, hiç olmazsa evrensel hukuk normları ve standartları açısından iddia etmek mümkün değildir. Hukukun üstünlüğü, yurttaşların adalet karşısında eşit olmaları, yargının bağımsızlığı gibi kavramların geçersizliği, hukuk devletinin varlığını sorgulatan en önemli faktörlerdir..."[73]

* "Türkiye'de hukuk kavramı tek başına çok fazla bir şey ifade etmez. Dünyanın herhangi bir yerinde evrensel bir değer taşıyan her kavramda olduğu gibi hukukun da Türkiye'de, ne 'tek başına' ne de 'çok başına', fazla bir kıymet-i harbiyesi yoktur.

Böylesi bir kendi başınalık içinde ortada kalmış bir hukukun dış etkenlere açık olması kadar doğal bir şey olamaz.

Türkiye'nin her şeyden önce makro anlamda hukuksal bir perspektifi olmadığı için, klasik anlamda bir hukuk devleti olduğu söylenemez.

---

rı' Belgesi", Radikal, 28 Ekim 2003, s.4; Adnan Keskin, "Adaletten Kaçış Hızlandı", Radikal, 26 Ekim 1998, s.8; Erol Ertuğrul, "Yeni Yargı Yılında Eski Sorunlar", Cumhuriyet, 23 Ekim 2003, s.2; "Çiçek: Yargı Ayaklar Altında", Cumhuriyet, 20 Kasım 2003, s.5; Adnan Keskin, "DGM'ler Üçüncü Kez Kapanıyor", Radikal, 9 Mayıs 2004, s.8; Orhan Erinç, "Elveda DGM", Cumhuriyet, 8 Mayıs 2004, s.7; Oral Çalışlar, "Adalet, Yargı ve Demokrasi", Cumhuriyet, 11 Haziran 2004, s.4; Ömer Faruk, "Türkiye Niye Kitap Yasaklıyor?", Radikal, 5 Haziran 2004, s.9; Berin Taşan, "Bağımsız Yargı mı, Yargıç mı?", Cumhuriyet, 18 Mayıs 2004, s.2; Fatma Sibel Yüksek, "İddia Yüksekte Savunma Yerde", Radikal, 5 Nisan 2004, s.3; Gökçer Tahincioğlu, "Yargı Ayağa Kalktı", Milliyet, 12 Aralık 2003, s.17; Turgut Tarhanlı, "Yargıcın Cübbesi", Radikal, 11 Kasım 2003, s.8; Alaeddin Yalçınkaya, "Yargıya Güven Esas Olmalı", Radikal, 18 Aralık 2003, s.9; Oral Çalışlar, "Türkiye'de Yargıya Güvenmek", Cumhuriyet, 27 Aralık 2003, s.4; Cengiz Kapmaz, "Yargı Yolsuzluk Sınavını Geçemedi", Yeniden Özgür Gündem, 6 Temmuz 2003, s.2; İsmet Berkan, "Hukuksuz Özgürlük Olmaz Ama...", Radikal, 11 Kasım 2003, s.3; Sabih Kanadoğlu, "Anayasa Yargısında Siyasallaşma", Cumhuriyet, 13 Şubat 2004, s.2; Eraslan Özkaya, "Siyasetin Karıştığı Yargı Çürür", Cumhuriyet, 19 Ekim 2003, s.12; Kamil Tekin Sürek, "Türk Ceza Kanunu", Evrensel, 14 Eylül 2004, s.3; Yücel Sayman, "Yargıçlığın Deontolojisi", Evrensel, 12 Eylül 2004, s.3; Aydın Aybay, "Yargı Kararlarının Uygulanması", Cumhuriyet, 16 Eylül 2004, s.2.

[71] "Eylemci, Dikkat!", Radikal, 14 Mayıs 2004, s.5.

[72] Demet Bilge, "Adalet Sınıfta Kaldı", Radikal, 18 Mayıs 2004, s.5.

[73] Saruhan Oluç, "Az Gittik, Uz Gittik 80 Yılda Bugüne Geldik", Gelecek Dergisi, Kasım 2003, s.34.

Devletin, Anayasa'sında ve yasalarında sık sık bağlı olduğunu deklare ettiği hukuk, evrensel kriterler içinde değerlendirilemeyecek kadar başka bir 'şey'dir.

Türkiye'de hukuk, gerçekten de 'şey'dir.

Yani hukuk, kendisi hariç, tüm 'şey'ler gibi o kadar çok anlam ifade eder ki, hiçbiri hukukun gerçek tanımına fazla yaklaşamaz. (...)

Türkiye'de devlet müessesi olan her şeyde olduğu gibi, hukuk da devlet siyasetinden ayrı düşünülemez..."[74]

'SONUÇ YERİNE'

"Düşmanlarınızın neden korktuğunu anlamak için,
sizi ne ile korkuttuğuna bakın."[75]

Siz bakmayın Cicero'nun, "Özgürlük için hepimiz hukukun kölesiyiz" dediğine...

Sınıflı sömürücü yapılarda 'hukuk', özel mülkiyet, sahiplik içindir...

Edmund Burke'nin de dediği gibi, "Özgürlük bile, sahip olmak için sınırlandırılmalıdır" der...

Ya da John Locke'un, "Her insan iki hakka sahip olarak dünyaya gelir. Birincisi, başka insanların üzerinde hiçbir gücünün söz konusu olmayacağı özgürlük hakkıdır. İkincisi ise, mülkiyet hakkıdır" deyişindeki üzeredir, kapitalizmin hukuku...[76]

Özetin özeti: Kapitalist düzende,[77] hak ve hukuk aramak, kumsalda toplu iğne aramak gibi bir şeydir... Beyhudedir...

Ancak bu bağlamda haksızlıklara ve hukuksuzluklara karşı yürütülmesi gereken hak ve hukuk mücadelesi ise, zaruri ve kaçınılmazdır...

---

[74] Adnan Ekinci, "Tek Başına ve Çok Başına Hukuk", Gelecek Dergisi, Kasım 2003, s.55-56.

[75] Eric Hoffer.

[76] "Düşünce özgürlüğü var olmaksızın ilim ve irfan gibi değerler var olamaz ve ifade özgürlüğü olmaksızın insan hak ve hürriyetleri de olamaz. İfade özgürlüğü başkalarına zarar verene ve başkalarının haklarını tahakküm altına alana kadar her insanın hakkıdır ve özgürlüklerle ilgili bu sınır katlanılabilecek ve kabul edilebilecek tek sınırdır.

Bu kutsal hak, özgür bir yönetim için elzemdir. Mülkiyetin güvenliği ve ifade özgürlüğü her zaman birlikte yer alır. İnsanlar, kendi isteklerini kendi dilleriyle talep edemedikleri sefil ülkelerde kendilerine ait başka hiçbir şeyi de talep edemezler. Ulusun özgürlüğünü kim ortadan kaldırmayı arzu ederse halkların özgürlüğü için en korkunç şey olan ifade özgürlüğünü baskı altında tutmakla, işe başlar" (John Trenchard-Thomas Gordon, "İfade Özgürlüğü Üzerine, 1720", Özgürlük Yazıları, der. C. Can Aktan-İ. Yaşar Vural, Çizgi Kitabevi Yay., 2003, s.36).

[77] "Yasalar doğru oldukları için değil, yasa oldukları için yürürlükte kalır" (Montaigne).

HAK(SIZLIK) VE HUKUK(SUZLUK) PRATİĞİ*

SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

"Bu dünyanın insanı irkilten yanı
korkunçluğu değil olağan görünüşüdür."[1]

'Homo homini lupus'[2] saptamasının, orman yasalarıyla taçlandırılmış olan, haktan ve hukuktan yoksun bir 'Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i'nin ('YDD') kollarında sarsılıp-savrulan yerküremizde; 'groteski doğallaştıran Godot'yu bekleyiş'in edilgen anlamsızlığı yaygınlaşıyor...

'Godot'yu beklemek' ise içi boşaltılmış 'hak ve hukuk' söylenceleriyle kitlelere empoze ediliyor...

İnsan(lık)ın 'hakkı ve hukuku' (ve özgürlüğü) soyut bir hadise değildir. "Özgürlükten yararlanabilmek için, i) Fiziki altyapısının olması, ii) İktisadi koşullarının bulunması, iii) Hukuki olanakların işlerlik kazanması, iv) Sosyal ve siyasi ortamın özgürlüklerin kullanılmasına 'hazır olması' gerekir.

Örneğin yollarda ve kırlarda yürüme, koşma, hareket etme özgürlüğünün kullanılabilmesi için yürünecek yol, patika, her neyse bir şeylerin bulunması gerekir. Yürünecek yer yoksa, insan yürüme özgürlüğünü kullanamaz.

Bir yerlere gitme özgürlüğünü kullanabilmek için gerekli hizmeti satın alacak iktisadi gücün bulunması gerekir. Otobüs biletinden uçak biletine, tiyatro biletinden sinemaya kadar...

Konuşma, yazma özgürlüğünü kullanabilmek için de yasakların olmaması en temel kuraldır.

Burada yeri gelmişken şunları da belirtmeden geçmeyelim: 'hak ve hukukun' (ve özgürlüğün) 'sözde' ya da 'sanal' özellikler kazanarak anlamsızlaştırıldığı koşullar da vardır. Örneğin bireyin bir toplumda, doğru haber alma özgürlüğü yoksa; gazeteler, televizyonlar büyük oranda, iç dış sermaye tekellerinin güdümünde iş görüyorlar, dördüncü kuvvet gibi değil de 'tekelci sermaye' benzeri bir misyon üslenmişlerse insanlar, i) Ne olup bittiğini görme, ii) Doğ-

---

* Uzun Yürüyüş Dergisi, No:61, Mart-Nisan 2003.

[1] Adorno.

[2] "İnsan insanın kurdudur" (Thomas Hobbes).

ru ile yanlışı ayırma, iii) Kendilerine nelerin yararlı, nelerin zararlı olduğunu anlayabilme özgürlüklerine sahip olamazlar.

Bunlar yoksa, toplumda sadece dar bir çıkar grubunun özgürlüğü vardır.

Sadece bu çevre istediği eğitimi alır, istediği işi tutar, istediği yere gider, istediği malı ve hizmeti tüketir. Yani, Roma İmparatorluğu demokrasisi geçerlidir! i) Aslında ortada duran özgürlükler Romalılar içindir. ii) Kölelerin bu özgürlüklerden yararlanma olanakları yoktur".[3]

Özellikle '12 Eylül'[4] ve MGK patentli kapitalist egemenliğin Türk(iye) versiyonunda İHD'nin 'Hain Hakları Derneği' diye betimlenmesinin prim yaptığı[5] koşullarda 'insan hakları'ndan ya da 'haktan, hukuktan ve özgürlükten' söz etmek nafile bir çabadır...

Kaldı ki 12 Eylül "Anayasasında 'hükümet politikası' hükmü var. 'Devlet politikası' hükmü yok. Ama uygulamada dokunulamaz bir devlet politikası var. (...)

Türkiye'nin iki anayasası var. Bir biçimsel, 'resmi anayasası' var. Bir de 'de facto anayasası' var. Yani fiili durum, 'statüko' var. Şu anda ülkedeki fiili anayasa, resmi anayasaya uymuyor.

Yazılı resmi anayasanın 'insan hakları, demokrasi, hukuk devleti' gibi evrensel değerlerle ilgili sınırlı güvenceleri bile uygulanmıyor burada. Mesela 28 Şubat'ta olduğu gibi MGK, hükümete 'şunları yapacaksın, ne kadarını yaptın hesap ver' diyemez, ama diyor... (...)

Anayasa, devleti ideolojik olarak kurmuş. İdeolojik olan bir devletin demokratik olması ise mümkün değildir. Devleti ideolojik olarak tanzim ederseniz, ister istemez resmileştirilmiş bir ideoloji, ayrıcalıklı bir dünya görüşü öne çıkar. Ayrıca Türkiye'nin fiili anayasal düzeninde değişmez ve tabu olan alanlar var. Devlet politikalarının dayandırıldığı bir ideolojik referans çerçevesi var. Bu çerçeve Kemalizm'in bir tür yorumudur. (...) Türkiye'de herkesin zihni bagajında, hikmet-i hükümet felsefesi vardır".[6]

'Hikmet-i hükümet (raison d'etat)' felsefesinin egemenliğindeki icraatların hızla deşifre olduğu Türkiye'de ezilenlerin artık katlanamadıkları sessizlikler yerine, liberal 'düşünce' ve 'söz'ün, soyut bir 'hak ve hukuk'a endekslenmiş mırıldanmalarının ikame edilmek istendiği koordinatlarda; Gandi'nin ifadesiyle, "Bir insanı, gerçekten uyuyorsa, uyandırmak kolaydır. Ama uyumuyor da uyuyor gibi yapıyorsa, dünyanın tüm çabasını harcasanız da boşunadır".

---

[3] Erol Manisalı, "Sanal Özgürlükler...", Cumhuriyet, 13 Ocak 2003, s.11.

[4] Bkz: Murat Belge, "12 Eylül'ün Başarısı", Radikal, 1 Ekim 2000, s.9.

[5] Fatih Altaylı, "Hain Hakları Derneği", Hürriyet, 6 Mart 2000, s.21.

[6] Mustafa Erdoğan, "Ankara'da İki Hükümet Var", Radikal, 5 Şubat 2001, s.6.

'Uyuyanları' uyandırmak açısından öğrenmek ve eylemek,[7] insan olmanın vazgeçilemezi özelliği kazanırken; öğrenmek ve eylemekle dünyayı değiştirirken; "Kendine bir anlam arayan tek varlık insan" oluyor, A. Camus'nun deyişiyle...

I. AYRIM: HUKUK(SUZLUK) TEORİSİ

"Adalet diye bir şey var mı diyorsunuz;
o hâlde bana yargıçlardan başka
herkesi beraat ettiren bir adalet gösterin."[8]

Hukuk ve adalet, yaşadığımız koordinatlarda en çok söz edilen kavramlardandır... Söz konusu kavramları açarak ilerlemeye önce adaletle başlayalım...

Joseph Joubert'in 1842'de, "Adalet, eyleme geçen gerçektir"; Eflatun'un, "Yasalarda düşüneceğimiz tek şey, bizi erdeme götürüp götürmediğidir"; Epikuros'un, "Doğaya uygun adalet karşılıklı olarak insanların birbirlerine zarar vermelerine engel olmaya yöneltilmiş karşılıklı bir yarar sözleşmesidir";[9] Hegel'in, "Herhangi bir suçun cezası on dört kamçı mıdır, yoksa bir eksiği ile on üç kamçı mı? Yahut bu suç, beş thaler'lik bir tazminatı mı gerektirir, yoksa dört thaler yirmi üç groschen'lik bir tazminatı mı? Yahut ona bir yıllık hapis cezası mı verilmelidir, yoksa üç yüz altmış dört günlük veya bir yıl ve iki ya da üç günlük bir hapis cezası mı? Bunu, ne akılla ne de kavramın gösterdiği herhangi bir kesin şartla belirlemeye imkân vardır. Oysa, bir kamçı, bir thaler, bir groschen, bir haftalık veya bir günlük hapis, daha fazla ya da daha az oldu mu, bu bir adaletsizlik demektir"[10] diye betimlediği adaletin, geçerli tanımlarından birini 17. yüzyıl sonunda William Godwin şöyle formüle eder: "Bir insanın bir başkasına karşı davranışının halkiki ölçüsü, adalettir... Adalet, en büyük miktarda haz ve mutluluk yaratmayı amaçlayan ilkedir. Adalet, benim, insanlık çıkarlarının yansız gözlemcisi olmamı ve kendi tercihlerimi göz ardı etmemi gerektirir".

Bu bağlamda "'Adalet' değer etiğinde diğer üç büyük erdemi (cardinalis): bilgelik, cesaret ve ölçülülüğü sarmalayan bir kaynak erdem olarak[11] zirveye

---

[7] Tıpkı Bertolt Brecht'in dediği üzere: "Öğren en basiti. Zamanıdır./ Sakın geç deme./ Öğren abeceyi, çok bir şey değil gerçi/ Öğren ama, başla./ Koru kendini yılgınlıktan/ Her şeyi öğrenmelisin/ Çünkü sensin artık yönetecek olan./ Köprü altındaki, öğren!/ Öğren, demir parmaklıklar ardındaki!/ Ev kadını, öğren!/ Öğren, altmış yaşındaki!/ Kimsesiz çocuk, okul ara kendine/ Bilim ara, soğuktan kıkırdayan./ Sanı kitaba, aç insan. Silahtır ●,/ Çünkü sensin artık yönetecek olan".

[8] Nietzsche.

[9] Epikuros, akt. Paul Nizan, Eskiçağ Maddecileri, çev. Afşar Timuçin, Telos Yay., 1998, s.72.

[10] G.W.F. Hegel, Hukuk Felsefesinin Prensipleri.

[11] Platon, Polietia, IV, 433a. Platon'da sophia, andreia, sophrosyne ve dikaiosyne'dir. Aristoteles'te de "adalet insanın başkalarıyla olan bağlılıklarında ortaya çıkması bakımından bütün etik erdemler arasında en

yerleştirilir. Adalet birey, toplum ve devlet yaşamında kilit taşı olarak nitelenir, bir 'ide' olarak hukuka erek kılınır.[12] Oysa gerçekte o bir uçan balon gibi yüksel(til)dikçe gözden kaybolmaya başlar. Sonunda kendisinden geriye; bir devlet erki olarak 'yargı'nın, 'adliye'nin, kanun kitaplarının, külliyatlarının, hukuk monografilerinin ve makalelerinin, 'ilmi ve kazai içtihat'ların, meslek adamlarının, jandarma ve polisin, sanıkların, mahkûmların, hapishanelerin, tüm icra ve iflas eylem ve işlemlerinin doldurduğu bir yorucu, bezdirici gündelik yaşam kalır. Bu kalan 'Adalet', bir ayaktopu gibi sınıflar, katmanlar, zümreler, insanlar arasında meydanda devinir durur. Kimi zaman bir başka Adalet bunların üzerinden rahatlatıcı bir meltem gibi eser, içimizi serinletir, yüreklere su serper.

'Beklediğimiz' adalet, günümüzde 'hukuk devleti' adaleti olarak, 'hukuk'a sadakat olarak beliriyor. Bu 'cennet'ten uzak düştükçe yasa devleti'nin ve pozitivizminin kurala uymaya çağrısının yalın mantığı bile, dile getirildiğinde, sanki büyük bir özlemin tatmini imişçesine yurttaşları duygulandırıyor. Oysa hukuk devletinin dahi her zaman adalet demek olmadığını, bir Doğu Alman'ın, her iki Almanya'nın birleşmesinden sonra uğradığı hayal kırıklığında görmek zorundayız: Baerbel Bohley, 'Biz adalet bekliyorduk, ama hukuk devleti verdiler' demişti. DDR-Alman Demokratik Cumhuriyeti de son yirmi yılında kendisini, Üçüncü İmparatorluk'un daha önce yaptığı gibi, bir gerçek hukuk devleti olarak, bir adalet devleti olarak tanımlamıştı. Bohley çaldığı üçüncü kapıdan da eli boş döndü. Görülüyor ki, beklediği adalet informaldi ve O'na hep formal bir şey veriyorlardı: Hukuk devleti... (...) 'Adalet' bir erdem ya da sistemin uygun karmaşıklığı, bir davranış beklentisi ya da sistemin işlevsel-yapısal süreklilik yeteneği olarak hukuk ve devlet düzenine astığımız bir tabeladır. Bunun arkasında üzerinde yazmayan birçok şeyle karşılaşıyoruz".[13]

Yeri gelmişken eklemeden geçmeyelim: "Hukuk devleti, ancak sosyal devlet içerisinde anlam, değer ve işlev kazanabilir. Sosyal devlet tarafından sağlanan asgari bir sosyal güvenlik ortamının bulunmadığı bir yerde hukuk devletinin kendi başına bir değeri olmayacağı gibi, 'hukukun üstünlüğü' gibi bir terimin de fazla bir anlamı olmaz. Hukuksuz olmaz, ama sadece hukukla da olmaz".[14]

üstün olamıdır" (Bedia Akarsu, Ahlâk Öğretileri, II Mutluluk Ahlâkı, III Kant'ın Ahlâk Felsefesi, 3'üncü basım, 1982, s.91).

[12] "Hukuk, adalete yönelmiş bulunan bir toplumsal yaşam düzeni olarak tanımlanır" (Vecdi Aral, Hukuk Felsefesinin Temel Sorunları, 1983, s.155 vd.).

[13] Hayrettin Ökçesiz, "İnformal Adalet", Toplum ve Bilim, No:87, Kış 2000/2001, s.195-196-200.

[14] Doğan Özlem, "Hukuk Devletini Sosyal Devlet İçinde Düşünmek", Doğu Batı, No:13, Kasım-Aralık-Ocak 2000/2001, s.23.

Bu belirlemeler ışığında hukuka[15] geçersek...[16]

[15] "Hukuk, Türkçede Arapça kökenden gelmiş bir sözcük olup, 'hakk' kelimesinden türemiştir. Buna göre 'hukuk', bu kelimenin çoğulu olarak 'haklar' anlamını taşımaktadır" ('hukuk', İktibas Dergisi, No:263, Kasım 2000, s.10).

[16] Bkz: Cengiz Çandar, "Hukuk Dersleri", Sabah, 7 Eylül 2000, s.18; "Sezer'den Hukuk Devleti Çağrısı", Cumhuriyet, 2 Ekim 2000, s.1; Sibel Kızılışık, "Adalet Tarafsızlıkla Sağlanır", Cumhuriyet, 30 Ocak 2002, s.7; Çetin Aşçıoğlu, "Bir İnsanlık Hakkı: Adil Yargılanma", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:733, 7 Nisan 2001, s.10-11; M. Merdan Hekimoğlu, Radikal İki, "Adil Yargılanma Hakkı", 29 Temmuz 2001, s.9; Tuncay Özkan, "Hukuksuz Hukukçular", Radikal, 19 Ekim 2000, s.9; Tahir Abacı, "Toplum, Hak, Hukuk, Kanun", Radikal İki, 25 Mart 2001, s.8; İlhan Taşçı, "Adalet Masada Kaldı", Cumhuriyet, 18 Temmuz 2001, s.6; Türker Alkan, "Hukukçuların Darbesi", Radikal, 8 Eylül 2000, s.5; Ali Bayramoğlu, "Hukuk Dışılık Kimsenin Hakkı Değildir", Yeni Binyıl, 4 Kasım 2000, s.18; Murat Birsel, "Adaletin İflası Tehlikesini Şimdi Ciddiye Almazsak...", Sabah, 19 Ekim 2000, s.16; "Sezer'den Hukuk Dersi", Radikal, 30 Haziran 2000, s.7; Zülfü Livaneli, "Hukuk Kavramından Vazgeçemeyiz", Sabah, 19 Ekim 2000, s.5; "Savunma Hakkı Yok Ediliyor", Cumhuriyet, 17 Mayıs 2000, s.9; Murat Belge, "Suç ve Ceza", Radikal, 9 Aralık 2000, s.9; Tuncay Özkan, "Hukuk Varsa Mafya Yok", Radikal, 10 Eylül 2000, s.9; "Bazılarına Yasa İşlemez", Radikal, 28 Mayıs 2000, s.9; "DGM'ler Kaldırılmalı", Cumhuriyet, 18 Temmuz 2001, s.4; Evren Değer, "YAŞ Kararları Yargıya Açılamaz", Radikal, 18 Temmuz 2000, s.6; Taha Akyol, "Hukuk...", Milliyet, 25 Ocak 2001, s.17; "Adalet Bakanı Türk: Hukukta Çağın Gerisindeyiz", Radikal, 11 Ekim 2000, s.8; "Sema Pişkinsüt: Savcılar Polisleşmiş", Cumhuriyet, 12 Ekim 2000, s.7; Erdal Atabek, "Hukukçular...", Cumhuriyet, 23 Aralık 2002, s.4.İlhan Selçuk, "Hukuku Çiğneyip Geçecek miyiz?", Cumhuriyet, 21 Aralık 2002, s.2; Ümit Kardaş, "Hukuk Güvenliği Yiterken", Radikal, 24 Eylül 2002, s.9;Derya Sazak, "Önce Hukuk", Milliyet, 9 Ağustos 2000, s.18; Taha Akyol, "Hukuku Savunmak", Milliyet, 7 Ağustos 2000, s.17; Okay Gönensin, "Hukuk Devleti Farkı", Yeni Binyıl, 14 Haziran 2000, s.3; Hulusi Metin, "Adalet Üzerine...", Cumhuriyet, 29 Kasım 2002, s.2; Yıldırım Türker, "Hayatın Adaleti", Radikal İki, 13 Ekim 2002, s.3; Hasan Bülent Kahraman, "Hâkimlerin Hâkimiyeti ve Yasa Koyuculuk", Radikal, 4 Ekim 2000, s.9; Taha Akyol, "Yine Hukuk", Milliyet, 14 Eylül 2000, s.17; Deniz Kavukçuoğlu, "Darbuka ve Hukukun Üstünlüğü", Cumhuriyet, 4 Aralık 2002, s.17; Kürşat Bumin, "Zavallı Hukuk", Yeni Binyıl, 29 Temmuz 2000, s.14; Haluk Şahin, "Konumuz Hukuk", Radikal, 3 Şubat 2001, s.6; Akın Yılmaz, "Anti-Hukuk Dersleri", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:723, 27 Ocak 2001, s.16; Taha Akyol, "Hangi Hukuk", Milliyet, 15 Ağustos 2000, s.17; Gündüz Akgül, "Yargıya Siyasal Baskı...", Cumhuriyet, 10 Şubat 2001, s.2; Feridun Tokalp, "Yine Aynı Sorun: Yargı Bağımsızlığı", Cumhuriyet, 25 Ocak 2001, s.7; Ahmet Cemal, "Hukuk Kültürü ve Hukuk Bilinci...", Cumhuriyet, 2 Kasım 2000, s.15; Ali Bayramoğlu, "Ah Hukuk Vah Hukuk!", Yeni Binyıl, 11 Ağustos 2000, s.5; Çetin Altan, "Prof. Dr. Ahmet Mumcu ve Hukukun Üstünlüğü" Sabah, 21 Temmuz 2000, s.4; Taha Akyol, "Hukukta Değişim...", Milliyet, 6 Şubat 2001, s.15; Metin Toker, "Hukuk Diye Diye...", Milliyet, 8 Eylül 2000, s.17; Taha Akyol, "Hukuk ve Hukukçu", Milliyet, 21 Ocak 2002, s.15; Demet Bilge, "Adalet Enkaz Altında", Radikal, 6 Mayıs 2001, s.3; Vahap Coşkun, "Toplumda Meşruiyet ve Hukuk", Radikal, 17 Eylül 2000, s.9; Hatice Tuncer-Cem Ulutaş-Barış Doster, "Ceza İnsancıl Olmalı", Cumhuriyet, 21 Temmuz 2000, s.2; Emine Gözen, "Adalet Umutsuz", Milliyet, 8 Eylül 2000, s.15; Hasan Bülent Kahraman, "KHK, Devlet ve Disiplin", Radikal, 9 Ağustos 2000, s.9; Turgut Tarhanlı, "Hukukun Üstünlüğü: 1939-2000", Radikal, 30 Ağustos 2000, s.11; Çetin Altan, "Hukuk Mukuk, İktidar Miktidar Üstüne Fıkralar", Sabah, 13 Ağustos 2000, s.4; Ali Bayramoğlu, "Hukuk Kıyımı...", Yeni Binyıl, 2 Ağustos 2000, s.5; Metin Münir, "Suç ve Ceza", Yeni Binyıl, 19 Ağustos 2000, s.17; Hacı Ali Özhan, "Cezaları Yargı Verir", Radikal, 23 Temmuz 2000, s.9; A. Nevzad Odyakmaz, "Yargılama", Cumhuriyet, 22 Ağustos 2000, s.2; Çetin Aşçıoğlu, "Bireyler Türk Yargısına Neden Güvenmiyor?", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:825, 11 Ocak 2003, s.7; Taha Akyol, "Tarafsız Yargı", Milliyet, 2 Eylül 2000, s.17; Taha Akyol, "Hukuk ve Hukukçu", Milliyet, 21 Ocak 2002, s.15; Demet Bilge, "Adalet Enkaz Altında", Radikal, 6

Anatole France'ın, "Hukuk, o muhteşem eşitlikçiliğiyle, köprü altında yatmayı, sokaklarda dilenmeyi ve ekmek çalmayı yoksullara da varsıllara da aynı şekilde yasaklar"; Çicero'nun, "Özgür olabilmek için yasaların tutsağıyız"; Montesquieu'nun, "Her şeyin sonunda adil bir mahkemenin bulunabileceği inancı toplumda en büyük güven duygusunu sağlar" dediği "Hukuk, kendi ideolojisiyle bir bütün oluşturur".[17] Çünkü "Her toplumsal düzen bir ideoloji tarafından desteklenir".[18]

Durum buyken; hukuk meselesine; "Hukuk, soyut, düzenleyici bir yapı taşımasının ötesinde, onu temsil eden, hâkim, savcı, avukat...larla yaşanıyor. Bu yaşam kalabalığı içinde bunalıyorlar. Düzenin işleyişinde sorunlar var. Ezberci, şekilci insanımız hukukun biçimselliği içinde yitip gidiyor. İşine geldiği zaman bu biçimselliği deliyor, eğip, büküyor. Hukuk, kitabına uyduruluyor. Hukuka uygun ahlâksızlık, hırsızlık, sahtekârlık sürüp gidiyor. Hukuk yaşamın gerisinde kalıyor! Yaşamı düzenleyemiyor, adaleti dağıtamıyor. Hukuk, guguklaşıyor. Hukuksuzluğun meşrulaştırıldığı bir alan oluyor hukuk! (...)

Hukuk, hukuku olduğu insana yakışmalı. Hukuk insan içindir, insan hukuk için değil. Yaratıcı, devingen toplumların, yaratıcı, devingen hukukları olur. Hukukun dayandığı insan anlayışının tartışılması, yeniden yorumlanması gerekir. Yaşayan, soluyan, insan olan, insanı duyan bir hukuk... Dönüşen, dönüşümlere açık, dönüşümlere yol gösterebilecek bir hukuk. Temellerinin, dayanaklarının hesabını verebilen, bunları tartışabilen zengin bir insan anlayışıyla yaşayan hukuk"[19] diyen Ahmet İnam'ın penceresinden bakabilmek olanaksızdır...

Çünkü K. Marx'ın, 1849'da Ren Bölgesi Demokratlar Komitesi Davasındaki duruşmada ilan ettiği üzere: "Toplum yasaya dayanmaz. Tersi bir görüş, hukuki bir kurumtu bir safsata olur... Burada elimde tutmakta olduğum 'Code

---

Mayıs 2001, s.3; Adnan Ekinci, "Avukatlığın 'Eren Keskin' Hali", Radikal, 3 Aralık 2002, s.4; Ahmet Kahraman, "Dreyfus'ten Eren Keskin'e", Yeniden Özgür Gündem, 27 Kasım 2002, s.4; Marcel Williard, Babeuf'dan Dimitrov'a Sosyalist Savunmalar, çev. Şahin Say, Tüm Zamanlar Yay., 2000; Georgi Dimitrov, Faşizmin Yargılanması, çev. Olcay Geridönmez, Evrensel Basım Yayın., 2000; Neşet Toku, "Eşit-Yurttaş ve Özgür Bireyin Varoluşunun Hukuki Temelleri", Liberal Düşünce Dergisi, No:28, Güz 2002, s.217-223; Yücel Sayman, "Hukuk ve Siyaset", Evrensel 2003 Eki, 31 Aralık 2002, s.4; Cemal Bâli Akal, "Hukuka Karşı Haklar Spinoza'da Yerellik/Evrensellik Sorunu", Doğu Batı No: 21, Kasım Aralık Ocak 2002-2003, s.31-44; Mehmet Y. Yahyagil, "Hortumla Hukuk Değil, Şiddet Konuşur", Yeni Binyıl, 9 Haziran 2000, s.19; "Adalet Reformu Şart", Evrensel, 6 Nisan 2001, s.3; Taha Akyol, "Hukuk Sorunu", Milliyet, 24 Ocak 2003, s.15; "Hukuk'un Siyasallaşması: 'Terör' ve 'Bölücülük'", Sorun Polemik Dergisi, No:6, Bahar 2003, s.74-78.

[17] Vedat Aytaç, "Hukuk, Politika, Marksizm: Hukuk Üzerine Teorik Bir Çalışma İçin Ayrım Halkaları", Politika ve Hukuk Kitap Dizisi, No: 1, Sonbahar 2000, s.7.

[18] F. A. von Hayek, "Hukuk, Yasama ve Özgürlük".

[19] Ahmet İnam, "Hukuk ve Hayat", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:772, 5 Ocak 2002, s.11.

Napeleon' (Fransız Medeni Kanunu) modern burjuva toplumunu yaratmış değildir. Tersine 18. yüzyılda oluşan ve 19. yüzyılda gelişen burjuva toplumu, bu kodda salt yasal anlatımını bulmaktadır. Toplumsal ilişkilere ayak uyduramadığı anda, salt bir kâğıt parçası olarak değer taşıyacaktır".[20]

"Ekonomik ilişkilerin hukuk ilkeleri biçiminde yansıması da ötekiler gibi tersyüzdür: Bu yansıma, onun bilincine vararak hareket eden kişi olmaksızın devam eder; hukukçu, apriori önermeler çerçevesinde davrandığını düşünür; oysa o önermeler gerçekte yalnızca ekonomik yansımalardır; bu nedenle her şey baş aşağıdır. Ve bu tersyüzlüğün farkına varılmadığı sürece, ideolojik bakış dediğimiz şeyi oluşturduğu, karşılık olarak ekonomik temeli etkilediği ve belli sınırlar içinde değiştirebildiği, çok açık görünüyor. Miras hakkının temeli, ailenin gelişme düzeyinin aynı olması koşuluyla, ekonomik bir temeldir. Ama örneğin İngiltere'de miras bırakan kişinin mutlak özgürlüğünün ve Fransa'da miras bırakan hakkında uygulanan sert ve çok ayrıntılı sınırlamaların, yalnızca ekonomik nedenlerden ileri geldiğini kanıtlamak yine de çok güçtür. Ama onlar da karşılık olarak ekonomik alan üzerinde çok dikkate değer bir bir etki yaparlar; çünkü mülkün dağılımını etkilerler".[21]

Kaldı ki bunlar 1859'da 'Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı'nın önsözünde açıklanmıştı: "Araştırmalarım, devlet biçimleri kadar hukuki ilişkilerin de, ne kendilerinden, ne de iddia edildiği gibi insan zihninin genel evriminden anlaşılamayacağı, tam aksine, bu ilişkilerin köklerinin Hegel'in (...) 'sivil toplum' adı altında topladığı maddi varlık koşullarında bulundukları ve sivil toplumun anatomisinin de, ekonomi politiğin içinde aranması gerektiği sonucuna ulaştı".[22]

E. Balibar'ın ifadesiyle, "Hukuk yalnızca bir kurallar, yani bireylerin uyduğu maddi yaptırımlar sistemidir. Hukuk ideolojisi bu yaptırımı, insanın doğası ve genel olarak toplumun ihtiyaçlarında var olan doğal bir gereklilik biçiminde sunarak yorumlar ve doğrular. Hukuk, pratikte, sınıfları 'tanımaz', yani yalnızca 'özgür' ve 'eşit' bireylere yönelen kuralları düzenleyip, bu kuralların saygıyla karşılanmasını sağlayarak sınıf ilişkilerinin sürdürülmesini mümkün kılar. Hukuk ideolojisi ise, toplumsal düzenin sınıfların varlığına değil fakat hukukun seslendiği bireylerin varlığına dayandığını 'kanıtlar'. Hukuk ideolojisi, devletin hukuki tasarımında doruk noktasına ulaşır".[23]

---

[20] K. Marx-F. Engels, Devlet ve Hukuk, der. Rona Serozan, May Yay., 1977, s.77.

[21] F. Engels'ten Conrad Schmidt'e Londra 27 Ekim 1890, K. Marx-F. Engels, Seçme Yazışmalar (1870-1895), çev. Yurdakul Fincancı, Sol Yay., 1996, s.243.

[22] K. Marx, Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı, çev. Sevim Belli, Sol Yay., 1993, s.22-23.

[23] E. Balibar, Proletarya Diktatörlüğü Üzerine, çev. M.A. Akay, Pencere Yay., 1990, s.48.

"Hukuk, devletin koşullandırılmasıyla toplumu düzenleyen, yaptırıma bağlanmış kurallar bütünüdür. Toplumsal düzen hukuk tarafından belirlenmez. Toplumsal düzeni ve hukuku belirleyen, üretim ilişkileridir. Ancak her toplumsal düzende hukuk-toplum, hukuk-devlet, hukuk-egemen sınıf ilişkileri farklı biçimde ve düzlemde yeniden kurulur. (...) Hukuk egemen olmak zorundadır. Egemen olmayan hukuk ancak filozofların kitaplarında yer alan beyinde tasarlanmış teorik hukuktur. Hukukun egemenliği, üretim (mülkiyet) ilişkilerini ifade edip (yansıtıp), yaptırıma bağlanması ile sağlanır. Yaptırımı uygulayabilecek tek güç ise devlettir. Üretim ilişkilerinin ürünü olan egemen sınıf hem devletin hem de hukukun temel politikalarını belirler".[24]

"Hukuk, toplumsal sınıflaşma evresinde, ekonomik, siyasi, toplumsal, kültürel ilişkilerin, sınıfsal çıkarlara göre, kural ve yaptırımlara bağlanmasıdır".[25]

Sınıfsal içeriği bir an dahi göz ardı edilmemesi gereken 'hukuki biçim' bir anda yok sayılarak küçümsenmemelidir... Çünkü "Günlük retoriğe mahkûm yüzeysel bir bakış; insan hakları, demokrasi ve hukuk devleti kavramlarını, aynı siyasal idealin birbirlerini tamamlayan değişik boyutları olarak algılar ve bunların birbirleriyle gerilim ve hele de çatışma içinde olmasını düşünemez".[26]

Bu çatışmalı bütünsellikte "Hukuk adaleti istemektir. (...) Yasalar adalet istencini bilinçli olarak yadsıyorsa, örneğin insan haklarını insanlara sağlamakta keyfilik içeriyor ve yetersiz kalıyorsa, o zaman bu yasaların geçerliliği yoktur, o zaman halk bunlara itaat borçlu değildir, o zaman hukukçular da kendilerine, bu yasaların hukukilik karakterinin bulunmadığını söylemek cesaretini bulmalıdır".[27]

'Suç'un ve 'mahkeme'nin sınıfsallığı unutulmadan en genelinden denilebilir ki, "Schiller'in, 'Maria Stuart'ındaki, 'Asil Lordum, devlet yararının size adalet olarak görülebileceğinden kuşkulanın'[28] uyarısını asla unutmaması gereken ve de 'Bin yılların emeği olan hukuk kültürü bize, halka yararlı olanın ya da devlet yararı sayılanın, her zaman hukuk demek olmadığını, aksine asıl hukuk olan şeyin halka yararlı olduğunu öğretir".[29]

Yeri geldi sorarak yanıtlayalım...

---

[24] Kazım Bayraktar, "Burjuva Hukuk İdesi ve Politika Üzerine", Politika ve Hukuk Kitap Dizisi, No:1, Sonbahar 2000, s.37-40.

[25] Hüseyin Y. Biçen, "DGM'de Avukat Olmak", Politika ve Hukuk Kitap Dizisi, No:1, Sonbahar 2000, s.92.

[26] Mithat Sancar, "Demokrasi-İnsan Hakları-Hukuk Devleti: Zorlu Bir Birlikteliği Çözümleme Denemesi", Toplum ve Bilim, No:87, Kış 2000/2001, s.7.

[27] Gustav Radbruch, Çağdaş Hukuk Felsefesi ve Hukuk Kurumu İncelemeleri, Haz. Hayri Ökçesiz, A.g.e., içinde, s.67.

[28] Schiller, Maria Stuart, 1. perde 7. sahne

[29] Hayri Ökçesiz, "Hukuk ve Adaletten İmdat Haykırışı", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:705, 23 Eylül 2000, s.12.

'Suç' nedir?

Manzini'ye göre, "Kanunun cezalandırdığı eylem suçtur".

Maggiore ise suçu, "Ahlâk ve adalete aykırı olan her türlü eylem ve hareket" biçiminde yorumlar.

Ayhan Önder-Bahri Öztürk'e göre de suç, "Hukuka aykırı, kusurlu hareket"tir.

Ve Nietzsche'nin, "Tüm cezalar geleneklerin kalıcı olmasını sağlamak içindir. Ya da hiçe sayılan geleneğin yeniden kabulüne zorlanmadır"; Cemil Sena'nın, "Suçsuz insanların çoğunu, kendi suçlarından haberi olmayanlar cezalandırır"; Lu Wang'ın, "İnsan yaratılıştan iyidir. Kötülüğe yönelişi, dış etkilerdendir" dediği 'suç' konusundaki en anlamlı çözümleme Oscar Wilde'a aittir: "Modern yaşamda suçun olağandışı kaynağını oluşturan kıskançlık, mülk kavramıyla sıkıca bağlantılı bir duygudur; sosyalizm ile bireyciliğin egemenliği altında ortadan kalkacaktır".[30] "Bir toplum, ara sıra işlenen suçlardan değil, cezanın düzenli olarak uygulanmasından çok daha fazla yara alır".[31]

Ya hukuk ve mahkeme mi?

Franz Kafka'nın yakın arkadaşı Heinz Politzer'in, "Mahkeme; ne suçluluğu kanıtlanabilen, ne de suçluluğuna inandırılabilen sanığı, boğazlatıp kurban etmekle davasını kazanabilir ancak" dediğidir![32]

Bu teorik çerçevenin insana -ister istemez- C. Marlowe gibi, "İnsanın hırsız olup olmadığı, suç ortağından sorulmaz ki!" dedirten Türk(iye) pratiğine gelince...

Hayri Ökçesiz'in, "Ülkemizdeki hukuk erozyonuna[33] dur demeliyiz"[34] diye haykırdığı Türkiye'de -bilmem biliyor muydunuz?- "Büyük soruşturmalara imza atan Ankara DGM Savcısı Nuh Mete Yüksel, 'adalet nasılsa bekler' diyerek DGM'deki duruşmasına katılmak yerine, aynı saatlerde bir hastanenin çamaşırhane ünitesi açılışına katıldı. Duruşma bu yüzden iki saat gecikmeli olarak yapılabildi. Yüksel duruşmaya katıldı, ancak bu kez açık tuttuğu cep telefonu

---

[30] Oscar Wilde, Tutkular, Acılar, Gülümseyen Deyişler, çev. Şakir Eczacıbaşı, Remzi Kitabevi Yay., 2002.

[31] Oscar Wilde, Sosyalizm ve İnsan Ruhu.

[32] Burada geçerken Louis Blanqui'nin, "Evet, bu, zenginlerle yoksullar arasındaki bir savaştır; bu savaşın kaynağı zenginlerdir. Çünkü saldıran onlardır. Ne var ki, yoksulların direnmelerine tahammülleri yok; halktan söz ederken, rahat rahat, 'Bu hayvanlar öyle yırtıcı ki, saldırıldı mı savunuyor' diyorlar. Bay savcının parlak söylevinin tümü bu tek cümleyle özetlenebilir"; ve Babeuf'un, "Halkı ilgilendiren bir davada, hüküm verme yetkisi halkındır, ya da halkın seçtiği bir mahkemenindir. (...) Biz davamızı, tüm halkın önünde savunmaktayız... Eğer sömürü varsa başkaldırı meşrudur" sözlerini de anımsatalım...

[33] "Yargı bütçe yoksulu... Adalet sistemi bütçeden aldığı binde 9'luk payla ihtiyaçlarını karşılayamıyor..." (Onur Şahin, Cumhuriyet, 7 Mart 2001, s.9).

[34] Hayri Ökçesiz, "Hukuk ve Adaletten İmdat Haykırışı", A.g.e., s.12.

çaldı. Savcı telefonla konuşmaya başlayarak, duruşmadan ayrıldı. Yüksel'in yerine başka savcı duruşmaya katıldı ve yargılama tamamlanabildi!"[35]

Nuh Mete Yüksel'in, 'taraflı keyfiliği'nin[36] 'adalet' dağıttığı Türkiye'de, Ali Bayramoğlu'nun deyişiyle, "Hukuki duruşa sarılmanın muhalifliği ifade etmesi ironiktir belki ama; bu ülke koşullarında gerçektir. Çünkü hukuki duruş bu ülkede Cumhurbaşkanı'nı bile muhalif[37] kılmaktadır".[38]

Nasıl mı? Gayet basit! Bakın bu konuda Eski Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden, "Türkiye bir hukuk devleti değil... yargı bağımsız değil...";[39] Yücel Sayman'ın, "Adalet, mafyaya ve işkenceye duyarsız... Avukatların %94'ü yargıda yolsuzluk olduğu kanaatini taşıyor...";[40] Şükrü Elekdağ, "Yargı bağımsızlığını kaybederek siyasetin emrine girmiş, adalet sistemi çökmüş, halk devlete güvenini tamamen yitirmiş. Sistem kendini pislikten arındıramıyor"[41] diyor!

Hâlâ belleklerdedir: "Emekli savcı Mete Göktürk, 1998 yılında 'Yargı bağımsız değildir. Yargının bağımsızlığını engelleyen anayasal hükümler var' dediği için, bir anda sanık sandalyesine oturdu. Hakkında 20 yıl hapis istemiyle üç ayrı dava açılan Göktürk, daha sonra üç davadan da beraat etti..."[42]

Bundan başka sorunla ilişkin olarak: Uğur Alacakaptan, "Olağanüstü hukuk, olağan döneme geçildiğinde de yürürlüğünü sürdürüyor. Türkiye'de hâlâ 12 Mart ve 12 Eylül zihniyeti devam ediyor"[43] derken; Galatasaray Üniversitesi ceza hukuku öğretim üyesi Prof. Dr. Köksal Bayraktar da şunları ekliyor: "Modern bir yargı yok Türkiye'de. Sistemi ve yapısı itibarıyla 1930'lu, 40'lı yılların yargısıdır bu... Mesela 141, 142, 163. maddeler kalktı, ama 159. ve 312. maddeler var. Terörle Mücadele Kanunu var. Böylece düşünce suç olmaya devam ediyor Türkiye'de. İstenildiği zaman ve bakış açıları değiştiği zaman Terörle Mücadele Kanunu kullanı-

---

[35] Adnan Keskin, "Örnek Bir Ciddiyet!", Radikal, 18 Nisan 2001, s.5.

[36] "Kendisini tutuklamaya gelen polisin, 'Seni kanun namına tutukluyorum' sözüne, 'Ben de seni özgürlük namına tutukluyorum' cevabını yapıştıran anarşist Duval. Yargının siyasallaşması konusunda gösterilen karşılıksız kaygıda cevabını Yüksek Seçim Kurulu Başkanı'ndan almıştı: 'Yargı siyasallaşmaz. Yargı, devletin menfaatlerine bakar'. Demem o ki, yargı, zaten siyasidir. Doğası icabı siyasidir. Tarafı bellidir"! ("Hayatın Adaleti", Radikal İki, 13 Ekim 2002, s.3).

[37] "İttihatçı geleneğin aşılamasından olsa gerek 'hukuk devleti' Cumhuriyet 'mefkûresi' içinde yer almadı... Türkiye'de 'hukuk devleti' isteyenler, mevcut rejim 'demokratik' olmadığı için 'rejim muhalifi' sayılıyor" (Mehmet Altan, "Bu Ne Tuhaf Sevgi...", Sabah, 26 Ağustos 2000, s.12).

[38] Ali Bayramoğlu, "Muhalif Olmak", Yeni Binyıl, 23 Ağustos 2000, s.16.

[39] Yekta Güngör Özden, akt. Yahya Düzenli, Türkiye Nereye Götürülüyor?, A.g.e., s.89.

[40] Yücel Sayman, "Bizi Tutuklayacak Savcı Doğmadı", Radikal, 15 Mayıs 2000, s.6.

[41] Şükrü Elekdağ, akt. Yahya Düzenli, Türkiye Nereye Götürülüyor? -Sanaldan Gerçeğe-, Öz İplik-İş Sendikası Eğitim Yayınları, 1998, s.89.

[42] Ecevit Kılıç, "Yargı Sitemi Çürütüldü", Cumhuriyet, 7 Mart 2002, s.7.

[43] Uğur Alacakaptan, "Bizim Adalet %1'lik", Radikal, 30 Nisan 2001, s.6.

lıyor. Sadece 8. maddeyi değil, 6. maddeyi de kullanıyorlar şimdi. Basının üzerinde Terörle Mücadele Kanunu, Demokles'in kılıcı gibi sallanıyor..."[44]

Bunlara ek olarak, "Son yıllarda yargı kararlarıyla iddianamelerde ve karşı oy yazılarında yargıç ile savcıların İslâm dinini referans göstermesi ve Kur'an ile ayetlerden alıntı yapmaları[45] dikkat çekici düzeye ulaştı..."[46]

Bu nokta, Zülfü Livaneli her ne kadar, "Demokrasilerde 14. Louis döneminin 'devlet benim' anlayışı bitmiştir. Abdülmecit Sivasi'nin Sultan I. Ahmed'e yazdığı raporda geçen cümle bunun en güzel kanıtıdır: 'Devlet zulm ile değil adl ile ayakta durur'. Bir başka deyişle adil olmayan devlet ne kadar zulüm yaparsa yapsın ayakta kalamaz"[47] dese de, Türkiye'de kazın ayağı hiç de öyle değildir...

Nasıl mı? İşte Türk(iye'deki) 'hukuk(suzluk)' örneklerine; 'zamanaşımı gerekçeli'(!)[48] kanıtlar...

"6 Şubat 1996'da düzenlenen operasyonda 15-20 yaş arasındaki 12 genç, yasadışı örgüt üyesi oldukları gerekçesiyle gözaltına alındı. Terörle Mücadele Şubesi'nde 15 gün sorgulanan gençler arasındaki üniversite öğrencisi Devrim Öktem, bir buçuk aylık bebeğini gözaltında düşürdü. Daha sonra gençler hakkında örgüt üyesi olmaktan DGM'de dava açıldı. Gençlerin gözaltında işkence gördüğünün doktor raporlarıyla belgelenmesi üzerine polisler de sanık sandalyesine oturdu. Gençlerin avukatlarının suç duyurusu üzerine 1997'de polisler Mustafa Taner Paylaşan, Ahmet Bereket, Fatih Berkut, Mehmet Atilla Çavdar ve Yakup Doğan hakkında 'işkence yapmak' suçlamasıyla 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı. Ancak 12 gence işkence yapmakla suçlanan dört polisin yargılandığı dava, zamanaşımı gerekçesiyle ortadan kalktı"![49]

"Manisa'da liseli gençlere işkence suçundan 60 ile 130 ay arasında hapis cezasına mahkûm edilen 10 polisle ilgili davada yedi yıl geride kaldı. Manisa'daki 'işkence davası' altı ay sonra zamanaşımına giriyor"![50]

"İkitelli'de 1999 yılında meydana gelen 'radyasyon kazası' Ilgaz ailesinin hayatını kararttı... Kobalt-60 maddesini ithal eden Çulhalar şirketine açılan ce-

---

[44] Köksal Bayraktar, Radikal, "Bu, Adaletin Çöküşüdür...", 21 Mayıs 2001, s.6.

[45] Ha bunun bir artısı da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Sabih Kanadoğlu'nun, AKP'nin türbanlı altı kadın kurucu üyesine ihraç istemini, "Bu konuda net yasal engel yok, ama iş kapatma davasına kadar varmasın diye bir uyarıda bulundum, konu tartışılsın" sözleriyle savunmasıdır (Adnan Keskin, "Testi Kırılmadan...", Radikal, 23 Ağustos 2001, s.7).

[46] Adnan Keskin, "Yargıçların Din Aşkı", Radikal, 2 Eylül 2000, s.8.

[47] Zülfü Livaneli, "Devlet Zulm ile Değil Adl ile Ayakta Durur", Sabah, 22 Ağustos 2000, s.5.

[48] Bkz: Gürkan Akgüneş, "1.615 Kişi Yargılanıyor, Duruşmalara 20-30 Sanık Katılıyor: 'Hayata Dönüş'te Zaman Aşılacak!", Milliyet, 25 Ocak 2003, s.18.

[49] Demet Bilge, "Yine Zamanaşımı!", Radikal, 6 Şubat 2003, s.5.

[50] Adnan Keskin, "Adaletin Zamanla Yarışı", Radikal, 23 Ocak 2003, s.7.

za davası affa uğradı, TAEK'e açılan tazminat davası hâlâ devam ediyor. Ilgaz ailesi, davanın zamanaşımına uğratılmaya çalışıldığını öne sürüyor"![51]

Diğer birkaç örneği sıralarsak...

"Suç tarihinde başkomiser olan Bayram Ali Kartal, komiserler Yusuf Öz ve Sedat Selim Ay ile polis memurları Erdoğan Oğuz, Zülfikar Özdemir, Necip Tükenmez, Şaban Toz, Bülent Duramanoğlu ve Şahin Kaplan'ın tutuksuz yargılandıkları İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki karar duruşmasında sendikacı Süleyman Yeter'in de aralarında bulunduğu 15 kişiye gözaltında işkence yaptıkları iddiasıyla yargılanan 9 polisten 5'i beraat etti. Sanıkların bir daha suç işlemeyeceğine kanaat getiren mahkeme, 4 polise verilen 11 ay 20 gün hapis cezasını da erteledi..."[52] "İşkence suçundan mahkûm olan, ancak 'Bir daha yapmazlar' kanaatiyle cezaları ertelenen polisler, benzer şekilde tam iki kez daha cezaevinin kapısından dönmüş... Sendikacı Süleyman Yeter'in de aralarında bulunduğu 15 kişiye işkence iddiasıyla yargılanırken aldıkları cezalar ertelenen üç polis, daha önce de aynı şekilde serbest kalmış. Önceki gün 'aynı suçu tekrar işlemeyecekleri kanaatiyle' cezaları ertelenen komiserler Bayram Ali Kartal, Sedat Selim Ay ve Yusuf Öz, aynı suçlamayla yargılandıkları farklı iki davada da yine kanaatle cezaevinde yatmaktan kurtulmuş..."[53]

"Pankart asan, duvara yazı yazan, dilekçe hakkını kullananlar 'terörist' oluyor, ama Kalaşnikof'la kentin göbeğinde otel basıp müşterileri rehin alan Tokcan ve arkadaşları, 'çete' bile sayılmadı..."[54] "İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi, Rusya'nın Çeçenistan'a müdahalesini protesto için işgal ettikleri Swissotel'deki müşterileri, 12 saat rehin tuttuktan sonra teslim olan 13 sanığı, 'siyasi görüşten kaynaklanan amaçla silahlı teşekkül oluşturmak ve bu teşekkülün yöneticiliğini yapmak' suçundan beraat ettirdi..."[55]

"35 sendikacı, 10 Aralık'ta kutlanan Dünya İnsan Hakları Günü'nde izinsiz gösteri yaptıkları için 1 yıl 3'er ay hapse mahkûm oldu... Türkiye, Dünya İnsan Hakları Günü kutlamalarına grevli-toplu sözleşmeli sendikal hak için yürüyen sendika yöneticilerini cezalandırarak katıldı. Ankara 24. Asliye Ceza Mahkemesi, Eğitim-Sen Genel Başkanı Alaaddin Dinçer'in de aralarında bulunduğu 35 sendikacıyı, Ankara'da izinsiz toplantı ve gösteri yürüyüşü yaptıkları gerekçesiyle 15'er ay hapse mahkûm etti..."[56]

---

[51] Özlem Güvemli, "Adalete Güvenimizi Kaybettik", Cumhuriyet, 5 Şubat 2003, s.6.
[52] Esra Alus, "Gözaltında İşkenceye Ödül Gibi Ceza Geldi...", Milliyet, 3 Aralık 2002, s.17.
[53] Esra Alus, "İşkenceci Polisler Hep 'Kanaat'le Kurtulmuş!", Milliyet, 4 Aralık 2002, s.16.
[54] Demet Bilge, "Terör Değil Arkadaş Eylemi", Radikal, 31 Aralık 2002, s.7.
[55] Esra Alus, "'Baskın'a Bu Ceza Yeter!", Milliyet, 31 Aralık 2002, s.19.
[56] "Al Sana İnsan Hakkı!", Radikal, 11 Aralık 2002, s.7.

"Hayata Dönüş operasyonu kapsamında Çanakkale Cezaevi'ne düzenlenen ve beş kişinin yaşamını yitirdiği olaylara ilişkin davada 'kaset skandalı' ortaya çıktı. Arkadaşlarını ve bir askeri öldürdükleri iddiasıyla, idamla yargılanan mahkûmların 'en önemli delilimiz' diye nitelendirdikleri operasyona ilişkin operasyon kasetleri kayboldu. Adam öldürmekten yargılanan mahkûmlar 'biz öldürmedik' diye kasetin izlenmesini istemişlerdi..."[57]

"Arife ve Hasan Engin, Küçükarmutlu'da polisle çatışan gruptan kaçan yaşlı bir kadına 'yardım eli' uzattı. Engin çiftinin, yaralı kadını sağlık ocağına götürmek için bindiği otomobil sivil polis aracı çıkınca, üç gün gözaltında kaldı. Çift, daha sonra 'izinsiz gösteriye' katıldıkları gerekçesiyle tanımadıkları 11 kişiyle mahkemeye çıkarıldı. Ardından da İçişleri Bakanlığı, 'iki polise taşlı sopalı saldırıda bulundukları' iddiasıyla haklarında 5 milyar liralık tazminat davası açtı..."[58]

Şimdi durup soralım: T.'C' nedir? Kanun devleti mi? Polis devleti mi? Hukuk devleti mi? Varın kararı -mevcut örnekler ışığında- siz verin...

II. AYRIM: MGK'LI DEMOKRATİKLEŞ(EME)ME

"Sorunlar onları yaratanların mantığı ile çözümlenemez."[59]

William Shakespeare, '66. Sone'sindeki, "Vazgeçtim, bu dünyadan, tek ölüm paklar beni,/ Değmez, bu yangın yeri avuç açmaya değmez./ Değil mi ki çiğnenmiş inançların en seçkini,/ Değil mi ki yoksullar mutluluktan habersiz,/ Değil mi ki ayaklar altında insan onuru,/ O kızoğlan kız erdem dağlara kaldırılmış,/ Ezilmiş, hor görülmüş, el emeği, göz nuru,/ Ödlekler geçmiş başa, derken mertlik bozulmuş,/ Değil mi ki korkudan dili bağlı sanatın,/ Değil mi ki çılgınlık sahip çıkmış düzene,/ Doğruya doğru derken eğriye çıkmış adın,/ Değil mi ki kötüler kadı olmuş Yemen'e..."[60] ya da Neyzen Tevfik'in, "Milletin vekilini, 'Kime sordumsa seni, doğru cevap vermediler;/ Kimi hırsız, kimi alçak, kimi deyyus! dediler./ Künyeni almak için, partiye ettim telefon,/ 'Bizdeki kayda göre, şimdi o meb'us!' dediler!" betimlemesiyle nitelenmesi mümkün olan MGK ya da Susurluk veya 12 Eylül Türkiye'si deyince; bilmiyor olamazsınız... İşte birkaç örnek...

Emniyet Genel Müdürlüğü Sözcüsü Feyzullah Arslan, "Benim oğlum da polisten korkuyor. Duygusuyla mantığını karıştıran polis yanlışlar yapıyor"[61] diyor...

---

[57] Gökçer Tahincioğlu, "Çanakkale İçinde Kim Vurdu Beni?", Milliyet, 30 Aralık 2002, s.19.
[58] İsmail Saymaz, "Sen misin İnsanlık Yapan?", Radikal, 30 Aralık 2002, s.5.
[59] A. Einstein.
[60] William Shakspeare, "66. Sone", Her Boydan, çev. Can Yücel, Adam Yay., 1983.
[61] "Oğlum Bile Polisten Korkuyor", Cumhuriyet, 2 Ocak 2003, s.1-8.

"Avrupa Komisyonu ve Liberal Düşünce Topluluğu'nun 14 büyük ilde 3.060 kişiyle yapılan 'Türkiye'de insan hakları ve ifade özgürlüğü' konulu ankete katılanların %73'ü insan haklarının ihlâl edildiği, %80'i düşüncenin özgürce ifade edilemediği, %54'ü yaygın işkence yapıldığı görüşünde...

%70'i devletin düzeninin serbestçe eleştirilebilmesi gerektiğini, %77'si demokrasinin kurum ve kurallarıyla tam işletilemediğini, %59'u devletin özgürlükleri kısıtlamak için güvenlik endişesini bahane olarak kullandığını düşünüyor.

Araştırmada, insan haklarını ihlâl eden kurumlardan %62,6'yla polis ilk sırada yer alırken, onu %47,8'le mahkemeler, %47,4'le memurlar, %47,3'le cezaevi personeli, %40,1'le korucular, %32,6'yla MGK, %30,3'le jandarma, %28,7'yle ordu izledi..."[62]

"Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Türkiye'yi, 1995 yılında Buca Cezaevi'nde ağır şekilde dövülen siyasi mahkûmların her birine 5'er bin pound tazminat ödemeye mahkûm etti. Türkiye'nin 'Biz dövmedik, kasıtlı yaptılar. Merdivenden düşerek, duvara çarparak yaralandılar. Sorumluları yargılayacaktık ama dosya kayboldu' savunması, mahkûmiyeti engellemedi, aksine kolaylaştırdı. Türkiye bu kararla, cezaevlerinde insan haklarını uygulamayan, koruması altındaki mahkûmlara kötü muamele yapan ülke olarak tescillendi..."[63]

Tüm bunların ardında 'hikmet-i hükümet'in bütüncül asli unsuru olan MGK gerçeği[64] yatar...

"Bizimkine benzer bir MGK uygulamasının yakın döneme kadar sadece Polonya'da olduğu söyleniyor, başka yokmuş, nevi şahsına münhasır yani. MGK'nın ilgilendiği milli güvenlik, yasasındaki tanımı gereği siyasi, toplumsal, ekonomik hayatın hemen her unsurunu kuşatıyor. Orgeneral veya oramiral rütbeli genel sekreter ise neredeyse yürütme organının bütün yetkilerini içeren bir konuma sahip. Ekonomik politika, kültürel politika, sivil toplum örgütleri, yazılı ve görsel ve internet gibi alanlarda çalışma yürüten daire başkanları ve

---

[62] "Özgürlük Dersi Zayıf", Radikal, 4 Aralık 2002, s.6.

[63] Adnan Keskin, "Türkiye Bu Kez Buca Mahkûmu", Radikal, 30 Nisan 2001, s.5.

[64] Bkz: Ali Bayramoğlu, "Askeri Toplum Modeli Olamaz", Yeni Binyıl, 5 Ekim 2000, s.18; Yılmaz Karakoyunlu, "Militan Demokrasi...", Sabah, 15 Temmuz 2000, s.25; İbrahim Ö. Kaboğlu, "Demokratikleşme: Üç Seçeneğimiz Var", Yeni Binyıl, 19 Temmuz 2000, s.19; Bilal Çetin, "Sezer Daha Çok Hukuk ve Demokrasi Vaaddediyor...", Yeni Binyıl, 17 Mayıs 2000, s.15; Hüseyin Çakır, "Demokrasi ve Demokratlık Üzerine", 2000'de Yeni Gündem, 26 Temmuz 2000, s.8; Ersin Kalaycıoğlu, "Sorun 1982 Anayasası", Milliyet, 22 Ağustos 2000, s.20; "Özgürlük Tartışması -2", Yeni Binyıl, 5 Ekim 2000, s.15; İbrahim Ö. Kaboğlu, "Demokratikleşme ve Biz", Yeni Binyıl, 26 Temmuz 2000, s.19; Okay Gönensin, "Demokrasi İçin", Yeni Binyıl, 6 Temmuz 2000, s.3; Mehmet Y. Yılmaz, "Demokrasi Hepimize Lazım", Radikal, 6 Temmuz 2000, s.24; "Anayasaya Çare Aranıyor", 2000'de Yeni Gündem, 30 Haziran 2000, s.1-4; "Önce Demokratikleşme", 2000'de Yeni Gündem, 17 Haziran 2000, s.5; "Sami Selçuk: 82 Anayasası Rötuşla Düzelmez", Radikal, 15 Haziran 2000, s.7.

müşavirler, genel sekretere bağlı olarak çalışıyor. Kadrolarının %90'ı asker ve emekli askerlerden oluşuyor. Bütün devlet kurumlarının genel sekretere bilgi aktarması zorunlu. Yasa gereği 'gizli hizmet' giderleri de var"![65]

Ve MGK'ya ilişkin bir anımsatma daha: "MGK'yı oluşturan üye sayısını, sivillerin lehine 9/5 olarak düzenleyen yasa Resmi Gazete'de yayımlandı. Bir süredir fiili olarak uygulanan bu değişimin, aslında hiçbir şeyi değiştirmediğini görmüştük... Kurul içindeki sivil üye sayısı ne kadar artırılsa da, toplantı öncesi basına açılan kapının arasından, toplantı masasının üzerindeki klasörlerin hep asker üyelerin önünde durduğu görülüyordu. Hükümet üyelerinin önündeyse, her zaman olduğu gibi not almaya yarayan boş kâğıt ve kalem..."[66]

1) 'HİKMET-İ HÜKÜMET' = SUSURLUK

"Efkâr ettiğimiz şey memleketin hâlidir
Sanmam hemşerim sanmam bundan acısı olsun."[67]

Sadece hatırlatmakla yetinelim: Polis-mafya-siyasetçi üçgenindeki kirli ilişkilerin açığa çıkmasını sağlayan 3 Kasım 1996'daki kazanın gündeme geldiği Susurluk aydınlatılamadı.

Korkut Eken, İbrahim Şahin, Ayhan Çarkın, Ömer Lütfü Topal, Dilek Örnek, Mehmet Ağar, Abdullah Çatlı (Mehmet Özbay), Necdet Menzir, Haluk Kırcı, Mahmut Yıldırım (Yeşil), Veli Küçük, Tarık Ümit, Sami Hoştan, Ali Fevzi Bir, Oğuz Yorulmaz, Ercan Ersoy, Mustafa Altunok, Ziya Bandırmalıoğlu, Cem Ersever, Sedat Edip Bucak vb. gibi isimler şahsında, siyasetçi-polis-mafya ilişkisini ortaya çıkaran Susurluk davasında, yalnızca 14 sanık "çete kurmak ve üye olmak" suçlarından ceza aldı. Susurluk çetesinin tam olarak açıklığa kavuşması için açılan diğer dava dosyaları yanıt bekleyen bir dizi soruyla tozlu raflara kaldırıldı.

Susurluk, Türkiye'deki 'hikmet-i hükümet'in ('gizlenmeye' çalışılan) somut bir göstergesiydi...[68]

---

[65] Murat Çelikkan, "Demokratik MGK!", Radikal, 22 Ocak 2003, s.4.
[66] Adnan Ekinci, "MGK Büyük Bir Şaka, Ama Ona Kim Gülebilir ki?", Radikal, 21 Ocak 2003, s.4.
[67] Cahit Sıtkı Tarancı, "Düşten Güzel".
[68] Bkz: "Susurluk Kararını Değerlendiren TBMM İnsan Hakları Komisyonu Eski Başkanı Sema Pişkinsüt: Sivrisineklerle Uğraşıyorlar, Susurluk'un Büyükbaşlarına Dokunulmadı", Evrensel, 14 Şubat 2001, s.1 Oral Çalışlar, "Ey Devletlü! Sizce JİTEM Hâlâ Yok mu?", Cumhuriyet, 6 Haziran 2000, s.4; Adnan Keskin, "Susurluk Altı Yaşında", Radikal, 3 Kasım 2002, s.5; Ecevit Kılıç-Özgür Erbaş, "Susurluk Hâlâ Karanlık", Cumhuriyet, 3 Kasım 2002, s.4; "6. Yılında Susurluk", Odak Dergisi, 12 Kasım 2002, s.8-9.

Ve de "Türkiye, aleyhindeki davada delil gösterilen Susurluk Raporu için 'Ciddiye almayın' dedi. Ancak AİHM raporu delil sayarak Türkiye'yi mahkûm etti..."[69]

2) İNSAN HAK(SIZLIK)LARI

"Unutkanlık sürgündür, hatırlamak ise kurtuluşun sırrı."[70]

"15 ilde yapılan araştırmaya katılanların %63'ü polisin insan haklarını ihlâl ettiğini düşünüyor"![71] Haksız da değil...

"Ankara Batıkent Karakolu'nda görevli polis memuru Osman Yılmazer, kızıyla tartıştığı gerekçesiyle ilköğretim 8. sınıf öğrencisi O.G.'yi okulda hastanelik etti. Öğrencinin dudağına 13 dikiş atıldı"![72]

"Emniyet Genel Müdürlüğü, YÖK protestosunda Veli Kaya isimli öğrenciyi bir depoda döven polisleri ve dövülmesi için emir veren amirlerini değil, kurtarılmasını sağlayan şeflerini 'suçlu' buldu"![73]

"İstanbul polisinin 'canlı bomba' olduğu gerekçesiyle gözaltına aldığı Yunus Güzel, Terörle Mücadele nezarethanesinde 'kendisini asmış' hâlde bulundu"![74]

"Yargı, Ulucanlar Cezaevi'ndeki operasyonda ölen mahkûm ailelerinin açtığı davada devleti suçlu buldu. 'Devlet yaşam hakkını sağlamakla yükümlü' diyen adalet, tazminata hükmetti"![75]

"Burdur Cezaevi'nde iş makineleriyle kolu koparılan, tecavüz edilen mahkûmlardan tazminat istendi"![76]

"Hazine avukatları, Mersin'de 21 Mart 2002'de düzenlenen olaylı Nevruz gösterisine katıldıkları saptanan 175 kişiye, 'panzerde hasara neden oldukları' gerekçesiyle Mersin 4. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde tazminat istemiyle dava açtı"![77]

"Adalet Bakanlığı açıklamalarına göre cezaevlerindeki tutuklu ve mahkûmların %14'ü, toplam 8.476 kişi siyasi nedenlerle cezaevinde"![78]

---

[69] Adnan Keskin, "Fasa Fiso Değilmiş!", Radikal, 10 Nisan 2001, s.5.
[70] Baal Shem Tov.
[71] "Türkiye İfade Özgürlüğü İstiyor", Cumhuriyet, 4 Aralık 2002, s.1-8.
[72] Fırat Kozok, "Polis Memuru Okul Bastı", Cumhuriyet, 26 Ocak 2003, s.3.
[73] "Uygulamada Bir Adım Geri", Radikal, 29 Kasım 2002, s.5. Bundan sonra: "Ankara Valiliği İl İdare Kurulu'ndan, YÖK'ü protesto gösterisinde öğrenci Veli Kaya'yı bir depoya sokarak döven polisleri suçsuz ve Kaya'yı kurtaran polis şefini suçlu bulan müfettiş raporunu onaylamadı" (Soner Arıkanoğlu, "Dayağa Yargı Yolu", Radikal, 9 Aralık 2002, s.5).
[74] Ahmet Şık, Radikal, "'Canlı Bomba' Gözaltında Öldü", 24 Ekim 2001, s.6.
[75] Adnan Keskin, "'Devlet'e Yargı Dersi", Radikal, 18 Eylül 2002, s.5.
[76] Gökçer Tahincioğlu, "Kolumu Aldılar Yetmedi!", Milliyet, 14 Şubat 2001, s.5.
[77] "Panzer Hasarı İçin Dava", Radikal, 1 Şubat 2003, s.5.
[78] "Tutukluların %14'ü Siyasi", Evrensel, 20 Ocak 2003, s.3.

"Sivas'ta düzenledikleri şenlik sırasında 'Savaşa hayır' diyerek halay çekip, savaş karşıtı gösteri yapan Cumhuriyet Üniversitesi'nden altı öğrenci, 'örgüt üyeliği'yle suçlanıyor"![79]

"AİHM, 2002'de Türkiye'yi 105 davada mahkûm etti. En fazla mahkûmiyet ifade özgürlüğünden...[80] 2003 de zorlu geçecek; yaklaşık dört bin dava var"![81]

"Yaşamını diyaliz makinesine bağlı sürdüren Zeliha Öner, devlet hastanesi'nden sevk edildiği Trakya Üniversitesi Edirne Tıp Fakültesi hastanesine eski borcu nedeniyle kabul edilmedi. Öner beş gün sonra öldü"![82]

"Rus uyruklu kadınlara tecavüz eden polislere, kadının çantasında prezervatif bulunduğu gerekçesiyle mahkemece beraat kararı verildi"![83]

Çarpıcı örneklerin de kanıtladığı üzere, ne insan hakları ne hukuk, "çeşitli müeyyide ve yazılı güvencelere" karşın ezilenler açısından kesinlikle bir garanti değildir; ve de sözde kalmaktadır...

Bu bağlamda Türkiye gibi herhangi bir ülkede İnsan Hakları'nın uygulanma düzeyini belirleyen etken, o ülkede ezilenlerin mücadelesidir. Bu mücadele ne denli yaygın ve güçlüyse, İnsan Hakları (ve demokrasi) alanı o denli genişler. Mücadelenin geri çekildiği momentlerde ise ihlâller artar, demokrasinin alanı daralır. Şu hâlde İnsan Hakları'nın (ve demokrasinin ve de hukukun) içeriği, genel deyişle, sınıflar arasındaki mücadelede taraflar arasındaki (geçici) dengelerle biçimlenmektedir.[84]

---

[79] Hatice Yaşar, "Al Sana Kopenhag!", Radikal, 27 Aralık 2002, s.5.

[80] Laurence Sterne deyişiyle, "İnsanlık var oldukça gerçeği aramak bitmeyecektir".

[81] Duygu Leloğlu, "'Hak'lar Zorlayacak", Radikal, 4 Ocak 2003, s.7.

[82] Abdurrahman Cengiz-Gökhan Koygun, "Paran Yoksa Öleceksin!", Radikal, 6 Ocak 2003, s.3.

[83] "Tecavüz Mahkemece Doğal Sayılıyor", Fırat'ta Yaşam, No:171, 28 Ekim 2002, s.12.

[84] Bkz: "Uluslararası İnsan Hakları İzleme Örgütü: Türkiye'de İhlâller Hâlâ Yaygın", Yeniden Özgür Gündem, 15 Ocak 2003, s.4; "İnsan Haklarına Gözdağı", Evrensel Kültür, No:132, Ocak 2003, s.57; Fikret Bila, "İnsan Hakları Haritası", Milliyet, 22 Eylül 2000, s.16; Gündüz Aktan, "Sınırlı Sorumlu Hak ve Özgürlükler Toplumu", Radikal, 7 Ağustos 2000, s.11; Hasan Bülent Kahraman, "İnsan Hakları ve Kültür", Radikal, 11 Aralık 2000, s.9; Nevzat Ç. Tüfekçi, "Hukukun Üstünlüğü ve İnsan Hakları Üzerine", 2000'de Yeni Gündem, 18 Haziran 2000, s.8; "Türkiye AİHM'de Mahkûm Üçüncüsü", Radikal, 29 Ocak 2003, s.7; Hikmet Çetinkaya, "Pınar Selek...", Cumhuriyet, 20 Mayıs 2000, s.5; İbrahim Güncl, "Önce İnsan Hakları", Radikal, 14 Haziran 2000, s.9; Murat Belge, "'Hak' ve 'Hak Kazanma'", Radikal, 28 Mayıs 2000, s.9; "İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı Rüştü Kazım Yücelen'den İtiraf: Türkiye'de Hak İhlâli Var", 2000'de Yeni Gündem, 11 Aralık 2000, s.6; "F-Tipi İnsan Hakları", Radikal, 11 Aralık 2000, s.9; Ersun Göktaş, "Yerine Protez Verelim", Radikal, 17 Eylül 2000, s.8; "Kuşkulu Kayıplar Zinciri", Radikal, 21 Şubat 2001, s.5; "Yine Dayak Görüntüleri", Radikal, 7 Haziran 2000, s.8; Hatice Yaşar, "İnsan 'Haksızlıkları'", Radikal, 10 Aralık 2002, s.5; Türcy Köse, "12 Eylül Döneminde 50 Kişi Asıldı", Cumhuriyet, 22 Mayıs 2002, s.6; Oral Çalışlar, "Kafasını Karakolda Duvara Vuranlar", Cumhuriyet, 2 Aralık 2002, s.4; İ. Gürkaynak-T. Erhürman, "'Uydurmaca' İnsan Hakları", Radikal, 5 Mart 2002, s.11; Yıldırım Türker, "Şu Malum İnsan Hakları", Radikal İki, 24 Kasım 2002, s.3; Adnan Keskin, "Bolu Valivekili Gafını Düzeltti", Radikal, 6 Ocak 2003, s.5; "Özgürlük Hâlâ Bir Düş", Cumhuriyet, 10

3) F-TİP(SİZLİĞ)İ

"Onlar ölmediler yok,
Ateş fitiller gibi:
Dimdik ayakta,
Barut ortasındalar!"[85]

F-Tipi zindanlara karşı yürütülen mücadele[86] veya "Özelde ölüm orucu ve genelde hapishane direnişi bir pasif direnme (passive resistance) değildir; 'sivil

---

Aralık 2002, s.5; Emir Ali Türkmen, "İHD'nin Son Genel Kurulu. 'Bizim Sol' ve İnsan Hakları", Birikim, No:165, Ocak 2003, s.6-10; "İnsan Hakları Eleştirisi", Cumhuriyet, 12 Kasım 1999, s.5; Haluk Gerger, "Küreselleşme ve İnsan Hakları", İnsan Hakları Dergisi, No:1, Kasım 2002, s.17-20; Mesut Karaşahan, "'Özgür Dünya'da İsrail Modeli ve İnsan Hakları", Umran Dergisi, No:100, Aralık 2002, s.69-75; "'İnsan Hakları' Kavramının Sosyalist Çerçevesi", Teori'de Doğrultu, No: 9, Kasım-Aralık 2002, s.77-82; Ercan Kanar, "İktidar Akıl Kıskacında Olağandışı Ölümler", Stêrka Rizgari, No:21, Mayıs-Haziran 2002, s.110-17; Mary Robinson, "Geleceğin İnsan Hakları Gündemi: Çatışmayı Önleme", NPQ Türkiye, Yıl:2000, Cilt:2, No:3, s.42-47; A. Melih Saraçoğlu, "Evrensel Özgürlük Alanının İnşasını Yeniden Düşünmek: İnsan Hakları", Türkiye Günlüğü Dergisi, No:68, Kış 2002, s.87-96; "Emperyalist Savaş ve İnsan Hakları Mücadelesi", Devrimci Duruş, No:48, 15 Kasım-15 Aralık 2002, s.19; Mithat Sancar, "İnsan Hakları: Retorik, Hukuk ve Gerçeklik", Birikim, No:165, Ocak 2003, s.124-128; "Vatandaşa Dayak Serbest", Yeniden Özgür Gündem, 15 Aralık 2002, s.9; "Veli Saçlık: Peki O Kol Nasıl Koptu? ", Evrensel, 19 Aralık 2002, s.3; Nujiyan Munzur, "İnsan Hakları İçin Mücadele Edelim", Y. Özgür Gündem, 12 Aralık 2002, s.2; Selahattin Erdem, "İnsan Hakları", Yeniden Özgür Gündem, 9 Aralık 2002, s.3; Zeriman Dağdelen, "Gözaltının Kendisi İşkencedir", Y. Özgür Gündem, 10 Aralık 2002, s.3; Oral Çalışlar, "Veli Saçlık'ın Başına Gelenler", Cumhuriyet, 4 Ocak 2003, s.4; İbrahim Ö. Kaboğlu, "Bülent Tanör'ün Yapıtlarında İnsan Hakları Anlayışı Üzerine Gözlemler", Cumhuriyet Kitap Eki, No:672, 2 Ocak 2003, s.7-8; M. Semih Gemalmaz, "Avrupa Birliği'nde Ölüm Cezası", Cumhuriyet, 20 Nisan 2002, s.6; Yıldırım Türker, "Darağacını Nereye Kursak", Radikal İki, 28 Ekim 2001, s.3; M. Semih Gemalmaz, "Ölüm ve Yaşam Arasındaki Anlaşma", Cumhuriyet, 18 Nisan 2002, s.6; Murat Çelikkan, "Ölüm Üstüne Siyaset", Radikal, 15 Haziran 2002, s.4; Tanıl Bora, "İnsan Hakları-Düşünmeden Olmaz", Radikal İki, 10 Aralık 2000, s.8; Sema Pişkinsüt, "İnsan Haklarında Siyasallaşma", Cumhuriyet, 11 Aralık 2000, s.2; Vedat Çetin "İnsan Hakları Açılacaak! Aç...", Radikal İki, 22 Ekim 2000, s.9; Doğan Demir, "Din ve İnsan Hakları", Yeni Binyıl, 3 Eylül 2000, s.9; Gündüz Aktan, "Yine İnsan Hakları", Radikal, 27 Mart 2000, s.11; "Polis Polisi Akladı", Cumhuriyet, 29 Kasım 2002, s.9.

[85] Pablo Neruda, "Oğulları Ölen Analara Türkü".

[86] Bkz: "Feridun Yücel Batı Yaşamını Yitirdi: Ölüm Orucuna Bir Kurban Daha", Cumhuriyet, 2 Aralık 2002, s.4; Turgut Tarhanlı, "Ölüm Orucu ve Haklar", Radikal, 7 Aralık 2000, s.11; Hüsnü Öndül, "F Tipi Sorunlar ve Öneriler", 2000'de Yeni Gündem, 20 Temmuz 2000, s.8; "Tutuklu Aileleri: 'F-Tipinde İşkence Var'", Cumhuriyet, 28 Aralık 2000, s.1-5; "MHP'ye Göre F Tipi Cennet Otel", Cumhuriyet, 27 Nisan 2001, s.1; "Ölüm Orucunda 104. Ölüm: Özlem Türk", Evrensel, 13 Ocak 2002, s.3; Buğra Özyurt, "F-Tipi Ölümler ve Müslüman Sorumluluğuna Dair Bir Tartışma", Haksöz Dergisi, No:142, Ocak 2003, s.45-46; "'Hayata Dönüş' Adı Verilen Katliamın İkinci Yılı", Odak, 8 Ocak 2003, s.14; Feyzullah Karaboğa, "Geri 'Dönüş'ü Olmayan Operasyon", Yeniden Özgür Gündem, 19 Aralık 2002, s.4; "Kan ve barut, Umut ve Direniş: 19 Aralık", Atılım Gazetesi, 21 Aralık 2002, s.12; P. Hançer, "19 Aralık Katliamı ve Sonrası Üzerine Kenar Notları: Bir Daha Asla!", Sosyalist Barikat, No:1, Mayıs 2002, s.35-49; Zuhal Kaya, "İşkenceye Karşı Olmak F-Tipine Karşı Olmayı Gerektirir", Haksöz Dergisi, Aralık 2002, s.24-25; Tuna Angüç, "Hayat Söndüren Operasyon İki Yaşında", Evrensel, 19 Aralık 2002, s.3; "TAYAD: F Tipi Öldürüyor", Yeniden Özgür Gündem, 14 Aralık 2002, s.3; "19 Aralık Katli-

itaatsizlik' değildir; 'çaresizlik' hiç değildir. Teknik anlamda bir tür hapishane 'reformuna', siyasal anlamda ise her tür 'reformizme' karşı yürütülmektedir. Basitçe ve açıkça siyasaldır..."[87]

Nâzım Hikmet'in, "Dünyadan memleketinden insandan/ umudun kesik değil diye/ ipe çekilmeyip de/ atılırsan içeriye/ yatarsan on yıl on beş yıl/ daha da yatacağından başka/ sallansaydım ipin ucunda keşke/ demeyeceksin/ yaşamakta ayak direyeceksin...

"İçerde bir tarafınla yapyalnız/ kalabilirsin/ kuyunun dibindeki taş gibi/ fakat öbür tarafın/ öylesine karışmalı ki dünyanın/ kalabalığına/ sen ürpermelisin içerde/ dışarıda kırk günlük yerde yaprak/ kıpırdasa...

Belki bahtiyarlık değildir artık/ boynunun borcudur fakat/ düşmana inat/ bir gün daha fazla yaşamak"[88] dediği koşullardaki siyasal mücadele, Nevzat Çelik'in, "Elli dokuz gün mü aç kaldınız vay benim kardeşlerim/ altınız öldü demek artık kaşık tutmaz ellerim"[89] dizeleriyle betimlediği Diyarbekir'in yoldaşı olması yanında...

Adnan Yücel'in, "Durmak yok bu koşuda/ Teslim olmak yok/ Ağıt yok dilimizde/ Dizlerde titreme yok/ Kaç güneş sönerse/ sönsün içimizde/ Hep aydınlıkta yakalayacağız ölümü/ Ya şafak sökerken/ Ya güneş yükselirken/ Sizin

---

anını Unutmadık, Unutmayacağız!", Odak Dergisi, No:12, 3 Aralık 2002, s.7; Alper Turgut, "'F Tipi Çözümsüzlük' Sürüyor", Cumhuriyet, 11 Aralık 2002, s.6; Mustafa A. Yöndem, "19 Aralık ve Cezaevi Gerçeği", Y. Özgür Gündem, 20 Aralık 2002, s.5; "Türk 'F-Tipi'ni Övdü", Cumhuriyet, 4 Haziran 2000, s.7; Mehmet Bakır, "Çekingeler F-Tipi'nde", Güney Dergisi, No:23, Ocak-Şubat-Mart 2003, s.46-47; "F-Tipi Cezaevi İnsanlık Dışı", Cumhuriyet, 16 Mayıs 2000, s.4; Oral Çalışlar, "F-Tipi Hücre Değil mi?", Cumhuriyet, 1 Ağustos 2000, s.4; Meryem Yılmaz, "16 Kişi Ölüm Sınırında", Evrensel, 15 Ocak 2003, s.3; "Mahkûmlar Güvenmiyor", Radikal, 11 Aralık 2000, s.9; Sevin Okyay, "Tek Başına, Aydınlık, Sessiz", Radikal, 17 Ocak 2002, s.21; "Feride Harman: Teoride Karşı 102. Ölüm", Cumhuriyet, 17 Aralık 2002, s.5; "Berkan Abatay da Yaşamını Yitirdi: Sessiz Direnişte 103. Can Kaybı", Cumhuriyet, 22 Aralık 2002, s.5; Kürşat Bumin, "F-Tipi': Asıl Sorun Güvenlik", Yeni Binyıl, 21 Temmuz 2000, s.14; "Adalet Bakanı Türk F-Tipine Övgü Yağdırdı", 2000'de Yeni Gündem, 14 Temmuz 2000, s.7; Ataol Behramoğlu, Cumhuriyet, "İnsan Olmanın Dayanılmaz Boğuntusu", 14 Temmuz 2001, s.9; İlhan Selçuk, "F Tipi'nden Mektup...", Cumhuriyet, 16 Kasım 2001, s.2; Ataol Behramoğlu, Cumhuriyet, "Hayata Dönüş'e Devam...", 10 Kasım 2001, s.6; Alper Turgut-İlhan Taşçı, Cumhuriyet, "Bir Yılda 42 Yaşım Soldu", 21 Ekim 2001, s.7; Oral Çalışlar, "Cezaevlerini Unutacak mıyız?", Cumhuriyet, 23 Ocak 2001, s.4; Murat Çelikkan, "Katliamın Yıldönümü", Radikal, 19 Aralık 2002, s.4; Hasan Bülent Kahraman, "102 Ölüden Daha Korkunçu", Radikal, 20 Aralık 2002, s.9; Alper Turgut, "'Hayata Dönüş' Kördüğümü", Cumhuriyet, 20 Aralık 2002, s.4; Yıldırım Türker, "Bu Ne Şanlı Eşgüdüm", Radikal İki, 15 Eylül 2001, s.3; "Ölümler Engellenebilir", Radikal, 14 Ocak 2002, s.7; "Operasyonun Ardından F-Tipi", Cumhuriyet Dergi, No:774, 21 Ocak 2001, s.12-13; "Medya Cezaevlerine Müdahaleyi Kışkırttı", Evrensel, 12 Şubat 2001, s.3; "Ölüm Oruçları Hâlâ Çözümsüz", Evrensel, 26 Şubat 2003, s.3; "F Tipinde Yasaklar Sürüyor", Atılım Gazetesi, 11 Ocak 2003, s.12; Derya Sazak, "F Tipi Adalet", Milliyet, 31 Ocak 2003, s.21.

[87] Selçuk Kozağaçlı, "Ölüm Orucu ve Sol", Siyasi Gazete, No:2, Şubat 2003, s.17.

[88] Nâzım Hikmet.

[89] Nevzat Çelik, "Diyarbakır Ölüleri".

sesiniz olup/ Sizi haylıracağız/ BİZ KAZANACAĞIZ/ BİZ KAZANACAĞIZ"[90] dizelerindeki kararlılıktır...

Ve de "Görüyorsun işte küçük adamları/ Köhnemiş silahlarıyla saldıran sana/ Kimi tutsak düşmüş kendi dünyasına/ Kimisi düpedüz halk düşmanı/ Diren öyleyse, diren, yılma/ Yürüt daha bir inatla kavganı.../ Babeuf'ü hatırla, Nâzım Hikmet'i/ Bir umut ateşi gibi parlayan zindanlarda/ Hatırla Danko'nun tutuşan kalbini/ Karanlıkları yırtmak arzusuyla/ Ve faşizme karşı, zulme, zorbalığa/ Düşün acılar içinde vuruşan kardeşleri..."[91] dizelerindeki duruştur...

"Cezaevlerinde ve dışarıda yüzlerce kişinin ölümü,[92] yüzlerce insanın da kalıcı biçimde sakat kalmasıyla sonuçlanan ölüm oruçları, mahkûmların avukatları ve arkadaşları hakkında da çok sayıda dava ve soruşturma açılmasına neden oldu. Savcılıklar, açtıkları dava ve soruşturmalarda, bu kişilerin teröristlerle aynı suçu paylaştığı yorumunu yaptılar..."[93]

Örneğin, "Kandıra F Tipi Cezaevi'ndeki 40 siyasi mahkûm, Adalet Bakanlığı'na sorunlarını[94] içeren dilekçe yazdı. Olayı 'toplu eylem' sayan yönetim, mahkûmlara bir ay görüş ve mektup yasağı getirdi".[95]

"Adalet Bakanı Cemil Çiçek, yüzlerce kişinin öldüğü F tipi cezaevi protestoları konusunda bakanlık olarak yeni bir adım atmayacaklarını söyledi. Çiçek, 'Sorunun kaynağı olanlar adım atsın' vurgusuyla"[96] "Bu işi gündemde tuttukça çözüm zorlaşıyor" dedi. Yani görmeyin, duymayın, söylemeyin, yazmayın, yok sayın dedi. Yok

---

[90] Adnan Yücel.

[91] "Elbette vardır bir diyeceği, bir haberi/ Bir kaçağa çay sunan Kürt kadınlarının/ Dağlar dilsizdir, yalçındır/ Ama gün gelir bir diyeceği olur onların da/ Ve dağlar, issız tarlalar başladı mı konuşmaya/ Susmazlar bir daha, söz artık onlarındır.../ Kötü şey uzakta olmak/ Dostlarından, sevdiğin kadından/ Yasaklanmak bütün yaşantılara/ Seni tamamlayan, arındıran/ Ama bir devrimciyi haklı kılan/ Biraz da acılardır unutma.../ Yıkılma sakın geçerken günler/ Yaralayarak gençliğini/ Onurlu, güzel geleceklerin/ Biziz habercileri düşün ki/ Ve halkın bağrında bir inci gibi/ Büyüyüp gelişmektedir zafer..." (Ataol Behramoğlu, "Yıkılma Sakın", 1969).

[92] Dikkat: "Ölüm orucu eylemlerini bitirmek amacıyla 19 Aralık 2000 gecesi 20 ayrı cezaevine aynı anda yapılan 'Hayata Dönüş' operasyonunda Ümraniye Cezaevi'nde kafasından vurulan jandarma uzman çavuş Nurettin Kurt'un, askerlerin açtığı ateşle öldüğü kesinleşti. Adli Tıp Kurumu'nun mahkemeye gönderdiği raporda, Kurt'un ölümüne yol açan silahın mahkûmlardan elde edildiği öne sürülen silahlar olmadığı belirtildi" (Ahmet Şık, "Jandarmaya Asker Kurşunu", Radikal, 13 Ocak 2003, s.7).

[93] Gökçer Tahincioğlu, "İşte 'F tipi' Adalet", Milliyet, 24 Kasım 2002, 23.

[94] "F Tipi cezaevinde hak ihlâlleri ve tutukluların yaşadığı psikolojik sorunlar insanları intihara yöneltiyor. Sincan F Tipi Cezaevi'nde tutuklu bulunan Halil Koçyiğit, kaldığı tek kişilik hücresinde kendini asarak intihar etti. Yine Kocaeli F Tipi Cezaevi'nde Volkan Ağırman adlı siyasi tutuklu da girdiği bunalım sonucu intihar etti. Ayrıca Kandıra F Tipi Cezaevi'ndeki 10'a yakın tutuklu da ciddi psikolojik sorunlar yaşadığı için Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne kaldırıldı" ("F Tipi'nde İlk İntiharlar", Yeniden Özgür Gündem, 19 Aralık 2002, s.4).

[95] "Dilekçe Hakkına Ağır Ceza", Radikal, 15 Ocak 2003, s.7.

[96] Adnan Keskin, "F Tipi'nde 'Aynı Nakarat'", Radikal, 4 Aralık 2002, s.7.

sayarsanız, yok olduğuna da inanırsınız. Öyle mi? Hukuk, hayatın içinde. Hayatın kendisi. Çünkü yalnızca yaşayanların hukuka ihtiyacı var. Ölülerin yok!"[97]

4) İŞKENCE

"Boşluğun sessizliğinde yüksek sesle konuşmak yürekliliğini gösterirseniz birileri mutlaka duyar."[98]

"Türkiye'de işkence gibi bir insanlık suçu bütün çabalara rağmen gündemden düşmüyor. Artık işkenceyi televizyondan görsek de şaşırmıyoruz. Hem otorite, hem kamu hep beraber susuyor"![99]

"Prof. Şebnem Korur Fincancı, 'Son 20 yılda 1 milyon kişinin işkence gördüğü kayıtlara geçti'[100] diyor"![101]

"Bağımsız Milletvekili Sema Pişkinsüt, TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanlığı dönemindeki çalışmalarını 'İşkencenin Kitabı' adıyla yayımladı. Çalışmaları nedeniyle hakkında fezleke yazılan Pişkinsüt işkence gerçeğini gözler önüne seriyor"![102]

---

[97] Zehra Coşkun, "Hukuk ve Hayat", Radikal İki, 29 Aralık 2002, s.6.

[98] Louis Althusser, Gelecek Uzun Sürer.

[99] Nilgün Torrop, "İşkencede Susma Hakkı", Radikal, 23 Aralık 2002, s.9.

[100] Bkz: "İhlâlin Başta Geleni: İşkence", Cumhuriyet, 11 Aralık 2002, s.6; "Başkentte İşkence Dizboyu", Evrensel, 10 Ocak 2003, s.3; "İşkence Sistemli Bir Politikadır", Fırat'ta Yaşam, No:176, 16 Aralık 2002, s.6; Derya Sazak, "İşkence, Tecrit, Sansür", Milliyet, 19 Aralık 2002, s.21; Hacer Yücel, "Çocuklara İşkence", Evrensel, 13 Aralık 2002, s.3; Necati Aygın, "Çocuğa Polis İşkencesi AİHM'de", Cumhuriyet, 25 Eylül 1999, s.4; "İşkencenin Arkası Kesilmiyor", Evrensel, 13 Aralık 2002, s.3; Şebnem Korur Fincancı, "İşkence ve Halk Sağlığı", Evrensel 2003 Eki, 31 Aralık 2002, s.7; "İşkence Terfi İçin Yapılıyor!", Yeniden Özgür Gündem, 12 Aralık 2002, s.3; Turgut Tarhanlı, Radikal, "İşkence Niçin Yapılır?", 8 Kasım 2001, s.8; "İşkence Engellenemiyor", Cumhuriyet, 8 Aralık 2002, s.5; "TBMM'de İşkence İhbarı", Radikal, 14 Aralık 2002, s.6; "İşkence Cezasız Kaldı", Cumhuriyet, 3 Aralık 2002, s.6; Orhan Kemal Cengiz, "İşkence Ahlâka Karşı", Radikal, 29 Kasım 2000, s.9; Canan Gedik, "İşkencede 8 İddia 8 Yanıt", Radikal, 3 Kasım 2001, s.5; "İşkenceyi Önleme Komitesi Türkiye'yi Yakın İzlemeye Aldı", Cumhuriyet, 19 Temmuz 2000, s.1-7; "İşkenceci Cezadan Muaf", Cumhuriyet, 20 Eylül 2000, s.9; Ayşe Oyman, "İşkencecilere 'Jet At'", 2000'de Yeni Gündem, 21 Şubat 2001, s.4; M.Y. Yılmaz, "İşkenceciyi Korumak", Radikal, 22 Haziran 2000, s.24; "İşkence Bu Yıl Ülkeyi Terk Ediyor", Yeni Binyıl, 18 Eylül 2000, s.15; "Sema Pişkinsüt: Savaklar İşkenceye Eğilsin", Cumhuriyet, 20 Temmuz 2000, s.4; Orhan Kemal Cengiz, "İşkenceye Tescil Yolu", Radikal, 24 Mayıs 2000, s.9; Saliha Çolak, "Ve İşkencenin Kitabını Yazdık...", Milliyet, 26 Mayıs 2000, 1-17; Tolga Şardan, "İşkence Sadistlerin İşi", Milliyet, 8 Ağustos 2000, s.14; Sertaç Eş, "İşkence Önlenmelidir", Cumhuriyet, 23 Haziran 2000, s.4; Orhan Birgit, "İşkencenin Öteki Adı", Cumhuriyet, 21 Mart 2000, s.3; Hasan Cemal, "İşkence Üzerine Bir Yazı Okunabilir mi?", Milliyet, 2 Haziran 2000, s.23; "AİHM'in Zoruyla 18 Polise İşkence Davası", Hürriyet, 4 Haziran 2000, s.18; Serengül Canığür, "Cezavinde İşkence Savı", Cumhuriyet, 10 Temmuz 2000, s.3; "İşkence Bitmedi Halen Sürüyor", Fırat'ta Yaşam, No:181, 20 Ocak 2003, s.2; "İşkenceyi Durduranlar Sanık Sandalyesinde", Evrensel, 4 Mart 2003, s.15; "Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu: Türkiye'de İşkence Yaygın ve Sistematik", Y. Özgür Gündem, 11 Ocak 2003, s.3; Türker Alkan, "İşkence Kültürü", Radikal, 1 Şubat 2003, s.5; Feyzullah Karaboğa, "AB'ye Selam, İşkenceye Devam!", Yeniden Özgür Gündem, 12 Ocak 2003, s.3.

[101] Şebnem Korur Fincancı, "1 Milyon Kişi İşkence Gördü", Radikal, 23 Aralık 2002, s.6.

[102] Celal Başlangıç, Radikal, "Filistin Askısından Fezlekeye", 16 Ekim 2001, s.2.

"Yargıtay 8. Ceza Dairesi, gözaltına alınan kişinin devletin güvencesi altında olduğunu vurgulayarak 'Çağımızda işkence, insanlık dışı alçaltıcı bir muamele olarak nitelenmekte, evrensel anlayış ve kabulde bu yönde bulunmaktadır' görüşünü dile getirdi"![103]

"Gazete manşetlerine yansıyan işkenceci polislerin yargılanması ve suçun sabit olmasına rağmen 'yakayı sıyırmaları' bizlere neyi kanıtlıyor? Öncelikle bu ülkede işkenceci olmanın ciddi bir yaptırımı yoktur.[104] İşkence mağdurlarından Süleyman Yeter şikâyetçi olmuş ve bu davanın açılmasında etkili bir rol oynamıştı. İşte bu nedenle yeniden ikinci kez karakola çekilmiş ve orada yaşamını yitirmişti. Süleyman Yeter davası, onun yakınlarının gayretiyle yargı önüne geldi. Yargı önüne gelmeyen o kadar çok işkence olayı var ki!"[105]

"15 kişiye işkence yapan 4 polise 11 ay ceza verildi. İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi, 'Bir daha yapmazlar' diye polislerin cezasını erteledi. Fakat aynı polisler daha önce de iki kez mahkûm olmuşlardı"![106]

"Hill and Knowlton şirketi, Türkiye'nin işkence yüzünden bozulan imajını düzeltmek için ABD'de geniş çaplı kampanyalar yaptı"![107]

"Gözaltında işkence gördüğüne dair rapor alıp şikâyetçi olan üç kişi, davadan vazgeçmesi için iki ayrı ekip tarafından ziyaret edildi. Savcı ise işkenceye takipsizlik kararı verdi"![108]

"Eski Çankırı Valisi Ayhan Çevik'e suikast davasında yargılanan Lale Açık'a gözaltında işkence ve tecavüz edildiği[109] iddiasıyla, Tokat Terörle Mücadele Şubesi polisleri için soruşturma başlattı"![110]

---

[103] "Yargıtay: İşkence İnsanlık Suçu", Cumhuriyet, 13 Aralık 2002, s.13.

[104] "Emniyet Genel Müdürlüğü Sözcüsü Feyzullah Arslan, Türkiye'de işkence olaylarının azaldığını savunarak, 'Bu [işkenceci -b.n.] polis de bu ülkenin vatandaşı... Bu personelimiz de ekşi mekşi ama bizim bağın koruğu' diyor" (Emniyet Genel Müdürlüğü Sözcüsü Feyzullah Arslan, "'Farklı' Bir Teşhis", Radikal, 16 Kasım 2002, s.7). "Emniyet Genel Müdürlüğü, Meclis İnsan Hakları Komisyonu'na verdiği brifingde işkence nedeniyle AİHM tarafından verilen para cezasının işkenceyi yapandan alınmasının suçu önleyeceğini savundu"! (Yurdagül Şimşek, "İşkenceciyi Para Korkutur", Radikal, 11 Ocak 2003, s.7). "TBMM İnsan Hakları Komisyonu eski Başkanvekili Emre Kocaoğlu, işkencenin gerçek sorumlusunun polis değil savcı olduğunu iddiasıyla, 'Savcılar işkence yerlerini, işkence aletlerini bilmiyor mu' diye sordu"! (Belma Akçura, "Savcılar İşkenceye Göz Yumuyor!", Milliyet, 31 Aralık 2002, s.19).

[105] Oral Çalışlar, "Yargıçları da Tartışalım...", Cumhuriyet, 4 Aralık 2002, s.4.

[106] "Yeter Artık Bu Duvarı Yıkın", Yeniden Özgür Gündem, 3 Aralık 2002, s.3.

[107] Engin Aşkın, "Yaşasın Propaganda", Cumhuriyet, 31 Temmuz 2002, s.10.

[108] Adil Harmancı, "İşkence Pervasızlığı", Yeniden Özgür Gündem, 19 Aralık 2002, s.3.

[109] "İzmir eski Emniyet Müdür Yardımcısı Mehmet Türker hakkında konservatuar öğrencisi C.K.'ya 'tecavüz ettiği' iddiasıyla açılan davaya devam edildi..." (Emine Gözen, "Türker Bana Tecavüz Etti", Milliyet, 12 Eylül 2000, s.13).

[110] Kemal Göktaş, "Tecavüz Soruşturması", Radikal, 4 Eylül 2000, s.8.

"ISO 9000 belgeli Aydın Emniyet Müdürlüğü'nde, gözaltında 'işkenceyle ölüme sebebiyet vermek'ten mahkûm olan iki polis görevini sürdürüyor"![111]

"22 Ağustos 2002'de Edremit Karakolu'nda gözaltına alınmasının üzerinden 24 saat geçmeden ölü olarak bulunan Özgür Ünal'ın, işkence sonucu yaşamını yitirdiğini savunan İzmir Barosu avukatları, eldeki bulguların, intihar iddialarını çürütecek nitelikte olduğunu savunuyor. Ünal'ın avukatları, sanık polislerin ağır cezada yargılanmasını istiyor"![112]

"İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi, işkence yapmak suçundan üç ayrı davada yargıladığı yedi polise verdiği hapis cezalarını 'bir daha aynı suçu işlemeyeceklerine kanaat getirip' erteledi"![113]

"Beş yıldır süren işkence davasındaki hapis kararları, 'bir daha suç işlemeyecekler' gerekçesiyle ertelendi. Aynı sanıklar, yine aynı mahkemede iki ayrı işkence davasında ve aynı gerekçeyle cezadan kurtulmuştu"![114]

5) DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ!

"Düşünülebilecek her şey açık seçik düşünülebilir.
Söylenebilecek her şey de açık seçik söylenebilir.
Ama düşünülebilen her şey söylenemez."[115]

DGM'li, Andıç'lı, RTÜK'lü Türkiye'de düşünce ve ifade özgürlüğü mü dediniz? Alın size yanıtı![116]

---

[111] Celal Başlangıç, "Aydın'ın Standardı", Radikal, 18 Mart 2001, s.5.

[112] Ozan Yayman, "Kuşkulu Ölüme İşkence İddiası", Cumhuriyet, 16 Şubat 2003, s.4.

[113] Ahmet Şık, "İşkencecilere İyi Niyet!", Radikal, 1 Mayıs 2002, s.7.

[114] Ahmet Şık-Demet Bilge, "İşkenceci Polislere Ceza: Bir Daha Yapmayın E mi!", Radikal, 3 Aralık 2002, s.7.

[115] Susan Sontag, "Susmanın Estetiği", Kum Dergisi, No:14, Şubat 2003, s.55.

[116] Bkz: Vedat Günyol, "Düşünüyorum, Öyleyse Yokum", Cumhuriyet, 30 Nisan 2001, s.2; Ayşe Düzkan, "İfade Özgürlüğü?", 2000'de Yeni Gündem, 9 Temmuz 2000, s.4; Etyen Mahçupyan, "Düşünce ve İftira Özgürlüğü", Radikal, 23 Nisan 2000, s.9; Hikmet Çetinkaya, "Düşünce Özgürlüğü", Cumhuriyet, 7 Temmuz 2000, s.5; Yurdagül Şimşek, "Türkiye Hakkında Ağır Rapor: Düşünce Özgürlüğü Yok", Radikal, 8 Temmuz 2000, s.8; Ahmet Tan, "Sansürsüzlük Özlemi",Yeni Binyıl, 2 Temmuz 2000, s.19; Ergülen Top, "Düşünme Sırası Savcılarda", 2000'de Yeni Gündem, 18 Şubat 2001, s.5; Semra Pelek, "Sanatçıya İmza Davası", Milliyet, 17 Mayıs 2000, s.13; "Düşünce Kazandı", Evrensel, 14 Şubat 2001, s.10; Timuçin Köprülü, "'Siyasi Suç'un Tanımı", Radikal, 24 Kasım 2000, s.9; Doğan Hızlan, "Düşüncenin Her Çeşidine Özgürlük", Hürriyet, 28 Temmuz 2000, s.23; "Düşünce Suçu Külliyatına 15 Yıl", Yeni Binyıl, 28 Temmuz 2000, s.3; "Düşünceye Rekor Engelleme", 2000'de Yeni Gündem, 12 Ekim 2000, s.1-4; Zeynep Oral, "Nesin'e 'Yasaknameler'", Cumhuriyet, 28 Haziran 2001, s.1-19; "Yayınlar Gözaltında", 2000'de Yeni Gündem, 25 Ocak 2001, s.2; Bilal Kartal, "RTÜK", Cumhuriyet, 4 Haziran 2001, s.2; "Göktürk: Düşünen İnsan İstemiyorlar", 2000'de Yeni Gündem, 5 Aralık 2000, s.6; Türker Alkan, "RTÜKname", Radikal, 7 Ocak 2001, s.4; "Yayın Yasağı", 2000'de Yeni Gündem, 10 Ocak

"Yurt Kitap-Yayın'ın sahibi Ünsal Öztürk'ün sabıka sayısı yayımladığı kitaplar yüzünden 100'ü buldu. Ünsal Öztürk hakkında, yayımladığı kitaplar nedeniyle bugüne kadar 63 dava açıldı. 36 kitabın zoralımına karar verildi. Mahkûm edilen 36 kitaptan 29'u, Dr. İsmail Beşikçi'ye ait. Öztürk'ün yayımladığı 41 kitabına 41 değil 63 dava açıldı, 63 davadaki 36 mahkûmiyete ise 36 değil tam 100 sabıka kaydı çıktı. Bu durum, bazı kitaplara üç ayrı dava açılmasından meydana geldi"![117]

"2000 yılının sekiz ayında Türkiye'de 123 'düşünce suçlusu' cezaevine girdi. Mahkemeler, bu kişilere toplam 449 yıl, 11 ay hapis cezası verdi"![118]

"İzmir'de yaşayan ve 1994 yılından beri Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) İzmir Temsilciği'nde uzman psikiyatr olarak görev yapan Alp Ayan, 'F tipi cezaevinde işkence devam etmektedir' dediği için bir yıl hapis cezası aldı"![119]

"Kültür Sanat Yaşamında Tavır dergisinde ünlü şair Pablo Neruda'nın 'Oğulları Ölen Analara Türkü' adlı şiirinin de aralarında bulunduğu şiir, öykü ve makalelerde terör örgütünün propagandasını yaptıkları gerekçesiyle derginin sahibi ve yazişleri müdürünün yargılanmasına başlandı"![120]

"Gazeteci Celal Başlangıç'ın, 'Korku Tapınağı' kitabı için 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlanan davada nereden gönderildiği açıklanmayan bir ek belgenin etkili olduğu ortaya çıktı. Avukat Hasip Kaplan, İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'nın kitabı incelemesine rağmen dava açmadığını ama daha sonra Adalet Bakanlığı talimatıyla dava açıldığını açıkladı. Kaplan, Adalet Bakanlığı talimatına ilişik başka bir belgenin varlığını sonradan fark ettiklerini belirterek 'Bakanlığı dava açılması için talimat vermeye ikna eden imzasız, antetsiz bir 'ek belge' nasılsa dosyaya girmiş. Bu belgenin kimler tarafından yazıldığı bizlerin malumudur' dedi"![121]

2001, s.2; Etyen Mahçupyan, "RTÜK: Niyet ve Suç", Yeni Binyıl, 2 Ağustos 2000, s.18; Rahmi Yıldırım, "RTÜK'lenen Toplum", Odak Dergisi, 7 Haziran 2002, s.8-9; "Adalet Bakanlığı Medyaya 'Cezaevleri ile İlgili Haber Yapmayın' Dedi", 2000'de Yeni Gündem, 31 Ocak 2001, s.2; Orhan Birgit, "AA'da Sansür Özlemi", Cumhuriyet, 23 Ocak 2001, s.3; "DSP'li Al, RTÜK'ün 'Yolsuzluk' Dosyalarını Açıklarken TV Yayını Kesildi: Vekile RTÜK Sansürü", 2000'de Yeni Gündem, 13 Kasım 2000, s.2; Türkan Hiçyılmaz, "Savcı RTÜK'ü Uyardı", Sabah, 26 Ocak 2001, s.24; "Ali Kıran Baş Kesen RTÜK", Yeni Binyıl, 5 Ocak 2001, s.12; "RTÜK'ten 'Kürdün Gelini'ne Ceza", 2000'de Yeni Gündem, 15 Şubat 2001, s.2; "Türkiye'de İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü", İnsan Hakları Bülteni, No:98, Ocak-Şubat 2003, s.30-32; "Göç Kitabı Toplatıldı", Yeniden Özgür Gündem, 11 Ocak 2003, s.3.

[117] Adnan Keskin, "Sabıkada Rekor", Radikal, 5 Aralık 2002, s.7.

[118] "Dünya İnsan Hakları Günü'nde Türkiye'de Utanç! Düşünceye 449 Yıl Ceza", 2000'de Yeni Gündem, 11 Aralık 2000, s.1.

[119] Demet Bilge, "2002 Yılının Tek Düşünce Suçlusu", Radikal, 30 Aralık 2002, s.7.

[120] "Neruda'ya Terör Davası!", Cumhuriyet, 11 Aralık 2002, s.6.

[121] "Düşünceye 'Derin' Dava", Radikal, 26 Ocak 2002, s.5.

"Kiraz Biçiçi daha önce İHD Genel Başkan Yardımcısıydı. Şimdi İstanbul Şube Başkanı. 20 Aralık 2000'de Medya TV'nin yayınına canlı telefon bağlantısıyla katıldı ve şunları söyledi: '19 Aralık 2000 tarihinde cezaevlerinde yaşananlar bana göre katliamdır... Bu, Türkiye tarihine katliam olarak geçecektir. Devlet yetkilileri saldırı hazırlıklarını 1 yıldan beri sürdürmektedir... Mahkûmların hemen hepsi yakından ateş edilerek, öldürüldü... Savcıların bile mahkûmların nerede olduklarından haberi yok'. Hâliyle 1 No'lu İstanbul DGM'de yargılandı, 'yaptığı konuşma ile silahlı çete mensuplarına yardım etmek suçunu işlediği' iddiasıyla. TCK'nin 169. maddesi uyarınca üç yıl dokuz ay ağır hapis cezasına çarptırıldı. Türkiye hâlâ düşüncenin suç sayıldığı bir ülke; yani milletin, devletin adına, adalet anlayışı resmi görüş dışında konuşan birini silahlı çeteye yardımdan yargılayıp mahkûm etmeye müsait"![122]

"Başta TCK ve Terörle Mücadele Kanunu (TMK) olmak üzere ceza mevzuatında ifade özgürlüğünü demokratik bir toplumda makul sayılmayacak ölçüde sınırlayan hükümler vardır... TCK ve TMK birer sapma değildir; aksine her ikisi de dayandıkları siyasi felsefe bakımından 1982 Anayasası'yla uyum içindedir. Bu felsefenin özü 'hikmet-i hükümet' ve devletin bekası'dır"![123]

Bir zamanlar Necmettin Erbakan'ından[124] 'Ulusal Sol'cularına dek geniş bir yelpazenin desteklediği TCK 312'li[125] iktidarın yasaları, yaptırımlarıyla yarattığı somut tablo budur...

---

[122] Murat Çelikkan, "Düşünce Yine Mahkûm", Radikal, 15 Ocak 2003, s.4.

[123] Mustafa Erdoğan, "İş 312'yle Bitmiyor", Yeni Binyıl, 20 Temmuz 2000, s.19.

[124] "Kapatılan RP'nin Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ın cezasının Yargıtay'da onanmasından sonra 312. Madde değişikliğinin görüşülmesi için Meclis'in olağanüstü toplanmasını isteyen FP'nin bir önceki yasa döneminde aynı yasayı engellediği ortaya çıktı" ("Kendi Etti Kendi Buldu", 2000'de Yeni Gündem, 8 Temmuz 2000, s.5). Ayrıca bkz. "TBMM: FP Engellemeseydi Erbakan Kurtulacaktı", Cumhuriyet, 8 Temmuz 2000, s.5; Adnan Keskin, "Erbakan'ın Mahkûmiyet Gerekçesi Bir Günde Çıktı: Hoca'ya Jet Tarife", Radikal, 7 Temmuz 2000, s.1-6.

[125] Bkz: Ahmet Şık, "312'den 312 Çıkar mı?", Radikal, 9 Ağustos 2000, s.9; "312. Madde-Kazan: Tashihi Karara Gideceğiz", Cumhuriyet, 20 Temmuz 2000, s.5; "312 Yargıyı Böldü", Hürriyet, 15 Mart 2000, s.17; Kamil Tekin Sürek, "312", Evrensel, 20 Eylül 2000, s.3; Kürşat Bumin, "Yanlış Bir Yol: Yasacılar", Yeni Binyıl, 13 Temmuz 2000, s.14; Deniz Kavukçuoğlu, "Demokrasi, Dayak ve 312 Üzerine", Cumhuriyet, 12 Temmuz 2000, s.17; Ersin Bal, "Sami Selçuk: 312. Madde Tümördür", Sabah, 7 Eylül 2000, s.20; Bilal Çetin, "Demokrasi Standardı ve 312. Madde...", Yeni Binyıl, 25 Mayıs 2000, s.15; "312 Zirvede Çözülecek", Radikal, 8 Temmuz 2000, s.8; "68'liler Birliği Vakfı: 312 Kaldırılmasın, Yeniden Düzenlensin", Cumhuriyet, 27 Temmuz 2000, s.7; "Sol Güçbirliği: 312 Kaldırılmasın", Cumhuriyet, 19 Mart 1999, s.4; "MHP: 312 Kalsın", Radikal, 14 Mart 2000, s.6; "Askerden 312. Madde Uyarısı", Cumhuriyet, 18 Mart 1999, s.5; Ersan Atar, "ABD'den 312 Baskısı", Milliyet, 22 Mart 2000, s.15; Bülent Uzun, "Mesut Yılmaz: Türkiye 312 ile Yoluna Devam Edemez", Yeni Binyıl, 16 Eylül 2000, s.14; Murat Yetkin, "Mesut Yılmaz: 312'yi Kaldırmak Şart Değil", Sabah, 7 Ekim 2000, s.28; "312. Madde Şart", Cumhuriyet, 18 Temmuz 2000, s.6; "312'de Kafalar Karışık", Cumhuriyet, 8 Temmuz 2000, s.5; Muharrem Sarıkaya, "312 Tartışması", Hürriyet, 17 Eylül 2000, s.23; Bilal Çetin, "Yine 312. Madde Pa-

Oysa İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 19. Maddesinde de belirtildiği üzere, "Herkes düşünce ve ifade özgürlüğü hakkına sahiptir; bu hak serbestçe düşünme, hangi yoldan ve nereden olursa olsun bilgi ve görüş alma, araştırma ve yayma özgürlüğünü içerir".[126]

Buna bağıntılı olarak Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Haşim Kılıç'ın dediği gibi, "Özgürlüklere ölçüsüz sınırlama, insanlığa yapılan işkencedir. Şiddet içermeyen tüm düşüncelere özgürlük tanınmalı, eyleme dönüşmemiş düşünce açıklamalarının önündeki engeller kaldırılmalıdır".[127] Çünkü "Dile getirilemeyen düşünce, hiç doğmamıştır".[128]

"Özgürlükler, azınlıkta olanları, aykırı düşünceleri korumak içindir. Çoğunluğun görüşünü veya devletin resmi tutumunu savunanların, özgürlüğe ve güvenceye zaten gereksinimi yoktur".[129]

Ve nihayet Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin, Mine Kırıkkanat'ın beraat ettiren kararında dediği üzere: "Düşünce özgürlüğü, çoğunluğun benimsediği ve iktidarı kullananların dile getirdiği görüşlerin söylenebilmesiyle değil, bunlardan farklı, belki de bunlardan zıt görüş ve düşüncelerin de ifade edilmesiyle hayat kazanır. Rahatsız edici de olsalar, farklı görüşlerin tahammül ile karşılanması, yönetimin saydamlaşması yolunda adım teşkil eder".[130]

Bu bağlamda Platon'un deyişiyle, "İnsanların en büyük avantajı konuşabilmesidir" vurgusuyla ekleyelim: AB istiyor diye yapılan bu değişikliklerle, düşünce özgürlüğünü gerçekleştirebilir mi? Özgürlük başka amaçların hizmetinde olabilir mi? Özgürlükler başka amaçların bir aracı olabilir mi?

Düşünce 'gerçekten düşünceyse' yasak, baskı ve şiddete başvurarak onu etkisizleştirmek mümkün değildir.[131] Tarih boyunca kaba kuvvetin gerçek düşünceyi engellemeyi başardığı görülmemiştir. Zira, düşünce daha ifade edildiğinde 'bağımsız bir güç hâline gelir'. Artık düşüncenin failini cezalandırmak, o düşüncenin yayılmasını engelleyemez. Yazarı hapsetmek sadece onun vücudu-

---

zarlıkları...", Yeni Binyıl, 15 Eylül 2000, s.15; İsmet Solak, "312 Benzeri Avrupa'da Yokmuş!", Hürriyet, 11 Eylül 2000, s.23; Halit Çelenk, "312. Madde", Cumhuriyet, 16 Ekim 2000, s.2; Murat Yetkin, "Yargıtay Başkanı: 312'den Sıkıntım Büyük", Radikal, 31 Ocak 2002, s.6; Bilal Çetin, "İdam, Af, 312. Madde ve Demokratikleşme Sancısı...", Yeni Binyıl, 15 Temmuz 2000, s.15.

[126] İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Madde 19.

[127] "Özgürlüğün Önü Açılmalı", Radikal, 31 Ekim 2002, s.7.

[128] Cengiz Bektaş, "Düşünce Kazandı", Evrensel, 14 Şubat 2001, s.10.

[129] Türker Alkan, "Toplumsal Sıkıyönetim", Radikal, 18 Ekim 2000, s.5.

[130] "Düşünce Zıt Olanı Savunur", Radikal, 14 Şubat 2001, s.9.

[131] "Düşünmek kolaydır, yapmak zordur. Dünyada en güç olan şey de düşünüleni yapmaktır" (Goethe). "Düşünmek insana üç üstünlük sağlar: iyi görmek, iyi konuşmak, iyi eylemde bulunmak" (Demokritos, (İÖ 460-380).

nu hapsetmektir. Zira bilinç, duvarların arkasına hapsedilebilir bir şey değildir. Bu yüzden şair: "Çalış idraki kaldır muktedirsen ademiyetten" demiştir.

Entelektüelin etiği resmi doğrulara itibar etmemeyi vaaz eder ve resmi doğrulara itibar eden biri entelektüellik iddiasında bulunamaz.

Düşüncenin yasaklanması ya da aynı anlama gelmek üzere ifade özgürlüğünün engellenmesi, sadece düşünceyi ortaya atanı angaje etmez. Düşüncenin yasaklandığı bir toplum önünü göremez, yolunu bulamaz, çürür ve çöker. İfade özgürlüğünün yasaklanması demek orada resmi ideolojinin geçerli olduğu anlamına gelir. Resmi ideoloji, zihinsel, bilimsel, estetik yaratıcılığı dumura uğratır. Resmi doğrular dışında kalan, yeni, muhalif orijinal düşüncelerin cezalandırıldığı bir rejim körleşmiş bir rejimdir. Böyle bir rejimin uzun süre ayakta kalması mümkün değildir. Resmi ideolojinin geçerli olduğu rejimler 'modernlik', 'demokratiklik', 'uygarlık' iddiasında bulunamazlar.

'Resmi doğruların' varlığı ve 'farklı', 'muhalif', 'aykırı' düşünce sahiplerinin cezalandırılmasının 'yurttaşlık' sorunuyla da doğrudan ilgili bir yanı vardır. Eğer 'resmi doğruların' dışında, ondan farklı bir görüş ortaya attığınızda cezalandırılıyorsanız, bu sizin yurttaş sayılmadığınız anlamına gelir. Bir insanın yaşadığı ülkenin, üyesi olduğu toplumun sorunlarıyla ilgili fikir beyan ettiğinde cezalandırılması savunulabilir, kabul edilebilir bir şey midir? Bazılarının diğerlerinden 'daha yurttaş' sayılmasının mantığı nedir?

Muhalifin 'düşman', farklı düşünenin 'hain' sayıldığı bir toplum bu çağa yakışır bir toplum değildir. Tam tersine, toplumlar özgürlüğe, demokrasiye, refaha, iyiye, güzele ancak farklı düşüncelerin araladığı kapıdan geçerek ulaşabilir.

Yasaklar, cezalar, mahkemeler, hapishaneler vb. gerçeğin üstünü örtmeyi, olup-bitenlerin kimin için ne anlama geldiğinin anlaşılmasını engellemeyi amaçlar ama sonuç bir bütün olarak toplumun kötürümleşmesidir. Toplumsal dokuyu yaralamadan bu baskıcı, yasakçı mantığı ve politikayı sürdürmek mümkün değildir. Baskı, yasaklar ve cezalar ne kadar koyu olursa olsun, 'bu kervan nereye gidiyor' sorusunu sorma cesaretine ve basiretine sahip insanların ortaya çıkmasını engelleyememiştir.

5.1) BİR PARANTEZ: AB (Mİ?)

"Kör atı satışa çıkaran, nallarını över."[132]

Konuya bağıntılı olarak AB,[133] T.'C'yi 'demokratikleştiriyor' deyip; şu ve benzeri örnekleri sıralayabilirsiniz...

[132] Alman Atasözü.

"Türkiye, 6 bin kadar başvuruyla AİHM'e en çok şikâyet edilen ülke..."[134]

"Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), 2002'nin Kasım ayında 'adil yargılanma hakkının ihlâli, gözaltında ölüm ve düşünce özgürlüğünün engellenmesi nedeniyle' karara bağladığı 6 davada Türkiye'yi 130 bin Euro tazminat ödemeye mahkûm etti..."[135]

"AİHM'de 361 davası bulunan Türk polisi 21 kez mahkûm oldu. Türkiye, polisin ihlâlleri için 4 trilyon 245 milyar lira tazminat ödedi..."[136]

"Türkiye, AB'nin istediği bir kriteri 'işine geldiği gibi' yorumladı. Adalet Bakanlığı taslağında işkence gören ve köyünü terk edenlere devlet tazminat ödemeyecek..."[137]

"Türkiye, AİHM'deki davalarda aleyhine hükmedilen tazminatları faillere rücu etmekle çözüm bulmuş olmaz; gerçek çözüm failleri yargılamak ve ihlâlleri azaltacak önlemleri almaktan geçer..."[138]

Duyduk duymadık demeyin... AB'ye uyum paketiyle Türkiye "demokratikleşivermiş"? Aman ne iyi! İnsanın nutku tutuluyor! Ancak, çok sayıda soru(n) orta yerde duruyor...

Bir an durup düşünün: Susurluk soruşturmasını gömenlerle, AB'ye uyum paketiyle aniden demokratikleşmeye karar verenler aynı partiler ve liderler değil mi? Zaten bu yasalar aslında ülke demokratikleşsin diye değil de AB'ye girsin diye çıkmadı mı?

---

[133] Bkz: Cengiz Aktar, "AB'nin Yeni Türkiye Politikası", Radikal, 19 Aralık 2002, s.8; Sübidey Togan, "Avrupa Entegrasyonu ve Türkiye-AB İlişkileri", Doğu Batı, No:18, Şubat-Mart-Nisan 2002, s.271-290; Rıdvan Kaya, "Kopenhag Zirvesi: Muhayyel Beklentiler-Somut Gerçekler", Haksöz Dergisi, No:142, Ocak 2003, s.36-39; Hayrettin Oğuz, "İslâmcılık, Avrupa ve Yabancılaşma: Tanzimat Dönemi ve 80 Sonrası İslâmcıların Batılılaşmaya ve AB'ye Bakışları", Umran Dergisi, No:101, Ocak 2003, s.66-77; Nabi Yağcı, "Avrupalılaşmalı mı Avrupalılaşmamalı mı?", ...VS Dergisi, No:1, Temmuz 2001, s.37; Gündüz Aktan, "AB Üyeliği İçin İnsan Hakları", Radikal, 24 Kasım 1999, s.11; Mustafa Aydın, "Avrupa Birliği, Türkiye ve İslâm", Umran, No:98, Ekim 2002, s.61-65; Afşar Timuçin, "Avrupalı Olmak", İnsancıl Dergisi, Eylül 2002, s.15; Mehmet Metiner, "Yeni Bir Demokrasi Arayışı Sürecinde AB-1-", 2000'de Yeni Gündem, 13 Kasım 2000, s.5; Bülent Ecevit, "AB'den Kopamayız", Yeni Binyıl, 23 Kasım 2000, s.12; Orhan Pamuk, "AB'den Başka Yol Yok", Milliyet, 3 Aralık 2000, s.23; Bahadır Kaleağası, "Top Şimdi Türkiye'de", Radikal, 24 Şubat 2001, s.10; Nedret Eransel, "Avrupa Ütopyasına Doğru", Yeni Binyıl, 5 Kasım 2000, s.14; Demir Küçükaydın, "AB ve Türk Sosyalistleri", 2000'de Yeni Gündem, 27 Mart 2001, s.8; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü, Derleyen ve Yorumlayan: Vahit Bıçak, Liberal Düşünce Topluluğu ve Avrupa Komisyonu Yay., 2002.

[134] Deniz Zeyrek, "Ankara Ağır Sabıkalı", Radikal, 18 Mart 2001, s.7.

[135] "AİHM 6 Davayı Sonuçlandırdı: Türkiye'ye 130 Bin Euro Ceza Verildi", Cumhuriyet, 17 Aralık 2002, s.5.

[136] Soner Arıkanoğlu, "'Polis' Pahalıya Patladı", Radikal, 24 Aralık 2002, s.5.

[137] Gökçer Tahincioğlu, "Terör Zararında Köy Boşaltma Yok", Milliyet, 8 Aralık 2002, s.17.

[138] Orhan Kemal Cengiz, "Strasbourg'daki Ayna", Radikal, 27 Haziran 2001, s.7.

Diğer bir deyişle, bu demokratikleşme ülke içindeki toplumsal dinamiklerin ('eski' bir kavramı kullanırsak, 'sınıflar mücadelesinin') basıncının ürünü değil. Biraz daha düşününce, bu demokratik değişikliklerin arkasında, ekonomik olarak iflas etmiş bir 'oligarşinin' yeni kaynak bulmak umudu yatıyor. Söz emekçilerin haklarına, iş güvencesine gelince bu demokrasi âşıklarının yılana basmış gibi sıçramaları da zaten 'demokratikleşmeyi', kendileri için kaynak yaratma olasılığına endekslediklerini göstermiyor mu?

Bu noktada AB muhipliğini üstlenenlere Ankara Sanat Tiyatrosu'nda 1982'de sahnelenen 'İyi Bir Yurttaş Aranıyor'daki şiirlerden birini, 'Avrupa'ya Aşk Türküsü' anımsatmak yerinde olacaktır: "Ah bir Avrupalı olabilsek/ Ulaşıp çağdaş uygarlığa/ Avrupa anla bizi/ Sev bizi Avrupa/... Kapı komşuyuz şunca yıl/ Kanımız karışmış kanına/ Ama hâlâ soğuksun/ Yabancısın hâlâ/... / Modada izindeyiz/ Yazımız çizimiz uygun sana/ Hoşuna gitmiyorsa eğer/ Keselim bıyıklarımızı da/... / Ülkemiz var üç yanı derya/ Madenlerimiz, yemişlerimiz/ Avrupa senden başka/ Yok bizi anlayacak kimsemiz/... / Ama sen bizi anlamıyorsun/ Tıkıyorsun kulaklarını bu aşka/ Avrupa pişman olacaksın bak/ İş işten geçecek sonra..."

Bu bağlamda, "Türkiye'nin AB'ye katılmasına her türden ('sosyalist', Kemalist, dinci, faşizan) deldare nasyonalistin yanı sıra -ÖDP'nin bir kanadı hariç- sosyalist sıfatını taşıyan parti ve hareketlerin hepsi karşı. Diğerleri gibi, bu sosyalistler de karşı olma gerekçelerinin ve argümanlarının hemen tamamını AB'nin bir Avrupa emperyalizmi projesi olduğu tezinden türetiyorlar"[139] diyen, kimi AB muhiplerinin: i) "AB, TC devletini biçim itibariyle (içerik yani sınıf yapısı itibariyle değil) değiştirmeye çalışıyor. Buna uygun bir projesinin olduğuna da kuşku yoktur".[140] ii) "Tüm aday ülkelerde iç dinamiklerin ve değişimin önünü tıkayan yapı, zihniyet ve uygulamaları kökünden değiştirecek[141] güçteki tek yapı AB'dir..."[142] 'gerekçeleri'ne sığındığı koşullarda Ertuğrul Kürkçü'nün şu uyarısı kulaklara küpe edilmelidir: "Son otuz yılın Güney Avrupa'daki bütün deneyimlerinin gösterdiği gibi, demokrasi kimseye AB tarafından ihsan edilmedi. Portekiz, İspanya ve Yunanistan'da demokrasi AB sayesinde değil diktatörlüklere karşı devrimci mücadeleyle kazanıldı"![143]

---

[139] Ömer Laçiner, "Yolda Çakılmak mı, Yeni Bir Yol Aramak mı?", Radikal İki, 23 Haziran 2002, s.3.
[140] Teslim Töre, "Kan Uyuşmazlığı (1)", Yeniden Özgür Gündem, 13 Aralık 2002, s.2.
[141] "Eğer rejimin AB'nin siyasal standartları yönünde dönüşümü hazmedilirse, MHP'ye olan gereksinim hızla azalacaktır; dahası bu yönelimle birlikte MHP'nin kabul edilemez hale gelecek olan mevcut büyüklüğünün kabul edilebilir bir noktaya doğru küçültülmesi gereksinimi öne çıkacaktır" (Erdoğan Aydın, İnsanca, "AB Sürecinde Rejimi ve MHP'yi Bekleyen Olasılıklar", TÜDAY Bülteni, Aralık 200, s.6).
[142] Cengiz Aktar, "Vazgeçilmez Dış Dinamik: AB", Radikal, 28 Mayıs 2002, s.8.
[143] Ertuğrul Kürkçü, "'Demokrasi'yi Kazanmak", Siyasi Gazete, No:0, Temmuz 2002, s.5.

6) KADIN SORUNU

"Buradan gidilir acılar kentine
Buradan gidilir bitmek bilmeyen acıya
Buradan gidilir yitmiş insanlar arasına."[144]

'Hak(sızlık)lar'dan ve buna ilişkin 'hukuk(suzluk)'tan söz ederken (sadece 8 Mart'tan 8 Mart'a anımsanmakla sınırlandırılmaması gereken!) kadın sorunu 'es' geçilemez...[145]

'Karıya dişini saydırma'; 'Avradın öğüdü avrada geçer'; 'Avrattan vefa, zehirden şifa'; 'Avradın yıkmadığı ev bin yıl dikili kalır'; 'Deli kadının yaptığını akıllı kadı bozamaz'; 'Avrat malı, kapı mandalı'; 'Avradın malı, eşeğin nalı'; 'Avradın kazdığı kuyudan su çıkmaz'; 'Kadının yüklediği yük şuraya varmaz'; 'Bakarsan ere, köle olmazsın ele'; 'Talebe hocadan karı kocadan korkmalı'; 'Avrat attır, gemini boş tutma'; 'Avratla atı emanet verme'; 'Ersiz avrat yularsız at'; 'Er gelir ev taşar, er gider ev şaşar'; 'Er kocarsa koç olur, karı kocarsa hiç olur'[146] yollu atasözlerinde bile cinsel ayrımcılığın kurbanı kadınlardır...

Özetle 'hak(sızlık)lar'ın ve bununla bağıntılı 'hukuk(suzluk)'ların en net yansıdığı alanlardan biridir kadın sorunu...[147]

---

[144] Dante, "İlahi Komedi".

[145] "Gece aydınlık ve sıcak/ ve kağıtlarda tahta yataklarında/ koyu mavi humbaralar çırılçıplaktı./ Ve kadınlar/ bizim kadınlarımız:/ korkunç ve mübarek elleri/ ince küçük çeneleri, kocaman gözleriyle/ anamız, avradımız, yarimiz,/ ve sanki hiç yaşamamış gibi ölen/ ve sofranızdaki yeri/ öküzümüzden sonra gelen,/ ve dağlara kaçırıp uğrunda hapis yattığımız,/ ve ekinde, türünde, odunda ve pazardaki,/ ve karasabana koşulan/ ve ağıllarda/ ışıltısında yere saplı bıçakların/ oynak ağır kalçaları ve zilleriyle bizim olan/ kadınlar/ bizim kadınlarımız/ şimdi ayın altında/ kağıtların ve hartuçların peşinde/ harman yerine kehribar başaklı sap çeker gibi/ aynı yürek ferahlığı/ aynı yorgun alışkanlık içindeydiler./ Ve on beşlik şarapnelin çeliğinde/ ince boyunlu çocuklar uyuyordu./ Ve ayın altında kağıtlar/ yürüyordu Akşehir üstünden Afyon'a doğru" (Nâzım Hikmet, Kuvayı Milliye Destanı'ndan "Bizim Kadınlarımız").

[146] Türk Atasözleri ve Deyimleri, MEB, 1997.

[147] Bkz: "Kadına Uygulanan Şiddet Resmi Verilerin Çok Üzerinde", İşçi-Köylü Gazetesi, 17-30 Ocak 2003, s.13; Suna Parlak, "Kadına Karşı Şiddete Hayır", Yeniden Özgür Gündem, 24 Kasım 2002, s.12; Lale Müldür, "Kadınlar ve Ataerkil Söylem", Radikal İki, 18 Kasım 2001, s.7; Sema Öğünlü, "Avradın Malı, Eşeğin Nalı!", Radikal İki, 3 Mart 2002, s.4; "Değişmeyen Sömürü", Evrensel, 19 Şubat 2001, s.12; Atilla Özsever, "Patronlardan En Büyük Tırpan Kadın Çalışana", Milliyet, 6 Ekim 2000, s.7; "Kadına Cinsel İşkence, Açlık ve Sürgün", Evrensel, 8 Ocak 2003, s.2; "İşyerinde Cinsel Taciz: Japonya'da Kadınlara Rahat Yok", Cumhuriyet, 28 Aralık 2000, s.8; "Yüzlerce Pakistanlı Kadın 'Namus' İçin Öldürüldü", Y. Özgür Gündem, 14 Aralık 2002, s.12; "Çin'de Yılda 2 Milyon Kadın İntihar Ediyor", Yeniden Özgür Gündem, 16 Aralık 2002, s.12; "Kadına Yönelik Şiddet İnsan Hakları İhlâli", Fırat'ta Yaşam, No:175, 2 Aralık 2002, s.12; "İsrailli 142 Bin Kadın Şiddet Mağduru", Yeniden Özgür Gündem, 27 Aralık 2002, s.12; "Nijerya'dan Kadın Manzaraları", Direniş, No:27, Aralık 2002, s.12; "'Küre'zede Kadınlar", Radikal, 4 Ocak 2001, s.24; Devrim Göktaş, "Savaş Yine Kadınları Vuracak", Yeniden Özgür Gündem, 11 Ocak 2003, s.12; "Fuhuş İnsanın Yok Edilmesidir", Atılım Gazetesi, 11 Ocak 2003, s.12; Eren Keskin, "Devlet Kaynaklı Cinsel Şiddet", Y. Özgür Gündem, 10 Ocak 2003, s.2.

"Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 'Türkiye'de Kadın 2001' başlıklı araştırmasına göre, aile içinde, %23'ü eşlerinin şiddetine maruz kalan kadınların, karar mekanizmalarında 'adı yok'. Bürokraside ve yönetimde erkek egemenliğinin sürdüğü ortaya koyan araştırma kadınların %56,8'inin tarlada çalıştığını, bürokraside üst düzey yöneticilerin %72,5'inin erkeklerden oluştuğunu gözler önüne serdi..."[148]

"Resmi kayıtlara göre kadınların %58'i şiddete maruz kalıyor..."[149]

Aile İçi Şiddet[150]	
Ülke	**Yüzde**
Türkiye	57,9
Etiyopya	45,0
Kenya	42,0
Hindistan	40,0
Yeni Zelanda	35,0
Mısır	34,4
Peru	30,9
Nikaragua	30,9
İngiltere	30,0
Şili	26,0
ABD	22,1
Norveç	18,0
Bolivya	17,0

"Uluslararası Af Örgütü'nce hazırlanan (AI) 'Gözaltındaki kadınlara yönelik cinsel şiddete son' başlıklı raporda, Türkiye'de gözaltındaki kadınların tecavüze uğrama riskiyle karşı karşıya olduğu açıklandı. Türkiye'de gözaltında tecavüz vakalarının en çok OHAL bölgesinde görüldüğü belirtildi..."[151]

"Türkiye'de kadın[152] başına 2,6 çocuk düşüyor".[153] Ve "KESK'in anketine göre işverenlerin %43,1'i çalıştırdığı kadınların hamileliklerine olumsuz bakıyor. Kadınların %6,2'si annelik izninden döndükten sonra eski çalışma pozisyonlarını koruyamadığını söylüyor..."[154]

---

[148] Ebru Toktar, "Bürokraside Kadın Yok", Cumhuriyet, 30 Eylül 2001, s.8.

[149] "Şiddet Sanıldığından da Yaygın", Yeniden Özgür Gündem, 3 Ocak 2003, s.9.

[150] Devrim Göktaş, "Şimdi Şiddete 'Dur' Demenin Zamanı", Yeniden Özgür Gündem, 25 Kasım 2002, s.12.

[151] "Gözaltında Tecavüz Durdurulsun", Cumhuriyet, 27 Şubat 2003, s.3.

[152] "Kadınların %44'ü büyüye, %81,2'si nazara, %40,5'i uğura, %26,5'i falа, %16,7'si yıldız falına, %47,2'si ruhlara ve %14,2'si uzaylılara, UFO'lara inanırken 33'ü de eşinden korkuyor" ("Türk Kadını Siyasetten Uzak", Cumhuriyet, 28 Aralık 2000, s.18).

[153] İbrahim Günel, "Bu Yıl ki Tema: Kadın", Radikal, 11 Temmuz 2001, s.5.

[154] "Patron Çocuk İstemiyor", Cumhuriyet, 25 Kasım 2002, s.20.

"Kadınların %14,5'i her gün çamaşır yıkıyor, %50'si her gün yerleri, %51,6'sı banyo ve mutfağı temizliyor, %3'ü her gün camları siliyor ve %94'ü her gün bulaşık yıkıyor. Her gün yemek yapan kadınların oranı ise %70,8. Ortaya çıkan tablo Türk kadının her gün 'köle gibi' çalıştığını gösteriyor..."[155]

"Türkiye'de okuryazarlık oranı erkeklerde %94 iken kadınlarda %77'dir..."[156]

"Türk kadınının %16,7'si okul yüzü görmemiş. Kadın aynı işi yaptığı erkeğin maaşının %68'ini kazanıyor..."[157]

"Türk-İş'in araştırmasına göre kadınlar aynı iş için erkeklerden %25 daha az ücret alıyor. Kadınlar ev işine ise erkeklerden 5 kat fazla zaman ayırıyor..."[158]

"Türkiye'de 15 yaş ve üzeri 23 milyon 334 bin kadın nüfusundan sadece 5 milyon 938 bini istihdam ediliyor. İstihdam edilen kadınların oranı %25,5'e karşılık geliyor. Kadınların dörtte üçünün istihdam edilmediği Türkiye'de, 11 milyon 700 bin ev kadını var. Bu, çalışabilir durumdaki 19 milyon 109 bin kadının %61,2'sinin ev kadını olması anlamına geliyor. Buna karşın 323 bin kadın ise irat sahibi olduğu için çalışmıyor. Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) Başkanlığı 2002 yılı ikinci dönem (nisan-mayıs-haziran) hanehalkı işgücü anketi geçici sonuçlarından derlenen bilgilere göre, 2 milyon 217 bin işsizin 1 milyon 651 bini erkeklerden, 566 bini ise kadınlardan meydana geliyor. İşgücüne dâhil olmayan 23 milyon 442 bin nüfusun 16 milyon 831 bini, yani %71,8'i kadınlardan oluşuyor..."[159]

"Avukat Hülya Gülbahar, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki kadınların %93,5'inin, Ege Bölgesi'ndeki kadınların %74,6'sının geliri olmadığını söyledi..."[160]

"Kadınların toplam işgücü içindeki payları %30 civarında... İşgücünü oluşturan kadınların %75'i ücretsiz aile işçisi durumunda... Kadınları %18'i (erkeklerin %53'ü) sosyal güvenlik kapsamında..."[161]

"Petrol-İş Sendikası Araştırma Servisi'nin verilerine göre, erkeklerden ortalama %30 daha az ücret alıyorlar. İşsizlik oranı %21. Çalışan kadınların sadece %10'u sendikalı..."[162]

Türkiye'deki bu görüntülere birkaç tane de küresel veri ekleyelim...

---

[155] "İki Kadından Biri Her Gün Yer Siliyor", Hürriyet, 25 Ocak 2001, s.18.
[156] "TÜSİAD'dan Feminist Rapor", Milliyet, 17 Ocak 2001, s.6.
[157] "'Öteki' Türk Kadını", Radikal, 17 Ocak 2001, s.5.
[158] "Kadının Farkı 'Maaşı'", Radikal, 16 Aralık 2002, s.15.
[159] "Kadınlar Ev Mahkûm", Radikal, 19 Ağustos 2002, s.16.
[160] "Kadın Emeği Yok Sayılıyor", Cumhuriyet, 16 Aralık 2002, s.3.
[161] "Eşitsiz Düzende Ekstra Eşitsizlik", Özgür Bakış, 15 Mayıs 1999, s.10.
[162] Fatma Koşar, "Ücret Almayan Aile İşçileri", Cumhuriyet, 8 Mart 2002, s.6.

Öncelikle AB üyesi "Fransa'da ikinci turu 16 Haziran 2002'de gerçekleşen genel seçimlerde kadın adaylar yeterince varlık gösteremediler. Aslında 6 Haziran 2000 tarihinde çıkarılan 'Tam Eşitlik Hakkındaki Yasa'ya göre kadın ve erkeklerin milletvekilli seçilmelerinde eşit oranda (%50) aday gösterilme hakkı getirilmişti. Bu yasaya göre genel seçimlerde her iki cins için %50 oranında aday göstermeyen partiler para cezası ödemek zorundalar. Son seçimlerdeki uygulamada partilerin %50 oranında kadın aday koyma zorunluluğuna uymayıp para cezası ödemeyi tercih ettikleri görüldü... Fransa İçişleri Bakanlığı verilerine göre, seçimler sırasında en çok para cezasını %19,68 oranında kadın aday gösteren UMP 4.027.151.43 Euro olarak ödedi. %19,13 oranında kadın aday gösteren PS (Sosyalist Parti) ise 1.323.22.30 Euro para cezası ödedi..."[163]

Ve "Erkek egemenliğinin hüküm sürdüğü İran'da eşlerinden gördükleri yoğun baskıdan bunalan kadınlar, boşanarak kurtulma şansları bulunmadığı için bir başka yola başvurmaya başladı: Cinayet..."[164]

Ve de "Hindistan'ın Cammu Keşmir eyaletindeki bir köyde, İslâmcıların burka talimatına uymayan üç genç kadından ikisinin başı kesildi, biri vuruldu..."[165]

7) 'KÜRT REALİTESİ'

"Dünyada vatanını kaybetmekten daha üzücü bir şey yoktur."[166]

Uzun süren bir kirli savaşın ardından, 1992-96 yılları arasında OHAL Bölge Valiliği yapan Ünal Erkan, Kürt illerine ilişkin şunları diyor: "İnsan hakları ihlâlleri dünyada olağanüstü hâlle yönetilen her yerde oldu, oluyor. Bir de yapılanlar hak ihlâli mi değil mi buna iyi bakmak lazım. Bölgede ve ülkenin genelinde organize bir insan hakkı ihlâli yoktur. Hata olmuştur elbette. Ama yanlışlıkla olmuştur. Bu yanlış uygulama doğru değildir tabii, ama bu organize değil münferittir...

Bölgede, faili meçhuller ve kayıplar vardı. Ama bunu devlet yapmadı...

Bence bölgede zorla köy boşaltırılmadı. Karşınızda sürekli cinayet işleyen, vatandaşın canını, malını yakıp yıkan ve evladını dağa kaçıran bir örgüt var. Her köyde de karakol olması mümkün değildi. Bu yüzden vatandaş kendi isteğiyle yerini yurdunu terk etti. Terör nedeniyle mecbur kaldı buna..."[167]

---

[163] Sünter Özyürek, "Kadın Aday Yerine Ceza", Cumhuriyet Dergi, No:849, 30 Haziran 2002, s.11.
[164] "Şiddet Cinayet Doğuruyor", Radikal, 9 Temmuz 2002, s.10.
[165] "Keşmir'de Şiddet: Burkasız Çıktılar Diye Başları Kesildi", Cumhuriyet, 21 Aralık 2002, s.10.
[166] Euripides; Medea.
[167] Ünal Erkan, "Köyler Zorla Boşaltılmadı", Radikal, 24 Kasım 2002, s.4.

Ne kadar da 'geçerli mazeretler' ama![168]

Yıldırım Türker'in, "Dilekçe vermenin suç kabul edildiği bir ülkede kardeşçe yaşıyoruz, dilsiz kardeş"[169] diye betimlediği Kürt illerinde; yani "Bölgede 'Şırnak kriterleri' ve 'Lice kriterleri' hâlâ geçerliliğini koruyor"[170] diyor Celal Başlangıç...

Kirli savaşın ardından işte bunun kanıtları...

"TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Mehmet Elkatmış, OHAL'in bütün illerde kaldırılmasına rağmen Güneydoğu'dan sürekli şikâyet geldiğini belirtti..."[171]

"Diyarbakır DGM, içinde memurların da bulunduğu bir grup hakkında Kürtçe türkü söylemekten dava açtı... Kitap, açıklama, haber, dilekçe, şiir ve resimle 'bölücülük' mahkûmiyetine alışan Türkiye, şimdi de 'enstrümantal bölücülük' davasıyla tanıştı. 'Darbukatör' memur ile 'udi' memur, saz çalmanın karşılığında açığa alınıp, 7,5 yıl hapis istemiyle DGM'lik oldu..."[172]

"Diyarbakırlı bir kadın, tedavi için Ankara SSK Hastanesi'ne gitti. Ve; Türkçe bilmediği gerekçesiyle tedavi edilmeden geri çevrildi..."[173]

"Diyarbakır' da 'olağan hâl'in üçüncü gününde bir 'hak ihlâli' şikâyeti geldi. Dün, 12 yaşında bir çocuğun gözaltında tutulduğu ve dövüldüğü öne sürüldü..."[174]

"İHD Diyarbakır Şube Başkanı Avukat Selahattin Demirtaş, Türkiye'de bazı şeylerin değiştiğini, ancak bunun uygulamaya yansımadığını belirterek

---

[168] Bkz: İsmail Göldaş, "Kürtçe Kriterleri: 'Kürtçe Yasağı Yok ki'", 2000'de Yeni Gündem, 29 Temmuz 2000, s.8; Mahmut Oral, "15 Yılın Faturası 33 Bin Can", Cumhuriyet, 30 Kasım 2002, s.7; Ragıp Zarakolu, "Sendromus Kurdica", 2000'de Yeni Gündem, 22 Temmuz 2000, s.4; "Tank Ali: Kürtlere Özerklik Tanınmalı", Y. Özgür Gündem, 16 Aralık 2002, s.4; A. Refik, "GAP ve Kürdistan Sorunu", Stérka Rizgari, No:21, Mayıs-Haziran 2002, s.55-64; "Diyarbakır'da Kısırlık 'Modası'", Radikal, 8 Aralık 2002, s.7; "Bumin'in Kürtçe Farkı", Radikal, 26 Nisan 2001, s.7; Orhan Kemal Cengiz, "Anadil ve Komploculuk", Radikal, 25 Nisan 2002, s.9; Oral Çalışlar, "Kürtçe Dilekçesi ve Üniversiteler", Cumhuriyet, 13 Mart 2002, s.4; "Kürtçe Anadil mi, Ana Dili mi?", Milliyet, 20 Kasım 2000, s.20; Murat Gürgen, "MGK: Kürtçe TV Olmaz", Radikal, 23 Aralık 2000, s.8; Ruşen Arslan, "Anayasal Vatandaşlık Açısından Kürt Sorunu", Serbestî Dergisi, No:11, Ocak 2003, s.71-76; Cemal Şerik, "Asıl Adres Demokratik Cumhuriyettir", Y. Özgür Gündem, 11 Aralık 2002, s.2; Aydemir Güler, "Kürt Hareketinde Siyasetin Sonu", Gelenek Dergisi, No:76, Ocak-Şubat 2003, s.3-24; "Kürt Ulusal Sorunu ve Komünistlerin Görevleri", Teoride Doğrultu, No:10, Ocak-Şubat 2003, s.50-53; "Kürt Ulusal Sorunu ve Güncel Görevlerimiz Üzerine-2", İşçi-Köylü Gazetesi, 17-30 Ocak 2003, s.11.

[169] Yıldırım Türker, "Dilsiz Kardeş", Radikal İki, 10 Şubat 2002, s.5.

[170] Celal Başlangıç, "'Savaş Artığı' 30 Can Aldı", Radikal, 16 Aralık 2002, s.7.

[171] Yurdagül Şimşek, "Güneydoğu Mercek Altında", Radikal, 13 Aralık 2002, s.7.

[172] Adnan Keskin, "Darbuka Çaldın Bölücüsün!", Radikal, 2 Aralık 2002, s.7.

[173] Şeyhmus Çakan, "Türkçe Bilmeyen Ölebilir!", Milliyet, 14 Nisan 2001, s.5.

[174] Özgür Cebe, "OHAL'siz de Böyle", Radikal, 4 Aralık 2002, s.7.

'OHAL uygulamasının kaldırılmasına yakın günlerde kırsal bölgelerde gözaltı ve işkence iddiaları, çatışma ve faili meçhul cinayetlerle kayıp olaylarında dikkat çekici bir artış gözlendi' dedi..."[175]

8) VE APOLETLİ-ANDIÇLI MEDYA

"Seçebileceğin elmaların hepsi çürükse,
seçsen ne olur, seçmesen ne olur?"[176]

Ağırlıklı bir kesimi tekelci sermayenin kontrolünde olan apoletli medyanın, 'majestelerinin muhalefeti' rolünü oynadığı Türkiye'de, MGK Genel Sekreteri Tuncer Kılınç, "Medyada süzgeç yok. Olayların önüne arkasına bakmadan haber yapılıyor, yorum yapılıyor. (...) Medyanın da ulusal çıkarlarımızı hassasiyetle ele alması gerekir"[177] derken, 'Andıç'lanmış medya gerçeğini bir kez daha gözler önüne seriyor...

Sererken de kitlelerin özgürce ve somut bilgilenme hakkının nasıl gasp edildiğini kanıtlamış oluyor...

Bu sınırlar içinde icra-ı sanat eyleyen CNN'li Türk(iye) medyası, mümini olduğu ABD medyasının da maymunluğunu üstlenmiştir...[178]

Böylelikle de Ani Di Franco'nun, "Hiç kimse soru sormuyorsa, basın özgürlüğü anlamsız olur"; Kazım Karabekir'in, "Muharrirler milletin dürbünüdür" dediği '5N 1K' ilkelerini (ve etiğini) 'es' geçip, Reha Muhtar 'haberciliği'yle sarılıp-sarmalanıyor...[179]

---

[175] "İHD: Doğu'da Bir Şey Değişmedi", Cumhuriyet, 21 Aralık 2002, s.4.

[176] W. Shakespeare.

[177] Tuncer Kılınç, akt. Haluk Şahin, "Ulusal Güvenlik ve Medya", Radikal, 20 Mart 2002, s.6.

[178] "En hayati hikâyelere es geçiliyor. Amerikalılar, Clinton'ın yaptıklarını neredeyse tamamen unuttular. Sudan'ın, Afganistan'ın bombalandığını unuttular. Taliban'ın nasıl kurulduğunu mesela... Eğer Saddam'ın elinde silah varsa, bunları ABD'den aldı. Ama Amerikalılar asla olayın geçmişine bakmıyorlar. Soğuk Savaş döneminde ABD bütün Ortadoğu, Latin Amerika, Afrika diktatörlüklerini besledi, kolladı. Hatta 2002'de Venezüella'da yönetimi alt üst ettiler. Medya bunu kaşla göz arasında yok etti gitti... (...) CNN ile CNN-International'ı karşılaştırırsanız, aynı olayın iki ayrı ağızdan anlatıldığını görürsünüz. Amerika'daki medya izleyenleri insancıllaştırma kaygısı taşımıyor" (Michael Simmons, "11 Eylül'de Üzülen Görmedim", PostExpress, 15 Şubat-15 Mart 2003, s.6-7). Ayrıca bkz. Dan Feder, "Associated Press, Venezüella Olaylarını Nasıl Çarpıttı: Haberi Yönetmek", PostExpress, 15 Şubat-15 Mart 2003, s.18-19; Tamer İncesu, "Medya: Maymunlar Alemi", Pusula Dergisi, No:1, Şubat 2003, s.10.

[179] Bkz: Ragıp Duran, "Apoletli Medya Medyasız Apolete Karşı", 2000'de Yeni Gündem Eki Artı Gündem, 20 Ocak 2001, s.1-2; Çetin Altan, "Andıçlamatolojik İki Fıkra", Sabah, 12 Kasım 2000, s.4; Varlık Özmenek, "Beyaz Enerji, Medya-Mekik, Boşvercilik", 2000'de Yeni Gündem, 10 Ocak 2001, s.5; H. Ali Mızrap, "Zamane Medyatörleri", Eski Dergisi, No:15, Ocak 2003, s.47; Tuncay Seyman, "O Adamın, Bu Adamın Medyası", Evrensel 2003 Eki, 31 Aralık 2002, s.22; Varlık Özmenek, "Toplum, Para ve Medyanın Kimyası", Yeniden Özgür Gündem, 3 Aralık 2002, s.10; Abbas Güçlü, "Gazeteci Olmanın

"Reha Muhtar'a İtiraf'a çıkarılmak için bir otelde bekletilirken program şoförünün tecavüzüne uğrayan 14 yaşındaki Y.Ö., polise gitme girişiminin televizyon ekibince engellendiğini öne sürdü. Hukukçular, 'Suç çok büyük; adli süreç başlamalı' dedi..."[180] "14 yaşındaki Y.Ö., "Reha Muhtar'a İtiraf'a çıkarılmak için otele kapatıldı, ekip şoförünün tecavüzüne uğradı; program ekibi kızın polise gitmesini engelledi. Hukukçulara göre sorumlulara 'hapis cezası' verilmesi gerekiyor..."[181]

Bu madalyonun bir yüzü... Öteki yüze gelince: "Emniyet müdürü Özdemir, ölüm orucu eylemcilerinin basın açıklamasını izlemek için Alibeyköy'e giden basın mensuplarının fotoğraf makinesi, kamera ve notlarına el koydurdu... Ölüm orucunu sürdürenler adına ailelerinin yapacağı basın açıklamasını izlemeye giden gazetecilerin, kamera ve fotoğraf makineleriyle arama noktalarından geçmesine izin verilmedi. İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir'in emri olduğu belirtilerek, 'Medyada yer alan görüntü ve fotoğraflar ölüm oruçlarını teşvik ediyor' denildi. Basın mensupları, ailelerin açıklamasını, kamera ve fotoğraf makinelerini mahalledeki bakkallara ya da araçlarına bırakarak izledi..."[182]

9) TÜRK(İYE) EKONOMİSİ

"Geçmişten öğren, bugün için yaşa, yarın için umut et.
Önemli olan; soru sormaktan vazgeçme..."[183]

Ekonomik terör, açlık, yoksulluk, emek sömürüsü...[184] Ya da Tevfik Fikret'in, "Bu sofracık efendiler, halkımızın varı yoğu, hayatı/ Kan ağlayan, can

---

Güçlüğü", Milliyet, 24 Aralık 2002, s.22; Ahmet Soner, "Televizyon Kirliliği", Yeniden Özgür Gündem, 20 Aralık 2002, s.11; Emin Çölaşan, "Medya Üzerine", Hürriyet, 3 Şubat 2001, s.5; "Andıç Cumhuriyeti", 2000'de Yeni Gündem, 25 Aralık 2000, s.2; Oral Çalışlar, "Medyadaki Krizin Arkasındaki...", Cumhuriyet, 10 Mart 2001, s.4; Nazif İflazoğlu, "İHD Haberi Andıç mı?", 2000'de Yeni Gündem, 4 Şubat 2001, s.4; "Böyle TV İstemezük...", Radikal, 29 Aralık 2000, s.4; "Reha Muhtar ve Star TV'ye Suç Duyurusu", Yeniden Özgür Gündem, 29 Aralık 2002, s.3; "Ağavole Yayınlar", Cumhuriyet, 6 Aralık 2002, s.9; Varlık Özmenek, "Cumhuriyet Penceresinden Babıâli Çiftetellisi", 2000'de Yeni Gündem, 18 Şubat 2001, s.5; "Medyada Tekelleşme Önlenmeli", Cumhuriyet, 11 Ocak 2001, s.3; "Hürriyet, Sabah ve Milliyet Gazetelerinin Manşet Haberleri Yalanlandı: Yalancı, Yalancı...", 2000'de Yeni Gündem, 26 Ocak 2001, s.2; Yavuz Donat, "Andıç Ateşi", Sabah, 12 Kasım 2000, s.33; Doğan Heper, "TV Dünyası", Milliyet, 17 Aralık 2000, s.23; Gürkan Ata, "'Büyü'lü Diziler Tepki Topluyor", Cumhuriyet, 6 Aralık 2002, s.9; Mehmet Emin Yazıcı, "28 Şubat ve Medya", Haksöz Dergisi, No:143, Şubat 2003, s.34.

[180] "Polise Gitmemi Önlediler", Milliyet, 24 Aralık 2002, s.5.

[181] "Cezası En Az Bir Yıl Hapis Olmalı", Milliyet, 25 Aralık 2002, s.4.

[182] "Basına Polis Sansürü", Radikal, 8 Kasım 2001, s.7.

[183] Albert Einstein.

[184] Bkz: "Kriz, Türkiye Ekonomisi ve Yoksulluk", Yürüyüş Dergisi, No:11, Aralık 2002, s.10-12; Ayşe Tansever, "Sınıf Savaşı ve Yoksulluk", Direniş Dergisi, No:28, 22 Ocak 2003, s.6; Cahit Çetin, "Türkiye Sömürgeleşiyor", Cumhuriyet, 9 Aralık 2002, s.6; "Abdüllatif Şener: 2003 Özelleştirme Yılı Olacak", Yeniden Özgür Gündem, 15 Aralık 2002, s.8; Necdet Oral, "Tarımın Ücretli Köleleri", Evrensel, 16 Ocak

çekişen halkımızın,/ Bekler sizi, efendiler, önünüzde titrer durur,/ Ama sakın çekinmeyin, yiyin yutun, şapır şupur/ Yiyin efendiler, yiyin, bu iştah veren sofra sizin,/ Doyunca, tıksırınca, patlayıncaya kadar yiyin"[185] dizelerinde betimlediği tablo da sapına kadar bir insan hakları ihlâli değil midir?

"Milli gelir 2000'de 199,9 milyar dolar, satın alma gücü paritesine göre milli geliri 455,3 milyar dolar. 40 yaşına kadar yaşama olasılığı %9,6, okuryazar olmayan nüfus %14,9, sağlıklı içme suyuna ulaşamayanlar %17, 5 yaşın altında yeterli beslenemeyenlerin oranı %8, günde 1 dolar ile geçinen nüfus %2,4, günde 2 dolar ile geçinen nüfusun oranı %18...

Türkiye'de en fakir %10'luk kesim gelirden %2,3, %20'lik kesim ise %5,8'lik pay alıyor. En zengin %10 gelirin %32,3'ünü, %20'lik kesim ise %47,7'sini alıyor..."[186]

"Türkiye'de hane halkının %43'ü fakirlik sınırının altında... Hane halkının %12'si açlık sınırının altında..."[187]

"Türkiye'de her bin bebekten 33'ü yaşamını yitirirken kişi başına yıllık sağlık harcaması 150 dolar... Sağlık Bakanlığı'nın 2002 verilerine göre Türkiye'de bir hekime 800 kişi, bir diş hekimine 4.250 kişi düşüyor. Gayri safî milli hâsıladan Sağlık Bakanlığı'na 2002 yılında %2,4 pay ayrılırken sağlığa genel olarak ayrılan pay %5'te kaldı..."[188]

"İç borçları 1991'de 19,5 milyar dolardan 2002'de 88,8 milyar dolara, dış borçları da 49 milyar dolardan 125 milyar dolara çıkan"[189] "Türkiye, son 10 yılda iç ve dış borcunun faizi için toplam 211,4 milyar dolar ödedi... ATO'nun hesaplamalarına göre, son on yılda saniyede ortalama 670 dolar olan faiz ödemesi, bu yıl saniyede 1.078 dolar olarak gerçekleşecek..."[190]

"Yapısal Uyum ve onun neden olduğu krizler diğer sektörleri olduğu gibi tarımı da derinden etkiledi.[191] 2001'de tarım sektörü sabit fiyatlarla %6,1 kü-

---

2003, s.6; Egemen Aslan, "Kapitalistleşme Sürecinde Tarımsal Yapılar", Gelenek Dergisi, No:75, Kasım-Aralık 2002, s.69-88; "İşte Tarımı Baltalayan Sorunlar", Evrensel, 26 Aralık 2002, s.7; "Ziraat Odaları 'Tarım Raporu' Hazırlandı", İşçi-Köylü Gazetesi, 17-30 Ocak 2003, s.5.

[185] Tevfik Fikret, "Han-ı Yağma (Yağma Sofrası)".

[186] "İnsaniyetten Üç Adım Geri", Radikal, 25 Temmuz 2002, s.4.

[187] Güngör Uras, "Açlık ile Savaş Yerine Irak ile Savaş", Milliyet, 29 Ocak 2003, s.5.

[188] "Sağlıkta Durum İçler Acısı", Cumhuriyet, 19 Ocak 2003, s.3.

[189] Mehmet Müderrisoğlu, "Film Aynı Aktörler Farklı", Cumhuriyet, 16 Ocak 2003, s.13.

[190] "Faize Saniyede 670 Dolar", Cumhuriyet, 14 Şubat 2003, s.13.

[191] "Uruguay Turu'nun üzerinden 8 yıl geçti. 2000 yılı itibariyle tarım ürünlerine verilen destek ABD'de %22, AB'de %38 ve Japonya'da %64. Kişi başına düşen toplam destek miktarı ise ABD'de 338, AB'de 276 dolar. Türkiye'ye gelince... Tarıma verilen destek IMF'ye verilen taahhütler doğrultusunda 1998'deki %25 seviyesinden %13'e kadar çekildi. Kişi başına destek miktarı ise 109 dolar. Yani, ABD çiftçisinin üçte biri, AB

çüldü. 2000'de 28 milyar dolar olan tarımsal katma değer %31 oranında azalarak 19,4 milyar dolara düştü. Tarımda 2000'de 1.261 dolar olan kişi başına milli gelir 878 dolara geriledi. Tarım ve tarım dışı kesimler arasındaki mevcut gelir uçurumu daha da büyüdü..."[192]

III. AYRIM: 'YDD'DE 'HAK(SIZLIK)' VE 'HUKUK(SUZLUK)'

"İnsanlığın başına ne geldiyse
eşitlik olmaması yüzünden geldi."[193]

İnsan hakları sadece siyasal düzlemle sınırlandırılamaz; o aynı zamanda ve son kertede ekonomiktir...

'YDD' vahşeti[194] koşullarında salt siyasal bir söylemin gölge oyunları insan hakları kavramının içi boşaltılıyor: 'Zenginlere Hak, Yoksullara Sadaka!' formülasyonuna indirgeniyor... Alın size çarpıcı bir örnek: "2001 Nobel Ekonomi Ödülü sahibi Joseph E. Stiglitz, dünya ekonomisindeki kısır döngüye karşılık, 1929 ekonomik krizinde 'Endişelenecek bir şey yok, piyasalar kendi kendini

---

çiftçisinin aldığı desteğinse yarısından az. Buna karşılık ABD, Mayıs 2002 başında tarım sübvansiyonlarını %70 artırma kararı aldı" (Necdet Oral, "DTÖ ve Türkiye Tarımı", Evrensel, 11 Aralık 2002, s.5). "Dünya tarımsal ürün ihracatının %37'si ABD, Kanada, Fransa, Hollanda ve Almanya tarafından gerçekleştirilmektedir" (Gülay Dinçel, "AB ve Tarım", Gelenek Dergisi, No:75, Kasım-Aralık 2002, s.58).

[192] Necdet Oral, "Hükümetler Değişiyor, Ama Tarımı IMF Belirliyor", Siyasi Gazete, No:2, Şubat 2003, s.11.

[193] Pierre Leroux.

[194] Bkz: Murat Aktaş-Celil Demiralp, "Avrupa'nın Gündemi Göç", Yeniden Özgür Gündem, 2 Aralık 2002, s.7; "Japonya'dan Kriz Manzaraları", Evrensel, 6 Ocak 2003, s.7; Gregory Palast, "IMF'nin Mahvetmeye Doğru Dört Adımı", Mürekkep Dergisi, No:20, 2002, s.119-122; Christopher Westley, "Enron'un Gerçek Skandalı", Piyasa Dergisi, No:2, Bahar 2002, s.73-75; Ergin Yıldızoğlu, "Göç Yolları Kapanıyor", Cumhuriyet, 25 Haziran 2002, s.9; Ahmet Şefik, "İnsan Ticareti: Eğlence Sektörü Köleleri", Cumhuriyet, 23 Aralık 2002, s.4; Metin Yener, "140 Milyon İnsan Yabancı Ülkelerde", Radikal, 5 Mayıs 2002, s.4; Mustafa Acar, "Ekonomik, Siyasal, Sosyo-Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme: Tehdit mi, Fırsat mı?", Liberal Düşünce Dergisi, No:25-26, Kış-Bahar 2002, s.13-26; Meryem Yılmaz, "Dakikada 11 Kişi AIDS Oluyor", Yeniden Özgür Gündem, 1 Aralık 2002, s.9; Cüneyt Akalın, "İnsan Hakları' ve Kosova'daki NATO Bombaları", Cumhuriyet, 19 Ocak 2001, s.7; "İngiltere'de İnsan Hakları İhlâlleri", Cumhuriyet, 21 Temmuz 2000, s.7; "Putin ve Zemin'in Terörle Mücadelede Ortak Derdi: İnsan Hakları Baskısı", Cumhuriyet, 3 Aralık 2002, s.11; Yonca Özdemir, "Küreselleşme Dediğimiz...", Cumhuriyet, 28 Mayıs 2001, s.2; Süreyya Su, "Neo-Liberal Hegemonik Söylemin Düzeni", Birikim Dergisi, No:166, Şubat 2003, s.39-48; "Dünyanın 180 Milyonu İşsiz", Yeniden Özgür Gündem, 25 Ocak 2003, s.8; "Genişleyen NATO ve Saldırı Planı", Yürüyüş Dergisi, No:11, Aralık 2002, s.23; "BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği: 'Teröre Karşı Savaş' Kampanyası İnsan Haklarını İhlâl Ediyor", Haksöz Dergisi, No:142, Ocak 2003, s.22; "Fransa'da Üç ETA Üyesi Tutuklandı", Y. Özgür Gündem, 13 Ocak 2003, s.7; "Küreselleş-me", Özgür Düşün, No:10, Şubat 2003, s.26-30; "Kapitalizmin Yeni Yüzü", Cosmo Politik, No:4, Kış 2003, s.38-44; Necdet Oral, "IMF Meksika Tarımını da Çökertti", Evrensel, 23 Ocak 2003, s.6; "Küreselleşme Tehlikede mi?", Piyasa Dergisi, No:2, Bahar 2002, s.99-107; S. Çiftyürek, "Marksizm ve Örgütlenme -II", Kürt Solu, No:8, Eylül 2002 ("Küreselleşen Kapitalizmin Yıkıcılığı") s.49-59.

ayarlar, zaman tanıyın' yaklaşımı sergileyen serbest piyasacılara Keynes'in, 'Uzun vadede hepimiz ölmüş olacağız!' yanıtını anımsatır"ken;[195] "Dünya Bankası Kalkınma Politikaları Direktörü Ian Goldin'in Davos'ta açıkladığı istatistiklere göre dış yardımı yapan zengin ülkelerde refah son 10 yılda %15 yükseldiği hâlde, yoksul ülkelere yapılan yardımlarda %30 azalma olmuştur..."[196]

"Tek kutuplu dünyada, bilimsel, teknolojik devrim çağında, uluslararası ilişkilerde eksen gibi görünen insan hakları kavramı hızla aşınıyor. Kutsanan mülkiyet eksenli, gerçek insan haklarının bütününü kucaklamayan, insan hakları içeriği çarpıtılmış kavramlar.

Eğitim, sağlık gibi yaşamsal insan hakları, hak kavramı kapsamından çıkarılıp yoksullar için sadaka, yardım kapsamında düzenlenmeye kalkışılınca, tedavi olamadığı için ölen insanın insan hakkının gasp edilmiş olması gündeme bile gelmiyor.

Günümüz uluslararası ilişkilerinde en çok kullanılan, bütün insanlık için geçerli kılınmaya çalışılan, ancak yaşam pratiğine bakıldığında da insanların önemli çoğunluğunun giderek daha az yararlanabildikleri bir kavram insan hakları.

Bütün ülkelerde, bütün insanlar için geçerli kılınmaya çalışılırken insan haklarını kullanabilen insanların sayısal, oransal, niteliksel kaybının yaşanması ortada bir terslik olduğunu gösteriyor. En çarpıcı olanı, insan haklarını kazandırma adına yapılan siyasal müdahalelerin çoğunlukla müdahalenin yaşandığı ülkelerde daha etkin insan hakları ihlâllerine yol açması.

Gerek ulusal, gerekse uluslararası ilişkilerimizde ağzımızdan düşürmediğimiz insan hakları kavramına, içeriğine biraz daha yakından bakış, pek çok sorunun, insan hakları kavramı üzerindeki kavram kargaşasından çıktığını ortaya koyuyor. Tek kutuplu dünyada insan hakkı kavramı, insanın en temel haklarını kullanabilmesi olarak algılanmıyor. Mülkiyet hakkının kutsandığı bir eksende gelen insan hakkı kavramının içeriğinin çarpıtıldığı dayatmalarla, insan hakları, insan haklarının ihlâllerine yol açan bir içerik kazanıyor. (...)

Yoksulluğun en doğrudan sonucu açlıktır. Açlık başta ölüm olmak üzere insan biyolojisinin hasarlara uğramasına neden olur. Bizzat insan yaşamına yönelik doğrudan bir saldırıdır. Dünyanın birçok bölgesinde kitlesel ölümlere neden olan yoksulluğun, yaşam hakkının ağır bir ihlâli olduğu açıktır. Geleneksel insan hakları literatüründe en dar tanımıyla yaşam hakkı, insan yaşamına keyfi olarak son verilmesini mutlak anlamda yasaklar. Salt bu tanımdan hareket edildiğinde bile, yoksulluk, özel olarak açlık, önlenebilir bir durum olduğundan, bunlardan kaynaklı ölüm, yaşam hakkının kitlesel ihlâlidir. (...)

---

[195] Derya Sazak, "Küresel Düş Kırıklığı", Milliyet, 27 Ocak 2003, s.21.
[196] Meral Tamer, "11 Eylül, Amerikalıları Yardımsever Yapmış!", Milliyet, 30 Ocak 2003, s.6.

Yoksulluğun dışlayıcı etkisi kamusal yaşamda, geniş kesimlerin politikadan uzaklaşması, hatta giderek politika karşıtı bir tutuma savrulması olarak yansır. Bunun en açık tanımı yurttaşlık krizidir. Yurttaşlık krizinin bir diğer sonucu, yoksulların kamusal yaşamın yanı sıra kamusal hizmetler alanının da dışında bırakılmalarıdır. Bu modern devletin en büyük vaadi olan fırsat eşitliğinin hükümsüz kılındığının tescilidir.

Yoksulluğun ve yoksunların ötekileştirilme yoluyla görünmez kılınması, onların zihinlerden ve tahayyüllerden de dışlanmalarına yol açıyor. Dışlanmanın zihinlerdeki meşruiyetinin yaratılması ise birtakım ideolojik ve kültürel mekanizmalarla gerçekleşiyor. Dışlanmayı, yok saymayı meşru kılacak yeni kavramlar yaratılarak gerçekliğin önüne ideolojik bir perde çekiliyor.

İnsanlığın büyük bir bölümünün insan dışılığa itildiği yeni zamanlar, insan hakları kavramının içinin boşaltıldığı, dünyanın büyük bir kısmı için insan haklarının kullanılamaz hâle geldiği bir dönemdir..."[197]

İşte bu döneme ilişkin yüz kızartıcı veriler...[198]

"Dünyanın küreselleşme sürecine girmesiyle birlikte kazananla kaybeden arasındaki uçurum arttı. Eşitliksizler ve adaletsizlik arttı. Günümüzde en zengin %20'lik gelir grubuna sahip ülkeler, dünya gelirinin %86'sına sahipler. Ortadaki %60'lık grup, bu gelirin ancak %13'ünü elde edebiliyor. En alttaki %20'lik gruba layık görülense %1'dir..."[199]

"Batılı ülkeler çok zenginleşti; 1960'larda 8-10 bin dolar olan kişi başına düşen gelir, 2002'de 20-30 bin dolar düzeyine çıktı.

BM verilerine göre, son 15 yılda dünyanın en fakir %5'inin toplamı dünya üretiminden aldığı pay %2,3'ten 1,4'e düştü. En zengin %5'in aldığı pay ise %70'ten 85'e çıktı. Aynı eşitsizlik artışı ülke içinde de gözüküyor. ABD'de ortalama bir işveren, bir işçinin kazancının 120 katını evine götürüyor. Bu sayı, 20 yıl önce 35 kattı. İngiltere'de en yüksek ve en düşük gelirler arasındaki fark, 1880'den bu yana en yüksek düzeye ulaşmış bulunuyor. Türkiye'de de çalışanların ulusal gelirden aldıkları pay 1991'de %31,9 iken, 1995'te %22,2'ye düştü. Buna karşılık, rant geliri elde edenlerin payı artarak %61,4'e ulaştı.

---

[197] "Bu nedenle insana ait olanı yeniden tanımlayacak, insan onurunu merkeze alarak ayrıcalıkları tasfiye edecek yeni bir insan hakları söylemi geliştirilmelidir..." (Şükran Soner, "Yoksulun Yaşama Hakkı Yok", Cumhuriyet, 11 Aralık 2002, s.7).

[198] Bu tabloda Goethe'nin, "Kaybedecek bir şeyi olmayandan korkulur" sözünde; Enver Gökçe'nin de, "Ne bizden geri, deniz aşırı şarkılar,/ Ne tadılır ne bölünür nimetler bizsiz/ İnan kardeşim inan/ Ne yalan bu dünya/ Ne insan fani" dizelerinde vurguladığı fikir unutulmamalıdır.

[199] Bülent Top, "Midas'ın Eşek Kulakları", Eski Dergisi, No:14, Aralık 2002, s.37.

Dünyada bu kadar dengesizlik olunca, bu durumu sürdürmek için zora başvurma eğilimi de ister istemez artıyor. Devletler gelirlerinin çoğunu sosyal amaçlar için değil, askeri amaçlar için harcıyorlar. Zengin devletlerin fakir devletlere yaptığı ekonomik yardımın miktarı azalıyor, buna karşılık askeri amaçlı harcamalar artıyor.

Dünyada 1,3 milyar insan yoksulluk sınırının altında. 800 milyon insan aç, 2 milyar insan elektriksiz yaşıyor. 4,5 milyar insan temel iletişim araçlarını kullanamıyor. Silahlara yılda harcanan para 1 trilyon doları buluyor. Oysa 1,3 milyar insanın barınağa, temiz suya, temel sağlık araçlarına kavuşmasının bedeli 130 milyar dolar. ABD ve Rusya'nın birbirine yönelttiği nükleer füze sayısı 12 bin. Başkan Bush'a yapılan bir sunuşta, Rusya'daki bir radar üssüne tam 69 nükleer başlığın yönlendirildiği ortaya çıktı. Amerikalılar bu konuda pek mütevazı: 'Overkill capacity' diyorlar. Yani, 'fazladan öldürme kapasitemiz!'".[200]

Bunların yanında "ABD'de ülke nüfusunun 35,8 BM standartlarına göre fakirlik sınırı altında yaşamaya mahkûm edilmiş durumda. Bu rakamı da kapsayan ve sayıları toplam 43 milyona ulaşan insan işsiz ve bunların büyük bir bölümü modern dünya standartlarına göre ilkellik düzeyinde yaşıyor. Ülkenin nüfusunun %16'sı sağlık karnesinden, yani her türlü sağlık hizmetinden (kaza ve afet durumlarında acil müdahale de dahil olmak üzere) mahrum tutuluyor...

2002 yılı Eylül ayında, Los Angeles belediye yetkilileri, bu eyalette 1,4 milyon insanın ciddi beslenme sorunu olduğunu ve 548 bin insanın ise açlıkla savaştığını itiraf etmek zorunda kaldı...

Amerikan Kongresi'ne Mart 2000'de İmar ve İskan Bakanlığı'nca sunulan bir raporda ise, ABD'de 5,4 milyon alt düzey gelirli ailenin ev kiralarını ödeyemez hâle geldiği ve evsiz kalmak tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu belirtmekteydi...

2003 yılı başında açıklanan ve New York Ekonomi-Politik Enstitüsü'nce yapılan bir araştırmaya göre, bir holding müdürünün maaşıyla bir işçinin aldığı maaş arasındaki fark 1980'li yıllarda 41 kat fazlayken, 1990'lı yılların başına gelindiğinde bu fark 419 kata yükselmiş bulunuyor...

Birleşik Devletler Sağlık Merkezi'nin 2002 yılı verilerine bakıldığında görülen tablo sorunun daha farklı bir yönüne parmak basıyor. Bu verilere göre, beyaz nüfusun %15,3'ü, siyahî nüfusun %42,5 ve Latin-Amerika kökenli nüfusun %45,7'si fakirlik ve açlıktan doğan sağlık sorunlarına maruz kalıyor..."[201]

---

[200] Türker Alkan, "Overkill Capacity", Radikal, 22 Şubat 2003, s.5.

[201] "ABD Merkez Bankası'nın 2003 yılı raporuna göre siyahî ve Latin-Amerika kökenli nüfusun taşınabilir ve taşınamaz mal varlığı, beyaz nüfusa oranla %17,28 daha az... UNICEF'in Aralık 2001 tarihli bir raporuna göre ABD'de bir yılda 244 bin kadın ve 325 bin çocuk cinsel tacize uğradı" (Engin Doğan, "ABD'de İnsan Hakları", Sol Dergisi, No:196, Şubat 2003, s.58).

"Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) yayınladığı 'Dünya Sağlık Raporu 2002'ye göre 'Her yıl ortalama 56 milyon insan ölüyor. Bunların 23 milyonu 'önlenebilir' vakalar'. Raporda 25'i aşkın önlenebilir sağlık tehdidinden küresel çapta en önemlileri 'zayıflık, korunmasız cinsel ilişki, yüksek tansiyon, tütün, alkol, sağlıksız su, yüksek kolesterol, demir eksikliği ve obezite', olduğu belirtilmiş. Buna göre zayıflıktan ötürü 2000 yılında 1,8 milyonu Afrikalı olmak üzere 3,4 milyon insanın ölümüne, kötü beslenme ise gelişmekte olan ülkelerdeki bütün çocuk ölümlerinin yarısından fazlasına yol açtı..."[202]

Ve bu tabloda "Etiyopya'da 11 milyon insan açlık sınırında yaşıyor..."[203]

"Dünyada yetersiz bakımdan dolayı dakikada 0-1 aylık 8 bebek ölüyor; son 10 yılda -YDD denilen dönemde- çocuk ölümleri %14 arttı...

Dünyada 1 milyar 100 milyon kişi, açlık sınırında...

Her gün açlıktan 24 bin insan ölüyor. Bunların 18 bini 5 yaşın altındaki çocuklar...

Geri kalmış ülkelerde 1 milyar 300 milyon insan temiz sudan yoksun..."[204]

"İşte size 6 milyar insan yaşadığı dünyanın çarpıcı bir profili... Dünya nüfusunu,[205] halkların oranlarını koruyarak, 100 kişilik bir köy kadar küçültebilseydik eğer şöyle bir tablo ile karşılaşacaktık:

Köy ahalisinin 57'si Asyalı, 21'i Avrupalı, 14'ü Amerikalı (Kuzey, Orta, Güney) ve 8'i de Afrikalı[206] olacaktı. Bunların 52'si kadın, 48'i erkek, 30'u beyaz, 70'i de beyaz olmayanlardan oluşacaktı. Dinler dağılımında ise 30'u Hıristiyan, 70'i de Hıristiyan olmayanlardan meydana gelecekti...

---

[202] "WHO'nun 2002 Dünya Sağlık Raporu Ardından", İksir Dergisi, No:2, Ocak-Şubat-Mart 2003, s.4.

[203] "Etiyopya İflasın Eşiğine Geldi", Cumhuriyet, 25 Aralık 2002, s.8.

[204] GÜFT-ÖD Bülten, No:13, Ekim 2002, s.19.

[205] "Dünyada genel nüfus artarken doğum oranı giderek düşüyor. İtalya'da her kadına ortalama 1,18 çocuk düşüyor. İtalya dünyadaki en düşük doğum oranına sahip ülkelerden biri. Bu da yıl içinde doğumların ölümlerden daha az olduğu anlamına geliyor. Avrupa'da 2000 yılında doğurganlık oranı birkaç yıl önce 1,72 iken, 1,46'ya düştü. Aynı dönemde Asya ülkelerinde bir kadına üç çocuk düşerken şimdi 2,54 çocuk düşüyor. Koyu Katolik Latin Amerika'da bile bu oran inişe geçmiş durumda. Brezilya'da 40 yıl önce doğum oranı 6,3 iken şimdi ortalama 2,3'e düştü. Küresel tablo ise daha dramatik. BM nüfus raporlarına göre pek çok gelişmiş ülkede doğurganlık hiç olmadığı kadar düşük bir düzeyde seyrediyor. Bu ülkelerde bir kadına 1,57 çocuk düşüyor. En yoksul 48 ülkede şimdiki doğurganlık oranı 5,74 civarında. 2050 yılında bu oranın 2,51'e düşmesi bekleniyor" ("Zengin Ülkelerde Yaşlı Nüfus Kaygısı", Newsweek, 23 Nisan 2001).

[206] "Afrika'nın küreselleşme konusundaki 'uzmanı' Güney Afrikalı Thanduxolo, ince bir alayla şu noktanın altını çizdi: 'Bizim ticaret ve küreselleşme deneyimimiz çok eskidir; sömürgeleştirme ve atlantik ötesine yönelen esir ticareti bu deneyimin ayrılmaz parçalarıdır'. Kara Kıta'nın içinde bulunduğu durum -sömürü, sefalet, beyinsizleştirme- küresel düzenin gerçek doğasını gözler önüne seriyor" (Anne-Cécile Robert, "'Alternatif Küreselleşme'nin Peşinde Afrika'dan Yükselen Ses", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:11, 15 Şubat 2003-15 Mart 2003, s.43).

6 kişi bütün servetin %59'una sahip olacak ve bunların hepsi ABD pasaportu taşıyacaktı. 80 kişi kötü evlerde yaşayacak, 70 kişi okuma yazma bilmeyecekti...

1'i ölmek üzere, 1'i de doğmak üzere olacaktı...

1 kişi bilgisayar sahibi olma, 1 kişi de (evet, sadece 1 kişi) üniversiteyi bitirme mutluluğu yaşayacaktı..."[207]

Bunların yanında "Dünyada 27 milyon insan köle olarak çalıştırılıyor..."[208] "Dünya kakao tohumu üretiminin %45'ini gerçekleştiren Fildişi Sahili'ndeki kakao üretimi sektöründe çalışanların %80'i köle işçiler..."[209]

"BM Çocuk Fonu UNICEF'in İcra Kurulu Başkan Yardımcısı Kul Gautam, dünyada her yıl 1 milyon 200 bin çocuğun kaçırılarak seks ticaretinde kullanıldığını ve sayının her yıl arttığını söyledi. Gautam, sadece Asya ve Pasifik bölgelerinde son 30 yıl içinde 30 milyondan fazla çocuk ve kadının seks ticareti kurbanı olduğunu vurguladı..."[210]

"Somalili ailelerin daha iyi koşullarda yaşayarak eğitim almaları arzusuyla, çocuklarını Avrupa ve Kuzey Amerika'ya götürmeleri için insan kaçakçılarına 10 bin dolara kadar varan paralar verdikleri bildirildi. BM'nin bir raporunda ailelerin, insan kaçakçılarının, çocuklarını ülkedeki karışıklıktan kurtaracağını umdukları, ancak bu girişimin bazı çocuklar için fahişelik ve suç işlemeyle sonuçlandığı belirtildi..."[211]

"Son 10 yıldaki savaşlarda 1,5 milyon çocuk öldü, 4 milyonu sakat kaldı ve en az 10 milyonu ruhsal travmaya uğradı..."[212]

"Dünya Çalışma Örgütü'nün (ILO) açıkladığı 2001 yılı rakamlarına göre, 5-17 yaşları arasındaki her altı çocuktan biri, 'çocukların kesinlikle çalışmaması gereken koşullarda' çalışıyor..."[213]

"Dünya çapında işsizlerin sayısı 180 milyonla rekor düzeye yükseldi. ILO raporu, işsiz sayısının 2001'e göre 20 milyon, 1990'a göre 80 milyon arttığını gösteriyor. ILO raportörlerinden Chantal Harasty, dünya çapında işsiz sayısının 180

---

[207] "Şimdi bütün bunları göz önünde bulundurun: Eğer bu sabah hasta değil de sağlıklı uyanmış iseniz, 1 hafta sonrasını göremeyecek olan 1 milyon insandan daha şanslısınız... Bir harp tehlikesi, işkence görme ihtimali ve aç kalma korkusu ile karşı karşıya değilseniz, 500 milyon insandan daha iyisiniz... Buzdolabınızda yiyeceğiniz, üzerinizde elbiseniz ve başınızı sokup uyuyabileceğiniz bir eviniz varsa, dünyadaki insanların %75'inden daha zenginsiniz... Bankada ve cüzdanınızda para varsa, dünyanın en imtiyazlı %8'i arasındasınız" (Abbas Güçlü, "Dünya Küçük Bir Köy Olsaydı Eğer...", Milliyet, 1 Ocak 2003, s.19).

[208] Kevin Bales, Küresel Ekonomide Yeni Kölelik, çev. Pınar Öğünç, Çitlembik Yay., 2002.

[209] "Uygar Dünyanın Modern Köleleri", Evrensel, 9 Ocak 2003, s.6.

[210] "BM Çocuk Fonu Verileri: Seks Ticaretine Her Yıl 1,5 Milyon Kurban", Cumhuriyet, 21 Şubat 2003, s.3.

[211] "İnsan Kaçakçılığı: Somalili Çocukların Trajedisi", Cumhuriyet, 18 Ocak 2003, s.10.

[212] Şükrü Harun, "Bağdatlı Ahmet'e Mektup", Radikal, 15 Ocak 2003, s.9.

[213] "İşte '6 Çocuktan Biri'.", Radikal, 14 Ocak 2003, s.22.

milyona dayanmasının, bir alarm niteliği taşıdığını belirtiyor. ILO raporuna göre, 550 milyon kişinin günlük kazancı bir dolar veya altında gerçekleşiyor..."[214]

Orhan Veli'nin, "Bu ne acaip bilmece/ Ne gündüz biter, ne gece/ Kime söyleriz derdimizi/ Ne hekim anlar ne hoca.."[215] ya da Metin Eloğlu'nun, "Yaşamak istiyorum/ yaşamak istiyorsun/ yaşamak istiyor/.../Böyle şiir olmaz diyeceksin; biliyorum./ Ama böyle dünya olur mu?/ Böyle barış olur mu?/ Böyle kardeşlik olur mu?/ Biliyorum ki, katlanıver diyeceksin;/ Ama böyle de yaşamak olur mu!"[216] diye betimlediği bu tabloda insan haklarından, 'hak'tan, 'hukuk'tan söz edebilir misiniz?

1) EKOLOJİK FELAKETİN ÇERÇEVESİ

"Geleceği iyi hesap etmeliyiz;
ömrümüzün geri kalan kısmı gelecekte geçecektir."[217]

'Sürdürülebilir kalkınma' diye yutturulmaya kalkışılan kapitalizm, sadece insanın insan olmaktan kaynaklanan haklarını değil, aynı zamanda insanın kendini var etme zeminini, yerküreyi de yok ediyor...

Reel gerçeğiyle sürdürülemez kapitalizmin geldiği aşama; üretici güçlerin temeli olan insan ve doğanın giderek daha fazla ve geri dönülmez biçimde tahribine dayanmaktadır. Bu tahribat 'önlenebilir dışsal bir sonuç' veya 'yan etki' değil, kapitalizmin meta üretimi gibi içsel niteliği, mantıksal sonucudur...

"Sürdürülebilir kalkınma... Büyülü bir söz gibi kulağa hoş geliyor ama bir anlam taşımadığı artık biliniyor. Gerçekler ortada: 80 ülkede, kişi başına düşen gelir 10 yıl önceki düzeyinin altında; 1,2 milyar kişi 1 dolardan daha düşük bir günlük gelirle yaşıyor; günlük geliri 2 doların altında olan kişi sayısı ise 3 milyara yaklaşıyor. Bu koşullarda yoksul bir kişinin, Fransız futbolcu Zinedine Zidane'nın bir günde kazandığı parayı kazanabilmesi için 109 yıl çalışması gerekiyor. (...)

Sürdürülebilir kalkınma doğası itibariyle yanıltıcıdır: Tıpkı geçmişte doğru olduğuna inanılan dünyanın düz olduğu fikri gibi..."[218] Bu durumda denilebilir ki, "Sürdürülebilir kalkınma en zehirli reçetelerden biridir".[219]

---

[214] "Uluslararası Çalışma Örgütü Raporu: Küresel Durgunluk İşsizliği Arttırıyor", Cumhuriyet, 25 Ocak 2003, s.13.
[215] Orhan Veli, "Pireli Şiir".
[216] Metin Eloğlu.
[217] Lf. Kettering.
[218] Sadruddin Aga Khan, "Ekonomik Ekonomi: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefinden Saptı", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:8, 15 Kasım-15 Aralık 2002, s.54.
[219] Georgescu-Roegen Nicholas, Özgür Üniversite Forumu Dergisi, No: 19, Temmuz-Eylül 2002, s.27.

"Ve şimdi artık 'sürdürülebilir kalkınma' demek yeşile boyanmış küreselleşme demek oldu. Siyanür, arsenik, kurşun gibi zehirli maddelerle toprağı öldüren, dinamit patlatmalarıyla, yapışkan tozuyla köylüleri perişan eden, yüzlerce yıldır yöre de sürdürülen tarıma son veren, kardeşleri birbirine düşürüp öldürten, topraktan cevheri çıkarıp yurt dışına gönderen altın madeni Newmont/Normandy, artık göğsünü gere gere 'sürdürülebilir kalkınma'yı ülkemize getirdiğini ilan edebilir..."[220]

"Daha 1989'da Dünya Bankası'ndan John Pessey 'sürdürülebilir kalkınmanın' 37 farklı tanımına ulaşmıştı. Sadece Bruntland Raporu (1987 Dünya Komisyonu) 6 farklı tanım içeriyordu. François Partant de aynı dönemde 60 tanıma ulaştığını ileri sürüyordu".[221] "Sürdürülebilir kalkınma 1992 yılında Rio de Janerio'daki Yerküre Zirvesi'nde 100 devlet başkanı ve başbakan tarafından desteklendiğinden beri çevre alanında yükselen popüler bir slogan oldu. Ama sürdürülebilir kalkınma sloganının peşine takılanlar hiçbir yere varamadılar".[222]

1992'de Rio, 1997'de Kyoto ve 2002'de de Johannesbourg Zirvesi gösterileriyle ambalajlanmaya kalkışılan 'Sürdürülebilir Kalkınma' kandırmacası,[223] sonuç alıcı olmaktan çok uzak bir demagojidir. Çünkü "Dünya nüfusunun %20'si dünya zenginliğinin %80'inden fazlasına el koyuyor. Yenilenemez ener-

---

[220] Üstün Bilgen-Reinart, "Yeşile Boyanmış Küreselleşme", Evrensel, 7 Ekim 2002, s.2.

[221] Serge Latouche, "Sürdürülebilir Kalkınmaya Son, Yaşasın Birlikte Yaşanılabilir Bir Dünya", Özgür Üniversite Forumu Dergisi, No: 19, Temmuz-Eylül 2002, s.27-34.

[222] Daniel C. Esty, "Bir Kavramın Sınırları", Foreign Policy Türkiye Baskısı, No:17-18, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2001, s.124.

[223] Bkz: "Johannesburg Lafta Kaldı", Cumhuriyet, 5 Eylül 2002, s.11; "Johannesburg Çıkmazı", Cumhuriyet, 25 Ağustos 2002, s.9; Deniz Som, "Sürdürülebilir Kalkınma Kandırmacası", Cumhuriyet, 28 Ağustos 2002, s.17; Jean-Marie Harribey, "Büyüme ve Kalkınmada: Sürdürülebilir Çelişki", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:9, 15 Aralık 2002-15 Ocak 2003, s.36-37; Feride D. Gönel, "Globalleşen Dünyada (Nasıl Bir) Sürdürülebilir Kalkınma", Birikim Dergisi, No:158, Haziran 2002; Görkem Altan P., "Bu Dünyada Yaşamak İmkânsız Olmadan", İksir Dergisi, No:2, Ocak-Şubat-Mart 2003, s.9-12; "Ogoniler'in Katili Petrol Devi: Shell", Özgür Hayat Gazetesi, No:1, 26 Nisan 2002, s.5; Feride Doğaner Gönel, "Johannesburg Zirvesi: Dağ Fare Doğurdu, Ama Kimse Şaşırmadı", Birikim Dergisi, No: 162, Ekim 2002, s.16-21; Tanay Sıdkı Uyar, "'Sürdürülemez Yoksulluk' Zirvesi", Gelecek Dergisi, No:6, Ekim 2002, s.32-33; "Johannesbourg Zirvesi'nde Hükümetler ve Tekeller İstediklerini Elde Ettiler", Odak Dergisi, No:10, 8 Ekim 2002, s.27-29; Yılmaz Can, "Sürdürülebilir Kalkınma ve Kapitalizm", Atak Dergisi, No:20, Eylül 2002, s.7; Özgür Üniversite Forumu Dergisi, No: 19, Temmuz-Eylül 2002; Sezgin Ata, "Sürdürülebilir Bir Barbarlığa Doğru mu? Özgürlükçü Bir Topluma Doğru mu?", s.35-53; Harry Cleaver, "Doğa, Neo-Liberalizm ve Sürdürülebilir Kalkınma: Charybdis ve Scylla Arasında", s.54-72; Şadi İdem, "Sürdürülebilir Kalkınma mı? Yaşam mı?", s.73-89; John Bellamy Foster, "Ekolojik Kapitalizme Karşı", s.90-103; Brian Tokar, "Üçüncü Dünya Ekolojistleri Kalkınmaya Meydan Okuyor", s.104-106; Harry Magdoff, "Kapitalizmin İkizleri: Ekonomik ve Ekolojik", s.107-112; Daniel Chodorkoff, "Kalkınmayı Yeniden Tanımlamak", s.113-117; Eduardo Galeano, "İmdat", s.118-121; Feride Doğaner Gönel, "Globalleşen Dünyada (Nasıl Bir) Sürdürülebilir Kalkınma?", Birikim Dergisi, No:158, Haziran 2002, s.72-80; Tunçay Yerlikaya, "Sürdürülebilir İstismar", Kızılelma, No:14, Kasım-Aralık 2002, s.20-21.

jinin %80'i, temiz içme suyunun %40'ı da aynı %20 tarafından kullanılıyor. Emperyalist ülkeler kişi başına dünyanın yoksul geri kalanından 10 kat fazla enerji tüketiyor. Dünya nüfusunun %4,6'sını oluşturan ABD, bir başına toplam enerjinin %25'ini kullanıyor. Çok enerji üretenin çok enerji tüketmesi de işin doğası gereğidir! Son 10 yılda atmosfere karışan ve atmosferin ısınmasına neden olan karbon gazı emisyonu (CO_2) %9 oranında arttı"![224]

"Dünya Doğal Hayatı Koruma Fonu'nun araştırmasına göre yaşanan tüketim çılgınlığı yüzünden doğa kaynakları yetmez olacak... Son 30 yılda 2 kat artan doğal kaynakların %30'unu tüketen sanayi toplumunun bugünkü tüketim düzeyiyle insanlığın 2050 yılında iki dünyaya ihtiyacı olacak! Dünya nüfusunun beşte birini barındıran gelişmiş kuzey ülkelerinin doğal kaynakların üçte birini tükettiği yerkürede, bir ABD'linin doğal kaynak kullanımı Afrikalının tam 9 katıdır..."[225]

"Kapitalizm vitrinleri dolduran şatafatlı tüketim mallarıyla birlikte, yaygın ve yoğun olarak yoksulluk üretmektedir. Son 50 yılda dünya GSMH'si 9 katına çıkmış ve bugün 30 trilyon dolara ulaşmıştır. Fakat bu gelirden dünya nüfusunun en zengin %20'si %86, en fakir %20'si ise ancak %1,3 pay almaktadır. Sadece 358 dolar milyarderinin servetlerinin toplamı, dünya nüfusunun en yoksul %45'inin gelirlerinin toplamı kadardır. Eşitsizlik çarpıcıdır ve giderek daha fazla derinleşmektedir. 1999 'İnsani Gelişim Raporu'na göre en zengin ve en yoksul ülkeler arasındaki yaşam standardı oranı; 1820'de 3'e 1 iken 1913'te 11'e 1, 1950'de 35'e 1, 1973'te 44'e 1, 1997'de ise 72'e 1 seviyesine yükselmiştir.

Kitleler hâlinde açlıktan ölüm, tarihte hiç olmadığı kadar insanlığın karşısına dikilmiştir. Bu durum burjuva ideologlarının söylediği gibi aşırı nüfustan veya gelişmemişlikten değil, bizzat kapitalizmin 'gelişmesinin' sonucu olmaktadır.

Aşağı Sahra Afrikası'nın; Ruanda, Zimbabwe, Somali, Uganda gibi yoksul ülkeleri 1970'lere kadar gıda bakımından kendine yeterli ülkelerdi. 1980'lerden sonra ise; dış borçlarının ödenmesi için dayatılan IMF tarım politikaları, tarımsal üretimi çökertmiş ve yüz binlerce insan açlıktan kırılıp, milyonlarcasının göç etmesine neden olmuştu. Bir Ugandalının 1995'te kişi başına sağlık harcaması 2,60 dolarken, ödediği dış borç miktarı 30 dolardı. Afrika'nın bu tarzda finanse ettiği Amerikan hallı ise zayıflama rejimleri ve reçeteleri için yılda 35 milyar dolardan fazla para harcıyor. Bu miktar Üçüncü Dünya Ülkeleri'nde her yıl

---

[224] Fikret Başkaya, "Kalkınma Bir Efsanenin Sonu", Özgür Üniversite Forumu, No: 19, Temmuz-Eylül 2002, s.25.

[225] Gülşah Karadağ, "50 Yıl Sonra İki Yeni Yeryüzü Gerekli", Cumhuriyet, 11 Temmuz 2002, s.20.

engellenebilir ve kötü beslenmeden kaynaklanan hastalıklardan ölen 30 milyon çocuğun ha yatını kurtarabilecek büyüklüktedir.

Küreselleşme söylemlerinin arkasında, emperyalist sistemin dünyanın belli bölgelerini bataklığa çevirerek, merkeze doğru çekildiği bir tersine hareket de gizlidir. Sistemin zenginliklerini soğurarak yarattığı bataklıklarda; açlıktan, hastalıktan, kışkırtılmış savaşlardan giderek daha büyük boyutlarda insan üretici gücü tahrip edilmektedir. Üçüncü Dünya Ülkeleri'nde yaşayan 4,4 milyar kişinin dörtte üçü (3,3 milyar), temel gereksinimlerini karşılayamaz hâldedir. Dörtte birinin (1,1 milyar) temiz içme suyu yoktur, dörtte birinin barınacak uygun mekânı yoktur, yaklaşık beşte birinin (900 milyon) okuma yazması yoktur, yine yaklaşık beşte biri her gün aç yatmaktadır. Her yıl 17 milyon kişi, ishal, sıtma veya tüberküloz gibi tıbben tedavisi mümkün olan, ateşli ve paraziter hastalıklara yakalandığı için ölmektedir. Sadece Afrika'da on milyonlarca insan çağın vebası denilen AIDS'in pençesi altındadır.

Emperyalist devletlerin denetiminde yürütülen ve büyük karlar sağlayan sektörlere dönüştürülmüş uyuşturucu, fuhuş, kumar gibi illetler, yoksullukla yarışırcasına insanlığı çürütmektedir. Yıllık 600 milyar dolar civarında olan kara para trafiği 100'den fazla ülkenin GSMH'sinden daha büyüktür. Uyuşturucu tüketimi ilkokul çağına inmiş, fuhuş 'seks turizmi' adı altında Tayland gibi birçok Üçüncü Dünya Ülkesi'nde resmi olarak desteklenir hâle gelmiştir.

İnsan üretici gücünü böylesine tahrip eden sistem benzer bir yıkımı insanlığın ortak malı olan doğa üretici gücü üzerinde yaratmaktadır.

* 19. yüzyıldan beri katı yakıtlardan gökyüzüne salınan karbondioksit miktarı %25 oranında, atmosferin ortalama ısısı ise 0,3-0,6 derece artmıştır. Atmosferde toplanan gazların yarattığı sera etkisiyle artan ısı; ani iklim değişikliklerine ve kitlesel ölümlerle gelen 'doğal olmayan' afetlere neden olmaktadır.

* FAO'nun açıklamalarına göre 1993-2000 yılları arasında tüm tropik ormanların %40'ı yok edilmiş durumda. Çokuluslu şirketler ise, 1995 yılında ağaç ihracatından 5,5 milyar dolar kâr elde ettiler. Ormanların tükenmesi sonucu artan erozyon milyonlarca yılda oluşan ince toprak tabakasını hızla eritmektedir.

* Ekilebilir toprak sürekli azalıyor. Kullanılan tarım ilaçları ve kimyasal gübreler sonucu artan tuz oranı toprağı verimsizleştiriyor ve çölleştiriyor.

* Atıklarla ve aşırı tuzlanma nedeniyle içilebilir ve kullanılabilir su sürekli azalıyor. Temiz su sorununun 21. yüzyılın en temel sorunlarından birisi olacağı öngörülmektedir.

* Hava kirliliği kentleri yaşanmaz hâle getirmiştir. Araştırmacılara göre bu kirlilik sonucu; 2020 yılında her üç ölümden birisi akciğer hastalıklarına bağlı olacaktır.

* Hayvanat bahçesine çevrilen kimi sınırlı alanlar dışında, doğal yaşam ve canlı çeşitliliği aşırı avlanma ve ekolojik tahribat nedeniyle büyük bir hızla kurutuluyor.

Bütün bu tahribatın %75'inden zengin ülkelerde yerleşik %25 nüfus sorumludur. Bugün bir Bangladeşlinin tükettiği enerji miktarı kömür cinsinden 69 kg iken, bir ABD'linin tüketimi 10.127 kg.dır. Çelik 2 kg.a 417 kg, kâğıt 1'e 308, çimento 3'e 284 kg.dır. Bir Bangladeşlinin ABD'li düzeyinde tüketmesinin, yani tüketim çılgınlığına dayalı emperyalist kapitalist sistemin evrenselleşmesinin ise doğada maddi karşılığı yoktur. Merkezlerin tüketim seviyesinin sürdürülebilmesi ancak insanlığın giderek daha büyük bölümünün zora dayanarak yoksullaştırılmasıyla mümkün olabilmektedir..."[226]

Tekrarda yarar var: "Kapitalizm, dünyaya sadece eşit sizlik, açlık, sömürü, zulüm esaret, işsizlik, yozlaşma vb. getirmiştir. Yani birkaç bin tekelcinin ve onların artıkları ile beslenen biraz daha kalabalık sefillerin baskısı altında yaşayan milyarlarca yoksul insanın sefaleti ve bozulan ekolojik dengedir kapitalizmin yarattığı tabloda var olanlar...[227]

---

[226] "Politik Durum Değerlendirmesi", Yol Dergisi, No:3, Kasım 2002, s.3-4.

[227] Bkz: R. Meral, "Kapitalizm Doğayı da Yıkıma Uğratıyor", Kızıl Bayrak Gazetesi, No:39 5 Ekim 2002, s.21; Göksu Deniz, "Yoksulluğun Sınıfsal Arka Planında Ekolojistler Ne Diyor?", İksir Dergisi, No:1, Mayıs-Haziran-Temmuz 2002, s.26-32; Şadi İdem, "Toplumsal Ekoloji Nedir? Ne Değildir?", Toplumsal Ekoloji, No:1, Bahar 2002, s.7-20; Uğur Uluocak, "Mutlak Çevreciliğin Tek Renkli Dünyası: Yeşil Camlı Gözlük", Sol Dergisi, No:194, Aralık 2002, s.46-49; "Çevre Sorunu", Devrimci Hareket, No:7, Ekim-Aralık 2002, s.11; Gülsüm Emek Aytaç, "Ekoloji ve Marksizm Üzerine Düşünceler", Teori ve Politika, No:27, Yaz 2002, s.99-105; Filiz Sönmez, "Çevre ve Etik", İnsancıl Dergisi, Mart 2002, s.36-39; Tolga Ersoy, "Bir Çevre Sorunu Olarak Sağlık Sektörü", Sağlık Toplum Siyaset, No:8, Ocak 2002, s.45-48; Celil Denktaş, "Su'dan Meseleler ya da 'Hizmet'ler, 'Hak'lara Karşı", Eski, No:11, Eylül 2002, s.12-13; "Global Isınma Alarm Veriyor", Fırat'ta Yaşam, No:175, 2 Aralık 2002, s.12; Caner Erkan, "Küresel Isınma ve Kyoto Protokolü Üzerine", Liberal Düşünce Dergisi, No:25-26, Kış-Bahar 2002, s.209-218; "Dünya'yı Tüketiyoruz", Fırat'ta Yaşam, No:156, 8 Temmuz 2002, s.112; "Dünyada Seller Hız Kesmiyor", Y. Özgür Gündem, 2 Mart 2003, s.7; Alaeddin Bobat, "Suyumuz da Tükenir", İksir Dergisi, No:1, Mayıs-Haziran-Temmuz 2002, s.50-51; Mehmet Kartal, "Otomobilsiz Olur mu?", Gelecek Dergisi, No:6, Ekim 2002, s.28-29; Feryal Turan, "Eko-Anarşizm: Yeşil Alternatif", Düşünen Siyaset, No:11, Kasım 2002, s.213-224; Abdullah Aysu, "Su Kullananın Olmalı", Gelecek Dergisi, No:6, Ekim 2002, s.30-31; Tanay Sıdkı Uyar, "Dünya İçin Çok Geç Olmadan...", Gelecek Dergisi, No:3, Haziran 2002, s.26-27; R.-Pierre Paringaux, "Gelişmenin Yıktığı Kentler", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:7, 15 Ekim-15 Kasım 2002, s.43-45; James Gustave Speth, "Çevreciliği Geri Dönüştürmek", Foreign Policy Türkiye Baskısı, No:21-22, Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos 2002, s.92-94; "Siyanüre Bakan Desteği", Evrensel, 26 Kasım 2001, s.9; "Nükleer Yine Gündemde", Evrensel, 12 Aralık 2002, s.6; "Ekolojik Kriz Uyarısı", Evrensel, 29 Kasım 2002, s.5; "Su: Dünyanın İkinci Petrolü", Devrimci Duruş, No:47, 15 Ekim-15 Kasım-15 Aralık 2002, s.18; "İnsanlığın Baş Belası Kimyasal Silahlar", Fırat'ta Yaşam, No:180, 13 Ocak 2003, s.12; Tanay S. Uyar, "Dünya İçin Çok Geç Olmadan...", Gelecek Dergisi, No:3, Haziran 2002, s.26-27; "Paranın İkiye Böldüğü Dünya", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:794, 8 Haziran 2002, s.8-9; "Ölüyor Deniz", Milliyet, 23 Kasım 1999, s.3; Melih Boydak, "Doğal Denge ve Doğal Afet", Cumhuriyet, 6 Kasım 1999, s.2; Celal Başlangıç, "Aral'ın İnsanlara Laneti", Radikal, 23 Eylül 2000, s.6; "Aral İnsanın Yarattığı Çöl", Yeni Binyıl, 22 Nisan 2000, s.5; "Darwin'in Cenneti'nde Çevre Felaketi!", Evrensel, 24 Ocak 2001, s.12; "Felaketler Sözleşti", Yeni Binyıl, 29 Şubat 2000, s.4; "Dünyanın Gele-

Evet, Kapitalizm, sadece açlık ve yoksulluk değil, ekolojik dengenin de bozulmasını beraberinde getiriyor. Hiçbir insani değer tanımadan sadece ve sadece daha fazla kâr etmeyi esas alan kapitalist üretim, el bette doğanın dengesinin de bozulmasına yol açmaktadır.

Oldukça güncel olan sorunlardan birini sera etkisi yaratan gazlar oluşturuyor. Petrol, gaz ve kömür tüketiminden kaynaklanan gazlar, güneş ışınlarını atmosfere hapsederek, dünyanın ısınmasına yol açıyor. 'Sera etkisi' yaratan bu gazların en önemlilerinden olan karbondioksitin oranı, 1750 yılından -kapitalist üretimin, dünyaya damgasını vurmaya başladığı yıllar- bu yana yaklaşık %30 yükselmiştir. Artış devam ederse, 2100 yılında atmosferin sıcaklığı 5,8 derece artacaktır.

11 bin tür canlı, memelilerin ve sürüngenlerin dörtte biri, balıkların %30'u ve kuşların %12'si yakın gelecekte yok olacaktır. 10 ila 20 yıl içerisinde eski ormanların %40'ı yok olacaktır. Dünya nehirlerinin %50'si kirlidir.

10 yıl önce Rio'da yapılan BM çevre zirvesinde, çevrecilerin bastırmasıyla alınan bir dizi kararın boşa çıkması için, ABD elinden geleni yaptı. George W. Bush, küresel ısınma ve iklim değişikliklerini, yine bunlardan kaynaklanan doğal afetleri engelleyecek 'Kyoto Sözleşmesini' imzalamamakta direnmektedir. Kapitalizm sadece yeraltı ve yerüstü kaynaklarını tüketmekte ve varlığını ancak bu şekilde devam ettirebilmektedir.

BM Çevre Programı Direktörü Klaus Toopfer'in; 'Ozon tabakasından, okyanus ve denizlerin korunmasına dek 500 civarında uluslararası ve bölgesel anlaşmaya sahibiz. Buna ek olarak, ulusal yasalar da var. Ancak bu yasalar uygulanmadığı sürece, kâğıttan kaplanlar gibi'[228] sözleri, teoride söylenenlerin pratiğe uygulanmadığı sürece bir anlam ifade etmediğini ortaya koymaktadır.

Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'ne, ABD'nin üst düzey yöneticilerinden hiçbirinin gelmemesi dikkat çekicidir. Sanayileşmiş ülkelerde fosil yakıtlar ve nükleer enerji üreten şirketlere verilen teşviklerin kesilmesi talebi ABD'nin itirazlarıyla karşılaşmaktadır. ABD temsilcileri, bu talepleri; 'ekonomimize zarar verir' sözleriyle reddettiler. Amerikan delegesi Bob Harris'in itirazlarına; Japonya, Avustralya ve Kanada'nın destek verdiği gözlendi. Sömürge ve yeni-sömürge ülkeler. ABD'den 'sürdürülebilir kalkınma'yı sekteye uğratan enerji teşviklerini kademeli olarak yok etmek için bir program talep etmektedirler. Bu talep ise: ABD'li benzin, doğalgaz, kömür ve nükleer enerji şirketlerine

---

ceği Tartışılacak", Cumhuriyet, 4 Şubat 2001, s.1; "Dünya Kavrulmuş Kimin Umurunda!", Radikal, 18 Temmuz 2001, s.11; "İklimde Gelecek Tartışması", Cumhuriyet, 28 Temmuz 2001, s.9; "Kyoto ABD'ye Karşın Yaşatılacak", Cumhuriyet, 24 Temmuz 2001, s.9; "ABD'den Geciken İtiraf: 'Küresel Isınmaya Fosil Yakıt Kullanımı Yol Açıyor'", Cumhuriyet, 5Haziran 2002, s.9; "Kirli Silahta ABD Başı Çekiyor", Cumhuriyet, 30 Ekim 2002, s.10; "ABD Küresel Isınmayı Keşfetti", Radikal, 5 Haziran 2002, s.11.

[228] Klaus Toopfer, Evrensel, 29 Ağustos 2002.

verilen devlet desteğinin ortadan kalkması anlamına gelmekte ve ABD ile diğer emperyalist ülke burjuvasının zararına olmaktadır. Doğal olarak bu talebin, emperyalist ülkeler yönetimlerince reddedileceği açıktır..."[229]

Özetlersek: "Yeryüzü çevresini, kısaca doğayı Endüstri Devrimi kirletti, bozdu, giderek mahvetti. Bu devrimle birlikte teknolojinin getirdiği değişimdir ki, insanı siyasal ve ekonomik olayların ardında toplumsal teorilerin incelemesine itti. Bu eğilim yanlış değil ama eksik. Değişimin doğadan kaynaklanan nedenleri de var. Hele ilerde, horlanan doğa 'intikam' alacak ve daha büyük değişme ve çatışma kapısını açacak. Amerika'nın günümüzdeki yayılmasının temelinde dışa dönük endüstrisi ve azalan doğal kaynaklar gerçeği var. (...)

Doğayı en çok kirleten Amerika dünya kaynaklarına egemenlik peşinde hukuku daha da çiğneyecek, silaha yeni yerlerde daha sık başvuracak, rakipler çatışması hızlanacak. Kısaca, genel bir anarşinin eşiğindeyiz..."[230]

"Antarktika üzerindeki ozon deliği ikiye ayrıldı! 2000 yılında 28 milyon kilometrekareye (ABD'nin üç katı) ulaşan delik, şu anda 15 milyon kilometrekare genişliğinde..."[231]

"Dünyadaki her 10 buzuldan 8'ine ev sahipliği yapan Peru, küresel ısınmanın sonuçlarını yaşıyor. Küresel ısınmanın son 30 yılda Peru buzullarının dörtte birini yok ettiği bildiriliyor. Fransız bilimcisi Bernard Pouyaud'a göre, 'İnsanlık sermayeden yemeye başladı' ve 21. yüzyılda dünya ısısı 3 ila 5 derece birden artıp Peru buzullarını eritecek..."[232]

Afrika'daki Kilimanjaro'nun karları eriyor. ABD'nin Ohio Üniversitesi'nden bilimciler, 11 bin 700 yıl önce Afrika'yı etkisi altına alan hava dalgasıyla oluşan buzulun erimeye başladığını açıkladı. Bu durumun küresel ısınma hakkında önemli ipuçları veriyor".[233] "21. yüzyıl sonundaki ısınmanın 0,4 derece ila 8,33 derece arasında değişebileceği öngörülüyor..."[234]

"Bilimciler yıllardır söylüyor; daha genel, daha küresel önlemlerin alınması gerekli. Ozon tabakasının delinmesi gibi büyük bir işaret, ancak büyük projelerle geriletilebilecek bir zarara işaret ediyor. Dünyanın ısınması, buzların erimeye başlaması, iklimlerdeki gözle görülür, hissedilir değişimler küresel ölçekte çabalara gereksinim olduğunu kanıtlıyor. 1992'de Rio'da toplanan BM İklim Konferansı'nın önerileri, 1997'de Kyoto'da karar hâline geldi: 2008-2012 yılları arasında karbon-

---

[229] S. Paker, "Kapitalizmde Yoksulluk, Ekoloji Üzerine Notlar", Barikat Dergisi, No: 10, Şubat 2003, s.54-56.

[230] Türkkaya Ataöv, "Doğa'nın 'İntikamı', ABD ve Anarşi", Cumhuriyet, 14 Ocak 2003, s.17.

[231] "Müjde! Ozon Deliği İkiledi", Radikal, 2 Ekim 2002, s.24.

[232] "Isınma Dünyayı Korkutuyor", Cumhuriyet, 11 Temmuz 2001, s.9.

[233] "Afrika da 'Eriyor'", Radikal, 19 Ekim 2002, s.22.

[234] Frédéric Durand, "Ekolojide Isınma: Körler Ülkesinde Kral Olan 'Sera Etkisi'", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:9, 15 Aralık 2002-15 Ocak 2003, s.32.

dioksit oranı %5,2 oranında geriletilmiş olmalıydı. 55 ülke kararlara imza attı. 29'u uygulaması gereken önlemleri uyguladı. Gerisi savsaldadı. ABD ise hâlâ direniyor.

Alınması gereken önlemler dünyayı kirletmeye devam edenlerin tatlı kârlarına dokunuyor; özellikle Bush'un ve ABD kaynaklı büyük uluslararası tekellerin canını sıkıyor.[235] ABD bu nedenle Kyoto Anlaşması'nı uygulamaya yanaşmıyor. Otomotiv sanayii, bir yandan göstermelik önlemlerle çevre dostu reklam yapıyor, ama karbondioksit oranı yükselmeye devam ediyor. Çevre dostu enerji kaynaklarını harekete geçirme projeleri bir yerlerde tıkanıp kalıyor..."[236]

Dünyanın Ödediği Bedel (2002)[237]	
Nüfus	Dünyada 6 milyar 25 milyon insan yaşıyor. Nüfusun 2050'de 9 milyar olması bekleniyor.
Nükleer Güç	2002 yılı başında, 31 ülkede, 32'si kurulma aşamasında olmak üzere 438 nükleer tesis bulunuyordu.
Savaşlar ve Mülteciler	Askeri harcamalar 811 milyar dolar civarında. ABD'nin harcamalarında 'inanılmaz' bir yükseliş söz konusu.
Ulaşım	Otomobil uygarlığının terörü altındaki yerkürede 1 milyarı aşkın motorlu araç var. 2002 yılında ulaşım araçları, başlıca sera gazlarındaki karbondioksit oranını %92'ye çıkardı.
Küresel Isınma	Sera gazlarının emisyonları giderek artıyor ve karbondioksit oranı da milyonda 370'e çıktı.
Ozon Tabakası	Ozon tabakası, rekor düzeyde hasar uğradı. Antartika üzerindeki delik 2000'de, 28,3 milyon km²ydi; yani ABD yüzölçümünün üç katı.
Büyük Kentler	2000'de, 10 milyondan fazla insanın yaşadığı kent sayısı 16'ya ulaştı. Bu değer 2005'te 19 olacak ve kentlerdeki nüfus, genel nüfusun %49'unu oluşturacak.
Yağmur Ormanları	Tropik yağmur ormanlarındaki ağaçların her yıl %1'i kesiliyor.
Balıkçılık	Yılda 80 milyon ile 90 milyon arasında balık avlanıyor, amansız talan türleri tüketiyor.
Türler	11 bin türün soyu tükenmek üzere...

[235] "Kyoto, küresel ısınma ve iklim değişimini kontrol altına almak üzere, 1997'de Japonya'nın Kyoto kentinde imzalanan anlaşma. 2001 Kasım'ında anlaşma onaya sunuldu. Atmosferdeki gaz emisyonunun en büyük pay sahibi ABD'nin imzalamayacağını bildirmesi Kyoto'nun aritmetiğini bozdu" ("Amerika'dan Sayılar", Cumhuriyet, 30 Haziran 2002, s.10). Ardında da "Bush'un gitmediği Güney Afrika'nın Johannesburg kentindeki BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde eleştiri okları ABD'ye yöneldi..." ("Bunun Sonu Kıyamet", Radikal, 3 Eylül 2002, s.11). "Güney Afrika'nın Johannesburg kentindeki BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde ABD'yi eleştiren liderler ancak 'teşvik belgesi' kabul edebildi" ("Çevre İçin Küçük Bir Adım", Cumhuriyet, 3 Eylül 2002, s.10). "Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'ne katılan çevre örgütleri, zirvenin başarısız olduğunu, çokuluslu şirketlere boyun eğildiğini, insan haklarının yerini şirket haklarının aldığını bildirdi" ("Liderler İnsanlığa İhanet Etti", Cumhuriyet, 5 Eylül 2002, s.11). Ve "ABD'de dokuz eyalet, 'hava kirliliği önlemlerini gevşettiği için' Başkan George Bush'u dava etti: Bu, temiz hava hakkımıza ihanettir..." ("Başkan Mahkemelik", Radikal, 3 Ocak 2003, s.22).

[236] Güray Öz, "Sular Yükseldi", Cumhuriyet, 21 Ağustos 2002, s.6.

[237] Cumhuriyet, 2 Eylül 2002, s.7.

DİKKAT EDİN bu tabloda, kapitalistler tarafından suyun satılmasından sonra, "Artık doğal olarak bulunması zorlaşan oksijen, satışa çıktı. Panasonic firmasının ürettiği cihaz kullanıcıya içinde %30 oranında oksijen bulunan hava sağlıyor. Cihaz 403 dolardan satılıyor..."[238]

DİKKAT EDİN yine bu tabloda, "ABD'nin Ohio eyaletinde 'American Electric Power' şirketi, havasını kirlettiği Cheshire kasabasını 20 milyon dolara satın aldı. Cheshire kasabasında yaşayan 221 kişi, paralarını ve bavullarını alarak bir daha dönmemek üzere kasabadan ayrıldılar..."[239]

Varılan nokta budur; bu koordinatlarda da topraklarını satın almak isteyen Washington'daki büyük şefe yazdığı mektupta Kızılderili şefi Seattle'ın dedikleri anımsanmalıdır: "Gökyüzündeki parlaklığın, topraktaki sıcaklığın, doğadaki cömertliğin nasıl alınıp satılacağını anlamıyorum. Bize ait olmayan suların berraklığını, rüzgârın tazeliğini size nasıl satabiliriz?

Beyaz adam doğup büyüdüğü toprakları çabuk unutuyor, fakat benim halkım, ölüleri bile çok sevdiğimiz bu topraklardan hiçbir zaman ayrılamazlar. Bu topraklar bizim değil, ama biz bu toprakların malıyız. Washington'daki büyük şef, bizim toprağımızı satın almak istemekle bizden ne istediğini bilmiyor. Buna rağmen istediğini yapmaya çalışacağız. Çünkü kaderin anlayamadığım bir oyunu, onu kuvvetli yaptı, bizi zayıf!

Beyaz adamın bizim gibi düşünmediğini biliyoruz. Onun için, bir toprak parçasının diğerinden hiçbir farkı yoktur. Çünkü beyaz adam, doğaya, gecenin karanlığından gelip eline geçen her şeyi alıp götüren hırsızlar gibi davranıyor. Beyaz adam toprakta kardeş değil, toprağın düşmanı. Beyaz adam, kendisinin doğaya ait olduğunu bilmiyor: Doğayı kendi malı sanıyor. Babasının mezarını bırakıp çocuklarının nerede doğacağını düşünmeksizin, ufak çıkarları peşinde koşup duruyor. Beyaz adam, anası olan doğayı, alınıp satılan taş parçaları zannediyor. Korkarım iştahı bir gün toprağı cehenneme çevirecektir".

Evet, 'Beyaz Adamın Uygarlığı' -Seattle'ın dediği gibi- yerküreyi cehenneme çevirmektedir...

2) EMPERYALİST SAVAŞ: YIKIM, TALAN, CİNNET...

"Politika kansız bir savaştır, savaş ise kanlı bir politika."[240]

'Beyaz Adamın Uygarlığı', 'hak'-'hukuk' retoriklerini allak-bullak ederken dünyayı cehenneme çeviriyor...

---

[238] "Oksijen Molası", Radikal, 22 Ocak 2003, s.24.

[239] "Satın Alarak 'Temizlediler'", Cumhuriyet, 15 Mayıs 2002, s.18.

[240] Mao Tse-Tung, Selected Works, 1965.

Örneğin, "100 milyonlarca insan açlıktan kırılırken, dünyanın 2002 yılında silahlanmak için ayırdığı para 839 milyar dolardır. Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü/SIPRI'nin, 2001 silahlanma raporuna göre, 8,9 milyar dolar harcayan Türkiye 14. sırada yer almaktadır. SIPRI'nin araştırmasına göre, silaha en fazla para harcayan ülke, 281,4 milyar dolarla (ki, 2003'te bu rakam 355 milyar dolara yükselmiştir -y.n.) ABD olmuştur. Bu rakam dünyadaki tüm askeri harcamaların %36'sına eşdeğerdir.

2001'de silahlanmaya harcanan paranın %2 oranında arttığı gözlenmektedir. SIPRI bu hesaplamaların 11 Eylül öncesine ait olduğunu, 11 Eylül sonrası ek harcamaları kapsamadığı için bu harcamaların çok daha yüksek olduğunun altını çizmektedir. En fazla harcama yapan ilk beş emperyalist ülke 440,8 milyar dolarla tüm harcamaların %57'sini oluşturmaktadır. Silahlanma için ABD, 43,9 milyar dolar, Rusya 43 milyar dolar, Fransa 40 milyar dolar, Japonya 38,5 milyar dolar, İngiltere 37 milyar dolar harcama yapmıştır.[241]

Aynı listedeki ilk 15 ülke ise, tüm harcamaların %78'ini oluşturmaktadır. Almanya 32 milyar dolar, Çin 27 milyar dolar, Suudi Arabistan 26,6 milyar dolar, İtalya 24,7 milyar dolar, Brezilya 14,1 milyar dolar, Hindistan 12,9 milyar dolar, Güney Kore 10,2 milyar dolar, İsrail 9,1 milyar dolar, Türkiye 8,9 milyar dolar ve İspanya 8 milyar dolarla ilk beşi izlemektedir.

İlk 15 ülkenin, silahlanmaya harcadığı toplam miktar: 614,7 milyar dolardır. Türkiye, raporda belirtilen tüm harcamaların %1'ini gerçekleştirmiştir. Geri kalan ülkelerin silaha harcadığı parayı eklediğimizde bu rakam 772 milyar dolardır. Yani, bugünkü Amerikan kuruyla, 839 milyar dolara tekabül etmektedir. Özcesi, tüm dünyada kişi başına silahlanmaya harcanan para, 137 dolardır...

Nüfus yoğunluğunun oldukça az olduğu Okyanusya havzası dışındaki bölgeler, silahlanmaya devam etmektedir. Afrika'da %31, Orta ve Doğu Avrupa'da %28, Güney Asya'da %26, Ortadoğu'da %25 artış olduğu gözlenmektedir. Elbette, silahlanmaya en fazla para harcayan bölge ise, her zaman olduğu gibi Ortadoğu'dur.

SIPRI, 11 Eylülden sonra ABD'nin 40 milyar dolarlık anti-terör paketini onayladığını hatırlatarak, 'teröre karşı ilan edilen savaş'ın silahlanmayı körüklediğine dikkat çekmektedir.[242]

---

[241] Radikal, 14 Haziran 2002.

[242] Bkz: Muzaffer Oruçoğlu, "Din, Para ve Savaş", Devrimci Demokrasi Gazetesi, No:10, 1-16 Şubat 2003, s.12; Deniz Adalı, "Savaş, Sadece Irak'ta mı?", Kaldıraç Dergisi, No:34, Şubat 2003, s.30-32; "ABD İmparatorluğunun Askeri Dayanakları", Cosmo Politik, No:4, Kış 2003, s.26-31; Birleşmiş Milletler: Savaşların Suç Ortağı", Anti-Kapitalist, No:21, s.10; "RAND Raporu: Belirsizlik Çağında Türk Dış Politikası", Umran Dergisi, No:102, Şubat 2003, Ek, s.1-7.

En çok silah ihraç eden ülkeler: ABD, Rusya, İngiltere, Almanya. Ukrayna, Hollanda, İtalya, Çin ve Beyaz Rusya olurken, en çok silah ithal eden ülkeler ise, Tayvan, Çin, Suudi Arabistan, Türkiye, Hindistan, Yunanistan, Güney Kore, Mısır, Japonya ve Pakistan olmuştur.

Tüm dünyadaki askeri harcamalara ayrılan para tutarı 839 milyar dolardır. Bu paranın sadece %30'u ile, dünyadaki açlık, içme suyu, barınma, sağlık ve eğitim sorunlarını çözmek olasıdır.

ABD ve diğer emperyalist ülkelerin 'küreselleşme' adı altında dayattığı ve insan onurunu zedeleyen bu 'insan dışılık' hâlâ sürmektedir. Dünyada her biri bir kenti yok edebilecek düzeyde 40 binden fazla nükleer silah bulunmaktadır. Sadece insanın canına mal olacak değil, dünyadaki tüm ekolojik dengeyi de etkileyen 'kitle imha silahları' üretilmekte ve savaşlarda ölen canların sayısı, artık milyonlarla ifade edilmektedir.

Yaklaşık 65 milyon insanın ölümüne yol açan ve bir o kadarını da sakat ya da evsiz/yurtsuz bırakan, yine insanların alabildiğine yoksullaşmasına neden olan Birinci ve İkinci Paylaşım Savaşları, sadece halklara zarar vermiştir. Afganistan saldırı ve işgalinden sonra Irak'a saldırı eşiğindeki[243] ABD'li haydutlar; Çeçenistan, Kolombiya. Peru, Filipinler, Filistin, Endonezya, Angola, Brundi, Sri Lanka vb. birçok ülkede, emperyalizmin çıkarlarını korumak için, masum insanların ölümüne, yaralanmasına ve evsiz/yurtsuz kalmasına yol açmaktadır..."[244]

Bunların yanında "Dünya nüfusunun üçte birini oluşturan çocuklar, her savaşta en çok zarar gören kesim oluyor. Dünyada son 10 yılda meydana gelen savaşlarda, 2 milyon çocuk yaşamını yitirirken 12 milyon çocuk evsiz kaldı. Hâlen dünyanın çeşitli yerlerinde savaşlara katılan çocuk sayısı ise 300 bin. Yaşanan savaşlarda yaklaşık 5 milyon çocuk sakatlanırken savaşların beraberinde getirdiği sorunlar nedeniyle 10 milyon çocuk psikolojik travmaya maruz kaldı..."[245]

Emperyalist-kapitalist savaş tamtamlarının çalındığı bir 'çılgınlık dünyası'nda "Savaşın sosyal ve politik karakterinin, kişilerin, grupların ya da halkların 'iyi niyeti' ile değil, bilakis savaşı yürüten sınıfın konumuyla, sınıfın devamı olan savaş politikasıyla, modern toplumda egemen olan ekonomik güç olarak sermayenin bağıntılarıyla, uluslararası sermayenin emperyalist karakteriyle...

---

[243] ABD'nin Irak saldırısında en hızlı işbirlikçi rolünü üstlenen AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, "Bir yerlerden kendimizi sağlama almalıyız, yoksa ekonomik parametreler altüst olur. Kazık yersek, elimizde vesika varken, Bush'un ayıbı olur" ("Erdoğan'dan Pazarlık İtirafı: Kazık Yersek Bush'un Ayıbı", Cumhuriyet, 28 Şubat 2003, s.4) diyor!

[244] S. Paker, "Kapitalizmde Yoksulluk, Ekoloji Üzerine Notlar", Barikat Dergisi, No:10, Şubat 2003, s.54-56.

[245] Fırat Kozok, "Askerden Çok Çocuk Ölüyor", Cumhuriyet, 27 Şubat 2003, s.11.

belirlendiğini bilmeliyiz" diyen V.İ. Lenin'in uyarısını bir an dahi unutmadan Yannis Ritsos'un, "Çocuğun gördüğü düştür barış./ Ananın gördüğü düştür barış./ Ağaçlar altında sevdalıların sevda/ sözleridir barış"; Cemal Süreya'nın, "Özgürlüğün geldiği gün/ O gün öldürmek yasak"; Demyan Bedniy'in, "Savaşa gitmemiz buyuruldu/ 'Özgürlük adına' diyerek/ Özgürlük adına! Ama kimin özgürlüğü!/ Söylenmedi bu/ Halkın özgürlüğü olmasa gerek!"; Bertolt Brecht'in, "İlk değil. Ondan önce de/ Başka savaşlar oldu./ Sonuncusu bittiğinde/ Yenenler ve yenilenler vardı./ Yenilen tarafta basit halk/ Aç kaldı. Yenen taraftaysa/ Basit halk aç kaldı yine..."[246] "Savaş istiyorlar/ Bunu yazan/ Öldü bile çoktan.../ Sefere çıkıldığında, kendi düşmanının/ En başta yürüdüğünü bilmez çoğu./ Kendisine komut veren ses/ Düşmanın sesidir.../ Düşmanından söz eden o/ Düşmanın ta kendisidir"[247] dizeleri yüksek sesle haykırılmalıdır...

2.1) 'TERÖRÜN EFENDİLERİ'

"Muini zalimin dünyada erbab-ı denaettir
Köpektir zevk alan esyyad-ı biinsafa hizmetten."[248]

"Abisus abisum invocad"[249] diye betimlenmesi gereken kapitalist vahşetin dünyasında insan(lık)ın 'hakları' ve 'hukuku', kendi koyduğu yasalarını dahi ihlâl eden terörle gasp edilirken; "Şiddet göstermemek inancının birinci maddesidir. Bu aynı zamanda inancının son maddesidir" diyen Gandi gibi düşünüp-davranmak mümkün değildir...

Çünkü 'terörün efendileri'[250] Vietnamları, Afganistanları yaratandır... Gladio'dur, Altın Post'tur... Kapitalist egemenliğin olduğu her yerdedir...

Örnek mi? Alın Afganistan! "11 Eylül sonrasında Afganistan'a 11 bin tondan fazla bomba atıldı. BM tahminine göre dahi, bugün Afganistan'da hâlâ 14 binden fazla, yüksek patlama gücüne sahip olan ve sarı yiyecek paketlerine benzeyen patlamamış bomba bulunuyor. Ve Oxfam yetkililerine göre, Afganistan'da her hafta 50-100 kişi mayınların patlaması nedeniyle ölüyor.

---

[246] Bertolt Brecht, "Gelecek Olan Savaş", Bütün Şiirleri -2, Mitos-Boyut Yay.

[247] Bertolt Brecht, "Duvara Tebeşirle Yazılmıştı", Bütün Şiirleri -2, Mitos-Boyut Yay.

[248] "Dünyada zalimin koruyucusu alçaklardır/ İnsafsız avcıya hizmetten zevk alan da köpektir" (Namık Kemal).

[249] "Uçurum uçurumu çağırır" (Horatius). Bu konuda "Canavarlarla dövüşen, kendisi de bir canavara dönüşmemek için uyanık olmalı. Uçuruma çok uzun süre bakarsanız, uçurum da sizin içinize bakar" demiş Nietzsche...

[250] Bkz: Mesut Karaşahi, Terörün Efendileri, Pınar Yay., 2002; Ali Bakır, "Washington'da Keskin Nişancı, Bali'de Bombalar, Moskova'da Tiyatro Baskını", Kaldıraç Dergisi, No:33, Ocak 2003, s.20-21; Üstün Öngel, "Neden Saldırganlık", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:764, 10 Kasım 2001, s.8; Murat İlem, "Bu da Yunan Susurluk'u", Cumhuriyet, 22 Ocak 2003, s.8.

2002 yılının Ocak ayı itibariyle emperyalist ülkelerin Afganistan'a söz verdiği yardım tutarı 4,8 milyar dolardı. Bu, her Afganlı için 225 dolar anlamına geliyor. Ancak Afgan hükümetinin yaptığı açıklamaya göre, Ekim ayı itibariyle gerçekleşen yardımın tutarı yalnızca 90 milyon dolar oldu. Ülkede hâlen okullar, hastaneler, yollar, elektrik ve hatta temiz içme suyu gibi temel hizmetler tahrip edilmiş hâliyle duruyor ve büyük oranda bir işe yaramıyor. Afganistan halkının ancak %23'ü temiz içme suyuna ulaşabiliyor.

Dünya Gıda Programı (WFP) yetkililerinin açıklamasına göre, ülkede savaş sonrası gıda yardımı gereksinimi daha da arttı. Okul yaşındaki çocukların ancak üçte biri okula gidebiliyor. Kız çocukları için ise bu oran %3..."[251]

Ya ötekiler mi? Örneğin, "1950 yılında öldürülen Komünist Parti lideri Julien La Haut'nun 'faili meçhul' cinayetinin aydınlanmaya başlaması, Belçika'nın 'derin devlet'iyle yüzleşmesine neden oldu..."[252]

Öte yandan Kenan Akın'ın, Cezayir'in bağımsızlık mücadelesini anlattığı 'Cezayir'de Fransız Vahşeti ve Ötesi' başlıklı kitapta,[253] 8 Mayıs 1945'te başlayan direniş ile bağımsızlığın kazanıldığı 5 Temmuz 1962 tarihleri arasında geçen sürede 1,5 milyon insanın hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan trajedi, Fransız vahşetine tanık olan kişilerle yapılan röportajlarla gözler önüne serilir. Cezayirlilerin yaşadıklarına, soykırım, işkence ve tecavüzlere de yer veren kitapta, Tizi-Ouzou, Adrar, Haynel-Madi, Galisane, Tipaza, El-Asnan, Bouji, Tebassa, Mouasker, Batna ve Harrata'da ortaya çıkarılan toplu mezarları, Kenan Akın şöyle anlatır: "Yüzlerce kafatası, kol ve bacak, lime lime olmuş binlerce kemik... İşte Cezayir'deki 'Fransız mirası'... Sonra, diğer toplu mezarlar Fransız vahşetini günümüze kadar taşıyordu".

Ve en son çarpıcı örneğiyle Filistin...

2.2) FİLİSTİN'DE SİYONİST TERÖR

"Bu gece sabaha karşı
Filistin mevzilerinde patlayan şafak
Şafak değil bir silah
Her ölüm bir destan."[254]

"Terörle mücadele eden İsrail için ABD Ulusal Güvenlik Kurulu'nun (UGK) 12 milyar dolarlık yardım paketinde 4 milyar savunmaya, 8 milyar da

---

[251] "Rakamların Dili Olsa...", Devrimci Duruş, No:2, Şubat 2003, s.10.
[252] Duygu Leloğlu, "Monarşi, Cinayet, Entrika", Radikal, 11 Ocak 2003, s.2.
[253] Derin Yay., 2003.
[254] Adnan Yücel, "Bir Özlem, Bir Türkü.

yerleşme bölgeleri ile ekonomiye yardım öngördüğü"[255] "65 tane BM kararını ihlâl eden İsrail"in[256] Filistinlilere yönelik Siyonist terörü mü?[257]

"Filistin kaynaklarına göre ikinci İntifadanın başladığı Eylül 2000'den bu yana:
Vurularak durdurulan ambulans sayısı: 335
Tamamen tahrip olan ambulans sayısı: 35
Hastanelere yapılan saldırı sayısı: 215
Görev başında öldürülen sağlık personeli sayısı: 22 (5'i hekim)
Görev başında yaralanan sağlık personeli sayısı: 415
Kontrol noktalarında doğum yapan kadın sayısı: 48
2001'de %95 olan hastanede doğum oranı 2002'de %71'e düşmüş"tür![258]

Bunların yanında "The Independent gazetesinin haberine göre El Halil kentindeki İsrailli askerlerin gözaltına aldığı Filistinliler için 'işkence loto'su düzenleyip, kurbanları çektirdikleri kâğıtta yazan türde 'cezalandırdığı' ortaya çıktı"![259]

"American Enterprise Institute'deki konuşmasında G.W. Bush'un, terörizmi bırakan, yeni liderlerden oluşan, tam demokratik bir Filistin devletinin kurulduğunu görmek istediğini söyledi"![260]

Evet, "teröre karşı mücadele" yalanına sarılmış ABD İmparatorluğu (ve işbirlikçileri) dünya halklarına karşı acımasız ve kudurgan bir terör uyguluyorlar...

2.3) IRAK

"Korkmuyor bombalardan
Bağdatlı çocuklar
savaş uçakları
varsa Amerika'nın
onların da masallarında
uçan halıları var."[261]

Eski bir Amerikan deniz piyadesi ve Irak'ta canlı kalkan olan Kenneth Nichols'un şuna dikkat çekiyor: "Acı gerçek şu ki, dünyanız Batılı hayata (ge-

---

[255] Özgen Acar, "İsrail'e 12 Milyar Dolar Terör Yardımı", Cumhuriyet, 28 Ocak 2003, s.10.
[256] Melih Aşık, "Washington'da Dağıtılan El İlanı", Milliyet, 30 Ocak 2003, s.13.
[257] Bkz: David Newman, "Barış Lekeli Bir Söze Dönüştü", The Guardian, 26 Kasım 2002; "Bir İki Daha Fazla Filistin", Halkın Birliği, No:5, Ocak-Şubat 2003, s.24; "Filistin Devrimi", Mücadele Birliği, No:24, 8-22 Ocak 2003, s.10-11; Timur Moon, "Biz Filistinliler Yaşamak İstiyoruz", Devrimci Hareket Dergisi, No:8, Şubat-Nisan 2003, s.10-11; Ilan Pappe, "Nakbah'ın Cinleri", Birikim Dergisi, No:166, Şubat 2003, s.97-100; "Filistinlilerin %65'i Sürgünde Yaşıyor", Yeniden Özgür Gündem, 11 Ocak 2003, s.7; "İsrail'den Irkçı Yasak", Evrensel, 9 Ocak 2003, s.10; "İsrail'e Terör Serbest", Vakit, 2 Mart 2003, s.10; "İsrail'e Amerikan Yardımı", Yeniden Özgür Gündem, 6 Ocak 2003, s.7; "Şaron Koltuğu Satın Aldı", Evrensel, 9 Ocak 2003, s.11.
[258] Ümit Şahin, "Ambulansları da Vururlar", Radikal İki, 2 Şubat 2003, s.7.
[259] "İşkence Loto", Akşam, 13 Şubat 2003, s.14.
[260] "Bush: Filistin İçin Hayırlı Olacak", Cumhuriyet, 28 Şubat 2003, s.11.
[261] Sunay Akın, "Masal".

nellikle beyazların hayatlarına) insanlığın geri kalanınkinden daha büyük değer atfetmekte. Sözgelimi 11 Eylül saldırısı yaklaşık 3 bin Amerikalıyı öldürdü. Bu kuşkusuz trajik bir gündü, ama Amerika'nın başını çektiği ambargonun en az 500 bin Iraklı çocuğun ölümüne neden oluşu gibi diğer tarihi olaylarla kıyaslanırsa insanlığın, insan hayatının değeri konusunda müthiş bir çifte standart edinmiş olduğunu teslim etmemiz gerek..."[262]

"Beyaz Saray, 'ebedi hükümranlık' ve 'ebedi dünya egemenliği' rüyasının, temellerini 'döşüyor'. Irak, Avrasya arasında, Ortadoğu petrollerinin denetimi ve Ortadoğu'da ABD güvenlik bölgesi için vazgeçilmez bir kale.[263] Güncellik açısından da en önemli temel taş. ABD'nin bu 'önleyici darbe' hazırlığı, Saddam'a ve Saddam'dan gelecek saldırılara, Saddam'ın 'sahip olduğu' kitle imha silahlarına karşı değil.[264] Onlar işin göstermelikleri..."[265] Yani "Savaş propagandaları arasında bir şey gözden kaçırılıyor: Irak Sorunu sadece ABD'nin stratejik çıkarları açısından ele alınıyor"![266]

3) YENİ ROMA: ABD İMPARATORLUĞU

"Amerikan savaş makinesinin çalışması için
düşman sahibi olmanız şarttır."[267]

Guernica'dan korkan, Guernica'yı sansürleyen[268] ABD İmparatorluğu küresel emperyalist bir tiranlıktır...[269]

---

[262] Kenneth Nichols, akt. Yıldırım Türker, "Irak'a Canlı Kalkanlar", Radikal, 13 Ocak 2003, s.4.

[263] Bkz: Steffen Hertog, "Irak: Savaşın Ekonomi Politiği", Cosmo Politik, No:4, Kış 2003, s.32-35; Şaban İba, "Musul Sorunu, Gerçekte Kürt Sorunudur", Sosyalist Demokrasi Gazetesi, No:1, 8 Şubat 2003, s.7; Sefin Dizayee (IKDP Ankara Temsilcisi), "Kürtlere Bütün Kapılar Açılıyor", Serbestî Dergisi, No:11, Ocak 2003, s.10-20; Baskın Oran, "İşkenceci Türkiye, İşgalci Olacak", Yeniden Özgür Gündem, 2 Mart 2003, s.3.

[264] "Amerika'nın Irak müdahalesini ahlâki ve hukuki açıdan yanlış bulmak, Saddam ve benzerlerini onayladığımızı göstermez. Irak'ta hiçbir insani sorun yokmuş gibi yazıp-çizmek de ahlâki değildir" (Mustafa Erdoğan, "Saldırganlık ve Diktatörlük", Radikal, 31 Ocak 2003, s.9).

[265] Orhan Bursalı, "Savaş Yılları", Cumhuriyet, 19 Ocak 2003, s.6.

[266] Eric Rouleau, "Savaş Propagandası", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:11, 15 Şubat 2003-15 Mart 2003, s.4.

[267] John Stockwell.

[268] "Colin Powell savaş nedeni 'delillerini' sunarken BM Güvenlik Konseyi duvarını kaplayan 'Guernica' reprodüksiyonu 'mavi perdeyle' örtüldü. Guernica 'poşetlendi'" (Nilgün Cerrahoğlu, "Guernica'ya Sansür...", Cumhuriyet, 8 Şubat 2003, s.17).

[269] Ve de bu gerçek "postmodern imparatorluk" yaygaralarının şu tür "ucuz teorileri"ni de yerle yeksan etmiştir: "1789'dan 1914'e uzanan süreçte klasik imparatorluk modellerinin çözülüş süreçlerini bilenler için yeni binyıl; bu bağlamda şaşırtıcı gelişmelere gebe. Rönesans, Reform ve Aydınlanma düşüncesinin akıl, bilim, ilerleme ve ulus-devlet gibi kurucu ilkeleriyle gelişen modern çağ, klasik imparatorluk modellerinin sonunu getirmiş ve 20. yüzyılın özellikle ilk yarısı dağılan imparatorlukların içinde kurulan ulus-devlet modellerine sahne olmuştur. (...) Çağımızın imparatorluğu artık emperyalizmden farklı bir şeydir.

"Eski Yunancadan gelen 'tiran' sözcüğü, 'iktidarını zorbalıkla ele geçiren ve zorbalık üstüne kuran' anlamına gelir. 'Tiran' ve 'Tiranizm' kavramları, bugüne kadar yabancı kaynaklarda, siyasetbilim ve toplumbilim alanlarında çokça ele alınıp çeşitli açılardan çözümlenmiştir. Bugün ABD'nin Başkanı olan G.W. Bush, davranış ve konuşmalarıyla klasik diye nitelendirilebilecek bir tiran tipinin tüm göstergelerini, gerek iktidara geliş koşulları, gerekse iktidara gelmezden önceki kimliği bağlamında hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak bir açıklıkla yansıtmaktadır..."[270]

Örneğin "Uluslararası yaşamın hiçbir alanı ABD'nin tek yanlılığının sınırları dışında kalamıyor. ABD, çıkarlarına doğrudan uymadığı sürece uluslararası hukuk kurallarını hiçe sayıyor. Hem ekonomi, hem toplum ve hem de insan haklar, ABD'nin uluslararası gücünü devam ettirmek için sergilediği bu sistematik aşağılamadan paylarını alıyor..."[271]

"ABD yönetiminin ulaşılması zor yeraltı hedeflerini yok etmek için küçük çaplı 'yeni nesil' nükleer silahlar üzerinde çalıştığı ortaya çıktı. Nükleer silahsızlanmayı savunan The Los Alamos Çalışma Grubu'nun internet sayfasında 10 Ocak'ta Pentagon'daki çok gizli bir toplantıdan alıntılar yayımlandı..."[272]

Buna bağıntılı olarak "Washington Times gazetesi, Başkan George W. Bush'un, ABD ve müttefik ülkelere yönelebilecek herhangi bir kitle imha silahı saldırısına nükleer karşılık verebilmeyi öngören yeni bir stratejiyi gizlice onayladığını yazdı..."[273]

Bunların yanında "Savunma Bakanlığı'nın 'Karanlıklar Prensi' olarak anılan danışmanı Richard Perle, ABD'nin reform yapmazsa Irak'ın ardından Suriye'yi de hedef alabileceğini söyledi".[274] Ve "Irak savaşına karşı Almanya'yla ittifaka giden Fransa için de 'Artık ABD'nin müttefiki değil' dedi. Fransa'yı 'ABD'nin liderliğine ve Avrupa'daki Amerikan rolüne karşı tavır koyuyor. Bu çok zor durumu, dar kafalı ve değersiz Fransız amaçları için kötüye kullanmaya çalışıyor' sözleriyle eleştiren Perle, 'Bu, ABD'ye artık halkının desteğini kaybetmiş bir li-

---

Modern egemenlik kavramı kök saldığı her yerde toplumsal alanı baştanbaşa kuşatan hem kendi kimliğini korumak hem de öteki olan herkesi dışlamak için hiyerarşik toprak sınırları dayatan bir Leviathan yaratmıştı. Negri ve Hardt, 'Emperyalist dünya haritasındaki ayrı ulusal renkler imparatorluğun küresel gökkuşağı içinde erimekte ve kaybolmaktadır'" (Oktay Gökdemir, "Amerika ve İmparatorluk...", Cumhuriyet, 21 Ocak 2003, s.2).

[270] Ahmet Cemal, "Bush ve Tiranizmin Çözümlemesi...", Cumhuriyet, 27 Şubat 2003, s.15.

[271] Sami Naïr, "ABD'nin Yeni Dünya Düzeni", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:11, 15 Şubat-15 Mart 2003, s.9.

[272] "ABD Yeni Nükleer Silahlar Üretecek", Cumhuriyet, 20 Şubat 2003, s.11.

[273] "ABD'nin Gizli Nükleer Stratejisi: Kirli Silaha Kirli Silahla Karşılık", Cumhuriyet, 1 Şubat 2003, s.11.

[274] "Şam, Pentagon'un Listesinde", Cumhuriyet, 24 Şubat 2003, s.11.

der olan Almanya Başbakanı Gerhard Schröder'in tavrından daha çok zarar veriyor' diye eldedi..."[275]

Ve bir şey daha: "Newsweek'teki habere göre, FBI Başkanı Robert Mueller, Amerika'da yaşayan Müslüman ve cami sayısının saptanması için 56 bölge temsilcisine talimat verdi. Uygulamanın, terörizmle mücadele kapsamında bölgelerin demografik yapısını belirleme amacıyla yapılacağı bildirildi..."[276]

Özetle emperyalist ABD İmparatorluğu bir günde oluşmadı...[277] "Amerika'nın bugünkü tutumunu, tarihinden çıkaracağınız kesitlerle algılamanız çok kolay...

Bir eski ABD Başkanı, Theodore Roosevelt, ülkesinin dış politikasını şu sözlerle açığa vurmuş örneğin: 'Tatlı konuşunuz, fakat yanınızda büyük bir sopa bulundurunuz, bu suretle çok uzağa gidebilirsiniz...' George W. Bush, aynı yolda. Aba altındaki sopasıyla, özgürlük diyor, barış diyor, tatlı tatlı konuşuyor, savaşa koşuyor...

Olası savaş sonrası, Irak'ta nasıl bir yönetim oluşturulacağına ilişkin soru işaretlerine de ABD tarihinden yanıt bulunabilir aslında: 1898 yılında Filipinler'in başkenti Manila, Filipinlilerin de desteğiyle ABD tarafından işgal edildi. -Bundan birkaç yıl önce Kuzey Irak'taki CIA Kürtlerinin gönderildiği Guam adası da bu dönemde ABD'nin oldu.- Filipinliler kendileri bir hükümet kurmaya kalkınca -olacak iş değil tabii- ABD müdahale etti ve oraya yargıç Taft'ı 'genel vali' olarak atadı.

Dönemin Başkanı Mc Kinley, 'Filipinler bize, Küba ve Porto Riko gibi, tanrıların inayetiyle emanet edildi. Ülke, böyle bir görevi yerine getirmekten kaçabilir mi? Filipinler sonuna kadar bize ait' derken, ünlü Amerikalı yazar Mark Twain, 'Böyle giderse, gelecekte Amerikan bayrağındaki beyaz çizgiler siyah olacak, yıldızların yerinde de kuru kafalar bulunacak...' yorumu yapıyordu..."[278]

"1895-Cumhuriyet Partili Senatör Henry Cabot Lodge, Forum dergisinde çıkan bir makalesinden: 'Küçük Devletler geçmişte kalmıştır ve bir gelecekleri de yoktur. Çağımızın yönelimi toplumların ve toprakların büyük egemenlikler içine alınmasıdır... Bu gidişat uygarlığın ve insanın gelişiminin doğrultusudur. Dünyanın büyük ulusu olarak Birleşik Devletler bu hareketin dışında kalamaz'.

---

[275] "Fransa Artık Bizden Değil", Radikal, 6 Şubat 2003, s.11.
[276] Zülal Kalkandelen, "Potansiyel Teröristler...", Cumhuriyet, 23 Şubat 2003, s.10.
[277] Bkz: Doğan Bulgan, "İmparator, Türkiye ve Savaş", Fırat'ta Yaşam, No:182, 24 Şubat 2003, s.3; "Tarihsel Çöküş ve Savaş", Mücadele Birliği, No:24, 8-22 Ocak 2003, s.12-15; Murat Ayar, "Yeryüzünü Kuşatan Tehlike: ABD Yayılmacılığı", Haksöz Dergisi, No:143, Şubat 2003, s.7-9; Mehmet S. Bermek, "Petrol Kokusu", Öteki Okumalar Dergisi, No:1, Şubat 2003, s.49; "ABD'yi Kim Denetleyecek?", Özgür Düşün, No:10, Şubat 2003, s.6-7; Yıldırım Türker, "Tom Amca'nın Kabinesi", Radikal, 3 Şubat 2003, s.4; Remzi Gökdağ, "Geronimo: Vahşi Batı'nın 'Savaş Suçlusu'", Cumhuriyet, 9 Şubat 2003, s.10.
[278] Işık Kansu, "ABD Tarihinden Kesitler", Cumhuriyet, 24 Şubat 2003, s.17.

1898-Cumhuriyet Partili Senatör Albert JBeveridge, 16 Eylül 1898'de yaptığı seçim konuşmasından: 'Sorun... bir Dünya sorunudur. Amerika'nın dünya ticaretinin egemenliğini ele geçirmek üzere karşı konulamaz yürüyüşüne devam edip etmeyeceği sorunu... İşte Eski Dünya uykudan uyanmış Amerika'nın gücü ve kendinden emin güçlü geleceği karşısında şaşkınca gözlerini ovmakta... Muhalefet bize halkların rızası olmadan onlara hükmedemeyeceğimizi söylemekte. Yanıtlıyorum: Özgürlüğün kuralı meşruiyetin kaynağının yönetilenlerin rızasından almaktır ama bu ancak kendisini yönetebilenler için geçerlidir... Okyanuslar bizi görevimiz ve arzuladığımız topraklardan alıkoyamaz. Bugün tükettiğimizden çok üretiyoruz, işten çok işçimiz, yatırılandan çok sermayemiz var... dolayısıyla ürünlerimize, sermayemize, emeğimize yeni pazarlar bulmak zorundayız. (Yeni egemenlik alanlarının katılmasıyla) sadece bir ticaret artışı değil, devletimizin imparatorluğu da başlamış olacaktır... Ticaretimiz yayıldıkça özgürlük bayrağı yerküreyi ve okyanusun yollarını kuşatacak ve silahlarımızın bekçiliğinde bütün insanlık bayrağımızı selamlarken özgürlük ve uygarlığın şafağı da sökecektir... Amerikan halkı tüm dünyaya halk ve şerefi öğretecektir. Biz dünyadaki görevimizden kaçamayız... Kaderin bize görev verdiği hiçbir yerden, orayı özgürlük ve uygarlık adına kurtarmaktan kaçınamayız. Tanrının vaadi yerine gelecek ve bayrağımız tüm insanlığın sembolü olacaktır'.

1901-Hukukçu ve tarihçi Brooks Adams, Atlantic Monthly'deki makalesinden: 'Batı yarıkürede bir sütun gibi yükselen, her iki okyanustaki limanlarıyla, karşısında Çin, ayaklarının altında Güney Amerika olan ülkemiz Avrupa'nın genişlemesinin önündeki engeldir... Eğer savaş gelecekse, Birleşik Devletler bununla şimdi yüzleşmelidir. Vazgeçmek zayıflık olacaktır... Kalıcı bir huzur düzeni Amerika'nın üstünlüğü herkes tarafından kabul edilene kadar gerçekleşemeyecektir. Bu nedenle bu üstünlüğü kabule zorlamak için en az zararlı yol bunun acilen yapılmasıdır. Amerika şimdi olduğu gibi gelecekte de gireceği her savaştan muzaffer çıkacaktır...'

1839-Gazeteci ve diplomat, John L. O'Sullivan, Democratic Review'deki makalesinden: 'Geleceğin büyük ulusu Amerikan halkının, başkalarının geçmiş tarihleri ile bağları yoktur. Tersine bizim ulusal şahlanışımız yeni bir tarihin başlangıcıdır... ve güvenle söyleyebiliriz ki ülkemizin kaderi geleceğin büyük ulusu olarak çizilmiştir... Dünya uluslarını kurtarıcı olarak bu kutsal misyona Amerika seçilmiştir'.

1885-Sosyal Darvinciliğin savunucusu, din adamı Josiah Strong'un 'Our Country' başlıklı kitabından: 'Tanrı bizim Anglosakson uygarlığımızı dünya halklarına damgasını vuracak bir şekilde donatmıştır. Ve bu misyonu yerine

getirecek kuvveti de verecektir. Güvenim odur ki insanlığa kendi uygarlığını taşıyacak bu ulusun gücü, Çin'de olduğu gibi sayısal üstünlükten değil... kendine özgü uygarlık ve saldırganlık özellikleriyle donanmış olarak tüm insanlığa kendi kurumlarını uygulatacak ve tüm Dünya'ya hâkim olacaktır... Bu ulusun mensupları olarak çağların Cebelitarığını (zamanın ve yolların geçidi anlamında kullanıyor -y.n.) ele geçirip dünyanın geleceğine egemen olacağız'".[279]

IV. AYRIM: 'SONUÇ YERİNE' ANIMSATMALAR

"Mesele dünyayı anlamak değil, değiştirmektir."[280]

Nâzım Hikmet'in, "Yedi kat yerin altından uğultular geliyor./ Çok alâmetler belirdi vakit tamamdır./ Haram sevaboldu, sevap haramdır.../ Çok alâmetler belirdi vakit tamamdır./ Duyuldu kim ölüm satılıp kâr edile,/ kendi kendilerini redd-ü inkâr edile..." dizelerindeki betimlemesiyle paralellik taşıyan bir vahşetin eşiğindeyiz...

Bu bir tehdit; ama aynı zamanda da insan(lık) için bir imkân...

Giderek büyüyen tehdit karşısında, imkânın değerlendirilebilmesi için ezilenlerin, ötekilerin, mağdurların, emekçilerin isyanıyla beslenmeyen hiçbir 'hak' ve 'hukuk' söyleminin 'YDD' cehenneminde sorun çözücü olamayacağı göz ardı edilmemelidir...

Bu bağlamda E. Fromm'un, "İnsanın kendisi olma, kendi kendisini öne sürme ve kendi kendisi olmasını engellemeye çalışan herkesle savaşma hakkı vardır"; P. Bourdieu'nun, "Ancak çözümlemek ve eleştirmek sayesinde toplumsal gerçeklik anlaşılabilir ve değiştirilebilir"; Emiliano Zapata'nın, "Zalim hükümetlerden elinizde şapkanızla değil, silahla adalet isteyiniz"; Pir Sultan Abdal'ın, "Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan" uyarıları kulaklara küpe edilerek, daima anımsanmalı: "Tarih hiçbir şey yapmaz, 'engin zenginliğe sahip değildir' o, 'savaşımlara girişmez'! Bütün bunları yapan, bütün bunlara sahip olan ve bütün bu savaşımlara girişen, insandır, gerçek ve yaşayan insan"dır![281]

O insan ki başkaldırandır...[282] Çünkü Horkheimer'ın deyişiyle, "Zamanımızın gerçek bireyleri, kitle kültürünün kof, şişkin kişilikleri değil, ele geçmemek ve ezilmemek için direnirken, acının ve alçanışın cehennemlerinden geçmiş fe-

---

[279] Akt. Erdal Yavuz, "Asıl Niyet", Radikal İki, 2 Mart 2003, s.5.

[280] Karl Marx.

[281] F. Engels, K. Marx-F. Engels, Kutsal Aile, s.129.

[282] "Bence siz henüz yeterince acı çekmiyorsunuz! Çünkü siz kendi acınızı çekiyorsunuz, insanın acısını çekmiyorsunuz. Tersini söylerseniz yalan söylemiş olursunuz. Siz hiçbiriniz benim acı çektiğim şeyden acı çekmiyorsunuz" (Nietzsche).

dailerdir. Bu şarkısı söylenmemiş kahramanlar, başkalarının toplumsal süreç içinde bilinçsiz olarak hedef olduğu terörist imhaya bilinçli olarak hedef kılmışlardır kendi varlıklarını..."

Tüm bunların ışığında inanç ve ütopyalarını yitirmiş yılgın ve 'yorgun savaşçılar' geleceğin ABD'nin olacağını düşünüyorlar. 11 Eylül sonrası ABD emperyalizminin geliştirdiği küresel terörle şoka girenler, ABD saldırganlığını karşı konulmaz, yıkılmaz bir imparatorluk olarak görüyor... İnsanlığı bir ağ gibi saran kitle iletişim araçlarıyla-teknikle bu fikir, her gün milyonlarca insanın kafasına kazınıyor...

İşte en tehlikeli yalan da budur... Unutulmasın; bu yalana kanarak, 'Yeni Roma'yı ya da "ABD imparatorluğunu biz de yaratıyoruz -kendimizi küçümseyerek, geçmişimizi geleceğe yönelik yeniden yaratmayarak. ABD'nin gücü, silahından çok başkalarını güçsüz olduklarına inandırmasında..."[283]

Gore Vidal'ın, "Amerikan insanını yarısı hiç gazete okumaz. Yarısı da hiç oy kullanmaz. Neyse ki ikisi de aynı yarı" diye betimlediği ABD'nin karşı konulmaz bir imparatorluk olduğu fikri büyük yanılgıdır... Aksine 21. yüzyılda ABD'yi, büyük devrimci dalgalar bekliyor...

[283] Gündüz Vassaf, "İğne ve Çuvaldız", Radikal, 2 Mart 2003, s.23.

HUKUK(SUZLUK) MU? İLGİLİLERİNE AÇIK MEKTUP!*

TEMEL DEMİRER

'Türkiye demokratikleşiyor'MUŞ!? 'Yasalar haklar gözetilerek yenileniyor'MUŞ!?[1] 'AB'ye girip, en üst standartlarda vatandaşlık haklarına sahip olunacak'MIŞ!? 'Nihayet işkence de bitiyor'MUŞ!?[2] 'Kürtler ve ayrıca öteki azınlıklar haklarına sahip oluyor'MUŞ!? Vb.leri, vb.leri...

Ama bir dakika! Daha birkaç gün önce, 9 Eylül 2004'te Fikret Başkaya Ankara 15. Asliye Hukuk'un kapısında değil miydi?

---

* Uzun Yürüyüş Dergisi, No:67, Ocak-Şubat 2005.

[1] DGM'ler, 'yeni' yasal 'düzenlemeler' ve düşünce özgürlüğü konusunda bkz. Sabiha Temizkan, "Yeni TCK'de Eski Ruh", Ü. Özgür Gündem, 5 Eylül 2004, s.7; Şiar Rişvanoğlu, "DGM'ler 'Şekil' Değiştirdi, ABD Patentli Dikta İnfaz Yasası Yolda", İşçi Mücadelesi Dergisi, No:13, Temmuz-Ağustos 2004, s.71-74; Hasip Kaplan, "DGM'ler Kapandı Değişen Fazla Bir Şey Yok", Tükenmez Dergisi, No:4, Temmuz-Ağustos 2004, s.37; Y. Tannkulu-A. Kılıç, "DGM'ler Sadece Tabela mı Değiştirdi?", Ü. Özgür Gündem, 5 Eylül 2004, s.6; "DGM-Hukuk-Cezaevi-İşkence-Teorit...1", Sorun Polemik, No:9, Kış 2003, s.109-114; "DGM'de Tabela Değişti", Evrensel, 1 Temmuz 2004, s.3; K. Tekin Sürek, "12 Eylül Hukuku", Evrensel, 30 Aralık 2003, s.3; "12 Eylül Yasaları Hâlâ Yürürlükte", Fırat'ta Yaşam, No:203, 12 Eylül 2003, s.5; Hüsnü Öndül, "İfade Özgürlüğü ve Başkaya Davası", Ülkede Özgür Gündem, 7 Eylül 2004, s.5; "İfade Özgürlüğü İhlâli Sürüyor", Ü. Özgür Gündem, 5 Haziran 2004, s.2; "Düşünce Hâlâ Yargılanıyor", Ü. Özgür Gündem 20 Nisan 2004, s.5; Bill Çetin, "Demokrasi, Düşünce Özgürlüğü ve 312. Madde", Yeni Binyıl, 6 Temmuz 2000, s.15; "İfade Özgürlük Bekliyor", Fırat'ta Yaşam, 9 Ocak 2004, s.8; Can Dündar, "Bugün Bir Gazeteci Hapse Giriyor", Milliyet, 25 Ekim 2003, s.15; "Sinan Kara Yine Cezaevine Girecek", Evrensel, 16 Ekim 2003, s.4; "Sinan Kara Cezaevine Giriyor", Cumhuriyet, 22 Ekim 2003, s.8; "Sinan Kara Cezaevinde", Cumhuriyet, 28 Ekim 2003, s.3; "Sinan Kara: Suçsuz Ama Cezaevine Girecek", Y. Özgür Gündem, 23 Ekim 2003, s.10; H. Bülent Kahraman, "Hukuk ve Bazı Şeyler", Radikal, 1 Kasım 1999, s.9; "Bir Adalet Komedisi Daha", Odak Dergisi, 6 Ocak 2004, s.12; Çetin Altan, "Evrensel Hukuk ve Yerel Guguk", Milliyet, 12 Aralık 2003, s.4.

[2] "İnsan Hak(sızlık)ları"nın Türkiye'deki pratiği için bkz. "Burjuva Kültürünün Bir Parçası; Sömürü Sisteminin Olmazsa Olmaz Yol Arkadaşı: İşkence!", Güney Dergisi, No:29, Temmuz-Ağustos-Eylül 2004, s.13-15; Murat Paker, "'Reality Show' Olarak İşkence", Birikim Dergisi, No:182, Haziran 2004, s.19-26; "Emperyalist-Kapitalist Sistemin Zindan Gerçeği", Kızıl Bayrak, 29 Mayıs 2004, s.20; İzzettin Önder, "İşkencenin Güçlü Mantığı Var", Sanat ve Edebiyat Dergisi, , Haziran-Temmuz 2004, s.38-39; "Türkiye İşkencecileri Korumaktan Mahkûm", Evrensel, 9 Haziran 2004, s.4; Mahmut Oral, "İki Polis İşkenceden Yargılanıyor", Cumhuriyet, 5 Ağustos 2004, s.8; Y. Tüfekçi, "Hortlayan Paranoya... Fişleme Dedikleri...", Barikat Dergisi, Mayıs 2004, s.34-41; Alper Turgut, "Ailelerden F Tipi Cezaevine İsyan", Cumhuriyet, 8 Ağustos 2004, s.4; Perihan Maden, "F-Tipi Yaşamlar Nasıldır?", Radikal, 4 Eylül 2004, s.22; M. İzzet Çelik, "12 Eylül'ün Yıldönümünde Hatırladıklarım ya da Unutturulmaya Çalışılanlar", Odak Dergisi, 8 Eylül 2004, s.10-13; Emirali Türkmen, "Bir Fırtına Şarkısı ya da Hayatın Mağduru: İHD", Birgün, 27 Temmuz 2004, s.12; Saim Canatan, "Çağdaş İnsan Hakları", Cumhuriyet, 2 Temmuz 2004, s.2.

Ya da 'yaygarasını kopartıkları' oncasının ardından neden bir kez daha Umut Yayıncılık'tan yayınlanan bir kitaptaki yazımın, Uzun Yürüyüş Dergisi'nde de yayınlanmasından ötürü bir kez daha neden yargılanıyorum?

Nedeni 'malum' ve bir 'sır' olmasa da anımsatalım:

"Düşünce hayatında neyin yasak olduğunu ve neyin okunacağını belirleyen katı kurallarla yönetilen toplumlar, uygar bir toplum olamaz..."[3]

"İnsanın varoluş nedeni yasa değil ama yasanın varoluş nedeni insandır; yasa demokraside insanın varoluşudur, oysa bütün öteki rejimlerde insan yasanın varoluşudur. Demokrasinin temel farkı işte budur..."[4]

"Bir hukuksal öğe bir siyaset alanıdır, bir güç alanıdır"; ve de "yasaların işleniş süreçleri aynı zamanda yeni bir toplumsal gerçekliğin oluşma, oldurulma sürecidir..."[5]

"Hukukun üstünlüğü ya da yasal düzenlerin öneminin ısrarla işaret edilmesinin birçok nedeni olmakla birlikte, temel nedenin içinde yaşanılan toplumun farklılaşması, uzmanlaşması olduğunu söyleyebiliriz. (...) Kapitalist devlette hukuk, dolayısıyla özel mülkiyet teminat altına alındığı ve yüceltildiği ölçüde, aslında özel mülkiyet ve onun sağladığı olanakları yüceltir..."[6]

"Her toplum biçiminde bir hukuk anlayışının olduğunu biliyoruz..."[7]

Yargılanacağız, yargılanmamız sürecek... Ta ki, o bir güne dek...

"Düşünmek zor iştir. Muhtemelen bu nedenle çok az kişi düşünür" diyen H. Ford'un durmadan doğrulandığı bir coğrafyada, 12 Ekim 2003 tarihli yazımı, takriben bir buçuk, iki yıl sonra ve *güncelliğinden hiçbir şey kaybetmemişliğiyle okuyucunun (ve elbette meraklı gözlerin) dikkatine bir kez daha sunuyorum.*

"Düşünce suçu,
Sokrates'i yargılayan yargıçlarla başlayan,
Galileo'yu yargılayan yargıçlarla süren,
oradan günümüze kadar uzanan
gericilik dramının öyküsüdür."[8]

---

[3] Edward Said, "Edebiyat ve Literalizm (Tekanlamcılık)", Edebiyat ve Eleştiri, No:71, Kasım 2003/07, s.11.

[4] K. Marx, Hegel'in Hukuk Felsefesi'nin Eleştirisi, çev. Kenan Somer, Sol Yay., 1997, s.47.

[5] Huricihan İslâmoğlu, "Değişen Hukuk, Toplum ve Devlet İlişkileri Üzerine", İktisat Dergisi, No:437, Mayıs 2003, s.5-11.

[6] Fuat Ercan, "Neo-Liberal Orman Yasalarından Kapitalizmin Küresel Kurumsallaşma Sürecine Geçiş...", İktisat Dergisi, No:437, Mayıs 2003, s.13-16.

[7] "'Karakuşi Hukuk Anlayışlarıyla Devrimcilere Niçin Saldırıyorlar?", Sorun Polemik Dergisi, No:9, Kış 2003, s.115.

[8] Umberto Eco.

Daha önceleri de yazdığım, hem de pek çok yazdığım (ve korkarım daha da yazmak zorunda kalacağım) bir konuda, bir kez daha yazmaktan, hiç de bahtiyar değilim...

Bilmeyen yok: "AİHM'de işkence ve düşünceyi açıklama özgürlüğü denilince ilk akla gelen ülke, ne yazık ki Türkiye. Çünkü Türkiye bu konularda üç olumsuz rekorun sahibi:

Birinci: İşkence gibi onur kırıcı bir suçtan en çok hüküm giyen ülke Türkiye.

İkinci: Düşünceyi açıklama özgürlüğünü ihlâl nedeniyle verilen hükümlülük kararlarının üçte ikisi Türkiye'ye ait. Kalan üçte biri ise Avrupa Konseyi'ne dahil 43 ülkeye ait.

Üçüncü: 8 Temmuz 1999'da, bir gün içinde, düşünceyi açıklama özgürlüğünü ihlâl nedeniyle 11 davadan hüküm giyen tek ülke..."[9]

Ve ben Türkiyeliyim; Türkiye'deyim...

'Düşünmenin, ifadenin suçlandığı' bu kesit; çok şeyin tuluat-vodvil-dram öğeleriyle betimlenmesinin mümkün olduğu karmaşa... Ya da Bertolt Brecht'in, "Mizahın olmadığı yerde yaşamak zor, her şeyin mizah olduğu yerde yaşamaksa olanaksızdır" dediği sanki...

Böylesi bir iklimde Mirabeau'nun, "Adalet topaldır, ağır ağır yürür, fakat gideceği yere er geç varır" sözü, beni, artık eskisi gibi etkilemiyor... Bunu yerine, -ne yalan söyleyeyim- Louis Brandeis'in, "Eğer yasalara saygı gösterilmesini istiyorsak, önce saygı duyulacak yasalar yapılması lazımdır"; Beydaba'nın, "Hukukun en kötüsü suçsuzu korkutandır" sözüne daha çok inanmaya başladım...

Tıpkı, bu kesitte durmadan terennüm ederek dilimden düşürmediğim; Syrus'in, "Hak tanımayan devlet özgür olamaz"; Çiçero'nun, "Daha fazla yasa daha az adalet demektir"; J.J. Rousseau'nun, "Kuvvet 'hak' doğurmaz, sadece meşru kuvvete itaat mecburiyeti vardır" sözleri gibi...

'NEDEN' Mİ?

"Yazarlığı meslek olarak seçen,
atılganlığı da meslek olarak seçmelidir."[10]

T.C. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2003/426 Hazırlık No; 2003/500 Esas No; 2003/500 İddianame No'lu, 29 Mart 2003 tarih ve İst. DGM Savcısı Ahmet Ayvaz (22030) imzalı iddiana-

[9] Sami Selçuk, "'Bu Kafa' Kökten Değişmeli", Radikal, 25 Haziran 2003, s.9.
[10] Beaumarchais.

menin, 'sanık'lar listesinde adım olmasa da; "*Suç olduğu iddia edilip, kanıt olarak sunulan şeylerden sorumluyum*"...

Sorumluyum; çünkü kişisel bir şeyler öğrendiğim[11] ve elbette hayranlık duyduğum[12] insanlardan biri olan İbrahim Kaypakkaya'yı konu alan 1) 'Saklanmaya Çalışılan Bir Meşale İbrahim Kaypakkaya' başlıklı kolektif kitabın yazarlarından biri[13] olmam yanında;

2) Her ne kadar, DGM savcılığının 'Hazırlık Evrakı Ekleri İncelendi' alt başlığında, "Keza söyleşilen yazar..., ..., TEMEL DEMİRER, ..., ..., haklarında ise Basın Kanunu çerçevesinde sorumlu olabilecekleri bir konu bulunmadığından dava açılmamasına" dense de;

Yine 'Kitabın İncelenmesine Gelindiğinde' alt başlığında, "*Ölüme Meydan Okuyan Kahraman Başlıklı* 40, 41. sayfalar arasında süren yazıda: 'Kahraman çevresine ölüm vermez, ama ölüme meydan okur'... 'İBRAHİM, 68 yükselişinin can alıcı çelişkilerini kendi ruhunda hararetle yaşayan bir insandır'" diyen *Bana ait, tarafımdan kaleme alınan ibareleri de 'suç' kanıtı olarak gösterilip*;

'Sanık ilan edilen' Barış Açıkel ve Beşir Kasap hakkında, "TKP/ML-TİKKO isimli silahlı terör örgütüne yardım ve yataklık yapmak-bölücülük propagandası yapmak", suç isnadıyla cezalandırılmaları istenmektedir...

* * *

Bu durum karşısında şunu ikircimsiz bir netlikle ifade etmeliyim: 'Saklanmaya Çalışılan Bir Meşale İbrahim Kaypakkaya' başlıklı kolektif kitabın 35 ila 63. sayfaları arasında '*Kaypakkaya'nın Çağrısı*' başlığıyla yayınlanan yazımın 40 ve 44. sayfasındaki ibareler, eğer 'suç' ise ve iki arkadaşım bunlardan ötürü cezalandırılacaksa, isnat edilen 'suçun' birinci dereceden müsebbibi benim...

Çünkü bu satırların altında benim imzam var; ve yazdıklarım, düşüncelerim suç ise; bunun muhatabı yayıncılar değil; benim...

* * *

Kaldı ki, İst. DGM Savcısı Ahmet Ayvaz (22030) imzasıyla hazırlanan evrak oldukça gelişigüzel ve dikkatsizdir...

40. sayfada 'suç' kanıtı olarak sunulan: "Kahraman çevresine ölüm vermez, ama ölüme meydan okur" sözü Aristo'nundur... Bu sözün Aristo'nun olduğu 14 no'lu dipnotta belirtilmiştir...

---

[11] "Hiçbir insana rastlamadım ki, onda öğrenilecek bir şey olmasın" (Alfred de Vigny).

[12] "Hayranlık duymaktan yoksun olmak, basit zekâya en büyük işarettir" (Honore de Balzac).

[13] Nihat Behram, Ragıp Zarakolu, Ali Tayyapan, Hasan Kıyafet, Temel Demirer, Mihri Belli, Muzaffer Oruçoğlu, Şükran Soner, Oral Çalışlar, Nurgüzel Oral, Saklanmaya Çalışılan Bir Meşale İbrahim Kaypakkaya, Der. Barış Orhun Zeki, Umut Yayıncılık, Ocak 2003.

Aristo'nun söylediği bir söze gönderme yapılarak, "TKP/ML-TİKKO isimli silahlı terör örgütüne yardım ve yataklık yapmak-bölücülük propagandası yapılır"? Bunun mantıki bir açıklaması var mıdır?

Öte yandan 40 ve 44. sayfa arasındaki "İBRAHİM, 68 yükselişinin can alıcı çelişkilerini kendi ruhunda hararetle yaşayan bir insandır" ibaresine gelince; bu bir durum saptamasıdır; tıpkı 'güneş doğudan doğar, batıdan batar' gibi... Herhangi bir durum saptamasıyla, "TKP/ML-TİKKO isimli silahlı terör örgütüne yardım ve yataklık yapmak-bölücülük propagandası yapılır"? Bunun mantıki bir açıklaması var mıdır?

Bu soruma bir şey daha eklemeliyim: İddia makamı, "TKP/ML-TİKKO isimli örgütün bir terör örgütü" olduğu sonucuna nereden varmıştır? Yoksa iddia makamı, "Biz dünyayı olduğu gibi değil, olduğumuz gibi görürüz" diyen Stephen R. Covey gibi mi düşünmektedir?

Oysa araştırmalarımdan bildiğim ve okuduğum kadarıyla söz konusu örgüt, kendini hiçbir koşulda terörist olarak nitelememiş; aksine Marksist-Leninist, komünist olduğunun altını özenle çizmiştir...

Görünen odur ki, İst. DGM Savcısı Ahmet Ayvaz (22030) imzalı iddianame verili hukukun negatif kullanımına ve düşünce ile ifade özgürlüğüne geleneksel karşıtlığa bir örnek teşkil etmektedir...

'HUKUK' NE? YA DA POZİTİF-NEGATİF KULLANIMI...

"Adlandırmak ve sınıflandırmak
ikincil dereceden bir sorunsaldır."[14]

K. Marx'ın ifadesiyle, "Din, aile, devlet, hukuk, ahlâk, bilim, sanat vb., tikel üretim biçimlerinden başka bir şey değildirler ve genel üretim yasasına uyarlar..."

"Her üretim biçimi, kendine özgü hukuksal kurallarını; kendi yönetim tipini vb. yaratır..."[15]

"Varlıklarının toplumsal üretiminde insanlar aralarında zorunlu, kendi iradelerine bağımlı olmayan belirli ilişkiler kurarlar; bu üretim ilişkileri, onların maddi üretici güçlerinin belirli bir gelişme derecesine tekabül eder. Bu üretim ilişkilerinin tümü, toplumun üretim yapısını, belirli toplumsal bilinç biçimlerine tekabül eden bir hukuki ve siyasal üstyapının üzerinde yükseldiği somut temeli oluşturur..."[16]

---

[14] Edgar Morin.
[15] K. Marx, Philosphie, Paris: Folio/Gallimard, 1998, s.452.
[16] K. Marx, Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı, A.g.e., s.22.

"Her üretim biçimi kendine özgü hukuksal kurumlarını yaratır. (...) Faustrecht (en güçlünün hukuku) da bir hukuktur ve bu hukuk, 'hukuk devleti'nde başka bir biçim altında varlığını sürdürür..."[17]

"İnsanın varoluş nedeni yasa değil ama yasanın varoluş nedeni insandır..."[18]

"Toplum hukuk üzerine kurulmaz, bu bir hukuksal yapıntıdır. Tersine, hukuk, topluma dayanmalıdır. (...) Eski yasalar, yeni toplumsal gelişmenin temeli yapılamaz. (...)

Yeni toplumsal ihtiyaçlar ve talepler karşısında eski hukuksal temeli savunmak, var olan ihtiyaçlarla sürekli bir çelişki içindedir..."[19]

Öncelikle 'hukuk ne?' deyince bunlarını göz ardı edilmesi gerekiyor...[20]

* * *

İkincisine, yani 'hukukun pozitif-negatif kullanımı' sorunsalına gelince...

"Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in, 'Yargı çok hata yapıyor' dediği"[21] "Türkiye'de, yaygın bir hukuk geleneği var: Yasalar çerçevesinde tanımlanan bir 'hukuk'un, 'karşı' tarafa yönelik olarak kullanılacak stratejik bir araç olarak kabulü ve bu şekilde uygulanması"dır.[22] Bu verili hukukun negatif kullanımıdır...

Ancak, "20. yüzyıla kadar öne çıkan 'ders verici' ve 'ıslah edici' ceza adaleti anlayışı artık yerini onarıcı adalete bırakıyor"ken;[23] yine verili hukukun pozitif kullanımı da söz konusu olabilir...

Unutulmamalıdır ki, "Pozitif hukukun yegâne kaynağını devlet iradesi, yegâne amacını da devleti korumak olarak düşünmek hukuka aykırıdır. Çünkü böyle bir anlayış devlet ile uyumlu olmayan bütün değerlerin yok edilmesini, arzu edecektir".[24]

---

[17] K. Marx, Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı, A.g.e., s.225.

[18] K. Marx, Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi, çev. Kenan Somer, Sol Yay., 1997, s.47.

[19] K. Marx, Ren Bölgesi Demokratlar Komitesi Davası'ndan, 1849.

[20] Bkz: Onur Karahanoğulları, "Marksizm ve Hukuk", Birikim Dergisi, No:173, Eylül 2003, s.60-80; Evgeny B. Pasukanis, Genel Hukuk Teorisi ve Marksizm, çev. Onur Karahanoğulları, Birikim Yay., 2002; Zafer Üskül, "Yöneticiler Hukuku Dikkate Almıyor", Evrensel, 11 Temmuz 2003, s.2; Ahmet Çelikkol, "Adalet Ruhun Gıdasıdır", Radikal, 22 Temmuz 2003, s.9; Hacer Yüksel, "DGM'ye Hukuk Dersi", Evrensel, 27 Temmuz 2003, s.3; Çetin Aşçıoğlu, "'Hak' Deyince...", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:837, 5 Nisan 2003, s.10; Çetin Aşçıoğlu, "Hak Savunucusu Avukatlar ve Yargı", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:859, 6 Eylül 2003, s.14; Çetin Aşçıoğlu, "Hukuku Yozlaştıran Hukuk Eğitimi Sorgulanmalı", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:832, 1 Mart 2003, s.7; Orhan Bursalı, "Önce Adalet", Cumhuriyet, 23 Eylül 2003, s.6; Erol Ertuğrul, "Hukuk Devleti mi, Yasa Devleti mi?", Cumhuriyet, 5 Ağustos 2003, s.2; Demet Bilge, "Eski Sorunlarla Yeni Adli Yıl", Radikal, 9 Eylül 2003, s.9; Turgut Tarhanlı, "Hukuk İçin Hukuka Karşı", Radikal, 10 Haziran 2003, s.8; Özlem Güvenli, "Adalete Güvenimizi Kaybettik", 5 Şubat 2003, s.6;

[21] Adnan Keskin, "İstisna Kural Olmuş", Radikal, 12 Temmuz 2003, s.7.

[22] Turgut Tarhanlı, "Neyi, Nasıl İfade Etmek?", Radikal, 8 Temmuz 2003, s.8.

[23] Vahit Bıçak, "Yargılamada Çağa Uyum", Radikal, 29 Temmuz 2003, s.9.

[24] Av. Yasin Şamlı-Av. Kamil Uğur Yaralı vd., "T.C.K Tasarısı Hakkında Rapor", Umran Dergisi, No:110, Ekim 2003, (Umran Ek) s.2.

Hâlbuki "İnsan, ceza hukuku tarafından korunan varlıkların (menfaatlerin, değerlerin) merkezini veya kaynağını oluşturur".[25]

'HUKUK(SUZLUK) DÜZEN(SİZLİĞ)İ' VE YARGI

"İnsanın adil yasalara itaat etme gibi
bir yasal sorumluluğunun ötesinde
ahlâki sorumluluğu da bulunmaktadır.
Aynı şekilde, insanın adil olmayan yasalara da
karşı gelme ve itaat etmeme gibi
bir sorumluluğu da olmalıdır."[26]

"Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya, Anayasa'nın 140, 144 ve 159. maddeleri, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Kanunu ile Hâkimler ve Savcılar Kanunu'ndaki kimi hükümler yürürlükte kaldığı sürece, bağımsız ve tarafsız bir yargının varlığından söz edilemeyeceğini söyledi..."[27]

Yargıtay 8. Ceza Dairesi Onursal Başkanı M. Naci Ünver, "Bugün AB'ye uyum kapsamında gerçekleştirilen kimi anayasal ve yasal değişikliklerin yaşandığı bir dönemde, gerek iktidar ve gerekse muhalefet partilerinin hiçbirinin demokratik hukuk devletinin temel koşulu sayılan yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesinin önündeki engellerin kaldırılması konusunu gündeme getirmemelerini kaygı verici buluyoruz. Özellikle muhalefetin bu konudaki sessizliğini de anlamakta güçlük çekiyoruz"[28] diyor... İşte birkaç örnek...

"Yasa aynı, yer aynı, konu aynı, uygulama farklı. Cumhurbaşkanlığı köşkü önünde gösteri yapan gençlerden bir kısmı 'Protesto haktır' diye serbest bırakıldı, diğerleri için üç ile beş yıl hapis istendi..."[29]

"8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde Diyarbakır'da KESK'in aldığı karar doğrultusunda 'Savaş istemiyoruz' kokartı takan altı öğretmenden hesap soruluyor: Diyarbakır'da 'şüpheli kokart' soruşturmaları bitmiyor. 'Savaş istemiyoruz' kokardı takan altı öğretmene soruşturma açıldı. 'Yurtta barış, dünyada barış' kokardı da sorun yaratmıştı..."[30]

"İşkenceye sıfır tolerans diyen Adalet Bakanı, 30 köylüye işkence yaptığı iddia edilen 16 erin yargılanmasına izin vermedi..."[31]

---

[25] Prof. Dr. Nevzat Toroslu, Nasıl Bir Ceza Kanunu, V Yay., Ekim 1987, s.18.
[26] Martin Luther King.
[27] "Yargının Zirvesinden Net İtiraf", Evrensel, 23 Mayıs 2003, s.7.
[28] M. Naci Ünver, "Hukuk Devletinin Neresindeyiz?", Cumhuriyet, 4 Ekim 2003, s.2.
[29] Adnan Keskin, "Üç Savcı, İki Ayrı Adalet", Cumhuriyet, 9 Ekim 2003, s.5.
[30] Ferit Aslan, "Barış'a Savaş Var!", Radikal, 13 Haziran 2003, s.7.
[31] Sezgin Tanrıkulu, "Bakan İşkence Davasını Engelledi", Radikal, 25 Ağustos 2003, s.6.

"Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in bir soru önergesine verdiği yanıtlarda OHAL Bölgesi'ndeki gözaltı ve açılan davaların, 12 Eylül dönemini aratmadığı ortaya çıktı. OHAL dönemi boyunca haklarında dava açılan her 100 kişiden 70'i beraat ederken, kamu görevlileri hakkında işkence ve kötü muamele nedeniyle açılan davaların büyük bir kısmı da ertelemeye girdi..."[32]

"Köylerinin yakıldığını iddia eden köylüleri savunan dört avukat hakkında dava açıldı... Köylerinin yakılıp boşaltıldığı iddiasıyla tazminat isteyen 96 köylünün müvekkilliğini üstlenen Diyarbakır Barosu Başkanı Sezgin Tanrıkulu'nun da aralarında olduğu dört avukat, 'görevlerini kötüye kullanıp haksız kazanç elde etmeye çalışmak'la suçlandı..."[33]

* * *

"Türkiye'de kimi adli olaylar insana pes dedirtiyor..."[34]

"Bazı kesimler devletin ve toplumun güvenliğini sağlayabilmenin yolunun yasaklardan geçtiğini savunuyor, düşünceyi bile yasaklamak istiyorlar.[35] Oysa düşünce özgürlüğü güvenlik için gereklidir..."[36] Ancak...

"ODTÜ'den İhsan Dağı ve Kırıkkale'den de Metin Toprak adlı iki doçent, 3.060 kişiyle konuşarak, 'Türkiye'de İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü'ne bakışı araştırdı. Aynı çalışma yargı mensupları arasında da yapıldı; sonuç: Yargı toplumun gerisinde... Örneğin halkın %73'ü, yargının %48'i, 'İnsan hakları ihlâlleri yaygın' diyor. Halkın %89'u 'Düşünce suç olamaz' diyor, yargınınsa %73'ü...

Ve diğer konular da şöyle: Temel hak ve özgürlükler kısıtlanmaktadır: Halkın %75 ve yargınınsa %46,1'i... İnsanlar düşüncelerini özgürce ifade edebiliyor: Halkın %16 ve yargınınsa %37'si... İnsanlar düşüncelerini serbestçe ifade edemiyor: Halkın %80 ve yargınınsa %59'u... İçeriği ne olursa olsun, siyasetçi ve yazarlar düşünceleri yüzünden cezalandırılmamalıdır: Halkın %74 ve yargınınsa %63'ü... Devlet memurları insan haklarını ihlâl ediyor: Halkın %47 ve yargınınsa %40'ı... Karakol ve cezaevlerinde işkence yaygındır: Halkın %54 ve

---

[32] "Bakan Çiçek'ten OHAL itirafı", Yeniden Özgür Gündem, 13 Haziran 2003, s.3.
[33] Ahmet Şık, "Savunma Sanık Kürsüsünde", Radikal, 28 Temmuz 2003, s.5.
[34] Ahmet Şık, "Best of Türk Adaleti", Radikal, 9 Haziran 2003, s.5.
[35] Bkz: İpek Yezdani, "Yargıda Reform İstiyorlar", Cumhuriyet, 15 Mart 2003, s.3; "Özkaya: Yargı Bağımsız Değil", Cumhuriyet, 23 Mayıs 2003, s.19; Oral Çalışlar, "8. Madde Kalktı 169 Verelim", Cumhuriyet, 21 Temmuz 2003, s.4; Ali Sirmen, "Hukuk Devleti, Guguk Devleti", Cumhuriyet, 6 Eylül 2003, s.4; Nur Centel, "Yargıçların Kafaları Değişmeli", Yeniden Özgür Gündem, 9 Haziran 2003, s.2; Sezai Sarıoğlu, "Devletin Adı Soyadı ve/veya Devlet Kaç İnsan Tut!", Humanite Dergisi, No:2, Haziran 2003, s.25-30; Hacer Yüksel, "Adaletin Böylesi", Evrensel, 24 Mayıs 2003, s.6; "Muhalif Basına Baskı", Evrensel, 28 Mayıs 2003, s.3; Çetin Aşçıoğlu, "Yasa Koyma Sanatı ve Politik Güç", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:846, 7 Haziran 2003, s.14; Türker Alkan, "Yasaklara Bak Toplumu Tanı", Radikal, 8 Haziran 2003, s.9.
[36] Vahap Coşkun, "Güvenlik Özgürlükle Gelir", Radikal, 10 Temmuz 2003, s.9.

yargınınsa %42'i... İfade özgürlüğü önünde herhangi bir engel yoktur: Halkın %3 ve yargınınsa %17'si... Yasalar adil ve tarafsız uygulanmıyor: Halkın %65 ve yargınınsa %25'i... İfade özgürlüğü davalarında mahkemeler üzerinde devlet baskısı vardır: Halkın %63 ve yargınınsa %33'ü... Vatandaşlar devletin mevcut düzenini serbestçe eleştirebilmelidir: Halkın %70 ve yargınınsa %69'u..."[37]

* * *

Ve nihayet, Çetin Aşçıoğlu'nun deyişiyle, "Çürümüş düzende yargının, yarınlarda daha ağır eleştiri ve söylentilerle karşı karşıya kalması kaçınılmazdır".[38]

'Nasıl' mı? 'Neden' mi?

"Anayasasında, kendini 'demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti' olarak tanımlayan bir devletin yaşamında 'gizli yönetmelik' olamaz diye itiraz etmeyin. Bizde var. Hatta anladığımız kadarıyla, birden fazla var ve bu gizli yönetmeliklerin kendi aralarında gizlilik yönünden bir derecelenmesi yani bir gizlilik sırası da var. Bunu nereden mi çıkarıyorum? 2945 Sayılı, Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu'ndan.

Bu Kanun'un 21. maddesinde aynen şöyle deniyor: 'Bu kanunun uygulanmasına ilişkin esas ve usuller ile kanunda belirtilen konular Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği tarafından hazırlanarak, Milli Güvenlik Kurulu'nda görüşülen ve Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen 'GİZLİ' gizlilik dereceli bir yönetmelikle düzenlenir'.

İddia ediyorum ki, bu hüküm Anayasa'ya aykırıdır. Mevcut Anayasa'da, gizli yönetmeliklere izin veren bir düzenleme yok. Olması da düşünülemez. Böylesi bir uygulama, her şeyden önce hukuk devleti ilkelerine tamamen aykırı"dır![39]

'HAK'TAN, 'HUKUK'TAN, 'ÖZGÜRLÜK'TEN Mİ SÖZ EDİYORUZ?

"Mutlak hak haksızlıktır..."[40]

Bu ülkede, sıkça ve hatta durmadan 'İnsan haklarına saygılı olmak'tan söz edilir... Bir an tersinden düşünürsek; "İnsan haklarına 'saygılı olma', insan haklarının dışında ama üstünde, insan haklarının (ya da bu hakları fiilen kullananların) da kendisine saygı göstermesini (ya da zarar vermemesini) talep edebilir bir konumda bulunmayı ifade etmiyor mu?"[41]

---

[37] Baskın Oran, "Bu Kafayla AB Gerçekten Zor", Radikal, 2 Temmuz 2003, s.9.
[38] Çetin Aşçıoğlu, "Yargı da Yargıçlar da Eleştirilir", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:854, 2 Ağustos 2003, s.11.
[39] Fethiye Çetin, "'GİZLİ' Gizlilik Dereceli Yönetmelik!", Radikal İki, 25 Mayıs 2003, s.5.
[40] Cicero.
[41] Yücel Sayman, "Özgürlük", Evrensel, 29 Nisan 2003, s.4.

İnsan hakları ihlâllerinin[42] ya da 'hukuk(suzluk)' ve 'özgürlük(süzlük)' sorununun 'AB standartları'na endekslendiği 'acz' veya 'gaflet-delalet'e gelince... 'Şark cephesinde değişen bir şey yoktur'!

Çünkü "6. uyum paketiyle bir taraftan üzerindeki keyfi yasaklar kaldırılan ve hâkim denetimi getirilen sanat eserleri, diğer taraftan Anayasa'nın başlangıç bölümüne yapılan atıfla, yeniden baskı altına alınıyor..."[43]

"Hakkâri'de 21 Mart 2003'teki Newroz kutlamaları sırasında polisin çektiği fotoğraflarda ağızları açık olduğu için haklarında soruşturma başlatılan 13 kişi hakkında bir hafta sonra tutuklama kararı verildi. Haklarında açılan soruşturma çerçevesinde ifadeleri alındıktan sonra savcının, 'PKK/KADEK'e yardım ve yataklık ettikleri' iddiasıyla tutuklanmalarını istediği zanlılar, 'yeterli delil olmadığı' gerekçesiyle serbest kalmıştı..."[44]

"Sinop'ta 1 Mayıs mitingine katılan 46 memur ve öğrencinin fişlenmesi, 31'inin sadece doğum yerlerine bakılarak terör örgütü sempatizanı olarak nitelendirildi..."[45]

"Ankara'da basın açıklaması yapmak isteyen grup polis müdahalesi sonucu bu niyetlerini gerçekleştiremedi. Gözaltına alınan gruptakilerden 20'sine 15'er ay hapis cezası verildi. Sanıklardan 17'sinin cezası ertelendi. Cezası ertelenmeyen genç Doktor Sinan Cem Uzunget, kararın Yargıtay'ca onanması üzerine 17 Nisan'da cezaevine girdi..."[46]

"S.E.'ye gözaltında tecavüz davasının sanıklarından Derik İşçe Jandarma Karakolu Komutanı Musa Çitil'in dosyası çok kabarık. Çitil, bir başka tecavüz ve işkence davasının da sanığı çıktı..."[47]

* * *

Sorun bunlarla sınırlı değil... Dahası var... O da işkence...[48]

---

[42] İnsan hakları hakkında bkz. Orhan Gökdemir, "Bir İdeoloji Olarak İnsan Hakları", Humanite Dergisi, No:2, Haziran 2003, s.19-24; M. Semih Gemalmaz, İnsan Hakları Belgeleri, Cilt:1, Boğaziçi Üni. Yay., 2003; "İHD: Paketler Çıkıyor, Ama Hak İhlâlleri Artıyor", Y. Özgür Gündem, 7 Ağustos 2003, s.3; "Dayakçı Polis Görev Başında", Evrensel, 3 Haziran 2003, s.4; "Kayıplar İçin Mumlu Eylem", Y. Özgür Gündem, 30 Mayıs 2003, s.3; Kamber Soypak, "Self-Determinasyon, Azınlık Hakları ve Uluslararası Sözleşmeler", Humanite Dergisi, No:3, Ağustos 2003, s.89-99; Adnan Keskin, "Soru Sordu Diye Tutuklandı", Radikal, 4 Haziran 2003, s.5; Timur Soykan, "Herkesin Yaşama, Güvenlik ve Kişi Özgürlüğü Hakkı Vardır", Radikal, 18 Temmuz 2003, s.5; "Jandarmanın 'İnsan Hakları' Bilançosu", Radikal, 11 Temmuz 2003, s.7; "Kürtçe Yasağı, İşkence, F Tipi...", Radikal, 29 Mayıs 2003, s.10.

[43] Adnan Keskin, "Sanat Yine Sansürlü", Radikal, 28 Mayıs 2003, s.4.

[44] "'Foto Şipşak' Tutuklama!", Radikal, 1 Haziran 2003, s.7.

[45] Cengiz Demirel, "Fişleme, Hitler Almanyası'na Yakışır",Cumhuriyet, 13 Haziran 2003, s.6.

[46] Adnan Keskin, "Olmayan Suça 15 Ay Hapis", Radikal, 2 Haziran 2003, s.7.

[47] Ahmet Şık, "Derik Karakolu Sabıkalı", 10 Ekim 2003, s.5.

[48] İşkence konusunda bkz. Murat Paker, "Boğazımızdaki Yumru: Türkiye'de İşkence", Birikim Dergisi, No:172, Ağustos 2003, s.10-22; "Af Örgütü: Türkiye'deki İşkenceler Sistematik", Odak Dergisi, 6 Haziran 2003, s.25; "Türkiye Yine İşkence Mahkûmu", Fırat'ta Yaşam, No:199, 23 Haziran 2003, s.7; "İşkenceden

"Hükümet sözcüsü sıfatıyla 'İşkenceye sıfır tolerans' söylemini sürdüren Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in işkencede ölüm davasında mahkûm edilen bir subay ile astsubayla ilgili 23 yıldır süren işkence davasındaki mahkûmiyetlerin bozulması için Yargıtay'a yazılı emirle başvurduğu ortaya çıktı..."[49]

"'Türkiye'de artık işkence yapılmayacak' diyen siyasetçileri karakollar tekzip ediyor. İzmir'de yalnızca bir karakol hakkında 1,5 ay içinde dokuz kişi işkence gördüklerini ileri sürerek suç duyurusunda bulundu... Farklı tarihlerde gözaltına alınıp İzmir Barosu İşkence Önleme Grubu'na başvuran mağdurların tümü Karşıyaka Asayiş Şube Müdürlüğü'ne bağlı Gümüşpala Karakolu'nda işkence gördüğünü öne sürdü..."[50]

"Gözaltında işkenceyle öldürülen sendikacı Süleyman Yeter'in sorgusuna katıldığı saptanarak gıyaben tutuklanan, Türkiye'nin 'kırmızı bülten'le aradığı tek işkence sanığı Ahmet Okuducu dört yıldır bulunamıyor..."[51]

"İşkencede öldürülen Faruk Tuna'nın davası 23 yıl sonra 'zamanaşımı' nedeniyle kapatıldı..."[52]

"TTB raporu, 2001'de Edremit'te gözaltında intihar eden Özgür Ünal'la ilgili davanın seyrini değiştirdi. Polisler, görevi ihmal suçuyla değil, işkenceyle adam öldürmekten yargılanacak..."[53]

"BM İşkenceyi Önleme Komitesi, sistematik işkence uygulaması nedeniyle Türkiye'yi kınadı..."[54]

* * *

Ve sansür, kitap yasağı... Bunlar da olup-bitenler zincirinin halkalarıdır...

"ABD'nin ilk, etkin, yetkin ve gerçek sansür bürosu 'New York Society for the Suppression of Vice', 1872 yılında bir posta memuru, Anthony Comstock tarafından kuruldu. 1873'te yasallaştırılarak devletin resmi sansür kurumu statüsüne kavuşan New York Cürüm Yok Etme Bürosu, bir yıl sonra, yani takvimler 1874'ü gösterdiğinde 194 bin ahlâka aykırı resim ve illüstrasyonu, 134

Ölüm Belgelendi", Evrensel, 17 Haziran 2003, s.3; "İşkence Zamanaşımına Girdi", Cumhuriyet, 11 Haziran 2003, s.7; "Dışkı İşkencesine Soruşturma", Yeniden Özgür Gündem, 4 Haziran 2003, s.3; "Af Örgütü: İşkence Hâlâ Sistematik Olarak Sürüyor", Yeniden Özgür Gündem, 29 Mayıs 2003, s.4; Mehmet Y. Yılmaz, "İşkencede Cömert Cezasında Cimri", Milliyet, 16 Mayıs 2003, s.2; Selim Dindar, "Diyarbakır Cezaevi'nde Üç Yılını 'Cehennem'de Geçirdi", Radikal, 23 Haziran 2003, s.6; "İşkencede Ölüm Belgelendi", Evrensel, 17 Haziran 2003, s.3; "İşkence Sizi Rahatsız Etmez mi?", Milliyet, 8 Ekim 2003, s.17.

[49] Adnan Keskin, "Uyumda Yazılı Arıza", Radikal, 11 Temmuz 2003, s.7.

[50] Ahmet Şık, "Karakolda 'Uygulama' Var", Radikal, 14 Temmuz 2003, s.6.

[51] Demet Bilge, "İşkenceci Polis Sır Oldu", Radikal, 5 Temmuz 2003, s.5.

[52] Adnan Keskin, "Kazanan Yine İşkence Oldu", Radikal, 29 Mayıs 2003, s.7.

[53] Ahmet Şık, "İntiharda İşkence Var", Radikal, 22 Temmuz 2003, s.5.

[54] Cemal Uçar, "BM Türkiye'yi Kınadı", Yeniden Özgür Gündem, 19 Mayıs 2003, s.6.

bin 'pounds' ağırlığında kitabı, 14.200 taş plak ve 60.300 tüketim eşyasını yasaklayıp toplatarak, yakmış bulunuyordu.

Comstock, baş sansürcülüğü kimselere bırakmadığı kurumun 1915 yılına değin gösterdiği performansı, ölümünden iki yıl önce verdiği son söylevde şöyle açıkladı:

'Burada görev yaptığım 41 yıl boyunca mahkûm ettirdiğim suçlular, her biri 60 yolcu alan 60 tren vagonunu doldurur ve 61. vagon hâlen yoldadır. Bu süre içerisinde yok ettiğim ahlâksız yayınların ağırlığı ise 160 bin tondur...'

Mr. Comstock'un gurur tablosunda açıklamadığı tek ayrıntı, imanlı mücadelesi sırasında yalan yanlış suçladığı ve töhmet altında bıraktığı 15 kişinin intiharıdır...

Nazi propaganda bakanı Joseph Göbbels, 10 Mayıs 1933'te Berlin'de 100 bin kişilik bir kalabalığın ve kameraların ve birkaç dakika sonra ateşe atılacak 20 bin kitabın önünde şöyle diyordu: 'Bu gece, geçmişin ahlâksızlıklarını yakmakla iyi ediyorsunuz. Eyleminiz büyük, eyleminiz simgesel ve güçlü. Tüm dünyaya eski düşüncenin öldüğünü, bittiğini müjdelemekte. Bu küllerden yeni düşüncenin Anka kuşu doğacak!'

Külleri savrulan 'eski' düşünce kitapları arasında Freud, Steinbeck, Marx, Zola, Hemingway, Einstein, Proust, Heinrich, Mann ve Brecht'in yapıtları vardı.[55]

1981'de Şili diktatörü Augusto Pinochet, Don Kişot'u yasaklayıp toplattırdığında, yanılmamıştı. Çünkü ilk baskısı 1605'te yapılan Cervantes'in bu başyapıtı, tam adıyla 'Don Quijote de La Mancha', 1917 Sovyet Devrimi'nin babası Vladimir İlyiç Lenin'in başucundan HİÇ eksik etmediği kitaptı.

Resimleri, kitapları, reel ve sanal yayın ürünlerini yok ederek tarihin iptal edilebileceği ve geçmişin yıkılabileceğine inancın tarihçesi çok uzun. Ve bir toplumda geçerli ahlâkın, aslında o topluma egemen olan ideolojinin ahlâkı olduğunu göstermesi bakımından çok ilginç; çünkü her ahlâk, bir kültür ürünü. Kültür de belli bir ideoloji. Örneğin Roma İmparatorluğu'nda Hıristiyanlığın yayılmasını önlemek için MS 303 yılında bu dine ilişkin ne kadar eser varsa, yasaklandı ve yakıldı. Buna rağmen yayılan ve aynı Roma'da egemen ideoloji hâline gelen Hıristiyanlık ise, kurduğu düzene başkaldıran düşünceyi, yine kitapları, yazarları ve okurları yakarak ezmeye çalıştı. Engizisyon üst kurulunun ilk yasaklı kitaplar listesi 1559 yılında yayımlandı.

Söz konusu yasaklı yayınlar listesi biliyor musunuz ne zaman yürürlükten kaldırıldı? 1966 yılı Haziran ayında... Ve iptal edildiği gün Katoliklere yasaklı kitaplar listesinde Graham Green'in yapıtları vardı!

---

[55] Bkz: Christophe Courau, Historia dergisi, Eylül 2001.

Bugün, İslâmi şeriatı devlet sistemi olarak egemen kılan ya da kılmaya çalışan düzen koyucuların yasakçı zihniyeti ve sansürcü uygulamalardır..."[56]

'Ya Türkiye' mi? O da sorulur mu hiç? Sadece 2003 yılının ilk dört ayında yargılanan kitap sayısı 35... İşte bunlar:[57]

1) Yüz Sayıda Vatan, cilt 2/ Ali O. Köse/ Anadolu Yay.
2) Gülen Azadiye/ Qahir Fırat/ Aram Yay.
3) Yarınlara Yol Almak (Gerilla Anıları 3)/ Aram Yay.
4) Kasırga Taburu/ Mehmet Sebatlı/ Aram Yay.
5) Tufanda 33 Gün/ Kayhan Adnut/ Aram Yay.
6) 12 Eylül Yargılanıyor/Gazi Çağlar/ Belge Yay.
7) Şeriat İstiyoruz/ Azize Çelik/ Bumerang Yay.
8) Partileşme Sorunları ve Görev.../ A. Öcalan/ Çetin Yay.
9) Güney Kürdistan'da Egemen.../ A. Öcalan/ Çetin Yay.
10) Öğrenci Gençlik Hareketinin.../ Derleme/ Çetin Yay.
11) Juliette/ M. de Sade/ Çiviyazıları Yay.
12) Hayat Bir Kere Yaşanır/ Nureddin Basut/ Deng Yay.
13) Geçmişten Bugüne Kürtler/ Kemal Burkay/ Deng Yay.
14) Çarin/ Kemal Burkay/ Deng Yay.
15) Divan 3: Kine Em? / Cigerquin/ Deng Yay.
16) Divan 4: Ronat/ Cigerquin/ Deng Yay.
17) Barzani ve Kürt Özg.../ Mesut Barzani/ Doz Yay.
18) Ararat'taki Esir General/ Mustafa Balbal/ Doz Yay.
19) Eminem/ Derleme/ Era- StüdyoImge Yay.
20) Show/ Eminem/ Era- Stüdyo İmge Yay.
21) Kızgın Sarışın/ Eminem/ Era- Stüdyo İmge Yay.
22) Travesti Pinokyo/ Sibel Torunoğlu/ Era- Stüdyo İmge Yay.
23) Porno/ Irwine Welsh/ Era- Stüdyo İmge Yay.
24) Olağanüstü/ Irwine Welsh/ Era- Stüdyo İmge Yay.
25) Cezaevi Direnişleri 3: Ulucanlar/ Haziran Yay.
26) 21. yy. Kadın Manifestosu/ Hevi Yay.
27) Kadının Toplumsal Sözleşmesi/ Hevi Yay.
28) Kawa'nın Ezgisi/ Berjin Haklı/ Hevi Yay.
29) Göç: Anadolu Rumlarının Mecburi Ayrılışı 1919-1922/ Herkül Milas/ İletişim Yay.
30) Kürtlerde Ölüm ve İntihar/ Müslüm Yücel/ Si Yay.
31) Türkiye'de Kürtçe Hak/ Koray Düzgören / Senfoni Yay.
32) Kürt Göçü/ Kerim Yıldız/ Senfoni Yay.
33) Saklanmaya Çalışılan Bir Meşale.../ Umut Yay.
34) Komsomol/ Derleme / Umut Yay.
35) Parti ve Devrim Şehitleri Albümü/ Umut Yay.

[56] Mine G. Kırıkkanat, "Ahlâk, Namus ve Faşizm", Radikal, 8 Ağustos 2003, s.7.
[57] "Yasaklar Hız Kesmiyor", Radikal, 31 Mayıs 2003, s.21.

"Ne kadar çok kişi benimle aynı fikirdeyse,
o kadar çok yanıldığımı düşünürüm."[58]

PEN Uluslararası Sekreteri Terry Carlbom'un dediği gibi, "İfade özgürlüğü hakkını savunmak gerekmektedir..."[59] Çünkü "Düşünce ve düşündüğünü açıklama, insanın kendisini ve çevresini, giderek toplumu, yeniden tasarlama kurma çabasıdır..."[60]

Ve de "İnsan Haklarının ve Ana Hürriyetlerin Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi (AİHS)"nin 10. maddesinde 'İfade özgürlüğü' başlığı altında "Herkes görüşlerini açıklama, anlatım özgürlüğüne sahiptir" temel ilkesi dile getirilir...

* * *

Düşüncelerini özgürce ifade ettiği için çıkarıldığı DGM karşısında, "Türkiye'yi yönetenler her ağızlarını açtıklarında, laik, demokratik hukuk devletinden söz ediyorlar. O zaman neden biz buradayız?"[61] diye soran Fikret Başkaya,[62] konuya ilişkin olarak ekler: "Benim yaptığım şey şudur: Bu ülkede yaşayan bir insan olarak herkesin yapması gerekirken yapamadığı şeyi yapıyorum. Bu toplumun sorunlarıyla ilgili fikir beyan ediyorum, sonra da cezalandırılıyorum. Şu hâlde egemenlerin, rejimlerinin adını koyması gerekir. Bütün bu yargılamalar, soruşturmalar da bir mizansenden ibaret, yani ceza, önceden veriliyor. Yasalar ve anayasa ise işi kitabına uydurmak için vardır. Buradaki mahkemeler, yargıtay, soruşturma insanları aldatmak için yapılan bir görüntüdür. Dolayısıyla ben haysiyetli bir aydın olarak üzerime düşeni yapıyorum, hiç fazla bir şey de yapmıyorum. Aydın dediğimiz şey nedir? Toplumun sorunlarıyla ilgili kafa yoran, düşünce üreten ve bunları sözlü, yazılı olarak ifade eden kişidir. Ancak aydın kavramı Türkiye'de oldukça soysuzlaştırılmış bir kavramdır. Rejimin en çok içselleştirdiği insanlar da bu tip insanlardır. Hâlbuki aydın; bütün bir insanlığın yalan karşısında secde ettiği durumda dahi insanlığın vicdanını seslendiren adamdır. Benim yaptığım şey budur. Fakat rejimin bağnaz resmi ideolo-

---

[58] Oscar Wilde.

[59] Terry Carlbom, "Edebiyat Özgür Olmalıdır", Yeniden Özgür Gündem, 22 Mayıs 2003, s.11.

[60] Bilgesu Erenus, "Hepimiz Birer Düşünce Suçu Sanığıyız", İnsancıl Dergisi, No:154, Ağustos 2003, s.8.

[61] "Düşünceye İnadına Dava", Cumhuriyet, 4 Haziran 2003, s.4.

[62] Bkz: "Fikret Başkaya: Paradigmanı İflasına İkinci Dava", İşçi-Köylü, 23 Mayıs-5 Haziran 2003, s.14; "Fikret Başkaya Yine Yargılanıyor", Evrensel, 11 Eylül 2003, s.3; "Fikret Başkaya DGM'de Yargılandı", Yeniden Özgür Gündem, 4 Haziran 2003, s.3; "'Paradigmanın İflası'na Beraat", Radikal, 27 Ağustos 2003, s.7.

jisi var ve bu ülkede gerçekler, doğrular önceden tespit edilmiş durumda. Onun dışında bir şey söylediğin zaman mayınlı tarlaya, yasak bölgeye girdiğin iddia ediliyor. Çizilen çerçevenin dışına çıktığınızda peşinize düşülüyor. Burada esas sorun sizin peşinize düşülmesi değil, aynı zamanda sizin durumunuzda olan herkesin peşine düşülmesidir.

Bir düşüncenin yasaklanması yada aynı anlama gelmek üzere sansüre tabi tutulması, dar anlamda bu yasağın ötesinde sonuçlar doğurur. Zira sansür, belirli bir eşikten sonra otosansürü beslemeye başlar, insanlar 'başlarına bir iş gelir' endişesiyle ve savunma 'içgüdüsüyle' kendi kendilerini sansür etmeye başlar. Bu sansürün içselleştirilmesidir. Bence bu, görünen sansüre göre çok daha yıkıcı sonuçları olan bir olaydır. Sansürün içselleştiği, otosansürün yaygınlaştığı bir toplum artık bilimsel, estetik, entelektüel kısırlığa mahkûm olmuş bir toplumdur. Böyle bir rejim, 'sorunları çözme yeteneği' dumura uğramış bir rejimdir; aynı bugün Türkiye'de olduğu gibi, işte yapılmak ve yaygınlaştırılmak istenen şey budur.

Önemli bir konuda; rejimin, toplumu duvarların içerisine hapsetmeye çalışmasıdır. Hâlbuki toplumun dinamiği daima duvarları yıkmaya yöneliktir. Düşünceyi yasaklayan bir rejim kısa vadede 'durumu kurtarsa da' orta ve uzun vadede çürümekten ve yıkılmaktan kurtulamaz. Zira toplumsal dinamik eninde sonunda bağnaz yasal-kurumsal-siyasal-ideolojik yasakçı çerçeveyi çatlatma, parçalama ve yıkma istidadına sahiptir. Hiçbir sosyal formasyon bu tarihsel gerçeklikten muaf değildir. O hâlde yapılmak istenen nedir? Nasıl olsa o duvarlar yıkılacak, zira insanlığın tarihi bize bunu gösteriyor, işte bu tür sansürler vasıtasıyla toplumun önü tıkanıyor, gözleri bağlanıyor, aslında bu olayın sansürleri koyanlar açısından da yıkıcı sonuçları vardır, dolayısıyla duvarlar yıkılıyor ama insanların gözleri bağlı olduğu için gidecekleri yönü bilmiyorlar. Bu bağlamda rejimin en çok korktuğu şey özgür düşüncedir. Özgür düşünce ortaya koyulduğu zaman kendi foyası ortaya çıkacaktır. Çünkü ürettikleri ideoloji yapay bir ideolojidir, yalana ve tahribata dayanan bir ideolojidir. Bu yüzden hiçbir yerine dokunulmasını istemiyor. Çünkü hemen her yerinden sökülmeye başlayacak, işte bunun için özgür düşüncenin önünü tıkamaya çalışıyor. Saçma gerekçelerle davalar açılmasının altında da, benim gibi örneklerin çıkmasını engellemek yatıyor.

Özgürlük size ait bir şey değil ki, başkasının özgürlüğüdür, yani başkaları özgür değilse ben özgür olamam, insanlar bunun farkında değil..."[63]

* * *

Evet, 'Özgürlük, başkasının özgürlüğüdür'! Bu bir...

---

[63] Fikret Başkaya, "Rejimin En Çok Korktuğu Şey Özgür Düşüncedir", Haksöz Dergisi, No:147, Haziran 2003, s.59-60.

İkincisini de; 'Düşünce Özgürlüğü = Eleştiri Özgürlüğü' vurgusuyla Alişan Özdemir şöyle tanımlar: "Bugün düşünce özgürlüğü, iki sözcükten oluşan bir savsözden başka bir şey olarak görülmüyor.[64] Oysa konu irdelenirse, şaşırtıcı sonuçlar ortaya çıkacaktır. Çok önce televizyondaki bir açık oturumda eski DGM savcısı olan DYP milletvekiline düşünce özgürlüğünden yana olup olmadığını sordular. 'Tabii ki, düşünce özgürlüğünden yanayım. Herkes istediği gibi düşünsün, ancak açıklamamak koşuluyla' diye yanıtladı. Savsözün sözlük anlamıyla konuya bakarsanız, yanıt saçma değil. Böyle düşünce özgürlüğüne Pinochet de, Hitler de, Saddam Hüseyin de karşı çıkmaz. Düşünme en doğal insan davranışıdır, herkes yapar. Beynimizin içinde geçenleri kimse bilemez ve karışamaz. Peki, düşünce özgürlüğü savaşımı bunun için mi yapılıyor? Kuşkusuz hayır. Düşünce özgürlüğü ile kastedilen, düşünme ediminin sonuçlarını açıklama özgürlüğüdür.

İrdelememizi sürdürelim. Diyelim ki, iktidardakilerle özdeş görüştesiniz, beğeniyorsunuz. Beğeni ve övgülerinizi dile getiriyorsunuz. Susturmaya, engellemeye, cezalandırmaya çalışırlar mı sizi? Kesinlikle hayır, tersine ödüllendirilirsiniz, iktidarı eleştirirseniz (eleştiri genellikle yergi biçiminde belirir)? O zaman seyreyle gümbürtüyü, üzerinize her türlü baskı gelir. Öyleyse düşünce özgürlüğü eşittir düşüncelerini açıklama özgürlüğü de değildir. Düşünce özgürlüğü isteminin özü, eleştirme özgürlüğüdür..."[65]

'ÖZETİN ÖZETİ'

"Kapanmayan tek yara vicdan yarasıdır..."[66]

Evet, düşünce özgürlüğünün, Theodor W. Adorno'nun 1969'da şu sözlerle betimlediği 'ılıman uzlaşmacılık'la sınırlandırmamak gerekir: "Kimi gazeteler benzerlerinin hiç de eksik olmadığı Amerika'da 'ruhani' diye nitelenen bir ton-

---

[64] Düşünce ve ifade özgürlüğü konusunda bkz. Murat Çelikkan, "İfadeye Asker Engeli", Radikal, 4 Haziran 2003, s.4; İsmet Berkan, "Düşünceden Korka Korka", Radikal, 1 Temmuz 2003, s.3; Mehmet Merdan Hekimoğlu, "İfade Özgürlüğüne Veto", Radikal İki, Radikal İki, 6 Temmuz 2003, s.3; "Bilgesu Erenus'a İlk Duruşmada Beraat", Cumhuriyet, 22 Mayıs 2003, s.3; "12 Eylül Yasakları Son Bulmalı", Evrensel, 8 Haziran 2003, s.3; Yılmaz Yeşildağ, "Tartışma Etiği Üzerine", Eski Dergisi, No:20, Haziran 2003, s.16-17; "Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri Sahiplerini Buldu", Yeniden Özgür Gündem, 31 Mayıs 2003, s.9; "Düşünceye Özgürlük Lafta", Cumhuriyet, 10 Haziran 2003, s.8; Aydın Bolkan, "Yeni TCK'nın Bazı Hükümleri Eskiyi Aratıyor", Fırat'ta Yaşam, No:194, 19 Mayıs 2003, s.11; "Tutuklu Gazeteciler Serbest Bırakılmalı", Evrensel, 25 Mayıs 2003, s.4; "Düşünceye Özgürlük 2000 'Suçluları' Yargılandı", Yeniden Özgür Gündem, 7 Haziran 2003, s.3; "312. Madde Keyfiliği Sürüyor", Haksöz Dergisi, No:147, Haziran 2003, s.1; Sabih Kanadoğlu, "İfade Özgürlüğü ve Takiyye", Cumhuriyet, 9 Ekim 2003, s.8.

[65] Alişan Özdemir, "Düşünce Özgürlüğü ve Eleştiri", Adam Sanat, No:209, Haziran 2003, s.79-80.

[66] Publius Cyrus.

da yazmaya özen gösteriyorlar. Sanki uzlaşmazlık konularının üstündeymiş gibi konuşuyorlar, öyle 'süzülüp arınmış' bir havaya bürünüyorlar ki sanki ton-ton bir teyzeniz konuşuyor sanırsınız. Ne var ki, onların meselenin üstünde böyle mesafeli tavır alışları, çoğu zaman resmi ağızların işine geliyor. Gereğinde iktidara, gösterdiği iyi niyetten şaşmasın diye moral de veriliyor. Bu tür gazetelerin dili, hükümetin yaptığı duyurulardaki dili andırıyor. (...) Almanya'da eskiden de olduğu gibi iktidarla özdeşleşme eğilimi hüküm sürüyor".[67]

Gerçekte 'düşünce ve ifade özgürlüğü'nü iktidarla özdeşleşmek, ılıman uzlaşmacılık, normlara saygılı, makûl orta yol arayışlarına cevaz vermekle ile sınırlı tutan bir yaklaşım, Edward Said'in dillendirdiği şu toplumsal gelişim yasasının ihlâlidir: "Aydınların asıl işi var olan normları sorgulamaktır. (...) Tarihin bastırdığı, tarihte yitirilen hakkında sorular sormaktır".[68]

Sormak ve eleştirerek, resmi ideolojik hurafelerine, tektip dayatmalarınakarşı çıkmaktır... Unutmayınız Theodor Adorno'nun deyişiyle, "Bütün insanların aynı olduğu iddiası, totaliter toplumların işitmek istediği şeydir..."

Şu hâlde 'düşünce özgürlüğü', eleştirinin toplumsal gelişimin güdücü gücü olduğunun ve hiçbir kişi ya da kurumun, hiçbir kurgunun eleştiri-üstü olmadığının, olamayacağının ön kabulüdür. Bu ise, düşüncenin 'silahlı terör örgütüne yardım ve yataklık, bölücülük propagandası' vb. kılıflarla mahkûm edilmediği, yani bir 'terör edimi' olarak görülmediği bir hukuk kavrayışını gerektirir. Fikirlere fikirlerle karşılık verirsiniz, idam sehpaları, demir parmaklıklarla değil.

Sözlerimi; Herbert Marcuse'nin, "Yüreğinizin sesini, yüreğinizin adaletsizlik ve haksızlığa öfkesini dinleyin ve o sesi hiçbir zaman boğmayın" sözünden hareketle; Barış Açıkel ve Beşir Kasap'ı yargılıyorsanız beni de yargılayın; onları cezalandırıyorsanız beni de mutlaka gazabınızdan azade kılmayın; çünkü onların özgürlüğü aynı zamanda benim özgürlüğümdür... diyerek noktalamak istiyorum...

---

[67] Akt. Güray Öz, "Theodor W. Adorno", Cumhuriyet, 24 Eylül 2003, s.6.

[68] "Muhalefetin Kimliği, Kimliğin Muhalefeti", Edward Said'le söyleşi, Defter Dergisi, Kış 1996, s.24.

HUKUK(SUZLUK) TARTIŞMALARININ SINIRI 301 OLABİLİR Mİ?*

TEMEL DEMİRER

"Hukuk hepimizin karşısında eşittir;
ama biz hukuk karşısında eşit değiliz."[1]

Prof. Dr. Aysel Çelikel'in, "Hukukçu dünyanın her yerinde saygın bir isimdir"[2] saptanması, hem doğru hem de yanlıştır...

Doğruluk ile yanlışlığı tartacak soru 'Ne için'dir?

Evet; sadece ve 'genel' olarak 'hukuk' demek yetmez; 'Ne için hukuk' sorusunun da yanıtlanması gerekir...

Çünkü sınıflı-sömürücü toplumlarda 'hukuk(suzluk)', yönetilmekle, iktidarla doğrudan ilintilidir...

İktidar ile ilişkisiz; ya da ondan muaf bir 'hukuk' söz konusu değildir; tam tersine sınıflı-sömürücü iktidarın 'hukuk(suzluk)'u bir yönetme aygıtıdır...

"Yönetilmek, evcil hayvanlara ilişkindir ve sürünün tipik düzen anlayışını dile getirir. Sürüleşen insan ise benliğinden ve onurundan yoksundur, onun ancak sürüye bağlılığından doğan gururu vardır.[3].

Yönetmenin bir formu olarak 'hukuk(suzluk)', elbette örgütlü bir şiddettir ve de bir baskı aygıtıdır![4]

Hakkında H. Buckle'nin, "Toplum suçu hazırlar, suçlu onu işler"; Oscar Wilde'ın, "Günah değil, açlıktır çağdaş suçların anası..." "Ne kadar çok ceza verilirse, o kadar çok suç üretilir..." "Tutuklular değil, cezaevleridir düzeltilmeye gereksinimi olan"; Konfüçyüs'ün, "Arsız güçlü olunca, haklıyı suçlu çıkarır";

---

* Uzun Yürüyüş, No: 81, Şubat-Mart 2007.

[1] Bernard Shaw

[2] Aysel Çelikel, "AKP Baskısı Artıyor", Cumhuriyet, 24 Eylül 2006, s.12.

[3] Mustafa Kutlu, "Yargı ve Kamusallık", Radikal İki, 4 Haziran 2006, s.7.

[4] "Tarih boyunca şiddet, toplumsal yaşamın farklı izdüşümlerinde 'yüce bir amaca' ulaşmak ve/veya onu muhafaza etmek için kolaylıkla başvurulabilecek meşru bir araç ve yöntem olarak kabul edilmiş ve yalnızca pratiği değil teoriyi de ilgilendiren bir kavram olarak sıklıkla tartışılmıştır. Şiddetin kimi zaman haksızlıklara karşı başkaldırıda üstlendiği devrimci rol kimi zaman da mevcut olanı sürdürme ve kollama bağlamındaki statükocu dışavurumu, kavramın betimsel zeminini oldukça kayganlaştırmıştır" (Güven Gürkan Öztan, "Şiddet, Dogmatizm ve Kamusallık", Radikal, 27 Mayıs 2006, s.11).

Charles Gow'un, "Yargıya varmak, yasaları bilmekle değil; bilgiyi yasalara uygulamakla olur" dediği sınıflı-sömürücü 'hukuk(suzluk)', bir iktidar aygıtı formudur. Ve 'form deyip geçilmemelidir; sık sık ihlâl edilse de, 'form kuralsız keyfilik karşısında bir 'güvence'dir...

Söz konusu 'güvence' açısından "Hukuk, hukuk dışındaki gerçekler dünyasını görebildiği ölçüde hukuktur";[5] "18. yüzyılda Cesare Beccaria, doğru olan, insanları işledikleri suçlardan ötürü cezalandırmak değil, suç öğelerini (unsurlarını) ortadan kaldırmaktır, der"[6] uyarısını göz ardı etmeden eldeyelim: "Dünyamız nice Dreyfus davalarına, hatta daha beterlerine şahit oldu ve oluyor. Buna karşılık Zola'ların, Clemenceau'ların, Picquart'ların, Scheurer-Kestner'lerin sayısı ne yazık ki çok azdır"![7]

HUKUK(SUZLUK) KONUSU

"Yasalar örümcek ağları gibidir;
güçsüzleri, yoksulları yakalar;
zenginleri, güçlüleri salıverirler."[8]

'Hukuk'un "nötr/genel" olmadığını söylemiştim; ama bir kez daha tekrarlayayım...[9]

Sınıflı-sömürücü 'hukuk(suzluk)'un özü değil; ama biçimi (formu) hakkında; Ömer Faruk Eminağaoğlu'nun, "Hiçbir denetime bağlı olmayan ve yargıyı kendisine yaklaştırmak için çabalayan siyasal güçler, demokrasiyi kemiriyor demektir";[10] Yargıtay eski Başkanı Eraslan Özkaya'nın, "Siyasetin karıştığı yar-

---

[5] Turgut Tarhanlı, "İfade Etmenin Sorunları", Radikal, 11 Ekim 2005, s.10.

[6] Necdet Adabağ, "İnsan İlişkilerinde TV İzlencelerinin İşlevi", Cumhuriyet, 15 Haziran 2005, s.2.

[7] Ayşe Hür, "Dreyfus'ların, Zola'ların Aziz Hatırasına", Radikal İki, 23 Temmuz 2006, s.4.

[8] Anakharsis.

[9] Hukuk(suzluk) konusunda bkz. Kürşat Bafra, "Hukuk Nedir? Ne Değildir?", Kaldıraç Dergisi, No:35, Aralık 2005, s.30-31; Cengiz Otacı, "Kanunun Diğer Yüzü ve Hukuk", Radikal, 8 Temmuz 2006, s.11; Selahattin Erdem, 'hukuk', Ülkede Özgür Gündem, 1 Mayıs 2006, s.6; Bekir Coşkun, "Hukuk Tatile Gitti...", Hürriyet, 15 Kasım 2006, s.3; "Ordu Yargıya Müdahale Etti", Toplumsal Demokrasi, 18 Kasım 2006, s.6; Mustafa Kutlu, "Yargı ve Bağımsızlık", Radikal İki, 22 Ekim 2006, s.6; Turgut Tarhanlı, "Yargıda Aradığımız Ne Olmalı?", Radikal, 18 Ekim 2005, s.8; Murat Belge, "Adalet Kavramı", Radikal, 16 Mayıs 2006, s.13; Okay Gönensin, "Hukuk, Vicdan ve Ötesi", Vatan, 13 Ocak 2006, s.12; Nilgün Cerrahoğlu, "Hukuk Dramı...", Cumhuriyet, 24 Aralık 2005, s.17; Toktamış Ateş, "Hukuk Devleti-Yasa Devleti", Cumhuriyet, 24 Aralık 2005, s.3; Hüsnü Öndül, "Hukuk ve Araç", Evrensel, 8 Aralık 2005, s.3; Hikmet Çetinkaya, 'hukuk', Cumhuriyet, 2 Aralık 2005, s.5; Murat Belge, "Hukukun Evrenselliği", Radikal, 26 Nisan 2003, s.9; Şükran Soner, "Hukuk-Siyaset", Cumhuriyet, 27 Mayıs 2006, s.13; Hayrettin Ökçesiz, "Hukuk Devleti Nedir?", Cumhuriyet Bilim Teknik, Yıl 20, No:995, 15 Nisan 2006, s.19; Turgut Tarhanlı, "İnsani Acılar ve Hukuk", Radikal, 1 Haziran 2006, s.10; Şebnem Korur Fincancı, "Suç ve Ceza", Evrensel, 6 Kasım 2006, s.3.

[10] Ömer Faruk Eminağaoğlu, "Yargıda Bağımsızlık Şart", Radikal, 25 Kasım 2005, s.11.

gı çürür";[11] Mustafa Kutlu'nun, "Yargı siyasallaşmalı, onu siyasallaştırmak isteyen güçlere karşı yapmalı bunu. Önce ne olduğunu bilmeli, amaçsallığını hatırlamalı ve konformizmin karanlık sularından uzak durmalı. Hukuk devletinin, hukukun üstünlüğünün ne anlama geldiğini açıkça bilmeli"[12] saptamaları, nicel açıdan bir anlam ifade edebilir...

Buna kimsenin itirazı yok!

Formel açıdan ele aldığımızda, "Herkese ait olanın ne olduğu üzerinde bir karara varmak için, yargı ancak adaletle özümsenebilir ve adalet mutlak anlamda bir hak çatışmasını zorunlu kılar. Bu hak çatışmasında Tanrının emirleri ya da ulusun çıkarı her zaman yol gösterici değildir..."[13]

Evet, kimilerinin 'iddiası'ndaki üzere "Hukuk kuralları, toplum düzenini sağlamak ve adaleti yerine getirmek için insanlarca oluşturulur. Tanrının yargıçlığını bu dünyaya taşımak, aklın insana oynadığı bir oyundan ibarettir...

Emekli bir Fransız Danıştay üyesi, 'İnsanı yargılamak tanrısal bir iştir' demiş. Gerçekten de pek çok inanışa göre tanrı yargıçtır ve insanları yargılamak, onlar hakkında hüküm vermek, aslen ona aittir. Tevrat'ın 'Mezmurlar' kısmında Davut dua ederken, 'Tanrı adil bir yargıçtır' (Mezmurlar 7/11) demektedir"![14]

Ancak yargı, dünyevi bir içsellik taşımak ve seküler olmak zorundadır.[15] 'Yargıya kutsallık atfetmek' onu insan dışılaştırmaktır!

Sınıfsal olan yargı 'kutsal' olamaz; ama bir sınıfın çıkarı için 'kutsal' ilan edilir! Ama unutmayın sömürücü sınıf egemenliği ile 'kutsal' olanın ürkütücülüğü Türk(iye) hukuk(suzluğ)u örneğindeki üzere hepimizin bilgisi dahilindedir!

"Hukuk devleti, hukukun üstünlüğünü kullanarak devleti ve onunla birleşmiş halkı sınırlandırır, daha doğru tanımlamayla hukuk kalıbına sokar... Devlet içinde yargının görevi, devletin ve kamunun masumiyetini koruyup kollamaktır. Yargı devletin, masumiyetini hukuku kullanarak korur ve bunun için adaletin arandığı

---

[11] Eraslan Özkaya, "Siyasetin Karıştığı Yargı Çürür", 19 Ekim 2003, s.12.

[12] Mustafa Kutlu, "Yargının Siyasallaşması Üzerine", Radikal İki, 18 Eylül 2005, s.5.

[13] Mustafa Kutlu, "Yargı ve Kamusallık II", Radikal İki, 25 Haziran 2006, s.4.

[14] Cengiz Otacı, "İnsanı ve Devleti Kuşatan Hukuk", Radikal, 27 Mayıs 2006, s.11.

[15] "Teolojide Tanrı ile adalet arasında kurucu bir ilişki olduğu ileri sürülür. Daha ileri giderek Tanrı inancının özünün adalet istenci olduğu söylenebilir. Adalet isteği ise kısaca, yaşamın katlanılmaz dayatmalarına karşı geliştirilen bir denge arayışıdır. Adaletin insanı ve dünyevi bir gereksinim olduğunu, insanların bir arada yaşamasının temel değer ve yönelimlerini kuşatarak sosyal barışın güvencesine dönüşünü görürüz. Tanrı düşüncesinin salthığı ise gereksinime dayanmaz. O bağsız, güçlü ve sonsuz bir yapısal varlıkla tanımlanır, bu nedenle Tanrı'nın adalete gereksinimi yoktur. Buna rağmen bütün dinlerde Tanrı'ya adil bir rol verilir. Tanrı'nın gücünün sonsuzluğu ve sınırsızlığının karşısına adillik kalkanı bir amaç için konulur. Yeryüzünde tüm egemen güçlere karşı duyulan insani korku, aslında ruhsal ve bedensel güvenlik içinde yaşama isteğine dayanır" (Mustafa Kutlu, "Yargı ve Kutsallık", Radikal İki, 7 Mayıs 2006, s.4).

süreçleri topluma sunar"[16] 'iddiası'ndaki 'Genel Teori' açısından 'hukukun amacı' şöyle özetlenir: "Hukukun hedef amacı (manevi ideali) adaleti gerçekleştirmektir. Toplumsal mutluluk ve refahın hukukun hedef amaçları olan özgürlük ve adalet gibi evrensel değerlere ulaşmada gösterilecek gayretle bağlantılı olduğu açıktır. Bir hukuk normunun objektif içerik bakımından hukuk niteliğine sahip olabilmesi için özgürlük, hakikat, adalet gibi amaç değerleri esas alması gerekir. Bu değerleri esas almayan bir norm, şekil bakımından yine hukuktur ancak objektif içerik ve esas bakımından hukuk değildir. Hukuk objektif hukuk düzenini, hak ise kişisel istem ve iddiayı gösterir. Hak aynı zamanda ahlâki bir değeri, kişisel eylemlerin nihai hedefi olan hakikati, sonuç olarak adaleti temsil eden bir kavramdır. Ancak adalet kavramı hak kavramından önce vardır.[17]

Hak kavramı adalet işlevine dayanır. Hak ve adalet hakikatin en yüksek görüntülerindendir. Hakikate, hak ve adalete ise ancak özgürlükle ulaşılabilir. Çünkü özgürlük çelişkileri aşmamızı ve ortaya çıkacak yeni çelişkileri yeniden aşmamızı sağlayan sonsuz ve özgür ruhun bilincine vardığı son alandır. Özgürlük, gerek iç alemde gerekse dış alemde ruhun karşı karşıya kaldığı engelleri aşma gücüdür. Asli kavramları anlayabilmenin, olması lazım gelen bilincinin, etik olarak iyi ya da kötüyü, mantıki olarak doğruyu ya da yanlışı ayırmamızı sağlayan norm ve değer bilincinin özgürlükle yakın ilişkisi bulunuyor. Hukukun varlığının temel nedeni hakka, adalete ve özgürlüğe hizmet etmektir.

Hukukun anlamı unutulmuş, güce ve siyasete alet edilmiş olabilir. Bu anlamda bundan zarar görecek olan, toplumdur. Böyle bir durumda toplumda uyumsuzluk ve huzursuzluk artacak, kültürün gelişmesi engellenmiş olacak ve toplumun geleceği de tehlikeye düşecektir.

Buna karşılık hukuk nihai hedefine yönelik olarak görevini yapınca toplumda uyum, denge ve huzur sağlanacak ve kültürel gelişmenin yolları açılmış olacaktır.

Bir toplumun hukuk toplumu olabilmesi için özgürlük ve adaletin gerçekleşmesi zorunludur. Devletin de görevi adaleti sağlamak olduğuna göre toplumun ancak adalete ve özgürlüğe dayanan bir düzende uyum, düzen ve denge sağlayacağı açıktır. Olan hukuk (müspet hukuk) daima adaletin objektif bir ifadesi olmadı. Olan hukuk bazı zamanlarda, bazı yerlerde adalete de aykırı olabilir.

Ancak adalet idesine uygun olmayı hedefleyen, sosyal yaşamda etkili kılma anlamını taşıyan şey hukuktur. Özgürlük, hakikat gibi adalet de mutlak ve son-

---

[16] Mustafa Kutlu, "Yargıyı Savunmak", Radikal İki, 19 Mart 2006, s.4.

[17] "Oysa hak adaletten gelir, sanki annesi gibi. Öyleyse haktan önce adalet olmuştur". Francis Accursius, 12. yüzyıl şerh yazıcısı.

suz bir değerdir ve amacını kendisinde taşır. Bu nedenle hukuka ulaşmadaki gayret rastlantısal olan hukuka değil, adil hukuka ilişkindir. Ancak bunun dışında aynı zamanda hukukun içeriğinde manevi bir unsurun bulunması gerekir. Olan hukukun ruhunu oluşturan iyilik ve yarar unsuru hukukun ahlâkıdır. Hukukun ahlâkî ideali de adalet ve insana yaraşır davranış (insaniyet) değerleridir".[18]

Ama hayır! Hiçbir şey bu kadar otomatik ve 'kusursuz' değildir ve olamaz da...

Jaques Vergés'nin 'Savunma Saldırıyor' başlıklı yapıtında söylediği gibi 'Kimsiniz?', 'Neyi temsil ediyorsunuz?', 'Nedir tarihsel olarak varlık nedeniniz?' sorularını 'hukuk(suzluk)'un sözcüsü yargıçların her davanın eşiğinde kendilerine sormayı ve yanıtlarını bulmayı amaç edinmeleri gerekir.

Evet, evet hayır, 'Yargı zincirlerinden kurtulmalı'[19] diyemezsiniz; çünkü yargı bizatihi yönetim 'zinciri'nin güçlü halkalarından birisidir!

Örneğin Köksal Bayraktar'ın, "Yargıtay, tıpatıp aynı olan iki davada birbirine zıt iki karar verdi. Böyle bir durumda hukuka güvenmek mümkün değildir"[20] denilen koşullarda, unutmayınız; "Yargının bilime müdahalesi ortaçağdır"[21] dense de; sınıflı-sömürücü yargı, bilime dahi müdahale edecek kadar kapsayıcıdır!

'Yargı/Yasa' ya da 'hukuk(suzluk)' dedik...

En genel deyişle toparlarsak: Sakın ola Çiçero'nun, "Yasalara, özgür olabilmek için bağlı kalırız"; Eflatun'un, "Yasalarda düşüneceğimiz tek şey, bizi erdeme götürüp götürmediğidir" deyiş(ler)ini ciddiye almayın!

Çünkü St. Thomas'ın ifadesiyle, "Mantıksız hukuk, hukuk değil, bir sapkınlıktır"! Ve yine Şeyh Bedreddin'in dediği gibi, "Dünkü yasalarla, bugünkü insanlar yargılanamaz".

Evet, "Kanunlar doğru oldukları için değil, kanun oldukları için yürürlükte kalırlar" diyen Montaigne'in saptaması doğrudur; "Kötü yasalar en korkunç zulüm biçimidir" diyen Edmund Burke ile "İşkencelerin en kötüsü, yasalarla işkence etmektir" saptamasıyla Bacon haklı olduğu gibi...

Nihayetinde bir egemenliğin taşıyıcısı olarak "Kanunlar pratik aklın gereğidir".[22]

En önemlisi Publilius Syrus'un altını çizdiği üzere, "Yargıç sanık hakkında olduğu kadar kendisi hakkında da yargıda bulunur..." Tıpkı Türk(iye) 'hukuk(suzluk)' pratiğinde olduğu üzere!

---

[18] Ümit Kardaş, "Hukuk Karşısında 301. Madde", Radikal İki, 1 Ekim 2006, s.4.

[19] Mustafa Kutlu, "Yargıyı Yargılamak-II", Radikal İki, 26 Şubat 2006, s.6.

[20] Köksal Bayraktar, "Türk İnsanı Daima Haklıdır", Radikal, 3 Ekim 2005, s.6.

[21] Köksal Bayraktar, "Türk İnsanı Daima Haklıdır", A.g.e., s.6.

[22] Thomas Aquinas, "Kanunların Özü", Özgürlük Yazıları, der. C. Can Aktan - İ. Yaşar Vural, Çizgi Kitabevi Yay., 2003, s.6.

"Mahkemelerin varlığı bir ülkede
adaletin olduğu anlamına gelmez."[23]

Orhangazi Ertekin'in anlamlı ifadesiyle, "Türkiye, gözleri görmeyen bir yargıç rehberliğinde adalet arıyor. Kulakları sağır birisi duyduklarını bir güzel yargıcın kulaklarına fısıldıyor, dilsiz olan diğeri ise her şeyi bir bir anlatıyor! Mükemmel bir terkip! Ve 'çalışan' organların eşsiz bir işbirliği!

Fakat ne körlerin el yordamıyla tanıma metaforları, ne de mağaradan çıkan insanların gözlerinin kamaşması meselleri bu kendine has karanlık hâli kendi tadıyla anlatabilir! Kör, sağır ve dilsiz üç maymun kardeşin baldan tatlı dersleri de bu ahvali yeterince başarıyla sergileyemiyor. Çünkü bu mesellerin hepsi, Türk yargısına, dışardan (yürütme tarafından) dayatılan dehşetli karanlık öykülere doğru açılırlar".[24]

İşte bu konuda birkaç örnek...[25]

i) Bayrampaşa Cezaevi'ne düzenlenen 'Hayata Dönüş' operasyonunda 12 kişinin ölümüne neden olan sorumlular yargı önüne çıkarılamıyor. Eyüp Cumhuriyet Savcılığı'nca başlatılan soruşturma 6 yıldır sürüyor. Ankara Jandarma Özel Asayiş Komutanlığı, operasyonda müdahale grubu olarak kimlerin görev yaptığının tespiti için sayısız yazı yazılmasına karşın savcılığa yıllardır hiçbir bilgi vermiyor.

İstanbul Valiliği, kimlikleri bile belirlenemeyen jandarma görevlileri hakkında soruşturma yürütülmesine üçüncü kez izin vermedi. Eyüp Cumhuriyet

---

[23] Sir John Macdonell.

[24] Orhangazi Ertekin, "'Mahşerin Üç Atlısı' ve Yargı", Radikal İki, 2 Nisan 2006, s.8.

[25] Türk(iye) Hukuk(suzluk) pratiği için bkz. Orhan Erinç, "İyi ki Hukuk Devletiyiz!", Cumhuriyet, 8 Haziran 2006, s.7; Hasan Celâl Güzel, "Yargının Yaman Çelişkisi", Radikal, 10 Eylül 2006, s.8; "Türkiye'de Hukuk Ne İşe Yarar?", Ülkede Özgür Gündem, 12 Nisan 2006, s.4; "Yargıtay Silahlı Polis Gösterisini Demokratik Buldu", Ülkede Özgür Gündem, 10 Kasım 2006, s.5; Adnan Keskin, "Adalette 'Büyük Birader' Kaygısı", Radikal, 14 Kasım 2006, s.7; Adnan Keskin, "Adalette 'Büyük Birader'i Durdurun Uyarısı", Radikal, 16 Kasım 2006, s.5; Orhangazi Ertekin, "Yargı Tartışmalarına Dair Bir Şerh", Radikal İki, 12 Mart 2006, s.4; "En Alıngan Aygıt: Devlet", Radikal İki, 12 Şubat 2006, s.6; Ali Sirmen, "Yargıda Yargısız İnfaz Eleştirilemeyecek mi?", Cumhuriyet, 27 Aralık 2005, s.4; Hasan Celal Güzel, "Hangi Yargı Bağımsızlığı", Radikal, 20 Aralık 2005, s.8; Mahir Ersin Germeç, "Ülkemizde Yargı Bağımsız mı?", Cumhuriyet, 17 Aralık 2005, s.2; Sezgin Tanrıkulu, "Yargıda Tarafsızlık Sorunu", Radikal, 16 Aralık 2005, s.11; Turgut Tarhanlı, "Yargıya Müdahale Üzerine", Radikal, 8 Aralık 2005, s.10; Hilal Köse, "Suçlar Fail-i Meçhul Kalıyor", Cumhuriyet, 2 Aralık 2005, s.9; Işıl Özgentürk, "Hukukun Üstünlüğü mü, Hadi Canım Sen de!", Cumhuriyet, 27 Kasım 2005, s.20-8; Fikret Bila, "Dokuz Yargıç Bu Hatayı Nasıl Yaptı?", Milliyet, 22 Ocak 2006, s.18; Adnan Ekinci, "Bismil'deki Davanın Bilirkişisi Foucault Olsaydı", Radikal, 20 Mayıs 2005, s.4; "Devlet Hukuku Hiçe Sayıyor", Ülkede Özgür Gündem, 25 Ekim 2006, s.7; İsmet Berkan, "Geciken Adalet Adalet midir?", Radikal, 2 Kasım 2006, s.3.

Savcılığı ise "delillerin takdirinin adli makamlara bırakılması gerektiğini" belirterek karara yeniden itiraz etti![26]

ii) Güneydoğu'da hâkimleri 'hizaya getirmek' için bomba attırdığını açıklayan emekli Korgeneral Altay Tokat hakkında askeri savcılık takipsizlik kararı verdi![27]

iii) 1993'te Digor'da gösteri yapan gruba ateş açıp beşi çocuk 17 kişinin ölümüne neden olan sekiz özel harekât polisi, 'meşru müdafaa' gerekçesiyle beraat etti![28]

iv) Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 6 Mayıs 2005'te yetki kararıyla tüm cep telefonlarıyla internet üzerinden Türkiye genelinde dinleme yapan MİT hakkında takipsizlik kararı çıktı![29]

v) Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu'nda görevliyken 'Azınlık Raporu' hazırlayan Prof. Baskın Oran ve Prof. İbrahim Kaboğlu hakkında beşer yıla kadar hapis istemiyle dava[30] açıldı![31]

vi) İzmir'de, yanında taşıdığı çantada Kalaşnikof tüfek, 31 mermi ve evinde yapılan aramada 490 ecstacy uyuşturucu hap ile 3,5 kilogram esrar ele geçirilen 31 suçtan sabıkalı F.D., savcılık tarafından suç unsuru oluşmadığı gerekçesiyle serbest bırakıldı![32]

vii) Adalet, Batman'da 5 Eylül 2006 günü bir aracın güvenlik güçlerince taranması sonucu dokuz yaşındaki Mizgin Özbek'in öldürülmesinde sorumluluğu olanlara karşı bir türlü işlemezken, olayla ilgili rapor hazırlayanlar 301'lik oldu![33]

viii) Kartal 3. Asliye Ceza Mahkemesi, HD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin'i, Almanya'da yaptığı bir konuşmada eleştiri sınırını aştığı için yeni Türk Ceza Kanunu'nun 301. maddesi uyarınca 10 ay hapse mahkûm etti.

Kararda, sanığın sözleriyle Türk Silahlı Kuvvetleri'ne duyulan saygıyı azaltmak istediği belirtilerek, şu yorumlar yapıldı: "İHD Başkanı olan sanığın insan hakları ihlâllerini dile getirirken bu konuda barış ortamını bozmak ve orduya saygıyı azaltmak, yıpratmak amacıyla terör örgütlerinin yaydıkları gerçek

---

[26] "'Hayata Dönüş'e Soruşturma İzni Yok", Cumhuriyet, 3 Kasım 2006, s.5.
[27] "Altay Tokat'a Sivil Mahkeme", Radikal, 31 Ekim 2006, s.8.
[28] Mukadder Yardımcıel-Özgür Cebe, "Digor'da 'Özel' Bir Beraat", Radikal, 24 Şubat 2006, s.9.
[29] "Cep Dinlemede MİT'e Takipsizlik", Radikal, 20 Ekim 2005, s.8.
[30] Kürt yazar Mehmed Uzun, "Yazarların yargılanması çirkin" ("Düşünenler Pek Dertli!", Radikal, 22 Kasım 2005, s.9) dedi.
[31] Adnan Keskin, "'Azınlık' Dosyası: Kaboğlu ve Oran'a Dava", Radikal, 16 Kasım 2005, s.7.
[32] "Kalaşnikof Taşımak Serbest", Radikal, 11 Kasım 2005, s.4.
[33] Ertuğrul Mavioğlu, "Sen misin Mizgin'in Ölümünü Sorgulayan", Radikal, 20 Ekim 2006, s.5.

dışı karalamaya yönelik haberlerin hiçbir dayanağı bulunmadığı hâlde kadın panelinde dile getirmek, eleştiri olarak kabul edilemez.

Huzur ve barış ortamının teminatı olan TSK'ya inanç ve saygıyı azaltacak bu konuşmaları özellikle kamu kurumlarında önemli yer işgal eden sivil toplum örgütlerinin dile getirmeleri, ülkede barışı bozmak ve kavga çıkartmak isteyenlerin amaçlarına bilerek veya bilmeyerek yarar sağlamaya yöneliktir".

Kararda Keskin'in sözlerinin düşünce özgürlüğü kapsamına alınamayacağı da belirtilip, şöyle denildi: "Ülkenin içinde bulunduğu bu ortamda söylenen sözler, eleştiri sınırını aşan aşağılamaya yönelik bir davranış olup, düşünce açıklaması ve ifade özgürlüğü içinde kabul edilemez. Bu sözlerin suç oluşturmayacağını düşünmek mümkün değil.

Özellikle son dönemlerde Avrupa Birliği ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını güvence görerek ifade özgürlüğü altında ülkenin güzide kurumlarına saldırmak suretiyle bu şekilde yıpratma hareketinin aksi takdirde devamını önlemek mümkün değildir. Özellikle bu kurumlara yapılan aşağılama, saldırılar sonucu Avrupa'da dağıtılan ödüllere aday olmayı hedefleyenlerin zaten bu sözleri sarf ettiklerini, eleştiri sınırlarını aştıklarını kendileri de bilmek zorunda olup, bu açıdan eylemin neticesi olarak da cezaya katlanmaları gerekir"![34]

Burada durup, somut örnekler üzerinden şunlara dikkat çekelim:

Birincisi: "Türk yargısının... egemenler karşısında teslimiyet"i[35] tartışılmaz bir gerçektir.

İkincisi: "Türkiye'de hukukçuların en sevdiği formüllerden birisi kanun ile hukuk arasındaki o 'muhteşem' ayrımda ifade bulur: Kanun bir şeydir, hukuk ise bir başka şeydir. Bu ikisini birbirine karıştırmamak sıkça tembih edilir".[36] Ancak, 'Neden' sorusu yanıtsızdır...

Üçüncüsü: "Yargıda bir kesim, ulusal güvenliği öne çıkarıyor, özgürlükleri sınırlıyor"ken;[37] Osman Can'ın ifadesiyle, "Ülkemin siyasal, toplumsal ve dinsel egemenleri 'müsademe-i efkâr' değil, yalnız ve yalnız 'iman' istiyorlar. Mumla aradıkları 'insan' değil, yalnızca 'mürit'".[38]

Bunların sonucunu da Yücel Sayman şöyle özetliyor: "Devleti koruyan yargı ile politik cinayetler çözülemez... Totaliter, baskıcı, despotik bir devlet yapısı içinde, maddi gerçeğe ulaşabilen bir yargı sistemi olmaz..."[39]

---

[34] Demet Bilge Ergün, "'Ödüllük Konuşana' Ceza", Radikal, 30 Mart 2006, s.6.
[35] Faruk Özsu, "Yargıcın 301'le İmtihanı", Radikal İki, 8 Ekim 2006, s.5.
[36] Orhangazi Ertekin, "Kanunla Hukuk Arasına Sıkışmak", Radikal, 19 Temmuz 2006, s.11.
[37] Turgut Tarhanlı, "Vatanı Korumak Yargıcın İşi Değil", Radikal, 31 Ekim 2005, s.6.
[38] Osman Can, "Yargı-İktidar-Düşünce Özgürlüğü", Radikal İki, 13 Mart 2005, s.4.
[39] Yücel Sayman, "Devleti Koruyan Yargı ile Politik Cinayetler Çözülemez", Evrensel, 25 Ocak 2006, s.2.

Evet, "İktidar ile işbirliği yapmış, iktidarın ürettiği ya da toplumsal refleks ürünü 'hukuk dışı gerekliliklerin, önceliklerin ya da duyarlılıkların' bekçiliğini üstlenmiş bir yargı,[40] iktidarın kendisinden daha tehlikelidir".[41]

VE TCK 301 HAKKINDA

"Güvenlik için özgürlüğünden vazgeçenler;
özgürlüğe de, güvenliğe de layık değildirler."[42]

"Size ne yapacağınızı söyleyebilirler,
ama ne düşüneceğinizi asla!"[43]

Bilindiği gibi, "301. madde yedi suçu birden barındıran bir madde. 'Türklük' ve 'Cumhuriyet' gibi soyut kavramlara ilişkin suçlar yarattı... Bu madde milliyetçi bir ideolojiye hizmet ediyor, hatta gerekçesi nedeniyle ırkçı bir anlayışı korumaya alıyor, ayrımcılığı körüklüyor..."[44]

Bunu bilmeyen yok! Ancak... Bir de 'ancak' var ki, o da şu: 301. maddeyi yazan TBMM Adalet Alt Komisyonu'nun hukukçu üyeleri de 'Dava sonuçlarını görelim' diyor. CHP'li Feridun Ayvazoğlu 301'i savunurken, AKP'li Hakkı Köylü, "Türklerin niye bu maddeyle uğraştığını" anlayamıyorken;[45] Türkiye Gazeteciler Federasyonu'nun Beşinci Olağan Genel Kuruluna katılan Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in, Türkiye'de bir kısım unsurların, taleplerini eskiden olduğu gibi doğrudan meydanlarda ifade etmediklerini ve bunların işin kolaycılığını bulduklarını, Avrupa Parlamentosu'na gittiklerini kaydederek, "301. madde, neyin aşağılanmasına cezayı hükmediyor? Şimdi, elinizi vicdanınıza koyun, Türk milletine mensup olmaktan bir rahatsızlığınız mı var ki, birileri bunu aşağılayacak, söylemedik şey bırakmayacak ve biz bunun adına özgürlük diyeceğiz. Bunu Fransa'da, Almanya'da, İngiltere'de yapabilir misiniz? Türkiye'ye gelince 'bu madde kalksın'. Cumhuriyet, bu ülkenin en önemli kazanımıdır, bunu aşağılamanın neresi özgürlük?"[46] dediği koşullarda "Musa Kart'ın davalık olan yumağa dolanmış kedi (Tayyip Erdoğan) karikatürünü hatırlayınız. Türkiye

---

[40] "Hukukun bizi nefessiz bıraktığı yerde, politikanın hayat öpücüğüne ihtiyaç duyarız" (Orhangazi Ertekin, "Liberal Hukukun Zaferi mi?", Radikal İki, 25 Haziran 2006, s.4).
[41] Osman Can, "Bitmeyen Senfoni!", Radikal İki, 16 Ekim 2005, s.7.
[42] Benjamin Franklin.
[43] Socrates.
[44] Ümit Kardaş, "Hukukun Askıya Alınması", Radikal İki, 19 Kasım 2006, s.6.
[45] Demet Bilge Ergün, "Söz 301'i Yazanlarda: Türkler Bu Maddeyle Niye Uğraşıyor ki!", Radikal, 30 Eylül 2006, s.9.
[46] "Çiçek'ten '301. Madde' İsyanı: Benden Başka Kabadayı Çıkmıyor", Cumhuriyet, 5 Kasım 2006, s.4.

301. maddede aynen o durumdadır. Yaptığı akla, mantığa, sağduyuya uymaz hareketlerle fena hâlde dolanmıştır"![47]

Bilindiği üzere 301. maddenin eski hâli 159. maddeydi. Yani "Yeni Türk Ceza Yasası'nın 301. maddesi, eski 159. maddeye karşılık geliyor. Eski yasa döneminden de gelen bu madde ile ilgili tartışma, 'düşünce' ya da düşündüğünü 'ifade' özgürlüğüne getirdiği sıkıntılar ile gündemden düşmüyor".[48]

"Bu madde ceza hukukuna 1936'da girdi. Ve girdiği günden bu yana da toplamda 7 kez değişikliğe uğradı. Şu an maddenin 8. ve son versiyonu 301 adını taşıyor.[49]

Madde metnini burada yazmayacağım ama maddenin amacı, Türklüğe ve devlet kurumlarına yönelik eleştirilerin 'aşağılama' içermemesini sağlamak.

Böyle tarif edince makul ve masum bir amaç gibi duruyor, ama kazın ayağı öyle değil. Bir kere 'aşağılama' nedir?

Daha önemlisi 'Türklük' nedir?

'Vatanperverler'in bir şiddet kalkanı hâline gelen TCK'nin 301. maddesinin gerekçesinde Türklük kavramı; 'Maddede geçen Türklük deyiminden maksat, dünyanın neresinde yaşarsa yaşasınlar Türkdere has müşterek kültürün ortaya çıkardığı ortak varlık anlaşılır. Bu varlık Türk milleti kavramından geniştir ve Türkiye dışında yaşayan ve aynı kültürün iştirakçileri olan toplumları da kapsar' şeklinde açıklanmışken 'Türklük, Asya'dan göç yolları üzerinde Batıya doğru seyreden bir kervana benzetilebilir. Bu kervana, her duruşta farklı türde kültürel yükler taşıyan insanlar katılıp ayrıldı, yalnız bazı yolcular tüm yol boyunca kervana eşlik ettiler. Bazen kervanda bazı sorunlar çıktı, ama bunlar yap-takçı bir pratikle giderildi. Yüzyıllardır Türklük, herhangi bir yasal teminata gerek duymadan kendi dinamizmi ile tekâmül ederek bugüne ulaştı. Bugünden sonra

---

[47] Haluk Şahin, "Alaturka Akıl Tutulması", Radikal, 4 Kasım 2006, s.6.

[48] Bahri Bayram Belen, "301. Madde mi Tecrit mi İvedi?", Cumhuriyet, 18 Kasım 2006, s.2.

[49] TCK 301 hakkında bkz. Mehmet Uçum, "İfade Özgürlüğü ve 301. Madde", Radikal İki, 13 Ağustos 2006, s.7; Adnan Keskin, "Konuşmadan Önce 301 Kere Düşünün!", Radikal, 9 Ekim 2005, s.7; "301: Aforoz Yasası", Evrensel, 27 Eylül 2006, s.7; "301'in Kaldırılması İçin İmza Kampanyası", Ülkede Özgür Gündem, 7 Kasım 2006, s.4; "301 ve TMY Kıskacında Basın", Atılım Gazetesi, 11 Kasım 2006, s.10; "TCK 301 Sivil Toplumu Böldü", Radikal, 15 Kasım 2006, s.8; "301.Maddeye Kelime Oyunu", Ülkede Özgür Gündem, 16 Kasım 2006, s.5; "301. Madde: Eylem ve Örgütlenme Özgürlüğü Olmadan Düşünce Özgürlüğü Olamaz", İşçi Mücadelesi Gazetesi, No:13, Ekim 2006, s.9; Nuray Mert, "301 Tartışması ve Beyaz Türkler", Radikal, 28 Eylül 2006, s.6; Turgut Tarhanlı, "301.Madde Nedir?", Radikal, 26 Eylül 2006, s.10; "Hrant Dink'e 301'den Bir Dava Daha Açıldı", Ülkede Özgür Gündem, 26 Eylül 2006, s.5; Mehmet Merdan Hekimoğlu, "TCK 301 Acil Değişmeli", Radikal, 11 Şubat 2006, s.11; "Mizgin Heyeti de 3001'lik", Atılım, 28 Ekim 2006, s.8; "Başbakan: 301. Maddede Önerilere Açığız", Cumhuriyet, 6 Kasım 2006, s.5; "Çiçek: 301'in Tek Kabadayısı Benim", Radikal, 5 Kasım 2006, s.6; İsmet Berkan, "301'de Bir Değişiklik Önerisi de Benden", Radikal, 10 Kasım 2006, s.3.

Türklüğü yasal korumaya almak, eleştirinin ve özdüşünümün imkânlarını kısıtlamaktan başka bir şeye hizmet etmez"![50]

Her neyse... 159 üzerinde yapılan 7 değişiklikten 4'ünde maddenin kapsamı genişlemiş, yani daha önce maddeye adıyla dâhil edilmemiş devlet kurumlarının isimleri de eklenmiş. Son 3 değişiklikte ise kapsam daraltılmış. Bu son değişikliklerin ikisi Hikmet Sami Türk'ün Adalet Bakanlığı döneminde oldu. Önce cezalar azaltıldı, ardından da 'düşünce açıklamaları'nın 159'un 1. fıkrası açısından suç oluşturmayacağı hükmü eklendi. Son değişikliği ise bugünkü hükümet yaptı, 'düşünce açıklamaları'nın maddenin tamamı açısından suç oluşturmayacağı hükme bağlandı.

Sonra TCK olduğu gibi değişirken bu 159'un son hâli günümüz Türkçesine uyarlanarak 301 hâline geldi. Gelirken, 159'da suçun ana unsuru için kullanılan 'tahkir ve tezyif' kelimeleri yerine 'aşağılama' kelimesi kullanıldı, bir de eskiden 159'dan dava açmak Adalet Bakanı'nın iznine tabiyken bu izin alma zorunluluğu kaldırıldı...

Şu ana kadar bu maddeden mahkûm olup cezası Yargıtay tarafından da onanan tek kişi yazar Hrant Dink.[51] Onun da cezası, belli bir süre aynı suçu işlememesi şartıyla tecil edildi, ama Dink aleyhinde 301'den yeni bir dava daha açıldı bile. Yani bu maddeden ötürü hapse girmeye aday ilk isim Hrant Dink. İkinci davası da, "Ermeni soykırımı olmuştur" dediği için açıldı..[52]

Şimdi burada durup anımsayın: Eskinin meşhur TCK 141, 142 ve 163. maddeleri kaldırıldı, hemen bunların yerine Terörle Mücadele'nin bazı maddeleri ikame edildi. AB sürecinde bu madde de değişince bu kez ortaya 312 çıktı. 312 değişince 159 bulundu. Sonra da 301!

---

[50] Süreyya Su, "Türklük Tanımı", Radikal İki, 8 Ekim 2006, s.5.

[51] "Yeni TCK'nin düşünce özgürlüğünü kısıtladığı eleştirileri üzerine, 'Uygulamayı, Yargıtay içtihatlarını görelim' diyen hükümete Yargıtay'dan yanıt geldi. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink'e 'Türklüğü tahkir ve tezyif' suçundan verilen altı ay hapis cezasını esas yönünden onayladı. Dink, yazısında yer verdiği 'Türkten boşalacak zehirli kanın yerini dolduracak temiz kan, Ermeni'nin, Ermenistan ile kuracağı asil damarında mevcuttur' ifadeleri nedeniyle eski TCK'nın 159. maddesinde düzenlenen 'Türklüğü tahkir ve tezyif' suçundan yargılanıp altı ay hapse mahkûm edilmişti" ("Hrant Dink'in Cezasına Onay", Radikal, 2 Mayıs 2006, s.6).

[52] Bize daima "Gertank, mer yedin aryûn u anartarutyun... Arçevnis andzanot canabarh mı... Anuni aksor../Gidiyoruz, ardımızda kan ve zulüm. Önümüzde bilinmeyen bir yol... Adı sürgün..." gerçeğini anımsatan konu için bkz. Henry Morgenthau, Büyükelçi Morgenthau'nun Öyküsü, çev. Attila Tuygan, Belge Yay., 2005; Zabel Yesayan, Silahtarın Bahçeleri, çev. Jülide Değirmenciler, Belge Yay., 2006; "Ermeni Soykırımı Yine Gündemde", Odak, Kasım 2006, s.5; Mithat Sancar, "Geçmişle Yüzleşme: Bir Adalet ve Özgürleşme Sorunu", Birikim Dergisi, No:211, Kasım 2006, s.18-26; "Ermeni Soykırımı ve Gizlenen Gerçekler", Devrimci Demokrasi, No:99, 1-16 Kasım 2006, s.16; Murat Yetkin, "Ermeni Meselesinde Ok Yaydan Çıkmadan Önce", Radikal, 5 Kasım 2006, s.6; Ömer Laçiner, "Resmi Tez Gerçeğin Resmine Karşı", Radikal İki, 29 Mayıs 2005, s.1.

Özetle rakamlar dışında temelli bir değişiklik söz konusu değil!

Gerçek tam da bu iken; İsmet Berkan dilinin altındaki baldayı şöyle çıkarır: "Aslına bakacak olursanız, 301 konusu şu an AB ile yaşadığımız en ciddi sorun. Evet, evet, 301 Kıbrıs'tan bile daha önemli, daha zorlu bir sorun. Çünkü Kıbrıs konusunda Türkiye'nin haklı olduğunu düşünen, en azından haksız olduğunu düşünmeyen çok sayıda AB üyesi ülke var. Ama aynı şeyi 301 için söylemek mümkün değil, mesele ifade özgürlüğüne gelince AB neredeyse blok hâlinde Türkiye'yi eleştiriyor"![53]

Yani TCK 301 kalkarsa, ifade özgürlüğünün önündeki engeller kalmış mı olacak?

AB Komisyonu Türkiye Temsilcisi Hans Jörg Kretschmer'in, 301. madde konusunda hükümetin somut adım atması gerektiğini söylediği[54] hepimizin malumu ya da 'doğru', ama!

Evet, bunun bir de 'ama'sı var! İsmet Berkan, "301. madde değişikliği Aralık (2006) ayından önce Meclis'ten geçse, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri ciddi bir rahatlama yaşar. Ama AB'den de önemlisi, Türkiye'nin düşünen, eleştiren, yazıp çizen insanları rahatlarlar"[55] dese de, unutulmasın: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi ifade özgürlüğünü düzenler düzenlemesine ama bu bir özgürlük değil; sınırsal bir sınırlamadır![56]

DÜŞÜNCE-İFADE-EYLEME ÖZGÜRLÜĞÜ

"Cogito ergo sum."[57]

"Cogititationis poenam nemo patitur."[58]

Burada durup anımsatalım: "Yürümeyen hayatımızın düsturunu kutsala bağladık. Hayatımızın kutsal sacayağı Türklük, İslâm ve törelerdir. Bu üç kutsalın örgütlenmesi, birbirlerini korumak, gözetmekle çatılmıştır.

---

[53] İsmet Berkan, "Cemil Çiçek'e Bir Öneri", Radikal, 3 Kasım 2006, s.3.

[54] Hilal Köylü, "Kretschmer: 301, Pazarlık Konusu Değil", Radikal, 19 Ekim 2006, s.7.

[55] İsmet Berkan, "301'i Unutma, Unutturma", Radikal, 16 Kasım 2006, s.3.

[56] Şöyle deniyor AİHS'nin 10. maddesinde: "1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.

2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlâkın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir" (Rıza Türmen, "Demokrasinin Bekçisi: Basın", Radikal, 12 Nisan 2005, s.11).

[57] "Düşünüyorum, o hâlde varım".

[58] "Hiç kimse düşüncesi yüzünden cezalandırılamaz" (Ulpianus).

Bu kutsalların bekçileri farklı kesimlerdenmiş gibi görünse de aralarında olağanüstü bir dayanışma vardır. Sonuçta bu kutsal üçlemenin tapınak bekçiliğini üstlenenler aynı 'hassasiyete' sahip devlet sözcüleridir. Aralarındaki pazarlıktan doğan gerilim aslında halk kesimlerine nüfuz etmeyen, seyirlik satranç hamleleridir.

'Hukuk devleti' ülküsünün, bu kutsallar gölgesinde gerçekleştirilebilmesi mümkün olmadığı için memleketimizde hukukun işleyişi de çoğunluk tapınak yazıtlarının yorumlanması şeklinde seyreder.

Türklük konusundaki kanamanın tamponu olarak gırtlağımıza tıkılmış olan, 301'dir. Türklüğün asal bekçisi militarizm, hayatımızın her kesimine şablonlarını dayatmıştır".[59]

Bu da nasıl 'gerekçe'lendirilirse 'gerekçe'lendirilsin; düşünce ve ifade özgürlüğüne bir saldırıdır...

'Düşünce'... 'İfade'... 'Özgürlük'... denildi mi; John Steinbeck'in, "Düşünceler tavşanlara benzer. Bir çift alırsın, nasıl bakacağını öğrenirsin, bir de bakmışsın, bir düzine olmuş"; Descartes'ın, "Her ne kadar kendi fikirlerim pek hoşuma gidiyorsa da sanırım ki, başkalarının da kendi hoşlarına giden böyle fikirleri vardır"; R. Marievski'nin, "Konuşma özgürlüğü yoksa demokrasinin 'D'si yoktur"; Platon'un, "Konuşma insanın aklını kullanma sanatıdır"; Seneca'nın, "Konuşma aklın fihristidir" sözleri, bir an dahi unutulmamalıdır...

Çünkü neyi savunursa savunsun; Kemalist Muazzez İlmiye Çığ da,[60] AB'ci postmodern Orhan Pamuk da[61] bu saldırının mağdurlarıdırlar; ve onların gö-

---

[59] Yıldırım Türker, "Kutsal ile Hukuk", Radikal, 13 Kasım 2006, s.4.

[60] "Türkiye'nin ilk Sümerologlarından 92 yaşındaki Muazzez İlmiye Çığ, 'Vatandaşlık Tepkilerim' adlı kitabında 'halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşağılamak' suçu işlendiği gerekçesiyle yargılandığı davada beraat etti. Çığ hakkındaki beraat kararı 'suçun yasal unsurları oluşmadığı', yayıncı İsmet Öğütücü hakkındaki kararsa '5187 sayılı yasanın 11. maddesi gereğince sorumluluğu olmadığı' gerekçesiyle verildi" ("Çığ'ın Tepkileri Özgür", Radikal, 2 Kasım 2006, s.8). Ayrıca bkz. Ruken Kızıler, "Muazzez İlmiye Çığ'ın İlk Davası", Bilim ve Gelecek, No:32, Ekim 2006, s.23-27; Zeynep Oral, "Bir Utanç Daha: Muazzez İlmiye Çığ Davası", Cumhuriyet, 24 Eylül 2006, s.15; Oktay Ekinci, "Muazzez İlmiye Çığ'ımıza Saygı", Cumhuriyet, 28 Eylül 2006, s.15; Muazzez İlmiye Çığ, "Bana Ateist Diyemezler", Sabah Pazar, 24 Eylül 2006, s.1-4; "Muazzez İlmiye Çığ Beraat Etti", Evrensel, 2 Kasım 2006, s.6; Ahmet İnsel, "Elleri Tahriklerinde", Radikal İki, 29 Ekim 2006, s.6; Hilal Köse, "'Tarih'e Dava Açılar", Cumhuriyet, 29 Ağustos 2006, s.6; Fatma Esin, "Bilime Açılan Dava!", Cumhuriyet, 24 Eylül 2006, s.2; M. Sadık Karaslan, "Cumhuriyet Kızı", Cumhuriyet Kitap, No:872, 2 Kasım 2006, s.36-37; "Sümerolog Çığ'ın Duruşması Bugün", Milliyet, 1 Kasım 2006, s.17.

[61] Bkz: Deniz Akhan, "Pamuk Prens'in Nobel Masalı", Red, No:2, Kasım 2006, s.18-19; Ali Bakır, "Nobel Edebiyat Ödülü", Kalkınç, No:72, Kasım 2006, s.52-53; Şemsettin Murat, "Nobel Edebiyat Ödülü'ne Farklı Bir Yaklaşım", Sosyalist Mezopotamya, No:18, Ekim 2006, s.55-56; Burhan Gündel, "Orhan Pamuk'un ve Nobel Ödülü Üzerine", Damar Dergisi, No:188, Kasım 2006, s.3-4; "Nobelstar", Ufuk Çizgisi, No:48, 17 Ekim 2006, s.9; Ferhat Ünlü, "Orhan Pamuk'un Melankolik Kahramanları", Vatan Kitap, No:31, 26 Ekim 2006,

rüşlerini savunmasak da yine onların ifade özgürlüğünü topyekûn savunmalıyız...

'Neden' mi? ABD Yüksek Mahkeme Yargıçları'ndan Oliver Wendell Holmes'in (ta 1929 yılındaki) ifadesiyle, "Özgür düşünce ilkesi bizimle aynı fikirde olanlar için değil, nefret ettiğimiz düşünceler içindir"!

Özgürlükleri savunmak sadece 301 ile sınırlı değildir; özgürlükleri topyekûn savunmak TMY'de karşı durmayı 'olmazsa olmaz' kılar...

TMY'ye sadece;[62] -Ümit Kocasakal'ın ifadesiyle- "Terörle Mücadele Yasası aydınlar için ciddi tehlike"[63] olduğu için değil; bir zamanların Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök, 'terörle' mücadeleyle ilgili son yasal düzenlemelerin 'teröristlere' büyük imkân kazandırdığını savunarak, Terörle Mücadele Yasası'nın, 'terörle mücadele' konusunda etkinleştirilerek güncellenmesini istediği[64] unutulmadan karşı durulmalıdır...

Çünkü, çünkü... "Türkiye'de düşün hayatını, bilim hayatını, sanatı, edebiyatı belirleyen, yönlendiren kurum resmi ideolojidir. Resmi ideoloji herhangi bir ideoloji değildir. Devletin idari ve cezai yaptırımlarıyla korunan ve kollanan bir ideolojidir. İdari ve cezai yaptırımlar, resmi ideolojiyi pekiştirir, kemikleştirir... Resmi ideoloji militer bir ideolojidir. Milli Güvenlik Kurumu tarafından, askerlerin ağırlıkta olduğu kurumlar tarafından üretilen bir ideolojidir".[65]

Bu noktada Montesquieu'nun, "Hürriyet, kanunların müsaade ettiği her şeyi yapmak hakkıdır" tanımlanmasıyla sınırlanmadan; ve de İlhan Özay'ın, "Türkiye'de hukuk devleti hiç oldu mu?"[66] sorusuna yanıt arayan bir ısrarla

---

s.22-24; Ali Değirmenci, "Bir Nobel Masalı: 'Pamuk' Prens ve Yedi Cüceler", Haksöz Dergisi, No:188, Kasım 2006, s.36-40; Deniz Gümüş, "Pamuk'un Nobel'i Üzerine...", Zaman Kitap Zamanı, No:10, 27 Ekim-6 Kasım 2006, s.22; Ahmet Alim, "Soykırım Yasası ve Orhan Pamuk", Ü. Özgür Gündem, 22 Ekim 2006, s.14; Doğan Heper, "İnkâr, Ret ve Orhan Pamuk", Milliyet, 19 Ekim 2006, s.20; "Yaşar Kemal: Nobel Seçimi Siyasi Bir Karar Değildi", Milliyet, 16 Ekim 2006, s.19; Taha Akyol, "Orhan Pamuk'u Kutluyorum", Milliyet, 16 Ekim 2006, s.19; Hasan Cemal, "Orhan Pamuk: Özgürlükçü Fransa'ya Yakışmadı", Milliyet, 14 Ekim 2006, s.21; Can Dündar, "Pamuk'un Bulduğu Semboller", Milliyet, 14 Ekim 2006, s.14; İsmet Berkan, "Orhan Pamuk'a Övgü", Radikal, 14 Ekim 2006, s.3; "Herkesin Gözü Orhan Pamuk", Radikal, 10 Ekim 2006, s.21.

[62] TMY için bkz. Yüksel Akkaya, "TMY: Sermayenin Şiddeti ve Türkiye'yi F Tipleştirme", Kızıl Bayrak, 13 Mayıs 2006, s.12-13; "Terörle Mücadele Yasa Tasarısı", Haziran, No:4, Mart-Nisan 2006, s.45-47; Meryem Kalan, "Terörle Mücadele Yasasının Anlamı", Marksist Bakış, No:8, Temmuz 2006, s.24-25; Halim Yılmaz, "Yeni TMY, Fikirleri Terör Sayıyor", Devrimci Demokrasi Gazetesi, No:77, 16-30 Kasım 2005, s.16; Özcan Kılıç, "TMY'nin Gerçek Yüzü!", Devrimci Demokrasi, No:76, 1-16 Kasım 2005, s.16; Ahmet Gündel, "TMY Tasarısı Skandal", Radikal, 29 Nisan 2006, s.11; Turgut Tarhanlı, "Terörle Mücadele Kanunu", Radikal, 27 Haziran 2006, s.10.

[63] Ümit Kocasakal, "Bu Yasa Aydınlar İçin Ciddi Tehlike", Radikal, 24 Nisan 2006, s.6.

[64] "Özkök'ten TMY Baskısı", Evrensel, 3 Ocak 2006, s.7.

[65] İsmail Beşikçi, "Düşün Özgürlüğü", Radikal İki, 15 Ekim 2006, s.1-4.

[66] İlhan Özay, "Türkiye'de Hukuk Devleti Hiç Oldu mu?", Radikal İki, 5 Mart 2006, s.4.

unutulmasın: "Düşünmek doğası gereği özgürce yapılan bir etkinliktir. İnsan için düşünce, bize kalan yalnızlıktan ve kendi kendine konuşmalardan çıkarak ifade edilmeyi arzular. İnsanın toplumsal hâle gelmesinin en açık belirtisi ifadeler çoğulluğunun ortak yaşamı belirlemesidir. Bu nedenle düşünce özgürdür, onu açıklamak ise kayıt altındadır. Çünkü başkaları öyle istemektedir..."[67]

Verili 'hukuk(suzluk)' açısından 'iddialar'la 'gerçekler'in çok farklı olduğu bir an dahi unutulmamalı...

Örneğin, "İfade özgürlüğü, Anayasa'nın 26. maddesinde yer alır. Bu maddenin ilk cümlesindeki hüküm şöyle: 'Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir'.

Ama bildiğiniz gibi, bu hükümde yer verilen biçimiyle düşünce ve kanaatleri açıklama ve yayma hakkının kullanılması konusunda epey sorun var"dır![68]

Bunlardan sadece birisi -yukarıda da değindiğimiz üzere- 301'dir..."[69]

Oysa! Evet, evet oysa!

"Düşündüğünü özgürce söyleyebilme insan olmanın koşullarındandır. Bir sanatçı ancak bu sayede yetkin ürünler verebilecek, insana insan olduğunu duyuracak ona başkalarını ve yaşamı sevdirecek, daha güzelini istemesini ve bunun için mücadele etmesi gerektiğini anımsatacaktır. Düşünce, etkileyici, dönüştürücü ve değiştirici bir işleve sahiptir.

İnsanın davranışlarına ve eylemlerine yansır. Bu durum toplumun gelişmesini, çağdaşlaşmasını istemeyen egemenler için düşünceyi kısıtlamaya yeterli bir sebeptir. Kendi çıkarlarıyla toplumun gelişmesi arasında karşıtlık yaratan bu durumda değişik düşüncelerin yayılmasına karşı durmaları gerekecektir. Ege-

---

[67] Mustafa Kutlu, "İfade Özgürlüğünün Kamusallığı", Radikal İki, 22 Ocak 2006, s.3.

[68] Turgut Tarhanlı, "Düşünce ve Kanaatler", Radikal, 3 Ekim 2006, s.10.

[69] "Bu maddenin son paragrafında şöyle bir hüküm var: "Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz". İlk bakışta çok liberal bir düzenleme gibi görünen bu hüküm bile, kişisel yaratıcılık ve gelişimin fikri ufuklarında, gayet sınırlayıcı bir niteliğe sahip. 'Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları' ne demektir?

Bu hükmün resmi gerekçesinde, 'eleştiri hakkı' diye bir kavram dört kez kullanılarak gerekçe oluşturulmaya çalışılmış. Ve gerekçede, bu 'eleştiri hakkı' ifade özgürlüğünün doğal bir parçası olarak nitelenmiş. Evet, elbette 'eleştiri hakkı' ifade özgürlüğünün bir parçasıdır.

Ancak düşünce ve kanaatlerin, mutlaka bir 'eleştiri', hatta 'siyasi eleştiri' yaftası altında ortaya konulması da gerekmez.... Eleştiri niteliği olsun veya olmasın, her biçimdeki ifade ürünlerine değer vermek bu bakışın kalkış hattı. Bu özgürlük, ancak bir güç kullanmanın aracı hâline getirilmişse o sınır zorlanmış olabilir.

Bir demokraside, bu durumun değerlendirilmesi, çoğunluk değil fakat 'çoğulluk' ilkesi içinde anlam kazanır. Hem öz hem de biçim bakımından bir çoğulluk... Ceza Kanunu'nun 301. maddesi, ifade özgürlüğünü koruduğu varsayılan son paragrafı bağlamında bile, ifade özgürlüğünü, sadece siyasi bir eleştirinin dar kalıbına dökmeye çalışıyor" (Turgut Tarhanlı, "İfade Özgürlüğü, Eleştiri Hakkı mıdır?", Radikal, 31 Ekim 2006, s.10).

menler bunu açıkça, açık yüreklilikle söyleyemedikleri, ortaya koyamadıkları için, kendilerini değil de devleti korumaya çalıştıklarını ileri sürerler, 'devlet elden gidiyor' diye felaket tellallığı yaparlar.

Yasama, yürütme ve yargı erki zaten ellerindedir. Gelsin yasaklar, içeri tıkılsın aydınlar ve sürsün yalan, talan düzeni. Devleti devlet yapan fonksiyonlarından biri de siyasi otoritenin kendi görüşünün dışına taşan görüşlerin de seslendirilmesine olanak sağlamaktır. Bu kültür, sanat ve bilim için de geçerli olmalıdır. Bugün 'milli kültür' kavramının dışına taşan kültür ve sanat etkinlikleri, korunmadan yoksun bırakıldığı gibi yasaklama ve cezalandırmalarla da karşı karşıya kalmaktadır".[70]

Bunun da 'nedeni'; kapitalist devletin raison d'état'sıdır!

Raison d'état; yasaktır; disiplindir; zordur; terördür... Çünkü düşün ve ifade yasaklarının, geçmişte topluma karşı işlenen suçları gizlemek, onların bilince çıkmasını engellemek gibi bir işlevi vardır![71]

'Yasaklar' ile bir yere gidilemez... Bir anlığına anımsayın: John Milton (1608-74) 17. yüzyılın ortalarında şunu yazabilmişti: "Bir kitabı yasaklamakla bir insanı öldürmek arasında fark yoktur; bir insanı öldüren Tanrı'nın imgesi olan akıllı bir yaratığı öldürmüştür; iyi bir kitabı yasaklayan ise, aklın kendisini öldürmüş olur..."[72]

---

[70] A. Hicri İzgören, "TMK, Düşünce Özgürlüğü ve Sanat", Ülkede Özgür Gündem, 18 Haziran 2006, s.13.

[71] "Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü RSF'nin 2006 raporu, Batılı ülkelerin ifade özgürlüğünde gerilediğini ortaya koydu. RSF, 168 ülkeyi esas alarak hazırladığı raporda, İslâm dünyasının tepkisini çeken karikatürlerin yayımlandığı Danimarka'nın lider rolünü yitirdiği ve 19. sıraya gerilediği, birinciliğin Finlandiya, İrlanda, İzlanda ve Hollanda tarafından paylaşıldığı yer aldı. Rapora göre ABD 53. sıraya, Fransa 35. sıraya geriledi. KKTC'nin 63. Rum Kesimi'nin 30. gösterildiği listede, Türkiye ise 100. oldu. Raporda, Kuzey Kore, Türkmenistan ve Eritre, 'korkunç üçlü' olarak değerlendirildi" ("İfade Özgürlüğü Geriliyor", Cumhuriyet, 25 Ekim 2006, s.5). Ayrıca düşünce-ifade özgürlüğü konusunda bkz. Timothy Garton Ash, "İfade Özgürlüğü Elden Gidiyor", The Guardian, 5 Ekim 2006; İsmet Demirdöğen-Hilal Köylü, "Düşünüyorum O Hâlde Yargılanıyorum", Radikal, 8 Eylül 2006, s.8; Bahadır Kurbanoğlu, "TCK 301: Ne Düşüneceğimize, Düşüncelerimizi Nasıl İfade Edeceğimize Devlet mi Karar Verecek?", Haksöz Dergisi, Kasım 2006, s.10-12; Hüsnü Öndül, "İfade Özgürlüğü Nedir Acaba?", Toplumsal Demokrasi, 9 Ağustos 2006, s.5; Hüsnü Öndül, "Düşünce Suçlarımız", Ülkede Özgür Gündem, 15 Kasım 2006, s.5; Erol Önder Oğlu, "İfade Özgürlüğünün Hâli", Radikal İki, 16 Temmuz 2006, s.8; "Çiçek: İfade Özgürlüğü İçin AİHM'ye Bakın", Radikal, 25 Ocak 2006, s.7; Ufuk Uras, "İfade Özgürlüğü Üzerine", Birgün, 25 Ocak 2006, s.10; Emran Emekçi, "Düşünceye İfade Özgürlüğü ve Engeller", Ülkede Özgür Gündem, 5 Ocak 2006, s.4; Toktamış Ateş, "Düşünce Özgürlüğü", Cumhuriyet, 29 Aralık 2005, s.3; Hasan Celal Güzel, "Düşünceyi İfade Hürriyetinin Önünü Açalım", Radikal, 29 Aralık 2005, s.8; "Düşünce Hâlâ Suç", Ülkede Özgür Gündem, 25 Kasım 2005, s.6; İsmet Berkan, "İfade Özgürlüğünün Sınırları Genişlerken", Radikal, 5 Şubat 2005, s.3; Hasan Bülent Kahraman, "Ne Olur Düşünce Açıklanırsa?", Radikal, 9 Şubat 2005, s.11; Turgut Tarhanlı, "Hangi Fikirler Özgürdür?", Radikal, 9 Kasım 2004, s.8; "Yargıtay 'Özgürlük' Dersi Verdi", Cumhuriyet, 30 Eylül 2004, s.6; Haluk Şahin, "İfade Özgürlüğü Nasıl Yerleşir?", Radikal, 17 Aralık 2005, s.6.

[72] Akt. Haluk Şahin, "İfade Özgürlüğünden Niçin Korkuyoruz?", Radikal, 16 Aralık 2005, s.6.

"Düşünce, diğer özgürlüklerden farklı olarak, 'sınırsız' olması gereken bir özgürlüktür. Gerçekten, bireysel özgürlüğü şöyle tanımlarız: 'Özgürlük, başkalarının özgürlüğüne tecavüz etmeksizin ve başkalarının özgürlüğüne tehdit oluşturmaksızın, insanın istediği her şeyi yapmasıdır'. Dikkat edilirse, burada bir sınırlama görülüyor: 'Başkaları' ve 'başkalarının özgürlüğü'.

Toplumsal ve siyasal özgürlükler de, benzer bir biçimde tanımlanır: 'Toplumsal ve siyasal özgürlükler, başka toplulukların özgürlüklerine tecavüz etmeksizin ve tehdit oluşturmaksızın, insanların istediği gibi yaşamasıdır'. Aynı sınırlama burada da söz konusudur. 'Başka topluluklar' ve 'başka toplulukların özgürlükleri'.

Tüm özgürlüklerde böyle bir sınırlama olmasına karşın; düşünce, sınırsız özgür olmak zorundadır. Zira bir düşüncenin değerlendirilmesi için, o düşüncenin sınırsız bir biçimde, 'dile getirilebilmesi' gereklidir. Yani aslında 'düşünce özgürlüğü'nden değil, 'düşünceyi dile getirme' özgürlüğünden söz edilmesi gerekir.

Düşünce özgürlüğünden söz ederken, şu hususun saptanmasında yarar var. Hiçbir düşünce; 'yanlış', 'mantıksız', 'zararlı', 'çirkin' vb. değildir. Her düşünce, onu dile getiren ve ona inanan insan açısından 'doğru', 'mantıklı', 'yararlı', 'güzel' vb.dir".[73]

'SONUÇ YERİNE'

"Cellâtlar, çoğu kez adaletin maskesiyle ortaya çıkarlar."[74]

Sanırım buraya kadar söylenenleri, üç paragraf hâlinde toplamak mümkündür:

* Hukuk, 'ilahi' değil, insani ve insan(lık)a özgü bir kavramdır. Ve insana değgin olan her şey gibi 'ikircim' ve 'muğlâklık' yüklüdür...

* Bu 'ikircim' ve 'muğlâklık'ın nedeni, temelde, insanların yöneten(ler)/yönetilen(ler) ikileminde yaşıyor olmaları, bir başka deyişle sınıflı toplum gerçeğidir. Ezenlerle ezilenlerin, yönetenlerle yönetilenlerin bir arada yaşadığı tüm alanlarda olduğu gibi, hukuk da bir sınıf mücadelesi alanıdır. Bu bakımdan soru(n), salt (Türkiye'de sık sık ifade edildiği üzere) 'siyaset(çiler)in hukuktan elini çekmesi', 'yargıç(lar)ın vicdanıyla baş başa bırakılması' değildir. Önemli olan 'yargı(ç) vicdanının hangi sınıfsal saiklerin güdümünde olduğu'dur. Bu ise ezilenlerin ezenlere karşı sürdürdüğü mücadelenin dinamiklerince şekillendirilen 'zamanın ruhu/zeitgeist' ile biçimlenmektedir.

---

[73] Toktamış Ateş, "Düşünce Özgürlüğü, Orhan Pamuk ve Hrant Dink", Cumhuriyet, 11 Ekim 2005, s.3.
[74] Stanislaw J. Lec.

* Sınıf denge(sizlik)lerinin ezenler lehine artan ölçüde bozulduğu 2000'lerin Türkiye'sinde, hukuk(suzluk), egemenlerin (burjuvazi, asker-sivil bürokrasi, siyaset sınıfı...) hoyratça müdahalelerine açık bir hâle gelmiş ve ezilenler açısından açık ve saldırgan bir 'hukuk(suzluk)'a dönüşmüştür...

Şu hâlde 'adalet'ten söz ettiğiniz de 'adaletsizlik'ten de söz ettiğinizi unutmadan; Aristoteles'in, "Zayıf daima adalet ve eşitlik ister, oysa bunlar güçlünün umurunda bile değildir"; W.S. Landor'un, "Geciken adalet, adaletsizliktir"; John Rawls'ın, "Adalet toplumsal kurumların en başta gelen erdemidir. Tıpkı 'hakikatin' düşünce sistemlerinin birinci erdemi olması gibi"; Jürgen Habermas'ın, "Hukuk sistemleri, ahlâktan farklı olarak, toplumların somut yapılarını dikkate alır, sadece evrensel temel hakların yansımasını değil"; Aristo'nun, "Adalet devletten önce gelir" sözlerini bir an dahi unutmamalıyız...

SAHİ, 'TÜRKLÜK' NEDİR?*

SİBEL ÖZBUDUN

"Adaletsizliği engelleyecek gücünüzün olmadığı zamanlar olabilir. Fakat itiraz etmeyi beceremediğiniz bir zaman asla olmamalı."[1]

Öncelikle bir 'garabet'i hatırlatarak söze başlamalı. Bir 'şeyh', Fatih Çarşamba'daki bir camide müritleriyle sohbet ederken cemaatten biri ona saldırır ve herkesin gözü önünde öldürür. Ardından da cemaat üyeleri galeyana gelip bu kez saldırgana saldırırlar ve cami içinde onu katlederler. Olay emniyete intikal eder, ancak aradan günler geçmesine karşın, bu linçle ilgili kimse gözaltına alınmaz. Medyanın gözü emniyetin üzerindedir, bu durum haklı eleştirilere neden olur. Ardından aynı emniyet teşkilâtı, alâ-yı vâlâ ile bir 'operasyon' düzenler, evlere baskınlar düzenlenir, onlarca genç insan dernek lokallerinden, sokaktan, evlerden toplanarak gözaltına alınır. Ve müdür bey, vali ile yan yana oturup açıklamasını yapar: "Çok tehlikeli, gizli, silahlı bir örgüt, tam sinsi planlarını gerçekleştirmek üzereyken emniyet teşkilâtının özverili ve koordine çabaları sonucu çökertilmiş, örgüt liderleri ele geçmiştir..." Rahat uyuyabilirsin, Türkiye...

Bu olay tüm medyada iki satırlık yer bulur. Kimsenin aklına, bazıları dergi çıkartan, bazıları kültürel faaliyetler yürüten, bazıları derneklerde çalışan bu insanların tümünün gerçekten de tehlikeli, silahlı bir örgütün üyeleri mi olduğu, yoksa emniyet teşkilâtının 'özverili, koordine çabaları'nın tam da 'cemaat linci' fiyaskosu nedeniyle teşkilâtın yoğun eleştirilere hedef olduğu bir anda meyvelerini vermesinin, kamuoyunun dikkatini 'doğru anda yanlış yere çekme' komplosu mu olduğunu sorgulamak gelmez...

Ardından bildik 'Elif Şafak hadisesi' patlak verir. Türk 'vigilante'lerinden* bir grup, yazarın romanında bazı karakterlerin 'Türklük'e hakaret ettiğini 'saptayıp' bu konuda Türk adaletine suç duyurusunda bulunur, bununla da kalma-

---

* Atılım, No:2006 39 (126), 14 Ekim 2006.

[1] Elie Wisel.

* *Vigilante* ('müteyakkız güçler' mi demeli?), kamu düzenine, rejime, 'milli-manevi değerler'e vb. yönelik 'tehditler'e ilişkin algı eşiği 'yüksek' olup, bu tehditleri bertaraf etme görevini kendinden menkul olarak üstlenen 'sivil' yurttaşları tanımlamada kullanılan bir terimdir. T.C. resmî literatüründe "Güvenlik güçlerine yardımcı yurttaşlar" olarak anıldıkları olmuştur.

yıp duruşma öncesi, adet hâline getirdikleri üzere adliye önünde protesto gösterileri yaparlar.

Türk medyası bu konuda da yüksek bir duyarlılık gösterir, olay günlerce ana haber bültenlerine, tartışma programlarına, manşetlere taşınır. Elif Şafak'ın annesi ve eşinden, Kemal Kerinçsiz ve hempasına dek olayın kahramanları hakkında her şeyi öğrenme fırsatını bizlere sunar... Bu yoğun ilgi ve duyarlılığın, şu an hangi emniyet müdürlüğü ya da F-tipi'nin hangi hücresinde hangi koşullar altında tutulduklarını bilemediğimiz BEKSAV'cılardan, ESP'lilerden, EKB'lilerden, Sanat ve Hayat dergisi emekçilerinden neden esirgendiği sorusunu bile-isteye es geçerek...

* * *

Evet, Türkiye'nin (büyük ölçüde egemen medya tarafından belirlenen) gündeminin tartışmalarına katılmak, muhataralı bir girişimdir. Belki yukarıda değindiğim türden çifte standartlara teslim olmamak için bunların uzağında kalmak, daha akıl kârı. Yine de bu, her zaman mümkün olmuyor. Bu tartışmalardan bazıları çerçevesinde biçimlenen -ve yeniden tanımlanan- kimi kavramlar, hayatımızı zindan etmeye aday içtihatlar hâlinde karşımıza çıkabiliyorlar çünkü.

Son zamanlarda, 'Elif Şafak davası' vesilesiyle bir kez daha güncellenen TCK 301. maddesiyle koruma altına alınan 'Türklük' kavramı da -kanımca- uzak duramayacağımız tartışma başlıklarından biri. Çünkü birileri böylesi içeriği belirsiz ve muğlâk bir kavramı 'aşağıladığınızı' düşündüğünde, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası yemeniz işten bile değildir. Mahkeme kapılarında Kerinçsizgiller, 'şehit aileleri', ülkücüler ya da 'milli-manevi değerlerimiz'in gönüllü *vigilante*'si bilumum 'duyarlı vatandaş'ın küfürlerine, tekmelerine ve benzeri linç ayinlerine maruz kalmanız da cabası. AB nezdinde muteber bir 'muhalif' değilseniz, adliye kapısı önünde yığılan linç müteşebbislerinden canınızı korumada güvenlik güçlerinden medet ummayın, olasılıkla başınıza gelenleri ellerini ovuşturarak, uzaktan izleyeceklerdir. O akşam haber programlarında iki saniye, ertesi gün ulusal basında iki satır görünürseniz, kendinizi şanslı addebilirsiniz.

O zaman gelin, şu 301. maddenin malum ve mahut 'Türklük' kavramı üzerinde birlikte düşünelim.

'Türklük' [bu kavram bizlere Türkçenin bir azizliği... Yabancı bir dile çevirmeyi denediğinizde absürd kimi terimler imal etmek zorunda kalırsınız: *'Turkishness'* (İng.), *'Turcicité'* (Fr.) gibi] birkaç tarzda tanımlanabilir. Şöyle ki:

1. T.C. Anayasası 'Türk'ü, 'Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür' (66. madde) şeklinde tanımladığına göre, bu kavramdan türetilen 'Türklük', 'Türk Devleti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olma hâli/durumu'

olarak tanımlanabilir. Anayasa tüm yasaların temel kaynağını oluşturduğuna ve hiçbir yasa onunla çelişemeyeceğine göre, hukuksal açıdan bu, mümkün tek tanım olarak gözükmekte. Ancak bu durumda, bu hâl ya da durumun nasıl 'aşağılamaya' konu olacağı bir hayli tartışmalı hâle gelir. Örneğin Ermenilerin soykırıma uğratıldığından söz etmenin vatandaşlık bağlarına nasıl halel getireceğinin izah etmek mümkün olamaz. (*Umarım bu saptamalardan, benim bu 'tanım'ı, ya da o zamanlar verdiğim 'red' oyunda hâlâ ısrar ettiğim, tümüyle değiştirilmesi gerektiğini düşündüğüm 12 Eylül rejiminin Anayasası'nı kabullenip benimsediğim gibi bir sonuç çıkartılmaz. Ben yalnızca 12 Eylül anayasasının 'bile' burjuva hukuk siteminin ölçütleri içerisinde, 'AB üyeliği sürecindeki demokratik rejim'in ürünü 301. maddeden daha rasyonel olduğuna işaret etmek istiyorum...*)

2. 'Türklük' bir ulusa gönderme yapar tarzda da kullanılabilir. Bu, yukarıdaki tanımın daha genişletilmesi anlamına gelecek ve terim bu durumda 'Türk ulusunu tanımlayan az-çok sabit, değişmeyen haslet ve/veya özellikler'e değgin varsayımlara gönderme yapacaktır. Ancak bu durumda bu özelliklerin nelerden oluştuğu ve daha da önemlisi bu özellikleri kim(ler)in tayin ettiği, etmeye yetkili olduğu sorunu çıkar ortaya. Bu ise, yalnız Türk milliyetçiliğine değil, tüm milliyetçiliklere içkin bir sorundur. Tüm milliyetçilikler, uluslarına, ezelî-ebedî, değişmeyen, tarih-dışı, sabit 'öz'ler atfeder ve bunları 'dokunulmaz' ilan ederler. Oysa burada uzun uzadıya tekrara gerek yok: 'ulus'lar, tarih sahnesine göreli yeni dâhil olmuş, üstelik de ('tarihsel' oldukları için) sürekli değişime tabi oluşumlardır. Bu anlamda, ne 'Türklük' ne de 'Fransızlık', 'Rusluk', 'Meksikalılık', 'Nijeryalılık'... türdeş, değişimden münezzeh, ezelden ebede uzanan, Herder'varî bir 'öz'e sahip değildir. Ulus, kabaca, anahatları ulusal ölçekli bir pazara katılmayla (iktisadi) ve bir ulus-devlete uyruklukla (siyasal) biçimlenen, özgül bir toplumsallık biçimidir; tanımlayıcısı/göstereni kabul edilen dil, tarih, köken, kültür birliği/ortaklığı ise sonradan ('ulusal' elitlerce) imal edilip yukarıdan aşağıya dayatma suretiyle yaygınlaştırılmış inşalardır.[2]

---

[2] Bu 'inşa' faaliyeti, ideologların, siyasetçilerin, akademisyenlerin, popüler kültür uzmanlarının, kamuoyu oluşturucularının tarihi sürekli olarak yeniden kurgulamasını gerektirir. Kurgulamada kimi zaman kantarın topuzunun kaçırıldığı olmuyor da değil. İşte bir örnek: "Çandarlı'nın AK Partili Belediye Başkanı Hasan Aksoy, kurtuluş gününde 'kasabanın kurtuluşunda düşmana kurşun sıkan şehitlerin anısına yaptırdığı ve Atatürk anıtının yanına koydurduğu panonun açılışını yaptı. Üzerinde Atatürk'ün resminin de bulunduğu panoda, çoğu 1960'lı yıllarda yaşamını yitiren ve artık hiçbiri hayatta olmayan 16 kişinin adı vardı. Ancak panodaki 16 isimden ilk sırada yer alan ve çete reisi olarak gösterilen Sami Hoca Başkan Hasan Aksoy'un anne tarafından dedesi, 9'uncu sırada bulunan Hafiz Ahmet ise baba tarafından dedesiydi. İlçedeki ilk tartışma bu insanlara şehit denilip denilemeyeceği üzerine çıktı (...) Ardından İzmir'i tek kurşun atılmadan terk eden Yunanlıların, Çandarlı'dan da bu şekilde çekildiği tartışmaları başladı" (Devrim İnce, "Başkan dedesini kahraman yaptı", *Sabah*, 24 Eylül 2006, s.19).

Bu böyledir, çünkü 'yeryüzünde mevcut hiçbir ulus, dil-tarih-kültür birliği/ortaklığı' yakıştırmasının zımnen gönderme yaptığı etnik türdeşliğe sahip değildir. 'Türklük' konusuna dönecek olursak, 'Türk' olarak tanımlanan ulusun katılımcı unsurlarının büyük bölümünün kökeni, Türk etnisitesinin tarihsel köklerinin yattığı Orta Asya'nın dışına dayanır (Laz, Çerkez, Gürcü, Lezgi, Arap, Bulgar, Boşnak, Arnavut, Kürt vb). Bu unsurlar, Anadolu tarihini biçimlendiren göçlerle bir tarihte (bazıları 'etnik' Türklerden önce) Anadolu'ya gelmiş, siyasal ve toplumsal süreçlerle şu ya da bu ölçüde ve biçimde asimile olmuşlardır. Bazıları önceki dillerini tümüyle unutarak Türkçe konuşmaya başlamıştır, bazıları Türkçenin yanında anadillerini ve kültürel 'gelenekler'ini şu ya da bu ölçüde koruma çabası içerisindedir.

Köken, dil, tarih, deneyimler bakımından heterojen olan bu toplumsallıktan bir 'Türk ulusu' inşa etme girişimi ise, 19. yüzyıl sonlarına dayanan, göreli yeni ve siyasal nitelikli bir girişimdir ve Batı dünyasındaki kimi iktisadi-toplumsal gelişmelerin (kapitalizmin gelişmesi, ulus-devletlerin biçimlenişi, ulusu biçimlendirecek ideolojik aygıtların mümkün hâle gelmesi vb. - ayrıntılara girmeyelim; bu konuda devasa bir literatür mevcuttur) ideolojik yansımalarıyla yakından bağlantılıdır.[3] Günümüzde çok farklı etnik kökenlerden ve tarihsel arka planlardan gelen insanların kendilerini 'Türk' olarak tanımlayıp hissetmeleri (yani 'Türklük'), başta zorunlu ilköğretim olmak üzere tüm eğitim sisteminden yazılı-görsel medya araçlarına, resmîsinden popülerine tüm kültür imalatçılarına dek uzanan bir dizi aktörün faaliyetleriyle biçimlenmiş (ve biçimlenmekte olan) bir durumdur. Yine de 'Türklük'ün tam olarak ne olduğu, bütün 'Türklerin' kafasında ortak, açık ve net değildir; olması da beklenemez zaten.

Söz konusu olan, ulusal ölçekte yürüyen üretim-dağıtım-tüketim ilişkilerine katılan (ya da katılamayan: bu ülkede işsizlik oranı, resmî verilere göre %12'lerde seyrediyor...), gündelik yaşamlarında iletişimlerini Türkçe (ya da Kürtçe, Arapça, Çerkezce vb.) ile yürüten, belirli karar alma mekanizmalarının tasarruflarından doğrudan (ama farklı biçimlerde) etkilenen, kırsal ya da kentsel... yetmiş küsur milyon 'yurttaş'tır çünkü. Kimileri, örneğin dini (burada İslâm'ın Sünni yorumu) 'Türklük'ün asli bileşeni sayar, hatta yaşamını bu doğrultuda tanzim etmeye çalışırken, kimileri modern 'Türklük'ün temeline laikliği yerleştirir. Kimileri Türkiye'nin AB'ye üyeliğini Türklük için hayırlı bir yöneliş sayarken kimileri bu olasılığı vatana ihanet ile özdeşleştirir vb., vb.

---

[3] "İmparatorluğun son yarım asrında çıktı Türklük meselesi. Ama Ermenilik, Helenlik, Romenlik, Bulgarlık, Arnavutluk, Araplık iddiası ortaya konulduktan, Osmanlı'nın karşısına 'istiklal' talepleri gelmeye başladıktan sonra" (Avni Özgürel, "Osmanlı'da Türklük ve hakaret", Radikal, 24 Eylül 2006, s.11).

Dahası, T.C. yurttaşlarından bir bölümü, 'Türklük' kavramının resmî ya da popüler yorumları karşısındaki hoşnutsuzluklarını açıkça dile getirmektedirler. İşin ilginç yanı, bu itirazlar Anadolu'daki tarihsel varlığı Türk etnisitesinden öncelere dayalı yurttaşlarımızdan gelmektedir: Kürtler ve Ermeniler. 'Hakaret' suçlamalarının ve cezai yaptırımlarının, asimilasyona karşı hâlen direnebilen bu gruplara ya da onların farklılık haklarını savunanlara yönelmesi bir rastlantı değil.

3. Nihayet -ve en vahimi- 'Türklük' bir etnisite olarak tanımlanabilir. Bu durumda, ortak köken, tarih, dil, töreler, ahlak anlayışı, giderek biyolojik-fiziksel özellikler vb. Türklük'ün teşhisinde (hiç kuşkusuz ki keyfi olarak; bu 'ölçütler'in hiçbir nesnel değeri yoktur) kullanılabilir ve bu kullanıma yönelik her itiraz, 'Türklüğü aşağılama' olarak algılanabilir. TCK'nin 'Türldüğü aşağılama'ya ilişkin yaptırımlarını düzenleyen 301. maddesinin gerekçesine bakıldığında, yasanın bu anlayışla hazırlandığı ortaya çıkıyor. Çünkü gerekçede "dünyanın neresinde yaşarsa yaşasınlar Türklere has müşterek kültürün ortaya çıkardığı ortak varlık" olarak tanımlanmış 'Türklük'. Ve gerekçe şöyle devam etmekte: "Bu varlık Türk Milleti kavramından geniştir ve Türkiye dışında yaşayan ve aynı kültürün iştirakçileri olan toplumları da kapsar".[4]

Kızıl Elma'cı, Turancı bir ırkçılıktan malûl bu tanım, ('Anayasa'ya aykırılık'ı bir yana), Orta Asya kökenine yaptığı örtük göndermeyle, 'ulus'a dâhil edilmiş/olmuş farklı kökenlere mensup milyonlarca yurttaşı da dışlamaktadır. Çünkü gerekçede zımnen gönderme yapılan 'dünya Türldüğü' binlerce yıldır ne aynı siyasal coğrafyayı, ne aynı tarihi ne de dolayısıyla aynı kültürü ***paylaşmadığımız***, çoğunun dilini dahi anlamadığımız (soyut) 'soydaşlar'ı (varsayımsal) bir varlık ('Türldük'?) içerisine yerleştirirken, farklı köken ve etnisiteleri, aynı kalemde ölçüt-dışı bırakan bir mugalâtanın ürünüdür. Dahası, Enver Paşa'yı Sarıkamış'ta bozguna uğratan emperyal bir düşün yansıması olduğu ölçüde, 'gayrı-milli'dir.

Günümüz siyaset sahnesinde MHP'nin dahi alenen üstlenmekten geri durduğu, 12 Eylül rejimi mimarlarının bile sahiplenmediği bu ırkçı söylemin TCK'nin 301. maddesinde ete kemiğe bürünmesi -ve CHP dâhil tüm düzen partileri tarafından savunulması- ise, ***AB'ye endeksli 'demokratikleşme' heveslileri için*** acı bir istihza olsa gerek.

[4] Turgut Tarhanlı, "'Türklük' Nasıl Korunur?" Radikal, 21 Eylül 2006, s.10.

1.500.001'İNCİ AHBARİK: HRANT!*

SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

"An gelir, susmak ihanet olur!"[1]

Nâzım Hikmet'in dediği üzere, bir Türk olarak, alnımıza sürülmüş o kara leke yerli yerinde dururken; buna bir de sana sıkılan 1,5 milyon birinci kurşun eklendi...

Kolay mı? Hâlâ ama hâlâ, 'Önce zo, sonra da lo diyenler' haykırışıyla halkların kardeşliğine kast edenler, 'KÜÇÜK'lü, YEŞİL'li, TOPAL'lı, KUŞCUBAŞI'lı' o malum ve meş'um kanlı tarih; ne yazıktır ki, hâlâ ama hâlâ sıcak gündem maddemiz...

Bu zincire en sonunda sen de eklendin Ahbarik Hrant...

Arkandan gözyaşı dökenler, sana yönelik saldırıyı tel'in edenler ya da öğretilmiş çaresizliğin klişelerine sarılarak zevahiri kurtarmaya kalkışanlar; evet, evet onlar Ahbarik Hrant, önemli bir şey; yani herkesin bildiği ama bilmezden geldiği o malum 'sır' konusunda yine suskunlar...

Anlatmıştın; haykırmıştın; en son dillendirdiğinde 23 Aralık 2006 idi; Özgür Düşün Kolektifi'nin İstanbul Darphane'de düzenlediği 'Aydınlık Sorgular Sempozyumu'nda haykırmıştın: "Türk kardeşlerim biliyorum kolay değil, zorunuza gidecek belki ama söylemeliyim: Dedeleriniz, halkımı katletti, yok etti... Bunun nedenleri ve gerekçeleri ne olursa olsun, bu neden ve gerekçe tartışmalarından bağımsız olarak ve sonuçları itibariyle yaşanan bir soykırımdır... Biz Ermeniler, Türklerin soykırımına uğradık... Bu gerçeği görmezden gelemem, inkâr edemem... Sizin için ne anlam ifade eder bilemem ama, Ağrı/Ararat Dağı bizim için bir yükseklik değil, bir derinliktir..."

Evet, Ahbarik Hrant, Ermeni Soykırımı konusunda tam da böyle düşündüğün, bunları dediğin ve bu doğrultuda taviz vermeden aydın onurunla, dik duruşunla karşılarına dikildiğin; yani kurşunlanmadan hemen önce kaleme al-

---

* Gelawej.org sitesi... www.mesop.net... http://www.minidev.com/kulturler/kulturler_ermeni.asp... Sosyalist Demokrasi, No:47, 10 Şubat 2007; Kurtuluş, No:9, Mart-Nisan 2007; Tîroj, No:25, 15 Mart-15 Mayıs 2007; Devrimci Halkın Birliği, No:42-43, Ocak-Şubat 2007; No:44, Mart 2007; No:45, Nisan 2007; No:46, Mayıs 2007; No:47, Haziran 2007...

[1] Martin Luther King.

dığın son yazında "*Bir Ermeni olduğum için haddim bildirilmeliydi*" vurgusuyla ifade ettiğin için kurşunladılar seni...

Bu gerçeği ifade etmeyenler, etmekle de kalmayıp, yüksek sesle haykırarak, 301 kere 301 suçu işlemeyenler senin yasını tutmaya kalkışmasınlar...

Bilmeyen var mı? Hâlâ varsa ne yazık!

'Ermenistan'la Tanışmak' başlıklı yazısında Hrant, "Türk'ten boşalacak o zehirli kanın yerini dolduracak temiz kan, Ermeni'nin Ermenistan'la kuracağı asil damarında mevcuttur" dediği için 301'leriyle 'cezalandırılmış'tı...

Ahbarik Hrant'ın başkaldırdığı Ermeni şovenizmi ve Türk ırkçılığıydı...

Resmi çerçevesini 301'lerde, 'gayrı-resmi'sini ise Susurluklar/Şemdinlilerde bulan bu ırkçılığın, tarihsel kökleri konusunda; "1915 soykırım değil boğazlaşma"![2] "Soykırım kararları kabul edilmeli diyen, ya ajan ya da Ermeni'dir"![3] "Türkiye'nin soykırımı kabul etmesi beklenemez çünkü ortada soykırım yok"[4] diyenlerin karşısına çıkılmadan Ahbarik Hrant'ın anısı/mücadelesi savunulamayacağı gibi, O'nun neden kurşunlandığı da kavranamaz...

Bıralkın AB standartlı liberaller hâlâ, "Soykırım, bir insan grubunun, etnik veya dini aidiyeti nedeniyle bilinçli, sistemli ve evrensel biçimde yok etmeye yönelik bir girişimse, elinizdeki bilgi kırıntılarıyla, 1915 ve sonrasında Ermenilere soykırım politikası uygulandığını söylemek zor"[5] desinler...

Yeri geldi değinmen geçmeyelim!

'1915'TE NE(LER) OLDU?' SORUSU

"Bir adı olmamış kılmak!"[6]

Mustafa Kemal'in, 1915'te yaşananları 'fazahat' (utanç verici iş) olarak tanımlarken,[7] "Ermenilere yönelik yeni bir Türk şiddeti olmayacağının garantisini veririz" dediği hâlâ, kulaklarımızda çınlamaktadır...

Sahi Mustafa Kemal'e bunları dedirten 1915'te neler olmuştur?

Bu konuda kimi soruları hızla sıralayalım:

---

[2] Türkkaya Ataöv, "Ermeni Sorunu (4): 1915 Soykırım Değil Boğazlaşma", Radikal, 15 Şubat 2006, s.8.

[3] Bilgi Üniversitesi'nce İstanbul'da düzenlenen Ermeni soykırımı iddialarıyla ilgili konferansa yanıt veren Gazi Üniversitesi'nin rektörü Prof. Dr. Kadri Yamaç, "Soykırımda İki İhtimal Var", Radikal, 22 Kasım 2005, s.9.

[4] Emekli Büyükelçi, eski Dışişleri Bakanı İlter Türkmen, "Kabul Edilemez Çünkü Yok", Hürriyet, 5 Nisan 2005, s.16.

[5] Ahmet İnsel, "Madalyonun İki Yüzü Var", Radikal İki, 28 Ocak 2001, s.4.

[6] Elias Canetti.

[7] Taner Akçam, "Türk ve Ermeni", Radikal İki, 12 Kasım 2006, s.4.

Tehcir kanunu nedir, içeriğinde neler vardır?

Bu kanunu çıkaranlar kimler?

Kimilerinin dediği gibi bu mesele Türkiye Cumhuriyeti'nin meselesi değilse, tehcir kanunu çıkaran kurum Osmanlı Meclis-i Mebusanı, Misak-ı Milli'yi de kabul eden kurum değil mi?

Tehcir sırasında ne olmuştur, tehcir hangi koşullarda gerçekleştirilmiştir?

Tehcir kanununda belirtilen iller dışındaki illerden de tehcir olmuş mudur, mesela Eskişehir'den?

Eskişehir'den eğer tehcir olduysa, Eskişehir hangi savaş tehlikesi altındadır 1915'te ve Ruslar oradaki Ermenileri kışkırtmak için ne gibi faaliyetler gerçekleştirmişlerdir?

1919'da İttihat ve Terakki'nin bazı yöneticileri için tehcir sırasında işlenen suçlara ilişkin davalar açılmış mıdır?

Açılmışsa nasıl sonuçlanmıştır? Sonuçlanmamışsa niye?

Soruşturma açılmış ama dava açılmamış İttihatçılar nereye gitmişlerdir?

1915'ten önce Anadolu'daki Ermeni nüfus nedir (Osmanlı Devleti vatandaşı olan Ermeniler)?

Bu nüfusun dağılımı nedir, kaçı çocuk, kaçı kadındır, hangi illerde yaşamaktadırlar, hangi mezheptendirler? Tehcire tabi tutulan nüfusun malvarlığı nedir?

Bu nüfusun sahibi olduğu taşınmazlara ne olmuştur?

Tehcir kararında tehcir edilen kişilerin maddi zararlarının tazmin edileceği yazıyor mudur?

Tehcir, yani 'göçe zorlamaya' Bosna ve Kosova'dan sonra ne ad veriyoruz?

Bir devlet sınırları içinde yaşayan bir etnik grubu istediği yere nakledebilir mi?

Bu döneme ilişkin Osmanlı arşivleri her milletten araştırmacının kullanımına açık mıdır?[8]

Anadolu'da bulunan Alman ve Amerikalı diplomatların tanıklıkları sahte midir?

9 Aralık 1948'de kabul edilen ve 12 Ocak 1951'de yürürlüğe giren 'Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme'nin 2. maddesi ne der?

"Soykırım, bir milli, etnik, ırki veya dini grubu, grup olarak, kısmen veya tümüyle, yok etmek kastıyla, kimi fiillerin işlenmesidir" der mi?

---

[8] Açıksa niye, mesela Halil İnalcık, "Tarihimizden korkmuyorsak; arşivleri açalım" der? Sabah, 5 Şubat 2001.

Kısmen veya tümüyle... Bu fiiller arasında grubun mensuplarını katletmek, onlara ciddi bedensel veya psikolojik zarar vermek, grubun bedeni varlığının kısmen veya tamamen yok olmasına yol açacak hayat şartlarına kasten tabi tutmak, grup içindeki doğumları önlemek kastıyla önlemler yaratmak, grubun çocuklarını bir başka gruba zorla nakletmek?[9]

Yanıtını arayan ama hâlâ yanıtlanmayan soru(n)lar tamı tamına budur...

Ancak, suskunluk egemen olsa da veriler boylu boyunca ortadadır... Nasıl mı?

TEHCİR VE SONRASI

"Dünyanın en zor şeylerinden biri, herkesin düşünmeden söylediğini, düşünerek söylemektir."[10]

"Adil ve kuvvetine güvenilir bir hükümetin yapacağı şey, hükümet aleyhine isyanları tahakkuk edenleri cezalandırmaktı; fakat İttihatçılar Ermenileri imha etmek" istiyorlardı; "nihayet Ermenilerin Van kıtâli (savaşı), askeri hareketlere engel teşkil etmeleri, İttihatçıların milli gayeleri için mühim bir fırsat vücûda getirdi"[11] diyen Ahmet Refik; yani Osmanlı Tarih Encümeni üyeliği ve Askeri Sansür Müfettişliğini takiben 1919 yılında Türkiye Tarihi Müderrisliği, 1924-27 yılları arasında da Türk Tarih Encümeni Başkanlığı yapan bir tarihçi.

Ermenileri de ağır bir şekilde eleştiren yazar, Ermeni sorunu tartışıldığında nedense unutulan asli sorumluya, yani Türk halkını da çok ağır bir istismara ve neredeyse imhaya sürüldeyen İttihatçı zihniyete işaret eder.

İşte bu Ahmet Refik'in 1915'te Eskişehir Sevk Komisyonu'nda görevli olduğu döneme dair gözlemleri:

"Bir sabah Eskişehir istasyonunda me'mûlün harici (umulmayan) bir manzara görüldü" diyen Refik, ağlama ve feryatlarıyla çoluk çocuk yük vagonlarına tıka basa doldurulmuş insanların hazin tablosunu aktarıyor. "Trenler birbirini velyediyor (peş peşe geliyor), her trenden binlerce aile, binlerce köy halkı çıkıyordu. (...) Trenle sevk edilemeyen çoluk çocuk, kadın erkek, ayaklarda kanlar içinde, etraflarında birkaç jandarma karadan geliyorlardı. Manzara pek feciydi..."[12]

"Nihayet bir gün meş'ûm (uğursuz) bir emir geldi, Eskişehir de tahliye edilecekti (...) Ertesi gün, Eskişehir'in biçare aileleri ellerinde birer sepet, kolların-

[9] Levent Yılmaz, "Tarihi Tarihçilere Bırakmak", Radikal, 1 Mart 2004, s.9.
[10] Alain.
[11] Ahmet Refik, İki Komite, İki Kıtâl, s.27.
[12] Ahmet Refik, İki Komite, İki Kıtâl, s..30.

da paltoları, hayvan vagonlarına bindiler. Gözleri yaşlarla dolu, asırlardan beri sevdikleri, oturdukları, yaşadıkları evlerini çiçekli bahçelerini, muazzez hatıralarını bıraktılar; Konya ovasını kuşatan dağlara, Pozantı'nın yalçın geçitlerine, Elcezire'nin ateşin çöllerine, açlığa, sefalete, perişanlığa, ölüme doğru gittiler..."[13]

"Artık Eskişehir Ermenileri de çıkarılmıştı. (...) Sahipsiz kalan evler, güya polisler tarafından muhafaza olunuyordu. Hâlbuki geceleyin halılar ve davarlar, kıymettar eşya kâmilen çalınıyordu. Aynı hâl, İzmit'in, Adapazarı'nın tahliyesi esnasında da vukua gelmiş, eşyalar çalındıktan sonra izi belli edilmemek için evlere ateş verilmişti..."

"Eskişehir kafile kafile, tren tren boşalıyordu. Bu trenler kapalı yük vagonları bile değildi, kafes şeklinde, her tarafı açık hayvan vagonları idi. Muhacirin idaresinden gelen memura: 'Bari kapalı vagonlarla gönderin' dedim. Hiç tavrını bozmadı, lakaydane bir sesle: 'Daha iyi ya, hava alırlar!' cevabını verdi..."[14]

Cemal Paşa'nın yanından gelen Orgeneral Liman Von Sanders'in eşinin: "Ah ne kadar yazık, bu yavrulardan, bu masumlardan, bu biçare kadınlardan bilmem ne istiyorlar? Kimler cinayet yapmışsa onları tecziye etsinler. (...) Dereler insan gövdeleri, çocuk başları taşıyor. Bu manzara yürekleri parçalıyor" şeklindeki gözlemini aktardıktan sonra Ahmet Refik, şöyle yazar:

"Zaten bu zulmü takdir etmemek için çeteci zihniyeti ile malûl olmak lazımdı, Almanlardan kalpleri insaniyet hisleriyle meşhun (dolu) olanların da bu cinayetlerden müteneffir olduklarına (iğrendiklerine) hiç şüphe yok. Fakat resmi Almanya isteseydi, bu kıtâle mani olurdu. Said Halim Paşa İttihad'ın kör bir aletiydi; Enver ve Talat Almanya'nın sözünden bir adım çıkmazlardı, bu cinayetleri kuvvetlerine güvenerek icra etmeleri imkân haricinde idi. Hiç şüphesiz Almanya'nın zaferine güveniyorlar, bu muazzam faciayı Almanya'nın kuvvetiyle, bu masumlar feryadını Almanların zafer teraneleriyle bastırmak ümidinde bulunuyorlardı. Almanya Anadolu'da kazanacağı menfaatlerle sermest; kurun-u vusta'da (Ortaçağ'da) bile görülmeyen bu cinayetlere; samit (sessiz) ve lakayt, seyirci vaziyetini takınıyordu..."[15]

"Ermenilerin en ziyade korktukları Pozantı idi. Orada, çetelerin hücumu kalplerini titretiyordu. Bunlar hangi çetelerdi? İttihad hükümetinin Turan siyaseti, İslâm ittihadı namına Kafkasya'ya gönderdiği çetelerdi..."[16]

---

[13] Ahmet Refik, İki Komite, İki Kıtâl, s.34.
[14] Ahmet Refik, İki Komite, İki Kıtâl, s.37.
[15] Ahmet Refik, İki Komite, İki Kıtâl, s.38.
[16] Ahmet Refik, İki Komite, İki Kıtâl, s.39.

Evet, tablo buyken devam edelim: Bakın Selim Deringil, '1915'te ne oldu?' sorusuna ne yanıt verir: "1915'te Osmanlı'nın uyguladığı bir tehcir hareketi var. Tehcir sırasında büyük bir facia yaşanıyor. Anadolu'nun her yerinden, hatta Trakya'dan Ermeniler sürülüyor. Bu da o nüfusun büyük ölçüde yok olmasına sebep olan bir eylem olarak çıkıyor karşımıza. 1915 aslında bu".[17] *Yani Anadolu'nun (ve sermayenin) Türkleştirilmesi...*[18]

ANADOLU'NUN (VE SERMAYENİN) TÜRKLEŞTİRİLMESİ

"Düşüncenin sigaya çekildiği yerde
barbarlığın başladığı sınır yer alır."[19]

Bilinir: Osmanlı Devleti'nin 1906 yılında yaptığı nüfus sayımına göre, günümüz Türkiye sınırları içinde nüfus 15 milyon civarındadır. Bu nüfusun %20'si de gayrimüslimlerden oluşmaktadır. 1927 yılında Cumhuriyet yönetiminin ilk nüfus sayımına göre ise nüfus 13,6 milyona düşmüştür. Tabii ki 10 yıllık savaşta çok insan ölmüştür.

Ama 1927 yılında toplam nüfus içinde gayrimüslimlerin oranı %2,5'e düşmüştür. Ermeni tehcirinde insanların Suriye çöllerine sürüldüğünü ve yok edildiklerini, Türk-Yunan nüfus mübadelesinde ise 1 milyon 200 bin Anadolu Rumu'nun Yunanistan'a yollandığını düşündüğümüz zaman bu sayılar anlam kazanmaya başlar. Kısacası, Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Türkiye'nin bugünkü sınırları içinde yaşayan her beş kişiden biri (%20) gayrimüslimdi; savaştan sonra ise bu oran kırkta bire (%2,5) düştü. Bu düpedüz nüfusun Türkleştirilmesi politikasıdır.[20]

Söz konusu Türkleştirilmesi politikası doğrultusunda "İttihat ve Teraldi Partisi Ermeni meselesinin esaslı bir şekilde çözümlenmesi için karar aldı. Zaten Talat Paşa, 26 Mayıs 1915'te Sadrazamlığa yazdığı resmi yazıda bunu belirtir. İtti-

---

[17] Selim Deringil, "Tehcir Sırasında Ermeni Çocukları Kurtaran da Var", Hürriyet, 2 Nisan 2005, s.6.

[18] Bkz: Hakkı Yükselen, "Ermeniler Buharlaştı mı?", Red, No: 3, Aralık 2006, s.26-27; Kemal Burkay, "Bir Kez Daha Ermeni Sorunu Üzerine", Dema Nû, No:179, 23 Kasım 2006, s.2; Yiğit Bener, "Özde Tehcir ya da Sözde Soykırım... Fark Eder mi Gerçekten?", Ü. Özgür Gündem, 22 Nisan 2005, s.2; Murat Aktaş, "Soykırım Bilmecesinde Ermeniler ve Kürtler", Ü. Özgür Gündem, 26 Nisan 2005, s.2; Faik Bulut, "Ermeni Sorunu (5): Cesetlerle Dolan Çay Tersine Aktı", Radikal, 16 Şubat 2006, s.4; Metin Kahraman, "Ermeni Soykırımı Yasası ve Burjuva Siyasetin Sonsuz İki Yüzlülükleri", Mülksüzler, No:1, Ocak 2006, s.12; Sedat Şen, "Fransa'nın Ermeni Aşkı", Toplumsal Özgürlük, No:16, Kasım 2006, s.21; "Bush, Sadece 'Trajedi' Dedi", Radikal, 26 Nisan 2004, s.10; Gündüz Aktan, "Soykırım: Yeni Gelişmeler -1", Radikal, 1 Kasım 2005, s.7; Hüseyin Baş, "Sözde 'Soykırım' Furyası Üzerine", Cumhuriyet, 3 Haziran 2006, s.9; Metin Erksan, "Ermeni Soykırım Yalanı'nı Oluşturan Kitap", Cumhuriyet, 20 Şubat 2001, s.7.

[19] Max Horkheimer.

[20] Ayhan Aktar, "Ermeni Sorunu (4): Gâvursuz Memleket mi Olurmuş?", Radikal, 15 Şubat 2006, s.8.

hat Terakki'nin 1915'te Ermenilerin tehcir ve öldürülmesine karar vermesinin nedeni savaş koşulları değildir. Yani tehcir ve ölüm kararı savaş nedeniyle bir askeri tedbir olarak alınmamıştır. Kendilerini rahatsız eden Ermeni meselesinin kökten halledilmesi ihtiyacıdır bu. Bunu derin ve uzun tartışmışlardır.

İttihat Terakki, Ermenilerin varlığının devletin varlığı için ciddi bir tehdit olduğu düşündü ve Doğu Anadolu'nun Ermenilerin imha edilmesiyle korunabileceğine inandı. Anadolu'daki gayrimüslimlerin bir etnik temizlik anlamında ortadan kaldırılması, uzaklaştırılması gerektiğine ilişkin kararları zaten 1914'te vermişlerdi. Kuşçubaşı Eşref, Halil Menteşe ve Celal Bayar anılarında, Anadolu'nun gayri-Türk unsurlarından tasfiye edilmesi doğrultusunda ayrıntılı planlar hazırladıklarını ve bunları ilk önce Ege'de Rumlara karşı uyguladıklarını söylerler. Yani gayrimüslimlerin Anadolu'dan uzaklaştırılması, Anadolu'nun homojenleştirilmesi projesi vardı. Bu projeye bağlı olarak da Doğu Anadolu'daki Ermeniler imha edilme sürecine sokuldular. Nedeni de Balkan Harbi'dir. Balkan Harbi'nde biz bir hafta içinde toprakların ve nüfusun %60'ından fazlasını kaybettik. Bütün gözler Anadolu'ya dikildi. 1912'de Taşnak Partisi, İttihat Terakki Partisi'yle her türlü ittifakı bozdu. Türkiye'de tarihi herkes Türkler bir tarafta, Ermeniler bir tarafta diye anlatır. Oysa Ermenilerin Taşnak Partisi 1912'ye kadar İttihat Terakki'nin koalisyon ortağıydı. Taşnak örgütü, Balkan yenilgisinden sonra kendilerine verilen reform sözlerinin gerçekleşmediğini görerek Batılı devletlerden dış destek aradı.

Taşnak'ın istediği Doğu Anadolu Bölgesi'nde idari ve siyasi reformdu. 1800'lerin ortasından itibaren ortaya çıkan Ermeni meselesinin özü 'toprak meselesi'dir. Ermeni nüfusun çoğu Doğu'da yaşıyordu. %90'ı yoksul köylüydü. Batı'dakiler daha çok esnaftı, tüccardı. Yoksul köylülerin en büyük problemi, topraklarının sürekli Kürtlerce gasp ediliyor olmasıydı. Kürtler ve Çerkezlerin saldırısına uğrayan Ermeni köylülerinin güvenliğinin, Osmanlı devleti tarafından garanti altına alınması meselesidir bu. Reformların yapılmayacağını gören Taşnak, dış devletlerin yardımıyla İttihat Terakki'ye diz çöktürmek istedi ve başarılı oldu. 1914'te Ermeni Reform Anlaşması yapıldı. Doğu Anadolu iki vilayete ayrılacak, yönetim Hıristiyanlarla Müslümanların katılımıyla olacaktı. İki yabancı vali atanacaktı ve atandı da.

Ermeniler Van şehir merkezi dışında her yerde azınlıktaydı ve bunu bildiği için Taşnak örgütünün bağımsız devlet talebi hiç olmadı. Ama Osmanlı yöneticileri bunu bağımsız devlete ilk adım olarak algıladı. 'Eski oyun yeniden sahneye konuyor. Biz Balkanları hep reform diye kaybettik. Şimdi burayı da kaybedeceğiz' dediler. Ve İttihat Terakki Birinci Dünya Savaşı'na girerek bu re-

form planını rafa kaldırdı. Ama bir süre sonra Teşkilât-ı Mahsusa'nın Kafkaslarda yenilgileri başladı. Bu yenilgilerde Ermeni çetelerin önemli payı vardır. Sonra Sarıkamış faciası yaşandı ve bizim Doğu cephesi çöktü. Bu yenilgi koşullarında radikal Türkçülük, İttihat Terakki'nin yönetimini ele geçirdi. Mesela Bahaittin Şakir, Dr. Nâzım, Ziya Gökalp, Talat Paşa ırkçılığa kadar varabilecek Türkçülüğü savunan bir ekiptir.

Osmanlı belgelerine göre bu karar alındı. 'İttihatçılar tehcir kararını alırken, toptan imha etme kararını da aldılar. Belli bölgelerde sınırlı biçimde insanlara Müslümanlaşarak sürgünden ve katliamdan kurtulma imkânını sundular. Ama sayı artınca, Talat Paşa, Müslüman olsalar da sürün emrini verdi. İmha kararının alınmış olduğu, belgeler bir araya getirildiğinde ortaya çıkıyor. Mesela Reşit Akif Paşa, 21 Kasım 1918'de Osmanlı Meclisi'ndeki konuşmasında, 'Kabinede görev yaparken Dâhiliye Nezareti evrakı içinde çok tuhafıma giden bir şey gördüm. Bir tehcir emri verilmiş ve bu emre paralel olarak da çetelere öldürme emri yollanmış' diyor. Birçok başka belgeden de biliyoruz ki, İttihat Terakki, Talat Paşa'nın emriyle Dâhiliye Nezareti üzerinden valilere tehcir kararı yolladı. 24 Nisan 1915'teki ilk tehcir emrine paralel olarak da bu arada bölgelere İttihat Terakki Partisi katib-i mesulleri (sekreterleri) eliyle ölüm emri yollandı. Parti, Bahaittin Şakir'e bağlı Teşkilât-ı Mahsusa birlikleriyle öldürme işini organize etti. Bunu Kastamonu Valisi Reşit Bey, Yozgat mutasarrıfı Celal, Ankara Valisi Mahzar Bey ayrı ayrı söylüyor.

Üçüncü Ordu Komutanı Vehip Paşa, Trabzon Garnizon Komutanı Avni Paşa da, yapılanların katliam olduğunu, bunun Türklükle, Müslümanlıkla alâkası olmadığını açıldıyorlar. Meclis-i Mebusan üyesi sıkı İttihatçı Hafız Mehmet, 'Gözlerimle gördüm. Samsun'da kayıklara bindirip denize döküp öldürüyorlardı. Talat'la konuştum, engel olamadım' diyor. Zaten bütün işi koordine eden Talat Paşa'dır.[21]

Türkiye'de yönetim İttihat Terakki Partisi geleneğinin, bürokrasisinin ve askerinin kontrolü altındadır. Mustafa Kemal 24 Nisan 1920'de Meclis konuşmasında geçmişe ait bir fezahat, çok kötü bir olay olarak tanımladı. Bir

[21] Talât Paşa'nın belgeleri arasında, tehcir edilen Ermenilerden kalan gayrımenkullerin listesi de bulunuyor. Paşa'nın "İskân, Aşiretler ve Muhacirler Müdürlüğü"ne yaptırdığı çalışmaya göre, 18 adet vilâyetle sancağa dağılmış bulunan Ermeni mallarının adedi, 41.117. Nüfus hesaplamaları ise, tehcirin en yüksek sayıda uygulandığı vilâyet olan ve 1914 yılında 141 bin Ermeni'nin yaşadığı Sivas'ta, 1915 sonrasında sadece 8.097 Ermeni'nin kaldığını gösteriyor. Yoğun çatışmalara ve cephede savaşan orduya arkadan saldırılara sahne olan Erzurum, Bitlis, Van, Diyarbakır, Trabzon ve Elâzığ'daki toplam 471.928 Ermeni'nin ise tamamı başka yerlere nakledilmiş ve bu şehirlerde tek bir Ermeni bile bırakılmamış (Murat Bardakçı, "Tehcir edilen Ermeniler'den 41 Bin 117 Adet Boş Bina Kaldı", Hürriyet, 25 Nisan 2006, s.25).

radyo demecinde de, 'Bir daha Ermeni kıtaline benzer bir kötülük olmayacağının garantisini veririm' dedi. Türkiye'de ilk soykırım kelimesini kullanan Atatürk'ün arkadaşı Falih Rıfkı Atay'dır. 1968'de Dünya gazetesinde, 1915 için 'Bu bir jenosittir' dedi".[22]

TARİH: 20. YÜZYILIN EŞİĞİNDE OSMANLI İMPARATORLUĞU

"Geçmiş hiçbir zaman ölmez.
Zaten geçmiş hiçbir zaman geçmiş değildir."[23]

Dönemi doğru kavrayabilmek için önce, gelişen kapitalizme bağlı olarak yükselen yeni sınıfların yarattığı dinamikleri, sonra yarı sömürge hâline gelmiş Osmanlı İmparatorluğu'nun üzerinde emperyalistler tarafından verilen mücadeleyi anlamak gerekir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun kapitalist pazarla bütünleşme süreci imparatorluğun her yerinde aynı hızda ve yoğunlukta olmasa da özellikle kıyı kesimlerinde bir ticari sermaye birikimine sebep oldu. Yeni oluşan ticaret sermayesinde çok uluslu imparatorluğun gayri Müslim unsurları (Rumlar, Ermeniler, Yahudiler) önemli bir ağırlık kazandılar. Diğer taraftan bu bütünleşme, toprak alanında da büyük yapısal değişikliklere sebep oldu. Artan tarımsal ürün talebine bağlı olarak büyük toprak sahipleri topraklarını genişletme çabasına girdiler. 1856 Arazi Kanunnamesiyle kısmi de olsa özel mülkiyet hakkı kazanan büyük toprak sahipleri, özellikle 19. yüzyılın sonlarına gelirken kendini savunamayacak durumda olan küçük köylülüğün topraklarını pek çok farklı yol izleyerek ele geçirmeye başladılar. Büyük Kürt toprak sahipleri, 20 yıl içinde Ermeni köylülerin büyük bir kısmının topraklarına el koydu (Özellikle Hamidiye Alaylarının kendilerine verdiği ayrıcalıkları kullanarak). Ama bu saldırının tek mağduru Ermeniler değildi. Kendini savunamayan Kürt köylüleri de Ermeni kardeşleriyle aynı kaderi paylaştı.

Toprak sorununun Ermeni meselesinin doğru kavranmasında yakıcı bir öneme sahip olduğunu belirterek Osmanlı İmparatorluğu'nun emperyalizmle olan ilişkisine geçelim.

"1870-1920 yılları arasında sahibi olduğu toprakların ve hâkimiyet alanlarının %85'ini, nüfusunun %75'ini kaybeden Osmanlı İmparatorluğu"[24] adım

---

[22] Taner Akçam, "Atatürk 'katiller' Diye Bağırıyordu", Radikal, 30 Mayıs 2005, s.6.

[23] William Faulkner.

[24] Tarihi Araştırmalar ve Dokümantasyon Merkezleri Kurma ve Geliştirme Vakfı, Otoman Archives, Yıldız Collection, The Armenian Question, 1. Cilt, s.XII, İstanbul 1989. Akt. Taner Akçam, Ermeni Tabusu Aralanırken Diyalogtan Başka Çözüm Var Mı?, İstanbul, 2002, s.74.

adım çöküşe yaklaşıyordu. Fakat bu süreç içinde sahip olduğu devasa topraklar ve stratejik konumu sebebiyle, hiçbir emperyalist devletin imparatorluğun tamamının bir diğerinin eline geçmesine göz yumamayacağı bir noktada duruyordu. Güçlü bir devlet geleneğinin etkisinin yanı sıra, bu hassas denge, toprak kaybı olmasına rağmen devletin varlığını sürdürebilmesine izin veriyordu. Eski hâkim sınıf, bir yandan denge politikalarıyla devletin varlığını sürdürmeye çalışırken, bir yandan iç düzenlemelerle çöküşten kurtulmanın yollarını arıyordu. Ama sömürgecilik yarışından bir pay çıkarma ümidini de kaybetmiyordu. Emperyalistler dünyayı kana bulayacak bir paylaşım savaşına doğru hızla ilerlerken, imparatorluk üzerinde rekabet daha çok ulusal kurtuluş hareketlerinden yararlanarak kendilerine bağlı parçalar koparma şeklinde cereyan ediyordu. Özellikle 20. yüzyılın başlarında Ermeni ulusçuluğunun İngiliz ve Rus emperyalizmi tarafından teşvik edilmesi ve bunlara rakip Alman emperyalizminin de bastırılması yönündeki müdahaleleri hesaba katılmadan, Ermeni meselesinin doğru bir tahlilini yapmak mümkün olmayacaktır.

Osmanlı'da yaşayan gayrimüslim uluslar içinde imparatorluğa bağlılıklarıyla 'Millet-i Sadıka' unvanıyla nitelendirilen Ermenilere, ilk demokratik haklar 1877-78 Osmanlı-Rus savaşı sonrasında imzalanan Berlin anlaşmasıyla verilmişti ve yasal düzenlemelerle reformları içeriyordu. Ancak herhangi bir zorlayıcılığı yoktu ve kâğıt üstünde kalmıştı. Bunun ispatı da, Abdülhamit'in Kürt aşiretlerinden devşirdiği Hamidiye Alaylarının 1894-97 arasında gerçekleştirdiği katliamlardı. Anlaşmada reformları izleyeceği belirtilen İngiltere, Rusya gibi güçlerin katliamlar karşısında seyirci kalmaları iktidarın elini güçlendirmiş ve daha sonra yaşanacaklar için cesaretlendirmiş oldu.

Hamidiye Alayları, Sultan Abdülhamit'in hem Rusya tehlikesine karşı Doğu sınırını güvence altına almak, hem de gitgide daha da politikleşen Ermenileri kontrol altında tutmak için geliştirdiği formüldü. Vergiden muaf olma gibi pek çok ayrıcalık vaat ederek yanına çektiği büyük Kürt toprak sahipleri ile varılan bir anlaşmanın sonucuydu. Bunun önemli bir diğer amacı da, merkezkaç kuvvetleri durdurmak ve böylece devletin mutlakıyetçi niteliğini güçlendirmekti. Alaylara dâhil olmanın verdiği ayrıcalıklarla büyük Kürt toprak sahipleri, özellikle Ermenilerin ama aynı zamanda kendini savunamayan küçük aşiretler ve küçük Kürt köylülerinin topraklarına da el koymaya başlamış ve gelişen muhalefeti acımasızca bastırmıştı.

1908'de, Avrupa'daki ulusçuluk akımından etkilenen ve anayasal reform vaadinde bulunan Jön Türklerin öncülüğündeki devrimle Abdülhamit tahttan indirildi, ancak politikası baki kaldı. 1908 Jön Türk burjuva devrimiyle başla-

yan süreçte, Jön Türklerden biçimlenen İttihat ve Teraldki Fırkası ile (ilkokuldan beri bize 'Ermeni çeteleri' diye öğretilen) yasal parti statüsüne geçen Ermeni örgütleri Hınçak ve Taşn k arasında iyi bir ilişki vardı ve bu partilerle İttihat ve Terakki, 1908 ve 1912 seçimlerine ortak bir platformda girmişlerdi. 1908 devrimi Ermeniler tarafından coşkuyla karşılandı ve son yirmi yıldır topraksızlaştırılan Ermeni köylüleri, topraklarını geri lma talebiyle eylemler düzenlemeye başladılar. Bu süreçte toprakları ellerinden alınan Kürt yoksulları da bazı yerlerde toprak ağalarına baş kaldırıyordu.

Böylece toprak sorunu gündeme geldi. Yeni rejim ilk elden Hamidiye Alaylarını dağıtmış ve soruşturmalar başlatmıştı, ncak birkaç ay içinde büyük toprak sahipleriyle anlaştı ve düzenlemeler kâğıt üstünde kaldı. Bundan sonra İttihat kadrosu -1913'ten sonra hepten resmi bir cereyan hâline gelecek olan- saldırgan bir Türk ulusalcılığına evrilmeye başlamıştır. Hatta 1909 Adana ayaklanmasıyla yaşanan katliamda, İttihatçıların, katliamın hemen öncesinde gazeteleriyle ve organize ettiği Müslüman toplantılarıyla gerçekleştirdiği provokasyon, dönemin tahkikat komisyonunda kayıtlara geçmiştir. Ayaklanma sonrası İngiliz konsolosunun arabuluculuk önerisiyle silah bırakmayı kabul eden Ermenileri, ordu, halk ve çetelerin gerçekleştirdiği bir kıyım bekliyordu. Adana yakınlarında demirleyen Avrupa donanmalarının seyirciliğinde gerçekleşen katliam, 1915'te başlayacak olan katliamın yerel bir provası, son derece kristalize ve korkunç bir habercisiydi.

İttihat ve Terakki Fırkasının 1913'te, bir darbeyle hükümetteki Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nı indirip, zaten politikalarında söz sahibi olduğu iktidarı tamamen aldığı süreçte, Balkanlardaki Slav halkları da Balkan savaşlarıyla kendi kaderlerini kendi ellerine alıyorlardı. Ancak imparatorluğun Avrupa'daki topraklarını ve tebaasını büyük ölçüde yitirmesi, İttihat'ta ve milliyetçi Türklerde elindekileri kaybetme duygusu ve panik yaratıyor, azınlıklara ve gayrimüslim tebaaya karşı şovenizmi güçlendiriyordu. Her katliam ve yağmada gözlendiği gibi, gayrimüslim tebaanın elindeki mal varlığı ve toprak, bu şovenizmi ve kin duygusunu kamçılayan bir nedendi. Böyle bir zamanda reform taleplerini dillendirmeye kalkan Ermeni toplumu temsilcileri ve milletvekilleri, Rusya'nın yardımıyla, 8 Şubat 1914'te bir reform anlaşmasını elde etmeyi başardılar. Ancak bu dayatmaya boyun eğmek zorunda kalan İttihatçı liderlerden tehditler ve uyarılar da beraberinde geldi. İmparatorluğun içinde bulunduğu koşullarda bu tehditlerin gerçekleştirilmesine ihtimal vermeyen Ermeni liderlerin tahmin edemediği, 1. Emperyalist Savaş'ın bu niyet için son derece elverişli bir zemin yaratacağı idi.

1914'te 1. Emperyalist Savaş başladığında, imparatorluğun kaybettiği toprakları ve gücü yeniden kazanmak, partinin ideologlarından Ziya Gökalp'ın derin katkılarıyla biçimlenen 'büyük Turan' hayallerinin de etkisiyle Orta Asya'ya yayılmak için bir fırsat olarak gören İttihat hükümeti, savaştan Almanya'nın galip çıkacağını düşünüyordu. Aynı yılın Ağustos ayında Osmanlı karasularına giren iki Alman savaş gemisinin satın alındığı ilan edildi ve ardından Rusya limanları bombalanarak Almanya yanında bu paylaşım savaşına girildi. Savaştan önce milli iktisat politikalarıyla gelişmekte olan Türk burjuvazisine özellikle ticaret sermayesinde Ermeni ve Rum hâkim sınıflarına karşı mevzi kazandırmayı hedefleyen siyasi iktidar, savaştan önce ve savaşın ilk aylarında planını uygulamaya başlamıştı.

Teşkilâtı Mahsusa'nın şeflerinden olan Eşref Kuşçubaşı sadece 1914 içinde ve harbin ilk aylarında "Ege mıntıkasında ve bilhassa sahillerde yuvalanmış ve kümelenmiş olan... Rum-Ermeni nüfus(un)", sürülen miktarının 1.115.000 olduğunu söylemektedir.[25] Kuşçubaşı'nın anılarından ayrıntılı aktarmalar yapan Celal Bayar da tek tek şehirlere ilişkin bazı sayılar verir. Bunların toplamı yukarıdaki toplam sayıyı vermektedir.[26]

Türkçülük akımıyla beslenip donanmış hükümetin, savaşın yaratacağı ortamı, süre giden ve içinde bulunulan koşullar dolayısıyla nefretle katlanılan Ermeni sorununu kökünden çözmek için bir fırsat olarak gördüğü de kuşku götürmez. Nitekim gelişmeler bunu doğrular nitelikteydi. Savaşa girilmesinden beş hafta önce 20-45 yaş, sonra genişletilerek 15-60 yaş arasındaki tüm Ermeni erkeklerin silahsızlandırılıp askere alınması, aynı zamanda askere alınmayan Müslümanlardan milis birlikleri oluşturulması, İttihatçı hükümetin Ermeni meselesinde savaşı nasıl algıladığını ortaya koyuyordu.

Bu aşamada devreye giren Teşkilât-ı Mahsusa, katliamda ayrı bir öneme sahiptir. Kökü daha gerilere dayanmakla birlikte, bilinen işlevi bağlamında Savaş Bakanı Enver'in inisiyatifinde kurulan ve devşirdiği çetelerle birlikte kadro sayısı 30 bine varan örgütün resmi misyonu "Milli gaye ve mefkûrelerini ve devlet bünyesinde fikir, vahdet ve insicamını teminle vazifeli olarak kurulduğu" şeklinde açıklanmıştı.[27]

Başka bir deyişle, örgüt Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın da desteğiyle İtilaf devletlerine, içerideki ayrılıkçı ve milliyetçi akımlara karşı faaliyet yürütmek ve Panislamizm-Pantürkizm ideallerine uygun olarak, Orta Asya'daki Rusya Türklerinde ayaklanmalar yaratmak misyonunu taşıyordu. Günümüz istihbarat-kontrgerilla örgütlerinin bu coğrafyadaki öncülü olan 'Özel

[25] Cemal Kutay, Birinci Dünya Harbinde Teşkilât-ı Mahsusa, s.6
[26] Celal Bayar, Ben de Yazdım, Cilt 5, s.1576.
[27] Cemal Kutay, Birinci Dünya Harbinde Teşkilât-ı Mahsusa, s.39.

Örgüt', doğu cephesinde Rusya karşısında alınan yenilginin ardından İttihat partisinin çekirdeği radikal liderler Enver, Talat, Dr. Şakir, Dr. Nâzım gibi isimler tarafından, Ermeni sorununu toptan halletme planı çerçevesinde yeniden işlevlendirildi. Miralay Seyfi (bir süre sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde Tuğgeneral olan Seyfi Düzgören), Emniyet Müdürü Canpolat da Teşkilât-ı Mahsusa'nın imha faaliyetlerindeki önde gelen sorumlulardı.[28]

Teşkilât-ı Mahsusa'nın elebaşlarından Eşref Kuşçubaşı, örgütün işlevini hükümetin ve güvenlik güçlerinin "kat'iyyen başaramayacağı işleri görmüş" oldukları, "Türk olmayan milliyetlerden gelen nüfus gruplarına karşı alınan önlemlerin icrasını" gerçekleştirdikleri şeklinde açıklamıştır.[29] Örgütün bu misyonu, doğası gereği resmi belgelere geçmedi ancak yapılan kimi gizli oturum tutanakları arşivlerdeki yerini aldı. Elbette ki bu örgütün yapılanması ve yöntemleri de bir kontrgerilla örgütte görüleceği gibi oldu. İstanbul ve diğer illerin hapishanelerdeki binlerce azılı suçlu dâhiliye ve adalet bakanlığından çıkarılan afla katliamda kullanılmak üzere serbest bırakılmış, alınan askeri eğitimden sonra çeteler hâlinde Ermeni sorununu ortadan kaldırmak üzere 'görev' yerlerine gönderilmişlerdi. Görevleri, sürgün edilen Ermeni kafilelerini pusuya düşürüp imha etmekti ve bu görevi haklayla yerine getirdikleri söylenebilir.

Doğu Cephesinde Ruslar karşısında alınan yenilgi, yeni bir argümanın geliştirilmesine neden oldu ki bu hâlâ resmi tez yanlısı günümüz tarihçilerinin sarıldığı bir iddiadır. Bu iddia, Ermenilerin savaşta Rus saflarına geçerek, sabotaj düzenleyerek ihanet ettikleri, Rusya karşısındaki savaşın bu yüzden kaybedildiğidir. Savaşta Rus tarafına kaçanlar olmuştur, ancak bu hiçbir durumda bir halkın etnik imhaya uğratılmasına meşruiyet sağlayamaz. Üstelik Rus ordusunda savaşan asıl Ermenilerin Rusya'nın kendi tebaası olduğu bilerek görmezden gelinmiştir. Hatta o savaşta binlerce Ermeni'nin Osmanlı saflarında olduğundan da hiç söz edilmez. Tüm bu gerçekler göz önünde bulundurulduğunda bu iddia, Enver'in komutasındaki on binlerce askerin soğuktan telef olduğu bir yenilginin açıklanmasında, ciddiye alınacak bir iddia değildir. Elbette bir imha niyeti varsa gerçeklere pek ihtiyaç duyulmaz. Dolayısıyla Kafkaslarda yaşanan yenilgiyle çileden çıkan hükümet, kendi valisinin itiraf ettiği gibi, yoğun bir provokasyonla gerçekleşen Van ayaklanmasının ardından bu niyetini gerçekleştirmek için harekete geçti.[30]

---

[28] Fuat Balkan, Hatıralar, C:2, s.297. Ayrıca Britanya Dışişleri Arşivi. FO 371/4173 Dosya 345.

[29] Cemal Kutay, Birinci Dünya Harbinde Teşkilât-ı Mahsusa, s.18-38-78.

[30] Kudüs Patrikliği Arşivi, seri 17. dosya H. 571, 572 akt. V. Dadrian, Ermeni Soykırımında Kurumsal Roller, Belge Yay., 2004, s.199.

Dâhiliye Nezareti'nin 24 Nisan'da çıkardığı, muhaliflikerinden ya da milliyetçiliklerinden kuşkulanılan tüm Ermeni cemaat liderlerinin tutuklanması emri, imha hareketinin başlangıç noktasını oluşturdu. Bu muğlâk ifadeyle binlerce Ermeni tutuklandı ve çoğu yargılanmadan idam edildi. İstanbul'dan Ankara'ya sevk edilen gruplar tıpkı 'tehcir'de yaşanacağı gibi oraya hiç varamadılar. Ve nihayet 27 Mayıs'ta çıkarılan Geçici Tehcir Yasası imha planına son noktayı koydu. Yasa ordu komutanlıklarına casusluk ve ihanet şüphesi taşıyan durumlarda ve gerekli hâllerde nüfusun tehcir edilebilmesi yetkisini veriyordu. Öncekinde olduğu gibi şüphelenmek 'tehcir' için yeterli bir nedendi. Katliamın startı böylece verilmiş oldu.

Tehcir kararının ardından, zaten yetişkin erkekleri askere alınmış ve silahsızlandırılmış Ermeni halkı, savunmasız biçimde kafileler hâlinde yollara düştü. Tehcir, Erzurum'dan Kastamonu'ya, Trabzon'dan Ankara'ya Anadolu'nun hemen her yerinde, özellikle de Ermeni nüfusun yoğun olarak yaşadığı altı il olan Van, Erzurum, Bitlis, Sivas, Harput ve Diyarbakır'da uygulandı. Kafilelerin çoğu sözde yerleşecekleri yer olan Harput Deir ez-Zor vadisine hiç varamadılar. Yaşanan, genellikle yerleşim yerlerinden biraz uzaklaştıktan sonra, kafilelerin korunmasıyla yükümlü olan jandarmanın ayrılmasıyla, devletin gayrı resmi görevlileri olan Teşkilât-ı Mahsusa çetelerinin kafileleri pusuya düşürüp katletmesi ve yağmalaması oluyordu.

Askere alınan ve amele taburlarında çalıştırılan Ermeniler, örneğin Kayseri'de gruplar hâlinde birbirine bağlanıp öldürülürken, askeri yetkililerin sorumluluğunda yapılan bir karayolunun yapımında çalıştırılan binlerce Ermeni asker, yapımın bitmesiyle kitlesel olarak öldürülmüştü.[31] Aynı şey Sivas ve Diyarbakır'da da yaşandı. Yollara dökülen kafileler de daha şanslı değildi. Erzurum'dan, Diyarbakır'dan, Erzincan'dan gelip Harput'a doğru ilerlemeye çalışan, çoğunlukla kadın ve çocuklardan oluşan savunmasız kafilelerdeki binlerce Ermeni, Teşkilât-ı Mahsusa'nın kadrolarını oluşturmak üzere hapisten salıverilen katillerin kurbanı oldu. Özellikle kadınlar, her zaman olduğu gibi şiddetten en çok pay alan kesimdi. Bu dönem tecavüzün kurumsallaştığı bir dönem olarak da tarihe geçti.

Ermenilerin sözde yerleştirileceği, 'ıssız Mezopotamya çölleri' tabir edilen Deir ez-Zor'da ise, oraya kadar sağ kalmayı başaran birkaç yüz bin Ermeni'yi, Talat'ın bu işle görevlendirdiği partililerin yürüttüğü bir katliam bekliyordu. Ermeni milletvekilleri de aynı akıbeti paylaştı. İktidarın kullanıp daha sonra imhasına karar verdiği, Van katliamının sorumlularından Teşkilât-ı Mahsusa

[31] Tchalkhouchian, Le Livre Rouge, n: (26), 44 Akt. V. Dadrian, Ermeni..., A.g.e., s.198.

reisi Çerkeş Ahmed, Ermeni mebusları nasıl öldürdüğünü kendi ifadesiyle ortaya koymuştur.[32]

Bir halkın toptan kıyımını sınırlı sayıda örnekle açıklamaya çalışmak elbette olanaksızdır. Ancak bu veriler yüzleşilmesi gereken ve temelde halkların çıkarına olan gerçekleri değil, hâkim sınıfların çıkarlarını esas alan tezler karşısındaki somut dayanaklardır.

Burada değinilmesi gereken bir diğer nokta resmi tezin tehcir amacına yönelik savıdır. İddia şudur, savaş zamanı Ermeniler hem tehdit oluşturdukları için ve hem de kendi güvenlikleri için savaş alanından uzağa, iç bölgelere gönderildiler. Doğrusu insanın aklına, savaşta Rusların Yozgat ve Ankara'ya kadar mı dayandıkları sorusu geliyor. Savaş alanına ne kadar yakındı ki Ankara eyaletindeki 63 bin Katolik Ermeni'nin -ki bunlar Gregoryen Ermenilerden kültür ve politika bakımından farklılaşmış, apolitik bir toplum idi- 61 bini tehcir edildi?

1916 sonunda hız kesen bu sistemli katliamda, Osmanlı devletinin resmi rakamlarıyla 800 bin Ermeni katledilmişti.[33] Başka kimi kaynaklarda bu sayı 1 buçuk milyona kadar çıkar. Resmi tez yanlılarına göre ise "20 bin Ermeni haydutlarca öldürüldü, 30 bini dizanteri veya tifo gibi hastalıklardan öldü..." Yani "maalesef 56.610 Ermeni öldü".[34] Anlaşılan insan kendini milletinin geçmişini aklamak gibi kutsal bir ideale adayınca makul olmak türünden kaygılara ihtiyaç duymuyor.

1918'de savaş baştaki umutların aksine büyük bir yenilgiyle sonuçlanınca hem halkı kendi Pantürkizm idealleri uğruna savaşa sokmanın, hem de Ermeni halkını etnik homojenlik projesiyle imha etmenin sorumluluğunu taşıdıklarının farkında olan İttihat'ın merkez kadrosu Enver, Cemal, Talat, Dr. Şakir gibi isimler, 1 Kasım gecesi bir Alman gemisiyle topluca ülkeyi terk ettiler. Oluşturulan yeni ateşkesin ardından, gerçekleştirilen etnik imhanın sorumlularının yargılanması için davalar açıldı. Bu davaların sorumluların cezalandırılması açısından etkin olduğunu söylemek mümkün değildir. Öncelikle, İttihat'ın beyin takımı sayılabilecek, bir anlamda devlet içinde bir derin devlet gibi çalışan merkez kadrosundaki isimler kaçmıştı. Diğer yandan, bu partinin hükümeti zaten kısmen diktatörlük gibi işliyordu ve devletin tüm organlarına nüfuz etmişti, bu da yargılama için gerekli verilerin ve belgelerin mahkemeye ulaşmasında engelleyici bir unsurdu. Ayrıca 1919'da İzmir'in işgaliyle başlayan süreç, halktaki milli duyguları kamçılıyor ve işgalci İtilaf devletlerine karşı katliamcıları sahip-

[32] Ahmet Refik Altınay, İki Komite İki Kıtal, s.38-40.
[33] Y. Hikmet Bayur, Türk İnkılâbı Tarihi, s.787.
[34] Yusuf Halaçoğlu, Ermeni Tehciri ve Gerçekler, s.118-128-130.

lenme yönünde bir eğilim gelişiyor ve bu, mahkemeye tepki şeklinde ifade buluyordu.

Esasen barış anlaşmasında İtilaf devletlerini yumuşatma gayesiyle kurulan mahkemenin fiili bir yaptırımı ve bunun için gerekli gücü olamadıysa da devletin resmi kurumu olarak yaşananları belgelemesiyle tarihsel bir öneme sahiptir. Bakanların ve İttihatçı liderlerin yargılandığı dava sonunda davalılar suçlu bulundu ve Talat, Enver, Cemal ve Dr. Nâzım gıyaplarında idama mahkûm edildi. Aynı şekilde Dr. Şakir de Teşkilât-ı Mahsusa'nın yöneticisi olması sıfatıyla idama mahkûm edildi. Sorumlu Katip'lerin dava kararında, davalılar 27 Mayıs Geçici Tehcir Kararı'ndan faydalanarak "Ermenilerin katli ve imhası, mal ve eşyalarının yağma ve talanından suçlu bulundular".[35]

Ve neticede bir milyondan fazla Ermeni'nin katledildiği bu etnik imhanın yargılamalarının sonunda 3 kişi idam edildi. Katliamda sorumluluğu bulunan ve bulundukları İstanbul Bekirağa hapishanesinden İngilizler tarafından Malta'ya sürgüne gönderilen kişilerin bir kısmı kaçtı. Bir kısmı da, kurtuluş savaşı sırasında kendi aralarında anlaşmazlık yaşayan İtilaf devletlerinden Fransa ve İtalya'nın tutum değiştirmesinin ardından, İngilizlerin, 1921'de Ankara hükümetiyle yapılan esir değişim anlaşması çerçevesinde İngiliz tutsaklar karşılığında salıverildi.

Burada Kemalist yönetimin tutumu dikkat çekicidir. Sorumlulara açılan davalar sürerken Ankara Meclisi, 1921'de yetkisi askeri mahkemelere sevk edilmek üzere Divan-ı Harbi Örfileri feshetmiştir. Aynı şekilde esir değişiminde Malta'daki sanıkların bir kısmının iadesi anlaşmasını daha sonraki ısrarcı pazarlıklarla sanıkların hepsini kapsayacak biçimde genişletmiştir. Ancak daha vahim olanı, bu sanıkların bazılarının ulusal mücadeleye katılmalarının ardından yeni hükümette ve orduda önemli rütbeler verilerek ödüllendirilmek olmuştur. Benzer şekilde, idam edilenlerden kişinin, Cumhuriyet döneminde 'milli şehitler' ilan edilmesi, Nusret'in adının Urfa'da bir caddeye verilmesi, Mustafa Kemal'in katliamı eleştiren pek çok beyanına rağmen, yeni Türk devletinin ulusal soruna ve yaşanan katliama bakışını göstermektedir.[36]

Bir noktanın da altını çizmek gerekir. Ermeni halkının mücadelesinde dayanak noktası hep 'Büyük Güçler' diye tabir edilen İngiltere, Rusya, Fransa gibi emperyalist devletler olmuştur. İmparatorluklardaki diğer ulusal kurtuluş

---

[35] Takvim-i Vekayi, No: 3772. 10 Şubat 1919, 3. Akt. Prof. Dr. V. Dadrian, Ulusal ve Uluslararası Hukuk Sorunu Olarak Jenosid, Belge Yay., 1995, s.98.

[36] G. Jaeschke, "I. Türk İnkılâbı Kronolojisi", 1939, Die Welt Des İslâms, 1958, akt. V. Dadrian, Ulusal.., A.g.e., 181/355-3.

mücadelelerinden ve onların başarısından etkilenen Ermeniler, demografik ve coğrafi koşulların da getirdiği olumsuzluklar dolayısıyla mücadelede hep bu devletlere yaslanmış, onların Osmanlı Devleti üzerindeki diplomatik baskılarına umut bağlamıştır. Bir aşamadan sonra kendi örgütlülüklerinin inisiyatif aldığı görülse de, 1914 Reform Anlaşması'nda görüldüğü gibi haklarını emperyalist devletlerle kurdukları ilişkilerle elde etme anlayışını terk etmemişlerdir.

Oysa tarih, neredeyse tüm Avrupalı güçlerin destroyerlerinin gölgesinde yaşanan 1909 Adana katliamında olduğu gibi, emperyalist devletlerin salt demokrasi sevdasıyla, kendi çıkarlarından fazla tutan bedellere yanaşmayacağını gösteren örneklerle doludur. Nitekim 'tehcir'in başlamasından sonra, birlikte Osmanlı Devleti'ne karşı, katliamların sorumlularının yargılanacağına dair ortak bir deklarasyon yayınlayan bu güçler, yargılama zamanı geldiğinde çıkarlarının gerektirdiği stratejik manevralar gereği, bu vaatlerini unutmakta hiçbir sakınca görmemiş, katliamdaki sorumlulukları kuşku götürmez olmasına rağmen Malta esirlerini, kendi esirleri karşılığında iade etmişlerdir.[37]

BİR NOT: SOYKIRIM OLMAYABİLİR MİYDİ?

"Anlam, güncelliğini sık sık yitirir, anlamsızlık asla."[38]

"Ermeni milliyetçiliği radikal olmasaydı da Ermenilerin tehcirden kurtulmalarının kolay olmadığına inanıyorum" vurgusuyla Ayşe Hür ekliyor: "İmparatorluğun son yüzyılı hakikaten korkunç kayıplarla doludur. Özellikle toprak kayıpları ile ciddi bir şoka giren İttihatçı liderler 1912 Balkan yenilgisinden sonra, Ermeni örgütleri kendilerine daha önceden söz verilmiş idari ve toprak reformu sözünün yerine getirilmesi için baskı yapmaya başlayınca doğuyu da kaybetme korkusu içine düştüler.

Ayrıca o yıllarda gerek Müslüman eşrafın ve aşiretlerin gayrimüslimlerin zenginliklerine kıskançlıkla baktığı bir gerçek. Örneğin Cemal Paşa anılarında Birinci Dünya Savaşına girmenin temel nedenleri arasında kapitülasyonlardan ve Ermeni reformlarından kurtulmak olduğunu söylüyor. Halide Edip Adıvar da anılarında o yıllarda Ermenilerin ekonomik üstünlüğüne son vererek piyasayı Türk ve Almanlar adına temizlemeyi hedefleyen anlayıştan söz ediyor...

Güçlü olanın güçsüz olanı imha etmesinin meşru görüldüğü 19. yüzyıl sosyal Darwinizmi'nin tezahürüdür. Benim kanım, Ermeni milliyetçiliği bu denli radikal olmasaydı da Ermenilerin tehcirden kurtulmalarının kolay olmadığı yo-

[37] A. Demirci-İ. Gümüşçay, "Ermeni Katliamı Öyküsü", İşçi Mücadelesi, Mart-Nisan-Mayıs 2005, s.71-78.
[38] Lerry Lac.

lunda. Çünkü artık Balkanlar'a ve Ortadoğu'ya doğru genişleme umudu kalmayan Türkçüler için Doğu Anadolu'da yaşayan Ermeniler, Ziya Gökalp'in tanımladığı ve İttihatçı önderlerinin siyasallaştırdığı Büyük Turan ülküsünün önündeki en büyük engeldi.

Bunun kanıtı 1914'te Ege bölgesinde yaşayan Rumların Ermenilere isnat edilen suçların hiçbirini işlemedikleri hâlde yüzyıllardır yaşadıkları topraklardan zorla sürülmeleridir. Ege'deki Rum tehcirini planlayan ve uygulayan Celal Bayar'ın bir itirafname niteliğindeki anıları ise resmi tarihçiler tarafından ısrarla görmezden gelinir".[39]

SONUÇ YERİNE: ÇILGINLAŞMAYAN GERÇEK TÜRKLER

"Bir şeyler yapıldığını görelim artık!"[40]

Şimdi burada durup, toparlayalım: Agos yazarlarından Markar Eseyan, "İttihatçıların 'Türk'ün bağrındaki zararlı ve yabancı unsurları temizlemek' şeklinde özetlenecek zihniyeti varlığını koruyor. Bu zihniyet, Türkiye'nin önünü hep tıkadı, tıkamayı da sürdürecek"[41] vurgusuyla ekliyor: "1915 tehcir sorunu hakkında, her şeyden evvel ahlâkî ve vicdanî bir üslup oluşturmak gerekiyor..."[42]

Ahbarik Hrant bu üslubu oluşturmuştu...

"Ermeni soykırımı yapılmıştır" dediği için yargılanan Ahbarik Hrant, "'Ermeni soykırımı'nın inkârını suç sayan" yasa tasarısının 12 Ekim 2006'da Fransız Parlamentosu'nda kabul edilmesi hâlinde Fransa'ya giderek, "Türklerin soykırım yapmadığını" söyleyeceğini açıklaması gibi...

Ya da çılgınlaşmayan gerçek Türkler gibi... Onlar da kim mi?

Sarkis Çerkezoğlu'nun anılarında Konya Ereğlisi'nde Ermenilerin tehcir edilmesine karşı çıkan Gökbudak ailesinin lideri Deli Mustafa Ağa'dan bahsediliyor. Deli Mustafa'ya Ermeniler için tehcir emri geldiğini söylemişler. O da, "Biz öyle bir şey yapmayacağız" demiş. Sonra da "Bir pilav pişirmek için su yerine tereyağı koysam ama tuz koymasam o pilav yenir mi?" diye sormuş. "Hayır, yenmez" diye cevap vermişler. "Ulan Türk bulgur olsa, pilav pişirsek, tuz yerine Ermeni'yi koymasak o pilav yenmez. Onlar bu memleketin hem tadı hem tuzu. Gâvursuz memleket mi olurmuş?" demiş. Böylece, Ermeniler Suriye çöllerine sürülmekten kurtulmuşlar.

---

[39] Ayşe Hür, "Ermeni Sorunu (5): Tehcir 'Turan Ülküsü'nün Sonucu", Radikal, 16 Şubat 2006, s.4.
[40] Heine.
[41] Markar Esayan, "Türkiye Tarihiyle Yüzleşmeli", Radikal, 8 Eylül 2005, s.9.
[42] Markar Eseyan, "Ermeni Meselesinde İnsani Boyut", Radikal İki, 8 Mayıs 2005, s.4.

Sonra da Deli Mustafa Ağa gibi çılgınlaşmayan gerçek (öbür) Türkler: Sırayla Erzurum Valisi Tahsin Bey, Halep Valisi Celal Bey, Ankara Valisi Mazhar Bey, Yozgat Mutasarrıfı Cemal Bey, Kastamonu Valisi Reşit Paşa ve tehcire karşı çıktığı için Teşkilât-ı Mahsusa tarafından öldürülen Lice Kaymakamı Hüseyin Nesimi Bey'ler...

Onlar bizlerin yüz akıdır...

Alnımıza sürülen kara leke karşısında yüz aklarımızın çoğaltılması, daha da çok çoğaltılması gerek...

İnkâr çözüm değil!

Çünkü, çünkü "Tarihi karşısında bir toplumun yaşadığı inkâr nöbetleri, büyümeyi reddeden bir çocuğun nafile çırpınmalarını hatırlatır. Dövünen, tepinen, her an her koşulda hakkının yendiğine inanan, paranoyak bir ayak direme hâlinin, maalesef yetişkinlerin diyaloglarıyla örgütlenen dünyadan kovulmayı göze almaya, dolayısıyla intihara kadar yolu vardır. Cumhuriyeti gerçekte sindiremeyiş, hâlâ paşa dedesinin portresi altında poz verme meraklısı bir toplum ne kadar hırçın hıçkırıklarla Atatürk şiirleri okursa okusun, evinin altında gizlice kazılmış mezarlar bir gün patlayacaktır. Unutkanlık üstüne kurulan vatandaşlık serüveni 'şok!'larla yaralı bir katılımın adı olur. Hoyratça uyandırılan çocuğun çığlığı koyuvermesi gibi..."[43]

Bu karabasan da nihayete erecek...

Dört bir yan büyük yangınlarla aydınlanacak...

Noktalayalım: Yeni öğrendik, 'Hrant' Ermenicede 'canlı ateş' demekmiş...

Canlı ateş mi? O dane demek? O kocaman bir yangındı...

Dört bir yanı ve vicdanımızı aydınlattı...

O hâlde; 'Sıdesutyun Paregamıs/Elveda Dostum' derken yüreğimizin başının ezildiği Hrant'ın, 10 Ocak 2007'de, "Bir gün gitmek mecburiyetinde kalırsak ama... Tıpkı 1915'teki gibi çıkacaktık yola... Atalarımız gibi... Nereye gideceğimizi bilmeden... Yürüyeceğiz, yürüdükleri yollardan... Duyarak çileyi, yaşayarak ızdırabı" diye ifade ettiği gerçeğe sırt dönmeden, hep birlikte haykıralım: Ne mutlu ben de Ahbarik'im diyene...

[43] Yıldırım Türker, "Ermeni Konferansına Gelirken", Radikal İki, 2 Ekim 2005, s.5.

II. AYRIM

TMY 8/1 YA DA

‘EYVAH, POLİS VAR’IN HİKÂYESİ

"SÖYLEDİKLERİM 'SUÇ' SAYILIYORSA, BU 'SUÇ'U ONURLA TAŞIMAYA HAZIRIM"*

SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

Gaziantep'te haftalık olarak yayınlanan 'Fırat'ta Yaşam' gazetesinin 25 Nisan 1 Mayıs 1999 tarihli 12. sayısının 9. sayfasında yayınlanan 'Eyvah, Polis var' başlıklı yazım nedeniyle hakkımda Adana DGM Savcılığı'nca TMY 8/1 maddesine dayanılarak dava açılmış bulunmaktadır.

Yazının bütünü göz önünde bulundurulduğunda, güvenlik görevlilerinin yetkilerini aşarak kendilerini yargı ve infaz mercii yerine koymalarının eleştiri konusu edildiği, bu ülkede bozulan 'Yurttaş-Devlet' dengesinin 'Hukuk Devleti' doğrultusunda yeniden kurulması yönünde bir iradenin dile getirildiği görülecektir. Yazının yazıldığı dönem, yani 1999 yılının Mart ve Nisan ayları anımsandığında, devletin güvenlik güçlerinin, Abdullah Öcalan'ın Türkiye getirtildiği ve İmralı'da tutuklu bulunduğu o günlerde PKK eylemlerini gerekçe göstererek, bu olayla hiçbir ilişkisi bulunmayan diğer gösterilere, örneğin 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde gösteri düzenleyen kadınlara, İstanbul Üniversitesi'nde 16 Mart katliamını anmak için toplanan, Hacettepe Üniversitesi'nde yemek fiyatlarının arttırılmasını boykot eden, Çanakkale'de üniversite kantinine afiş asan öğrencilere karşı, tıpkı geçtiğimiz günlerde İstanbul'da barış yürüyüşü düzenlemek isteyen İHD mensuplarına yaptığı gibi yüksek oranda şiddet uyguladığı anımsanacaktır. DGM savcılarının dahi zaman zaman tepkisini çeken bu duruma,[1] bir öğretim elemanı ve duyarlı bir yurttaş olarak dikkat çekmeyi ve haklarını talep eden yurttaşlara yönelik devlet destekli şiddeti eleştirmeyi bir yurttaşlık görevi ve aydın sorumluluğu addediyorum; dün olduğu gibi bugün de...

---

* Adana DGM Başkanlığı'na 1999 tarihli Dosyasındaki "İddianame"ye karşı 29 Şubat 2000 tarihli savunma.

[1] İstanbul DGM Savcısı Mete Göktürk, Türk ve ABD ceza hukuk sistemlerini karşılaştırmak için düzenlenen toplantıda, "kolluk güçlerinin, gözüne girmeye çalıştığı iktidarın görüşüne muhalif gruplara yönelik gözaltı operasyonları yaptığını, bu yöndeki gayretkeşliklerin işkence iddialarına da gerçeklik kazandırabileceğini" söyledi ("DGM Savcısı polisten Şikayetçi", *Milliyet*, 3 Ekim 1999, s.14).

Zaten Sayın Savcı'nın itirazı ve yazıyı dava konusu etme nedeni de anlaşıldığı kadarıyla yazının bütününün ihtiva ettiği bu görüş değil de, içinde geçen bir cümledir. Bu cümlede şöyle deniliyor:

"Değil mi ki sağda solda serseri bombalar patlıyor, değil mi ki Kürt insanları metropol varoşlarında ve Kürt illerinde Newroz ateşleri yakıyor; her sokağa çıkan sopayı, copu hak ediyor demektir".

Sayın Savcı, anlaşılan 'Kürt insanı' ve 'Kürt illeri' sözcüklerinden hareketle, yazıyı "Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan yazılı (...) propaganda" kapsamı içinde değerlendirerek benim TMY'nin ilgili maddesi uyarınca cezalandırılmamı talep etmekte.

Bir yazının kastının içinden seçilmiş tali bir cümleyle değerlendirilişinin mevcut hukukun mantığına ne denli uyduğunu mahkemenizin takdirine bırakarak, 'Kürt insanı' ve 'Kürt illeri' sözcüklerinin "Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan (...) propaganda" çerçevesinde değerlendirilmesinin sakıncalarına değinmek istiyorum.

"Öznel niyetlerimiz ve görmek istediklerimiz ne olursa olsun, Türkiye nüfusunun, farklı etnik ve kültürel gruplardan oluştuğu, bir vaka'dır: Türkler, Türkmenler, Kürtler, Lazlar, Çerkezler, Boşnaklar, Tatarlar, Araplar, Pomaklar, Arnavutlar, Rumlar, Ermeniler..." bu meyanda sayılabilecek akla ilk gelen örneklerdir.[2] Bu ise, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin üzerinde yer aldığı coğrafya değerlendirildiğinde, son derece doğaldır; Anadolu ve Rumeli toprakları, binlerce yıldır sayılmayacak kadar çok göç, istila, yerleşim ve kültürleşme sürecinin sahnesi olmuştur. Üstelik bu göç ve yerleşimler Türklerin 10. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya girmesiyle birlikte son bulmuş da değildir. Nüfus hareketlilikleri, bilindiği üzere, günümüzde de sürmektedir. Bunun son örnekleri, 1980'li yıllarda kabul edilen Bulgaristan Türkleri ile, Bosna-Hersek ve Kosova göçmenleridir.

Türk boylarının Anadolu'da yerleşmeye başladığı 11. yüzyıldan itibaren söz konusu olanın Anadolu'nun 'Türkleştirilmesi'nden çok, 'İslamlaştırılması' ol-

---

[2] Peter Alford Andrews, "Türkiye toplumunun birbirine olan sevgisine" ithaf ettiği *Türkiye'de Etnik Gruplar* başlıklı kitabında (Ant/Tümzamanlar Yayıncılık, İstanbul, 1992) Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan 47 adet etnik ve kültürel grubu saymaktadır. Fuat Dündar'ın *Türkiye Nüfus Sayımlarında Azınlıklar* (İstanbul, Doz Yayıncılık 1999) başlıklı çalışmasında ise, 1927-65 yılları arasında nüfus sayımlarında tesbit edildiğine göre Türkiye'de konuşulan diller şunlardır: Abhazca, Acemce, Almanca, Arapça, Arnavutça, Boşnakça, Bulgarca, Çekçe, Çerkezce, Ermenice, Flamanca, Fransızca, Gürcüce, Hırvatça, İngilizce, İspanyolca, İsveççe, İtalyanca, Kıptice, Lazca, Lehçe, Macarca, Pomakça, Rumence, Rumca, Rusça, Sırpça, Tatarca, Yahudice, Kürtçe, Kırmançca, Kırdaşca, Zazaca, Portekizce. Bu dillerin bugün ne durumda olduğunu ne yazık ki bilemiyoruz. Çünkü bilindiği üzere, anadil ve dine ilişkin sorular, 1985'te DGM'nce "bölücülük" sayılarak Nüfus Sayımı soru kâğıtlarından çıkartıldı...

duğunu Vryonis (1971) dev çalışmasında ayrıntılarıyla anlatmaktadır.[3] Gerçekten de bilindiği üzere, kendini ulusal değil hanedan temelinde tanımlayan Osmanlı Devleti'nin, uyruklarının farklı 'milletler'den oluştuğu konusunda en küçük bir tereddüdü yoktur. Örneğin 1914 nüfus sayımında, Müslüman nüfus 'Türk, Kürt, Arap, Çerkez, Lezgi, Çeçen, Asetin, Abaza, Arnavut, Boşnak vesaire ırklar' olarak tasnif edilirken, 'Nesturî, Dürzî, Sırp ve Kadim Süryaniler' gayrimüslim nüfusu oluşturmaktaydı.[4] 1908'de yeniden faaliyete geçen Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında 'Bulgar, Makedon, Laz, Kürt...' mebuslar temsil edilmektedir ve bir gözlemcinin aktardığına göre, "bileşimiyle bir yamalı bohça görünümünde olmakla birlikte, çok güzel bir tutum içinde görünüyordu".[5] Öyle ki, Şükrü Hanioğlu şöyle demektedir:

"(...) Osmanlı aydınlarının önemli bir bölümü Kanun-u Esasî ve parlamentoya böylesine bir birleştirici unsur olarak bakmışlardır. Ve burada düşünülen temsil, genel olarak halkın ve onun içinde gelişen belirli tabakaların temsili ve iktidarı paylaşması değil, etnik temele dayalı bir temsil olmuştur. (...) Sadık kimseler arasından seçilseler bile, bu kimselerin Osmanlı millet sistemine uygun bir yansımayı söz konusu kurum içinde oluşturdukları inkâr edilemez. Nitekim ilk Osmanlı parlamentosunda, diğer çokuluslu imparatorluklarda varit olan veya gerçekleştirilen parlamentolar ile bir kıyaslama yaptığımızda millet-i hâkime dışındaki unsurların da geniş temsilinin bulunduğunu görürüz. Nitekim ilk Meclis-i Mebusan için yapılan araştırmalar bu oranın 47/119 olduğunu, Meclis-i Ayan'da ise 11/36 şeklinde bir oranla karşılaşıyoruz".[6]

Benzer bir durumun, Cumhuriyet'in kuruluş sürecinde de söz konusu olduğu bilinmektedir. 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarında İmparatorluğu kasıp kavuran savaşlar sonucu İmparatorluk gayrimüslim nüfusunun büyük bölümünü yitirmiş ve yaklaşık olarak mevcut sınırlarına çekilmiştir. Tasarlanan ulus ise, M. Kemal'in deyişiyle, "hududu milli olarak çizdiğimiz daire dâhilinde yaşayan anasırı muhtelifi islamiye: yekdiğerine karşı ırki, muhiti, ahlaki bütün hukukuna riayetkâr öz kardeştirler. Muayyen bir şey varsa da hududu milli dâhilinde Kürt, Türk, Laz, Çerkez vesaire bütün unsurlar müşterek-ül menfaadır"

---

[3] Bkz. Vryonis, Speros Jr. *The Decline of Medieval Hellenizm in Asia Minor and the Process of Islamization from the Eleventh through the Fifteenth Century*, Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press, 1971.

[4] Bkz. Fuat Dündar, *Türkiye Nüfus Sayımlarında Azınlıklar*, Doz Yayıncılık, İstanbul, 1999.

[5] Fransız sendikacı Paul Imbert'in 1909 tarihinde Paris'te yayınlanan *La Rénovation de l'Empire Ottoman* başlıklı yapıtından (Türkçesi: *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yenileşme Hareketleri, Türkiye'nin Meseleleri*, Havass Yay., İstanbul, 1981, s.183).

[6] Şükrü Hanioğlu, "Siyasal Temsil Olayının Osmanlı İmparatorluğundaki Yeri", *Türk Siyasal Hayatının Gelişimi*, (Ed. Doç. Dr. E. Kalaycıoğlu, Doç. Dr. Ali Yaşar Sarıbay); İstanbul, 1986; s.293.

(3 Temmuz 1920)[7]. Yani Cumhuriyet'in kurucu iradesi ulusu başlangıçta, birbirinin hukukuna karşı saygılı, çıkar ortaklığı temelinde biçimlenmiş, farklı ve kardeş (İslamî) unsurların birliği olarak tanımlamaktadır.

Birkaç örnek vermek gerekirse; Sivas Kongresi'nden sonra oluşan Anadolu ve Rumeli Müdafaayi Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi adına Mustafa Kemal, Hüseyin Rauf ve Bekir Sami Beylerin, 20-23 Ekim 1919 günlerinde Amasya'da Ali Rıza Paşa Hükümeti adına, görevli Bahriye Nazırı Salih Paşa ve Albay Nazmi Bey'den oluşan bir heyetle yaptıkları görüşme sonunda imzalanan '2 No.lu Amasya Protokolü'nün 1. Maddesi' aynen şöyledir:

"Beyanname'nin 1. Maddesi'nde Devleti Osmaniye'nin tasavvur ve kabul edilen hududu, Türk ve Kürtlerle meskûn olan araziyi ihtiva eylediği ve Kürtler camiayı Osmaniye'den ayrılması imkânsızlığı izah edildikten sonra bu hududun en asgari bir talep olmak üzere temini istihsali lüzumu müştereken kabul edildi. Mahaaza Kürtlerin serbesti-i inkişaflarını temin edecek vech ve surette hukuki ve ırkiye ve ictimaiyece mazharı müsadaat olmaları dahi tervic (destek) ve ecanip tarafından Kürtlerin istiklal maksadı zahirisi altında yapılmakta olan tezviratın önüne geçilmek için de bu hususun şimdiden Kürtlerce malum olması hususu tensip edildi".[8]

Mustafa Kemal 28 Aralık 1919'da Ankara'da, "devlet için yeni bir sınır kabul ettik... Türk ve Kürt unsurlarının oturduğu alan..." demekteydi.[9] Yine Mustafa Kemal 23 Nisan 1920'de Meclis'in açılışı sırasında da yeni devletin sınırlarından söz ederken, "kardeş milletlerin ortak sınırı..." diyordu.[10]

Dahası, yeni devletin biçimleniş sürecinde, özellikle Kürtlere ilişkin 'özerklik' formülasyonlarının da dile getirildiği bilinmektedir. Sedat Yurttaş'ın aktardığına göre,

"Teksas Üniversitesi Ortadoğu uzmanı Robert Olson'un 'Kürt Milliyetçiliğinin Ortaya Çıkışı ve Şeyh Said İsyanı' isimli kitabında TBMM'nin 10 Şubat 1922 günkü oturumunda Kürtlere özerklik verilmesinin 64 üyenin muhalefetine karşı 373 milletvekilinin oyu ile kabul edildiğini okuyoruz. Ancak hem bir önceki, hem de bir sonraki güne ait tutanaklar yayınlandığı hâlde 10 Şubat 1922 günkü tutanaklar hiçbir yerde yayınlanmadığı gibi, kayıtlarda dahi yoktur.

Oysa aynı gün, İngiliz Büyükelçisi Horace Rumbold'un Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a yazdığı raporda, TBMM'de yapılan gizli oturum sonucunda

---

[7] *T.B.M.M. Gizli Celse Zabıtları*, c. I, s.73
[8] *2000'e Doğru*, 5.9.1987, s.15.
[9] *2000'e Doğru*, 5.9.1987, s.15.
[10] *2000'e Doğru*, 5.9.1987, s.15.

'Kürdistan yönetimine dair Anayasa'nın kabul edildiğini' okuyoruz. Yukarıdaki Meclis kararıyla ilgili olduğu şüphe götürmeyen 'TBMM Başkanı M. Kemal' imzalı, 22 Temmuz 1922 günlü gizli oturumda okunarak tutanaklara geçen 'Kürdistan hakkında Büyük Millet Meclisi vekiller heyetinin talimatıdır' başlıklı düzenleme, konuyu yeterince aydınlatmaktadır: 'Tedricen, bütün memlekette ve siyasi mikyasta doğrudan doğruya halk tabakatinin alakadar ve müessir olduğu surette idarei mahalliyeler ihdası siyaseti dâhiliyemiz icabındandır. Kürtlerle meskûn menatıkta ise hem siyaseti dâhiliyemiz ve hem de siyaseti hariciyemiz noktai nazarından tedricen mahalli bir idare ihdasına iltizam etmekteyiz.

2. (...) Kürdistan'daki bütün mesainin bu gayeye müstelit siyasete tevcihi Elcezire Cephesi Kumandanlığı'na aittir.

3. (...) Kürt rüesasının, mülki ve askeri makamatla tavzif ederek...

4. Kürdistan siyaseti dâhiliyesi Elcezire Cephesi Kumandanlığı tarafından tevhit ve idare edilecektir.

5. Elcezire Cephe Kumandanlığı, idari ve adli ve mali tadilat lüzum gördükçe bunun tatbikini hükümete teklif eder' (TBMM Gizli Celse Zabıtları c. 3, s. 550-551)".[11]

Mustafa Kemal, 16-17 Ocak 1923'te, İzmit Basın Konferansı'nda, gazeteci Ahmet Emin Yalman'ın sorusuna şöyle bir yanıt vermekteydi (sadeleştirilmiş dille):

"Başlı başına bir Kürtlük tasavvur etmektense, bizim Anayasa gereğince zaten bir tür yerel özerklikler oluşturulacaktır. O hâlde hangi ilin halkı Kürt ise onlar kendilerini özerk olarak idare edeceklerdir. Bundan başka Türkiye'nin halkı söz konusu olurken onları da birlikte ifade etmek gerekir. İfade olunmadıkları zaman bundan kendilerine ait mesele çıkarmaları daima beklenir. (...) Türkiye Büyük Millet Meclisi hem Kürtlerin hem de Türklerin yetki sahibi vekillerinden oluşmaktadır".[12]

Nitekim ilk Meclis'teki milletvekillerinin 'Kürdistan temsilcisi', 'Lazistan temsilcisi' olarak adlandırıldıkları da bilinmektedir.

Başlangıçtaki 'birbirinin hukukuna saygılı, öz kardeş muhtelif İslamî unsurlar'dan oluşan ulus tasavvuru, bir yandan Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı vilayetlerde patlak veren İslamî renkli Kürt ayaklanmaları, bir yandan da değişen uluslararası konjonktür nedeniyle, 1930'larda yeniden tanımlanmıştır: Öyle ki, 1924'deki Lozan görüşmelerine "Türklerin ve Kürtlerin temsilcisi olarak katıldığını" bildiren İsmet İnönü, 1930'a gelindiğinde, Başbakan sıfatıyla yaptığı

[11] Sedat Yurtdaş, "Nasıl bir Türkiye (?)", *Fırat'ta Yaşam*, 13-20 Aralık 1999, sayı 44, sayfa 9.
[12] "Belgeler", *Bir Adım Dergisi*, no. 2, Ekim 1999, s.78.

açıklamada "Bu ülkede sadece Türk ulusu, etnik ve ırksal haklar talep etme hakkına sahiptir. Başka hiç kimsenin böyle bir hakkı yoktur"[13] demektedir. Bu tarihten itibaren, etnik kimliklerin inkârı ve asimilasyon siyasaları, resmî politika olarak benimsenecek ve sürdürülecektir.

Buradaki amacım, yakın siyasal tarih üzerinde uzun uzadıya durmak değil. Bu, bu davanın sınırlarını aşan, benim de altından kalkamayacağım bir girişim olur. Ben, tarihçi ya da siyaset bilimci değil, antropolog, yani kültür bilimciyim. Ancak, bir antropolog olarak, son dönemlerde Türkiye'nin, özellikle 'Kürt Sorunu'ndan kaynaklanan siyasal ve toplumsal açmazlarında göz ardı edilen, oysa sorunların çözümünde son derece yararlı olabilecek bir iki noktaya dikkat çekebileceğimi düşünüyorum. İlk elde, Andrews'un önemli bir saptaması üzerinde durmak istiyorum. "Etnikliğin ulusallıkla karıştırılmaması" gereğine dikkat çeken Andrews, bu konuda şunları söylemekte:

"Türkiye bağlamında bu ayırımı vurgulamak özellikle önemlidir. Çünkü Cumhuriyet'in temel ilkeleri, ta ilk yıllarından itibaren, *Türk* sözcüğünün etnik anlamda kullanımıyla ulusal anlamda kullanımını birleştirmiş ve bu iki kullanım arasına herhangi bir net ayırım koymamış ve bu belirsizlikten doğan yanlış anlamaları görmezlikten gelmiştir. (...) Sorumluluk sahibi bir etnolog, tabii ki bu ayırımı görmezlikten gelemez ve o, durumu, resmi olarak iddia edildiği gibi değil, gerçekte olduğu gibi incelemekle yükümlüdür".[14]

Şu hâlde 'Kürt insanı' ve 'Kürt illeri' terimleri, bir etnik gerçekliğe, Türkiye nüfusunun tarihsel ve aktüel etnik/kültürel bileşenlerinden birine ve bu etnik aidiyet mensuplarının yoğun olarak yaşadığı illere bir göndermedir. Bu durumda, terimlerin kullanımına "Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alma" gerekçesiyle açılan dava, olsa olsa, yukarıdaki alıntıda sözü edilen, "*Türk* sözcüğünün etnik anlamda kullanımıyla ulusal anlamda kullanımını birleştirmiş ve bu iki kullanım arasına herhangi bir net ayırım koymamış ve bu belirsizlikten doğan yanlış anlamaları görmezlikten gelmiş" olmaktan kaynaklanmaktadır. Çünkü bizzat devletin en üst yönetim mercilerinde bulunanlar tarafından ağır biçimde eleştirilen[15] T.C. Anayasası'nın 'yurttaşlık' tanımı dahi, "Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür"[16] şeklindedir. Bu, açıkça görüleceği üzere, bir etnisiteyi değil, bir siyasal bağı referans alan bir tanımdır. Burada 'Türk' kavramı, 'Devlete vatandaşlık bağıyla bağlı olma' durumunun be-

[13] Başbakan İsmet İnönü'nün konuşmasından, Milliyet Gazetesi, 31 Ağustos 1930.
[14] Andrews, 1992: 10.
[15] Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, "Bu anayasanın yapılmasına, referanduma sunulmasına, kendisine itirazlarımız var" diyor (*Cumhuriyet*, 4 Ekim 1999, s.6).
[16] T.C. 1982 Anayasası, 66. madde.

lirlediği bir 'üst kimlik' olarak kurgulanmıştır; Laz, Çerkez, Kürt, Türk vb. etnik unsurların varlığını dıştalamamakta, olsa olsa 'görmezden gelmektedir'. Kaldı ki, 1982 Anayasası'nın gerisindeki kurucu iradenin başlıca temsilcisi sayılabilecek eski Devlet Başkanı Kenan Evren, Anayasa'da anti-demokratik maddelerin bulunduğunu ve Avrupa Birliği koşullarına uydurulması gerektiğini belirttiği bir röportajında 'Kürt' varlığını şöyle kabul ediyor:

"Bizim arkadaşlarımız vardı, 'gel ulan buraya Kürt' derdik kızmazdı. Şakalaşırdık birbirimizle. Askeriyede, lisede, Harbiye'de falan, 'gel, kürtoğlu' derdik. Gülerdik, eğlenirdik. Kötü maksatla söylemezdik bunu".[17]

Görüldüğü gibi, isteyelim istemeyelim, ülkemizde çeşitli etnik gruplar, aidiyetler vardır; bunu resmî söylem kabul etmese de, bu varlık gündelik yaşamda kabul edilmiştir, yerleşiktir; ve bunlar kendilerini kültürelden siyasala uzanan farklı düzlemlerde muhafaza ve ifade etme çabasındadır.[18] Ve bu varlığın ifade edilmesinin bir 'suç' olduğunu düşünmek ya da öne sürmek, bilime olduğu kadar hayata da ters düşmektir. Örneğin, geçtiğimiz güz yarıyılında öğrencilerimden istediğim "Ailenizin gidebildiğiniz kadar geçmişine giderek geçirdiği kültürel değişimleri araştırın" yollu ödeve, 120 öğrencim 38 farklı etnik gruba ilişkin çalışmalar sundular. Ben, bu kültürel çoğulluğu, çeşitliliği bu ülkenin, sahip çıkılması, yaşatılması gereken bir şansı olarak görüyorum. Kültürel çeşitliliğin, bireyin ve toplumun yaşamını zenginleştiren, tek-tip çözümlere mahkûm kalmaktan kurtaran, farklılıklar, olasılıklar, nüanslar üzerine kurulu daha geniş bir dünya kavrayışı, insanlar arasında sevgi ve kardeşlik duyguları yaratma olanağını sunan bir deneyim heterojenliği olduğunu düşünüyorum.[19] Önemli olan etnik ve kültürel farklılıkları bir gerilim, bir nefret ve inkârcılık nedeni olmaktan çıkartarak ülkenin insanî potansiyelini zenginleştiren bir çeşitlilik kaynağı olarak değerlendiren siyasaları formüle edebilmektir.[20]

Konuyla ilgili herkesin kabul edeceği üzere, Grekçe *ethnos* kökeninden türeyen 'etnik aidiyet/etnisite' kavramı, bu hâliyle siyasal bir yapıyı kastetmez. Kla-

---

[17] Kenan Evren, "Anti demokratik maddeler var", *Yeni Binyıl*, 20 Şubat 2000, s.5.

[18] Avukat ve Sivil Anayasa girişimcisi Mebuse Tekay, şöyle diyor: "Kuşkusuz kimliğini yadsıyan, bir başka kültüre geçebilen insanlar vardır. Ancak, bu az görülen bir durumdur. Kendi dilini, kültürünü yaşama isteği, makul ve meşru bir beklentidir". Mebuse Tekay, "Kürt sorunu var mı yok mu?" *Radikal İki*, 26 Aralık 1999, s.13.

[19] HÜ Felsefe Bölümü başkanı Prof. Dr. İonna Kuçuradi'nin, güvenlik güçlerine verilecek "İnsan Hakları Eğitim Programı"na antropoloji dersini önermesi boşuna değil.

[20] Jülide Sevim, şöyle diyor: "Siz istemiyorsunuz diye ortadan kaybolur mu, herhangi bir inanç sistemi, etnik köken, tutum, yaşayış biçimi, zevk çeşidi ya da diğerleri? Öyleyse yok edemeyeceklerimizin farkındalığında, saygı ve hoşgörüden geçen bir tavır takınmalıyız farklılıklara" (Jülide Sevim, "Farklılıkların fark ediliş ve yaşamışı", *Milliyet*, 6 Şubat 2000, s.4).

sik antikitede '*ethnos*' kavramı, gelişkin bir örgütlenme formu olan *polis*'in zıddı olarak ilkel bir toplumsal örgütlenmeye, örneğin Kuzeybatı Yunanistan'daki gevşek kabile örgütlerine gönderme yapmaktaydı. Dolayısıyla *ethnos* sözcüğü, kesin bir siyasallıktan çok, bir tür birlik biçiminde ifade etmektedir ve klasik devirdeki anlamı, dil, din, gelenek ve kan bağını da içeren gevşek bir birlikteliktir. Günümüzde de, 'etnik aidiyet'i bir soy, kan ya da din birliğinden çok, bunları da içermekle birlikte, esas olarak kendini farklı olarak algılamakla ilintili olan, yani kültürel kimliğe bitişik, ayrı bir '*kültürel varlık*' olma bilinci olarak tanımlayabiliriz.

Etnik aidiyetin siyasal yapıyla birebir örtüştürülme eğilimi, ulus-devletlerin oluşumu sürecinde karşımıza çıkar. Herhangi bir ulus-devletin çekirdeği olan etnik grup, kendisini maddeten ve ideolojik olarak ulus-devletin sınırlarına dek genişletme gereksinimini duymuştur. Bunun için de etnik-temizleme, tehcir, asimilasyon ve zorla kültürleme gibi araçlar kullanılmıştır.[21]

Diğer etnisitelerin 'ulus'luk iddialarında bulunmaya ya da kendilerini ulus olarak tasarlama[22] ve örgütleme girişimine sevk eden, esas olarak bünyesinde yer aldıkları 'Ulus-devlet'in çekirdeğini teşkil eden etnik varlığın davranışlarıdır. Bir etnik grup, kendi sınırlarını ulusla özdeşleştirip, ulusal sınırları içinde mevcut diğer etnisiteleri inkâr, asimilasyon, zorla kültürleme (transkültürasyon)[23] yoluna girdiğinde, diğer etnik gruplardan etnik kimliği 'ulus'a yükseltme yönünde tepki almaktadır genellikle. Etnik aidiyetin vurgu kazanması, genellikle siyasal-toplumsal-iktisadi koşullara, sömürüye bir tepki ve bir siyasal hareketlilik motifi olarak ortaya çıkmaktadır. Tasmanya'da 19. yüzyıl sonlarında tükendiği sanılan Aborijin etnik kimliğinin son yıllarda yeniden canlanarak siyasallaşmasında, Amerika kıtasında 'Kızılderili', Britanya'da Gal, İrlanda ya da İskoç, İspanya'da Bask, Fransa'da Korsika etnisitelerinde olduğu gibi.[24]

Bunun ülkemizdeki canlı örneği, yakın tarihimizden izlenebilmektedir: 1930'lara kadar Türkiye'de patlak veren Kürt isyanlarının etnik ya da ulusal talepler değil, laik devlete karşı İslamî tonlu ya da aşiret temelli ayaklanmalar olduğu bilinmektedir. Asimilasyon siyasalarının resmî politika olarak benimsenip

---

[21] Bkz. Suavi Aydın, "Türkiye'de Etnik Yapı", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, c.12. İstanbul, İletişim Yay., 1995.

[22] Gerçekte tüm uluslar, dar ölçekli ancak somut dinsel, yerel, aşiretsel kimlik tanımlarını aşan bir "ulusal sınırlara genişletilmiş kimlik" duygusunu yaratabildikleri ölçüde, Benedict Anderson'un deyişiyle "tasarlanmış/hayalî cemaatlerdir". Bkz. Benedict Anderson, *Hayali Cemaatler, Milliyetçiliğin Kökeni ve Yayılması*, Metis Yay., İstanbul, 1995.

[23] Bu kavramlar için bkz. Bozkurt Güvenç, *İnsan ve Kültür*, Remzi Yay., İstanbul, 1979: 131.

[24] Bkz. Michael C. Howard, *Contemporary Cultural Anthropology*, Simon Fraser University Press, 1988, ss.271-276.

uygulanmaya başlanmasından sonradır ki, Kürt etnik kimliğinin, kendini politik bir özne olarak kurgulama yoluna gittiği, vurgunun 'aşiret' ve 'din' bağlamından 'Kürt kimliği'ne kaydığı gözlemlenmektedir.

Bu durumu salt 'dış güçlerin oyunlarına' ya da 'terörizm'e indirgemek mümkün mü? Aldığım toplum bilim formasyonu, bana bunun mümkün olmadığını söylüyor.

Bugün bu ülkede yaşayan Kürt insanlarının çok acılı deneyim dağarcığı vardır. Örneğin, şu seslere kulak verilmesi gerek, diye düşünüyorum:

"1958'de öğretmenlik yaptığım köyde ancak askerliğini bitirmiş olanlar tek tük Türkçe konuşabiliyorlardı. Böyle bir yerde, kendim de Kürt olmama rağmen, çocuklara kendi aralarında ve evde aile bireyleriyle Kürtçe konuşmayı yasaklamıştım. Ben, 'falanca öğrenci evde Kürtçe konuştu' diye ihbarda bulunan öğrenciye bazen mükâfat olarak şeker veriyordum. Bazen de davranış notunu yükseltiyordum. Kürtçe konuşana ise okula odun getirme cezası veriyor veya notunu düşürerek cezalandırıyordum. Ben yine iyi sayılırdım; dışarıdan gelen öğretmenler Kürtçe konuşanları çok kötü dövüyorlardı".

"Yıl 1963. Dicle İlköğretim okulunda okurken, bir gün sınıfta arkadaşımla gayrı ihtiyari Kürtçe konuştum. Resim hocası bizi fark etti. 'Anlaşılmayan, ne olduğu belli olmayan bu çirkef dille niçin konuşuyorsun?' dedi. Müthiş kızdı. Ben de çok korktum. Sınıftan kaçtım. Yalnız başıma bir saat oturdum. Olayı anlamaya, kavramaya çalıştım. Beni disipline verdi. İhtar cezası aldım".

"1996 yılında Bitlis'in Ahlat ilçesine bağlı, şimdiki adıyla Kırıkkaya köyünde gözümü açtım. (...) 1975 yılında daha iyi bir eğitim alabilmemiz için Bitlis'e taşındık. Türkçeyi çok az biliyor ve dışlanıyordum. Eğer Kürtçe konuşabilseydim hiç zorluk çekmezdim. Sınıftakiler adeta benimle alay eder gibi bana düğmeyi gösterip 'bunun adı ne?' diye soruyorlardı. Ben de çekinerek 'pişkok' diyordum, gülüyorlardı".[25]

İddianamede bana yöneltilen 'Bölücülük' suçlamasını reddediyorum. Ama insanların, anadilleri Türkçe olmadığı için aşağılanmasını, hakarete uğramasını, cezalandırılmasını bir 'zul' addediyor, bundan utanç duyuyorum. Küçük yaşlarımda, tramvaylarda Rumca, Ermenice, İbranice konuşan yaşlı hanımlara diklenen 'Vatandaş, Türkçe konuş!'çulardan utanç duyduğum gibi. Bu ülkedeki tüm etnik ve kültürel kimliklerin, her türlü dayatmacanın uzağında, kendi özgür iradeleriyle, birbirlerinin deneyimlerini paylaşarak, birbirlerinden öğrenerek, barış ve kardeşlik içinde bir arada yaşamalarından yanayım. Bunun içinse bu ülkede yasaları yapanların, yürütenlerin ve yargı erkini elinde tutanların dü-

[25] "Bir tutam tanık anlatısı", *Özgür Bakış*, 30 Haziran 1999, s.12.

şünceyi ve düşüncenin ifade edilmesini 'suç' ilan edecek yerde, kendi zihinlerini daha derin, 'öteki'lerle ilişkilerini daha empatik, dünyaya bakış açılarını daha geniş kılmaya çalışmalarının ülkemiz ve toplumumuz açısından çok daha 'hayırlı' olacağını düşünenlerdenim.

Evet, ne yazık ki, 'düşünce' ve 'ifade'nin 'suç' sayılabildiği az sayıda ülkeden biriyiz. Bu ülkenin aydınları, düşünürleri, yazarları, siyasetçileri, ağızlarından ya da kalemlerinden çıkan kelimeler nedeniyle yargılanıp uzun yıllarını cezaevlerinde geçirmek zorunda bırakılıyorlar hâlâ. Oysa bir Meksika atasözünün de ifade ettiği gibi, 'sözler adam öldürmez'. Bu ülkenin acılı can kırımları, bağnazlık, hoşgörüsüzlük, 'düşman' ilan edilen 'öteki'yi dinlememe, anlamama inadı nedeniyle yaşandı, yaşanmakta. 'Öteki' kimi zaman gayrimüslim azınlıklar oldu, kimi zaman bağımsızlığa vurgun gençler, kimi zaman haklarını arayan işçiler, kimi zaman Alevîler, kimi zamansa Kürtler... Ozan Kavafis'in dizeleri ülkemizin bu acılı çözümsüzlüğünü iyi betimlemektedir: "Karanlık bastı, barbarlar hâlâ görünmedi./ Sınır boylarından gelenlerin dediğine bakılırsa / barbar marbar yokmuş ortalıkta. / Peki, şimdi hâlimiz n'olacak barbarlarsız? /Onlar bir tür çözümdü bizim için".

'Yasakçı' zihniyet ve bu zihniyetin yaslandığı korkular, bu ülkede hoşgörüsüzlük ve boğazlaşma ortamını körüklemekten başka ne işe yaradı?

Oysa düşünce ve ifade özgürlüğü ve bu özgürlüğün yaratacağı demokratik tartışma ortamının tam da 'kin ve düşmanlık' ortamının panzehiri olduğu inancındayım. Özgürce ifade edilen ve tartışılan düşünceler, insanların birbirini daha iyi tanımasını, anlamasını ve etkileşime girmesini sağlar; özgür tartışma ve katılım temelinde oluşturulan 'birlik ve beraberlikler' baskı ve ceza tehditlerinin gölgesinde oluşanlardan çok daha kalıcı, çok daha sağlam, çok daha süregendir.

Yineleyeyim; 'bölücülük' suçlamasını reddediyor; ancak bu düşüncelerim ve söylediklerim 'suç' sayılıyor ise, bu 'suç'u onurla taşımaya hazır olduğumu mahkemenizin huzurunda beyan ediyorum.

Gereğini bilginize saygılarımla sunarım.

EYVAH, POLİS VAR!*

SİBEL ÖZBUDUN

Üniversitenin birinde sınav sorusu, "Kültürel örüntüler insanın fizik evriminde etkili olabilir mi? Örnekleriyle tartışın".

Öğrencinin yanıtının son bölümü ise aynen şöyle: "Bir de bizim kültürümüze çok da yabancı olmayan öğrenci-polis çatışması üzerine belki ileride bizim çocuklarımızın sırtı kabuklu (veya çok sert derili), onların çocuklarının da elleri 'cop' şeklinde evrimleşebilir ve belki de benim torunlarım bu soruya cevap verirken az önceki örneği tekrar (gerçekleşmiş olarak) verebilir".

Genç yurttaşlarını yetişmelerinin her aşamasında dayakla te'dip etmeyi marifet bellemiş jerontokratik[1] devlet, Mart ayında yine iş başındaydı. 8 Mart'ta sokağa çıktıkları için saçlarından sürüklenerek gözaltına alınan genç kadınlar; İstanbul üniversitelerinde 16 Mart katliamını anmak için toplanan üniversite öğrencilerinin yaka-paça, coplanarak gözaltına alınışı ve yara-bere içinde DGM'ye sevkedilişi; Çanakkale'de üniversite kantinine afiş asan öğrencilerin özel timlerce dövülüşü; İzmir ve Mersin'de Nevroz'u kutlayan öğrencilerin güvenlik görevlilerince hakaretlere uğrayarak tartaklanması; Ankara'da yemek fiyatlarının artışını protesto eden Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin itile-kakıla gözaltına alınıp DGM'ye sevkedilişi, yine Hacettepe Üniversitesi'nde Nevroz kutlamasında çene kemiği kırılan, kafaları patlatılan öğrenciler...

İşin traji-komik yönü, devletin dayakçı polisini kollamak için her keresinde bir gerekçe üretmedeki ustalaşmışlığı. Bu keresindeyse, gerekçe malûm, 'PKK terörü'! Değil mi ki, sağda solda serseri bombalar patlıyor, değil mi ki Kürt insanları metropol varoşlarında ve Kürt illerinde Nevroz ateşleri yakıyor; her sokağa çıkan sopayı, copu hakkediyor demektir. Gözaltına alınanların yüzde doksan dokuzu, daha Savcılığa sevkedilmeden, ya da sevkedildikten hemen sonra, hakkında kovuşturmaya gerek olmadığı gerekçesiyle serbest bırakılıyormuş, ne gam. Polis-jandarma dayağı, huzur ve güvenlik ortamının, her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyduğumuz birlik ve beraberlik ruhunun ve demokratik

---

* Fırat'ta Yaşam Gazetesi, 25 Nisan-1 Mayıs 1999, No: 12, s.9.

[1] Jerontokrasi: Yaşlıların yönetimi.

hukuk devletinin şaşmaz güvencesidir ne de olsa. Dayağı bir kez yiyen, bir daha sokağa çıkmadan önce, iki kez düşünecektir.

Evet, Türkiye'de polis/güvenlik güçleri kendini hem yargı, hem de infaz mercii yerine koyuyor. Yakalıyor, cezalandırıyor, hatta infaz ediyor. İşin ürkütücü yanı, devlet otoritesinin, hemen her zaman ona bu rolünde arka çıkması, hatta kışkırtması. Yani yasama-yürütme-yargı ayrılığından oluşan Anayasal güçlerin ayrılığı ilkesini kendi ayaklarıyla çiğneyerek 'Hukuk Devleti' yerine 'Polis Devleti' kurgusuna meşruiyet zemini yaratması. Mağdurlarının ya da mağdur yakınlarının insanüstü çabaları sonucu kamuoyuna malolabilmiş az sayıda işkence ve işkence sonucu ölüm davasının yıllardır şehir şehir süründürülürken, alınlarında 'katil' yazılı pek çok görevlinin ellerini kollarını sallayarak aramızda dolaşması, terfilerle ödüllendirilmeleri buna kanıt değil mi? Ya da 'ağır' devlet adamlarının gerdan kıra kıra "Polisimiz canla başla görevini yapmaktadır. Bu memleketin polisini yıpratmayın!" yollu aba-altından-sopalı tehditleri? Eminim ki bu satırların pek çok okuru, hayatında en az bir kez Emniyet'e düşmüş ve 'Burada Anayasa, hak-hukuk işlemez' dersini en yetkili ağızlardan bellemiştir. Ya da en azından, emniyet mensubu cenazelerinde elleri kurt başlı 'güvenlik' görevlilerinin 'Kahrolsun İnsan Hakları!' çığırtkanlığına tanık olmuştur.

Bu ülkeyi yönetenler, her zaman toplumu hizaya getirmede kerteriz alabilecekleri bir iç ve/veya dış 'tehdit' saptayagelmişlerdir. Demokratik taleplerimizi, daha iyi, adil, eşit, kardeşçe ve özgür bir yaşama özlemlerimizi ertelemenin gerekçesi her zaman için vardır; 'Milli-Askeri-Strateji-Konsepti' hep bir düşman/kuşatılmışlık paranoyasıyla karşı karşıya bırakır bizi. Ve bu (gerçek ya da hayalî, hiç önemli değil) düşman/tehdit karşısında Devlet'in yani Merkezî (ve giderek de temerküz eden) Otorite'nin ardında hizaya geçmemizi bekler. Bu düşman/tehdit, Komünizm de olabilir, Anarşi de, Bölücülük de, İrtica da, Dış Düşman(lar) da. Önemli olan, hep bir Tehdit'in var olması ve bizim bu tehdit karşısında Devlet'in ardına sıraya dizilip 'devletlû'lara 'Türkiye Sizinle Gurur Duyuyor!' diye alkış tutmanızdır. Açlıktan guruldayan midelerimizin sesini bastırıp, hastane kuyruklarında ölüşlerimizi, parasızlıktan tedavi olamayışlarımızı, çocuklarımızı okula gönderemeyişlerimizi, patlayan çöplüklerin altında kalışlarımızı unutarak. Özlemlerimizi, düşlerimizi, taleplerimizi hep -hiç gelmeyen- yarınlara erteleyerek. Katledilenlerimizi anmaktan, bayramlarımızı kutlamaktan ürkerek...

Bu ülkedeki Yurttaş-Devlet dengesinin değiş(tiril)mesi ve yeniden tanımlanması gerektiği kesin. Yakın dönem Türkiye tarihinin deneyimleri, yurttaşla-

rın örgütlenerek taleplerini haykırmadığı bir ülkede, ibrenin hızla 'Hukuk Devleti'nden 'Polis Devleti'ne doğru kaydığını gösteriyor. Gencecik insanların sırtında cop kıran polise, makam otosunda gerdan kıran 'devletlû'ya, bir imzayla trilyonları götüren müteahhide, rantiye/spekülatör sermayedara her şeyin bir 'had'di olduğunu öğretmekse, varlığını seçimden seçime hatırladıkları üretici-emekçi yurttaşa düşüyor.

Gelecekte 'sırtı kabuklu' insan kuşakları ortaya çıkmasın diye!

III. AYRIM

SUÇ: 'KAPALI TAHRİK'

= DÖRT DEFA TCK 312/2!

'HAYIR, EVET'TEN ÖNCE GELİR'*

TEMEL DEMİRER

Adana DGM Cumhuriyet Savcısı Semih Üreten imzalı, 1999/800 Hazırlık, 1999/511 Esas, 1999/558 No'lu ve 28 Aralık 1999 tarihli iddianamenin, 'SUÇ: KAPALI TAHRİK' 'iddiası'yla yargılanıyorum.

İddianame'de, "Temel DEMİRER tarafından değişik dönemlerde yazılan yazı ve makalelerde yasadışı PKK örgütünün lideri *Abdullah ÖCALAN'ın kitaplarından alıntılar yapılarak ve yazarın görüşlerinin de değerlendirilip kürt ve türk halkları arasında halkın sınıf, ırk ve bölgesel farklılıklar gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik eder nitelikte yazıyı* basın yoluyla değişik tarih ve nüshalarda yayınlamak ve yazmak suretiyle atılı suçu işledikleri iddia, *sanıkların kaçamaklı anlatımları, gazetedeki yazılar, Emniyet tutanakları ve tüm dosya içeriği gibi kanıtlarla anlaşılmakta*" denip; "TCK'nin 312/2.80 maddeleri uyarınca cezalandırılma"m isteniyor.

Yine Adana DGM'nin 1999/558 Sayı'lı ve 28 Aralık 1999 tarihli 'Tensip Zaptı'nda da, *"Sanık Temel Demirer hakkında 6.9.1999-27.9.1999-4.10.1999-1.11.1999 tarihli gazetedeki yazılardan ötürü TCK'nin 312/2. Maddesi gereğince 4 kez" cezalandırılmam* talep ediliyor.

Dava dosyası'nda bulunan; "Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığı'na sunulmak üzere İstanbul Başsavcılığı Basın Bürosu Makamına" ibareli ve 1999/44 Talimat -2 Dosya No'lu ve 21 Eylül 1999 tarihli ve İ.Ü. Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim dalı Araştırma Görevlisi A. Hakan Evik imzalı *'Bilirkişi Raporu' ise, savcılık tarafından dikkate alınmıyor.*

Bu durumda, yapılması gereken ilk iş, kaçınılmaz olarak, 'iddianame'yi kaleme alan 'zihniyet'i konusunu ele almaktır.

I) 'İDDİANAME'Yİ KALEME ALAN ZİHNİYET

Zihniyet, insanların, bir bakıma "Genelde hepsi de belli bir bakış açısında bütünleşmiş hâliyle" sürdürülen değer hükümleri, tercih ve eğilimler ve benimsedikleri hareket ve davranış normlarının söz ve deyim hâlinde veya çoğunlukla

* Adana DGM Başkanlığı'na 1999/511 ve 23 Mart 2000 tarihli savunma.

telkin yolu (dünyaya ve dünya ilişkilerine içten doğru bir tavır alış olarak) açıklanışı, dışa vurumudur.[1] Ve zihniyet ile niyet arasında doğrusal bir bağlantı olduğu da herkesin bilgisi dahilindedir.

Olguyu ya da olayı; zihniyet ya da niyet ile değerlendirmek, objektif değil, sübjektif bir tutumdur. Şimdi Ümraniye cezaevinde yatan sosyolog Pınar Selek'in deyişiyle, "Gerçeğe araştırarak varılır... Araştırmadan, gerçeğe varmadan hiçbir şey çözülemez"[2] ise, bu durumda zihniyetin öznelliğinden değil, gerçeğin nesnelliğinden hareket etmek kaçınılmazdır. *16 satırlık bir iddianame ile tam beş kişi hakkında, yıllarca hapis istemek; belki bir zihniyetin göstergesidir; ama ne gerçekçi, ne de hukuki değildir.*

'İddianame'deki zihniyet, belki, geride kalmış ve bugünle ilişkisi olmaması gereken düşünce ve davranışlarla açıklanabilir[3] 'özellikleri'yle, 'muhakemenin yerini irade almasına' anlamlı -ama kabul edilemez- bir örnek teşkil etmektedir. Ayşe Kadıoğlu'nun deyişiyle, ne yazıktır ki, "*Türkiye'de muhakemenin yerini irade almıştır*... Cumhuriyet Türkiye'sinin en ideal öğrencileri sorunların cevaplarını bilen ancak kendileri soru sorma alışkanlığı edinmemiş kişiler olarak yetiştirilmişlerdir... Muhakeme yetisinin gelişmemiş olması, Türkiye'de siyasal kültürün özgürlük olgusuna yabancı kalmasına neden olmuştur".[4]

Özgürlükten korkan bir zihniyet ya da iradenin adil olması mümkün müdür? Türkiye'de hukukun özgürlükten korkmayan bir zihniyet devrimine gereksinimi vardır!

Hayır; 'Düşünceler tartılarak söylenmeli'[5] diyen Süleyman Demirel'in de, "Çocuklarının düşüncelerine boyun eğen büyükler, değişik fakat değersiz düşünceler içinde eriyip giden genç kuşaklar, moda dışında kalmaktan korkan profesörler"[6] göndermesi ile 'Polise yetki' için, 'Alman Ceza Mahkemeleri Usulü Kanunu ve polis mevzuatı'na; 'Basına sansür' için, 'İngiltere terörle mücadele kanunu' ile 'Yunanistan Basın Kanunu'na; 'Dinleme ve Posta İnceleme'si için, 'Alman Yasaları'na benzemek gerektiğini ifade eden[7] Yargıtay Başsavcısı Vural Savaş'ın 'görüşleri'ni paylaşmayan bir yurttaş olarak; Etyen Mahçupyan'ın şu saptamalarını ise üzüntüyle paylaşıyorum: "*Bizde muhalefet ancak devletin çizdiği sınırlar içinde yapıldığı takdirde izin verilen bir faaliyettir.*

---

[1] Sabri Ülgener, Zihniyet, Aydınlar ve İzm'ler, Mayaş Yay., 1983, s.19.

[2] Pınar Selek, Milliyet, 19 Şubat 2000, s.5.

[3] Bu konuda bkz. İlber Ortaylı, Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı, Turhan Kitabevi, Ankara 1994.

[4] Ayşe Kadıoğlu, Cumhuriyet İradesi, Demokrasi Muhakemesi, Metis Yay., İstanbul, 1999, s.12.

[5] Süleyman Demirel, Cumhuriyet, 4 Ekim 1999, s.6.

[6] Vural Savaş, Milliyet, 10 Ekim 1999, s.3.

[7] Vural Savaş, Hürriyet, 27 Ekim 1999, s.30.

(...) *Türkiye, muhalefeti olmayan bir rejim hayali taşıyan bir devletin; toplumu kendisine benzetme uğruna her çabayı meşru saydığı; ve bu çabaları da hukuk sınırlaması olmadan ödüllendirdiği bir ülkedir".*[8] Bu durumda da "Bir bakıma, 'sivilleşemeyen devlet'in yanı başında, 'devletleşmiş gönüllü siviller' bulunuyor".[9]

Süleyman Demirel'in, 'Devlet rutin dışına çıkabilir'[10] dediği Türkiye'de; buna 'Hayır!' diyor ve Mesut Yılmaz'ın deyişiyle ekliyorum: 'Komitacı kafa değişmeli'dir![11] Çünkü bana göre demokrasi ve özgürlük bir aksesuar değildir!

Aksini dayatan zihniyete rağmen; daha çok demokrasiye, özgürlüğe, adalete ihtiyacımız olduğunu savunuyorum. Kanımca, "Herkesin aynı fikirde olmasını isteyen veya farklı fikirlerden tedirgin olan rejimler demokrasi değildir".[12] Ve İstanbul Barosu eski Başkanı avukat Turgut Kazan'ın deyişiyle, "Demokrasi hesap sormasını bilmektir".[13]

Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi ve İstanbul Barosu Başkanı Yücel Sayman'ın, 'Hukuk devleti yok'[14] dediği Türkiye'de; İstanbul Barosu, 'Türkiye hukuk devleti olmalı'[15] temennisini dile getirirken; İlter Türkmen de ekliyor: "Türkiye'de hukuk devletinden söz edilebileceğine ne Türkiye'de ve ne de uluslararası toplumda fazla inanılmıyor. (...) İttihat ve Terakki'nin, korkunç devlet baskısı, oldubitti ve 'devlet benim' geleneğini sürdürerek bir yere varamayız".[16]

Prof. Dr. Yahya Tezel'in belirttiği gibi, "Demirel'in 'verdimse ben verdim' sözü de bir aşiret reisinin sözüdür, kural dışı her eylemi yapma hakkını kendinde görmesidir. Ağalık kültürü, bizim yaygın kültürümüzdür. Siyasete de bu kültür işte böyle yansıyor ve *demokraside, hukuk kültüründe kabul edilemeyecek olaylar Türkiye'de vaka-i adiyeden sayılıyor.* Hukuk kültürü yok burada. (...) Bizim geleneğimiz, kamusal alana yönelik şiddet içeren bir tehdidi, mukabil bir şiddet kullanmadan göğüslemeyi bilmiyor. Oysa 'hukuk devleti', kamusal alanın böyle bir tehdit karşısında kendini şiddetsiz, hukukla sınırlı bir biçimde savunması kültürü demektir. (...) Devlette saydamlık gerekiyor"[17] ama!

---

[8] Etyen Mahçupyan, Radikal, "Türkiye Bir Demokrasi mi?", 15 Şubat 2000, s.9.

[9] Umur Talu, Milliyet, "El-Müctemia El-Medeni!", 8 Mart 2000, s.4.

[10] Bu konuda bkz. Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Adres: JİTEM", 15 Şubat 2000, s.5; Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, "Saklanmak İstenen Şey", 16 Şubat 2000, s.4; Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Temizlik", 19 Şubat 2000, s.5; Oktay Gönensin, Yeni Binyıl, "Rutin'in Devamı", 15 Şubat 2000, s.3; Fikret Bila, Milliyet, "Rutin...", 15 Şubat 2000, s.16; Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Gladyo'dan Batman'a", 18 Şubat 2000, s.5.

[11] Mesut Yılmaz, Yeni Binyıl, 16 Şubat 2000, s.13.

[12] Etyen Mahçupyan, Radikal, "Uyduruk Demokrasi", 13 Şubat 2000, s.9.

[13] Turgut Kazan, Milliyet, 25 Şubat 2000, s.22.

[14] Yücel Sayman, Radikal İki, 1 Kasım 1999, s.4.

[15] Cumhuriyet, 15 Ekim 1999, s.4.

[16] İlter Türkmen, Hürriyet, "Hukuk Devleti", 2 Mart 2000, s.18.

[17] Yahya Tezel, Radikal, "Türkler Şizofren Görünüyor", 21 Şubat 2000, s.6.

Anımsayın: "'Hiç kimsenin suç işleme ayrıcalığı yoktur' diyordu bir devlet yetkilisi... (...) Evrensel doğruluk iddiasındaki bu cümleye, bu topraklarda, Susurluk sonrası bu çağda tek bir karşılık verilebiliyor: Öyle mi? Suç işleme özgürlüğünün kimlerde olduğunu biliyoruz çoktandır. 'Türkiye'de herkes hürdür' diyor, gene bir yetkili. 'Zihinler hürdür, vicdanlar hürdür. Herkes istediğini söyler'. Buna da, dört duvar arasında kalmak koşuluyla diye dipnot düşüyoruz. (...) 'Adalet', zaten kör bir kadın, temeli olduğu mülkse hep başkalarına ait"[18] ise, bu zihniyetin değişme zamanı gelmişte, geçmektedir bile!

Özgürlükçü-eşitlikçi ve adil bir zihniyet değişikliğine ihtiyacımız olduğunu dile getirmiştim; devam edeyim: Yargıtay 11. Ceza Dairesi Başkanı Sabih Kanadoğlu'nun da belirttiği gibi, 'Hukuk durağan olamaz'.[19] Her şey değişiyor, daha da değişecek! 'Kefili' olduğu 12 Eylül 1980 Anayasası'nı eleştiren Kenan Evren bile artık, "Anayasalar bir Allah emri değildir... Zamana, zemine ve ihtiyaçlara göre değiştirilebilir. İnsan haklarına ve demokratik prensiplere aykırı bazı maddeler var. Tamam olabilir. Doğrudur, değişmesi lazımdır bunların"[20] demektedir...

Bu bağlamda 'Kopenhag Kriterleri' konulu haberinde Adnan Keskin, 'Türkiye Bunlara Mecbur' diyerek, 'İşte yapılması gereken değişiklikler: Anayasal önlemler: Sınırlama değil özgürlük' alt başlığında şunları naklediliyor: "Anayasa'nın özgürlüğü esas alması, genel sınırlama hükümleri yerine, genel koruma hükümlerine yer verilmesi. Bu amaçla Anayasa'nın 13. maddesinde genel bir sınırlama kuralı yerine genel bir koruma hükmüne yer verilmesi, 14. maddesinin düşünce özgürlüğünü sınırlayan değil, eylemleri sınırlayıcı hüküm hâline getirilmesi; Düşünce ve anlatım özgürlüğü sınırlarının genişletilmesine yönelik olarak Anayasa'nın 26, 27 ve 28. maddelerinin değiştirilmesi..."

Yine aynı haberin 'Yasal önlemler: 8. madde ve 312 gidici' alt başlıklı bölümü de şöyle: "Düşünce ve ifade özgürlüğünü kısıtlayıcı nitelikte olan ve uygulamada idarenin esnek yorumuna imkân tanıyan TCK, Terörle Mücadele Kanunu, Partiler Kanunu başta olmak üzere, tüm mevzuatın ülke bütünlüğünü koruyan Cumhuriyet ilkeleri çerçevesinde yeniden düzenlenmesi..."[21]

Görülmesi, anlaşılması gerek: "Türkiye artık kendi toplumundan korkan bir devlet anlayışına razı olmak istemiyor. (...) Devletçi anlayış, hâlâ toplumsal manipülasyonla işlerin idare edilebileceği bir dünyada yaşandığını sanıyor. Oy-

[18] Aslı Erdoğan, Radikal, "Diyorlar...", 29 Şubat 2000, s.4.
[19] Sabih Kanadoğlu, Milliyet, 3 Şubat 2000, s.20.
[20] Kenan Evren, Yeni Binyıl, 20 Şubat 2000, s.5.
[21] Adnan Keskin, Radikal, "Türkiye Bunlara Mecbur", 8 Mart 2000, s.9.

sa demokrasi, devletin toplumu yönetmek üzere, içini istediği gibi dolduracağı bir kabuk değil. Demokrasi, devletin topluma bağımlı olduğu; toplumsal değişimin devlet tarafından temsil ve taşınmasını zorunlu kılan bir rejim"dir.[22]

Böyle bir rejimin gereklerini yerine getirmeyip; özgür yurttaşların en doğal haklarını kullanmalarına kuşkuyla bakarak; onları kollamak ve cezalandırmaktan vazgeçilmelidir. "Otoriter sistemler insanın bedenini, totaliter sistemler ise düşüncesini ve ruhunu hapseder. Otoriter sistemler insandan itaat bekler, totaliter sistemler ise kendilerine koşulsuz olarak iman edilmesini talep eder".[23] Çünkü "Kollama görevi[24] (...) babalık vesayeti[25] ve eleştiri yasağı ortamında mümkün olur".[26]

Eleştiri 'yasağı' ölümdür; hayatın akışını durdurmaya kalkışmak gibi bir 'nafile çaba'dır... "Önce yasaksız, cam gibi saydam bir devlet gerekiyor" vurgusuyla, "Yargıtay Başkanı Sami Selçuk, çağcıl demokrasilerde her şeyin eleştirilebileceğini ve tartışılabileceğini kaydederek, 'Ağızları kapat, kalemleri kır! Kenetlenmiş çenelerle özgürlük türküsü söylenemez' diyerek (...) devletin insanların beynine 'mantık polisleri' yerleştirdiğini ifade ediyor".[27]

Sami Selçuk'un, 'mantık polisleri' dediği şeyin adı; Türker Alkan'ın ifade ettiği gibi, "Faşist dönem Japonya'da da 'düşünce polisi'ydi"![28] Ben; Antik Atina'da, "Filân vermeye ve kamu alanında görev almaya" katılan kişi,[29] diye tanımlanan bir yurttaş olarak; 'Mantık ve düşüncenin polisi olamaz' diyor ve işte tam da bunun için, -Hasan Cemal'in deyişiyle- ekliyorum: *'Türkiye'de devletin hukuka ihtiyacı var!'[30] Çünkü, 29 maddeden oluşan 'İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 18. maddesinde, "Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir"; 19. maddesinde de, "Herkes görüşlerinde ve görüşlerini açıklama özgürdür" dendiğini biliyorum ve unutmuyorum![31]*

'İddianame'deki, 'sanıkların kaçamaklı anlatımları' ibaresi; bana, 'Mantık ve düşüncenin polisliği' gibi geldiği için, şiddetle reddediyorum...

Öte yanda anlamıyorum: 'Kapalı anlatımla tahrik' nasıl olur? 'Tahrik'in 'kapalı'sı nedir, nerede başlar, nerede biter? Bunun ölçütü nedir? Bu mümkün

---

[22] Etyen Mahçupyan, Radikal, "Güçlü Bir Devlet İstiyoruz!", 16 Şubat 2000, s.9.
[23] Türker Alkan, Radikal, "Ruh Polisi", 1 Mart 2000, s.5.
[24] Bu konuda bkz. Hüseyin Çakır, Özgür Bakış, "Derin Devlet Eşittir İdeolojik Devlet", 3 Mart 2000, s.2.
[25] Bu konuda bkz. Etyen Mahçupyan, Radikal, "Otoriter Demogoji", 23 Şubat 2000, s.9.
[26] Cüneyt Ülsever, Hürriyet, "Açık Toplum Düşmanları", 27 Ekim 1999, s.30.
[27] Sami Selçuk, Özgür Bakış, 27 Şubat 2000, s.4.
[28] Türker Alkan, Radikal, "Ruh Polisi", 1 Mart 2000, s.5.
[29] Aristoteles, The Politics (Politika), s.169.
[30] Hasan Cemal, Milliyet, "Türkiye'de Devletin Hukuka İhtiyacı Var!", 12 Şubat 2000, s.21.
[31] Bu konuda bkz. Prof. Dr. Mesut Gülmez, Cumhuriyet, "İnsan Hakları Sözleşmeleri ve Türkiye", 16 Şubat 2000, s.2; Özer Ertuna, Radikal, "İnsan Hakları", 22 Kasım 1999, s.13.

müdür? Bu konuda, beni 'suçlayan' savcı bey bana bir örnek verebilir mi? Anlayamıyorum... dedim ya!

'Suçlanan' i) FIRAT'TA YAŞAM GAZETESİ, NO:31, 6-13 EYLÜL 1999: KAPİTALİST DEVLET GERÇEĞİ.. ii) FIRAT'TA YAŞAM GAZETESİ, , NO:34, 27 EYLÜL-4 EKİM 1999: ELEŞTİRİYE TAHAMMÜLSÜZLÜK VE GERÇEK.. iii) FIRAT'TA YAŞAM GAZETESİ, , NO:35, 4-11 EKİM 1999: 'REEL POLİTİKA' MI? DEVRİMCİ TUTUM MU?.. iv) FIRAT'TA YAŞAM GAZETESİ, NO:39, 1-8 KASIM 1999: 'TÜRKİYE REBETİKO DİNLİYOR'! (YA DA ÇOK ÜNLEMLİ BİR YAZI)... başlıklı ve tarihli yazılarım dikkatle okunduğunda Abdullah Öcalan'dan yaptığım alıntıyı, "Abdullah Öcalan, Erkeği Öldürmek, Mahir Sayın, Mart 1998, akt. Avni Özgürel, Radikal, 16 Temmuz 1999, s.9" referansı ile Avni Özgürel'den, Radikal gazetesinin, 16 Temmuz 1999, tarihli s.9. sayfasından aktardığım görülecektir... Şimdi sormalıyım: Radikal gazetesinde 'suç' olmayan, neden Fırat'ta Yaşam'da 'suç' oluyor? Bunu bana anlatabilir misiniz?

Anlaşılan odur ki, yurttaşları, *'kaçamaklı anlatım'* gibi, hiçbir hukuki kıymeti ve anlamı olmayan sübjektiflik ile, *'TCK'nin 312/2. Maddesi gereğince 4 kez' cezalandırmak*'tan yana olan savcı; yazı üslubumu ve dilimi çok tehlikeli bulmuş! Ama ne yapabilirim ki? David McNally'in deyişiyle, "Dil de, bilinç gibi insan varlığının farklı ve ayrı bir alanı değil, daha çok bu varlığın anlamlı bir boyutudur. Böyle olunca da, dil gerçek yaşamın çatışmaları, gerginlikleri ve çelişkileri içine yayılmıştır".[32] Bunun için de "Bilinç kendisini vazgeçilmez olarak, bir dil seçme gerekliliğiyle karşı karşıya bulur"![33]

Bir şey daha: Eğer, DGM Cumhuriyet Savcısı Semih Üreten; 'açıklamaya ihtiyacı yoktur' denilen ünlü Rus yazarı Anton P. Çehov hakkında bir iddianame yazsaydı, galiba Çehov hakkındaki bu evrensel kanaati de tekzip ederdi...

II) DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ 'SUÇ' OLAMAZ

Düşünce ve ifade özgürlüğünü 'suç' addeden tüm tutumları -ve 'Bilirkişilik' uygulamalarını da- şiddetle reddediyorum! "Demokrasi, çoksesllik, basın, haberleşme, iletişim özgürlüğü, düşünce ve ifade özgürlüğü, bilgi alma-verme hakkı gibi ilkeler" bütününü; "Yani tek ses, tek açı, tek bakış, tek doğru bulunmayacağını" öngörür.[34] Ve Rosa Luxemburg'un ifade ettiği gibi, benim için de "Yalnızca bir hükümetin taraftarı, sadece bir partinin üyeleri -ne kadar kalabalık olurlarsa olsunlar- i-

---

[32] David McNally, Ürün Sosyalist Dergi, "Dil, Tarih ve Sınıf Mücadelesi", No:4, Ocak-Şubat 2000, s.4.
[33] Bakhtin'den akt. The Dialogic Imagination, Carl Emerson and Michael Holquist, Austin: University of Texas Press, 1981, s.295.
[34] Umur Talu, Milliyet, "Sansür Bütündür Bölünemez!", 19 Şubat 2000, s.4.

çin özgürlük, özgürlük değildir. Özgürlük her zaman, en azından farklı düşünenlerin özgürlüğüdür"![35]

Elbette düşünen her aktif yurttaş gibi[36] yazacağım, tartışacağım, eleştireceğim... En doğal insani hakkımı kullanmam, nasıl olur da 'suç' olabilir? "Yazmak her zaman kişinin özbenliğini ve dünyayı -kişisel ve kolektif varoluşu- keşfetme çabasıdır".[37] Özdemir Asaf'ın, 'Susu' dizelerindeki deyişiyle, "Yazmasam değil,/ Yazıp üstünü çizsem.../ Ne olur.../ Ya bir şey, ya bir şey değil.../ Biri gelir, altındaki yazıyı,/ Biri, üstündeki çizgiyi okur"! İnsanlar yazarak, konuşarak, tartışarak, değerlendirerek anlaşır. Dünyanın hiçbir yerinde yazıların ve sözlerin insan öldürdüğü görülmemiştir!

I. İletişim Kongresi'nin, 'Düşünce yasakları tümüyle kaldırılmalı!';[38] Öğretim Elemanları Sendikası'nın, "Türkiye'de bilim özgürlüğü yok!"[39] ANAP'ın hazırladığı 'Yeni Yüzyılda Yeni Politikalar' başlıklı raporda, 'Düşünceye özgürlük sağlanmalı'[40] dediği Türkiye'de, "Düşüncelerimizi serbestçe açıklayamıyoruz" diyen Öztin Akgüç ekliyor "Tanrı biz insanları iki ayaklı olarak, ayaklarımızın üstünde duralım diye yaratmış. Kişilik açısından sürüngen yaratıklar olarak değil! Kişiliğimizle kendi ayaklarımız üzerinde duralım"![41]

Kaldı ki, Ahmet İnam'ın gerekçelendirdiği üzere: "*Anlam dünyasında yaşıyoruz. Anlam dünyasıyla yaşıyoruz. (...) Anlam dünyasına, anlama dünyasından, anlam dünyası penceresinden, gözlüğünden bakarız. Anlama dünyası ufku, bu dünyayı bize açar; ufkumuz 'yeni' anlam 'nesneleri' buldukça, dönüşür, değiştirir. (...) Anlama dünyamızla kurduğumuz anlam dünyası insanların anlama dünyalarının ortaklığı ile, 'ortaklaşa' yanları olan bir dünyadır. (...) Düşüncesiz anlam dünyası yoksuldur, edilgendir.* (...)

Düşünce: Anlamlar arasındaki geçişleri, onların örgütlenmesini, anlam bağlarını oluşturmayı, anlamı korumayı, değiştirmeyi, dönüştürmeyi sağlar. Düşünceler, anlam sunan dünyayla ilgili sorunları çözme çabamızda, kendimizi anlatmada etkili olurlar. (...) Düşünce, bir anlamıyla, insan türünün bir organıdır, sorun çözmede, anlamak, açıklamak, olayları önceden açıklamak içindir. (...)

---

[35] Rosa Luxemburg, Yeni Yol Dergisi, Yeni Dizi No: 1, Temmuz 1999, s.111.
[36] Bu konuda bkz. David Held, Cogito Dergisi, "Cumhuriyetçilik: Özgürlük, Öz-Yönetim ve Aktif Yurttaş", No: 15, Yaz 1998, s.37-67.
[37] Nadine Gordimer, Kimi Güzelliklere Doğar, çev. Şeniz Türkömer, Doğan Kitapçılık, 1999.
[38] Cumhuriyet, 3 Mart 2000, s.8.
[39] Cumhuriyet, 20 Şubat 2000, s.8.
[40] Gülsüm Atik, Özgür Bakış, 20 Şubat 2000, s.5.
[41] Öztin Akgüç, Cumhuriyet, "Kişilik Noksanlığı", 5 Mart 2000, s.13.

Düşünce, işleyişi içinde, 'öncelikle' anlayan düşüncedir; kuşku duymak da anlamaktır. Bu anlamamak diye bir şey yoktur, çünkü anlamadığımızı söylediğimiz durumlarda bile, yine anlam veririz. (...) Düşünce, anlam sunan dünyayı 'anlama' uğraşısında anlamlar oluşturabilir, bunları kavramlaştırabilir, kavramları ilişkiye sokabilir. Anlam dünyasını, anlam sunan dünyayı açıklar, yorumlar, onu bilim yoluyla, sanat yoluyla anlatır. Düşünce anlam içinde anlayarak sürer. (...) Anlam dille taşınır, oluşturulabilir".[42]

Anlam dünyasına, anlama dünyasından geçişte düşünce bu denli önem arzeden bir dinamik ise, nasıl olur da 'iddianame'deki, "Abdullah Öcalan'ın kitaplarından alıntılar yapılarak ve yazarın görüşlerinin de değerlendirilip kürt ve türk halkları arasında halkın sınıf, ırk ve bölgesel farklılıklar gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik eder nitelikte yazı" isnadını mantıklı bulabilirim?

Eğer Öcalan'ın görüşlerini değerlendirmek 'suç' ise, TC Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Esas: 1998/98 tarih ve No'lu Esas Hakkında (Ankara 2 No'lu DGM Başkanlığı'na sunduğu) 8 Haziran 1999 tarihli ve Ankara DGM Cumhuriyet Başsavcısı Cevdet Volkan ile Ankara DGM Cumhuriyet Savcısı Talat Şalk imzalı Mütalaa'da da böylesi bir 'suç' işlendiği 'iddia' edilemez mi? Hayır, 'Onlar yapar, ama sen yapamazsın!' diyen çifte standartlı bir hukuk olamaz...

III) HUKUK(SUZLUK) ÜZERİNE

'IMF'nin, 'Her şey yolunda"[43] dediği Türkiye'nin "2000 yılında yabancılar borsadan %58 net kazanç bekliyor"ken:[44]

Eski İçişleri Bakanı Meral Akşener, '*İşkencenin yargı bacağı da var*' diyerek ekliyor: "Karakollarda işkence aletlerinin bulunmasıyla bugün tekrar gündeme gelen işkence konusunda ben 1997 yılında 'işkence yapmayın' diye karakollara, bir genelge yayınlamıştım. Bunun anlamı şu, işkenceyi kabul ediyorsunuz"![45]

Ege Genç İşadamları Derneği (EGİAD) tarafından hazırlanan 'Türkiye'de Yargının Sorunları ve Çözümler' başlıklı rapora göre, '*Yargı sistemi çökmüş*'![46]

'Liberal Düşünce' Dergisi'ndeki 'Anayasal Devletin Normatif Temelleri: Siyasal Tarafsızlık' başlıklı yazısında Dr. Zühtü Arslan, "*Yargının siyasallaşması-*

---

[42] Ahmet İnam, Bahçe Kültür ve Edebiyat Dergisi, "Düşüncenin Türkiye'deki Son Yüzyılı İçin Bazı İpuçları", No:17, İlkyaz 2000, s.5-6-7.
[43] Radikal, 26 Şubat 2000, s.13.
[44] Güngör Uras, Milliyet, 15 Şubat 2000, s.9.
[45] Meral Akşener, Radikal, "Neşe Düzel ile Pazartesi Konuşmaları", 6 Mart 2000 s.6.
[46] Ferit Sever, Özgür Bakış, 17 Ekim 1999, s.7.

nın (...) arkasında tarafsızlık ilkesinin tam olarak anlaşılamadığı, uygulanamadığı gerçeği yatmaktadır"[47] diyor!

İzmir Barosu İnsan Hakları Hukuku ve Hukuk Araştırmaları Merkezi, "İşkenceci polisler kollanıyor[48]"![49] diyor...

Bunun yanında gazetelerde de şu haberler okunuyor:

"Karakolda ayna yok... TBMM üyeleri, her karakolda işkence izi buldu"![50]

"Sadece 1999'da işkence gördüğü iddiasıyla İnsan Hakları Derneği'ne başvuranların sayısı 334, işkencede sakat kalanların sayısı 250, işkence gören çocuk sayısı ise 27"![51]

"Susurluk kahkahası... Duruşma değil tiyatro... Çete sanıkları artık çok rahat... Susurluk eğleniyor"![52]

"İşte adalet tarifesi! Ölüme neden olmanın bedeli 8 milyon, ruhsatsız silah taşımanınsa 650 milyon"![53]

"Dobra dobra sistem eleştirisi: *Hukukçular köklü bir yargı reformuna ihtiyaç duyulduğunu bildirdi*"![54]

Somut verilerin anlattığı bu... Bu durumda tarafınızdan yargılanırken; mahkemenize, 16 Şubat 1600'de 'sakıncalı görüşleri'nden ötürü, 'bütün kâfirlerin prensi' diye yakılan Giordano Bruno'nun, ölüm kararını veren mahkemeye, "*Sizler hakkımda bu kararı verirken, benim onu dinlerken duyduğumdan daha büyük bir korku içindesiniz*"[55] dediğini anımsatmalıyım...

IV) BİRAZ DA TARİH...

Tarih konusunda; Claude Levi-Strauss'un, "*Tarihi bilmeyenler, kendilerini bugünün cahili olmaya da mahkûm etmektedirler; çünkü şimdinin unsurlarını karşılıklı ilişkiler içinde tartmaya ve değerlendirmeye, yalnızca tarihsel değişim izin vermektedir*"; J. Berger'in, "*Gelecekteki pusuların ardından geçen gelecek, geçmişte var kalanların geldiği eski yolun devamıdır*";[56] Bilgi Üniversitesi Fen

---

[47] Zühtü Arslan, akt. Taha Akyol, Milliyet, "Liberal Hukuk", 28 Şubat 2000, s.19.

[48] Bu konuda bkz. Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Gazi Olayları: Karanlık Mazi", 5 Mart 2000, s.5; Faruk Aktaş, Özgür Bakış, "Gazi'ye Son Kurşun", 4 Mart 2000, s.7; Ahmet Şefik, Cumhuriyet, "Gazi Davasında 18 Polis Beraat Etti. Cezalandırılan İki Polis Meşru Müdafaa Yapmış...", 4 Mart 2000, s.4.

[49] Cumhuriyet, 4 Mart 2000, s.2.

[50] Radikal, 5 Mart 2000, s.1-8.

[51] Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "İşkence Niye Bitmez?", 4 Mart 2000, s.5.

[52] Gülşah Çınar, Radikal, 7 Mart 2000, s.1-8.

[53] Perihan Yıldız, Yeni Binyıl, 20 Şubat 2000, s.3.

[54] Özgür Bakış, 3 Ekim 1999, s.5.

[55] Giordano Bruno, akt. Dinçer Yıldız, 17 Şubat 2000, s.10.

[56] J. Berger, Domuz Toprak, İletişim Yay., 1993, s.231.

Edebiyat Fakültesi Dekanı tarihçi Prof. Dr. Mete Tuncay'ın, "*Tarih siyasi kararlarla yazılamaz*"[57] *belirlemelerini sonuna değin paylaştığımı ifade ederek*; gelelim, 'iddianame'deki, "*kürt ve türk halkları arasında halkın sınıf, ırk ve bölgesel farklılıklar gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etmek*" isnadına...

Önce soralım: 'Anadolu'da Kürt var mı?' Benim yanıtım: "Anadolu'da Kürtler ve çeşitli etnik gruplar[58] var"dır... Çünkü yaşanan tarih, bilgi,[59] belge ve kanıtlar böyle diyor![60] 'Örnek' mi? Sıralıyorum...

---

[57] Mete Tuncay, Gazetepazar, 14 Haziran 1998, s.7.

[58] Bu konuda bkz. Deniz Adalı, Anadolu: Dün-Bugün, Yarın, Tarih ve Devrim, Kaldıraç Yayınevi, İstanbul, 1998; Simeon, Tarihte Ermeniler, çev. H.D. Andreasyan, Çivi Yazıları, İstanbul, 1999; Gerasimos Augustinos, Küçük Asya Rumları (Ondokuzuncu Yüzyılda İnanç, Cemaat ve Etnisite), çev. Devrim Evci, Ayraç Yayınevi, Ankara, 1997; Aragon Rodrigue, Türkiye Yahudilerinin Batılılaşması ("Alliance" Okulları 1860-1925), çev. İbrahim Yıldız, Ayraç Yayınevi, Ankara, 1997; Mehmet Çelik, Süryani Tarihi, Ayraç Yayınevi, Ankara, 1996; Rıfat Bali, Bir Türkleştirme Serüveni, İletişim Yay., İstanbul, 2000; Fuat Dündar, Türkiye Nüfus Sayımlarında Azınlıklar, Doz Yayıncılık, İstanbul, 2000.

[59] Bu konuda bkz. M. Emin Bozaslan, Şerefname, Hasat Yay., İstanbul; İhsan Nuri, Kürtlerin Kökeni, Türkçesi: M. Tayfun, Yöntem Yay., İstanbul, 1977; C. Aladağ, Milli Mesele ve Doğu'da Feodalizm-Aşiret, Özgürlük Yolu Yay., İstanbul, 1976; N. A. Halfin, XIX. Yüzyılda Kürdistan Üzerine Mücadeleler, Komal Yay., İstanbul, 1992; Mehmet Bayrak, Kürtler ve Ulusal-Demokratik Mücadeleleri (Gizli Belgeler-Araştırmalar-Notlar), Öz-Ge Yay., Ankara, Tarihsiz; M.S. Lazarev, Emperyalizm ve Kürt Sorunu (1917-1923), çev. Mehmet Demir, Öz-Ge Yay., Ankara, Tarihsiz; Hasan Yıldız, Fransız Belgeleriyle Sevr-Lozan-Musul Üçgeninde Kürdistan, Koral Yay., İstanbul, 1991; Cemil Gündoğan, 1924 Beytüşşebap İsyanı ve Şeyh Sait Ayaklanmasına Etkileri, Komal Yay., İstanbul, 1994; İsmail Göldaş, Takrir-i Sükûn Görüşmeleri -1923 "Seçim"leri, Atama ve Sonrası, Belge Yay., İstanbul, 1997; M. Arseniç Haretyan-K. Mashar Ahmad, 1925 Kürt Ayaklanması, Medya Güneşi Yay., İstanbul, 1991; Naci Kutlay, İttihat Terakki ve Kürtler, Koral ve Fırat Yay. Ortak Kitabı, 2. Baskı, İstanbul 1991; Mim Kemâl Öge, Musul-Kürdistan Sorunu, İz Yayıncılık, İstanbul, 1995; İsmail Beşikçi, Ortadoğu'da Devlet Terörü, Yurt Kitap-Yayın, Ankara, 1991; İsmail Beşikçi, Başkaldırının Koşulları, Yurt Kitap-Yayın, Ankara, 1991; İsmail Beşikçi, Kürt Aydını Üzerine Düşünceler, Yurt Kitap-Yayın, Ankara, 1991; İsmail Beşikçi, Türk Tarih Tezi, Güneş-Dil Teorisi ve Kürt Sorunu, Yurt Kitap-Yayın, Ankara, 1991; İsmail Beşikçi, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Tüzüğü (1927) ve Kürt Sorunu, Yurt Kitap-Yayın, Ankara, 1991; İsmail Beşikçi, Doğu Mitingleri'nin Analizi (1967), Yurt Kitap-Yayın, Ankara, 1992; Yalçın Küçük, Kürtler Üzerine Tezler, Dönem Yayınevi, Ankara, 1990; Melih Pekdemir, TC'nin Hayatı ve Eserleri-I: Kemalistler Ülkesinde Cumhuriyet ve Diktatörlük, C:1 ve 2 Doruk Yayıncılık, Ankara, 1997; Murat Şeker, Güneydoğu Anadolu Projesi -Sosyal ve Ekonomik Sorunlar, V Yay., Ankara, 1987; Ahmet Özer, Güneydoğu Anadolu ve GAP Gerçeği -Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Boyutlar, Damar Yay., 1990; Mustafa Sönmez, Doğu Anadolu'nun Hikayesi, Kürtler: Ekonomik ve Sosyal Tarih, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 1992; İsmail Göldaş, Lozan-Biz Türkler ve Kürtler, Avesta Yay., İstanbul, 2000; İsmail Göldaş, Özgür Bakış, "Türkiye'de Halklar var, Hakları Yok", 24 Temmuz 1999, s.10; İsmail Göldaş, Özgür Bakış, "Kürtler Türkiye'de Herkes ve Hiç Kimseydi", 26 Temmuz 1999, s.10; TDK Araştırma Grubu, Güneydoğu Gerçeği, Türk Devrim Kurumu-Sam Yay., Ankara, 1995, s.33-47.

[60] Bu konuda bkz. Şakir Epözdemir, War Dergisi, "Kürt-Osmanlı İlişkileri ve İdris-i Bitlisi", No:9, 2000, s.78-102; İlhami Yazgan, Roja Teze Gazetesi, "Eyaletlerin Kanunnameleri: Mardin Sancağı Kanunnamesi" (Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Tapu Tahir Defteri, s.203-205), No:35, 3 Mart 2000, s.11.

* Mustafa Kemal/ Haziran 1920: "Kürdistan hakkında Büyük Millet Meclisi Vekiller Heyeti'nin, El Cezire Cephesi Komutanlığına talimatıdır: 1) Adım adım bütün memlekette ve geniş ölçüde doğrudan doğruya halk tabakalarının ilgili ve etkili olduğu mahalli idareler kurulması, iç siyasetimizin gereğidir. Kürtlerin oturduğu bölgelerde ise hem iç siyasetimiz ve hem dış siyasetimiz açısından adım adım bir mahalli idare kurulmasını gerekli bulmaktayız. 2) Milletlerin kendi kaderlerini kendilerinin idare etmeleri hakkı, bütün dünyada kabul olunmuş bir prensiptir. Biz de bu prensibi kabul etmişizdir. Tahmin olunduğuna göre Kürtlerin bu zamana kadar mahalli idareye ait teşkilâtlarını tamamlamış reisleri ve ileri gelenleri bu amaç adına bizim adımıza tarafımızdan kazanılmış olması ve reylerini açıkladıkları zaman kendi kaderlerine sahip olduklarını, TBMM idaresinde yaşamaya talip olduklarını ilan etmelidir. Kürdistan'daki[61] bütün çalışmaların bu amaca dayanan siyasete yönelmesi, El Cezire Cephesi Komutanlığı'na aittir".[62]

* Mustafa Kemal/ 16-17 Ocak 1923: "...Başlı başına bir Kürtlük tasavvur etmektense, bizim Anayasa gereğince zaten bir tür yerel özerklikler oluşturulacaktır. O hâlde hangi ilin halkı Kürt ise onlar kendilerini özerk olarak idare edeceklerdir..."[63]

* Mustafa Kemal/ 18 Haziran 1919: '...Kürtler de Türklerle birleşti..."[64]

* Mustafa Kemal/ 21 Ağustos 1919: "...Büyük çoğunluğu Türk ve Kürt olan bu vilayetleri (doğu vilayetleri)..."[65]

---

[61] "Bir şiirinde 'Kürdistan' kelimesi geçtiği için yargılanan şair Babür Pınar, gerçekçi sanatçıların yaşadığı çağın tanığı olduğuna dikkat çekerek, 'Bir sanatçı olarak devletle aynı şeyleri düşünmek zorunda değilim' diyerek, Kürdistan'ın tarih boyunca bir bölgenin adı olarak anıldığını hatırlattı. Şair Babür Pınar, 21 Eylül 1999'da yaptığı yazılı açıklamada, 'Aşk Fesleğen Kokar' adlı şiir kitabında geçen 'Kürdistan' kelimesi nedeniyle hakkında Ankara 2 No'lu DGM tarafından dava açıldığını ve 23 Nisan'da yürürlüğe giren Basın Yoluyla İşlenmiş Suçların Affına İlişkin Yasa nedeniyle yargılanmasının 3 yıl ertelendiğini hatırlattı. (...) Pınar, açıklamasında şu görüşlere yer verdi: 'Sanatçılar, aydınlar toplumsal gerçekleri yansıtırken, 'egemen düşünce ya da devlet düşüncesi' kaygısından kopmalıdır ki, gerçekliğe ulaşabilsin. Bir sanatçı olarak, devletle aynı şeyleri düşünmek zorunda değilim. Kürdistan bir bölgenin adıdır ve tarih boyunca bu bölge bu adla anılmıştır. Bu bölgede yaşayan halkın adı da Kürt'tür'" (Özgür Bakış, 22 Eylül 1999, s.3). Öğrenmek için sormadan edemeyeceğim: "Kürdistan" demek 'suç' ise, bu "suçu" Mustafa Kemal Atatürk'te işlediği için kitapları toplanacak mı? (*Bkz. 2 Mart 2000 tarihli Milliyet Gazetesi'nin 18. sayfasındaki "Kürdistan" ibareli bir fotograf*).

[62] Mustafa Kemal'in Haziran 1920'de El Cezire Komutanı Nihat Paşa'ya Gönderdiği Talimat", akt. Bir Adım Dergisi, No:2, Haziran 1999, s.78.

[63] Mustafa Kemal, "16-17 Ocak 1923'te İzmit Basın Konferansı'nda gazeteci Ahmet Emin Yalman'ın Sorusuna Verdiği Yanıt", akt. Bir Adım Dergisi, No:2, Haziran 1999, s.78.

[64] Mustafa Kemal, Nutuk II, "Vesika 19", s.910.

[65] Mustafa Kemal, Nutuk I, "Kolordu ve 12 ve 20 Kumandanlığı'na Şifre", s.100.

* Mustafa Kemal/ 15 Eylül 1919: "...Türk ve Kürt'ün birbirinden ayrılmaz iki öz kardeş olarak yaşamakta devam eyleyeceği..."[66]

* Mustafa Kemal/ 28 Aralık 1919: "...Türk ve Kürt unsurlarıyla meskûn kısımları vatanımızı sınırlar..."[67]

* Mustafa Kemal/ 1 Mayıs 1920: "...Burada maksut olan ve Meclis-i âlinizi teşkil eden zevat yalnız Türk değildir, yalnız Çerkez değildir, yalnız Kürt değildir, yalnız Laz değildir. Fakat hepsinden mürekkep anasır-ı İslâmiye'dir, samimi bir mecmuadır..."[68]

* Mustafa Kemal/ 1 Mayıs 1920: "...Meydana getirmeye azmettiğimiz birlik, yalnız Türk değil, yalnız Kürt değil, yalnız Çerkez değil hepsinden karışmış..." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri-I, s.74.)

* Mustafa Kemal/ 16 Ekim 1921: "...Behemehal Türklerle ve behemal kaderimizle işbirliği etmiş olan Kürtlerle meskün olan mahaller..."[69]

* Kazım Karabekir/ 30 Mayıs 1919: "...Vilayeti şarkiye (...) bu vilayetlerimiz kan, din, tarih kardeşi olan Kürt ve Türk'ün namus ve yurtseverliğine emanet bulunduğundan..."[70]

* Kazım Karabekir/ 17 Haziran 1919: "...Vilayeti şarkiyemizdeki ekseriyeti teşkil eden ve Kürt'le Türk'ten meydana gelen..."[71]

* Amasya Görüşmesi/ 22 Ekim 1919: "...Beyannamenin birinci maddesinde Osmanlı Devleti'nin düşünülen ve kabul sınırı Türk ve Kürtlerin oturduğu araziyi kapsadığı..."[72] "...*Kürtlerin serbesti inkişaflarının temin edecek vech ve surette hukuk-u örfiye ve içtimaice mazhar-ı müsaadat olmaları dahi tevcih... (Kürtlerin gelişme serbestîlerini sağlayacak tarz ve surette örfî ve toplumsal hukuka kavuşmaları dahi yerinde görülüp)*..."[73]

* İsmet İnönü/ 31 Mart 1969: "...Milli mücadele esnasında ve Lozan müzakereleri devam ederken, Kürtler umumi olarak Türk camiasında bulundu-

---

[66] Mustafa Kemal, akt. Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Bildirileri, "Hacı Kaya ve Şatzade Mustafa Ağalara Telgraf", s.63.

[67] Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri-II, s.12.

[68] Mustafa Kemal, "Türk Milletini Teşkil Eden Müslüman Öğeler Hakkında", 1 Mayıs 1920, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, I, TTK Basımevi. 1961, s.73-74.

[69] Mustafa Kemal, TBMM Gizli Celse Zabıtları II, s.355.

[70] Kazım Karabekir, İstiklal Harbimiz, s.42.

[71] Cevat Dursunoğlu, "Vilayeti Şarkiye Müdafaa Hukuku Milliye Cemiyeti Erzurum Şubesi'nin 17 Haziran 1919 Tarihli Kongre Raporu", Kazım Karabekir, İstiklal Harbimiz, s.151.

[72] Belgelerle Türk Tarih Dergisi, "Amasya Mülakatı 2. Tutanağı", No:13.

[73] Tarih Vesikaları, Amasya Mülakatı (Görüşmesi) 2. Protokolü...", Yeni Seri, Cilt:1, No:3 (18), Mart 1961.

lar... (...) Lozan'daki konuşmalarımızda, milli davamızı biz Türkler ve Kürtler diye bir millet olarak müdafaa ettik ve kabul ettirdik..."[74]

* Ve İsmet İnönü'nün Lozan'da Türkiye adına okuduğu bildiri: "...TBMM Hükümeti Türklerin olduğu kadar Kürtlerin de hükümetidir... (...) Türk Temsilci Heyeti Dünya Savaşı'na ve bağımsızlık savaşına katılmış Türk ordusunun bütün komutanlarının, yurdun kurtuluşu için Kürt halkının yaptığı hizmetleri ve katlandığı fedakârlıkları saygı ve hayranlıkla belirttiklerini söylemeyi bir ödev bilmektedir... (...) Kürtlerle Türkler tam bir işbirliği içinde çalışmışlardır... (...) Kürt soyu gibi üstün bir soy..."[75]

* Sonra da, orjinalini mahkemeye sunduğum; 'Vilâyeti Şarkiye Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyeti Nizamnamesi...'; 'Vilâyeti Şarkiye Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyeti İlk Toplantı Kararları...'; 'Vilâyeti Şarkiye Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyeti'nin Muhtırası...'; 'Vilâyeti Şarkiye Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyeti Erzurum Şubesi...'; 'Müdafaai Hukuk Cemiyeti Erzurum Şube Kongresi'ne Gizli Rapor...'; 'Müdafaai Hukuk Cemiyeti Erzurum Şube Kongresi'ne Rapor...'; 'Erzurum Kongresi Kararları...'; 'Erzurum Kongresi Beyannamesi...'; 'Sivas Kongresi Nizamnamesi...'; 'Sivas Kongresi Beyannamesi...'; 'Amasya Görüşmesi 2. Protokolü...'; 'TBMM Vekiller Heyeti Kararı...'; 'Meclisi Mebusan Görüşmelerinde Kürt Sorunu...'; 'TBMM Görüşmelerinde Kürt Sorunu...'[76] başlıklı tarihi belgeler...

* Ayrıca bir de; "113 sayfasına tek tek 'çok gizli' damgası vurulmuş olan"[77] ve orijinalin bir örneğini mahkemeye sunduğum belge... '23 ili kapsayan Rapor'da 'dili Kürtçe' olanların bölgelere göre dökümü şöyle sıralanıyor:[78]

---

[74] İsmet İnönü, Ulus Gazetesi, 31 Mart 1969.

[75] İsmet İnönü, Lozan Barış Konferansı, Tutanaklar Belgeler, Takım: 1, Cilt: 1, Kitap: 1, s.348-349.

[76] Akt. Doğu Perinçek, Kemalist Devrim-4: Kurtuluş Savaşı'nda Kürt Politikası, Kaynak Yay., İstanbul, 1999, s.331-343, 361-387.

[77] Kitabın "Sunuş" bölümünde Doğu Perinçek şunları diyor: "Aşiretler Raporu, *2000'e Doğru* dergisinin 13 Aralık 1987 tarihli, 51. sayısında kamuoyuna açıklanmıştı. O zaman Rapor'u sunarken yazdığım "Devletin kısır döngüsü" başlıklı yazısı nedeniyle Fatma Yazıcı ile birlikte "Cumhuriyeti tahkir ve tezyif ettiğimiz" iddiasıyla yargılandık. İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 1988/82 Esas, 1990/33 Karar sayılı ve 23 Şubat 1990 günlü kararıyla "suçun oluşmadığını" saptadı ve aklanmamıza hükmetti.
113 sayfasına tek tek "çok gizli" damgası vurulmuş olan bu Rapor, Doğu ve Güneydoğu bölgelerinden 23 ili kapsıyor. Rapor'un üzerinde devletin hangi makamının hazırladığı yazılı değil. Basıldığı yer ve tarihi de gözleriniz boş yere arıyor. Ancak *2000'e Doğru* dergisi, Rapor'un 1970'li yılların ilk yarısında hazırlandığını saptamıştı.
Bu rapor, aslında Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgesinin toplumsal-ekonomik durumu üzerine araştırma yapanlar için önemli bir kaynaktır. Ülkemizin hâlâ ortaçağ kalıntılarını barındıran özelliklerini ayrıntılarıyla saptanmıştır. Tek tek her aşiretin nüfusu, dili, mezhebi, reisi ya da ileri gelenleri, oturduğu yerler belirtiliyor. Rapora göre Kürtçenin Zaza ve Kurmanç lehçelerini konuşan toplam nüfus, 1.996.972 kişi"dir (Doğu Perinçek, Aşiretler Raporu, Kaynak Yay., İstanbul, Şubat 1998, s.7).

Adıyaman İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Bezik	3.396-9.996	Kürtçe (Kırmanç)
Aslanlar	600	Kürtçe (Kırmanç)
Çetinler	1.700	Kürtçe (Kırmanç)
Kuştepeler	2.500	Kürtçe (Kırmanç)
Topraklar	1.800	Kürtçe (Kırmanç)
Cihanbey	500	Kürtçe (Kırmanç)
Cikkan	1.186	Kürtçe (Zaza)
Culur	2.389	Kürtçe (Kırmanç)
Çerkezan	400	Kürtçe (Zaza)
Dersim	500	Kürtçe (Zaza)
Dirişan	1.866	Kürtçe (Kırmanç, Zaza)
Ferşatan	400	Kürtçe (Zaza)
Mamanlar	250	Kürtçe (Zaza)
Gavuz	4.424	Kürtçe (Kırmanç)
Hacıyanlar	550	Kürtçe (Zaza)
Hacımehmedan	300	Kürtçe (Zaza)
Hıdırı	1.990	Kürtçe (Zaza)
Hıdısor	6.575	Kürtçe (Kırmanç)
İzo	2.318	Kürtçe (Kırmanç)
Karolos	405	Kürtçe (Kırmanç)
Kavi	16.105	Kürtçe (Kırmanç)
Kırvar	630	Kürtçe (Kırmanç)
Kurdan	340	Kürtçe (Zaza)
Melikzadeler	650	Kürtçe (Zaza)
Mukriyan	1.482	Kürtçe (Zaza)
Mirdis	15.762	Kürtçe (Kırmanç, Türkçe)
Pirvan	1.015	Kürtçe (Zaza)
Poliklos	100	Kürtçe (Kırmanç)
Rişvan	23.364	Kürtçe (Kırmanç)
Alişan	289	Kürtçe (Kırmanç)
Avucan	301	Kürtçe (Kırmanç)
Bekiran	1.006	Kürtçe (Kırmanç)
Bişaran	276	Kürtçe (Kırmanç)
Deliyusufan	675	Kürtçe (Kırmanç)
Garinan	654	Kürtçe (Kırmanç)
Gaziyan	303	Kürtçe (Kırmanç)
Geller	305	Kürtçe (Kırmanç)
Hacıali	285	Kürtçe (Kırmanç)
Hacıhüseyin	306	Kürtçe (Kırmanç)
Hacıosman	129	Kürtçe (Kırmanç)

[78] Doğu Perinçek, Aşiretler Raporu, Kaynak Yay., İstanbul, 1998, s.13-351.

Haçmaha	235	Kürtçe (Kırmanç)
Hamkadom	311	Kürtçe (Kırmanç)
H. Dedeler	308	Kürtçe (Kırmanç)
Hasanoğulları	451	Kürtçe (Kırmanç)
Hüsabahan	233	Kürtçe (Kırmanç)
Hüsünan	358	Kürtçe (Kırmanç)
Kalenderon	268	Kürtçe (Kırmanç)
Kalvan	257	Kürtçe (Kırmanç)
Köseuşakları	2.317	Kürtçe (Kırmanç)
Maden	779	Kürtçe (Kırmanç)
Mahuhan	278	Kürtçe (Kırmanç)
Memzaran	409	Kürtçe (Kırmanç)
Meskitan	289	Kürtçe (Kırmanç)
Mullan	700	Kürtçe (Kırmanç)
Murtan	155	Kürtçe (Kırmanç)
Mutan	730	Kürtçe (Kırmanç)
Sığıkan	260	Kürtçe (Kırmanç)
Şigan	242	Kürtçe (Kırmanç)
Şiman	298	Kürtçe (Kırmanç)
Şişan	278	Kürtçe (Kırmanç)
Sürbahan	651	Kürtçe (Kırmanç)
Teşikan	555	Kürtçe (Kırmanç)
Rumyan	1.250	Kürtçe (Kırmanç)
Ziran	560	Kürtçe (Zaza)

Ağrı İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Berjeri	2.650	Kürtçe (Kırmanç)
Celâli	83.445	Kürtçe (Kırmanç)
Başimi	4.550	Kürtçe (Kırmanç)
Bilhikan veya Bilhikanlı	1.400	Kürtçe (Kırmanç)
Bilhikan (Hassasoran) Badilli Kolu	4.200	Kürtçe (Kırmanç)
Bilhikan (Hassasoran) Sadilli Kolu	3.250	Kürtçe (Kırmanç)
Cumukanlı	2.675	Kürtçe (Kırmanç)
Hallesini	3.520	Kürtçe (Kırmanç)
Hallesini	1.250	Kürtçe (Kırmanç)
Halikan (Hindiris) Kolu	400	Kürtçe (Kırmanç)
Halikanlı (Sıpkan-Sipki) Kolu	18.000	Kürtçe (Kırmanç)
Halikanlı (Sıpkan-Sipki) Kolu	10.600	Kürtçe (Kırmanç)
Halikanlı (Sıpkan-Sipki) Kolu	650	Kürtçe (Kırmanç)
Halikanlı (Sipkan-Sayan) Kolu	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Hassasoran	10.000	Kürtçe (Kırmanç)
Hassasoran	1.300	Kürtçe (Kırmanç)
Hassasoran	350	Kürtçe (Kırmanç)

Koran	10.260	Kürtçe (Kırmanç)
Koran (Gelturan-Gelturi Kolu)	700	Kürtçe (Kırmanç)
Koran (Keskoyi Kolu)	950	Kürtçe (Kırmanç)
Sakan	6.590	Kürtçe (Kırmanç)
Sakan veya Şemkan	800	Kürtçe (Kırmanç)
Hasanan	4.900	Kürtçe (Kırmanç)
Berazil veya Barazilli	3.100	Kürtçe (Kırmanç)
Berazil veya Barazilli	1.800	Kürtçe (Kırmanç)
Haydaran veya Haydaranlı-Haydari	56.790	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman	2.575	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman (Bodoyi Kolu)	4.000	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman (Çomoi Kolu)	3.500	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman Kaskan-Amuçeto	1.830	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman (Kaskan-Çetoi) Kolu	500	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman Kaskan Kolu	1.200	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman (Mikail Kolu)	2.510	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman (Mikail Kolu)	630	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman (Kaskan-Nezoi Kolu)	1.450	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman (Kaskan-Nezoi Kolu)	450	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman (Kaskan-Nezoi Kolu)	1.150	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman (Kaskan-Reşoi Kolu)	1.840	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman (Kaskan-Seboi Kolu)	900	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman (Şemsikan Kolu)	3.500	Kürtçe (Kırmanç)
Adamanlı (Deliki Kolu)	870	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman (Deliki Kolu)	300	Kürtçe (Kırmanç)
Adaman (Plakan Kolu)	3.540	Kürtçe (Kırmanç)
Amayi	1.100	Kürtçe (Kırmanç)
Asiyanlı	3.250	Kürtçe (Kırmanç)
Atmaneki (Molla Devsi Kolu)	1.200	Kürtçe (Kırmanç)
Atmaneki (Molla Kalender Kolu)	1.430	Kürtçe (Kırmanç)
Bekoi	275	Kürtçe (Kırmanç)
Beşiranlı	350	Kürtçe (Kırmanç)
Beyler	2.700	Kürtçe (Kırmanç)
Çukuri	1.000	Kürtçe (Kırmanç)
Hamdikan (Kerdizi Kolu)	1.300	Kürtçe (Kırmanç)
Hamdikanlı	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Hamdikanlı Atmaneki	4.270	Kürtçe (Kırmanç)
Hevidi	1.250	Kürtçe (Kırmanç)
İska	900	Kürtçe (Kırmanç)
Merhuri veya Marharan	5.020	Kürtçe (Kırmanç)
Memani veya Memanlı	5.670	Kürtçe (Kırmanç)
Memani veya Memanlı	400	Kürtçe (Kırmanç)
Retkanlı veya Retkan	350	Kürtçe (Kırmanç)
Kumkan (Elyo-Çekaman Kolu)	11.500	Kürtçe (Kırmanç)

Zilan	25.800	Kürtçe (Kırmanç)
Zilan	15.400	Kürtçe (Kırmanç)
Zilan	5.200	Kürtçe (Kırmanç)
Zilan	5.200	Kürtçe (Kırmanç)

Bingöl İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Abdalanlılar	800	Kürtçe (Zaza)
Alikan	300	Kürtçe (Kırmanç)
Arnavutlar	500	Türkçe ve Kürtçe (Kırmanç)
Solhan	1.500	Kürtçe (Zaza)
Az	2.500	Kürtçe (Zaza)
Bayikiler	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Beritanlı	5.000	Kürtçe (Kırmanç)
Bilice veya Biliceliler	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Botiyan	1.800	Kürtçe (Zaza)
Butukan veya Butikanlılar	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Cibiranlı	2.500	Kürtçe (Kırmanç)
Canbekliler	900	Kürtçe (Kırmanç)
Çarımerik veya Çölemerik	1.500	Kürtçe (Zaza)
Çarekli veya Çarekanlı	500	Kürtçe (Zaza)
Gökdere	2.500	Kürtçe (Zaza)
Gresorlular veya Gresoriki	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Hıranlılar	300	Kürtçe (Kırmanç)
Hormek veya Hormekli	6.500	Kürtçe (Zaza, Kırmanç)
Izollular	300	Kürtçe (Kırmanç)
Karabaş veya Karabaşlılar	4.500	Kürtçe (Kırmanç)
Kemanlı	500	Kürtçe (Zaza)
Kimsorlular	1.000	Kürtçe (Zaza)
Kubatlı veya Kubatlılar	3.500	Kürtçe (Kırmanç)
Kureyşan	500	Kürtçe (Zaza)
Lırtik veya Lırtikliler	2.300	Kürtçe (Kırmanç)
Lozanlılar	600	Kürtçe (Zaza)
Maskanlılar	1.500	Kürtçe (Zaza)
Mohalliler veya Mohaliyan	1.200	Kürtçe (Kırmanç)
Nakşan	1.400	Kürtçe (Zaza)
Okçiyanlılar	1.200	Kürtçe (Kırmanç)
Ömeran	1.200	Kürtçe (Zaza)
Poh (Pah)	1.700	Kürtçe (Zaza)
Seter	1.000	Kürtçe (Kırmanç)
Siyakâriler	3.000	Kürtçe (Zaza)
Sevkârlılar	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Süveydi	400	Kürtçe (Zaza)
Şeyhikan	300	Kürtçe (Kırmanç)

Sirnan veya Bekiran	1.800	Kürtçe (Zaza)
Şüküranlılar	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Tavus	7.000	Kürtçe (Zaza)
Verard veya Yamaç	1.800	Kürtçe (Zaza)
Yahkik	3.500	Kürtçe (Zaza)
Zikti	6.000	Kürtçe (Zaza)
Zimtek	3.000	Kürtçe (Kırmanç)

Bitlis İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Alikan	900	Kürtçe (Kırmanç)
Atmakan	800	Kürtçe (Kırmanç)
Duban	1.400	Kürtçe (Kırmanç, Zaza)
Celâli	800	Türkçe, Kürtçe (Kırmanç)
Dımbılan veya Dümbulan	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Duderiyan	250	Kürtçe (Kırmanç)
Hevedan	700	Kürtçe (Kırmanç)
Keşkoliyan	200	Kürtçe (Kırmanç)
Mamediyan	400	Kürtçe (Kırmanç)
Makso	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Muhacir	1.200	Türkçe, Kürtçe (Kırmanç)
Neceman	400	Türkçe, Kürtçe (Kırmanç)
Parsink	1.200	Türkçe, Kürtçe (Kırmanç)
Taplar	1.200	Kürtçe (Kırmanç)
Tarlan	700	Kürtçe (Kırmanç, Zaza)
Velo	1.500	Kürtçe (Kırmanç, Zaza)

Diyarbakır İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Bekirhan	1.800	Kürtçe (Kırmanç)
Bekirhan	300	Kürtçe (Kırmanç)
Bedikan veya Badikan	7.000	Kürtçe (Kırmanç)
Çaruma	1.600	Kürtçe (Kırmanç)
Dodikan	200	Kürtçe (Kırmanç)
Hancuk	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Hasani	200	Kürtçe (Kırmanç)
Hevedan	7.500	Kürtçe (Kırmanç)
Hiyan	3.500	Kürtçe (Kırmanç)
İzol	1.800	Kürtçe (Kırmanç)
İzolan	7.000	Kürtçe (Kırmanç)
Keşan	80	Kürtçe (Kırmanç)
Kulp	10.000	Kürtçe (Kırmanç)
Mendan	550	Kürtçe (Kırmanç)

Narik	5.700	Kürtçe (Kırmanç)
Ömeran	6.000	Kürtçe (Kırmanç)
Ömeri	400	Kürtçe (Kırmanç)
Paşur	9.000	Kürtçe (Kırmanç)
Peçari	100	Kürtçe (Kırmanç)
Şeyhdoda	2.350	Kürtçe (Kırmanç)
Şeyhdoda	4.000	Kürtçe (Kırmanç)
Zaza	75	Kürtçe (Kırmanç)
Zahori	40	Kürtçe (Kırmanç)

Elazığ İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Beritan	3.000	Kürtçe (Zaza)
Genmutlu	4.007	Kürtçe (Kırmanç)
İzoğlu	2.270	Kürtçe (Kırmanç)
Perçikan	4.000	Kürtçe (Kırmanç)
Simikanı Hardi	4.000	Kürtçe (Kırmanç)
Şadıllı	2.873	Kürtçe (Kırmanç)
Zeyve	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Zimtekli	2.902	Kürtçe (Kırmanç)

Erzincan İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Abbas Uşağı	753	Dersim Zazacası
Abdalan	263	Dersim Zazacası
Alanlı	268	Dersim Zazacası
Arili	2.239	Dersim Zazacası
Aşuranlı	1.256	Kürtçe (Kırmanç ve Dersim Zazacası
Balabanlı	1.430	Kürtçe (Kırmanç)
Bal Veya Bal Uşağı	402	Dersim Zazacası
Çarıklı	2.033	Dersim Zazacası
Çerekli	273	Dersim Zazacası
Derviş Cemal	1.955	Dersim Zazacası
Haydaranlı	2.251	Dümbeli Zazacası
Hormekli	2.251	Dümbeli Zazacası
Keçel	838	Dersim Zazacası
Kemanlı	43	Dersim Zazacası
Kievensler	402	Kürtçe (Kırmanç)
Koçkiri	8.711	Kürtçe (Kırmanç)
Komsorlu	447	Kürtçe (Zaza)
Kureyşli	7.260	Kürtçe (Kırmanç ve Dersim Zazacası)
Lolanlı	3.242	Kürtçe (Kırmanç ve Dersim Zazacası)
Mazganlı veya Maskanlı	162	Dersim Zazacası
Menikan	838	Dersim Zazacası

Pulanlı	201	Dersim Zazacası
Putikanlı	4.602	Kürtçe (Kırmanç ve Dersim Zazacası)
Rotanlı	1.256	Kürtçe (Kırmanç ve Dersim Zazacası)
Süleymanlı	441	Kürtçe (Kırmanç, Zaza)
Şadilli	5.301	Kürtçe (Kırmanç, Zaza)
Şeyhhasanlı	1.061	Kürtçe (Kırmanç, Zaza)
Şevelanlı	1.106	Kürtçe (Kırmanç, Zaza)

Erzurum İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Abdalanlı	375	Kürtçe (Kırmanç)
Alanlı	50	Kürtçe (Kırmanç)
Araban	280	Kürtçe (Kırmanç)
Arılı	50	Kürtçe (Zaza)
Balabanlı	1.062	Kürtçe (Zaza)
Barazan	2.500	Kürtçe (Kırmanç)
Barzaniye	1.666	Kürtçe (Kırmanç)
Berazi	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Beruki (Berukan)	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Bezikanlı	1.000	Kürtçe (Kırmanç)
Beyhanlı	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Bihan	1.600	Kürtçe (Zaza)
Bilikan	1.717	Kürtçe (Kırmanç)
Butan	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Cemaldınlı veya Cemadanlı	11.563	Kürtçe (Kırmanç)
Cibranlı	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Çayrek	5.000	Kürtçe (Kırmanç)
Dimilli	2.500	Kürtçe (Kırmanç)
Dilhiran	4.500	Kürtçe (Kırmanç)
Dimikanlı	300	Kürtçe (Kırmanç)
Dimilan	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Dimilyan	300	Kürtçe (Kırmanç)
Hasanan	1.685	Kürtçe (Kırmanç)
Hasani	200	Kürtçe (Kırmanç)
Hıdan	1.300	Kürtçe (Zaza)
Horuncuk veya Hromek	600	Kürtçe (Zaza)
Hoyti	1.000	Kürtçe (Kırmanç)
Karabaş veya Garbaşi	2.384	Kürtçe (Kırmanç)
Kaskan veya Kaskanlı	6.000	Kürtçe (Kırmanç)
Kuruşanlı	213	Kürtçe (Kırmanç)
Lolan	450	Kürtçe (Zaza)
Memani	150	Kürtçe (Kırmanç)
Memilan veya Memikan	250	Kürtçe (Kırmanç)
Momanlı	69	Kürtçe (Kırmanç)

Müşkanlı	100	Kürtçe (Kırmanç)
Pisyanlı	4.560	Kürtçe (Kırmanç)
Pullan	3.020	Kürtçe (Zaza)
Putkan	1.487	Kürtçe (Zaza)
Retkan	3.500	Kürtçe (Kırmanç)
Sefkâni	159	Kürtçe (Kırmanç)
Şadiyen	1.000	Kürtçe (Kırmanç)
Şadilli veya Laloğulları	3.185	Kürtçe (Kırmanç)
Şeyhkan	900	Kürtçe (Kırmanç)
Şıhbizinli	1.414	Kürtçe (Kırmanç)
Zırkan	6.000	Kürtçe (Kırmanç)
Zirikan veya Zerkanlı	4.000	Kürtçe (Kırmanç)

Gaziantep İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	DİLİ
Alâdinli	1.250	Kürtçe (Kırmanç) ve Türkçe
Celikanlı	6.000	Kürtçe (Kırmanç)
Delikanlı	5.500	Kürtçe (Kırmanç)
Rişvan	21.275	Kürtçe (Kırmanç) ve Türkçe
Turnalar	1.775	Kürtçe (Kırmanç) ve Türkçe

Gümüşhane İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Abbasuşağı	86	Kürtçe (Kırmanç)
Abdalanlı	140	Kürtçe (Kırmanç)
Arelli	150	Kürtçe (Kırmanç)
Badıllı	10.844	Kürtçe (Kırmanç)
Butkanlı	272	Kürtçe (Kırmanç)
Hormekli	262	Kürtçe (Kırmanç)
Kureyşan	272	Kürtçe (Kırmanç)
Lolanlı	140	Kürtçe (Zaza)
Şeyhhasanlı	2.140	Kürtçe (Zaza)

Hakkâri İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Dıri	4.600	Kürtçe (Kırmanç)
Dostki	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Ertuş veya Ertuşi, Artuşi	7.000 (toplam) 19.500	Kürtçe (Kırmanç)
Geravi	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Gevdan	3.500	Kürtçe (Kırmanç)
Menkan veya Menhuran	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Gerdi	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Güyan	14.000	Kürtçe (Kırmanç)
Herki	4.000	Kürtçe (Kırmanç)

Humara	1.200	Kürtçe (Kırmanç)
Jirki	3.600	Kürtçe (Kırmanç)
Kaşuri veya Kaşuran	1.900	Kürtçe (Kırmanç)
Oramar	5.000	Kürtçe (Kırmanç)
Pinyaniş	16.000	Kürtçe (Kırmanç)
Selahiye	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Zerzan veya Şemzinan	1.500	Kürtçe (Kırmanç)

Kars İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Ademanlı	-	Kürtçe (Kırmanç)
Azizanlı	-	Kürtçe (Kırmanç)
Azizanlı	-	Kürtçe (Kırmanç)
Azizanlı0	1.186	Kürtçe (Kırmanç)
Badikanlı	784	Kürtçe (Kırmanç)
Badiiyanlı	2.677	Kürtçe (Kırmanç)
Banoki veya Banuki	617	Kürtçe (Kırmanç)
Beboyi veya Bedoyi, Bedoi	842	Kürtçe (Kırmanç)
Bekiranlı	670	Kürtçe (Kırmanç)
Bekiranlı	-	Kürtçe (Kırmanç)
Belhikanlı	-	Kürtçe (Kırmanç)
Bezkanlı	1.378 (toplam) 8.401	Kürtçe (Kırmanç)
Bezkanlı	7.023	Kürtçe (Kırmanç)
Birmiyanlı veya İsmailyanlı	2.295	Kürtçe (Kırmanç)
Burukanlı veya Borikanlı	1.960 (toplam) 6.950	Kürtçe (Kırmanç)
Burukanlı veya Borikanlı	1.326	Kürtçe (Kırmanç)
Burukanlı veya Borikanlı	3.108	Kürtçe (Kırmanç)
Burukanlı veya Borikanlı	556	Kürtçe (Kırmanç)
Celâli	1.548 (toplam) 3.306	Kürtçe (Kırmanç)
Celâli	392	Kürtçe (Kırmanç)
Celâli	1.366	Kürtçe (Kırmanç)
Cemaldin veya Cemaldinli	471 (toplam) 7.516	Kürtçe (Kırmanç)
Cemaldin veya Cemaldinli	4.726	Kürtçe (Kırmanç)
Cemaldin veya Cemaldinli	2.181	Kürtçe (Kırmanç)
Cemaldin veya Cemaldinli	138	Kürtçe (Kırmanç)
Cibranlı	803	Kürtçe (Kırmanç)
Cinihanlı	2.271 (toplam) 7.610	Kürtçe (Zaza)
Cinihanlı	5.339	Kürtçe (Zaza)
Cunikanlı	650 (toplam) 11.447	Kürtçe (Kırmanç)
Cunikanlı	5.612	Kürtçe (Kırmanç)
Cunikanlı	1.672	Kürtçe (Kırmanç)
Cunikanlı	2.937	Kürtçe (Kırmanç)
Cunikanlı	276	Kürtçe (Kırmanç)
Dilhayranlı	898 (toplam) 6.996	Kürtçe (Kırmanç)

Dilhayranlı	2.089	Kürtçe (Kırmanç)
Dilhayranlı	3.311	Kürtçe (Kırmanç)
Dilhayranlı	698	Kürtçe (Kırmanç)
Elya	-	Kürtçe (Kırmanç)
Gaskanlı veya Kaskanlı	3.267 (toplam) 9.799	Kürtçe (Kırmanç)
Gaskanlı veya Kaskanlı	312	Kürtçe (Kırmanç)
Gaskanlı veya Kaskanlı	814	Kürtçe (Kırmanç)
Gaskanlı veya Kaskanlı	5.406	Kürtçe (Kırmanç)
Gavasyani	-	Kürtçe (Kırmanç)
Goranlar veya Guranlar	333 (toplam) 1.115	Kürtçe (Kırmanç)
Goranlar veya Guranlar	782	Kürtçe (Kırmanç)
Hacıyani	833	Kürtçe (Kırmanç)
Halikanlı veya Helikanlı	(toplam) 21.131	Kürtçe (Kırmanç)
Halikanlı veya Helikanlı	1.383	Kürtçe (Kırmanç)
Halikanlı veya Helikanlı	266	Kürtçe (Kırmanç)
Alimenolu	1.504	Kürtçe (Kırmanç)
Aliyanlı	1.164	Kürtçe (Kırmanç)
Geloyi	767	Kürtçe (Kırmanç)
Geloyi	1.714	Kürtçe (Kırmanç)
Gelturanlı	-	Kürtçe (Kırmanç)
Gelturanlı	-	Kürtçe (Kırmanç)
Gelturanlı	5.936	Kürtçe (Kırmanç)
Gelturanlı	5.169	Kürtçe (Kırmanç)
Gelturanlı	814	Kürtçe (Kırmanç)
Gelturanlı	649	Kürtçe (Kırmanç)
Gelturanlı	340	Kürtçe (Kırmanç)
Hındırisi	200	Kürtçe (Kırmanç)
Keskoyi	-	Kürtçe (Kırmanç)
Kotanlı	1.225	Kürtçe (Kırmanç)
Hiloğlu	207	Kürtçe (Kırmanç)
Kalkanlı	-	Kürtçe (Kırmanç)
Kaskiler	224	Kürtçe (Kırmanç)
Keskoyi	-	Kürtçe (Kırmanç)
Koskanlı	1.001 (toplam) 11.452	Kürtçe (Kırmanç)
Koskanlı	10.451	Kürtçe (Kırmanç)
Kurtkanlı	-	Kürtçe (Kırmanç)
Kurtkanlı	-	Kürtçe (Kırmanç)
Malbat	-	Kürtçe (Kırmanç)
Milyanlı	320 (toplam) 2.964	Kürtçe (Kırmanç)
Milyanlı	2.644	Kürtçe (Kırmanç)
Mirdesanlı	1.316	Kürtçe (Kırmanç)
Pirebatlar	22.982 (toplam) 56.582	Kürtçe (Kırmanç)
Pirebatlar	33.600	Kürtçe (Kırmanç)
Retkanlı	2.299 (toplam) 14.587	Kürtçe (Kırmanç)

Retkanlı	2.224	Kürtçe (Kırmanç)
Retkanlı	3.002	Kürtçe (Kırmanç)
Retkanlı	129	Kürtçe (Kırmanç)
Retkanlı	6.485	Kürtçe (Kırmanç)
Retkanlı	448	Kürtçe (Kırmanç)
Sakanlı veya Sakalar	2.826 (toplam)11.003	Kürtçe (Kırmanç)
Sakanlı veya Sakalar	1.099	Kürtçe (Kırmanç)
Gızikanlı	233	Kürtçe (Kırmanç)
Kızılbaşoğlu	586	Kürtçe (Kırmanç)
Kızılbaşoğlu	201	Kürtçe (Kırmanç)
Mametkanlı	190	Kürtçe (Kırmanç)
M•tanlı	2.117	Kürtçe (Kırmanç)
Şemikanlı	2.877	Kürtçe (Kırmanç)
Seydoyanlı	703	Kürtçe (Kırmanç)
Süleymani	712	Kürtçe (Kırmanç)
Şemsikanlı	-	Kürtçe (Kırmanç)
Telfesanlı veya Dalfesliler	351	Kürtçe (Kırmanç)

Malatya İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Atmalı	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Dirijan	1.500	Kürtçe (Kırmanç)

Maraş İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Alhaslı	739 (toplam) 7.260	Kürtçe (Kırmanç)
Alhaslı	2.645	Kürtçe (Kırmanç)
Alhaslı	3.876	Kürtçe (Kırmanç)
Atmalı	1.529 (toplam)19.029	Kürtçe (Kırmanç)
Atmalı	1.832	Kürtçe (Kırmanç)
Atmalı	502	Kürtçe (Kırmanç)
Atmalı	2.773	Kürtçe (Kırmanç)
Atmalı	1.146	Kürtçe (Kırmanç)
Atmalı	1.861	Kürtçe (Kırmanç)
Atmalı	4.638	Kürtçe (Kırmanç)
Atmalı	3.905	Kürtçe (Kırmanç)
Atmalı	834	Kürtçe (Kırmanç)
Avdalan	413	Kürtçe (Kırmanç)
Celikanlı	2.781	Kürtçe (Kırmanç)
Çığrasanlı veya Çığrışanlı	2.058	Kürtçe (Kırmanç)
Çığrasanlı veya Çığrışanlı	4.645	Kürtçe (Kırmanç)
Hıdıran	280	Kürtçe (Kırmanç)
Kılıçlı	1.421	Kürtçe (Kırmanç)
Kılıçlı	5.216	Kürtçe (Kırmanç)

Koçgiri	372	Kürtçe (Kırmanç)
Mahkânlı	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Resulanlı	91	Kürtçe (Kırmanç)
Sinemınli	294 (toplam) 14.928	Kürtçe (Kırmanç)
Sinemınli	279	Kürtçe (Kırmanç)
Sinemınli	2.208	Kürtçe (Kırmanç)
Sinemınli	12.147	Kürtçe (Kırmanç)
Sultankorusu	2.343	Kürtçe (Kırmanç)
Sultankorusu	2.765	Kürtçe (Kırmanç)
Şadillı	1.518	Kürtçe (Kırmanç)
Şadillı	923	Kürtçe (Kırmanç)
Şemsikanlı	9.957	Kürtçe (Kırmanç)
Zelikanlı	822	Kürtçe (Kırmanç)

Mardin İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Abasan veya Abaman	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Allo veya Aliko	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Aylan	700	Kürtçe (Kırmanç)
Barava veya Barafa	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Batiyan veya Batvan	1.200	Kürtçe (Kırmanç)
Batuan veya Batuvan	400	Kürtçe (Kırmanç)
Bereli veya Bereketli	8.000	Kürtçe (Kırmanç)
Bileşki	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Bubelan veya Bübiana	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Cemmokâkı veya Çemkâri	400	Kürtçe (Kırmanç)
Cemnehir	2.500	Kürtçe (Kırmanç)
Çayı	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Çiti	-	Kürtçe (Kırmanç)
Dekkori	500	Kürtçe (Kırmanç)
Dekşuri veya Dekşori	23.067	Kürtçe (Kırmanç) ve Arapça
Dekşuri	12.000	Kürtçe (Kırmanç)
Dekturi		Kürtçe (Kırmanç) Süryanice
Atmanki-Mahmutki	11.500	Kürtçe (Kırmanç) ve Arapça
Delikan	150	Kürtçe (Kırmanç)
Dere veya Dari	100	Kürtçe (Kırmanç)
Deştiguvar	3.500	Kürtçe (Kırmanç)
Diveran	500	Kürtçe (Kırmanç) ve Arapça (özel lehçesi)
Dizveren	200	Kürtçe (Kırmanç) ve Arapça (özel lehçesi)
Düderyan veya Dudıran, Dıdaran	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Dübilan	500	Kürtçe (Kırmanç) ve Arapça
Dümbülhan veya Dümili	7.000	Kürtçe (Kırmanç)
Ermeni ve Varta	300	Kürtçe (Kırmanç), Ermenice, Süryanice
Erolyan	600	Kürtçe (Kırmanç)

Gençoi veya Genco	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Göcikan veya Göcekan	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Habesbeni	10.000	Kürtçe (Kırmanç) ve Arapça (özel lehçesi)
Hasana	500	Kürtçe (Kırmanç)
Hasinan	1.200	Kürtçe (Kırmanç)
Hastat	3.000	Kürtçe (Kırmanç) ve Arapça
Hazuna veya Hasuna	1.000	Kürtçe (Kırmanç)
Helecan veya Helece	16.000	Kürtçe (Kırmanç)
Herikan	267	Kürtçe (Kırmanç)
Herikan	500	Kürtçe (Kırmanç)
Hevirki veya Deksuri	5.000	Kürtçe (Kırmanç)
Hıdıran	800	Kürtçe (Kırmanç)
Hüverki veya Heverki	25.000	Kürtçe (Kırmanç), Arapça, Süryanice
İspirti	1.350	Kürtçe (Kırmanç)
Kalendernan veya Kalenderen	1.000	Kürtçe (Kırmanç)
Kica Hasinan veya Kiçan Hasinan	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Kiçan Veya Kılcan	150	Kürtçe (Kırmanç)
Kicani Hasinan	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Kicani Ömerhan veya Ömerhan	3.500	Kürtçe (Kırmanç)
Kiççani Şemsan	150	Kürtçe (Kırmanç)
Kikan	15.883	Kürtçe (Kırmanç) ve Arapça
Kiki	6.000	Kürtçe (Kırmanç)
Köse	5.000	Kürtçe (Kırmanç) ve Arapça
Lef	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Mahallemi	15.276	Kürtçe (Kırmanç), Arapça, Süryanice
Mahalye	1.000	Kürtçe (Kırmanç)
Mahmudan	1.600	Kürtçe (Kırmanç)
Mazıdağ	15.000	Kürtçe (Kırmanç)
Meman veya Memokan	1.200	Kürtçe (Kırmanç)
Metinan	1.000	Kürtçe (Kırmanç)
Milan	500	Kürtçe (Kırmanç) ve Arapça
Mişkın	1.000	Kürtçe (Kırmanç) ve Arapça
Musa Reşşan	300	Kürtçe (Kırmanç)
Ömergan veya Ömerğan	17.000	Kürtçe (Kırmanç)
Pınarlı	131	Kürtçe (Kırmanç)
Rutan	2.500	Kürtçe (Kırmanç)
Selikan	500	Kürtçe (Kırmanç)
Sofnan veya Safhan	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Sokran	300	Kürtçe (Kırmanç)
Sürgücü	10.000	Kürtçe (Kırmanç) ve Arapça
Şeyhan	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Taşlı veya Daşiyan	5.000	Kürtçe (Kırmanç) ve Arapça
Temikan	200	Kürtçe (Kırmanç)
Teyyanı Kervan	3.000	Kürtçe (Kırmanç)

Teyyani Reşit	500	Kürtçe (Kırmanç)
Yakubi	1.500	Kürtçe (Kırmanç), Arapça
Zahuran	500	Kürtçe (Kırmanç)
Zivikan veya Ziyerkan	1.460	Kürtçe (Kırmanç)

Muş İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Batkan veya Badikan (Kulpular) Batunan	1.695	Kürtçe (Kırmanç)
Bekiran veya Berikan	5.329	Kürtçe (Kırmanç)
Bıdri	4.740	Kürtçe (Kırmanç), Arapça
Bonaki veya Banaki	550	Kürtçe (Kırmanç)
Bozikan veya Sason	1.886	Kürtçe (Kırmanç)
Celali veya Zeylan	2.242	Kürtçe (Kırmanç)
Curanlı veya Cibranlı, Guranlı	13.515	Kürtçe (Kırmanç)
Çeçen	387	Kürtçe (Kırmanç)
Çerekli veya Çeyrekli, Çarekli	1.300	Kürtçe (Kırmanç)
Çukur	3.057	Kürtçe (Kırmanç)
Elmalı	4.644	Kürtçe (Kırmanç)
Halefbey	249	Kürtçe (Kırmanç)
Hasanan veya Hasananlı	20.431	Kürtçe (Kırmanç)
Haydaran veya Haydaranlı	6.771	Kürtçe (Kırmanç)
Heridi	273	Kürtçe (Kırmanç)
Hıyan veya Hıvan	3.867	Kürtçe (Kırmanç)
Hizan veya Raya	756	Kürtçe (Kırmanç)
Huyut veya Kuyut, Beygirler	2.700	Kürtçe (Kırmanç)
Lazgi veya Lezgi	641	Kürtçe (Kırmanç)
Lolan	6.619	Kürtçe (Zaza)
Parsink	2.729	Kürtçe (Kırmanç)
Rektan veya Berkan	1.590	Kürtçe (Kırmanç)
Savdan veya Sevdan	2.775	Kürtçe (Kırmanç)
Top veya Tap	2.133	Kürtçe (Kırmanç)
Zamananağa veya Çuruklu	-	Kürtçe (Kırmanç)

Siirt İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Adiyan veya Atiyan	20.000	Kürtçe (Kırmanç)
Alikan	5.000	Kürtçe (Kırmanç)
Babusi	12.000	Kürtçe (Kırmanç)
Batuvan veya Batuhan	4.000	Kürtçe (Kırmanç)
Belekan	250	Kürtçe (Kırmanç)
Beleki	7.000	Kürtçe (Kırmanç)
Berikan veya Birikan	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Düdiran	2.500	Kürtçe (Kırmanç)
Garza veya Musi	10.000	Kürtçe (Kırmanç), Arapça (Siirt lehçesi)

Gerisan	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Çırrı	2.500	Kürtçe (Zaza)
Davudiyan	2.500	Kürtçe (Kırmanç)
Hacıbayram	11.300	Kürtçe (Kırmanç)
Hiyan	4.500	Kürtçe (Kırmanç)
Keşkolan	300	Kürtçe (Kırmanç)
Kiçan	5.000	Kürtçe (Kırmanç)
Malabini veya Maladibo	1.700	Kürtçe (Kırmanç)
Malaşeref	600	Kürtçe (Kırmanç)
Mehmediyan	2.500	Kürtçe (Kırmanç)
Melefan	700	Kürtçe (Kırmanç), Arapça (Siirt lehçesi)
Musi veya Musan	2.200	Kürtçe (Kırmanç)
Itmankan	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Pencener	9.500	Kürtçe (Kırmanç)
Poran	2.500	Kürtçe (Kırmanç)
Ramıman	9.000	Kürtçe (Kırmanç)
Receban	2.400	Kürtçe (Kırmanç)
Reşkotan	7.500	Kürtçe (Kırmanç)
Sarmi	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Silokan	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Sinikan	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Sınka	1.300	Kürtçe (Kırmanç)
Soran veya Zaran, Suran	1.000	Kürtçe (Kırmanç)
Şakıran	6.000	Kürtçe (Kırmanç)
Şırnak	10.000	Kürtçe (Kırmanç)
Tayan	5.200	Kürtçe (Kırmanç)
Üstirikan	5.000	Kürtçe (Kırmanç)
Yezidi	2.400	Kürtçe (Kırmanç)

Sivas İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Canbeyli	3.215	Kürtçe (Kırmanç), Türkçe
Kırmeşeli	2.788	Kürtçe (Kırmanç), Türkçe
Koçgiri	(toplam) 12.716	Kürtçe (Kırmanç), Türkçe
İbolar	4.800	Kürtçe (Kırmanç), Türkçe
Geriyalar	1.500	Kürtçe (Kırmanç), Türkçe
Sefolar	3.200	Kürtçe (Kırmanç), Türkçe
Sarolar	2.100	Kürtçe (Kırmanç), Türkçe
Balolar	516	Kürtçe (Kırmanç), Türkçe
Lâçinler	600	Kürtçe (Kırmanç), Türkçe
Pevizanlı	793	Kürtçe (Kırmanç)
Şadılı	3.341	Kürtçe (Kırmanç), Türkçe
Zerikan	4.311	Kürtçe (Kırmanç), Türkçe

Tunceli İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Abbasuşağı	3.680	Kürtçe (Zaza)
Abbasuşağı	679	Kürtçe (Zaza)
Alan	1.600	Kürtçe (Zaza)
Arelli	1.650	Kürtçe (Zaza)
Aslanuşağı	2.600	Kürtçe (Zaza)
Aşuranuşağı	500	Kürtçe (Zaza)
Babamansurlu veya Pirsultanlı	1.600	Kürtçe (Zaza)
Bahtiyaruşağı	2.774	Kürtçe (Zaza)
Balabanlı	3.500	Kürtçe (Zaza)
Balçıkhanlı	300	Kürtçe (Zaza)
Baluşağı	450	Kürtçe (Zaza)
Bermazlı	2.446	Kürtçe (Zaza)
Beyituşağı	750	Kürtçe (Zaza)
Bezgeruşağı	1.150	Kürtçe (Zaza)
Çarek veya Çarekli	2.500	Kürtçe (Zaza)
Demenan	1.200	Kürtçe (Zaza)
Ferhatuşağı	2.500	Kürtçe (Zaza)
Haydaranlı	2.000	Kürtçe (Zaza)
Hıran	6.750	Kürtçe (Zaza)
Hizoli veya İzoli	4.771	Kürtçe (Zaza)
Hüzmekliuşağı	350	Kürtçe (Zaza)
Kalanuşağı	950	Kürtçe (Zaza)
Kemanlı	2.000	Kürtçe (Zaza)
Karaballı	3.000	Kürtçe (Zaza)
Karsanlı	2.500	Kürtçe (Zaza)
Keçeliuşağı	700	Kürtçe (Zaza)
Kekektirvan	700	Kürtçe (Zaza)
Kırgan veya Kıranlı	1.250	Kürtçe (Zaza)
Kırganuşağı	2.000	Kürtçe (Zaza)
Koçuşağı	2.500	Kürtçe (Zaza)
Kureyşan veya Kureyşanlı	8.000	Kürtçe (Zaza)
Laçinuşağı	650	Kürtçe (Zaza)
Lolanlı	1.617	Kürtçe (Zaza)
Maksutuşağı	2.500	Kürtçe (Zaza)
Mestanlı veya Mestuşağı	1.500	Kürtçe (Zaza)
Pilvekenli veya Pilvenk	4.500	Kürtçe (Zaza)
Pilvenk veya Silvenk	1.500	Kürtçe (Zaza)
Piranlar veya Piranlı	300	Kürtçe (Zaza)
Rutanlı	250	Kürtçe (Zaza)
Seyitalan	2.000	Kürtçe (Zaza)
Sisanlı	1.000	Kürtçe (Zaza)
Süruşağı veya Süranlı, Sür	1.650	Kürtçe (Zaza)

Sadili	6.908	Kürtçe (Zaza)
Samuşağı	970	Kürtçe (Zaza)
Şavak	2.500	Kürtçe (Zaza)
Şavalanlı	2.520	Kürtçe (Zaza)
Şeyhhasanlı	2.000	Kürtçe (Zaza)
Şıhmahmutlu	800	Kürtçe (Zaza)
Yusufhanlı	750	Kürtçe (Zaza)

Urfa İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Acem	1.000	Kürtçe (Kırmanç), Arapça
Alaaddin veya Aladinli	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Allahverdi	565	Kürtçe (Kırmanç)
Arap veya Tamallı	510	Kürtçe (Kırmanç)
Atmanlı	927	Kürtçe (Kırmanç)
Azıyanlan	500	Kürtçe (Kırmanç)
Badıllı	3.227	Kürtçe (Kırmanç)
Barazlı	347	Kürtçe (Kırmanç)
Baziki	4.537	Kürtçe (Kırmanç)
Berğühan	430	Kürtçe (Kırmanç)
Bezki veya Beziki	6.800	Kürtçe (Kırmanç)
Bıninil veya Binincil, Bınyacıl	2.500	Kürtçe (Kırmanç)
Bucak	7.150	Kürtçe (Zaza)
Canbeyli veya Canbekli	317	Kürtçe (Kırmanç)
Cemallelın veya Cemaldın	560	Kürtçe (Kırmanç)
Çakallı	1.120	Kürtçe (Kırmanç)
Çemikan veya Cemıkan	723	Kürtçe (Kırmanç)
Çuvan	2.117	Kürtçe (Kırmanç)
Delikanlı	700	Kürtçe (Kırmanç)
Demiccil	4.357	Kürtçe (Kırmanç), Arapça
Didanlı	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Dinar	13.750	Kürtçe (Kırmanç)
Divan	351	Kürtçe (Kırmanç)
Dodikan	553	Kürtçe (Kırmanç)
Dügerler	4.584	Kürtçe (Kırmanç)
Gajanlı	350	Kürtçe (Kırmanç)
Haciis veya Önceler	4.000	Kürtçe (Kırmanç), Arapça
Hacı Musa	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Haltanlı	1.500	Kürtçe (Kırmanç), Arapça
Hartavi	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Hıcırekan	1.063	Kürtçe (Kırmanç)
İzol veya İzoller	1.320	Kürtçe (Kırmanç)
Karahan veya Karahanlı	8.000	Kürtçe (Zaza)
Karakeçi	8.410	Kürtçe (Kırmanç)

Karakeçili	4.017	Kürtçe (Kırmanç)
Ketikanlı	2.300	Kürtçe (Kırmanç)
Keşan	2.940	Kürtçe (Kırmanç)
Kıvrar	970	Kürtçe (Zaza)
Kofbınık	3.011	Kürtçe (Kırmanç), Türkçe
Kösan	1.000	Kürtçe (Kırmanç)
Kuran veya Guran	1.373	Kürtçe (Kırmanç)
Kuri veya Guri	243	Kürtçe (Kırmanç)
Kurkanlı veya Burkanlı, Beziki	4.512	Kürtçe (Kırmanç)
Kümraşkan veya Kumaksan, Kumaktan	366	Kürtçe (Kırmanç)
Lebenci	400	Kürtçe (Kırmanç)
Mendan	850	Kürtçe (Kırmanç)
Mersavi	173	Kürtçe (Kırmanç)
Mersjvi	500	Kürtçe (Kırmanç)
Mirdis veya Mürdeslı, Mirdasi	1.928	Kürtçe (Kırmanç)
Mirdesanlı	437	Kürtçe (Kırmanç)
Nasran veya Nasihan	786	Kürtçe (Kırmanç)
Pijanlı veya Bijanlı, Bicanlı	8.463	Kürtçe (Kırmanç)
Reşuan	659	Kürtçe (Kırmanç)
Sabukanlı veya Şebikanlı, Şabirkanlı	1.067	Kürtçe (Kırmanç)
Seydan veya Mesihan	1.067	Kürtçe (Kırmanç)
Sinkan veya Simekan	1.400	Kürtçe (Kırmanç)
Süleymanlar	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Şarkiyan	2.179	Kürtçe (Kırmanç)
Şeddadi	10.000	Kürtçe (Kırmanç)
Şeyhan veya Şıhan, Şıhanlı	7.529	Kürtçe (Kırmanç)
Turkan	3.314	Kürtçe (Kırmanç)
Türkmen	1.752	Kürtçe (Kırmanç)

Van İli Bölgesindeki Aşiretler		
Aşiretin (veya Kabilenin) Adı	Nüfusu	Dili
Adamanlı	13.000	Kürtçe (Kırmanç)
Berikanlı	10.000	Kürtçe (Kırmanç)
Heloi	820	Kürtçe (Kırmanç)
Alan	2.000	Kürtçe (Kırmanç)
Asiyanlı	800	Kürtçe (Kırmanç)
Buriki	15.000	Kürtçe (Kırmanç)
Butan veya Botan	4.500	Kürtçe (Kırmanç)
Geloi ve Ciloi	1.048	Kürtçe (Kırmanç)
Ertosi veya Ertusi	21.400	Kürtçe (Kırmanç)
Ezdınan	500	Kürtçe (Kırmanç)
Hacıdıranlı veya Hacıderli	1.100	Kürtçe (Kırmanç)
Haydaranlı	13.450 (toplam) 21.100	Kürtçe (Kırmanç)
Atmanaki	840	Kürtçe (Kırmanç)

Cilavi	270	Kürtçe (Kırmanç)
Mukuri	6.300	Kürtçe (Kırmanç)
Küresin veya Küresinli	4.700	Kürtçe (Kırmanç), Türkçe
Manhuran	500	Kürtçe (Kırmanç)
Melcyan veya Melleyi	1.100	Kürtçe (Kırmanç)
Memanlı	500	Kürtçe (Kırmanç)
Milan	4.000	Kürtçe (Kırmanç)
Piyanis	1.500	Kürtçe (Kırmanç)
Semsiki veya Şemsikan	2.980	Kürtçe (Kırmanç)
Şidan	1.200	Kürtçe (Kırmanç)
Şikak veya Merziki, Merzikan	3.000	Kürtçe (Kırmanç)
Takuri	2.400	Kürtçe (Kırmanç)

Bir zamanlar Dr. Abdullah Cevdet'in bile, 'İşte bakın ben Kürdüm'[79] dediğini de anımsatarak ekleyeyim: Gerçek durum budur...

Şimdi sorayım: Kürtler bir gerçek ise, bilimin de bir nesnesi olan[80] gerçeğin konuşulması, tartışılması, değerlendirilmesi, üzerine görüş ifade edilmesi, yazı yazılması vb. neden; "*kürt ve türk halkları arasında halkın sınıf, ırk ve bölgesel farklılıklar gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etmek*" olsun? *Bu 'iddia'nın - otoriter olmaktan başka!- rasyonel bir mantığı olabilir mi? Olamaz! Ve ben bu 'mantık'a, 'Hayır!' diyorum...*

V) ÇÖZMEK YERİNE ÜSTÜNÜ ÖRTMEK ÇÖZÜMSÜZLÜKTÜR...

Avni Özgürel'in, "Kürtçe yayın, kurs vs.nin muhafazakâr ölçülerle dahi bakıldığında tehdit oluşturacak yanı yoktur"[81] dediği koordinatlarda Fikret Bila, Tansu Çiller'in 'Kürtçe yayın önerisi'nden söz ederken;[82] "Belçika'nın haftalık Le Vif-L'Express dergisine verdiği demeçte Dışişleri Bakanı İsmail Cem, Türkiye'de Kürt vatandaşlarının dillerini özgürce konuşabildiklerini, kitap, gazete ve radyo yayınları yapabildiklerini, adli çerçevesi olmasa da, Kürtçe televizyon kanallarının bulunduğunu söyledi".[83]

"CHP'nin yeni bir Kürt raporu hazırlığı"ndan söz edilirken;[84] Artık, "*Kürtlerin isimlerini kullanma hakkı var... Yargıtay 4. Hukuk Dairesi Başkanı Bilal*

[79] Abdullah Cevdet, akt. Oktay Akbal, Cumhuriyet, "Kürt Sorununu Anlamak", 24 Şubat 2000, s.2.

[80] Kanımca da, "Bilim insanlığın hizmetinde olmalıdır ve bilim insanı bunun temin edildiği bir düzenden yana olmalıdır. Doğayı, yani hayatı bütünüyle kavrayabilmek için, bilimin insanlık yararına kullanımını temin etmek için ve insanlık düşmanı onursuzluklara alet edilmemek için bilim insanı siyasetle kıyısından köşesinden değil, tam merkezinden ilişkiye geçmelidir" (Yücel Ortaç, Sol Dergisi, "Bilim ve Siyaset Üzerine", No: 73, 11 Şubat 2000, s.46-47).

[81] Avni Özgürel, Radikal, "Ordu ve Terörün Gündemi", 25 Eylül 1999, s.9.

[82] Fikret Bila, Milliyet, "Çiller'den Kürtçe Yayın Önerisi", 5 Mart 2000, s.14.

[83] Yeni Binyıl, 11 Mart 2000, s.12.

[84] Cumhuriyet, 13 Ekim 1999, s.4.

Kartal, 'Karar kesindir. Bütün alt mahkemeleri bağlar. Bu karara göre her Kürt vatandaş çocuğuna istediği Kürtçe ismi verebilir' dedi".[85] "Yargıtay'ın Kürtçe isimlere izin veren kararını hukukçular olumlu buldular".[86]

Anımsayın: "Süleyman Demirel, 1991'de başbakanlık koltuğuna oturur oturmaz Diyarbakır'a gitti ve dedi ki: 'Kürt kimliği diyoruz. Artık buna karşı çıkmak mümkün değil. Türkiye Kürt realitesini tanımak zorunda; artık 'Sen Kürt değilsin Türksün, Orta Asya'dan beraber yola çıktık, dillerimiz yolda değişti' falan diyemeyiz".[87]

'Kürt Realitesi'yle birlikte yaşamayı; hem de ÖDP Genel Başkan Yardımcısı Saruhan Oluç'un, 'ÖDP Ne Diyor?' başlıklı yazısında ifade ettiği gibi: "ÖDP, demokratik bir çözümün, diyalog yoluyla ve demokratik zeminde, kardeşçe ve eşit koşullarda bir arada yaşama temelleri üzerinde yükselebileceğine işaret ediyor. ÖDP, sorunu Avrupa ya da Amerika'da değil, Türkiye'de tartışmanın, toplumu bu tartışmaya dahil etmenin ve farklılıkları meşru kabul eden yasal düzenlemelerin yapılmasının zamanı olduğunu düşünüyor".[88]

Bu noktada Prof. Mustafa Erdoğan'ın belirttiği gibi, "Kültürel kimlik devlet veya başka bir grup tarafından sağlanacak bir şey olmayıp, bireysel bir durum ve tercihtir"[89] gerçeğinin kavranması gerekiyor... Çünkü, Aslı Erdoğan'ın deyişiyle, "*Öteki'nin tanınmaması, dilsizleştirilmesi, reddedilmesi, nesneleştirilmesi üzerine kurulmuş her ilişki bir tahakküm ilişkisidir ve kaçınılmaz biçimde zulüm içerir... Kendini toplumun üzerinde gören, dokunulamaz, sorgulanamaz, kutsal ilan eden devlet, şiddeti tekeline alır, bireylerin ve toplulukların haklarını sistematik biçimde çiğner. Bu hakları peşinen reddetmek, taleplere karşı uygulanan şiddeti meşru kılar...*"[90]

VI) ÖZETLE

Fyador Mihayloviç Dostoyevski'nin, 'İnsancıklar'ındaki, 'Yeraltından Notlar'ındaki, 'Öteki'sindeki, 'Ecinniler'indeki, 'Suç ve Ceza'sındaki acının, ihanetin, aşkın, dışlanmışlığın, umudun, korkunun yaşandığı ülkemizde DGM'ler ve 312[91]

---

[85] Özgür Bakış, 11 Mart 2000, s.6.

[86] Ali Er, Cumhuriyet, 6 Mart 2000, s.9) (*Bkz. 6 Mart 2000 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin 9. sayfasındaki haber*).

[87] Akt. Şahin Alpay, Milliyet, "Papa'nın Kürtçesi", 29 Aralık 1998, s.20.

[88] Saruhan Oluç, Özgür Bakış, "ÖDP Ne Diyor?", 31 Temmuz 1999, s.2.

[89] Mustafa Erdoğan, Anayasal Demokrasi, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1999, s.184.

[90] Aslı Erdoğan, Radikal, "Diyorlar...", 29 Şubat 2000, s.4.

[91] DİE'nin son verilerine göre TCK'nin "suç işlemeye tahrik" suçunu düzenleyen 311 ve 312'inci maddelerine aykırı davrandıkları gerekçesiyle 1997 yılında DGM'lerde toplam 676 dava karara bağlandı. 555 davada mahkûmiyet, 78'inde de beraat kararı alan DGM'ler de 4 dava düşerken, 92 dava hakkında da yetkisizlik kararı alındı... Yine TCK'nin bu iki maddesinden ötürü 1993 yılı ve öncesinde 17; 1994'de 58, 1995'te 147 ve 1996'da ise 181 dava açıldı...

defalarca tartışıldı;[92] *tartışılmaya devam ediyor. Bu tartışmalara, şimdilik girecek değilim; sadece A.S. Neil'in işaret ettiği, "Özgür ve bilinçli insanların yaratılması için"*[93] *bu tür önlemlerin tarihsel gelişimi engelleyemeyeceğini belirtip; Avrupa İnsan Hakları Divanı'nın, 1976 Handyside/İngiltere Kararı'nda denenleri anımsatmakla yetineceğim: "Düşünceyi açıklama özgürlüğü demokratik toplumun önemli temellerinden birini, bu toplumun ve her insanın gelişiminin temel koşullarını oluşturur. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesi, 2. Fıkradaki koşullara tabi olarak, yalnız uygun ve iyi olarak düşünülen veya zararsız veya önemsiz sayılabilecek haber ve düşünceler için değil, aynı zamanda devleti veya toplumun bir bölümünü şok eden, gücendiren veya rahatsız eden düşünce ve haberler için de geçerlidir ve uygulanmalıdır. Bunlar çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirli olmanın gerekleri olup, bu özellikler olmadan herhangi bir demokratik toplum düşünülemez".*[94]

Soru(n)ların, yasakçı yasalarla çözülebileceğine inanmıyorum: Sözümü söyleyeceğiz. İnsanın en doğal hakkı olan söz söyleme hakkından vazgeçmeyeceğiz... "Söz nedir mi diyorsunuz?/ Varlıklar üzre/ Değişe değişendir/ Varlıklar üzre/ Başka bir görülür O/ Ağacın özsuyudur söz/ ki çiçeğe dönüştürüverir birdenbire.../ Yalnızlığın sessizliği büyürken (...) İnsanın iç gölgesidir söz/ Önünde/ Düşüveren"![95]

Bu nedenle yasaksız söz söylemekten vazgeçmemek çok önemlidir. Çünkü romanlarındaki kişi(lik)leri sürekli tartıştıran Dostoyevski'nin kahramanları itiraz edip; yalnız başlarına kaldıkları zaman bile kendileriyle tartışırken, sözlerini her koşulda söylerler, diyetini öderler... Bu nedenle de Dostoyevski'nin, 'Yeraltından Notlar'ında belirtiği gibi, 'Acı insanı sevgiye götürür'. Dostoyevski'nin diyeti ödenmiş acısı, acıdan zevk alma değildir; insanlığın ortak acılarıdır... Bu bab'da da 'nesneye kendi adıyla seslenmek suç' ise ve bundan ötürü 'cezalandırılmam' gerekiyor ise ve bu kez de acı çekme sırası bende ise, yapılacak bir şey yok... Nesneye adıyla seslenmekten daha doğru ve kaçınılamaz ne olabilir ki?

Tarihe, bilime, gerçeklere; her özgür düşünceli aktif yurttaş gibi aşkla inanıyorum... Cezmi Ersöz'ün ifadesiyle, "Aşk yoksa hayat hep bir akşamın oluşu gibi-

---

[92] İsmet Berkan, Radikal, "Şu 312 Meselesi", 26 Mart 1999, s.3; Demir Özok, Cumhuriyet, "DGM'ler ve Hukuk Devleti", 26 Mart 1999, s.2; İsmet Berkan, Radikal, "312 Ayıbına Neşter", 12 Mart 2000, s.3; İsmet Berkan, Radikal, "312 Tartışması: Yakın ve Açık Tehlike", 13 Mart 2000, s.3; İsmet Berkan, Radikal, "Çetrefil Bir Mesele: 312", 15 Mart 2000, s.3; İsmet Berkan, Radikal, "Kendi Mezarcılarının Müttefiki", 16 Mart 2000, s.3; ayrıca, "TCK 312'nin özgürlüğün önünde engel olduğu"nu belirten Yargıtay Başkanı Sami Selçuk, "312 kalkmalı" (Yeni Binyıl, 13 Mart 2000, s.13). Başbakan Bülent Ecevit de, "312 değişecek" (Yeni Binyıl, 12 Mart 2000, s.1) diyor.

[93] A.S. Neil, Özgürlük Okulu/Summerhill, çev. Nilgün Sarman, Payel Yay., 1999.

[94] Akt. Adnan Keskin, Radikal, "Herkes İçin Özgürlük", 21 Mart 2000, s.7.

[95] Fazıl Hüsnü Dağlarca, "İçindekiyle Yansımak", İlk Yapıtlarıyla 50 Yıl Sonrakiler, Dağlarca Dizisi: 8, Doğan Kitapları.

dir"[96] gerçeğine, asla sırt çevrilmemesi gerekliliğini savunuyorum... Çünkü BM Geliştirme Merkezi verilerine göre: Dünyanın en zengin üç patronunun (85 milyar dolarlık Bill Gates, 40 milyar dolarlık Paul Allen ve 31 milyar dolarlık Warren Buffet) 48 Güney ülkesine eşit servete el koyduğu... ABD'lilerin serveti %102 artırırken; Afrika'da her çocuktan biri 5 yaşına gelmeden açlıktan öldüğü... En zengin 225 çokuluslu şirket sahibinin gelirinin Afrika'nın GSMH'nı aştığı... Güney ülkelerinde içme suyu kirliliğinden her yıl 3 milyon çocuğun öldüğü... Dünyada en üst gelir seviyesindeki %20'lik Kuzeyli nüfusun dünya gelirinin %83'üne el koyarken, en yoksul %20'lik nüfus dilimi toplam gelirlerin %1,5 ile yaşamaya çalıştığı... Dünyadaki işgücünün %8'i çocukların oluşturduğu ve hiçbir sosyal güvenliği olmadan 700 milyon insanın kayıtdışı çalıştırıldığı... Dünyadaki 1 milyar 200 milyon insan 'mutlak yoksulluk sınırı' altında yaşamak zorunda bırakıldığı... Eski Sovyetler'in %80'inin, Polonya'nın %50'sinin yoksulluk sınırı altında can çekiştiği[97] vahşet tablosunu yaratan küresel kapitalizm karşısında; "Sosyalizm, insanların kendilerini yabancılaşmaktan kurtarmak ve insanların gerçek anlamda insani bir öze dönmelerini sağlamak demektir". Bunun içindir ki, "İnsanlar kendi tarihlerinin hem birer yazarı, ama aynı anda, birer oyuncularıdırlar" [98] diyen bir sosyalist olarak İsmet Özel'in dizelerinde ifade ettiği gibi düşünüyorum: "Bize ne başkasının ölümünden demeyiz./ Çünkü başka insanların ölümü,/ en gizli mesleğidir hepimizin,/ başka ölümler çeker bizi/ ve bazen başkaları ölüm çeker bizim için./ Ölümle şaka olmaz diyenler,/ kıyasıya yanıldılar bu çağda./ Taksitle Ölüm diye/ bir roman yazıldı artık./ Önce Öl,/ Sonra Öde denilmek suretiyle".

Bunun içindir ki, *'Hayır'ın evet'ten önce geldiği kesitte'*[99] *söylenmesi gereken sözü söylemekten geri duramam ve durmayacağım da... 'Hayır evet'ten önce gelir' diyen bir 'sanık' olarak, şimdi de ben sorayım: 'Yasakçı' zihniyet ve bu zihniyetin yaslandığı korkular, bu ülkede hoşgörüsüzlük ve boğazlaşma ortamını körüklemekten başka ne işe yaradı?*

Yineleyeyim; 'suçlamalar'ı reddediyorum; ancak düşüncelerim, söylediklerim ve yazdıklarım 'suç' sayılıyor ise, bu 'suç'u onurla taşımaya hazır olduğumu mahkemenizin huzurunda beyan ediyorum.

Diyeceklerim şimdilik bu kadar... Gereğini bilginize saygılarımla sunarım.

---

[96] Cezmi Ersöz, Hayallerini Yak Evi Isıt, Çınar Yay., 1998.

[97] Hürriyet, 17 Mart 2000, Avr. Baskısı, s.13.

[98] K. Marx.

[99] Bilinir: 1945'te Picasso'nun kendisine, "Hayır evet'ten önce gelir" dediğini aktaran Garaudy, "O bir kavgadır" derdi... Yine bilinir ki; İspanya iç savaşında öldürülen kadın ve çocukları resmettiği "Guernica" tablosu bunun en güzel örneğidir; ve hayatı, özgürlüğü savunmaktadır...

'TCK 312, VD'LERİYLE EGEMEN İRADE...'*

TEMEL DEMİRER

Adana DGM Cumhuriyet Savcısı Semih Üreten imzalı, 1999/800 Hazırlık, 1999/511 Esas, 1999/558 No'lu ve 28 Aralık 1999 tarihli iddianamenin, 'SUÇ: KAPALI TAHRİK' 'iddiası'yla yargılanmam sürüyor.

23 Mart 2000 tarihli celsede iddianameye karşı ön savunmamı, 'Her soru(n), aslında bir yanıttır' vurgusuyla sunmuştum. Bu celsede de, iddianameye ilişkin görüş ve değerlendirmelerimi sunmayı -Hatuey'in kararlılığıyla-[1] sürdüreceğim.

I) DÜŞÜNCEYİ AÇIKLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ

"İnsan kendi gerçeğinden başka bir şey olamaz."[2]

"Aydın devlete göre pozisyon almaz"[3] inancıyla düşünceyi açıklama ve örgütlenme özgürlüğünü savunanlardan biri olarak, egemen düşünce karşısında 'şeytanın avukatlığı'nı yaptığımın bilincindeyim... Bunu yaparken hiçbir özel beklenti, amaç ve çıkarım yok![4] Ancak tutumumun; savunduğum özgürlükçü eşitlik ütopyası için sorumluluğumun 'olmazsa olmaz'ı olduğunun altını özenle çiziyorum! Kaldı ki bu tutum içinde olmaklığım da 'yalnız' değil...

"Mazlum-Der'in Türkiye İnsan Hakları Raporu'nda 1999'da düşünceye 472 yıl 5 ay hapis ve 65 milyar lira para cezası[5] verildiğinin açıklandı"ğı;[6] Sınır Tanı-

---

* Adana DGM Başkanlığı'na 1999/511 ve 18 Mayıs 2000 tarihli Savunma -II.

[1] Bundan 500 yıl kadar önce İspanyol sömürgecilerin gerçek yüzleri açığa çıkınca yerli halkı direnişe çağıran Kübalı yerli Hatuey, tutuklanıp Engizisyon Mahkemesi tarafından diri diri yakılmaya mahkûm edilerek, direğe bağlanıp ayağının altındaki odunlar tam tutuşacakken bir Katolik papaz, Hatuey yaklaşıp, "Hıristiyanlığı kabul et ve günah çıkar, cennete gidersin, yoksa yerin cehennemdir" demiş. Bunu üzerine sormuş Hatuey, "Şu cennet dediğin yerde İspanyollar var mı?" Papaz, "Olmaz olur mu, tövbe edenler hep orada" deyince; "Ben cennete değil cehenneme gideceğim" demiş Hatuey!

[2] P. Eluard.

[3] Mehmet Altan, Milliyet, 10 Nisan 2000, s.16.

[4] "Ataerkil bir zihniyetin, merkeziyetçi bir siyasi yapının egemen olduğu bir düzeyde, 'fikir ve çıkar' arasındaki ölümcül çelişki pek kolay aşılamıyor. Çıkarın, fikir aracı hâline getirilmesinin önünde pek durulamıyor" (Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Toplum ve Siyaset", 18 Mart 2000, s.5).

[5] Bak: Etyen Mahçupyan, Radikal, "Düşünce ve İftira Özgürlüğü", 23 Nisan 2000, s.9; Oral Çalışlar, Cumhuriyet, "İnsan Hakları ve Sol", 15 Nisan 2000, s.4; Aslı Erdoğan, Radikal, "Düşünce, İfade, Özgürlük vb.", 2 Mayıs 2000, s.4; Celal Başlangıç, Radikal, "Düşünce Yine DGM'ye Düştü!", 29 Nisan 2000, s.19.

[6] Kezban Ekişi, Yeni Şafak, 20 Nisan 2000, s.12.

mayan Gazeteciler Örgütünün 'Dünya Basın Özgürlüğü 2000' Raporunda "Özgürlüklerin ihlâl edildiği coğrafya" olarak söz edildiği;[7] ve "Sadece 1999'un Haziran ayında ifade özgürlüğüne ilişkin 13 AİHM davasından 11'ini kaybeden"[8] Türkiye'de hâlâ kitaplar yasaklanıp, insanlar düşüncelerinden ötürü içeri atılsa da;[9] düşünceyi açıklama özgürlüğü mücadelesi luz kesmeden sürüyor...

Örnek mi? "Aydınların DGM nöbeti sürüyor! Farklı görüşlerden 1.278 aydın, 1995'ten beri 'suçlu' bulunan bir kitabın yayıncısı olarak kendilerini DGM'ye ihbar ediyor ve yargılanıyor"![10] Kamuoyunun yakından tanıdığı 23 kişi, yasaklanan 1 kitap ve 60 makaleyi içeren 'Düşünceye Özgürlük 2000' kitabına imza atarak, kendilerini İstanbul DGM Başsavcılığı'na ihbar etti. Aralarında Yılmaz Erdoğan, Lale Mansur, Prof. Dr. Ali Nesin, Perihan Mağden, Hüsnü Öndül, Yılmaz Ensaroğlu, Siyami Erdem, Salim Uslu'nun da bulunduğu 23 yazar, gazeteci, sanatçı, bilim insanı ve sivil toplum örgütü temsilcisi, daha önce mahkemelerce 'suç' unsuru taşıdığı iddia edilerek yasaklanan 1 kitap ve 60 makaleyi içeren 'Düşünceye Özgürlük 2000' kitabına imza atarak, kendilerini İstanbul DGM Başsavcılığı'na ihbar etti. Gazeteci yazar Abdurrahman Dilipak, Tomris Özden ve Uluslararası Af Örgütü İsviçre seksiyonundan Andrea Tray da DGM'ye giderek, imzacılara destek verdi. Düşünceyi ifade özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırılmasını isteyen aydınlar, bir kez daha harekete geçti. Çeşitli mahkemelerce suç unsuru taşıdığı öne sürülerek yayıncı ve yazarları hakkında davalar açılan 1 kitap ile 60 makaleden oluşan 256 sayfalık 'Düşünceye Özgürlük 2000' adlı kitaba, 23 aydın imza atarak, yayıncılığını üstlendi.[11]

Düşünceyi ifade özgürlüğü üzerindeki despotik baskı ve önlemleri savunmanın giderek güçleştiği Türkiye'de Yayıncılar Birliği'nin Yayınlama Özgürlüğü Komitesi Raporu; "Biz, insanlarımızın yazma, yaratma, bunları insanlara iletme ve insanların da bunları edinip okuma özgürlüklerine getirilen her türlü kısıtlamanın kaldırılmasından yanayız. Ne yazık ki, hâlen yaşadığımız sorunların ana kaynağı olan 1980 askeri darbesinin ve onun getirdiği yasal düzenlemelerin sonuçları aradan yirmi yıl geçmesine karşın kaldırılamıyor. Düşünceyi kısıtlayan temel maddeler, ya bu dönemde getirildi, ya da bu dönemde son derece katı kalıplara sokularak ağırlaştırıldılar. 1980'in ağır yükü ne yazık ki, hâlâ kaldırılamıyor" vurgusuyla şu talepleri dillendiriyor: "Öncelikle düşünce ve ifa-

---

[7] Radikal, 3 Mayıs 2000, s.19.
[8] Yavuz Baydar, Milliyet, "Ne Kırmızı Ne Yeşil", 20 Mart 2000, s.20.
[9] Bak: Doğan Hızlan, Hürriyet, "Hâlâ mı Kitap Yasaklama", 12 Nisan 2000, s.25; Oral Çalışlar, Cumhuriyet, "Yılmaz Odabaşı Hapiste", 3 Mayıs 2000, s.4.
[10] M. Enis Tayman, Yeni Binyıl, 5 Mayıs 2000, s.3.
[11] Özgür Bakış, "Aydınlar 'suç' işledi!", 18 Nisan 2000 s.9.

de özgürlüğünü kısıtlayan Terörle Mücadele Yasası'nın 6, 7, 8. maddeleri, Türk Ceza Yasası'nın 158, 159, 175, 312, 426 ve 427. maddeleri, Muzır Yasası ve 5816 sayılı Yasa, ya kaldırılmalı ya da hiçbir değer yargısı, ideolojik tavır ve önyargıya olanak bırakmadan düzenlenerek, düşünceyi ifade özgürlüğünü kısıtlamaları engellenmelidir... TCK'nin 169. maddesi (örgüte yardım ve yataklık suçlaması) gibi, basın ve yayıncılığı ilgilendirmeyen maddelerin zorlama yorumlarla, yayın çalışmalarından dolayı uygulanmasına son verilmelidir".[12]

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) Başkanı Nail Güreli, "Düşünce özgürlüğünün önündeki engeller kaldırılmalıdır";[13] ya da tekrar içeri alınan 312 mağduru Akın Birdal, "Hep söylüyoruz: Düşünce özgürlüğü demokrasinin olmazsa olmazını oluşturur. Bana göre Türkiye'nin ekonomik, toplumsal ve kültürel geriliğinin asıl nedeni düşünce ve yaratma özgürlüğünün serbest kullanılmamasının, insanların özgürce konuşamaması, düşünememesi ve yaratamamasının sonucudur";[14] veya Şahin Alpay, *"İfade özgürlüğü demokrasi için vazgeçilmezdir; bütün özgürlüklerin anasıdır. Sadece olumlu, hoşa giden fikirleri kapsamaz; devleti ya da toplumu rahatsız edici, kabul edilmez bulunan fikirleri de içerir"*[15] derken; Bülent Tanör de ekliyor: "Özgürlükler konusunda iki önemli konu var. Birincisi, Terörle Mücadele Kanunu madde 8, 'Bölücü Propaganda' başlığı altında her türlü fikri yasaklıyor. Bir sürü insan bu yüzden sürünüyor. Bu madde kaldırılmalı, korkmamalı. İkincisi, Kürt kökenli vatandaşlarımızın bu sisteme bir entegrasyon sorunu var. Türkiye bunları itmek için her şeyi yapmış. Bu mesele sırf kendi dillerinde televizyon meselesi falan değil. Şimdi 'Ayrılıkçı propagandayı serbest mi bırakacağız?' diyeceksiniz bana. Evet, serbest bırakacağız. Ayrılıkçı fikir, bir fikirdir. Demokrasi içinde cevabı bulunur, karşı çıkarız. Zaten silaha başvurma, teşvik, tahrik gibi fiiller suç. Bunlara dokunmuyorum. Ama soyut fikri cezalandıran hükümler kaldırılmalı. Maliyeti sanıldığı kadar yüksek değil bunun, diğer maddeler var.

Şeriatçı fikri de yasaklamamak lazım. 163'ün kaldırılmış olması yerindedir. Ama bakın, ayrılıkçı fikir serbest bırakılmalı ama ayrılıkçı parti, şeriatçı parti yasakları sürdürülmeli, bu yasaklar normaldir. Bunlar Nazi partisi gibidir. Demokrasi kendisini bunlara karşı korumalıdır. Ama sistem, Kürt ve İslâmi kimlikli partilere hayat hakkı tanımalıdır. Bu bir kültürel kimliktir, renktir. Türkiye Müslüman kimlikli, özlemli insanların da olduğu bir ülkedir. Bir siyasi parti de

[12] Özgür Bakış, "12 Eylül'den 2000'e Yasaklar", 19 Nisan 2000, s.2.
[13] Nail Güreli, Evrensel, 13 Nisan 2000, s.2.
[14] Akın Birdal, Özgür Bakış, 16 Mart 2000, s.5.
[15] Şahin Alpay, Milliyet, "69 ve 312", 1 Nisan 2000, s.22.

bu kimlikleri biraz daha ön planda gösterebilir. Bu ayrılıkçılık demek değil. Türkiye bunlara izin verebilecek olgunluğa, özgüvene kavuşmuştur. Türkiye bölünmez. Öcalan bile 'ayrılıkçıyım' diyemiyor artık. Ayrılıkçılığın propagandasını kim yapacak? Hem bırakalım yapsınlar yapacak olanlar. Öcalan bırakın ayrılıkçılığı, 'federasyonu özerkliği, savunmuyorum' diyor. Hatta 'Türkiye demokratik bir ülkedir, tek eksiğimiz kültürel haklardır' diyor. Biz bu kadarını söyleyemiyoruz. Hayır, Kürt vatandaşlarımızın keşke tek eksiği bundan ibaret olsaydı.

Terörle Mücadele Kanunu'nun 8. maddesi Kürt sorununu yakından ilgilendiriyor. Hepimizi ve Kürt kökenli vatandaşlarımızı daha yakından ilgilendiren bir diğer konu da Siyasi Partiler Kanunu. Madde 81, 'Siyasi partiler ülkede Türk dilinden başka diller, Türk kültüründen başka kültürler olduğunu ileri süremezler, bunların korunmasını, geliştirilmesini hedef alamazlar' diyor. Bu yüzden Türkiye'de bugüne kadar on iki kadar parti kapatıldı. Kanun zaten diğer maddeleriyle ayrılıkçılığı, terör örgütü propagandasını, etnik temelli partileşmeyi yasaklıyor. Bu maddede yasaklanan ise bir kültür mensubiyetini, aidiyetini ileri sürmek ki, bu en insani haktır".[16]

Devlet kuran CHP'nin dahi, 'Düşünce suç olamaz'[17] dediği koordinatlarda bilmeyen yok: "312. madde dolayısıyla Türkiye'de fikir özgürlüğü konusundaki kısıtlamalar her zamankinden daha yoğun tartışılıyor. *İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin din ve vicdan özgürlüğüyle ilgili 18. ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddelerinde geçen fikir (thought) özgürlüğü, özü itibariyle insan kafasının içiyle ilgili olduğundan, engizisyon ya da faşist, komünist veya teokrasi gibi totaliter rejimlerin dışında, denetlenmesi bile düşünülemeyecek bir özgürlüktür... Buna karşılık, bildirinin 19. ve sözleşmenin 10. maddelerindeki ifade özgürlüğüyle birlikte zikredilen fikir (opinion) özgürlüğü ise siyasi nitelikte de olabileceğinden, 'görüş' özgürlüğü olarak da anlaşılabilir.* (...) Türkiye'de Terörle Mücadele Kanunu'nun 8. Maddesiyle, TCK 312. maddeyi kısıtlama amacıyla kullanıyor".[18] *Ancak, tüm önlem ve baskılara karşın bir sonuç alınamıyor. Yani düşünceyi ifade özgürlüğü engellenemiyor... Çünkü özgürlükler karşısında "Toplumsal mühendislikle yasak koysanız da koymasanız da fazla fark etmez".*[19]

Bu noktada "Düşünceyi açıklama özgürlüğünü cezalandıran yasalarda yapılacak pansuman iyileştirmelerini yetersiz gören Avrupa İnsan Hakları Divanı, şok

---

[16] Bülent Tanör, Radikal, "Ayrılıkçı Fikirler Serbest Olsun", 7 Şubat 2000, s.6.
[17] Cumhuriyet, 27 Mart 2000, s.7.
[18] Gündüz Aktan, Radikal, "Fikir Özgürlüğü", 20 Mart 2000, s.11.
[19] Gündüz Aktan, Radikal, "Hukuk ve toplum mühendisliği", 18 Mart 2000, s.11.

eden düşüncelere karşı da özgürlük istiyor"ken;[20] (AİHM) yargıcı Dr. Rıza Türkmen, 'Özgürlükler genişletilmeli';[21] ya da AİHM Başkanı Luzius Wildhaber, 'Özgürlükler demokrasinin dokusudur';[22] veya TC'nin 'asli müttefiki' ABD'nin[23] Ankara Büyükelçisi Mark Parris, "En üstün siyasal değer ifade özgürlüğüdür"[24] derken *yıllar öncesinden Yargıç Oliver Wendell, 1929'da şöyle haykırıyor: "Anayasa'daki ilkeler arasında diğerlerine nazaran en fazla riayet edilmesi gereken birisi varsa o da düşünce özgürlüğü ilkesidir; yalnızca bizimle aynı fikri paylaşanlar için değil, fakat nefret ettiğimiz fikirler için de düşünce özgürlüğüdür gereken..."*[25]

Düşünceyi açıklama ve örgütlenme özgürlüğü; bütün diğer özgürlüklerle birlikte Türkiye'nin acil ve ertelenemez ihtiyacıdır. Örneğin bu konuda *eski Anayasa Mahkemesi Başkanı ve yeni Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer şunları ifade ediyor: "Temel hak ve özgürlükler ve özellikle düşünceyi açıklama özgürlüğü için Anayasa ve yasalarda öngörülen sınırlama ve yasakların çoğu, çağdaş demokrasilerde genellikle kabul gören ilkelerle bağdaşmadığı gibi, bu sınırlamalar ve yasaklar; özgürlüklerin evrensel standartlarda kullanılmasını da engellemektedir.* Türkiye insan hakları konusunda evrensel normlara uyum sağlamak için Anayasa ve yasalarda gerekli değişiklikleri yapmak zorundadır".[26] "Hukuk evrenseldir... Herkes eşittir... Özgürlükler sınırlandırılamaz... Yargı bağımsız olmalıdır... 12 Eylül sorgulanmalıdır.[27] Genellik ilkesi şarttır..."[28] "Klasik *demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. (...) Bilgi edinme, düşüncelerini açıklama ve yayma olmadan demokratik sistemin etkinliğinden bahsedilemez. (...) Kamuoyunun belirlenmesinin koşulu da, her şeyden önce, düşüncelerin her türlü araçla açıklanabilmesi ve yaygınlaştırılabilmesidir".*[29] *"Demok-*

---

[20] Adnan Keskin, Radikal, "Herkes İçin Özgürlük", 21 Mart 2000, s.7.

[21] Rıza Türkmen, Milliyet, 4 Mayıs 2000, s.22.

[22] Luzius Wildhaber, Milliyet, 27 Nisan 2000, s.22.

[23] ABD demokrasi "havariliği" yapmaya yapıyor ama! Evet, bir de işin "Aması" var: "Uluslararası insan hakları örgütleri ABD'nin BM'nin İşkenceyi Önleme Konvansiyonu'nu onaylamasının üzerinden geçen 6 yılda sicilinin giderek bozulduğuna dikkat çekti. (...) İşkence suçlamasıyla sanık kürsüsüne çıkan ABD yönetimi, BM İşkenceyi Önleme Komitesi karşısında kendini mahcup bir biçimde savundu ve sicilinin bozuk olduğunu kabul etti" (Radikal, 11 Mayıs 2000, s.10).

[24] Mark Parris, Milliyet, 3 Mayıs 2000, s.22.

[25] Oliver Wendell, Milliyet, 3 Mayıs 2000, s.22.

[26] Ahmet Necdet Sezer, Yeni Binyıl, 5 Mayıs 2000, s.3.

[27] "Kars eski Milletvekili Mahmut Alınak, 12 Eylül'ü gerçekleştirenlere yargı yolunu kapayan Anayasa'nın geçici 15. maddesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı olduğu gerekçesiyle, Kenan Evren ve Konsey üyelerinin TCK'nın 146. maddesine göre idamla yargılanmaları için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu" (Özgür Balaş, 7 Mart 2000, s.5).

[28] Ahmet Necdet Sezer, Milliyet, 26 Nisan 2000, s.22.

[29] Akt. Ömer Madra, Yeni Binyıl, "Kalktık, Mahmur Gözlerimizi Ovuşturuyoruz", 7 Mayıs 2000, s.15.

rasi ve hukuk devleti illetsiyle bağdaşmayan özgürlükleri kısıtlayan düzenlemeleri eleştirmeyi bir görev olarak görüyorum. Yargı organlarının öncelikleri arasında hakların kullanımı ve özgürlüklerin gelişmesine katkı sağlamak vardır; ben de bunu yaptım. Düşünceyi açıklama özgürlüğü dernekler, sendikalar ve siyasi partiler için de temel haktır. Bilim-sanat özgürlüğü, süreli-süresiz yayın hakkı, toplantı ve yürüyüş düzenleme özgürlüğü önemlidir. Basın özgürlüğü ve düşünceyi açıklama özgürlüğünü tamamlayan ve onun kullanılmasını sağlayan özgürlüktür. Demokrasi için seçme ve seçilme hakkına sahip olmak yetmez, toplumda aydın bir kamuoyunun var olabilmesi için de düşüncelerin her türlü araçla açıklanması sağlanmalıdır".[30]

Aynı konuda *Avrupa İnsan Hakları Divanı, "Düşünceyi açıklama özgürlüğü (...) sadece yararlı veya sadece ilgisiz ya da zararsız bilgi ve haberlerin alınıp verilmesi değil, fakat Devleti veya halkın bir kesimini düşündüren, sarsan veya onlara aykırı gelen bilgi ve haberleri de içerir. Demokratik toplumun vazgeçemeyeceği çoğulculuk, hoşgörü ve açık düşünce bunu gerektirir"*[31] *derken; Yargıtay Başkanı Sami Selçuk da ekliyor: "İnsanı insan yapan en soylu organ olan beyin, beynin en kutsal ürünü düşünce, inancı dış dünyaya yansıtma aşamasında ortaya çıkar. 'Düşün ama içinden düşün' demek, 'Hiç düşünme' demektir. Yasalarla, kozmik cezalarla sergilenmeleri önlenen düşünce, inanç, bir bilinç küresine hapsedilir. Böyle bir toplum henüz avcılık çağındadır. Avladığı değer ise düşüncedir, inançtır, insan beynidir; son çözümlemede insanın, toplumun ta kendisidir... Yineliyorum: Özgürlüğü yerli, yersiz sınırlayan bir hukuk ve devlet, insanı insan yapan temel öğeye, özgürlüğe ihanet etmiş bir devlettir".*[32]

"Birey-yurttaşın hukuk güvenliği... Birey-yurttaşın ekonomik-sosyal hakları üzerinde... Birey-yurttaşın düşüncelerini açıklama özgürlüğü üzerinde uygulanan şiddet"in Türkiye pratiğine dikkat çeken Ümit Kardaş, "Bireyin en önemli özgürlük alanı düşüncenin açıklanmasıdır"[33] derken; *düşünceyi ifade özgürlüğüne karşı çıkmak ve 'cezalandırmak'; olsa olsa, devletçi tabulara yaslanmış 'politics of the apolitics/politika dışının politikası'dır! Çünkü Gülay Göktürk'ün ifade ettiği üzere: "Unutmayalım; demokrasi sorgulanması günah olan bir inanç değil fikirdir. Bu yüzden demokrasiyi savunmak gibi karşı çıkmak da bir fikirdir".*[34] Bu bağlamda "Demokrasi, askeri otoritenin sivil otoriteye buyruklar, emirler dayattığı bir sistem değildir... Demokraside MGK'nın olmadığını söylemek boynumun

---

[30] Ahmet Necdet Sezer, Radikal, 27 Nisan 2000, s.6.

[31] Akt. Ömer Madra, Yeni Binyıl, "Kalkık, Mahmur Gözlerimizi Ovuşturuyoruz", 7 Mayıs 2000, s.15.

[32] Sami Selçuk, Yeni Binyıl, 5 Mayıs 2000, s.3.

[33] Ümit Kardaş, Cumhuriyet, "Şiddetin Egemenliği", 29 Şubat 2000, 15.

[34] Gülay Göktürk, Sabah, "Demokrasi Karşıtlığı da Bir Fikirdir", 28 Ekim 1999, s.26.

borcu... Demokrasinin Türkiye'ye özgüsü Kore'ye özgüsü olmaz"[35] diyen Prof. Dr. Bülent Tanör'ün ifade ettiği gibi: "Türkiye'ye özgü alaturka demokrasiyi bırakın. Evrensel demokrasinin standartlarına uyun"![36]

Ancak ne yazıktır ki, "Bizde demokrasinin doğal çağrışım yaptığı kavram 'zaaf'tır. Aynı anda, hem demokrasiye izin vermenin toplumda zaaf yaratacağına, hem de demokrasiye izin vermenin zaten yönetimin bir zaafından başka bir şey olmadığına inanan bir siyasi kültür içinde yaşıyoruz biz. 'Organizmacı' toplum anlayışımızla, demokrasiyi, 'beynin verdiği emre uymayan ayak' gibi algıladığımız için, birçoğumuz 'demokrasinin kökleşmesi' gibi sözler işittiğimizde bundan ağır bir 'zafiyet', hatta 'verem', 'kanser' gibi onulmaz bir hastalık anlamı çıkarıyor".[37]

Bunun için mektup satırlarına dahi yasak uygulanabiliyor! Örnek mi? "Yargıtay, devletin üst makamlarına mektup yazarak Müslümanlara hakaret edildiğini iddia eden Tarık Algın hakkında DGM'nin verdiği 312 cezasını onayladı"![38] *Böyle bir zihniyet ile özgürlükler ve demokrasi tesis edilebilir mi?*

II) DEMOKRASİ (Mİ 'VESAYET' Mİ?)!

Beğenin ya da beğenmeyin Prof. Dr. Adnan Gülerman'ın işaret ettiği gibi, "Türkiye'de 65 milyon insanın, 65 milyon beyni var. Beyinler bağımsız çalışır. Hiçbirimizin beyni terminale bağlı değil. Birilerinin söyledikleri hoşumuza gitmese de dinlemeliyiz. 'Hayır efendim senin söylediklerin benim hoşuma gitmiyor. Ben seni boğazlayacağım'. Dinle bakalım, belki doğruyu ben söylüyorum. Zaten *sadece benim söylediğim doğru derseniz bu diktatörlük olur. Demokrasi çokseslilikti r. Senfoni orkestrasındaki gibi çokseslilikti r".*[39]

"Demokratikleşme mutlak, değişmez bir kavram değildir. Zaman içerisinde değişmiştir. Ülkeden ülkeye bazı noktalarda farklı tezahürleri de olabilir. Ancak bu, 2000'li yıllarda 'Demokrasi nedir?' sorusunu sorduğunuzda şu söylenebilir. Demokrasinin temsile, insan haklarına dayanması ve hukuk devleti olması şarttır ve bu sacayak aşağı yukarı bütün ülkelerde aynıdır. Fakat bizim zorluğumuz, *Türkiye'de Türkiye'ye özgü demokrasi anlayışının çok geçerli oluşudur. Sınırlı demokrasi ya da kısıtlı demokrasi diyemiyorlar da, daha zarif olduğunu düşündükleri 'Türkiye'ye özgü demokrasi' kavramını kullanıyorlar.* Ama gülmeye de pek hakkımız yok. Çünkü anayasanın başlangıcında da buna benzer bir ifade var. 'Bu

[35] Bülent Tanör, Radikal, 7 Şubat 2000, s.6.
[36] Bülent Tanör, Cumhuriyet, 13 Şubat 2000, s.10.
[37] Murat Belge, Radikal, "Güçlü Devlet ve Demokrasi", 6 Mayıs 2000, s.9.
[38] Ersan Atar, Milliyet, "Mektuptan 312 çıktı!", 28 Nisan 2000, s.12.
[39] Adnan Gülerman, Özgür Bakış, "Barış Zamanı Savaşılmaz!", 18 Mart 2000, s.7.

anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi' diyor. Yani bu, herhangi bir hürriyetçi demokrasi değil. Ayrıca 'Onun icapları belirlenmiş hukuk devleti' diyor. Hukuk devleti, demokrasi diyemiyor. Çünkü o da biliyor ki anayasanın metninde demokrasi ve hukuk devletiyle uzlaşmayan noktalar var. Başlangıçta haberini veriyor, 'sayım suyum yoktur' diyor. Dillerin yasaklanabileceğine dair bir hüküm dünya anayasacılık, demokrasi tarihinde yok. 1980-83 arasında çıkartılan 800'ü aşkın kanun ve kanun hükmünde kararnameyi Anayasa Mahkemesi'ne göndermekten alıkoyan bir hüküm dünyanın hiçbir anayasasında yok, ama bizde var. Hukuk devleti orada iskontoya tabi tutulmuş. Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu kararları, Yüksek Askeri Şûra kararları denetim dışı. O yüzden de bu anayasada gösterilen demokrasi de onun icaplarıyla belirlenmiş. 'Ben Türkiye'ye özgü alaturka bir şey yapıyorum' diyor".[40]

"Ben Türkiye'ye özgü alaturka bir şey yapıyorum" dediğinizde, ortaya vesayetçilik çıkar; bu da olsa olsa "Türkiye'ye özgü vekâleten alaturka demokrasi"cilik[41] *olur!*

Son eserinde bu konuya değinen Prof. Ergun Özbudun, 'Demokrasinin yerleşmesini zorlaştıran' kurumsal, kültürel ve anayasal faktörleri incelerken; 'delegative democracy' (vekâleten demokrasi) kavramıyla Türkiye ile Latin Amerika arasındaki benzerlikleri sergiliyor: Yani darbeler, askeri vesayet, cılız siyasi kurumlar, kişisel lider patronluğunu...[42] Aynı zamanda Türkiye'nin güçlü devlet ve hukuk geleneğini, çağdaşlaşma düzeyini zengin demokrasi tecrübesini de anlatarak[43] diyor ki: "Anayasa yapımında Türk tecrübesini geniş uzlaşmalara dayalı güçlü siyasi kurumlar yaratma konusunda kaçan fırsatlar dizisi olarak niteleyebiliriz. 1876 Anayasası da Cumhuriyet'in üç anayasası da sosyal kesimleri temsil eden Kurucu Meclis'lerde tartışılarak, pazarlık ve uzlaşmaya varılarak yazılınamıştır... Devlet elitleri egemen olmuş, sivil toplumun rolü cılız kalmıştır. Böylece anayasalar zayıf bir politik meşruiyete dayanmıştır".[44]

Darbeler sonrasında asker siyasetten çekilirken 'çıkış garantileri' denilen kurumları anayasalara koymuştur: "Silahlı Kuvvetler kendi temel değerlerini Anayasa'ya koymuştur. Daha etkili bir vesayet aracı da asker-ağırlıklı formel kurumlar oluşturulmasıdır... Portekiz'de Devrim Konseyi, Türkiye'de Milli Güvenlik Konseyi gibi..."[45] Öte yandan, 'Milli güvenlik' kavramı 'siyasi, sosyal, kültürel ve

---

[40] Bülent Tanör, Cumhuriyet, "Türkiye Rüştünü İspatladı", 13 Şubat 2000, s.10.

[41] Bak: Taha Akyol, Milliyet, "Vekaleten Demokrasi", 1 Mayıs 2000 s.17.

[42] Ergun Özbudun, Contemporary Turkish Politics, Challenges to Democratic Consolidation, London 2000, ISBN:1-55567-735-4, s.49-154.

[43] Y.a.g.e., s.1-13.

[44] Y.a.g.e., s.52-66.

[45] Y.a.g.e., s.105-108.

ekonomik' konuları bile kapsayacak şekilde genişletilir. Böylece 'askeri profesyonellik' kavramının yanında 'yeni bir politikleşmiş profesyonellik' oluşur.[46] Bu tabloda partilerin ve siyasetin dayanacağı sivil toplum zayıftır: Ekonomik gelişme yetersizliğinin yanında dernekleşmenin eskiden beri kısıtlanması sivil topulumun gelişmesini engellemiştir.[47] Siyasi alanın daraltılması da toplum-siyaset ilişkilerini zayıflatmıştır.[48] Bir de partiler darbelerle kapatılınca: "Parti sistemi kurumlaşmamıştır; seçmen kitlelerinin fazla kaygan olması, parçalanma ve kutuplaşma, partilerin örgütlenme kapasitesinin ve meşruluğunun gerilemesi bundandır. Partiler kökleşmemiştir, toplum kesimleriyle ilişkileri zayıftır".[49]

İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı görevinden istifasını açıklayan Mehmet Ali İrtemçelik,[50] Türkiye'deki 'Kabile demokrasisi'ne[51] olan tepkisini[52] dile getirirken; Türker Alkan da, "Demokrasi, kendi kusurlarını düzeltecek mekanizmaları da içinde barındırmalıdır. Nedir bu mekanizmalar? Eleştiri, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü, sistemin kamuoyundan gelen tepkilere açık olması, kendisini bu tepkilere göre yeniden düzenleyecek esnekliğe sahip olması... İtiraf etmeliyim ki ben de artık iyimserliğimi yitirmeye başlıyorum. (...) İçimden haykırmak geliyor: 'Etmeyin beyler, bu mudur demokrasi'"[53] diye sormaktadır!

İşte 'vekâleten demokrasi' tam da budur: Toplum kesimlerinin gerçek ve organik temsili değil, 'vekâleten' hareket ettiği varsayılan partiler ve politik kurumlar: "Vekâleten demokrasinin belirgin bir özelliği de 'personalismo', yani kişiselleşmiş liderliktir... (Toplumla kurumsal bağları cılız olduğu için) vekâleten demokrasi kişiselleşmiş liderliği teşvik eder, güçlü politik kurumların gelişmesini sağlamaz".[54]

"Türkiye'ye özgü vekâleten alaturka demokrasicilik" oyunu ile demokratik değerlerin ve (tartışmalı bir kavram olsa da!) 'hukuk devleti' konseptinin bir geçerliliği olabilir mi?

Elbette olamaz! Çünkü Etyen Mahçupyan'ın deyişiyle "Devleti otoriter zihniyetin dayanağı olarak savunanlar için demokrasi, bireyin katılımıyla hayatiyet kazanan; farklılıkların korunmasından ve çoğulculuktan beslenen bir olgu

---

[46] Y.a.g.e., s.109.
[47] Y.a.g.e., s.129.
[48] Y.a.g.e., s.131.
[49] Y.a.g.e., s.149-150.
[50] Bak: Sedat Ergin, Hürriyet, "İrtemçelik'in İlke Sınavı", 9 Mayıs 2000, s.24.
[51] Bak: Hasan Bülent Kahraman, Radikal, "Devlet Devlete Karşı", 27 Mart 2000, s.9; Serdar Turgut, Hürriyet, "Liberal Olmayan Demokrasi", 8 Mayıs 2000, s.7.
[52] Ali İrtemçelik, Milliyet, 7 Mayıs 2000, s.14.
[53] Türker Alkan, Radikal, "Bu mudur Demokrasi?", 29 Mart 2000, s.5.
[54] Y.a.g.e., s.151-153.

değil. Devletçi kesimin dilindeki demokrasi bizleri aşan, kendisi için var olan, neredeyse dinsel bir özne. Bu 'demokrasi' tehlikeyi kendisi saptıyor, yani son derece bilinçli; bu tehlikeye karşı kendisini savunuyor, yani bayağı eylemci bir güç; fazla tedirgin olduğunda militanlaşıyor ve isterse belki de militerleşiyor. (...) Açıktır ki bu söylem, var olan otoriter yapıyı pekiştirmeye yarayan bir aldatmacadan ibaret. Çünkü hiçbir demokrasi kendisini bu şekilde korumaz. Demokrasi toplumun dışında durup onu kendine benzetmeye çalışan bir odak ve ideolojik dokunulmazlığı olan bir kurum değildir. Demokrasi bir sonuçtur. İnsanların katılım yoluyla ürettiği, farklı olanlar arasındaki sözleşmelere dayanan rejimin adıdır ve dolayısıyla da korunması gerektiğinde, ancak o farklılıkları taşıyan sıradan insanların siyasi eylemi içinde korunabilir. Devletin demokrasi savunuculuğuna soyunduğu her rejim otoriterdir".[55]

"Türkiye'ye özgü vekâleten alaturka demokrasicilik" oyununun otoriteryen uygulaması konusunda "FP, 'Mevcut Düzenin Anatomisi' adıyla hazırladığı raporda, Gerçek iktidar; MGK (Milli Güvenlik Kurulu), YAŞ (Yüksek Askeri Şura), HSYK (Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu), Anayasa Mahkemesi ve YÖK'te' derken";[56] *Türker Alkan da ekliyor: "Türkiye'de (en çarpıcı örneğini Susurluk'ta*[57] *gördüğümüz) 'derin devlet' olgusu elbette var"!*[58]

III) İNSAN HAKLARI İHLÂLİ VE HUKUK(SUZLUK)

"Suç daha ilk insandan itibaren
yasalara bağımlı olarak artmıştır
ama kesinlikle tersi değil!"[59]

Türkiye'de "*İç talimatname gibi devreye giren bir derin anayasa var. Devlet içindeki örgütlenme bu gizli anayasaya bir koruma sağlıyor*" vurgusuyla Mithat Sancar ekliyor: "Demokrasi, hukukun muhataplarının hukukun müellifleri, yani yazarları oldukları bir düzendir. Bizde ise günlük yaşamı doğrudan ilgilendiren anayasa ve hukuk ciddiye alınmıyor. Özellikle devlet, yolu bulunup bir kenara atılması gereken bir şey olarak görüyor hukuku. Bu zihniyet hukuk devleti olmanın önünde ciddi engel. Devlet uymayınca hukuk devleti olamıyoruz, toplum uymayınca hukuk toplumu olamıyoruz. Devletteki hukuk ihlâlleri, toplumda şiddetin yayılmasına yol açıyor. Günlük yaşamda şiddet artıyor. Oysa medeni olmak için şiddetin toplumsal

---

[55] Etyen Mahçupyan, Radikal, "Demokrasi Kendini Savunur mu?", 20 Şubat 2000, s.9.
[56] Radikal, 20 Mart 2000, s.6.
[57] Bak: Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Susurluk Halkası", 15 Mart 2000, s.5; Mümtaz'er Türköne, Doğu Batı, "Derin Devlet", No:1, Kasım-Aralık-Ocak 1997, s.41-49.
[58] Türker Alkan, Radikal, "Katil Kim?", 10 Mayıs 2000, s.5.
[59] Pyotr Kropotkin, Ekmeğin Fethi, çev. Mazlum Beyhan, Öteki Yay., 1999.

yaşamdan tasfiyesi gerekir. Hukuk da bunun vazgeçilmez aracıdır. Hukuk toplumu olunmadığında şiddet toplumuna doğru işte kolayca gidiliyor. (...)

İç talimatname gibi devreye giren bir derin anayasa var. Bu anayasaya devlet içindeki örgütlenme ve zihniyet güçlü bir koruma sağlıyor. Oysa demokratik hukuk devleti olabilmek için anayasada yazılı kurallara her şart altında uyulacağının bilinmesi gerekir. Türkiye'de hukuk devleti olamamak salt yasalardan kaynaklanan bir şey değil. Bizim yasalarımız insanların herhangi bir nedenle öldürülmesine zaten izin veriyor değil. Ama Susurluk sürecinde görüldüğü gibi, eğer devlet için öldürdüyseniz, bu, anayasaya ve yasalara rağmen bir süre sonra meşru sayılıyor".[60]

Bu böyle olunca da: *TBMM Faili Meçhul Siyasi Cinayetleri Araştırma Komisyonu Koordinatörü Avukat Mehmet Uçum, "Devlet, yaklaşık 2000 faili meçhul siyasal cinayetin faillerini bulsa bile töhmetten kurtulamaz. (...)TBMM Komisyonu üyeleri yaptıkları çalışmada, Türkiye'deki faili meçhul siyasi cinayetlerin en az %80'inde devletin çeşitli biçimlerde ilişkili olduğunu tespit ettiler"*[61] derken; 1993-99 yılları arasında gerçekleştirilen siyasi içerikli 1.318 olaydan 472'si 'faili meçhul' kalıyor! DYP Genel Başkan Yardımcısı Hayri Kozakçıoğlu'nun açıkladığı istatistiklere göre, 1993'te 163 siyasi, faili meçhul olay meydana geldi. 2000 yılında 25 olayın failleri ele geçirilemezken, diğer olaylarla ilgili 222 kişi yakalandı. Yine 1993 yılında 162 adli faili meçhul suç işlendi. Bu olaylardan 39'unun failleri firar ederken, diğer olaylarla ilgili 465 kişi yakalandı. Diğer yıllara ilişkin bilgiler de şöyle:[62]

1994	168 siyasi suç işlendi, 26 olayın failleri yakalanamazken, 264 olay aydınlatıldı. 1994 yılında toplam 130 adli faili meçhul olay işlendi. Bu yıl 34 olayın failleri yakalanamazken diğer olaylarla ilgili 515 kişi yakalandı.
1995	47 siyasi suç işlendi. Bunlardan 8'i faili meçhul kalırken, diğerleriyle ilgili 94 kişi yakalandı. 1995'te 153 adli olay işlendi. 63 olay aydınlatılamazken, diğer olaylarla ilgili 474 kişi yakalandı.
1996	36 siyasi suç işlendi, 7'si karanlık kalırken, diğer olaylarla ilgili 69 kişi ele geçirildi. 1996'da 122 adli suç meydana geldi. 83'ü aydınlatılamadı, diğer olaylarla ilgili 1.107 kişi yakalandı.
1997	13 siyasi suç işlendi, 5 olay faili meçhul kalırken, olaylarla ilgili 35 kişi yakalandı. 1997 yılında 148 adli suç meydana geldi. 113'ünün faili yakalanamazken, diğer olaylarla ilgili 1.173 kişi yakalandı.
1998	19 siyasi suç işlendi, bunlardan ikisinin sanığı firarda, 45 kişi ele geçirildi. 1998 yılında 157 adli suç işlendi, 103'ünün faili yakalanamazken, faili belirlenenlerle ilgili olaylarda 1.215 kişi ele geçirildi.
1999	Bu yıl 26 siyasi suç işlendi, 8'inin faili ele geçirilemezken, toplam 36 kişi yakalandı.

[60] Mithat Sancar, Radikal, "Bir de 'Derin Anayasa' Var", 1 Mayıs 2000, s.6.
[61] Mehmet Uçum, Cumhuriyet, 19 Mart 2000, s.4.
[62] Cumhuriyet, "Kozakçıoğlu Açıkladı: 7 Yılda 472 Siyasi Faili Meçhul Olay", 12 Mayıs 2000, s.4.

Bunların yanında "İnsan Hakları Komisyonu'nun 1998-2000 kıyaslamalı Raporu: 'İşkence hâlâ sürüyor'! TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, 'İşkence ve kötü muamelenin devam ettiğinin saptandığını, kötü muameleyle ilgili mekân tariflerinin aynen tuttuğunu ve bazı işkence malzemelerinin bulunduğunu' söyler"ken;[63] İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, 'Türkiye'de işkence yapılıyor'; ANAP Başkanı Mesut Yılmaz da, "İşkencenin yaygın" diyor![64]

Ancak bunlara karşın "*Kayseri Valisi,* Polis Teşkilâtı'nın 155. Kuruluş yıldönümünde polislere seslenirken, *'İnsan hakları insana gösterilir. İnsanlara hak ettiği ölçüde saygılı olun. Türk polisi insan haklarına saygılıdır. Zaman zaman mutlaka ihlâller olacaktır'* derken; *Denizli Valisi Yusuf Ziya Göksu da, 'Kentte olay istemem. Huzursuzluk çıkaranların bacağının kırılması için size tam yetki veriyorum' diye ekliyor"![65] Ayrıca İstanbul Valisi Erol Çakır, TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun İstanbul'daki bir karakolda falaka bulduğunu açıklaması üzerine, "Münferit bir olay. Birisi bir sopa bulmuş, ne olduğu bilinmiyor. Fazla büyütmeye gerek yok"*[66] diyebiliyor![67]

Böylesine paradoksal bir tabloda ise şu tür haberlere medyada sık sık rastlıyoruz:

* "Türkiye, 'yaşam hakkını ihlâl' gerekçesiyle AİHM tarafından 50 milyarı bulan para cezasına çarptırıldı"![68]

* "İşkence konusunda kötü bir üne sahip Türkiye'de 1999 yılı da, kamuoyunu sarsan bir dizi hak ihlâlleriyle öne çıktı"![69]

* "İşkenceye devam"![70]

* "Şiddet sistematik! Gözaltına alınan hemen her kadın cinsel şiddete maruz kalırken, savcılar ve hâkimler de saldırganları koruyor"![71]

* Balıkesir Cumhuriyet Savcısı Celil Demircioğlu, "İşkence vardır ve biz savcılar sorumluyuz"[72] dedi!

---

[63] Cumhuriyet, 10 Mayıs 2000, s.6.

[64] Radikal, 10 Mayıs 2000, s.9.

[65] Arda Uskan, Radikal, "Saçma Sapan Bir Yavuz Hırsız Öyküsü", 17 Nisan 2000, s.5.

[66] Erol Çakır, akt. Ferai Tınç, Hürriyet, "Münferitçiler", 5 Mart 2000, s.19.

[67] Bak: Türker Alkan, Radikal, "Dayak Toplumu", 7 Mayıs 2000, s.5; Yalçın Doğan, "İşkence Tutanakları", Milliyet, 5 Mayıs 2000, s.15; Kürşat Bumin, Yeni Binyıl, "Sözcükler (2000-Türkiye)", 6 Mayıs 2000, s.16; Aslı Erdoğan, Radikal, "Cezaevlerinde Olmayı Anlatmak", 25 Nisan 2000, s.4; Radikal, "Tutanaklardan İşkence", 5 Mayıs 2000, s.8; Sedat Ergin, Hürriyet, "İki Hukuk Devletinden Manzaralar", 7 Mart 2000, s.24; Ferai Tınç, Hürriyet, "Münferitçiler", 5 Mart 2000, s.19.

[68] Duygu Leloğlu, Radikal, 10 Mayıs 2000, s.5.

[69] Asuman Abacıoğlu, Cumhuriyet, "Hekimlerin İşkence Savaşımı", 11 Ocak 2000, s.8.

[70] Milliyet, 13 Mayıs 2000, s.13.

[71] Faruk Aktaş, Özgür Bakış, 19 Nisan 2000, s.3.

* "Meclis işkenceyi belgeledi! Karakollarda bir yıldır sürdürdüğü incelemeyi tamamlayan TBMM İnsan Hakları Komisyonu, işkencenin baş sorumlularının vali ve başsavcılar olduğunu belirtti. Komisyon raporunda, sorgu odaları krokiyle anlatıldı"![73]

* TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, "İşkence organize"[74] dedi!

* "İşkence ihbarı yağıyor... İstanbul'daki karakollarda yaptığı incelemelerde işkence aleti bulan Meclis İnsan Hakları Komisyonu'nu arayan birçok kişi, gözaltında işkenceye maruz kaldığını belirtiyor"![75]

* "TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'ten istifa çağrısı... Pişkinsüt, bölgelerinde işkence yapılan vali, başsavcı ve emniyet müdürlerinin istifa etmesini istedi"![76]

* "15 yaşındaki C.K. itirafıyla İstanbul Valiliği'ni sarstı: 'Bana işkence yaptılar'! (...) C.K., 'Hiç suçum yokken beni gözaltına aldılar. Elektrik verdiler. Korktum kimseye söyleyemedim' dedi"![77]

* "TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu kötü muameleyi yerinde saptadı: 'Karakollarda işkence yaygın' dedi"![78]

* "İşkence ve kötü muamelenin ne boyutta olduğu artık resmi rakamlarla da itiraf ediliyor. Üstelik işkence yapan kolluk kuvvetlerinin nasıl korunduğu da resmi açıklamalarla belgeleniyor"![79]

* "TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, 'Ulucanlar'da ölenlerin yüzleri tanınmayacak ölçüde yanmış, asit yanığına benziyor. Sırtları da elek gibiydi. Görüntüler adli tıp raporlarının eksik olduğunu gösterdi' dedi"![80]

* "Ulucanlar Cezaevi operasyonunun görüntülerini izleyen milletvekilleri yemeklerini yiyemedi, çay içemedi"![81]

* FP Rize Milletvekili Prof. Dr. Mehmet Bekaroğlu, "Zindancı anlayış değişmeli"[82] dedi!

---

[72] Celil Demircioğlu, Hürriyet, 8 Mayıs 2000, s.7.
[73] Radikal, 4 Mayıs 2000, s.8.
[74] Sema Pişkinsüt, Hürriyet, 6 Mart 2000, s.23.
[75] Özgür Bakış, 12 Mart 2000, s.3.
[76] Radikal, 12 Mayıs 2000, s.8.
[77] Nebahat Koç, Yeni Binyıl, 9 Mayıs 2000, s.5.
[78] Cumhuriyet, 4 Mayıs 2000, s.9.
[79] Celal Başlangıç, Radikal, "İşkenceci Cennet!", 1 Mart 2000, s.10.
[80] Sabiha Çolak, Milliyet, 3 Mayıs 2000, s.14.
[81] Sabiha Çolak, Milliyet, 2 Mayıs 2000, s.3.
[82] Mehmet Bekaroğlu, Milliyet, 28 Nisan 2000, s.22.

* "Ölmeyince sanık oldular... Ulucanlar Cezaevi'nde 10 mahkûmun ölümüyle sonuçlanan katliamdan sağ kurtulan 86 mahkûm için toplam 12 bin yıla kadar hapis cezası isteniyor"![83]

* "Savunmaya saldırı... Avukatlar; polis, asker, hâlkim ve mahkemelerin saldırısına uğruyor"![84]

Bunlar madalyonun bir yüzü. Öteki yüze gelince...

* "Eski Adalet Bakanı Seyfi Oktay, 'Mafya cezaevlerinde hâkim'[85] dedi"![86]

* "Kartal Cezaevi adeta cephanelik: Karagümrük çetesi lideri Nuri Ergin'in ardından Alaattin Çakıcı'nın adamlarının koğuşunda da 4 tabanca bulundu"![87]

* "23 yıllık adalet arayışı... 1977'deki 1 Mayıs kutlamalarında Taksim Meydanı'nda 37 işçi hayatını kaybetti. Ancak aradan 23 yıl geçmesine rağmen olayın asıl sorumluları yargı önüne çıkarılamadı"![88]

* "Avukata 15 yıl hapis cezası: İşkence ve yargısız infaz davalarında mağdurların vekilliğini yapan, insan hakları savunucusu Avukat Zeki Rüzgâr'ın Ankara DGM'de 15 yıl hapis cezasıyla sonuçlanan dava dosyasının içinde kuşkulu delillere ilişkin ilginç öyküler bulunuyor"![89]

* İstanbul Barosu Başkanı Yücel Sayman, "Türkiye'deki yargı sistemi değişmelidir. Bu değişmeden yargı sistemi içinde hangi dava olursa olsun, asgari ölçüde dahi adil bir yargılama olamaz" dedi![90]

* ANAP lideri Mesut Yılmaz, "Hukuku zorlayarak devleti kurtarmaya kalkışan komitacılık kötü bir devlet geleneğidir. Hukuk dışılık devlet tarafından kabul edilirse başka alanlardaki hukuk dışı eylemler engellenemez. Çeteler, Hizbullah, Susurluk ve Batman'da bu görüldü"[91] dedi!

* "Demokrasi hesap sormasını bilmektir" diyen İstanbul Barosu eski Başkanı Turgut Kazan ekliyor: "Batman'da '146' ihlâl edildi"![92]

* "Devlete üç mahkûmiyet"![93]

---

[83] Celal Başlangıç, Radikal, "Ölmeyince Sanık Oldular", 21 Şubat 2000, s.9.
[84] Faruk Aktay-Reşit Şahin, Özgür Bakış, 18 Mart 2000, s.3.
[85] Bak: Enis Berberoğlu, Hürriyet, "Cezaevine Hakim Olamayan Sokağı Hiç Kontrol Edemez", 28 Mart 2000, s.12.
[86] Ecevit Kılıç, Cumhuriyet, 1 Nisan 2000, s.3.
[87] Cumhuriyet, 6 Nisan 2000, s.7.
[88] Demet Bilge, Radikal, 30 Nisan 2000, s.9.
[89] Celal Başlangıç, Radikal, "Avukata 15 Yıl Hapis Cezası", 26 Şubat 2000, s.19.
[90] Yücel Sayman, Özgür Bakış, 27 Mart 2000, s.3.
[91] Mesut Yılmaz, Milliyet, 16 Şubat 2000, s.16.
[92] Turgut Kazan, Milliyet, 25 Şubat 2000, s.22.
[93] Radikal, 21 Nisan 2000, s.8.

* "DGM Başsavcısı DGM'lik oldu"![94] "Kuşkulu yolculuk! 'Et mafyası' olduğu iddia edilen Melih Giray'la aynı araçta bulunan İstanbul DGM Başsavcısı Oktay Çakır, Ankara'da kaza geçirdi"![95] "Hurda BMW'den 'sorular' çıktı"![96] "Giray'ın sabıka dosyası kabarık"![97] "Giray, sakıncalılar listesinde. Ankara'da ölen Giray'ın ismi, Emniyet Müdürlüğü tarafından çıkarılan ve 'sakıncalılar listesi' olarak bilinen kitapçıkta yer alıyor. Giray hakkında birçok arama müzekkeresi de bulunuyor"![98] "Oktar ile Giray'ın ilişkisi karanlık"![99] "Kilit iki 'Bond' çantada! Kuşkulu kazanın baş aktörü DGM Başsavcısı Oktar Çakır'ın otomobilde bulunan iki Bond tipi kilitli çantayı götürdüğü öğrenildi"![100] "DGM Savcısının derin dostluğu! Hep kaza ile ortaya çıkıyor! İstanbul DGM Başsavcısı Oktar Çakır ile geçirdiği kazada ölen Melik Giray'ın sabıkalı olduğu ve arandığı ortaya çıktı... Başsavcı Çakır ile birçok cezaevine gıda maddesi satan işadamı Giray arasındaki dostluğu su yüzüne çıkaran kazada ölen Giray'ın silahla tehdit, adam kaçırma, karşılıksız çek verme vb.lerinden oluşan kabarık suç dosyası, bu dostluk hakkında soru işaretleri doğurdu"![101] "Soruşturulan kuşkulu ilişkilere mafya elebaşısı Sedat Peker bağlantısı da eklendi"![102] "Peker'i 'savcının yoldaşı' beslemiş"![103] "İpucu eski DGM Başsavcısının malvarlığında"![104] "Savcı'dan izin manevrası... Mal varlığı didik didik edilen Oktar Çakır için bakanlığa kazadan sonra 'resmi görevle gidiyordu' faksı çekildi"![105]

* "1994-99 kesitindeki 6 yılda 1 milyon çocuk yargılandı"![106]

* "İdamla beraat arasındaki çizgi: İstanbul DGM'de yargılanan Mahmut Topallar için iki yargıç beraat, bir yargıç da idam istedi"![107]

* "Gazi Davası 'gazi' oldu"![108]

* "Veli Küçük'ün davası halkı ilgilendirir mi?" diye soran Kemal Göktaş ekliyor: "Milli Savunma ve İçişleri Bakanlığı Tuğgeneral Küçük'ün yargılanma-

---

[94] Yeni Binyıl, 6 Mayıs 2000, s.5.
[95] Adnan Keskin-Soner Arıkanoğlu, Radikal, 3 Mayıs 2000, s.3.
[96] Ersan Atar-Gökçer Tahincioğlu, Milliyet, 3 Mayıs 2000, s.3.
[97] Funda Özkan, Radikal, 4 Mayıs 2000, s.8.
[98] Demet Bilge, Radikal, 5 Mayıs 2000, s.8.
[99] Semra Pelek, Milliyet, 4 Mayıs 2000, s.12.
[100] Adnan Keskin-Soner Arıkanoğlu, Radikal, 4 Mayıs 2000, s.8.
[101] İhsan Demir-Ersin Bal, Yeni Binyıl, 4 Mayıs 2000, s.1.
[102] Cumhuriyet, 6 Mayıs 2000, s.3.
[103] Milliyet, 6 Mayıs 2000, s.3.
[104] Adnan Keskin, Radikal, 7 Mayıs 2000, s.8.
[105] Ersan Atar, Milliyet, 10 Mayıs 2000, s.3.
[106] Özgür Bakış, 12 Mart 2000, s.3.
[107] Kerem Ilgaz, Cumhuriyet, 26 Mart 2000, s.3.
[108] Zülfikar Ali Aydın, Yeni Binyıl, 13 Mart 2000, s.3.

sında 'vatandaş ve hukuk menfaati yok' dedi"![109] "Küçük davasına gizlilik engeli... Genelkurmay'ın mahkeme kararına karşın Tuğgeneral Veli Küçük ile ilgili 'işlem dosyası'nı 'devlet sırrı' nedeniyle mahkemeye göndermediği anlaşıldı"![110]

* Süleyman Demirel, "Terörle mücadelede yetkililer bazen rutin dışına çıkabilir"[111] dedi!

* "Telekulak Skandalı'na adı karışanlar, Demirel ile Ecevit de dâhil pek çok devlet adamı, bakan, gazeteci ve işadamının konuşmalarını dinlemişler"![112]

* ABD'li diplomat Nelson C. Ledsky, "Meclis demokrasiye engel... Meclis, suçluların saklandığı bir yer olmamalıdır"[113] dedi!

* "Şiddetin kaynağı devlet"![114]

* "Polisin dava dosyası kabarık... Emniyet Genel Müdürlüğü'nün istatistiği, polis suç oranlarının 1998 yılına göre arttığını ortaya koydu. 1999 yılında 902 Emniyet mensubu (1998 yılına 580 idi) cezalandırıldı"![115]

* Çağdaş Gazeteciler Derneği, "Devlet katilleri koruyor"![116]

İnsan hakları ihlâli ve hukuk(suzluk)' denkleminin gelgitleriyle altüst olan ve Vivet Kanetti'nin, 'Hukuka hasret'inden[117] *söz edip; Ali Bayramoğlu'nun, "Bizim gibi 'hukuk devletinden' çok 'devletin hukukunu' temel alan bir ülke"*[118] *diye betimlediği mevcut tabloda; 'collectivist submissiveness/ortaklaşa boyun eğme'yi gerçekleştirmekten uzak olan verili hukukun, 'sağlıklı yargısı' mümkün mü? Ben olmadığı kanaatindeyim... Çünkü Turgut Tarhanlı'nın, "Bir yargılama faaliyeti, önceliği, o uyuşmazlığa neden olan bir gerçeğin ortaya konulması olan hukuki bir çabadır. Bu, medeni hukuk yargılaması bakımından biçimsel bir gerçektir. Oysa ceza hukuku yargılanmasında aranan maddi bir gerçektir. (...) Demokrasi olduğunu iddia eden ülkelerde, bu gerçeği arayış sürecinin eşit koşullar altında yürütülmesi gerekir. Dolayısıyla yargılamanın tarafları, savunma ve iddia, birbirine karşı eşit hukuki araçlar kullanabilmelidir"*[119] *diye formüle ettiği koşullar Türk(iye) hukukunda ve DGM'lerde*[120] *söz konusu değildir...*

---

[109] Kemal Göktaş, Radikal, 28 Nisan 2000, s.8.
[110] Kemal Göktaş, Radikal, 8 Mayıs 2000, s.10.
[111] Akt. Fatma Esin, Cumhuriyet, "Rutin Dışı", 28 Mart 2000, s.3.
[112] Evren Değer, Radikal, "Her Yeri Dinlemişler", 28 Mart 2000, s.9.
[113] Nelson C. Ledsky, Yeni Binyıl, 9 Nisan 2000, s.13.
[114] Özgür Bakış, 12 Mart 2000, s.3.
[115] Cem Bakırcı, Radikal, 8 Mayıs 2000, s.10.
[116] Radikal, 4 Mayıs 2000, s.8.
[117] Vivet Kanetti, Yeni Binyıl, "Hukuka Hasret", 25 Nisan 2000, s.4.
[118] Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Yeni Bir Dönem: Ahmet Necdet Sezer", 26 Nisan 2000, s.5.
[119] Turgut Tarhanlı, Radikal, "Gerçeği Aramak ve Tartışmak", 29 Şubat 2000, s.11.
[120] "DGM'ler bir sistemdir. Mahkeme kısmı bu bu sistemin halkalarından birisidir. Bu sistem: Emniyet Terörle Mücadele (TEM) şubesi ile başlıyor. Adli tıp kurumu, DGM savcılığı Mahkeme, Yargıtay ve İnfaz (ce-

IV) DEVLET VE TÜRK(İYE) HUKUKU

"Özel hukuk, özel mülkiyetle birlikte,
doğal, ilkel topluluğun çözülüp,
dağılması üzerine oluşmuş ve gelişmiştir."[121]

Devlet konusunda Max Weber, "Tarihte kendinden önce gelen bütün siyasal kurumlar gibi, devlet de insanın insana egemenliği ilişkisidir -meşru (yani meşru sayılan) şiddet araçlarıyla desteklenen bir ilişkidir";[122] F. Engels, "Devlet, sınıf karşıtlıklarını düzen çitleri içinde tutma gereksinmesinden ama aynı zamanda bu sınıfların çatışması ortamında doğduğuna göre, kural olarak, en güçlü sınıfın, ekonomik bakımdan egemen olan ve bu egemenliği sayesinde siyasal bakımdan da egemen sınıf durumuna gelen ve böylece ezilen sınıfı boyunduruk altında tutmak ve sömürmek için yeni araçlar kazanan sınıfın devletidir";[123] V.İ. Lenin, "Demokrasi, bir devlet biçimidir,[124] devletin çeşitlerinden biridir. Bunun sonucu olarak, her devlet gibi, bir yandan kişilere karşı zorun, örgütlenmiş, sistemli olarak kullanımını temsil eder";[125] Nicos Poulantzas da, "Devletin basit olarak salt bir kuvvet aygıtı değil", aynı zamanda 'Hegemonya örgütleyicisi' olduğunu vurgulayıp;[126] "Devlet egemenliğini sadece fiziki baskıyla gerçekleştirmez, ideolojik aygıtlarını da devreye sokar.[127] Egemen ideoloji, ideolojik aygıtların varoluş biçimi altında, bizzat siyasal iktidarın ifadesini, dayanağını ve yoğunlaşma yerlerini oluşturan devlet sistemi içinde dolaysız olarak vardır"[128] derler!

Thomas Hobbes'un ifadesiyle, "Egemenlik iki yoldan elde edilir. Birincisi (...) doğal zor ile (...) edinilmiş devlet. (...) İkincisi, gönüllü olarak (...) siyasal bir devlet veya sözleşme ile kurulmuş bir devlet. (...) Despotik devlet nasıl elde

---

zaevi) kurumlarından oluşuyor. Bu sistemin en güçlü halkasını da birinci (TEM) ve sonuncu (cezaevleri) oluşturmaktadır. Aradaki halkalar ise işin şekilsel bölümünü oluşturmaktadır. DGM'ler böyle kavranmazsa çok büyük yanılgılara düşülebilir. Çünkü DGM'ler sıkıyönetim mahkemesinin 'sivil' adıdır. (...) DGM'ler asıl olarak, olumsuz bir Türk yargılama geleneğinin ürünüdür" (Hüseyin Y. Biçen, İnsan Hakları Bülteni, "DGM'ler Üzerine Röportaj", İHD Ankara Şubesi Yayın Organı, No:14, Ocak-Şubat 1999, s.8).

[121] K. Marx, Alman İdeolojisi.

[122] Max Weber, Sosyoloji Yazıları, Hürriyet Vakfı Yay., 1987, s.80.

[123] Karl Marx-F. Engels, Devlet ve Hukuk Üzerine, May Yay., 1977, s.73.

[124] "Seçimler siyasi elitlerin onanması ve cumhuriyetçi monarşilerin kutsallıklarının korunması ötesinde bir anlam taşımaz" (Maurice Duverger, Seçimle Gelen Krallar, çev. N. Erkut, Kelebek Yay., 1990, s.17).

[125] V.İ. Lenin, Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü, Sol Yay., 1992, s.95.

[126] Nicos Poulantzas, Faşizm ve Diktatörlük, Birikim Yay., 1980, s.311.

[127] Devletin İdeolojik Aygıtları "Türdeşleştirmeye, sıradanlaştırmaya, 'uyumculaştırmaya' ve 'siyaset dışılaştırmaya' yönelik bütün bir kolektif çalışma"da somutlanır (Pierre Bourdieu, Televizyon Üzerine, YKY, 1997, s.51).

[128] Nicos Poulantzas, Faşizm ve Diktatörlük, Birikim Yay., 1980, s.314.

edilir? Fetih yoluyla veya savaşta zafer kazanarak elde edilen hâkimiyet, efendi veya sahip anlamına gelen (...) yazarların despotik devlet dedikleri şeydir[129] ve efendinin uşağı üzerindeki hâkimiyetidir".[130] Hâkimiyet'in aygıtları ise Hannah Arendt'e göre: İktidar (power) + Kuvvet (strength) + Güç (force/zor) + Otorite (authority) + Şiddet (violence)'dir![131]

Devleti, böylesi bir çerçevede algıladığım için kanım odur ki, "Sınıflı toplumların tarihi, hukukun tarihi olarak her evresi için somut bir hukuki biçim sunar. (...) Bu bağlamda 1) Soyut hukuk yoktur. Hukuk somut bir tarihsel ve toplumsal konjonktüre denk düşer. Bu yüzden, 'hukuk devleti', 'hukuk toplumu', 'hukukun üstünlüğü' gibi tanımlamalar, büyük çoğunluğu, sömürücü azınlık karşısında aldatmadan ibarettir. 2) Hukuk hiçbir özel iradenin eseri değildir. 3) Hukuk farklı toplumsal gelişmelerde farklılık gösterir. Aynı toplumsal sürecin iç evrimindeki her kesitte de farklı biçimler taşır. 4) Sınıflı toplumların tarihi, hukukun egemen sınıflara hizmetinin tarihi olarak cereyan etmiştir. 5) Hukuk sorunu mülkiyet sorununun dolaysız anlatımıdır. 6) Hukukla ilgili tüm yasaklar, suç ve cezalar bilinmelidir ki, egemen üretim ilişkisinin bekasına yönelik birer düzenlemeden ibarettir. 7) Yasak, kaynağını ekonomik özden alan hukuki bir sorundur".[132] *"Sınıflı toplumlarda hukukun koruduğu üç temel konu vardır: İnsan, mal ve düzen. Devletin bu üç unsura yaklaşımı, insan hakları konusundaki samimiyetinin de ölçüsüdür. Devletin yapısını ve demokratikliğini, merkezine yerleştirdiği unsura bakarak ölçebiliriz.* Düzeni ve malı merkeze oturtan sistemin insan hakları konusunda[133] samimi olduğunu söylemek kötü niyet değilse saflıktır".[134]

---

[129] İbn-i Haldun'a göre, Osmanlı'nın normal yönetim şekli "istibdat"tır. Keyfi bir despotizmdir (akt. Taner Timur, Osmanlı Toplumsal Düzeni, İmge Yay., 1994, s.271). Çünkü "Devletin, 'mülk-devlet' anlayışından kaynaklanan keyfi bir müdahale hakkı vardır" (Taner Timur, Osmanlı Toplumsal Düzeni, İmge Yay., 1994, s.244).

[130] Thomas Hobbes, Leviathan, YKY, 1992, s.130-150.

[131] "İktidar (power), insanın sadece eyleme kabiliyetini değil, uyum içinde eyleme kabiliyetine tekabül eder (...) bir halk ya da grup olmaksızın iktidar da yoktur. 'İktidar sahibi/güçlü kişi' derken daha çok söylemek istediğimiz şey 'kuvvet'tir. (...) Kuvvet (strength) su götürmez bir biçimde tek olan, bireysel bir şeyi niteler. (...) Güç (force/zor) (...) fiziki ve toplumsal hareketlerin serbest bıraktığı enerjiyi belirtmek için kullanılır. (...) Gündelik dilde kaba güç anlamında şiddete denk düşer. (...) Otorite (authority) (...) en kaypak olanıdır (...) kişilere ya da hiyerarşik makama ait olabilir. Otoritenin en temel belirtisi, baskı ya da iknaya gerek olmaksızın, itaat etmesi istenenlerin verilen kararı sorgusuz sualsiz kabul etmesidir. (...) Otoriteyi ayakta tutmak için, kişi ya da makama duyulan saygıyı ayakta tutmak gerekir. Şiddet (violence) ise, araçsal karakteriyle ayrılır. Kuvvete yakındır" (Hannah Arendt, Şiddet Üzerine, İletişim Yay., 1997, s.50-52).

[132] Zeki Bedrettin, Atak Dergisi, "Hukuk Üzerine Teorik Bir Yaklaşım", No:3, Nisan 2000, s.12.

[133] Bak: Ersan Şan, İktisat Dergisi, "Avrupa'da İnsan Haklarının Korunmasında Dikkat Çeken Bazı Hukuki Meseleler ve Türkiye", No:314, Mayıs 1991, s.22-25; Feman Renas, Emekçiler Dergisi, "Ölüm Cezası ya da Yaşama Hakkı", No:11, Şubat 2000, s.2-7; Nevzat Eren, Roja Teze, "Batı ve İnsan Hakları", No:41, 21 Nisan 2000, s.12; Steven Ratner, Foreign Policy Türkiye Baskısı, "Uluslararası Hukuk: Global

Çünkü Marx'ın deyişiyle, "Bireylerin asla kendi iradelerine bağlı olmayan maddi yaşamları, birbirlerini karşılıklı olarak etkileyen üretim biçimleri ve alışveriş biçimleri, devletin gerçek temelidir ve bireylerin iradelerinden tam bağımsız olarak, iş bölümü ve özel mülkiyet gerekliliği sürdükçe, her basamakta da böyle kalır. Bu fiili ilişkiler asla devlet iktidarınca yaratılmış değildir. Tersine devlet iktidarını yaratan bu ilişkilerdir. Ve bu ilişkiler çerçevesinde topluma egemen olan bireyler iktidarını devlet kılığında billurlaştırmak zorundadırlar. Fakat onlar, ayrıca belirli bu ilişkilerini de, devlet iradesi diye, yasa olarak, genel bir biçimde açığa vurmalıdırlar. Bu öyle bir açığa vurmadır ki, içeriği özel hukukun ve ceza hukukunun da apaçık kanıtladığı gibi, her zaman söz konusu egemen sınıfın kendi ilişkilerince belirlenir. Nasıl vücutlarının ağırlığı insanların iradelerine ve keyiflerine bağlı değilse, kendi iradelerini yasalar biçiminde ve kişisel keyiflerinden bağımsız olarak yürürlüğe sokmaları da insanların kendi iradelerine bağlı değildir".[135]

Kaldı ki Osmanlı ile genetik bağları söz konusu olan Türk(iye) hukuku yurttaşları, Orhan Gazi'ye kardeşi Alaaddin'in dediği[136] doğrultuda hâlâ 'Reaya'[137] olarak görmektedir! Bu bağlamda, "Türkiye'de egemen hukuk anlayışı, yasaları ve devlet uygulamalarını 'mutlak' niteliğinde gören pozitivist anlayışa dayanıyor. Bu pozitivist bakış ne yazık ki yargıda bile baskın kültür olmuştur" diyen Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Görevlisi Ertuğrul Uzun ekliyor: "Hukuku, bir sade vatandaşa baktığı yönüyle değerlendiren hukuk anlayışına 'pozitivist hukuk anlayışı' da diyebiliriz. Bu anlayışa göre genel olarak hukuk, 'hükümran gücün belirli bir kişinin veya kişilerin davranışlarını düzenlemek için çıkardığı ve uyulmaması durumunda bir cezai yaptırımı içeren beyanlar toplamı'dır. Söz konusu anlayışta hukuk, devletin ceza yaptırımı içeren kanun ve kurallarına indirgenmiş bulunmaktadır. Ne yazık ki, bu daraltıcı hukuk anlayışı, ülkemizde çok ciddi bir biçimde taraftar bulmuş, hatta yargı mensupları içerisinde bir 'kültür' hâline gelmiştir. Pozitivist kültür, yargının

---

Normların Sorgulanması", Bahar 1998, s.44-58; Emin Sarp, Sol Dergisi, "Dünya ABD'nin 'İnsan Hakları Raporu'na Ateş Püskürüyor", No:76, 3 Mart 2000, s.22-23.

[134] Odak Dergisi, "İnsan Haklarına Sınıfsal Bir Bakış", 8 Mart 2000, s.14.

[135] K. Marx, Karl Marx-F. Engels, Devlet ve Hukuk Üzerine, May Yay., 1977, s.70.

[136] "Daha başında Orhan Gazi'ye kardeşi Alaaddin'in şöyle dediği rivayet edilir: Bu ülke senin hakkındır. Buna çobanlık etmeye bir padişah gerek ki memleketin işlerini görüp başara. Devletlilerin anlayışına göre devlet, tanrı tarafından padişaha ihsan edilen bir şeyken, onların yönetmek durumunda olduğu toplum (reaya) bu dünyanın basit yaratıklarıdır" (Fikret Başkaya, Yediyüz: Bir Devlet Geleneğinin Anatomisi, Ütopya Yay., 1999, s.91).

[137] "Reaya" ya da aynı anlama gelmek üzere "Raiye"; hükümdarın egemenliği altında halk anlamına gelmekle birlikte, bu kelimenin diğer anlamı da "Otlayan hayvan sürüsü"dür!

vermiş olduğu kararlardan dolayı yaptığımız yakınmaların temelini oluşturmaktadır.[138] İlk derece mahkemelerimizden başlayarak, en yüksek mahkememiz niteliğini taşıyan Anayasa Mahkemesi'ne kadar geçerli olan bu kültür, değişen ve gelişen sosyal hayatın ortaya çıkardığı yepyeni sorunlarla birlikte, eskiden beri var olan sorunlara karşı toplumun bakış açısının değişmesi sonucunda gereksinim duyulan 'yeni' kararların verilememesine sebep olmuştur. Devlet yapısı içerisinde karar alıcı ve uygulayıcı olarak görev alan tüm yetkililerin, tartışma konusu olan herhangi bir karar ya da uygulama ile ilgili olarak yaptıkları en kuvvetli savunma, hepimizin bildiği, 'Kanun böyle diyor!' cümlesidir.[139] (...) Ancak uyuşmazlıkların çözümü ve toplumsal ilişkilerin düzenlenmesi ile karşılaşıldığında, mevcut hukuk kurallarının yorumlanması durumunda, hareket noktası bu olmalıdır. Adaleti gerçekleştirmeye yönelmemiş bir hukuk uygulamasının, gerçek anlamıyla hukuk olabilmesi mümkün değildir".[140]

V) ADALET ADİL Mİ?

"Hiçbir şeye şaşmamak: İşte budur Numacius
Seni mutlu kılıp mutlu tutacak olan!"[141]

İstanbul Barosu Başkanı Yücel Sayman'ın, "Yargısal güvence yok edildi";[142] Fatma Koşar'ın, "Yargının yolu, parası olana[143] açık"[144] diye haykırdığı; veya İsmet Berkan'ın "Bizdeki gibi hukukun sanki bir araçmış, her niyete yenen bir

---

[138] Bak: V-Özgürlük Dergisi, "Hukuk mu Dediniz? Ama Burası Türkiye", No:75, 10 Mart 2000, s.3; Odak Dergisi, "Gazi Davası Karanlığa Gömüldü", 8 Mart 2000, s.11; Şükrü Günsili, Evrensel, "Yasalar; Kâğıt Üzerindeki Haklar", 10 Mayıs 2000, s.4; Metin Münir, Yeni Binyıl, "Durdurun Adaleti İnecek Var", 10 Mayıs 2000, s.14; Turgut Tarhanlı, Radikal, "Hukuka Uyan İrade", 18 Nisan 2000, s.11; Serdar Turgut, Hürriyet, "Türkiye'de Yasalar Geçerliymiş", 10 Nisan 2000, s.7; İsmet Taşdelen, Cumhuriyet Bilim Teknik, "Toplum Bilinci ve Hukuk Devleti Olmayınca", No:682, 15 Nisan 2000, s.15; Mehmet Y. Yılmaz, Radikal, "Hukuk, Guguk Olunca", 21 Mart 2000, s.24; Mine G. Kırıkkanat, Radikal, "Kelle Devlet, Paça Adalet", 24 Mart 2000, s.7; Cüneyt Toraman, Haksöz Dergisi, "28 Şubat Sürecinde Yargı", No:107, Şubat 2000, s.27-30.

[139] "Türkiye'de iktidara ilişkin tartışmalar, 'Güçlü devlet önkabulü ile başlar. Oysa güçlü devlet için önce 'sağlam toplum' oluşturulmalıdır" (Bülent Kırmacı, Radikal, "Sağlam Toplum, Güçlü Devlet", 30 Mart 2000, s.9).

[140] Ertuğrul Uzun, Radikal, "Hukuk Diktatörlüğü", 15 Nisan 2000 s.9.

[141] Horatius.

[142] Yücel Sayman, Cumhuriyet, 11 Mayıs 2000, s.7.

[143] "Transparency International (Uluslararası Saydamlık) kuruluşu için Gallup International tarafından yapılan bir araştırmaya göre dünya yolsuzluk sıralamasında Türkiye, rüşvet alma ve yiyicilik konusunda 99 ülke arasında 45. Sırada yer alıyor" (Faruk Selçuk, Yeni Binyıl, "Rüşvet Alma ve Verme Endeksi", 9 Mayıs 2000, s.7).

[144] Fatma Koşar, Cumhuriyet, 9 Mayıs 2000, s.5.

muzmuş gibi algılandığı ülkelerde";[145] ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, "Yargıda reforma ihtiyaç var!";[146] Ankara Barosu Başkanı Süha Okay, "Bugün ülkemizde hukuk alanında bir açlık var. (...) Yasalarda bazı değişiklikler yapılıyor, ancak bunlar palyatif olmaktan ileri gidemiyor. Biz ülke olarak evrensel hukuk normlarını referans olarak kabul ediyoruz, ama dayanak olarak gösteremiyoruz. (...) Türkiye'nin gündeminde hukukta yeniden yapılanma zorunluluğu var"[147] diyor!

'Adaletin adil olmadığı' Türkiye'de "*Bataklıkla mücadele sivrisinekle yapılmamalıdır. Önemli olan bataklığı kurutmaktır. Türkiye'de temiz toplum mücadelesinin geldiği nokta artık sistemin yenilenmesi ve yapılandırılması aşamasıdır. (...) Yolsuzluk ve temiz toplum mücadelesinde tuzun koktuğu aşama hukuk sistemidir. Adaletin parayla alınır satılır olduğu, kararların okunmadan imza edildiği, parası olanın da davalardan kurtulduğu, yargının 'vicdan-cüzdan' muhasebesi altında ezildiği, ceza sisteminin çöktüğü, düşünce ve ifade özgürlüklerinin, yaratıcılıkların önüne duvarlar örüldüğü bir hukuk sistemimiz var.* Sistemi işleten ehil eller yok. Yargıcın, savcının güvencesi ve garantisi yok. Sürgün yargıda hâlâ geçerli bir sistem. Yüksek yargı kurulları ile diğer yargı kurulları için seçimlerde kulisler ve grupların baskısı büyük. Yargıtay'da en az dört grup var. (...) Hukuk sistemini grupların, yolsuzlukların, siyasi baskının, devlet baskısının elinden kurtarmadan yolsuzlukla mücadele edilemeyeceği ortada. (...) Türkiye yapanın yanına kâr kalan, temizlik için görevli kurumları tıkanmış bir ülke olmaktan çıkartılmalıdır".[148] Ancak, bunlar dilek ve temenni düzeyinde kalmaktadır. *Çalışanlarının sendikalaşmasına dahi olanak vermeyen*[149] *Türk(iye) hukuku deyince, "Hiçbir şeye şaşmamak gerek"* denilen bir görünüm sergilemektedir! 'Nasıl' mı? İşte birkaç örnek...

* "Selin Uras ve Erdem Celasun adlı iki genci trafik kazasında öldüren Baran Bağcıoğlu TCK'nin 455. maddesindeki 'tedbirsizlikten ölüme sebebiyet' suçuyla yargılanıp; baklava çalan çocuklara 9 yıl hapis veren ceza kanuna göre en fazla 4 yıl ceza alacak"![150]

* "Seda Sayan'ın kardeşi Sedat ağabeyini tabancayla yaraladı. İdamla yargılandı, 2 yıl 11 ay ceza aldı. Mahkeme bittiğinde özgürdü... Antep'te baklava

---

[145] İsmet Berkan, Radikal, "Sezer'in İki Kavramı", 27 Nisan 2000 s.3.

[146] Ufuk Uras, Milliyet, 10 Nisan 2000, s.16.

[147] Süha Okay, Sosyal Demokrat Hareket, No:2, Şubat 2000, s.25.

[148] Tuncay Özkan, Radikal, "Olmazsa Olmaz Şart!", 13 Nisan 2000, s.9.

[149] "Yargıçlara da sendika: Hak dağıtan görevlilerin kendilerini savunacak bir örgütünün olmayışı anayasal çelişkidir... Herkes hakkını onlardan istiyor ama onlar kendi haklarının peşine düşemiyor..." (M. Naci Ünver, Yeni Binyıl, 1 Mayıs 2000, s.18).

[150] Enis Tayman, Yeni Binyıl, 2 Mayıs 2000, s.3.

çaldığı için yargılanan çocuklar önce 9 yıl, sonra da 6 yıl cezaya çarptırıldı. Çocukların içerde kaldıkları süre 30 ay... Bu iki örnek karşılaştırınca insan şu soruyu sormadan edemiyor: Adalet sisteminin işleyişinde bir adaletsizlik yok mu?"[151]

* "İşte adalet tarifesi: Ölüme neden olmanın bedeli 8 milyon, ruhsatsız silah taşımanınsa 650 milyon TL"![152]

* "Yargıtay da yıprandı... Hukukta da temizlik... Yargıtay yetkilileri ne zaman ülke yönetimi konusundaki fikirlerini bizimle paylaşsalar, aklıma bu kurumun sorunlarını tartışmadığı gerçeği geliyor. Örneğin rüşvet iddiaları doğru olabilir mi?"[153]

* "Yargıda sorun eşitsizlik"![154]

* "Yasaların kişilere göre yorumlanıp, eğilip bükülmesi"ne[155] dikkat çeken Tuncay Özkan, "Hukuk çiğnenince kopar"[156] diyor!

* "Susurluk davası sanıklarından emekli yarbay Korkut Eken'in avukatı Önder Barlas, mahkeme heyetine, çete kurdukları gerekçesiyle yargılanan Susurluk sanıklarının, 'Gerçek kahramanlar'[157] olduklarını söyledi"![158]

Yeri gelmişken belirtmeden geçmeyeyim: Kendi kuralları içinde 'Meşru Hukuk', 'Hukuki Meşruiyeti' olan bir uygulamadır. Bunun için 'evrensellik' iddiasına paralel olarak da 'çifte standartlı' olmamalıdır![159] En azından İspanya'daki gibi: "Sıra 'vatan için hapis'te! İspanyol adaleti, 'vatan için kurşun sıkan' evladına acımadı.[160] İki ETA militanının kaçırılıp öldürülmesinden sorumlu olan Sivil Muhafızlar'ın Generali Enrique Rodriguez Galindo, 71 yıl hapis cezası aldı"![161]

---

[151] Enis Tayman, Yeni Binyıl, "Adalet Adil mi?", 3 Mayıs 2000, s.3.
[152] Perihan Yıldız, Yeni Binyıl, 20 Şubat 2000, s.3.
[153] Tuncay Özkan, Radikal, 28 Ekim 1999, s.9.
[154] Cumhuriyet, 24 Mart 2000, s.7.
[155] Bak: Hasan Pulur, Milliyet, "Hâkimler, Savcılar", 8 Mayıs 2000, s.8.
[156] Tuncay Özkan, Radikal, "Yasalarla Oynamayın", 30 Mart 2000, s.9.
[157] Eski MİT sorumlusu Yavuz Ataç, "MİT'te Alaattin Çakıcı'nın sorumlusuydum" (Hürriyet, 12 Mayıs 2000, s.23). "Alaattin Çakıcı MİT için çalıştı" (Yeni Binyıl, 12 Mayıs 2000, s.16) derken, "Semra Özal'ın korunması Turhan Bahadır'ın, Alaattin Çakıcı'nın adamı çıktı"! (Murat Uçtu, Hürriyet, 12 Mayıs 2000, s.3).
[158] Leyla Karakoç-Ayşegül Usta-Cüneyt Söz, Hürriyet, 9 Mayıs 2000, s.7.
[159] Dokuz Eylül Üniversitesi (Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Timur Demirbaş, yargıda yaşanan sorunların giderilmesi ve toplumda hukuk bilincinin oluşması konusunda "TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun karakollarda işkence aleti bulmasıyla ilgili İstanbul Valisi'nin tutumu 'Türkiye hukuk devleti mi' sorusunu akla getiriyor" vurgusuyla, "Kötü kanunların" bile "iyi uygulayıcılar" sayesinde adil çözümler getireceği gerçeğiyle hareket edilerek, nitelikli hukukçuların yetiştirilmesi gerektiğini kaydetti (Emine Buyrukcan, Özgür Bakış, 17 Nisan 2000, s.7).
[160] Bak: Gündüz Vassaf, Radikal, "Hukuk Devleti", 7 Mayıs 2000, s.23.
[161] Radikal, 28 Nisan 2000, s.11.

VI) HUKUK DEVLETİ (Mİ?)

"Hukuk/adalet hiçbir biçimde
hikmet-i hükümet (raison d'etat)
denilen nesne adına kurban edilmemelidir.
Ne zaman hikmet-i hükümet'ten söz edilmişse,
bilmelisiniz ki bu, bir başka şeyi gizlemek için
uydurulmuş bir bahanedir."[162]

Bilmeyen yok: *"Devletin manevi varlığı bu ülkede hep ön planda tutulmuştur. Siz kendinizi bir cumhuriyet yurttaşı olarak devletin ortak sahiplerinden biri gibi hissetseniz de; devletin sizden bağımsız olan manevi kişiliği bir hayalet misali peşinizden ayrılmaz. Bu anlayışın işlevselliği, tabii ki birtakım yasa maddelerinden; ama daha önemlisi bu yasaların algılanma biçiminden kaynaklanır. Otoriter zihniyet Türkiye'de bu alanın mutlak hâkimidir: Yasa koyma yetkisine ve gücüne haiz olan kurumlar, kendilerini devletin ayrılmaz parçası olarak tanımlayıp devlete de manevi koruma sağlayınca; kendi ebedi meşruiyetlerini garanti altına almış gibi olurlar. Hele bu yasalar milliyetçi bir kimliğin de koruyucusu olarak biçimlenmişse, söz konusu kurumlar neredeyse 'milliliğin taşıyıcıları' olarak dokunulmazlık kazanırlar.*

Öte yandan 'devletin manevi varlığı' kavramının toplumsal kabullere de fazla ters düşmediği söylenebilir. Bunun altında, kurumsal devamlılık uğruna bireysel tercihlerinden feragate hazır bir kültürel geleneğin yattığına işaret edilebilir. Böylece bireyselleşmenin daha uzun yıllar alacağından hareketle, devletin manevi tahakkümüne daha razı hâle gelebiliriz. Ne yazık ki tarihsel olarak varılacak noktalar, yaşanan somut süreçlerden bağımsız değil. Bugünkü yapının kendiliğinden bir bireyselleşme yaratma ihtimali yok; ve dünyanın bu yöndeki eğilimi arttığı oranda, Türkiye'nin çatışmacı ve cemaatçi bir siyasi kırılmanın eşiğine gelmesi de kaçınılmaz. Çünkü bireysel özgürlükler karşısında kurumlara öncelik veren ve onları kendinden mülhem bir manevi koruma altına alan zihniyet, katmerli bir otoriterleşmeye işaret eder. Bu durum sadece bireyin manevi açıdan ezikliğini ifade etmekle kalmaz; bizzat kurumsal yapının da ideolojik bir hiyerarşi içine alınması anlamını taşır.

Diğer bir deyişle kurumsal bütünlüğün ideolojiyle ilişkilendirilmesi, o yapının bazı kurumlarını ideolojiye sahiplenme niteliklerine göre diğerlerinin üzerinde konumlandırır. Kâğıt üzerinde durum bunu göstermese de, ideolojinin temsilcisi olan kurumlara sağlanan manevi koruma daha fazla olur; ve bu kurumlar devle-

[162] François Mitterand, akt. Ramazan Taşpınar, Fecre Doğru Dergisi, "Devlet Adamı ve Adam Devleti", Eylül 1998, s.7.

tin has organları olarak işlev görürler. *İfade özgürlüğünün genişlemesi ve katılımcılık gibi arayışlar, bu tür ülkelerin henüz çok uzağındadır. Çünkü bireyin kendisi ve talepleri siyasetin parçası hâline gelecek güce sahip olamazlar. Siyaset bireyler arası eşdüzeyli bir alanın değil; doğrudan kurumlar arası hiyerarşik bir alanın konusudur. Dolayısıyla toplumsal taleplerin siyasete girmesinin tek yolu, cemaatçi yapılanmaların partileşerek kurumsal hiyerarşinin içine nüfuz etmesidir. Bu ise cemaat üyesi olma niteliğine öncelik verdiği oranda, bireye ek bir yabancılaşma getirir.*

İşte bu nedenle Türkiye'de yargı mensuplarının 'kişilikli' ve özgür olmaları son derece güçtür; bu nedenle 'doğru dürüst' insanlar siyasete giremezler ve ilkeli siyasetçi tipi gelişemez; bu nedenle bir alternatif geliştirmeye cesaret edemezler; ve bu nedenle toplum kendisini cemaatçi terimlerle ifade etmeyi ve özgürlüğü devlet adına saptanan siyasetin dışında duran kurumlar yoluyla aramayı sürdürür. Devletin kendisi bir cemaat olarak yapılandıkça,[163] bireylerin tepkisi de cemaatleşmeyle sınırlı kalır".[164] *Böylece de 'hukuk devleti' asılsız bir söylence olmanın ötesine geçemez...*

Bunun içindir ki; İsmet Berkan'ın, "Konuşmasının özünün 'hukuk devleti' ilkesiyle ilgili olduğunu[165] söylemek gerek"[166] dediği yeni Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer,[167] şunlara dikkat çekmeden edemiyor:

---

[163] Bak: Ahmet İnsel, Radikal İki, "Devlet Dışında Devlet Olmak", 20 Şubat 2000, s.5; Kürşat Bumin, Yeni Binyıl, "Jentokrasi mi, Otokrasi mi? (1-2)", 14-15 Nisan 2000, s.12.

[164] Etyen Mahçupyan, Radikal, "Devletin Manevi Kişiliği", 4 Nisan 2000 s.9.

[165] "1982 Anayasası bu iki temel kavramı, yani 'hukuk devleti' ve 'idarenin denetlenebilirliği'ni çiğneyen maddeler içeriyor. Bunlardan birincisi, Anayasa'nın geçici 15. maddesiyle 12 Eylül döneminde çıkarılan yasaların Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılmasının engellenmesi ve 148. maddeyle olağanüstü hâl, sıkıyönetim ya da savaş dönemlerinde çıkarılacak yasa güçlünde kararnamelerin anayasa aykırılığının iddia edilememesi. İkincisi ise 125. maddeyle Cumhurbaşkanı'nın tek başına yaptığı işlemler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun kararları ve Yüksek Askeri Şûra kararlarının Danıştay denetimi dışında bırakılması. Nitekim Ahmet Necdet Sezer son konuşmasında, daha önce altına imza attığı kararları da hatırlatarak Anayasa'nın bu maddelerine karşı çıkıyor" (İsmet Berkan, Radikal, "Sezer'in İki Kavramı", 27 Nisan 2000 s.3).

[166] İsmet Berkan, Radikal, "Sezer ve Demokrasi", 27 Nisan 2000 s.3.

[167] "Ahmet Necdet Sezer, radikal çıkışlarıyla tanınıyor. Hak ve özgürlüklere büyük önem veren Sezer, bazı konularda askerle aynı görüşü paylaşıyor. Anayasa Mahkemesi Başkanı Ahmet Necdet Sezer, çağdaş demokrasilerde hak ve özgürlüğün özüne dokunulmasına karşı. Düşünce özgürlüğüne getirilen sınırlamanın bir nedeninin de dil olduğunu belirten Sezer, bu görüşüyle MHP ile ters düşüyor.
Sezer'in, İstanbul'da 'W' harfinin Türkçe olmadığı gerekçesiyle Nevruz bayramı kutlamasına izin vermeyen valiliğe yanıt niteliği taşıyan görüşü şöyle: "Anayasa'nın 26/3. fıkrasında, 'düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz' denilmektedir. Oysa AİHS'de, düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında belli bir dilin kullanılmasının yasaklanabileceğine ilişkin sınırlayıcı bir kurala yer verilmemiştir".
Sezer'in 1988'den beri üyesi olduğu mahkemede altına imza attığı iptal kararları arasında kıyak emeklilik de yer alıyor. Sezer'in, Türkiye'nin insan hakları alanında evrensel normlara ulaşmak için değiştirilmesini istediği yasalar arasında dernekler, YÖK, partiler, sendikalar, DGM, sıkıyönetim ve basın yasalarıyla, TMY'nin 8, TCY'nin 312. maddesi de var. Sezer, 1999'da şu açıklamayı yapmıştı:

"ANAYASAL DÜZLEMDE GERİLİK: 1961 Anayasası, yerini, bireyin üstünlüğünü ve kurumların özerkliği yerine devletin önceliğe verildiği, yürütmeye öteki organlar karşısında pek çok üstünlüğün tanındığı hak ve özgürlüklere sınırlamalar öngörüldüğü, yargısal denetimin daraltıldığı, 1982 Anayasası'na terk etmiştir.[168] *12 Eylül öncesinde yaşananlara bir tepki olarak, 1982 Anayasası'nda hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmayan bu ilkeyi zedeleyen kimi kurallara yer verilmiştir. Bunun sonucu olarak, Cumhuriyetin hukuk devleti niteliğine ilişkin önemli sorunlar ortaya çıkmıştır.*

İNSAN İÇİN DEVLET: Anayasal düzenlemeler, insan hak ve özgürlüklerinin elde edilmesi veya genişletilmesi için devlet gücünü kullananlara karşı ve bunların yetkilerini sınırlamak amacıyla yapılmıştır. Bugün özgürlükçü demokrasilerin en önemli ilkesi, insanın devlet için değil, devletin insan için var olduğudur. Aslında devletin insanlara karşı korunmaya da ihtiyacı yoktur. Toplumda her şey insan hak ve özgürlüklerini sağlamaya ve bunları geliştirmeye yönelik olmalıdır.

DEMORKASİ: Demokrasi, aralıklarla seçim yapılması, ülkedeki yönetimin mutlaka 'demokratik hukuk devleti' olduğunu göstermez. Yönetim halkın oyu ile belirlendiğinden sadece biçimsel ölçüt yönünden ülkede 'demokrasi' bulunduğundan söz edilebilir. Bu nedenle, 'demokrasi' ile 'hukuk devleti' kavramları eşanlamlı değillerdir. Ancak demokrasi, hukuk devletinin gerçekleşmesinin en önemli güvencelerinden birisidir. Toplumsal örgütlenmenin çeşitli aşamalardan sonra ulaştığı en ileri çağdaş düzey, çoğulcu, demokratik 'hukuk devleti'dir.

Düşünce özgürlüğü sınırlanamaz: "Demokrasi ve hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayan özgürlükleri kısıtlayan düzenlemeleri eleştirmeyi bir görev olarak görüyorum. Yargı organlarının öncelikleri arasında hakların kullanımı ve özgürlüklerin gelişmesine katkı sağlamak vardır, ben de bunu yaptım. Düşünceyi açıklama özgürlüğü dernekler, sendikalar ve siyasi partiler için de temel haktır, bilim-sanat özgürlüğü, süreli süresiz yayın hakkı, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme özgürlüğü önemlidir, basın özgürlüğü de düşünceyi açıklama özgürlüğünü tamamlayan ve onun kullanılmasını sağlayan özgürlüktür. Demokrasi için seçme ve seçilme hakkına sahip olmak yetmez, toplumda aydın bir kamuoyunun var olabilmesi için de düşüncelerin her türlü araçla açıklanması sağlanmalıdır".

RP'nin kapatılmasını sağlayan dokuz üyeden biri olan Sezer, mahkeme üyelerinin çoğunluğu gibi partilerin mutlak dokunulmaz olmadıklarını ve yasadışı herhangi bir faaliyeti belirlenen veya program tüzüklerinde devletin bölünmez bütünlüğü ve laiklik ilkesine aykırı hükümlere yer veren partilerin kapatılmalarının, rejimin güvenliği açısından gerekli olacağını savunuyor. Sezer'in kapatılması için oy verdiği partiler arasında HEP, DEP, ÖZDEP, TBKP, STP, SBP, DDP, EMEP ve Yeşiller Partisi var.

Sezer'in paylaştığı gerekçeli kararlardaki görüşler, başbakanlığı döneminde 'Kürt realitesini tanıyoruz' diyen, cumhurbaşkanlığı döneminde ise 'Anayasal Vatandaşlık' kavramını sık sık kullanan Süleyman Demirel kadar cesur olmadığını, devletin bu soruna ilişkin resmi politikasıyla tamamen örtüştüğünü gösteriyor. İşte Sezer'in de katıldığı DEP'nin kapatılma gerekçesinin sonuç bölümü: "DEP'in programında Kürt dilinin toplumsal yaşamın her alanında ve resmi işlemlerde serbestçe kullanılması için gerekli düzenlemelerin yapılacağının; Kürt kimliğinin tüm sonuçlarıyla Anayasa ve yasalarca garanti altına alınması gerektiğinin; Türkiye'de bir Kürt azınlığın bulunduğunun vs. belirtilmesi Partiler Yasası'nın ilgili bentlerine aykırılık oluşturduğundan kapatılmasına oybirliğiyle" (Adnan Keskin, Radikal, "Sessiz ve Cesur", 27 Nisan 2000 s.6).

[168] Prof. Dr. Cem Eroğlu, "1982 Anayasa'sı bölücüdür" (Özgür Bakış, 13 Mart 2000, s.4) diyor!

HUKUK DEVLETİ: Hukuk devleti, 'hukuku olan devlet' demek değildir. Bu anlamda, her devletin mutlaka bir hukuku vardır. 'Hukuk devleti' bu ilkeye uygun bir hukukun varlığını gerektirir. Böyle bir hukuk ise, bireyler için hukuk güvenliği sağlayan ve evrensel ölçülerle uyumlu bir hukuktur. Hukuk devleti, belirli bir hukuk düzeninde anlam kazanır ve yürürlükteki kuralların içeriği ile nitelenir. Hukuk devleti, devletin hukukla bağlanması ve yönetimde kuralların egemen olmasıdır. Hukuk devleti, siyasal iktidarı sınırlayarak, yürütme erkini ve yönetimi kurallara bağlayarak aynı zamanda istikrara da hizmet eder. İstikrar hukuksal güvenlikle sağlanır. 'Hukuk devleti', kişilerin hak ve özgürlüklerinin güvence altına alındığı, yönetenlerin her türlü eylem ve işleminin yargı denetimine bağlı olduğu, böylece kişilere hukuk güvenliğinin sağlandığı devlet demektir.

OHAL DE HUKUK REJİMİDİR O HÂLDE DENETLENEBİLMELİ: Olağanüstü hâllerde, sıkıyönetim ve savaş hâllerinde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnamelerin Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla dava açılamayacağı belirtilmiştir. Bu kural, olağanüstü hâl rejiminin de 'hukuk rejimi' olduğu düşüncesine aykırıdır... Böylece hukuk devleti ilkesi zedelenmekte, Anayasa'nın üstünlüğü ilkesi ortadan kaldırılmaktadır.

12 EYLÜL SORGULANABİLMELİ:[169] *Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılamayan kuralların büyük bir bölümünü, Milli Güvenlik Konseyi döneminde çıkarılan yasalar oluşturmaktadır. O dönemde yürürlüğe konulan 626 yasa, Anayasa yargısı denetimine bağlı değildir. Anayasa'ya uygunluk denetiminin kapsamını kısıtlayan Anayasa kurallarının en önemlisi, Anayasa'nın Geçici 15. Maddesidir. Anayasa'nın Geçici 15. maddesinin son fıkrası kaldırılarak, Milli Güvenlik Konseyi döneminde çıkarılmış olan kanunlar ve kanun hükmünde kararnamelerin Anayasa'ya uygunluğunun denetlenmesine olanak verilmelidir.*

HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜ: Devletin, hak arama özgürlüğünü daraltan tüm sınırları kaldırması ve yolla yargı denetimini yaygınlaştırarak adaletin gerçekleştirilmesini sağlaması, hukuk devleti ilkesine yer veren Anayasa'nın 2. maddesi gereğidir. Anayasa'da Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik hukuk devleti niteliği vurgulanırken, devletin tüm eylem ve işlemlerinin yargı denetimine bağlı olması amaçlanmıştır. Çünkü yargı denetimi, hukuk devletinin olmazsa olmaz koşuludur".[170]

---

[169] "Yargılansın netekim... Adana Savcısı Kayasu 7. Cumhurbaşkanı Kenan Evren için iddianame hazırladı" (Ersin Bal, Yeni Binyıl, 30 Mart 2000, s.3). "Evren'in idamı isteniyor. 12 Eylül darbesinin mimarı Kenan Evren hakkında Adana Cumhuriyet Savcısı Sacit Kayasu 'İhtilal yapmak' suçlamasıyla TCK'nin 146/1-2 ve 147. maddeleri gereğince idam talepli iddianame hazırladı" (Hülya Mat, Özgür Bakış, 30 Mart 2000, s.7).

[170] Ahmet Necdet Sezer, Milliyet, 26 Nisan 2000 s.22.

Dikkat: Bunları ifade eden Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'dir;[171] *ve ben ise, hâlâ düşünceyi açıklama özgürlüğümü kullandığım için, TCK'nin 312. maddesiyle yargılanmaktayım! Ancak sorun ne benimle, ne de 312 ile bitmez! Aydın Engin'in deyişiyle, "312. maddeyi kaldırmanız iyi olur. Ama başarınız bitmez. 311. maddeyi ne yapacaksınız? Hadi ondan paçayı sıyırdınız diyelim; 159. maddeyi nereye sokacaksınız? Diyelim onunda bir yolunu buldunuz; TMY'nın 8. maddesi bir yerinize batmayacak mı? Yani sivrisinekleri tek tek yakalayıp, gözlerine DDT sıkıp sıtmayla mücadele edercesine, bu ülkenin demokrasi ayıplarını ayıklayabileceğinize inanıyor musunuz? (...) 'Hukuk tamiratı' yaparak binayı koruyabileceğinizi mi sanıyorsunuz? (...) Türkiye'de hukuk bir batakta çırpınıyor. (...) Bugüne dek bataklığı kurutmadan başarıya ulaşmış bir sıtma savaşı tarihi yazılmadı. Bundan sonra da yazılacağı yok..."*[172]

VII) TCK 312 DAİR...

"İngiliz yasaları suçluyu cezalandırırken,
Çin yasaları fazileti ödüllendirir."[173]

Ali Bayramoğlu, "312. maddenin değiştirilmesinin önündeki en büyük engel zımnen sürmekte olan 'askeri vesayet hâli ve askeri cenah'"[174]... Hatırlanacaktır; Genelkurmay Başkanlığı 312. maddenin değiştirilmesine karşı olduğunu, bunu siyasetler üstü bir rejim meselesi gibi gördüğünü küskünler döneminde oldukça sert bir dille açıklamıştı"[175] derken; Bilal Çetin'in de, "312. madde konusunda Genelkurmay ve Yargıtay Başsavcısı'nın ikna edilmesi gerekiyor. Bu oldukça zor ve zaman alıcı bir süreç"[176] uyarısına maruz kalan TCK 312 konusunda, bakın devlet ricali ve politik partiler ne diyor?

* *DSP Lideri Bülent Ecevit*: "312 değişecek".[177] "312 kısmen değişebilir".[178] "312. madde Cumhurbaşkanlığı seçiminden sonra ele alınacak".[179] "312 yapay gündem".[180]

---

[171] Bak: İsmet Berkan, Radikal, "Sezer'den Cesur Çıkış", 26 Nisan 2000 s.8; Fikret Bila, Milliyet, "Sezer'in Çizgisi", 7 Mayıs 2000, s.16; Yasemin Çongar, Milliyet, "Washington Sezer'i Neden Destekliyor?", 8 Mayıs 2000, s.12; Kürşat Başar, Star, "Sezer'den İlk Reform", 10 Mayıs 2000, s.11.

[172] Aydın Engin, Cumhuriyet, "Sıtmayla Savaş ya da Hukuk Devleti", 16 Mart 2000, s.5.

[173] Goldsmith.

[174] Bak: Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Siyaset, Ceza ve Tahrik", 12 Mart 2000, s.5.

[175] Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Askerler, Siviller ve 312", 23 Mart 2000, s.5.

[176] Bilal Çetin, Yeni Binyıl, "Demokratikleşme ve 312 Değişikliğinin Önündeki Engeller", 22 Mart 2000, s.13.

[177] Bülent Ecevit, Yeni Binyıl, 12 Mart 2000, s.1.

[178] Bülent Ecevit, Özgür Bakış, 13 Mart 2000, s.5.

[179] Bülent Ecevit, Radikal, 13 Mart 2000, s.8.

[180] Bülent Ecevit, Yeni Şafak, 23 Mart 2000, s.11.

* *DSP'li Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk*: "312 bir kişiye endekslenmemeli".[181] "312'yi kaldırma lüksümüz yok".[182] "312. madde ülke bütünlüğü için gerekli".[183] "312 Avrupa'da var".[184]

* *MHP Lideri Devlet Bahçeli*: "312. maddenin düzenlediği fiiller ile ifade özgürlüğü ve demokrasi arasında doğrudan ilişki kurulması yanlıştır. TCK'nin 312. maddesi ülkenin bütünlüğü açısından gerekli. Demokratik değerlerle halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmenin bağdaştırılmaya çalışılması, demokrasinin içine virüs sokmaktır".[185] "312'ye dokunulmamalı".[186]

* *MHP'li Bayındırlık Bakanı Koray Aydın*: "312. maddenin kaldırılması zor. Ancak bu maddeyle ilgili makyaj[187] yapılabilir".[188]

* *MHP Genel Sekreter Yardımcısı Mustafa Sait Gönen*: "312, devletin kendini savunma refleksi içinde olması gereken maddelerden biridir".[189]

* *ANAP Lideri Mesut Yılmaz*: "312. madde revize edilerek değiştirilmeli".[190] "Bu konudaki sorun 312 ile bitmiyor. Bununla birlikte birkaç yasanın daha değiştirilmesi gerekiyor".[191]

* *TBBM Anayasa Komisyonu Başkanı ANAP'lı Ertuğrul Yalçınbayır*:[192] "312 TBMM'de görüşülebilir".[193]

* *FP Lideri Recai Kutan*: "TCK'nin 312. maddesi Türkiye demokrasisinin bir ayıbıdır. Türkiye en kısa zamanda böyle bir ayıptan kurtulmalıdır. Biz 312. maddeyi bütünüyle kaldıralım demiyoruz. 312. madde vazih (açık) olmayan,

---

[181] Hikmet Sami Türk, Cumhuriyet, 24 Mart 2000, s.7.
[182] Hikmet Sami Türk, Cumhuriyet, 14 Mart 2000, s.9.
[183] Hikmet Sami Türk, Cumhuriyet, 16 Mart 2000, s.5.
[184] Hikmet Sami Türk, Milliyet, 24 Mart 2000, s.14.
[185] Devlet Bahçeli, Posta, 27 Mart 2000, s.15.
[186] Devlet Bahçeli, Radikal, 21 Mart 2000, s.7.
[187] Bak: Hikmet Soylu, Selam Gazetesi, "Çankaya Savaşında Şimdi de 312 Şantaji", No:433, 19-25 Mart 2000, s.3.
[188] Koray Aydın, Yeni Binyıl, 14 Mart 2000, s.13.
[189] Mustafa Sait Gönen, Cumhuriyet, 14 Mart 2000, s.9.
[190] Mesut Yılmaz, Özgür Bakış, 22 Mart 2000, s.3.
[191] Mesut Yılmaz, Özgür Bakış, 21 Mart 2000, s.5.
[192] "TBMM Anayasa Komisyonu'nun ANAP'lı Başkanı Ertuğrul Yalçınbayır'ın açıklamalarına göre, üzerinde çalışılan 312. madde değişikliği teklifi, 312. maddenin birinci fıkrasındaki, kanunun cürüm saydığı bir fiili övmeyi suç olarak görmeyi sürdürürken, bu fiili 'İyi gördüğünü söylemeyi' suç olmaktan çıkarıyor... Maddenin ikinci fıkrası ile üçüncü fıkrası tek bir hüküm hâline getiriliyor. Mevcut düzenlemede halkı sınıf, ırk, din veya mezhep farklılığına dayanarak, kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etmek, ceza almak için yeterli görülüyor. Yeni düzenlemede ise bu fiilin cezalandırılmasını, 'Umumun emniyeti için tehlikeli olması' koşuluna bağlıyor" (Nuray Babacan, Hürriyet, 21 Mart 2000, s.24).
[193] Ertuğrul Yalçınbayır, Özgür Bakış, 14 Nisan 2000, s.5.

neyin suç neyin suç olmadığını net olarak belirtmeyen bir yasadır. Bunun için kısa sürede değiştirilmelidir".[194]

* *DYP Lideri Tansu Çiller*: "Bugüne kadar 312. madde konusunda ortada bir yargı ayıbı yoktur. Bu madde değiştirilemediği için yasa ayıbı vardır. Demokratik siyaset özgürleştirici olmalıdır. Dolayısıyla azami özgürlük alanı yaratılmalıdır".[195] "312'nin mağdur ettiği çok sayıda insan olabilir. Ancak mesele fikir suçları meselesidir. Türkiye, fikir suçları alanındaki engelleri kaldırarak demokratikleşmede adım atmak zorundadır".[196]

* *BBP Lideri Muhsin Yazıcıoğlu*: "312 kaldırılmazsa Avrupa Birliği hayal".[197]

* *CHP Lideri Altan Öymen*: "Düşünce cezalandırılmasın. Biz, 312. maddenin değiştirilmesi konusunda ve bunun düşünce hürriyetini sınırlayıcı bir madde hâline gelmemesini sağlamak için çok daha önceden teklifimizi yapmıştık".[198]

* *CHP Genel Sekreteri Tarhan Erdem*: "Düşünce özgürlüğü sadece 312. madde değişikliğiyle sağlanamaz. Düşünce özgürlüğü, düşüncenin her türlü iletişim aracıyla açıklanması ve yaygınlaştırılmasıdır".[199]

* *HADEP Lideri Ahmet Turan Demir*: "Düşüncelerin ifade edilmesini kısıtlayan her türlü yasaya karşıyız. 312. maddeyi de bu kapsamda değerlendiriyoruz. Biz 312. maddenin revize edilmesini değil, tümüyle kaldırılmasını istiyoruz".[200]

* *Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş*: "Batı'nın da 312'si var".[201]

* *Ankara DGM Cumhuriyet Savcısı Nuh Mete Yüksel*: "312 kalkarsa daha çok yas tutulur".[202]

* *Yargıtay Başkanı Sami Selçuk*:[203] ***"312'yi düzeltecek uzman bulunacağından kuşkuluyum. 312 düzeltilemez".***[204] ***"312. maddeyi düşünce özgürlüğünün önündeki en büyük engel ve tehlike olarak görüyorum. 312'yi değiştirmek yetmez, tamamen kaldırılmalıdır".***[205]

---

[194] Recai Kutan, Yeni Binyıl, 14 Mart 2000, s.13.
[195] Tansu Çiller, Yeni Binyıl, 23 Mart 2000, s.13.
[196] Tansu Çiller, Yeni Şafak, 23 Mart 2000, s.11.
[197] Muhsin Yazıcıoğlu, Özgür Bakış, 13 Mart 2000, s.5.
[198] Altan Öymen, Cumhuriyet, 13 Mart 2000, s.5.
[199] Tarhan Erdem, Radikal, 15 Mart 2000, s.7.
[200] Ahmet Turan Demir, Cumhuriyet, 14 Mart 2000, s.9.
[201] Vural Savaş, Milliyet, 28 Mart 2000, s.18.
[202] Nuh Mete Yüksel, Radikal, 9 Nisan 2000, s.8.
[203] Bak: Aslı Aydıntaşbaş, Yeni Binyıl, "Sami Selçuk'tan Demokrasi Dersi", 13 Mayıs 2000, s.4; Sami Selçuk, Milliyet, "Türkiye, AB'ye Yürüyor", 11 Mayıs 2000, s.22.
[204] Sami Selçuk, Yeni Binyıl, 16 Mart 2000, s.13.
[205] Sami Selçuk, Yeni Binyıl, 13 Mart 2000, s.1.

TCK 312 konusunda devletçi tutum -bir iki istisna dışında- malumun ilamı üzere! Bunun nedenini, Etyen Mahçupyan şöyle izah ediyor: "TCK'nin 312. maddesinin eski metin 'halkı, sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığı açıkça tahrik' etmekten söz ediyordu. Geçtiğimiz yıllar, bu maddenin muğlâklığına dayanan epeyce keyfî yargı uygulamalarına sahne oldu. (...) Bu durum devletin beslendiği paranoyanın hukuka alenen yedirilmesini ve hukukun 'kamu düzeni' kılıfı altına gizlenen devletin paranoyak bir koruyucusuna indirgenmesini ifade ediyor. (...)

Bunun anlamı şu: Kamu düzenini bozacak bir sonuç yaratmasa da, yargıç sizin davranış veya sözünüzü başka insanların 'tahrik unsuru' içerdiğini düşündüğü davranışlarıyla bir araya getirebilecek ve sizi de suçlu ilan edebilecek. Diğer bir deyişle belki de siz farkında bile olmadığınız kişilerin suç ortağı hâline geleceksiniz. Sizin eyleminizin sonucunda kamu düzeni bozulmasa bile, ya başkaları da benzer eylemler yapar ve kamu düzeni o zaman bozulursa? Burada zaman sınırlaması da yok! Nasılsa kamu düzeni bir gün bozulacağına göre, bunun sizin davranışınızdan bağımsız olduğunu nasıl ileri sürebilirsiniz?

Paranoyanın dizginlenip mantıksal bir kalıba dökülmesi herkesin becerebildiği bir şey değil. O nedenle Vural Savaş tahrik unsurunun gerçeklikten tamamen kopartılması gerektiğini savunuyor. Hatta ona göre, olay çıkmadıkça eylemin içerdiği suç unsurunun boyutları genişliyor! Olay çıkmadı diye tahriki gözden kaçırmak, 'yaşanan tehlikeyi' daha da büyütüyor. Yani sizin süreklilik taşıyan bir eyleminiz kamu düzenini bozucu hiçbir sonuç yaratmamışsa; bu sizin devlet nezdindeki tehlikenizi daha da artırıyor. Türkiye'de devlet adamlığının psikolojik önkoşulu, toplumdan korkunun içselleştirilmesini gerektiriyor".[206]

Düşünceyi açıklama özgürlüğü karşısında 'korkunun içselleştirilmesi'ni amaçlayan TCK 312[207] -vb. maddeler- konusunda farklı görüşlere gelince; bu sesleri de ciddiye alıp, kulak vermek gerek...

* *Haluk Şahin*: "Düşünceyi ifade suçu olan 312. madde yeniden tartışılıyor. (...) Her kafadan bir ses çıktığı için dışardan bakanlara hayli karmaşık

---

[206] Etyen Mahçupyan, Radikal, "Hukuk ve Paranoya", 5 Nisan 2000 s.10.

[207] Bak: Orhan Erinç, Cumhuriyet, "Fransa'nın 312. Maddeleri", 20 Mart 2000, s.2; Orhan Birgit, Cumhuriyet, "312", 14 Mart 2000, s.3; Bilal Çetin, Yeni Binyıl, "Önce Cumhurbaşkanlığı Seçimi Sonra Demokratikleşme", 14 Mart 2000, s.13; Mehmet Taşdiken, Radikal, "Meclis'in Gizli Nabzı", 23 Mart 2000, s.9; Yılmaz Ateş, Cumhuriyet, "Düşüncenin Cezası", 21 Mart 2000, s.7; Hikmet Çetinkaya, Cumhuriyet, "Özgürlüğün Bedeli", 16 Mart 2000, s.5; Oktay Akbal, Cumhuriyet, "69 ve 312", 23 Mart 2000, s.2; Bilal Çetin, Yeni Binyıl, "Ecevit'ten "312. Madde Değişebilir Sinyali...", 12 Mart 2000, s.13; Şebnem Hoşgör, Yeni Binyıl, "312'inci Maddenin Seyr-ü Seferi", 16 Mart 2000, s.13; Hasan Pulur, Milliyet, "Şu 312. Madde...", 1 Nisan 2000, s.3.

görünebilecek olan 312. madde konusunda net konuşmanın yararı var: 1) Bir 'düşünceyi ifade' suçu olarak 312. maddenin derhâl değiştirilmesi gerekir. Bu madde şimdiki hâliyle evrensel demokrasi normlarının hayli gerisinde görünüyor. Bir düşüncenin ifadesi, o düşünce ne kadar çarpık, yanlış ve hatta iğrenç olursa olsun, cezalandırılamaz. Meğerki bu ifade eylemi 'kamu güvenliği açısından yakın ve açık tehlike' doğurmuş olsun. Amerikan hukukunda 'yakın ve açık tehlike' doktrinini öne sürmüş olan Yargıç Frankfurter'e göre, bir insanın yalan yere 'Yangın var' diye bağırması suç sayılamaz, meğerki bu çığlık tıklım tıklım bir sinema salonunda atılmış olsun ve insanların panik içinde kaçışırken birbirini ezmesi tehlikesini doğursun. 2) Böyle bir suçun, öğeleri çok daha netleştirilse bile, siyasal haklardan mahrum bırakılmak sonucunu doğurması yanlıştır. Bu yaptırım, maddenin siyasal amaçlarla kullanıldığı şüphesini doğurabilir; yargının siyasallaştığı izlenimi verebilir. Böyle bir yaptırım, ayrıca, siyaset kurumuna yargının müdahalesi anlamına geleceği için de yanlıştır".[208]

* *Ali Bayramoğlu*: "312. madde, siyasi açıdan 90'lı yıllara egemen olan devlet-toplum ilişkilerinin yansıtıcısı olan sembol bir maddedir. Hem Kürt meselesi etrafında sistemin otoriterleşmesi ve militerleşmesinin, hem de 28 Şubat rejiminin kilit unsurlarının başında gelir, bu madde. Yıllarca ifade özgürlüğünün sınırlandırılması, siyasi katılımın önünün tıkanması işlevlerini görmüş ve siyasi tasfiye aracı olarak kullanılmıştır. (...) 312'nin görünür üç kritik yönü var. İlk yönü 'hukuki'dir. (...) İkinci kritik yön uygulamaya ilişkindir. (...) Üçüncü kritik yön siyasidir. (...) 312 bölen ve bölücü bir maddedir".[209]

* *Alev Er*: "69, 86, 101, 312... Sizin için neyi ifade ediyor, neyi aklınıza getiriyor bu sayılar? Ankara'nın telefon kodu 0312 değil mi? (...) Günlerce düşünsem bundan daha iyi bir metafor bulamazdım: '312 Ankara'dır'. (...) O hep '312' idi, şimdi de öyle. Hep yasaktan, yerleşik olanın ne pahasına olursa olsun korunmasından yana oldu Ankara. Tersi, en son Ankara'dan geldi... Büyük kentlerin askeri garnizonlarındaki dışa dönük 'Orduya sadakat şerefimizdir' tabelalarını hatırlarsınız. Sırayla 'tek devlet', 'tek vatan', 'tek bayrak', 'tek dil' yazan ötekı tabelaları da... Ankara'da Çevik Bir başlattı bu uygulamayı, onunla birlikte İstanbul'a taşındı. (...) Komik değildi artık Ankara, ürkütücüydü. Şimdi benim için, üç haneli bir sayı daha var bu kenti anlatan: 313... TCK'nin çete suçlarını tanımlayan maddesi..."[210]

---

[208] Haluk Şahin, Radikal, "312 Üzerine 1, 2, 3", 15 Mart 2000, s.6.
[209] Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "312 ve Türkiye", 14 Mart 2000, s.5.
[210] Alev Er, Yeni Binyıl, "312 Neyi Hatırlatıyor?", 28 Mart 2000, s.13.

* *İsmet Berkan*: "Eskiden TCK'nin 141, 142 ve 163. maddelerinin ifade özgürlüğünü engellediğini konuşurduk. Sonra bu maddeler kalktı, yerine Terörle Mücadele Kanunu'nun 8. maddesiyle TCK'nin 312. maddesi geldi".[211]

"312. maddeyi tartışabiliriz. Çünkü bu neredeyse 5 yıldır kanayan bir yara. 1995 sonuna kadar 312 bu kadar ünlü değildi. Ama ne zaman ki Terörle Mücadele Kanunu'nun 8. maddesi değişti, birden savcılar ve mahkemeler bu konuda en kullanışlı madde olan 312'ye döndü. 312 esas olarak gazeteci ve yazarların üstünde sallanan bir kılıç. Maddenin özü, uygar Batı ülkelerinin neredeyse tamamında var. Maddenin amacı, ırkçılığı ve din dâhil her türlü ayrımcılığı önlemek. Ama bizdeki kullanımı, amacı hayli aşıyor. Mesela, sırf 'Ben Sivaslıları sevmem' kelimeleri kaleminizden çıktığı için bu maddeden yargılanıp mahkûm olabilirsiniz. Oysa prensip olarak terör ve şiddet çağrısı içermeyen her türlü düşüncenin ifadesi serbest olmalı. 'Sakıncalı' düşüncenin çaresi hapis değil, rakip düşüncelerdir çünkü".[212]

"Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesi: 1) Kanunun cürüm saydığı bir fiili açıkça öven veya iyi gördüğünü söyleyen veya halkı kanuna itaatsizliğe tahrik eden kimse altı aydan iki yıla kadar hapis ve altı bin liradan otuz bin liraya kadar para cezasına mahkûm olur. 2) Halkı, sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik eden kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis ve dokuz bin liradan otuz altı bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır. Bu tahrik umumun emniyeti için tehlikeli olabilecek bir şekilde yapıldığı takdirde faile verilecek ceza üçte birden yarıya kadar arttırılır. 3) Yukarıdaki fıkrada yazılı suçları 311. maddenin ikinci fıkrasında sayılan vasıtalarla işleyenlere verilecek cezalar bir misli arttırılır' der. (...) Benim birinci fıkrayla da sorunum var. Bu fıkra açıkça 'düşünce suçu' tanımı yapıyor ve bence temel demokratik haklardan biri olan 'sivil itaatsizlik' ile 'haksız kanuna karşı direnme hakkı'nı engelliyor".[213]

"Türkiye'de ifade özgürlüğünü kısıtlayan, bu özgürlüğün kullanılmasının önündeki en önemli engellerin başında 312. madde geliyor. (...) Yargıtay Başkanı Doç. Dr. Sami Selçuk'un değerlendirmesi şöyle: 'Maddenin benzerlerine Almanya (Mad. 130), Avusturya (Mad. 283), Yunanistan (Mad. 192), kaynağımız 1889 tarihli İtalya (Mad. 247) ve 1930 tarihli İtalya (Mad. 415) ceza yasalarında da rastlanmaktadır. Benzerleri dememin nedeni, bu maddelerden hiçbirinin yasamızdaki maddeyle öğeler ve sözcükler açısından bire bir örtüşmemesi, çakışmamasıdır. Bu bir.

---

[211] İsmet Berkan, Radikal, "Yargıçlar ve Demokrasi", 14 Mart 2000, s.3.
[212] İsmet Berkan, Radikal, "312 Ayıbına Neşter", 12 Mart 2000, s.3.
[213] İsmet Berkan, Radikal, "312 tartışması: Yakın ve Açık Tehlike", 13 Mart 2000, s.3.

Nitekim kaynak 1889 ve ayrıca yeni 1930 tarihli İtalyan ceza yasalarında yalnızca 'toplumsal sınıflar' dendiği hâlde, yürürlükteki TCK'da ve 1997 tasarısında 'toplumsal sınıflar' kavramı içinde yer alan 'ırk, din, mezhep, bölge farklılıkları' deyişlerine yer verilerek, esasen tanımlanamaz nitelikteki kavramlar daha da belirsizleştirilmiş, duraksamalara yol açılmıştır. Bu iki.

1997 tasarısında, 1889 tarihli kaynak yasadaki 'kamu düzenini tehlikeye düşürecek biçimde' olarak kaleme alınan normatif/değerlendirici öğe/ölçüt, 'kamu düzenini bozma ihtimalini ortaya çıkaracak (doğrusu, doğuracak) surette' diye yer almıştır ve yürürlükteki maddeye eklenmiştir. Burada hem anlatım yanlış, hem de ekleme göstermeliktir. Zira eklenen normatif öğe/ölçüt, kullanılan 'ihtimal' sözcüğüyle yok edilmiştir. Bu üç. (...) Sonuç olarak, ceza hukukunun temel ilkelerine ters düşen bu maddeyle hukukun üstünlüğüne yaslanan bir düzen yaratmak güçtür".[214]

"Siz bakmayın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş'ın 'AİHM Mehdi Zana davasını reddetmişti' sözlerinin peşine takılan cahillere. Tam da o dava, yani Mehdi Zana davası, bugün 312. maddenin değişmesi gerektiğini savunanları doğruluyor çünkü. AİHM, Mehdi Zana'nın yaptığı başvuruyu reddetti, reddederken de onun 'terör örgütünü desteklediğini' ve 'terörü övdüğünü' söyledi. İşte, 312. maddenin gerçek amacı da bu zaten. Her türlü ırkçılığı, her türlü ayrımcılığı eğer şiddete dayalı biçimde savunursanız 312 haklı olarak devreye girer. Ama yaptığınız sadece fikir açıklamaksa, siz ifade özgürlüğünüzü kullandınız diye kimse kimseyi öldürmemiş, kimse eline silahı almamışsa 312 sizin aleyhinize çalışamaz, çalışmamalı.

Bir AİHM kararı size: Halkın Emek Partisi (HEP) İzmir İl yöneticilerinden İbrahim İncal, 1 Temmuz 1992'de 'Tüm demokratik vatanseverlere' başlıklı bir broşür yazar. Broşürde şu satırlar yer alıyordu: 'Kürtleri şehirlerden dışarı atmayı amaçlayan bir kampanya yürütülmeye başlandı. Kürt kökenli hemşerilerimize ekonomik abluka uygulanmak, onları yoksulluğa ve açlığa mahkûm etmek isteniyor. Kürtleri dışarı atma politikası, Kürt insanına karşı yürütülen özel bir savaşın parçasıdır'. Bu broşür nedeniyle İbrahim İncal DGM'de 312'den yargılandı ve suçlu bulundu. Cezası Yargıtay'da onaylanıp kesinleşti. İncal hemen AİHM'e başvurdu. AİHM'in kararı özetle şöyleydi:

'1) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi, ifade özgürlüğünün sadece zararsız, kolayca kabul edilebilecek düşüncelere değil, inciten, şaşırtan, şoke eden, rahatsız eden haber ve düşüncelere de uygulanmasını öngörüyor. Bu yaklaşım demokratik toplumun olmazsa olmaz gereklerindendir. Çoğulcu-

[214] İsmet Berkan, Radikal, "Çetrefilli Bir Mesele: 312", 15 Mart 2000, s.3.

luk ve hoşgörünün icabıdır. 2. Broşürde, Kürt halkı, bazı siyasi taleplerini seslendirmek için bir araya çağrılmıştır. Bu, vatandaşlar arasında şiddet kullanmaya, kin ve düşmanlığa tahrik olarak kabul edilemez. 3) Mahkûmiyetin demokratik bir toplumda gerekli sayılıp sayılmayacağı, acil sosyal bir ihtiyacı karşılayıp karşılamadığı, gözetilen meşru bir amaçla orantılı olup olmadığı incelenmiş, Bay İncal'ın Türkiye'deki, özellikle İzmir'deki terörden sorumlu olduğunu gösteren bir delil bulunmamıştır. Dolayısıyla bu teşebbüsün terörist eylemleri desteklemek amacına yöneldiği iddiası benimsenmemiştir. Sonuç olarak Bay İncal'ın mahkûmiyeti, güdülen meşru amaçla orantısızdır. Onun için de demokratik bir toplumda gerekli değildir'. Gördünüz mü neymiş? (...) Meşhur sözdür, 'Eğer elinizdeki tek alet çekiçse bütün sorunlar size çivi gibi gözükmeye başlar'. (...) Sırf düşüncelerinden rahatsız oldunuz diye kimseyi hapse atamazsınız, atmamalısınız. Atılmasını savunmamalısınız".[215]

* *Evren Değer*: "İstihbarat birimlerinin hazırladığı, 'Tarikat ve Cemaatlerin 2000 Yılı Hedefleri'nin anlatıldığı rapora göre, irticai kesim TCK'nin 312. maddesinin kalkması için uluslararası destek peşinde".[216]

* *Okay Gönensin*: "312. madde, TCK'nin komünizme ve irticaya karşı 'efsanevi kaleleri' olan 141-142 ve 163. maddelerin hem benzeri hem de tamamlayıcısıdır. (...) 312. madde değiştirilmelidir" (Okay Gönensin, Yeni Binyıl, 'Herkes İçin, Onlar İçin de', 22 Mart 2000, s.3). "Adalet sistemimizin tıkanıklığını en iyi hukukçular biliyor. Ve ne yazık ki bu sistemin işleyişi, bütün olarak bakıldığı zaman 'çağdaş özgürlükçü' bir rota içinde değildir. Hatta daha önce 141-142 ve 163'te olduğu gibi uygulamada 'siyasi hava'ya göre değişebilmektedir. (...) Şimdi gündemdeki konu 312. maddedir. Bu madde de aynı 141-142 ve 163'te olduğu gibi net değildir, düşünce ve söz ile eylem arasındaki ayrımı yapamamaktadır. Bu maddenin ayrımları yapamaması nedeniyle de hukuki planda 141-142 ve 163'ün yıllarca sıkıntı yaratan muğlâklıklarını içermekte ve bu biçimiyle de onları da kapsayan bir nitelik kazanmaktadır. İleri bir hukuk anlayışı bu maddelerin değişmesini gerektirmektedir".[217]

* *Mümtaz Soysal*: "TCK 312 ilginç bir madde. İçinde her yana çekilebilecek unsur çok".[218]

* *Taha Akyol*: "312. madde (...) bir bakıma simgedir: Otoriter devlet anlayışının simgesidir..."[219]

---

[215] İsmet Berkan, Radikal, "Kendi Mezarcılarının Müttefiki", 16 Mart 2000, s.3.
[216] Evren Değer, Radikal, 29 Mart 2000, s.7.
[217] Okay Gönensin, Yeni Binyıl, "312'nin Getirisi", 13 Mart 2000, s.3.
[218] Mümtaz Soysal, Hürriyet, "312'nin Encamı", 28 Mart 2000, s.13.
[219] Taha Akyol, Milliyet, "312. Madde", 15 Nisan 2000, s.17.

* *Turgut Tarhanlı*: "Ceza kanunları sayesinde, 'suç' olarak tanımlanan fiillerin işlenmesinin önlenmesi ve cezalandırılmasının öngörülmesi ile, kısaca, kamu düzeninin sağlanması ve korunması, toplumsal ilişkilerde adaletin hâkim kılınması gerçekleştirilmeye çalışılır. Ancak, demokratik olduğunu ilan eden bir ülkede, ceza kanununun uygulanmasındaki en hassas konu, bu kanunun uygulanması ile hak ve özgürlüklerin korunması anlayışının, nasıl bir denge içinde tutulabileceği kaygısıdır. Daha doğrusu, böyle bir 'kaygı' çok derinden duyulmak zorundadır.

TCK 312. madde, bu bağlamda, düşüncelerin ve kanaatların ifadesi özgürlüğü ile birlikte bir değerlendirme yapılmasını kaçınılmaz kılıyor. Sorun da burada çıkıyor. (...)

AİHM'nin içtihadı ışığında, ifade özgürlüğünün, bir müdahalede bulunularak sınırlandırılması ile ilgili bir konuyu değerlendirirken, şu temel ilkeler dikkate alınmak zorundadır: Sınırlandırmayı gerektiren nedenler, daima 'dar' yorumlanıp, özgürlüğün kullanılmasına ilişkin hükümler 'geniş' yorumlanır".[220]

* *Murat Belge*: "Dünyanın başka yerlerinde iyi kötü kabul gören, sorun olmayan şeyler Türkiye'de durmadan 'hassasiyet' yaratıyor. Olaylar sık sık tekrarlandıkça, öncelikle demokrasinin Türkiye'deki 'hassasiyet'e dokunduğunu görüyoruz. Örneğin '312. madde' diye bir şey var; bundan söz edilirken, toplumun, şunun bunun hassasiyetine değinilmiyor; ama kaldırılmasının 'hassasiyet'e ilişkin sonuçları söz konusu oluyor. 'Bu nedenle kalmalı' deniyor. Hatta bir ceza kanunu maddesi olarak içeriği bile aslında pek tartışılmıyor. Sami Selçuk gibi, zaten kendisi de bazı 'hassasiyet'lere dokunan bir kişi çıkıp madde hakkında hukuki bir eleştiride bulunabiliyor: 'Çok muğlâk, suçu iyi tanımlamıyor' diyor. Ama kimse bunu tartışmıyor. Kimse, 'Hayır, hukuken bu maddenin kusuru yoktur' diye başlayarak maddeyi savunmuyor. 'Bize lazım' deniyor. 'Hukuka aykırı da olsa lazım mı?' diye soramıyoruz. İyi ki de soramıyoruz. Çünkü sorsak, 'Evet, aykırı da olsa lazım. Aykırı olarak lazım' cevabını alacağız. Bu keyfiyet de 'hassasiyet'e bağlanacak. Dolayısıyla, ileride belki madde biraz değişebilecek, ama 'hassasiyet'in izin verdiği ölçüde değişecek.

Evet, anlaşılıyor ki özellikle demokratikleşme bu bünyede 'hassasiyet' yaratıyor. Demek ki, toplum olarak, demokrasi bizde alerji yaratıyor. Burnuna çiçek tozu girince aksırmaya başlayan bir adam gibi, havada demokrasi fazlalaşınca, artık aksırık mı, kaşıntı mı, kızartı mı, bir şeyler çıkıyor. Demokrasi azalınca bütün bu arazlar geçiyor, paşa paşa oturuyoruz, rahatımıza, keyfimize bakıyoruz.

---

[220] Turgut Tarhanlı, Radikal, "TCK 312 ve AİHM", 16 Mart 2000 s.11.

Ama bunları söylerken bir yandan da düşünmeye başladım: bunlar nerede oluyor? Toplumun neresi kızarıyor, neresi kaşınıyor? Ben kendi hayatımda pek rastlamıyorum böyle şeylere. Hayattaki konumu gereği böyle 'hassasiyete-nazır' yerlerde oturanlar var, bakanlar, başbakanlar, cumhurbaşkanları. Onlar, bulundukları o geniş manzaralı yerden bakıp 'hassasiyet'in depreşmeye başladığını görüyorlar. Biz de zaten onlardan haber alıyoruz: 'Türkiye'nin bu konuda 'hassasiyetler'i vardır' diyorlar.

Türkiye'nin küçücük bir parçası olarak benim 'hassasiyet'im bu genel olduğu söylenen 'hassasiyet'e hiç benzemiyor. Hatta tersine işlediğini sık sık fark ediyorum. Örneğin benim 'hassasiyet'im sabah gazeteyi alıp üç belediye başkanının gece vakti paldır küldür derdest edilip götürüldüğünü okuduğum zaman ayaklanıyor, kaşıntılar, bulantılar o zaman patlak veriyor. 312'den hapse mahkûm edilenleri okumak, sözgelişi Eşber Yağmurdereli adında birinin bilmem kaç yıllığına bir hapishanede oturduğunu öğrenmek bende baş dönmesi, el titremesi gibi bozukluklara yol açıyor".[221]

VIII) TCK 312, VD'LERİYLE EGEMEN İRADE...

"Paylaşılan erk kimseyi tanrı kılmaz."[222]

"Egemenler iradelerini ancak bunu yürütebilecek kadar erke sahip oldukları sürece kabul ettirebilirler".[223] Bu bir...

"Egemenin erki olduğu gibi şerefi de uyruklarının herhangi birinden ya da hepsinden daha büyük olmalıdır. Çünkü şerefin kaynağı egemenliktir".[224] Bu iki...

"Bir kralın tabusu, uyruğu için çok kuvvetlidir, çünkü aralarındaki toplumsal fark çok büyüktür".[225] Bu üç...

Bu bağlamda tabuların amacı: "Şefler, rahipler gibi önemli kişileri ve kendilerine belli önem atfedilen nesneleri mümkün her türlü zarardan korumak"tır.[226] Bu dört...

Tabularla yaratılmış "Mitin işlevi geleneği daha güçlü kılmaktan, ona daha büyük bir saygınlık ve değer vermekten ibaretken, onu daha doğaüstü bir niteliğe sahip daha yüksek, daha iyi bir başlangıç düzeyine çıkarır".[227] Bu da beş...

---

[221] Murat Belge, Radikal, "Hassasiyet Üstüne (2), 17 Mart 2000 s.9.
[222] Bakunin.
[223] Benedictus De Spinoza, Din ve Siyaset Üstüne Bir İnceleme, çev. Harun Rızatepe, Mete Tuncay, Batı'da Siyasal Düşünceler Tarihi I, Teori Yay., 1985, s.272.
[224] Thomas Hobbes, içinde Mete Tuncay, A.g.e., s.212.
[225] Sigmund Freud, Totem ve Tabu, çev. Sahir Sel, Sosyal Yay., 2. Baskı, s.54.
[226] Sigmund Freud, Totem ve Tabu, A.g.e., s.37.
[227] Bronislaw Malinovski, İlkel Toplum, çev. Hüseyin Portakal, Öteki Yay., 1998, s.155.

Bu beş özellikle mücehhez olan TCK 312 vb. baskı yasaları, "Bireyci öğretiye göre yönetenlerin görevi, her insanın gelişmesi için vazgeçilemez olan toplumsal bağları korumaktan başka bir şey değildir: Böylece bu gelişmenin gereklilikleri, hükümet yetkisinin sınırlarını belirleyecektir".[228]

Ve belirlemiştir de! Örneğin "Sadece Diyarbakır DGM'de TCK'nın 312. maddesinden ve TMK'nun 8. maddesinden 1999'da 286 sanık yargılandı... Bu maddelerden 1997'de 13.661, 1998'de de 11.555 kişi yargılanırken, iki yıl içinde toplam 2.720 kişi cezalandırıldı... Yine Diyarbakır Barosu Dergisi'nin (Haziran 1999) verilerine göre TCK'nın 168 ve 125. maddelerinden 1.446 kişi yargılandı. Bu sayının içinde 76'sı 14-17 yaş grubundandı"![229]

Unutulmamalıdır ki egemen iradenin mit ve tabuları 'boyun eğdirme' araçlarından başka bir şey değildir.[230] *Bu bağlamda da, "Paylaşılan erk kimseyi tanrı kılmaz" diyen Bakunin haklıdır...*

XI) 312 VE DİĞERİNE DE 'EVET' DEMİYORUM! ÇÜNKÜ...

"Bilmeyen, bilmediğini de fark etmeyen cahildir."[231]
"Kimseye faydası olmadan yaşamak, erken ölmek demektir."[232]
"Cesaret sınavından, ölmelde değil, hayatta kalmalda geçilir."[233]
"İmkânsız kelimesi sadece ahmakların lûgatında bulunur."[234]

Barrington Jr. Moore'un belirttiği gibi, "Büyük (G) ile yazılan 'Gerçek'in çeşitleri, bana kalırsa haklı olarak öfkeli suçlamalara yol açmaktadır. Bu nesnelliğin ve küçük (g) ile yazılan 'gerçek'in bir hoşgörü ortamı sağladığı anlamına gelmez. Nesnellik, herkesin üzerinde uzlaştığı bir sağduyu ile aynı şey değildir. Kendi toplumumuzun erdemlerini, onun çirkin ve acımasız yanları arasındaki bağlantı sorunuyla yüzleşmekten kaçarak yüceltmek, en ölçülü akademik tonla yapılmış olsa bile, bir övgü niteliği taşır. Status quo'dan yana ılımlı görüşlerin 'nesnel', bunun dışındaki her şeyin 'boş sözler' (retorik) niteliği taşıdığını düşünme yolunda güçlü bir eğilim vardır".[235]

---

[228] M. Duverger, Siyasal Rejimler, Bilgi Yay., s.53.
[229] Hikmet Çetinkaya, Cumhuriyet, "Suç Öğesi...", 15 Mart 2000, s.5.
[230] "İnsanlar genellikle ellerinden çok gözleriyle yargılarlar" (N. Machiavelli, Hükümdar, çev. S. Bağdatlı, Sosyal Yay., 1984, s.86).
[231] Arap Atasözü.
[232] Goethe.
[233] Alfieri.
[234] Napolyon.
[235] Barrington Jr. Moore, Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri, Verso Yay., 1992, s.404.

Ben bilinçle bu eğilimin dışındayım. Bu nedenle bilime ve gerçeklere sırt dönemem: Bilim olgusaldır. Olguya (yani gerçek olana) bir yaklaşım tarzı geliştiren bilim yöntemi, olgudan bağımsız düşünülemez. "Bilim denetimli gözlem ve gözlem sonuçlarına dayalı mantıksal düşünme yolundan giderek olguları açıklama gücü taşıyan hipotezler bulma ve bunları doğrulama yöntemidir".[236] Bilimsel eylem, egemen ideolojinin ('mutlak gerçek' iddiasının) tüm sınırlamalarına karşın yaratıcı önsezi (hipotez) ile başlar. Bu bağlamda da bir başkaldırıdır ve bilimci her türlü engellemelere karşın gerçeği arayandır. Olgusal, mantıksal, objektif, eleştirel, genellemeci, seçici özellikleriyle bilim bir düşünce yöntemidir. Bunun içindir ki, bilimin sorumluluğu, sorumsuz bir pazar ekonomisi anarşisine endekslenemez! İnsana ait ve olması gereken bilim ahlâkı bütün bilimsel süreçleri kapsar. Çünkü Louis Althusser'in belirttiği gibi, "Bilim (ya da bilim adamlarının) ideolojisi bilimsel pratikle yekvücuttur: bu, bilimsel pratiğin 'kendiliğinden' ideolojisidir".[237]

Tüm bunlardan ötürü egemen iradenin baskıcı mit ve tabularına 'Evet' demiyorum... Sonuç ne ise, ona katlanacağım. Ama baskıcı mit ve tabular karşısında boyun eğerek, 'Evet' demeyeceğim... İnsan bilincim buna el vermiyor...

Bilirsiniz: "Bilinç, insanın kendisi ve çevresi hakkında bilgi sahibi olma ve dış dünya ile kendisi arasında bağlantı kurma yeteneğidir. Zihnin dış dünyadan veya bedenin içinden gelen uyarıları, algıları fark ettiği kısmı bilinci oluşturur. Bir olgu hakkında bilinçli olabilmek, o olgunun bilince girebilmesi için bilgi sahibi olmakla mümkündür. Evrendeki tek gerçeğin maddenin varlığı olduğuna Hobbes'e göre bilinç, beyin ve sinir sisteminin hareketine bağlı olarak işler ve madde hareketinin bir ürünüdür. Bir başka düşünür, bilinci, aktif ve pasif olarak ikiye ayırmıştır. Ona göre, insanın kendi varlığı ve normal dünya hakkında bilgi sahibi olmasını sağlayan pasif bilinçtir. İnsanın seçim yapabilme yeteneği ise aktif bilinçtir. Bilinç kavramı Hegel ile en yüksek aşamasına ulaşmış ve daha sonra Marx'ın, bilincin temeline maddeyi koymasıyla, insanın toplumsal varlığının bilincini belirlediği savunan diyalektik felsefenin temelleri atılmıştır. Marx'a göre madde, bilinci dışında ve bilinçten bağımsız bir gerçeklik olarak vardır".[238]

---

[236] Cemal Yıldırım, Bilim Felsefesi, Remzi Kitapevi, 1985.

[237] Louis Althusser, Felsefe ve Bilim Adamlarının Kendiliğinden Felsefesi, V Yay., 1990, s.40.

[238] "Freud ise zihinsel süreçleri, bilinçli olarak yaşanıp yaşanmadıklarına göre belirli zihin bölgelerine yerleştirerek bölümlemiştir. Freud'a göre kişilik, bilinç, bilinçaltı ve bilinçdışı olarak üç dizgeden meydana gelmiştir. Bilinçdışı, evrensel ve kalıtsal olan içgüdüler, dürtüler, bastırılmış istekler, arzular, coşkular ve bunlarla ilintili düşünceler ve karakterlerden oluşur. Kişinin bilinçli dünyasında hâkim olan ahlâki inançlara ters düşen isteklerden kaynaklanan bu dürtüler, istenildiği zaman bilince çıkamazlar. Ancak savunma mekanizmalarıyla, dil sürçmeleriyle, unutkanlık gibi çeşitli konuşma tutum ve davranışlarındaki anlatım yolları ile günlük davranışa yansırlar" (Arif Nacaroğlu, "Bilinç", Evrensel, 1 Nisan 2000, s.12).

Marksist bilinçli tercihimle, "Sorunlar karşısında sadece telaffuz edilen soru olmaktan da ötede yanıt olmak gerek" diyenlerden -sıradan biri olarak- 'Hukuk', 'Özgürlük' ve 'Ahlâk' arasında direkt bir bağıntı olduğu kanısındayım.[239] Özgürlüksüz bir hukuk, ahlâksız bir hukuk sınıf hukuksuzluğunun ta kendisi olup çıkarken;[240] ben buna da -boyun eğmeme, meşru direnme ve sivil itaatsizlik hakkımı kullanarak- 'Evet' demiyorum... Türk(iye) egemenlerinin 'Jakoben dedektörü'ne,[241] 'yasakları'na[242] prim vermeden düşünceyi açıklama özgürlüğüm üzerine ipotek koydurtmuyorum; yazmaktan konuşmaya otosansür uygulamıyorum; beynime ve dilime pranga vurdurtmuyorum...

Kim yadsıyabilir? Dil ile ideolojinin, elbette bir bağıntısı vardır![243] Dil, özü gereği, anlam çerçeveli bir ideolojik kavramlaştırma ve ifade tarzı olması yanında, siyasetle de doğrudan ilişkilidir. Sınıflı toplumun kuşatması altında olan dil bir işaret ise, doğaldır ki maddi gerçeklik zemininden ya da toplumsal etkileşimin somutluğundan ayrılamaz, soyutlanamaz... Çünkü bir işaret olarak dil, örgütlenmiş toplumsal ilişkilerin bir parçası olması yanında; hiçbir iletişim biçimi üzerinde yükseldiği maddi altyapıdan ayrılamaz...

Bu bağlamda dilin kullanımının 'sınıflar üstü' olması veya sınıfsal aidiyetlerden soyutlanması mümkün değildir. Yani kelimelerin, sıfatların, deyimlerin tek bir başına bir anlamları yoktur; üretildikleri sınıfsal söylem oluşumuyla anlam kazanırlar...

İktidarın kurulduğu bir alan olarak dil, ideolojik yapısı ile bireyleri özne hâline getiren (ya da köleleştiren) bir anlamlandırma pratiğidir. Bunun içindir ki devrimci Marksist çözümleme açısından dilin kullanımı, ideolojiye eklemlenmiş, onun içinde eriyen bir yorum ve ifadedir... Dil ve söylem pratikleri içinde ifade edilen düşüncenin 'tektip' olmasının mümkün olmadığı görülürse, dilin kullanımında da farklılıklarının kaçınılmaz olduğu görülecektir.

Kullandığım dil, kapitalizmin resmi ideolojisine veya pazar ekonomisi ilişkilerine endekslenmiş, iktidarı durmadan onaylayarak üreten 'bir meta-dil'i değildir... Yani i) İktidarı meşrulaştırıp, rasyonalize eden; ii) Toplumsal gerçekleri gizleyen/gizemleştiren; iii) Gerçeği, resmi ideolojinin[244] kalıplarına dökerek

---

[239] Bak: H.L.A. Hart, Hukuk, Özgürlük ve Ahlâk, çev. Erol Öz, Dost Kitabevi Yay., 2000.

[240] Özgürlükçü bir hukuk ise, yurttaşa ait ya da olması gereken ahlâki duruş ve tercihin ta kendisi oluyor...

[241] Bak: İsmet Berkan, Radikal, "Jakoben Dedektörü", 8 Kasım 1999, s.3.

[242] Bak: Özgür Bakış, "Türkiye Yayıncılar Birliği Yayınlarına Özgürlüğü Komitesi'nin '12 Eylül'de 2000'e Yasaklar' Raporu", 19 Nisan 2000, s.2; Metin Toker, "Türkiye Damgalı Bir Sanık", Milliyet, 6 Mayıs 2000, s.12.

[243] Bak: Ozan Can Bakış, Özgür Gelecek, "Düşünce-Dil Diyalektiğinde Yeniden İnşa", No:120, 12-25 Haziran 1998, s.9.

[244] Türkiye'de resmi ideoloji Kemalizm'dir! Ve "Kemalizm'in kategorik savunusu ancak pozitivizmin sürdürülmesiyle mümkündür. (...) Günümüz Kemalistleri'nin tek ideolojik dayanağı, geçmişin hatasız ve

'tektip'leştirip, standartlaştıran; iv) Farklılaşmanın önüne geçerek ötekinin tasfiyesini devreye sokan; v) İnsan eylemini ve varoluşunu şeyleştirerek, edilgenleştiren bir tarz değildir.[245]

Ve inanıyorum ki: "Bir gün ülkemin apolitik entelektüelleri halkımın sıradan insanları tarafından göreve çağrılacak. Sıradan insanlar onlara, ulus bir şenlik ateşi gibi nazlı, küçük ve tek başına yok olup giderken neyle meşgul olduklarını soracaklardır"![246] Kendi hesabıma korktuğum tek şey, bu kaçınılmaz sorguda 'Suçlu' olmaktır! Bu nedenledir ki, kendimi hâlâ, bilimin diyetini ödeyen öğretmenlerimin, ahde vefalarından vazgeçmeyen bir öğrencisi olarak hissediyorum...

"Ne gördüğüm hakikati gizlemekten korkarım, ne de bunu açıkça ifade etmekten korkarım. Karanlık ve aydınlık arasındaki, bilim ve cehalet arasındaki savaşa her yerde katıldım; bundan dolayı da her yerde nefretle karşılaştım ve cehaletin babaları olan resmi akademisyenlerin yanı sıra kalın kafalı ve aptal çoğunluğun öfkesine hedef olarak yaşadım" diyen Giardano Bruno'nun...

"Göçüp gitmekte olanı ortaya koyan bir araştırma metodu, ezilenleri yüreklendirmenin en kestirme yoludur"[247] diyen Berthold Brecht'in...

"Düşüncemizde devrim açmak, eylemlerimizde devrim yapmak zorundayız ve dünya ulusları arasında ilişkileri devrimci bir anlayışla yeni baştan düzenlemek cesaretini göstermeliyiz"[248] Albert Einstein'ın...

"Doğa, bilimin ilerlemesi ile insanların özgürlük, fazilet ve doğal haklarına saygı arasında ayrılmaz bir bütünlük gerektirir" diyen Condorcet'nin...

"Bilimsel bilgiler, ancak, insanlığın saygınlığına, gelişmesine ve bütünlüğüne yararlı olmak için kullanılabilir ve hiç kimse, bu bilgilerin edinilmesini engelleyemez"[249] diyen Jean Dausset'in...

> "İnanmayı yeğlediğine, daha kolay inanır insan. Bu nedenle zor şeyleri, araştırmaya sabrı yetmediği için reddeder; akla yakın olanları umudu azalttığından; doğanın derinliklerini batıl inançlı olduğundan; deneyimin ışığını kibir ve gururdan; alışılmadık inanışları bayağı görüşlere bağlılığından reddeder" diyen Francis Bacon'un...

---

doğru olmasıdır. (...) Aslında 'düşünme' terimi bu bağlamda ancak lafın gelişi kullanılabilir. (...) Kemalist düşünce, Kemalistlerin düşünmesini olanaksız kılıyor" (Etyen Mahçupyan, Radikal, "Kemalist Düşünce ve Düşünme", 26 Mart 2000, s.9).

[245] Bak: Çiler Dursun, Teori ve Politika, No:12, Güz 1998, s.167-182.

[246] Otto René Castillo.

[247] Akt. İsmail Beşikçi, Bilim Yöntemi, Yurt Yay., 1991.

[248] Albert Einstein, "Aydınlara Bildiri", Dünyaya Bakış, Alan Yay., İstanbul.

[249] Jean Dausset, Bilim ve Bilinç, Seçmeler, Demokrasi Yay., 1989.

"Egemen ideolojilerle, baskı yöntemleri ile mücadele edilmeden bilim yapılamaz. Zaten sinmek ve boyun eğmek gibi kavramlar da bilimin kavramları değildir. Olguların olgusal ilişkilerin ve nesnel gerçeğin ifade edilmesinin engellenmesini, iki safhada ele alabiliriz. Birincisi, bizzat olguların varlık alanı olarak gerçeğin ifade edilmesinin engellenmesidir. İkinci olarak ise, bu gibi olguları ve olgusal ilişkileri, düşünülmüş somutları, yani nesnel gerçeği kavramsallaştıran hipotez ve teorilerin engellenmesidir"[250] *diyen İsmail Beşikçi'nin ve benzerlerinin öğrencisiyim... İnsan, İsmail Beşikçi'nin öğrencisi olur da, egemen ideolojinin yasaklarına boyun eğip Kürt Realitesi konusunda suskun kalabilir mi?*

X) KÜRT REALİTESİ

"Bence siz yeterince acı çekmiyorsunuz henüz!
Çünkü siz kendi acınızı çekiyorsunuz, insanın acısını çekmiyorsunuz."[251]

Etyen Mahçupyan'ın belirttiği gibi, "Türkiye Cumhuriyeti (...) vatandaşlığın dayandığı etnik ve dinsel içeriği, farklılığı ve dolayısıyla özgür bir siyasallaşmayı engellemiştir".[252] Bunun elbette tarihsel bağlamlı resmi ideolojik bir arka planı söz konusudur.

Arka plan konusunda Nihal Atsız, oğlu Yağmur'a bıraktığı 4 Mayıs 1941 tarihli vasiyette dediklerinin açıklayıcı olduğunu düşünüyorum: *"Yağmur Oğlum! Bugün tam bir buçuk yaşındasın. Vasiyetnameyi bitirdim, kapatıyorum. Sana bir resmimi yadigâr olarak bırakıyorum. Öğütlerimi iyi tut, iyi bir Türk ol... Komünizm bize düşman bir meslektir. Bunu iyi belle. Yahudiler bütün milletlerin gizli düşmanıdır. Ruslar, Çinliler, Acemler, Yunanlılar tarihi düşmanlarımızdır... Bulgarlar, Almanlar, İtalyanlar, İngilizler, Fransızlar, Araplar, Sırplar, Hırvatlar, İspanyollar, Portekizliler, Rumenler yeni düşmanlarımızdır... Japonlar, Afganlılar ve Amerikalılar yarınki düşmanlarımızdır... Ermeniler, Kürtler, Çerkezler, Abazalar, Boşnaklar, Arnavutlar, Pomaklar, Lazlar, Lezgiler, Gürcüler, Çeçenler içerideki düşmanlarımızdır... Bu kadar çok düşmanla çarpışmak için iyi hazırlanmalı... Tanrı yardımcın olsun!"*[253]

Söz konusu arkaplan konusunda E. Balibar, "Irkçılık[254] her zaman 'ötekinde'dir".[255] "İnsanların psikolojik ya da biyolojik 'hafızası' olan şey 'ırk' değildir,

---

[250] İsmail Beşikçi, Bilim Yöntemi, Yurt Yay., 1991.
[251] Nietzsche.
[252] Etyen Mahçupyan, Radikal, "Cumhuriyetin Başarısı Nasıl Ölçülür?", 29 Şubat 2000, s.9.
[253] Nihal Atsız, akt. Türker Alkan, Radikal, "Düşmanlarımızın Tam Listesidir", 19 Mart 2000 s.5.
[254] Bak: Ragıp Zarakolu, Özgür Bakış, "Irkçılık Derken...", 8 Mart 2000, s.3; Fuat Uğur, Radikal İki, "Hoşgörümüzün Endazesi Kaçtı", 14 Mayıs 2000, s.5.
[255] E. Balibar-I. Wallerstein, Irk Etni ve Sınıf, İstanbul, 1995, s.59.

fakat modern toplumların tarihsel hafızasının en kalıcı biçimlerinden birini temsil eden şey ırkçılıktır. İnsanlık tarihinin kolektif kavrayışının açığa vurulduğu hayali geçmiş ve güncellik 'kaynaşmasını' meydana getirmeye devam eden şey ırkçılıktır"[256] derken; Vahap Coşkun da eklemektedir: "Barışçı bir toplumsal yaşamın kurulması ancak milliyetçiliğin aşılmasıyla mümkün olur".[257]

Ben de, Balibar ve Coşkun'un düşüncelerini paylaşıyorum... Çünkü özellikle 1930'lu yıllarda yükselen 'Türk Tarih Tezi' ve 'Güneş Dil Teorisi' etrafında güncel ağırlığını hâlâ devam ettiren 'Benzersizlik', 'Altın Çağ', 'Devlet Kuruculuk', 'Sınıfsızlık ve Sömürüsüzlük', 'Cihan Hâkimi' gibi önermeler altında tarih yöntemi ile geçerlenmesi olanaklı olmayan ve sağlıklı bir tarih çalışmasına dayanmayan 'iddialar' ortaya atılmıştır. Bu görüşler buharlaşmadı, belki kılık değiştirdi ama 'Milli patenti'yle hâlâ ayakta... Örneğin MEB'ye (Milli Eğitim Bakanlığı) göre, "Okul, milli bir eğitim kurumudur: Öğrencilerin, milli varlığın birer uzvu olduğu, onların her birinin ilerde hangi meslekte girerlerse girsinler, milli ödevlerini başaracak, milli ülküleri gerçekleştirecek birer Türk vatandaşı olarak yetiştirilmeleri gerektiği hatırdan çıkarılmamalıdır. Bunun için..."[258] Diyerek devam eder... Bunun doğru olmadığı kanısındayım!

Çünkü FP Lideri Recai Kutan'ın, "Etnik zenginlikten korkmamak lazım";[259] Tansu Çiller'in, "TRT-INT Kürtçe yayın yapsın";[260] Nisan 1993'te yayınlanan 'SHP Öncelikler Bildirgesi'nde, "İnsanlar özgürce etnik, dolayısıyla 'Kürt Kimliklerini' açıklayabilmelidirler. (...) Kürt dili özgürleşecektir. (...) Televizyon ve Radyolarda Kürtçe yayın yapılması serbest bırakılmalıdır".[261] MHP Maraş Milletvekili Mehmet Kaya'nın,[262] "Güneydoğu'daki vatandaşlarımız kendi dillerini, lehçelerini rahatlıkla konuşmalıdır. Kimse konuşma diyemez. Derse haksızlık olur. Vatandaşlarımız dillerini konuşacak, folklorunu takip edecek. Bu Türkiye'nin bölünmesi demek değil ki. Artık her şeyin arkasında bir art niyet aramaktan vazgeçmeliyiz. Dil, kültür konusunda Meclis'in adım atması lazım. Meclis'in bunları gündeme alması, kanun çıkarması gerekir. Mesela Kürtçe TV ile ilgili olabilir, lehçelerin konuşulup konuşulmaması olabilir, okulların açılması olabilir.[263] Geçmişi süreldi gündemde tutmadan, geçmişten sü-

---

[256] E. Balibar-I. Wallerstein, A.g.e., s.60.
[257] Vahap Coşkun, Radikal İki, "Bireye Düşman, Düşmana Muhtaç Bir İdeoloji", 7 Mayıs 2000, s.3.
[258] M.E.B., İlköğretim Okulu Programı, Ankara, 1995, s.13-15.
[259] Recai Kutan, Milliyet, 20 Mart 2000, s.17.
[260] Tansu Çiller, Hürriyet, 5 Mart 2000, s.24.
[261] Sosyal Demokrat Hareket, No:2, Şubat 2000, s.31.
[262] Bak: Alev Er, Yeni Binyıl, "Kurt'un Kürt'le İmtihanı", 15 Nisan 2000, s.13.
[263] Bak: Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Tehlikeli Dil: Kürtçe", 14 Nisan 2000, s.5.

rekli ders çıkararak bu işin üstesinden gelebiliriz"[264] dediği koşullarda; 'ANAP Teşkilât İçi Eğitim Programı'nda konuşan Prof. Dr. Naci Bostancı, "1996 yılında bölge illerinde yaptığımız bir saha araştırmasında bu bölgede yaşayanların %12-13'lük kısmı 'Kendinizi nasıl tanımlarsınız?' sorusuna 'Kürdüm' yanıtını verdi"[265] diyor! *Nasıl olur da bu gerçeğe sırt dönebiliriz?*

"İsteyen kendi evinde istediği dilde konuşabiliyor veya çocuğunu istediği adla çağırabiliyor. Ama bu dilin bir okulda dil olarak okunması ya da çocuğun gerçek adının nüfus kâğıdına yazılması bir ayrılıkçılık talebi olarak algılanıyor. Diğer bir deyişle 'kendisi' olmak isteyenlerin ayrılıkçılık sayıldığı; onların farklılığına kamusal alanda tahammül edemeyen sistemin meşru addedildiği bir anlayış hüküm sürdüğü"[266] politik coğrafyada "Kürtçe vaaz veren iki imam gözaltına alınarak uyarıldı: 'Kürtçe vaaz yasak'! İmamlar, 'Gelenler Türkçeyi az bildiği için Kürtçe vaaz verdik', Cemaat de, 'Gidin Allah'a 'Neden bu dili yarattın deyin' dediler..."[267]

Görmek gerek: Türkiye'deki "İdeolojik devletperestlik neredeyse bir tür ırkçılık hâline getiriliyor. Resmi vatandaş tanımının dışında kalanlar,[268] bu ülkede 'olmasa daha iyi olur' cinsinden bir kategoriye dönüştürülüyorlar".[269] "Kültürel haklar meselesini ideolojik ablukaya alacaklarını sananlar kendilerini aldatıyorlar"![270] Bu resmi ideolojik aldatmacayla da "Türkiye istikrarı değil, istikrarsızlığı yaşıyor ve tartışıyor aslında... (...) Veto yetkilerinin ötesinde vesayetten velayete geçmiş bir üniformalı hükümranlığı", yani 'İstikrar adına siyasi cinnet'i[271] yaşıyor Türkiye...[272]

Yıllarca, "Var/yok tartışmasına kurban edilmek istenen Kürt Realitesi", Anadolu ve Ortadoğu coğrafyasının kadim bir gerçeğidir.[273] Ancak buna karşın,

---

[264] Mehmet Kaya, Yeni Binyıl, 14 Nisan 2000, s.1.

[265] Naci Bostancı, Özgür Bakış, 19 Şubat 2000, s.5.

[266] Etyen Mahçupyan, Radikal, "Ayrımcılıktan Ayrılıkçılığa", 25 Nisan 2000, s.9.

[267] Hüseyin Gündüz, Özgür Bakış, 27 Mart 2000, s.3.

[268] "Rıfat N. Bali, Azınlıklar konuşmaz" (Radikal, 26 Mart 2000, s.9) dediği gerçek için bkz. Rıfat Bali, Bir Türkleştirme Serüveni, İletişim Yay., 2000.

[269] Etyen Mahçupyan, Radikal, "Azınlık Olanlarla Olmayanlar", 1 Mart 2000, s.10.

[270] Etyen Mahçupyan, Radikal, "Farklılıklardan Kültürel Haklara", 26 Nisan 2000, s.10.

[271] Bak: Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Değişim Talebi, Ülkenin Talebidir", 4 Nisan 2000, s.5.

[272] Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "İstikrar Adına Siyasi Cinnet", 24 Mart 2000, s.5.

[273] Bak: İlhami Yazgan, Roja Teze, "Yavuz Sultan Selim Devri Kürdistan Eyaletleri Kanunnameleri: Birecik Sancağı Kanunnamesi", No:37, 24 Mart 2000, s.10; İlhami Yazgan, Roja Teze, "Yavuz Sultan Selim Devri Kürdistan Eyaletleri Kanunnameleri: Ruhe (Urfa) Sancağı Kanunnamesi", No:38, 31 Mart 2000, s.10; İlhami Yazgan, Roja Teze, "Yavuz Sultan Selim Devri Kürdistan Eyaletleri Kanunnameleri: Ergani Sancağı Kanunnamesi", No:41, 21 Nisan 2000, s.10; İlhami Yazgan, Roja Teze, "Yavuz Sultan Selim Devri Kürdistan Eyaletleri Kanunnameleri: Harput Sancağı Kanunnamesi", No:43, 5 Mayıs 2000, s.10; ayrıca 15 Şaban 1263'te (1846) Anadolu Ordusu Komutanı Beşir Paşa'nın belgeleri için bkz. Zerdüşt Baha Pertev, War Dergisi, "Osmanlı Arşivlerinde 'Kürdistan Eyaleti'nin Kurulması ile İlgili 2 Belge", No:8, Bihar-Havin 1999, s.17-21.

hâlâ 'tapu kayıtlarında aranan bir tartışma'ya indirgenerek, yasakların labirentinde boğulmak istenmekteyken, bu konuda İstanbul Kürt Enstitüsü bakın ne demektedir:

"Hükümet MGK'nın tavsiyesiyle Kürtler'in kökenini araştırmak için harekete geçti. Tavsiye kararından sonra Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, Osmanlı Devleti'nin 15.-17. yüzyıllar arasındaki... Osmanlı Tahrir Defterleri'ni tercüme ederek çalışmalara başladı. Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun önemi nedeniyle çalışmalara Diyarbakır'dan başlandığı bildirildi...

Tapu ve Kadastro'dan Sorumlu Devlet Bakanı Şuayip Üşenmez, Kürt araştırması için Osmanlı dönemindeki Tapu Tahrir Defterleri'ni incelemeye aldıklarını doğrularken, çalışmaların etnik yapının yoğun olduğu Doğu ve Güneydoğu'da sürdüğünü söyledi.

İlk çalışmanın yapıldığı Diyarbakır Amed Sancağı kayıtlarında, Kürt isimlerine ve sülalelerine rastlanmadığını belirten Şuayip Üşenmez, 'Tapu kayıtları özee bir şifreleme yöntemiyle tutulmuş. Diyarbakır Vilayetler Muvassal Tahrir Defteri 1564-68 yılları arasındaki kayıtları içeriyor. O dönemdeki halkın sahip olduğu gayrimenkulleri, ödedikleri vergileri, sülalelerin isimleri tek tek arşivlere geçirilmiş. Şimdi de Mardin'de çalışmalara başlıyoruz' demiştir...[274]

Kabul edilmek istenmeyen realite:

Selçuldulardan önce Kürdistan adı kullanılmıyordu. Bu ad altında da bir bölge tanınmıyordu. Kürdistan adı Selçukluların son hükümdarı Sultan Sancar zamanında 12. yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır. Daha önceki Doğu kaynaklarında Kürdistan adı yerine Irak-ı Acem olarak bilinen Cibal ve Irak-ı Arap (Yukarı Mezopotamya) olarak bilinen Cizre ya da Diyarbakır bölgesi deyimleri kullanılıyordu. Kürdistan adı, siyasal sınırlarla belirlenmiş bir devlet adı olmaktan çok, bir eyaletin adı idi.[275]

Kürdistan adı, Selçuklular dönemine dek belgelerde yer almamıştı. Selçuklu Sultanı Sancar döneminde Kürdistan, bir bölgenin adı idi ve iki eyaletten meydana gelmişti. Kürdistan adı, Osmanlılar tarafından da benimsendi. Kürdistan, Osmanlılar döneminde bir bölgenin adı idi. Bu bölgenin sınırları, doğudan Urmiye gölü, batıda Fırat nehri ile belirlenmişti. İran Azerbaycanı'nın bir kısmı ile Anadolu'nun doğusunun büyük bir kısmını içine alıyordu. Bölge, Osmanlı devleti arşivlerindeki belgelerde, Kürdistan olarak adlandırılmıştır.[276]

---

[274] Radikal, 6 Ocak 2000.
[275] Türkiye Tarihi: Selçuklu Devri, I. Anadolu'nun Fethi, Mükrimin Halil.
[276] Tacü't - Tevarih Cilt: 4 Hoca Sadeddin Efendi.

Serbest bir yaşam yerine bağımlı yaşam:

İran şahı Şah İsmail'in Anadolu'nun doğusu ve güneydoğusundaki başarısı, Kürt beylerinin Safevi devletine yakınlaşmasını beraberinde getirdi. Safevilere yakınlık duyan Hasankeyf Emiri Melik Halil Eyyubi, Bidlis Emiri Emir Şeref, Hizan Emiri Emir Davut, Sason Beyi Ali Bey, Nemiran Beyi Abdal Bey'in içinde bulunduğu 22 kişilik Kürt beylerinden oluşan kurul, bağlılıklarını bildirmek üzere Şah İsmail ile görüşmelerde bulunmak için Tebriz'deki sarayına gittiler. Ancak bu beyler, havadan gerekçelerle tutuklanarak zindana atıldılar. Bu sırada İran'a Moğol saldırısı olduğundan Kürt beyleri kapatıldıkları zindanlardan kaçarak ülkelerine döndüler.[277]

Çaldıran Savaşı'nın kazanılmasından, Tebriz'in ele geçirilmesinden sonra, Sultan Selim, 1514-16 İran Seferi'nin tamamlayarak Amasya'ya dönünceye kadar geçen İran Seferi sürecinde yanında bulundurduğu İdrisi Bidlisi'yi Urmiye gölünden Malatya ve Diyarbakır'a kadar uzanan bölgeyi Şah İsmail'e karşı ayaklandırmak, Osmanlı yönetimine bağlamak üzere Doğu Anadolu'ya gönderdi.

Diyarbakır'ın fethi dolayısıyla Sultan Selim'in Kasım 1515'te İdrisi Bidlisi'ye Edirne'den gönderdiği mektupta, Diyarbakır'a Bıyıklı Mehmet Paşa'ya padişah tuğrası ile damgalı boş buyruk kâğıtları (ahkâm kâğıtları) gönderdiği, bunları rütbe sırasına göre sancak verilen beylere yollanması istenmiştir. Bu boş buyruk kâğıtları, toplam olarak otuz tane idi. Bu boş buyruk kâğıtları, sonradan doldurularak ilgililere dağıtılmışlardır. Bilgi için de padişah makamına sunulmuştur.

Buna göre yapılan bölüştürme:

Amid Sancağı Beylerbeyi Mehmed Bey, Kemah Sancağı Karaçinoğlu Ahmet Bey, Harput Sancağı Çavuş Ahmed Bey, Arapgir Sancağı İskenderbeyoğlu, Yularkısdı Ergani Sancağı Yiğit Ahmed, İspir Sancağı Sahipsiz, Bayburd Sancağı Sahipsiz, Kığı Sancağı Bıyıklı Mehmet Paşa'ya tahsis edilmiştir.

Diyarbakır beylerbeyliği'ne bağlı yirmisekiz sancak:

Çemirgezek Sancağı Hüseyin Bey, Hizo Sancağı Mehmed Bey, Atak Sancağı Ahmed Bey, Palu Sancağı Cemşid Bey, Süleymaniyan Sancağı Şah Veled Bey Süleymani, Birecik Sancağı Tur Ali Bey Orçulu, Eğil Sancağı Kasım Bey, Hasankeyf Sancağı Melik Halil Bey, Çapakçur Sancağı Sultan Ahmed Bey, Fusul Sancağı Hacı Bey, Hilvan Sancağı Şah Ali Bey, Bidlis Sancağı Şeref Bey, Sason Sancağı Mir Bedreddin, Nizan Sancağı Davut Bey, Siverek Sancağı Mir Muzafferoğlu, Berdinç Sancağı Şah Ali Bey, Haytan Sancağı Bekir Bey Bohti,

---

[277] Yeni Kaynak ve Vesikaların Işığı Altında Yavuz Sultan Selim'in İran Seferi, M.C. Şehabeddin Tekindağ.

Zeriki Sancağı Mehmed Bey, Musul Seydi Ahmet Bey Boht, Çüngüş Halil Bey, Poşadı Sancağı Sarulan Bey, Hachuk Sancağı Sultan Mehmet Bey Hacuki, Sincar Sancağı Feyyaz Bey, Genc Sancağı İsfahan Bey, Aşiret ve Ulus Sancağı Yadigâr Bey adıl kişilere verilmiştir.

1631-1632 tarihli idari bölünme:

Diyarbakır eyaleti:

a) Hükümet adı altında geçen sancaklar: 1) Hazro, 2) Cizre, 3) Eğil, 4) Tercil, 5) Palu, 6) Genç.

b) Sadece sancak (liva) adıyla anılanlar: 1) Çermik, 2) Sağman, 3) Hasankeyf, 4) Pertek, 5) Mazgirt, 6) Çemirgezek, 7) Harput, 8) Siverek, 9) Kulp, 10) Atak, 11) Ergani, 12) Mihrani, 13) Çapakçur, 14) Siirt, 15) Görgil, 16) Ağakis, 17) Mayyafarkin, 18) Bohtan, Zilan-Bespan, 19) Nusaybin, 20) Sincar, 21) Zaho, 22) Hemkurdkan.

Van eyaleti:

a) Hükümet adı altında geçen sancaklar: 1) Bitlis, 2) Hizan, 3) Hakkâri, 4) Malımudi.

b) Sadece sancak (liva) adıyla adılanlar: 1) Deriki, 2) Şervi, 3) Müküs, 4) Keşab, 5) Şitak, 6) Kesan, 7) Albak, 8) Kotur, 9) Esyabert, 10) Erciş, 11) Adilcevaz, 12) Bargiri, 13) Şikak.[278]

Sonuç:

Görüldüğü gibi yukarıda adı geçen ve araştırmaya konu olacak yerlerin tümü yine yukarıda belirtilen Kürdistan Eyaleti içinde yer almaktadır. Kürdistan Eyaleti içinde yer alan bu yerlerde Kürtler dışında bir halkın varlığı sözkonusu edilemez. Bu gerçek karşısında (kayıtlarda Kürt adına rastlanmadığı) ifadesi politiktir. Bu yıllar öncesinde, resmi politika gereği ifade edilebilirdi. Oysa içinde olduğumuz binyılda daha gerçekçi olmamız ve realiteyi kabul etmemiz gerekir. Kürdün varlığı bizce artık tartışılmaz derece önümüzde durmaktadır. Ama istenilirse İstanbul Kürt Enstitüsü olarak bunu bir kez daha tartışabiliriz".[279]

Prof. Dr. Zafer Üskül'ün, "Olağanüstü hâl, olağan hâle geldi... Diyarbakır, Hakkâri, Van ve Şırnak'ta 21 yıldır 'sıkı'yönetim var"[280] *dediği gerçeğin -öncesiyle-*[281] *varlığını*

---

[278] a) Diyarbakır Beylerbeyliği'nin İlk İdari Taksimatı, Nejat Göyünç. b) 1518 Tarihli Tapu Tahrir Defteri'ne Göre Amid Sancağında Timar Dağılımı, M. Mehdi İlhan.

[279] İstanbul Kürt Ensritüsü, Özgür Bakış, 'Kürt Kökenini Tapu Tahrir Defterinde Aramak', 11 Ocak 2000, s.2.

[280] Zafer Üskül, Milliyet, 30 Mart 2000, s.22.

[281] İsmail Göldaş, Özgür Bakış, "Türk Kürtsüz, Kürt Türksüz Yaşayamaz", 19 Haziran 1999, s.10; İsmail Göldaş, Özgür Bakış, "Kongre Yapılacak Yap! Komutuna Tepki", 22 Haziran 1999, s.10; Kürt Enstitü-

İstanbul Kürt Enstitüsü ile kim tartışmak ister; orasını bilemem ama "Mizgin'e izin:[282] *Yargıtay, Kürtçe isim yasağını kaldırdı"*[283] *haberinin gazete manşetlerine yansıdığı Türkiye'de,*[284] *bu haber bile Kürtler üzerindeki çokboyutlu baskıların bir kanıtıdır...*

Bu gerçeğe farklı cephelerinden göz atacak olursak: 1996 yılında DİE Türkiye'nin tüm illerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri üzerine yayınladığı çalışmadan hareketle 1996 yılı itibariyle Türkiye'nin nüfusu 60.576.000'dir. Kürtlerin yoğun olduğu 24 vilayetin nüfusu 12.861.276'dır. Kürtlerin yoğun yaşadığı illerin (KYYİ) nüfusunun Türkiye nüfusundaki payı %21,23'tür. Bu illerden en fazla nüfusa sahip il Antep iken (1.273.327) en az nüfusu barındıran ile ise Tunceli (Dersim)'dir (115.590)

1996 yılı itibariyle Türkiye'nin şehirleşme oranı %59,01'dir; KYYİ'de ise bu oran %49'dur. Gerçekten KYYİ'den yalnızca Antep ili şehirleşme oranında Türkiye ortalamasını geçmektedir, %71,99'dur. Oysa bu oran İstanbul'da %92,40, Eskişehir'de ise %74,48'dir. Yozgat'ta bu oran %35,95 iken KYYİ dışındaki illerinin en düşüğü ise %34,83 ile Gümüşhane'dir. KYYİ içinde en düşük şehirleşme oranına sahip olan il ise %26,86 ile Muş olmaktadır.

Nüfus artışını tanımlayan doğurganlık oranı 1996 yılı itibariyle Türkiye genelinde %2,65'tir. Bu rakam bir kadına düşen çocuk sayısını ifade eder. KYYİ'de yalnızca 3 vilayetinde (Elazığ, Malatya, Erzincan)'da bu oran Türkiye ortalamasının altındadır. KYYİ'nin tamamında ise bu oran %5,4 olup Türkiye ortalamasının hemen hemen iki katıdır.

Sosyal ekonomik gelişmişlik endeksi verilerinden hareketle Türkiye geneli ile KYYİ kıyaslarsak: Türkiye geneli için 0 (sıfır) baz alındığında KYYİ'de yalnızca Antep'in (0,20) bunun üzerinde olduğu görülür. Diğer 23 ilin endexi 0 (sıfır)'ın altındadır. 12 KYYİ Türkiye'deki 76 vilayetin (96) yılı en son sıralarındadır. Bu iller sırası ile Batman (-0,97), Iğdır (-0,98), Hakkâri (-1,05), Ardahan (-1,05), Bingöl (-1,06), Bitlis (-1,05) Ağrı (-1,13), Şırnak (-1,22) ve Muş (-1,29) tur. Türkiye kesiminde ise eksi puanı alan iller ise çoğunlukla Karadeniz ve İç Anadolu'yu oluşturan illerdir. İstanbul 4,87, Ankara 3,32 Eskişe-

---

sü, Özgür Bakış, "Kürtçe Konuşmama Kolu ve İlk Ders", 24 Haziran 1999, s.12; Kürt Enstitüsü, Özgür Bakış, "Musa Anter Anlatıyor", 25 Haziran 1999, s.12; Kürt Enstitüsü, Özgür Bakış, "Yalanın İrisi Prof'lardan", 27 Haziran 1999, s.10; Kürt Enstitüsü, Özgür Bakış, "İsyansız Dönemde Komando Zulmü", 29 Haziran 1999, s.10.

[282] "Kürtçe isim müjdesi: 'Müjde' anlamına gelen, Kürtlerin yoğun olarak kullandığı 'Mizgin' adının nüfusa kaydı önündeki engel kalktı" (Radikal, 1 Nisan 2000, s.8).

[283] Oya Armutçu, Hürriyet, 5 Mart 2000, s.1.

[284] Bak: Ahmet İnsel, Radikal İki, "Üniterlik Saplantısından Kurtulmak", 7 Mayıs 2000, s.3; Şebnem İşigüzel, Radikal İki, "Monokültür'e Dahil Olmak", 30 Nisan 2000, s.7.

hir 1,01, Bursa 1,56'dır. Bu endeks KYYİ'nin Türkiye'nin en geri bırakılmış yöresi olduğunu teyit eden en önemli endekstir.

Kişi başına düşen zenginliğin bir göstergesi olan kişi başına düşen milli gelir rakamlarına baktığımızda, KYYİ'nin durumu daha net görülebilir. Zira KYYİ'nin hiçbir vilayette kişi başına düşen milli gelir Türkiye ortalamasına ulaşmamaktadır. Bu açıdan en iyi il Elazığ olup en yoksul il ise Ağrı'dır. Ağrı aynı zamanda Türkiye'nin en yoksul ilidir. Kişi başına düşen gelir 7.456.896 Türk lirasıdır. Elazığ'da bu rakam 29.016.205 TL'dir. Türkiye kesiminden bir iki rakam verecek olursak İstanbul 50.047.076, Kocaeli 88.708.382, Eskişehir 36.471.530'dir. Aradaki fark gerçekten çok dikkat çekicidir. Kocaeli'de yaşayan bir kişinin geliri Ağrı'da yaşayan 12,5 kişinin gelirine denktir. Milli gelir rakamı çok dikkatli kullanılması gereken bir rakamdır. Çünkü ortalama geliri ifade edip zengin ve yoksul arasındaki farkı büyük oranda örten bir rakamdır.

1996'da KYYİ'de kişi başına düşen ortalama gelir 17.690.189 TL iken Türkiye gelirinin ortalaması 33.313.730'dur. 1996 yılında KYYİ'nin 24 ilinin Türkiye milli gelirinden aldığı pay yüzde11,135 iken aynı illerin nüfustan aldıkları pay da %21,23 olup nüfus ile milli gelirin arasındaki dengesizliği açık bir biçimde göstermektedir.[285]

Yoğun bir iç göçün yaşandığı KYYİ gerçeği,[286] Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine de yansımıştır.

1985-90 Döneminde Net Göç Hızına Göre En Fazla Göç Alan İlk On İl[287]	
İl	Göç Oranı (Binde)
Kocaeli:	108
İstanbul:	108
Antalya:	90
İçel:	68
İzmir:	64
Bursa:	62
Tekirdağ:	47
Muğla:	33
Aydın:	27
Ankara:	25

[285] Ahmet Alim, Özgür Politika, 20 Mart 2000.

[286] Bak: Celal Başlangıç, Radikal, "On Binlerin Dönüşü Yok!", 13 Mayıs 2000, s.19; Güngör Uras, Milliyet, "Boşalan Köylere Dönüş 'Zor'", 10 Mayıs 2000, s.5.

[287] Kaynak: "DİE Tebliği: 1980-1985 ve 1985-1990 Sayımları arası Dönemde Türkiye'de İç Göçler", Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, 20-22 Kasım 1996, Mersin. T.C. Başbakanlık DİE – Sosyoloji Derneği, Ankara 1997, s.42.

1985-90 Döneminde Net Göç Hızına Göre En Fazla Göç Veren İlk On İl[288]	
İl	Göç Hızı Oranı (Binde)
Kars:	-164
Tunceli:	-154
Siirt:	-141
Gümüşhane:	-135
Bayburt:	-133
Erzurum:	- 113
Sivas:	-106
Muş:	-100
Artvin:	-99
Ağrı:	-95

1980-85 Itibariyle Bölgelerin Aldığı, Verdiği ve Net Göç[289]							
Bölge	1985 Daimi İkametgâh Nüfusu	Aldığı Göç	Aldığı Göç Hızı -%	Verdiği Göç	Verdiği Göç Hızı -%	Net Göç	Net Göç Hızı
Toplam	44.078.033	2.040.842	46	2.040.842	46	0	0
I. Bölge[290]	13.710.562	901.946	66	411.216	30	490.730	36
II. Bölge[291]	5.820.200	296.575	51	203.336	35	93.239	16
III. Bölge[292]	10.394.339	406.531	39	476.360	46	-69.819	-7
IV. Bölge[293]	5.266.487	167.188	32	322.525	61	-155.387	-29
V. Bölge[294]	8.887.445	268.602	30	627.365	71	-358.763	-40

1985-90 Itibariyle Bölgelerin Aldığı, Verdiği ve Net Göç[295]							
Bölge	1990 Daimi İkametgâh Nüfusu	Aldığı Göç	Aldığı Göç Hızı -%	Verdiği Göç	Verdiği Göç Hızı -%	Net Göç	Net Göç Hızı
Toplam	49.986.117	2.966.673	59	2.966.673	59	0	0
I. Bölge	16.345.907	1.518.669	93	483.631	30	1.035.038	65
II. Bölge	6.891.451	450.925	65	270.645	39	180.280	27
III. Bölge	11.470.858	485.711	42	670.655	58	-184.844	-16
IV. Bölge	5.475.966	202.228	37	523.919	96	-321.691	-57
V. Bölge	9.801.935	309.140	32	1.017.923	104	-708.783	-70

[288] Kaynak: "DİE Tebliği...", Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, A.g.e., s.42.

[289] Kaynak: "DİE Tebliği...", Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, A.g.e., s.60.

[290] I. BÖLGE: Aydın, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Denizli, Edirne, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Kocaeli, Manisa, Tekirdağ.

[291] II. BÖLGE: Adana, Antalya, Burdur, G.Antep, Hatay, Isparta, İçel, Muğla.

[292] III. BÖLGE: Afyon, Ankara, Bilecik, Bolu, Çankırı, Çorum, Eskişehir, Kayseri, Kırşehir, Konya, Niğde, Tokat, Yozgat, Aksaray, Karaman, Kırıkkale.

[293] IV. BÖLGE: Amasya, Artvin, Giresun, Kastamonu, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Trabzon, Zonguldak.

[294] V. BÖLGE: Adıyaman, Ağrı, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Hakkari, Malatya, Maraş, Mardin, Muş, Siirt, Sivas, Tunceli, Urfa, Van, Bayburt, Şırnak, Ardahan.

[295] Kaynak: "DİE Tebliği...", Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, A.g.e., s.60.

"En son nüfus sayımının yapıldığı 1990 yılı resmi verilerine göre 391.086 olarak belirlediğimiz Diyarbakır kent merkezi nüfusunun (1996 yılı Şubat ayında) %116 artarak 822.837 kişiye ulaştığı görülmüştür. Bu hesaplamaya göre, 1990-96 (Şubat) arasında Diyarbakır kent merkezine göç eden kişi miktarı 327.956 olup, kent nüfusunun %39.86'sını oluşturmaktadır. Oysa net göç açısından 1965-90 yılları arası incelendiğinde Diyarbakır'ın net göç miktarı toplamının 75.717 kişi olduğu ve bu yönü ile Diyarbakır'ın 1990 yılına kadar il dışına göç verdiği görülmektedir.

Göç rakamlarındaki bu çarpıcı farklılaşma kendisini 'göç nedenleri' ile açıkça tanımlamaktadır. 1990 öncesinde göç edenlerin %43,1'i geçim sıkıntısını, %18,75'i işleyecek toprağı olmamasını gerekçe gösterirken, 1990 sonrasında göç edenlerin %43,6'sı bölgedeki olayları, %58'i köyünün yakılmasını gerekçe göstermektedir. (...)

1990 sonrasında Diyarbakır'a göç eden bu insanların kentteki yaşam koşullarını tanımlamak amacı ile araştırmamızdan elde edilen çeşitli göstergeler irdelendiğinde, 12-65 yaş arasındaki aktif nüfusun %67,1'i işsizken, %24,4'ü günübirlik, marjinal işlerde çalışır durumdadır; 5 kişiden fazla hanehalkına sahip haneler göç eden hanelerin %79,5'ini oluşturmaktadır; Hanelerin %32,4'ünün aylık geliri 0-4 milyon TL iken, 4,1-10,0 milyon TL arasında aylık gelire sahip olan haneler %42,7'dir. Bu grup için hesaplanan kişi başına yıllık gelir ortalaması, 203,91 USD/yıldır. Bu yıllık gelir değerine göre göç eden nüfusun %95,3'ü yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır.

Hanelerin %73,2'si bölge dışında iş buldukça da çalıştıklarını belirtmektedir. Yine hanelerin %66,7'si borçlu olduklarını belirtmekte olup, bunların %42,3'ü tanıdık ve akrabalara, %51,5'i ise tüccara ve bakkala borcu bulunmaktadır. Göç eden hanelerin %68,6'sı kazancının geldiği yere göre daha az olduğunu, %69,7'si ise yaşantısının daha kötü olduğunu ifade ederken, kazancı ve yaşantısının aynı olduğunu belirten hanelerin oranı %6,8'dir".[296]

Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Feridun Çelik, "Laikliğin Güneydoğu'daki teminatıyız"[297] demek noktasındayken; CHP'li Sabri ise, "Doğu'da çifte standart uygulandı"[298] derken *-artık 'Primum non nocere/Öncelikle zarar verme' hassasiyetiyle- kavranmalı: Kürt Realitesi; Anadolu ve Ortadoğu'nun bir gerçeğidir. Ali Bayramoğlu'nun deyişiyle, "Az buçuk bilgisi ya da siyasi sezgisi olan*

---

[296] Kaynak: Yrd. Doç. Atilla Göktürk (MEÜ İİBF Kamu Yönetimi Böl.) "Zorunlu Göç ve Bir Kent: Diyarbakır", "DİE Tebliği...", Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, A.g.e., s.360-361.

[297] Feridun Çelik, Cumhuriyet, 23 Nisan 2000, s.4.

[298] Sabri Donat, Cumhuriyet, 14 Mayıs 2000, s.4.

her insan, kimliklerin içine kapanma eğilimiyle çokkültürlü toplumun aynı şey olmadığını bilir. Tersine; çokkültürlülüğün içe kapanma tehlikesinin panzehiri olduğunu, aşırı cemaatleşmenin çokkültürlü toplumla aşılabileceğini görür. 'Çokkültürlü toplumsal düzen'[299] karşılıklı kabule dayandığı oranda bireyi yeniden tanımlar ve ait olduğu dünya içinde ve o dünyaya karşı özgürleştirir. (...) Kısacası, aşırı cemaatleşme eğilimi, kimliklerin birbirlerini karşılıklı olarak reddettikleri bir düzenin adıdır. Çokkültürlü toplum ise bu kimliklerin birbirlerinin karşılıklı olarak kabul ettikleri toplumun adıdır".[300] *Sorun ve sorularıyla gerçek söz etmek, bilimin vazgeçemeyeceği 'olmazsa olmazı'dır!*

Ve ben 'bu nedenle suçlanmam'ın -politik tercihler dışında!- hiçbir nesnelliği karşılamadığını ya da denk düşmediğini veya burada politik tercihlerimin 'yargılandığı'nı biliyorum...

X) POLİTİK TERCİHİM AŞKA VE HAYATA DAİR HER ŞEYDİR...

"Ben böyle taşların, çukurların
İçinde kalmışsam,
Yalnızsam
Hor görülmüşsem
Arkasızsam
Ve böyle bahtı siyahım
Yemin Hasem olsun
Ve
And olsun şart olsun
Yerde kalmaz ahım."[301]

Politik tercihim konusunda, Almanların deyişiyle J'ein (Ja ve Nein'ın birleşimi), yani 'Hem evet, hem hayır' diyen bir ikircime yer yoktur. Çünkü o; eşitlikçi-özgürlük ütopyası yandaşlığıyla; "Bu yol uzun arak/ Varılacak mutlak/ Şu korkuyu çıkar at/ Gürül gürül hayat" diyen tercihiyle, aşka ve hayata yabancı olmayan (insana ait) herşeydir! Bu bağlamda da; "Kar tanecikleri arasında/ saçak altına sığınmış/ göçmen kuşun/ düşen beyaz tüyünü de/ görebilmek.../ İşte/ Sevmek!"[302] *diyebilmek cüretiyle mücehhez sevdalarım; "Mutluluğun sırrı para"*[303] *diyen Amerikan Araştırma Şirketi Roper Starch'ın, mevcut insanlık durumu'na ilişkin olarak ortaya çıkardığı 'görüngü'den çok farklıdır.*

---

[299] Bak: Will Kymlicka, Çokkültürlü Yurttaşlık, çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yay, 1995.
[300] Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Korku ve Siyaset", 19 Nisan 2000, s.5.
[301] Enver Gökçe, "And Olsun Şart Olsun".
[302] Sunay Akın, "Önce Çocuklar ve Kadınlar".
[303] Yeni Binyıl, 12 Şubat 2000, s.5.

Benim için her aşk, yeni bir yolculuktur... Çünkü "Aşk isyandır ve engel tanımaz. (...) Tutkulu kırmızı bir heyecandır aşk. (...) Hayal kurdurur, yüceltir, kendi efsanesini yaratır. (...) Aşk insanın devrimci eylemidir. (..) Aşk insanın büyük serüvenidir. Dünyanın yeniden keşfidir. (...) Aşk, insanı yeniden yaratır. (...) Aşk, insanı yeniden insan yapar".[304] *Aşkın başladığı yerde korku biter; ve hayat başlar, bugünden sonsuza uzanan kavgalarıyla... Aşk dedim; 'Sensiz olamam'lı cümlelerle iğdiş edilmiş bir melankoli değil sözünü ettiğim! Aşk; çığlıklar ata ata gelen bir trenin önüne atlayıp raylardaki çocuğu kurtarma cüreti, düşüncesi, eylemi ve vazgeçmeyen emeğidir... Bu bağlamda, "Gerçek sevgi, onu yaratıcı bir eylem olarak görebilmektir" diyen Erich Fromm çok haklıdır...*

Kendini Marksist olarak tanımlayan politik tercihim; bu kadar net, 'basit' ve kavranabilir insanlıkta bir şey... Baskıya, sömürüye karşı; özgürlük-eşitlik ve adaletten yana... 'Ekmek, gül ve hürriyet günleri'ne tutkun ve politik duruşundan ötürü 'af' dilemeyecek[305] *kadar emin... Kapitalist küreselleşmenin cinnet dünyasında bundan farklı olunmasını da 'akıl almaz' bulacak kadar naiftir...*

Sizleri bilemem ama; böylesi bana çok mantıklı geliyor... Çünkü 'akıl almaz' bir değişim sürecinin fırtınalı geçiş sürecinde yaşıyoruz. Öyle bir fırtına ki bu, herşeyi altüst ediyor. Bir yandan eşitsizliğe-haksızlığa-adaletsizliğe karşı eşitlik-hak-adalet arayışında somutlanan insana ait bir başkaldırı; öte yanda ise, eşitsizlik-haksızlık-adaletsizlik karşısındaki körleşmenin 'meşrulaştırılıp, yasallaştırıldığı' sancısı çekilen 'Yeni'nin eşiğindeki bir kaos bu: Adı da 'Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i' ('YDD')...

Kapitalist "Modern dünya, nesnelerin egemenliğine soktuğu insanlık için - hem doğa da hem de insan ilişkilerinde- ne yazık ki tanımı zor yapılabilir bir vahşileşme yaratmıştır.[306] (...) Bu tarzın egemenliğini oluşturan ekonomik güç, sanayi üretiminin artı değerle ortaya çıkardığı kâr değildir artık. Kapitalizm, 'YDD' projesiyle tefeci bir yönelime dönüşmüş ve burjuvazi genel gelirlerini, sıcak para gücünü tüm ülkelerde hızla ve bağımsızca dolaştırmak üzerine yönlendirmiştir. Bunun doğal sonucu olarak, sanayi üretiminin yerini, özel sektör şirketlerinin dev bankaları ve borsalar almıştır. 1999 yılı ilk yarı sonu itibariyle Türk Bankacılık Sektörü (TBS) toplam aktifleri, 1998'in aynı dönemine göre %16 ve 1998 sonuna göre %14'lük bir artışla 122 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Aynı dönem içerisinde toplam sektör aktifleri içinde özel ticari banka

---

[304] Erdal Atabek, Cumhuriyet, "Aşk İsyandır", 14 Şubat 2000, s.4.

[305] "Af, bağışlama sözcüğü, köken olarak Yunanca 'amnistie' (unutmak) sözcüğünden gelmektedir. (...) Bilinen ilk yazılı af, İÖ 404 yılında Atinalı General Thrasybule tarafından ilan edilmiştir. Atinalı general ilan ettiği bu affa 'Geçmiş Şeyleri Unutma Yasası' adını vermiştir" (Kamil Ateşoğulları, Radikal, "Ya Besle ya da Salıver", 25 Nisan 2000, s.9).

[306] Bak: Alain Touraine, İktisat Dergisi, "Yirminci Yüzyılın Sosyal Dönüşümleri", No:399, Mart 2000, s.7-11.

aktiflerinin payı %52,6'dan %65'e yükselirken kamu bankaları da sektör içindeki güçlerini aynı oran içinde kaybetmişlerdir. Diğer yandan toplam kredilerdeki paylara bakıldığında, kamu sermayeli bankaların payı %34'ten %26'ya gerilemiş, özel ticaret bankalarınınki ise %52,9'dan %59,8'e yükselmiştir. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'ndaki günlük işlemlerin %823'si özel sektöre ait kâğıtlar üzerinden yapılmakta ve borsa aracılığıyla bu paraların büyük kısmı diğer uluslararası borsalara aktarılmaktadır.[307]

Böylelikle paranın sanayi üretimindeki üretici disiplini ve ilkeleri kırılmış yerini tefeci gücün sermayesi almıştır. (...) YDD ile tasarlanan ve insanın tasfiyesi üzerine kurulan 'yeni uygarlık' insan için yeni davranış kodları yazıyor; standartlaşma, senkronikleşme ve merkezileşmenin beslediği kapitalizmi, enerji, para ve gücün yoğunlaşması üzerinde yükseliyor. (...) Bu noktada esas sorun, 'yeni bir devrim' diye önerilen globalleşmenin kendini, rasyonel sistemini nelerin üzerinde kuracağıdır. Sadece 1990'dan bugüne, globalleşme çalışmalarının insan kaynağının kullanılmasına ilişkin sonuçları bile ürkütücüdür. Buna göre, geri kalmış sömürülen ülkelerden gelişmiş kapitalist ülkelere karşılıksız olarak aktarılan, transfer edilen para miktarı 1970'li yıllarda 441 milyar dolar iken, bu rakam 1995'in sonunda 1.364 milyar dolara yükselmiştir. Yoksul ve zengin ülkeler arasındaki ekonomik açılım 1/82 şeklinde, zengin kapitalist 15 ülkenin lehine gelişim göstermiştir, göstermeye devam etmektedir. İşsiz sayısı Avrupa'da 50 milyona, dünya genelinde 1 milyara yaklaşmıştır. 358 milyarder ise, neredeyse dünya nüfusunun yarısı olan 3 milyar insan kadar zengindir. Dünyanın en büyük 100 ekonomisinden 50'si uluslararası şirkettir. Dünyanın en büyük 10 fon yöneticisi sadece 1998 Mart ayı itibariyle 6.120 trilyon dolarlık bir parayı yönetmiştir ve bu rakam gittikçe büyümektedir. 200 çokuluslu şirketin satışları, dünya üretiminin %35'idir. 200 uluslararası şirketin yıllık cirosu, 150 ulus-devletin yıllık, milli gelirine eşittir. Ve 1 milyar 300 milyon insanın günlük harcamaları 1 doların altındadır.

Globalleşmenin şimdilik bilinen ekonomik paylaşımı (bununla da yetinmeyen global belirginleşme) sözü edilen kalıplaşmayı (modelleşmeyi) yaşamın her alanında denerken (...) eğitime harcanan paranın iki katı reklamlara harcanıyor. Dünya uyuşturucu cirosu kesin olarak bilinmemekle birlikte 500 milyar ile 1 trilyon dolar arasında olduğu ve silah üretimi için harcanan paranın 1 trilyon doları aştığı sanılıyor. Doğa son 25 yılda (1975-99), 2500 yılda tüketildiğinden daha fazla yağmalanmış durumda. Globalleşen dünyada, yılda 30 milyon

---

[307] Madalyonun öteki yüzü de şöyledir: "UNICEF'in verilerine göre Türkiye'de her 100 kişiden 14,2'si yoksulluk sınırı altında yaşıyor. Yoksulluk sınırı altında yaşama oranı Erzurum'da %44,7, Diyarbakır'da %39,7, Urfa'da %36,5... Ayrıca Türkiye'de her 100 kişiden 31'inin sağlıklı tuvaleti, 26'sının ise içme suyu yok" (Yeni Binyıl, 22 Nisan 2000, s.12).

insan açlıktan ölüyor. 1 milyar kişi hâlâ okur-yazar değil. 2 milyar insan ise vasıfsız okuyucu durumunda. Dünyanın birçok yerinde, okul çocuklarının hemen yarısı sınıflarının seviyesine ulaşamadan temel eğitimini 'tamamlıyor'. 2,625 milyar çocuktan 1 milyarı açlık sınırında yaşamlarını sürdürüyor. 140 milyon çocuğun okula gidemediği sanılıyor. 5 ila 14 yaşları arasındaki 230 milyon çocuğun zor işlerde çalıştığı saptanmış (Durumu saptanamayan çocuk sayısının ciddi rakamlara ulaştığı sanılıyor). Aileleri tarafından terk edilen 120 milyon çocuk dilencilik, fuhuş gibi sektörlerde kullanılıyor.

Devam edecek olursak: 1997 yılı FAO (BM Gıda Fonu) raporlarına göre günde 40 bin çocuk açlıktan ölüyor. Her yıl 13 milyon çocuk yetersiz beslenme, ishal, kızamık gibi önlenebilir sorunlar ve hastalıklar yüzünden sakat kalıyor. 625 milyon çocuk sağlıklı beslenemiyor. 400 milyon çocuk temiz su içemiyor. Gerekli önlemler alınmazsa -alınacak gibi görünmüyor- 2000'li yılların başlarında 175 bin çocuğun 5 yaşına gelmeden öleceği tahmin ediliyor. Yine verilere göre 2010 yılına kadar büyük bir olasılıkla 850 bin çocuk AIDS kurbanı olacak. Ne yazık ki UNICEF raporuna göre, son 10 yıl (1989-98) içerisinde meydana gelen savaşlarda ölen çocuk sayısı 4,5 milyondur. Mülteci kamplarında yaşamak zorunda bırakılan 6 milyon çocuğa, ailesiz, evsiz, bakımsız kalan 12 milyon çocuk daha eklenmiştir. 1994 yılı rakamlarıyla savaş koşullarında büyüyen çocuk sayısı 28 milyondur. Ve son 6 yılda (1994-99) dünyanın çeşitli yerlerinde irili ufaklı 20'ye yakın etnik çatışma, ulusal savaş yaşanmıştır. Savaşlar nedeniyle 10 milyon çocuk ağır psikolojik travma altındadır.

Ve nihayet globalleşmenin bir bedeli olarak dünyada her 1 dakikada, 1 çocuk suç işlemektedir. İyimser bir tahminle 2020 yılında dünyadaki otomobil sayısının dünya çapında ikiye katlanacağı, 1995 yılında 2,6 milyar olan kentli nüfusun 2025 yılında 5,2 milyara ulaşacağı, işgücü piyasasına 1 milyar yeni insanın ve bunların da iş bulmakta güçlük çekeceğini belirtmekte yarar var. 'Global Devrim' diye nitelendirilen şey 'azınlık gücü' olarak tanımlanabilir!"[308]

Politik tercihim; dünyayı küresel bir felakete mahkûm eden kapitalist azınlık gücüne karşıdır! Öngördüğü değişim ise, 'Globalleşme' denilen ücretlik kölelik vahşetine değil; işçilerin birliğini, halkların kardeşliğini hedefleyen enternasyonalist ülkülerin sınıfsız-sömürüsüz-savaşsız dünyasına yöneliktir...

Böyle bir değişimden yanayım. 'Değişim' alt başlığında kullanılan 'Dönüşüm'e, 'Sanal'lığa[309] karşıyım. Çünkü "Bir süredir, 'Yalan Rüzgârı' dizisindeki

---

[308] Aydın Şimşek, Virgül Dergisi, "Liberal Toplum İmgesi", No:30, Mayıs 2000, s.28-29.

[309] Bak: Yılmaz Arslan, Agora Dergisi, "Sanal Dünyada Eklektik Kişilikler ya da Sahte İlişkiler", No:4, Nisan 2000, s.25-27.

'ilişkiler'i anımsatan toplumsal yaşamımız bir 'Dizi'yi andırırken, yaşamımızda 'rol' almak veya kesmek biçiminde şekillendirilirken; 'değişim'i, 'oryantal kıvraklık'la 'Zaman'a uyma biçiminde algılayarak 'değişme'ye uğramış olanlar buna, 'Değişim' dendi!

İlkçağ Yunan düşünürlerinin 'her şeyin sonsuz bir akış, değişim ve dönüşüm içinde olduğu' düşüncesiyle somutlaşan 'değişimin değişmezliği' ilkesi, 'Doğasal, toplumsal ve bilinçsel nesne ve olgular karşılıklı etkileşimle sürekli olarak değişirler' görüşüne dayalı tarihsel ve diyalektik materyalizmle bilimsel bir temele oturmuştur. Buna karşı çıkan yok! Aklı başında hiç kimse, 'Ben değişmem' ya da 'Ben değişmeden kalabiliyorum' demiyor! Herkes bu evrensel kurala bağımlı... Ancak, 'değişimci' hemcinslerinden bir temel noktada ayrılıyorlar; onlar, 'değişmek' için 'yer değiştirme'nin, kılık, ruh, vicdan ve cüzdan değiştirmenin bir 'önkoşul', bir mutlak 'zorunluluk' olmadığı düşüncesindeler...

Skolâstik düşüncenin dayandığı bir sav vardır: 'Yer değişenin kendisi değişmez'. Bu savı, bizim 'değişimci grup' bağlamında düşünürsek iki olasılık karşımıza çıkıyor: Birincisi, bu 'yeni kâşifler' zaten eskiden de 'böyle'ydiler, dolayısıyla 'yer değiştirmek' le 'değişmiş' olmadılar... İkincisi, 'yer' değiştirdikleri için 'değişme'ye uğradılar! Çok şaşıracaksınız, ama her ikisi de doğru!

'Değişim'in 'değişmez (bir) gerçek' olduğu doğrudur; ancak, 'değişme' 'mutlak' değil, 'göreceli (bir) gerçek'tir; nitekim kime, neye göre 'değişme'? Herhangi bir şey, bir olgu, bir durum, bir kişi 'değişme' ye uğrayan bir başka şeye, olguya, duruma, kişiye göre 'değişmezlik' gösterebilir".[310]

Tekrarlıyorum: "Türkiye yaşanmaz oldu!/ Her gün bir başka zehir/ Görmedik/ Bir bahçe, bir çiçek, bir şehir/ Görmedik bir gülen/ Hasılı bir ferah, bir rahat/ Uğruna çekilen/ Derttir, mihnettir/ Senden yana olduğumuz sebeptir/ Kolektif hayat!"[311] *diyen politik tercihim; işçilerin birliğini, halkların kardeşliğini hedefleyen enternasyonalist ülkülerin sınıfsız-sömürüsüz-savaşsız dünyasına yöneliktir...*

Ve ben, ne yazdıysam; ne söylediysem; ne yaptıysam; nasıl yaşadıysam; bunları, eşitlikçi-özgürlük ütopyası yandaşlığıyla; kendini Marksist olarak tanımlayan politik tercihimin Aşka ve Hayata dair sorumluluk bilinciyle yaptım...

Ve asla pişman değilim...

Diyeceklerim şimdilik bu kadar... Gereğini bilginize saygılarımla sunarım.

---

[310] Kemal Özmen, Cumhuriyet, "Plastik Cerrahi ve Medyatik 'Değişme'", 11 Mayıs 2000, s.2.
[311] Enver Gökçe, "Oy Beni".

KAPİTALİST DEVLET GERÇEĞİ*

TEMEL DEMİRER

Serdar Aydın'ın, 'Demokratik Cumhuriyet = Amerikancı Demokrasi' formülünden hareketle; "Onlarca aktör, Kürt kartlarını kendilerine yontarak karmaya uğraşıyor"[1] dediği koşullarda, küreselleşme söylenceleriyle[2] kutsanıp, 'sorumsuz bir göreceliğe'[3] prim veren postmodern yalanın,[4] sınıf gerçeğine sırt dönmüş şaşkın aydın bezginliğine 'Hayır' demek, gündemin acil sorunudur! Çünkü 'Demokratik Cumhuriyet' -ile birtakım ÖDP'lilerin savunduğu 'ÖDC' ('Özgürlükçü Demokratik Cumhuriyet') tezi, F. Fukuyama'nın 'Tarihin Sonu', D. Bell'in 'İdeolojilerin Sonu' tezleri ile örtüşerek, kapitalizmin demokrasi imkân(sızlığ)ını ve 'YDD' patentli dıştalayıcı-otoriter burjuva devletini makyajlayarak toplumsal illüzyonları körükleyen bir yanılsamasıdır.

Türkiye'de 'demokratikleştirilmesi' önerilen devlet ve cumhuriyet mi? İşte güncel örnekler: Cumhuriyet: "Ecevit, Bahçeli ve Gül ile görüştü. (...) Af krizi son anda aşıldı. (...) 36 milletvekili aftan yararlanacak"![5] Radikal Gazetesi: "İşkenceciye, çeteciye af... Devlet gücüyle işlenen suçlara, işkencecilere, siyasilere, çetecilerle yardımcılarına ve mütealhhitlere[6] af geldi"![7] Adnan Keskin: "Devlet kendini affetti"![8] Milliyet Gazetesi: "Çeteler özgür: Katiller, işkenceciler, sahtekârlar, kaçakçılar, tinerciler, dolandırıcılar.. Hepsine af çıktı.. (...) Af var: Susurluk sanıklarına, Haluk Kırcı'ya, Yeşil'e (Mahmut Yıldırım), Alaaddin Çalıcı'ya, Manisalı gençlere işkence yapan polislere, Göktepe sanıklarına, Söylemezler Çetesine, müteahhitlere, Fethullah Gülen'e, Yaşar Topçu'ya, Mustafa Ka-

---

* Fırat'ta Yaşam, No:31, 6-13 Eylül 1999.

[1] Serdar Aydın, Sol Dergisi, "Kürt Kartları Karılmaya Devam", No:47, 6 Ağustos 1999, s.32.

[2] Bu konuda bkz. Samir Amin, Küreselleşme Çağında Kapitalizm, çev. Vasıf Erenus, Sarmal Yay., 1999; Fikret Başkaya, Görüş Dergisi, "Neoliberalizmin Karanlık Bilançosu", Nisan-Mayıs-Haziran 1999, s.5-9.

[3] Dilek Doltaş, Postmodernizm, Tartışmalar ve Uygulamalar, Telos Yay., 1999, s.31.

[4] Bu konuda bkz. Terry Eagleton, Postmodernizmin Yanılsamaları, çev. Mehmet Küçük, Ayrıntı Yay., 1998.

[5] Cumhuriyet, 29 Ağustos 1999, s.19.

[6] "Ceyhan müteahhidine af: Ceyhan depreminde 86 kişinin ölümüne neden olan 18 müteahhit, mühendis ve belediyeci de af kapsamında" (Radikal, 30 Ağustos 1999, s.1).

[7] Radikal, 29 Ağustos 1999, s.1.

[8] Adnan Keskin, Radikal, 29 Ağustos 1999, s.11.

lemli'ye, Gülay Aslıtürk'e, Ayşegül Tecimer'e, telekulakçılar'a... (...) İşkence yapana af, görene hapis"![9] Yalçın Doğan: "Katiller, hırsızlar, kaçakçılar, kara paracılar, işkenceciler, devleti dolandıranlar, banka soyanlar, çeteler, bozguncular, çalan çırpan müteahhitler, mafyalar, hilekârlar, düzenbazlar, sahtekârlar... Hepinizin gözü aydın! Gün sizin gününüz! Artık hepiniz özgürsünüz! Türkiye galiba bir cinnet geçiriyor. (...) Kocaman bir af! Hangi hakla? Kimin adına? Ne uğruna?.. Nasıl pazarlıklarla? (...) Bugün Susurluk artık bir masal"![10] Aydın Engin: "Ya hepimiz deprem acısıyla kavrulurken, Af Yasa Tasarısı'nı komisyonda görüşüp, kapsamını, çete tetikçisi mi, devlet tetikçisi mi olduğu tam da açıldık kazanmayan Haluk Kırcı ve öteki 'Susurluk yiğitleri'ni de içine alacak gibi genişletilmesi aslında doğru değildir, Ankara bize alçaklığa dayanıklılık testi uyguluyordur değil mi?"[11]

Burada durup eklemeliyim: Depremin yol açtığı sonuçlar; Ciguli ile göbek atan, toplumsal ahlaktan yoksun, duygusuz, duyarsız, düzeysiz, talancı, rantçı, ceberut kapitalist sistemin dayattığı ölüm ve şizofreni gerçeği dışında irdelenemez! Bu nedenle de kapitalizmin alçaklığa dayanıklılık testinde, yüz üzerinden yüz alması kimse için şaşırtıcı olamaz! Özetle depremin sonuçları, Türkiye'deki kapitalizmin, 'lümpen gelişmenin hasadı'dır.[12] Türkiye 'cumhuriyeti'nin 'devleti'nin ürünüdür...

'Nasıl' mı? Gayet basit: İşte Radikal Gazetesi'nden bir haber: "Kadı ola davacı: 'Deprem suçlusu' MHP'li Bolu Milletvekili Ersoy Özcan, Araştırma Komisyonu üyesi oldu... Kolonları kesildiği için depremde dokuz can alan Düzce'deki Ömür Hastanesi'nin sahibi Özcan'ın Araştırma Komisyonu'na girmesi, en temel hukuk ilkelerine aykırı... (...) 'Deliller karaltıldı': Düzcespor'un lokali olarak inşa edilen, hastane yapıldıktan sonra da kaçak kat çıkılan ve zemin kattaki kolonları kesilerek MR cihazına yer açılan binanın enkazı, depremden üç gün sonra alelacele kaldırıldı. Enkaz 'deliller toplanmadan' kaldırılırken Özcan'ın; kendisini de kapsayan bir soruşturmada görev alması 'skandal' olarak nitelendi"![13] İşte Cumhuriyet Gazetesi'nden bir haber daha: "Yalova Cumhuriyet Başsavcısı Metin Fadıllıoğlu, 'Veli Göçer yargılansa neyle suçlanır ve cezası ne olur' şeklindeki bir soruyu, 'TCK'nın 455/2. maddesine göre yargılanır. 4

[9] Milliyet, 29 Ağustos 1999, s.1-15.
[10] Yalçın Doğan, Milliyet, "Depremden Çete Kaçırmak", 29 Ağustos 1999, s.13.
[11] Aydın Engin, Cumhuriyet, "Alçaklığa Dayanıklılık Testi", 29 Ağustos 1999, s.6.
[12] Ragıp Zarakolu, Özgür Bakış, "Lumpen Gelişmenin Hasadı", 23 Ağustos 1999, s.3.
[13] Radikal, 29 Ağustos 1999, s.1.

ila 10 yıl arasında hapis ve para cezasına çarptırılır. Fakat indirimler nedeniyle fazla hapis yatmaz' diye yanıtladı"![14]

Türkiye 'devleti', 'cumhuriyeti' bu! Burjuvazinin durmadan kanıtladığı bu gerçeği kim görmezden gelebilir! Kaldı ki, 'Demokratik Cumhuriyet Tezi'ni savunan İrfan Cüre, 'Kod Adı: Devlet'[15] ve 'Devlet Nerede Oturur?'[16] ya da Haluk Gerger, 'Devlet Nerede?'[17] başlıklı yazılarında devlet gerçeğinin altını çizerken; bu gerçeği Mehmet Y. Yılmaz bile inkâr edemiyor: "Hem suçlu hem güçlü olanlar işe koyuluyor. Sadece adı çıkmış müteahhitler değil, kaçak kat çıkan, kolonları kesen bina sahipleri de suçludur, Özcan gibi... (...) 'Kadı ola davacı vü muhzır dahi şahit/'Ol mahkemenin hükmüne derler mi adalet?' deyişinin sahibi Ziya Paşa nur içinde yatsın... Cumhuriyet Türkiye'sinde kadılar, bizzat suçlu olması muhtemel kişiler arasından atanıyor, haberiniz olsun!"[18]

Türkiye 'devleti', 'cumhuriyeti' buyken, tartışmalı 'argümanlar'la[19] 'Demokratik Cumhuriyet Tezi'ne sarılan Abdullah Öcalan'ın 'beklentileri'ni bir yana bırakarak; 'New York Times' Gazetesi Türkiye temsilcisi Stephen Kinzer'in, "Türkiye'nin Kürt taleplerine katı direnişinin nedenlerinin bir bölümü tarihten kaynaklanıyor.[20] (...) Bu iklimde Türkiye'nin Kürt bölgelerine herhangi bir özerklik ya da kendini yönetme biçimi tanıması tasavvur bile edilemez. (...) Türkiye'de 'azınlık' kavramı hâlâ Osmanlı'daki anlamıyla kullanıldığı için 'kültürel haklar' kavramı derhâl ayrımcılık çağrışımı yapar. Ortadoğulular için 'sert' olmak bir erdem sayılır";[21] ya da Diyarbakır Sanayici ve İşadamları Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Mahmut Şimşek'in, "Osmanlı toplumsal kriteri din ek-

---

[14] Cumhuriyet, 29 Ağustos 1999, s.8.

[15] İrfan Cüre, Özgür Bakış, "Kod Adı: Devlet", 26 Ağustos 1999, s.6.

[16] İrfan Cüre, Özgür Bakış, "Devlet Nerede Oturur?", 21 Ağustos 1999, s.6.

[17] Haluk Gerger, Özgür Bakış, "Devlet Nerede?", 28 Ağustos 1999, s.6.

[18] Mehmet Y. Yılmaz, Radikal, 29 Ağustos 1999, s.24.

[19] "Milli endişem yok. Ben her Türk'ten daha mükemmel Türkçülük de yaparım. (...) Milli gerçekliğe evet ama milliyetçiliğe hayır diyeceğiz. Kürt devleti, Kürt ulusu, Kürt çıkarı gibi kavramlara fazla düşmeyeceğiz. Gerekli olduğu kadar Kürtçülük yapacağız. (...) Türk dili ve kültürü bir oranda Kürtlerin dili ve kültürü haline gelmiştir. Bu da ayrılmaya maddeten imkân vermez. Biz ayrılsak ikinci bir Türk devleti gibi oluruz. Özbekistan'dan Türkmenistan'dan daha fazla Türk devleti gibi çalışırız. (...) Bizim kadrolar Kürtleri Türkleştiriyor. Kurs açtık. Hiç Türkçe bilmeyen Güney Kürtleri yarı yarıya Türkçe öğrendiler. Kürtçeyle Türkçe iç içe geçmiştir. (...) Türk, devletine kuldur. Tarih boyunca bu böyle. O açıdan dağdaki Türkmenlere yakınım. Kürt'e gelince tarih boyunca hiç devlet tanımadığı için siyasallaşamıyor, Türk hızla siyasallaşabiliyor. (...) Kürt olayında kral olmaya yetecek potansiyel yoktur. Türk toplumu yeterlidir" (Abdullah Öcalan, Erkeği Öldürmek, Mahir Sayın, Mart 1998, akt. Avni Özgürel, Radikal, 16 Temmuz 1999, s.9).

[20] Bu konuda Avni Özgürel, "Yüzyıllık Kürt meselesi"nin altını çizerek, "İmralı davasını değerlendirmek için 20.yüzyıldan bu yana bölgede yaşanan tarihsel süreci incelemek gerek" (Radikal, 12 Haziran 1999, s.9) diyor.

[21] Stephen Kinzer, Radikal, "Sert Devlet Anlayışı", 5 Temmuz 1999, s.5.

seni üzerine kuruluydu. Yönetim geleneği bakımından bazıları hâlâ Osmanlı'dır. 'İman ya da ret' mantığında yaşıyor. Bugüne yansımasını 'ya biz, ya onlar'a dönüştürenler demokrasinin ve birliğin önündeki engellerin en başında geliyor.[22] (...) 'Ya biz, ya onlar' bölücü mantığının yerini 'hem biz, hem onlar' alamıyor"[23] belirlemelerini dikkate almak gerek...

Çünkü Tülin Öngen'in ifadesiyle, "Kapitalist toplumda devletin rolü, üretim sürecini doğrudan örgütlemekten çok üretimin özel ellerde kapitalist tarzda örgütlenmesinin koşullarını yaratmaktır. (...) Devletin 'göreli' özerkliği, devlet ile egemen sınıfların özdeş olmadığını, ama bu özerkliğin 'göreli' (sınırları olan) bir özerklik olduğunu anlatan bir kavramdır. (...) Devletin global rolünün politik bir nitelik taşımasının nedeni, çeşitli düzeylerdeki çelişkilerin yoğunlaşmasının politik sınıf iktidarına yol açmasıdır. (...)

Bir sınıfın, belli bir anda politik mücadele içinde gözükmemesi, sınıf mücadelesinin olmadığı veya o sınıfın ekonomik mücadelesinin politik düzeye herhangi bir yansıması bulunmadığı anlamına gelmez. (...) Sınıf mücadelesi, salt sınıflara dayanan bir mücadele olarak görülemez. Sınıfsallığa bağlı olmakla sınıflara bağlı olmak farklı ilkeler olup, çoğu kez birbirlerinden farklı stratejilere yol açar. (...) Sınıfın toplumsal pazarlık ve siyasal temsil gücü, mevcut siyasal rejimle, toplumun örgütlülük derecesiyle ve politik mücadele gelenekleriyle ilgili öteki koşullara da bağlı olarak gelişebilir. (...)

Türkiye'deki krizin boyutları, temsili demokrasiyi köklü bir revizyonla yüz yüze getirmiş bulunuyor. (...) Bu koşullar içinde, siyasal rejimde radikal değişikliklere gitmeden sorunları çözmenin tek koşulu, burjuvazinin, hem birikim tarzının gerekleriyle uyum içinde olan, hem de farklı toplumsal talepleri uzlaştıran bir hegemonik proje ortaya koymasıdır. (...) Kriz, işçi sınıfını bir yandan politik sınıf mücadelesine yaklaştıracak, öte yandan reformist tutumlara sürükleyecek çifte bir dinamik yaratmış durumdadır. (...) Görünen odur ki, önümüzdeki dönemde iktidar mücadeleleri, 12 Eylül rejimi ile onu restore eden 28 Şubat Rejimi'nin sınırlarını çizdiği düşük yoğunluklu çatışma alanına hapsolacak, yönetimin normları, kuralları ve rasyonalitesi bu yoğunlaşmayı sabitleyecek kurumlarla, operasyonlarla yeniden düzenlenecektir. Burjuva siyasetin yeniden yapılanması, önümüzdeki dönemde, sınıfsal inisiyatifi tamamen felç edecek yeni uzlaşma zeminlerine de gereksinim duyacaktır. (...)

---

[22] Hannah Arendt, "Şiddet, sözün bittiği yerde başlar" der!

[23] Mahmut Şimşek, Radikal, "Milliyetçilik ve İcazetli Demokrasi", 5 Temmuz 1999, s.5.

Öte yandansa kriz koşullarında büyüyen toplumsal ve ekonomik sorunlar, düzenin barajlarını giderek zorlamaktadır. Bu basınç, burjuvazinin ortak çıkarları ile toplumun genel çıkarları arasındaki uyuşmazlığı daha çok su yüzüne çıkarmakta, buna karşılık emekçilerin talepleri ile toplumsal çıkarlar arasındaki ortak paydayı giderek genişletmektedir. Burjuva siyaseti yeniden yapılanırken bu dinamiği dikkate alacaktır. İşçi sınıfının da bu dinamiği doğru değerlendirmesi şarttır.

Yeter ki, bağımlı sınıflar kendilerini temsil etmeyenlerin iradesinden bağımsız bir inisiyatif geliştirebilsinler. Bunun için, her şeyden önce mevcut toplumsal gündeme sırtını dönmeyen, tam tersine sınıfsal taleplerle bu gündemi ilişkilendiren bir sınıfsal bakış ve siyasal tarz şarttır. Bu ise, ne demokrasi mücadelesiyle, ne de ulusal birlik demogojisinin peşine takılmakla kotarılabilecek bir iştir".[24]

İyi de ne olacak mı? Tıpkı Kudret Aksal'ın dediği gibi: "Merhaba yeni gelen gün/ Gökyüzünde belirsiz aydınlık/ Denizde çivit mavisi/ Merhaba yaşam gücüm.../ Hadi bakalım başla işine/ ilk yağmuru ilk treni/ İlk uçağı kaldır/ Dünyamızın çarkı dönsün.../ Şu çarpan yüreğimizin/ Umudumuzun sende olduğunu bil/ Bil de ona göre davran/ Getireceğin mutluluğu getir"!

[24] Tülin Öngen, İktisat Dergisi, "Sınıf ve Siyaset Sorunsalı Açısından Ekonomi Siyaset İlişkisi", Nisan 1999, No:388, s.28, 30-33, 35-39.

KİMİNLE, NASIL VE NE PAHASINA 'MUHATAPLIK'*

TEMEL DEMİRER

Yaşar Kemal, "20 milyon Kürt, insan hakları olmadan yaşadığı sürece, Türkiye'de demokrasi olmaz"[1] diyor; doğrudur... Ancak, 'Nasıl olacak'ın yanında 'Ne pahasına'yı da yanıtlamadan doğruları telaffuz etmek yetmiyor... O hâlde bir 'muhataplık'tan söz edilecek ise kriter, 'Nasıl olacak' yanında 'Ne pahasına'yı da yanıtlayan somutluktan geçiyor; karşılıksız hayaller ve beklentilerden değil... Bu bağlamda çözümü Fırat Gülçimen'in, "Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. (...) Açıktır ki, bir sorunu çözmek için yöntem değişikliğine gidilirken, uslüp-biçim değişikliği de zorunlu olur. Değişiklik sadece üslup-biçim ile sınırlı kalmaz"[2] türündeki -karşılıksız değişiminin!- tek yanlılığında aramak çıkar yol değildir...

'Muhataplık'tan söz ediliyorsa, 'niyet okumak', 'yakıştırmak' kolaycılığından ötede somut olmak gerekir. Bu bab'da da; "Ulusal sorunu hakça çözüme bağlamış olan bir Türkiye'de, ilerici-gerici mücadelesi duracak değildir. Mücadele sürecektir; ama daha yüksek bir düzeyde. Ve o zaman Türkiye, sömürüsüz bir topluma varmanın yollarını; insanlığın bugüne dek hep aradığı sosyalist demokrasiye varan yolu konuşacak" diyen Mihri Belli'nin, "Yazıya 'Ben İyimserim' başlığını koyduk. Bugün kurulu düzenin önemli kurumlarından biri olan Hürriyet Gazetesinin başyazarının (Oktay Ekşi'nin -b.n) Kürt sorunu üzerine görüşlerini içeren bu yazının ulaştığı seviye, benim o yazıyı eleştirirken ölçülü bir dil kullanmamı mümkün kılması 'çağdaş uygarlık' denen hedef doğrultusunda az da olsa bir yol katettiğimizi gösterir. Evet, ben iyimserim"[3] yaklaşımının, ciddiye alınabilir bir yanı yoktur!

"Türkiye'de demokratikleşme elbette sağlanmalı, insanlar kendi kimliklerini, kendi kültürlerini, kendi dillerini ifade etmeli, korumalı, geliştirmeli. Bunu hangi etnik kökenden gelirse gelsin herkes yapabilmeli. Ama 'iki halkın barış içinde birlikteliği' türünden laflar ile Türkiye içinde ayrı bir 'Kürt halkı bütünlüğü' yaratmaya kalkışmanın maksadı ne"[4] sorusuyla Oktay Ekşi'nin ne dediği,

---

* Fırat'ta Yaşam, No:33, 20-27 Eylül 1999.

[1] Yaşar Kemal, Cumhuriyet, 20 Haziran 1999, s.3.

[2] Fırat Gülçimen, Özgür Bakış, "Hiçbir Şey Eskisi Gibi Olmayacak", 15 Ağustos 1999, s.2.

[3] Mihri Belli, Özgür Bakış, "Ben İyimserim", 12 Ağustos 1999, s.2.

[4] Oktay Ekşi, Hürriyet, 5 Ağustos 1999, s.1.

yorum gerektirmeyecek kadar açıkken; kimse, "Ulusal sorunu halkça çözüme bağlamış olan bir Türkiye'yi" egemenlerden bekleyerek; sosyalist mücadeleyi, bilinmeyen bir geleceğe erteleme illüzyonuna müracaat etmesin...

Bu saptamamız karşısında kimileri Ali Yılmaz gibi, "PKK Genel Başkanı Abdullah Öcalan'ın yaptığı açılımı kafasını kuma gömenlerden, (...) bütün hayatı ve politikayı bir kitabın birkaç cümlesiyle yorumlayanlardan anlamasını beklemiyoruz ve onların bu tavrını garipsemiyoruz. Çünkü hayatın gerçekleri zaten bunları yalanlamakta ve bir kenara bırakmaktadır. İdeoloji ve ilkeler tarihin ve günün gerçeklerine indirgenir ve hayat bulursa anlamlıdır"[5] pragmatist itirazıyla, reel politikanın argümanlarına işaret edebilir! Hatta Özgür Bakış Gazetesi'nin birinci sayfadaki sürmanşet haberinde, "Barış istemi Köşk'te: Diyarbakır, Siirt, Batman, Van, Ağrı, Bingöl ve Hakkâri belediye başkanları Demirel'le görüştü"[6] demesine; ya da "Özgür Politika Gazetesi, HADEP'li Diyarbakır, Siirt, Batman, Van, Ağrı, Bingöl ve Hakkâri belediye başkanlarının Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'le görüşmesini çok önemli bir olay olarak niteledi, 'İyi ve doğru bir başlangıç' değerlendirmesini yaptı"[7] tutumuna gönderme yapmaya kalkabilir!

Bu noktada sözü 'reel politikanın argümanları' konusunda Haluk Gerger'e bırakmak en doğrusu: "Kendilerini mi kandırıyorlar, bizi mi? Resmi medyadaki yazarlar günlerdir, demokratikleşme ve barışçıl çözüm konularında, bazılarının 'ihtilal' diye adlandırdığı bir süreçten söz ediyorlar. Dişe dokunur somut şeyler olarak bakın neler örnek gösteriliyor: Demirel, Öcalan'ın infazıyla ilgili olarak, 'çok hassas' konu demiş. HADEP ve Fazilet gibi partiler artık çok daha zor kapatılacakmış. Cumhurbaşkanı, HADEP'li Belediye Başkanlarını kabul etmiş. Yasalarda hiçbir değişiklik öngörülmemekle birlikte, yazılı ya da sözlü işlenmiş 'düşünce suçları'na üç yıllık erteleme getiriliyormuş. Kırk yıllık Kani misali 'Pişmanlık Yasası' bir kez daha gündeme alınıyormuş.

Az gittik uz gittik, demokrasi ve barış yolunda işte bu kadar yol gittik... Kendilerini kandırıyorlarsa, mesele yok. Uyusun da büyüsünler. Gerçekler inatçıdır, bir gün onları uyandırır... Göz boyama taktiklerini öğreten dış güçler ise, bize bakarlar. Biz kanmışsak, onlar da inanır gibi yaparlar, 'aferin günü yine kurtardınız' diye sırt sıvazlarlar. Demek ki, asıl bizi kandırmaktalar... Ya da kandırmaya çalışmaktalar... Ya da kandırdıklarını sanmaktalar... (...)

Lafa artık herkesin karnı tok. Kanmaya dünden hazır olanlarımız bile, Demirel'in, Ecevit'in lafına çoktandır dönüp bakmaz oldular. (...) Üstelik rüşvet-i

[5] Ali Yılmaz, Özgür Bakış, "Politika Gerçeklerden Yol Çıkmak Zorundadır", 17 Ağustos 1999, s.2.
[6] Özgür Bakış, 8 Ağustos 1999, s.1.
[7] Hürriyet, 8 Ağustos 1999, s.7.

kelam cinsinden dahi bir söylem yok ortalıkta. (...) Kürtçenin dil bile sayılmaması gibi pek çok olumsuzluğu bir yana bırakıp baktığımızda ve çok zorladığımızda, hayra yorulan tek somut gelişme söz konusu; o da Demirel'in HADEP'li Başkanları kabul etmiş olması: Orada ne dedi Devlet Başkanı? 'Türk'ün moral ve tarihi değerleri' söylemiyle açıkça 'Türk olun' dedi"![8]

Bunlar 'sır' mı? Elbette değil! Örneğin, Özgür Bakış Gazetesi yine birinci sayfadaki sürmanşet haberinde şunları diyor: "Dersimiz Kürtçe: Devlet yetkilileri 'şive' diyerek 30 milyon kişinin konuştuğu dili yine inkâr etti. Devlet yetkililerinin Kürtçenin serbest olduğunu iddia etmelerinin tersine Kürtçenin Meclis albümünden silinmesi ve Meclis Başkanı Yıldırım Akbulut'un 'Kürtçe şivedir' diye konuşmasına Kürt Enstitüsü'nden cevap geldi. Enstitü Başkanı Hasan Kaya, Kürtçenin Türkçeden farklı olarak Hint-Avrupa dil grubu içinde yer aldığını, uluslararası arenada bir halk dili olarak tanındığını ve bu dilde sözlükler, romanlar ve çeşitli edebi makaleler yazıldığını vurguladı. Tartışmanın odağında yer alan FP'li Mehmet Fuat Fırat, Ortadoğu'da 30 milyon insanın Kürtçe konuştuğunu hatırlatarak, 'Biz inkâr etsek, 'Kürt değiliz' desek, gerçeği değiştirebilirler mi? Silopi'den öte Kürtçe konuşuluyor, mahkemeleri Kürtçe, paraları Kürtçe. Bana saldıranların amacı, kirli savaşın rantını devam ettirmektir. Kendilerine muazzam bir servet yapmışlardır. Bunlar, 30 milyonu ortadan kaldıramazlar ya' dedi"![9]

Bırakın 'muhataplığı', Kürtçeyi bir 'şive'ye indirgemede ısrar eden egemenlerin tavır ve pozisyonlarında değişen bir şey yoktur! Bunu görmemek mümkün mü? Örneğin "Kürtleşen Türkler kırsal kesimdeydi, Türkleşen Kürtler ise kentsel" diyen Ahmet Taner Kışlalı ekliyor: "Olaylara tarihin geniş penceresinden baktığımızda her şey nasıl da farklı görünüyor. Irkçılığın anlamsızlığı nasıl da sırıtıyor. Ve Atatürk'ün bir 'kültür sentezi'ne dayalı ulus anlayışı, nasıl bir kat daha anlam kazanıyor".[10] "Özgürlük başkadır, hak başkadır. İnsanlara kültürel özgürlükler tanınmalıdır. (...) Tek yurt, tek bayrak, tek resmi dil. İşte kültürel özgürlüklerin sınırı ve çerçevesi budur. Bu olmalıdır. (...) Devletin görevi 'ortak kimliği' geliştirmektir. Atatürk toplumun birliğini 'ortak kimlik' üzerine oturttuğu için, Türkiye tüm olumsuzluklara karşın ayaktadır".[11]

İşte birkaç örnek daha! Bakın egemenlerin kalemşorları neler diyor?

Gündüz Aktan: "Anadolu gibi tarihte çok sayıda uygarlığı barındırmış bir toprak parçasında antropolojik ırk ayrımı olamayacağına ve din açısından farklılık da bulunmadığına göre, tek ayırıcı unsur olarak geriye dil kalıyor.

---

[8] Haluk Gerger, Özgür Bakış, "Kimi Kandırıyorlar?", 20 Ağustos 1999, s.4.
[9] Özgür Bakış, 11 Ağustos 1999, s.1.
[10] Ahmet Taner Kışlalı, Cumhuriyet, 18 Haziran 1999, s.3.
[11] Ahmet Taner Kışlalı, Cumhuriyet, 20 Haziran 1999, s.3.

Kojima'nın raporunda dendiği gibi, Kirmançi ve Zazaca iki ayrı dil grubuysa, Zazaca Kürtçe değilse, Kirmançi kendi içinde birbiriyle anlaşamayan beş alt gruba, her alt grup da kendi içlerinde hiç veya tam anlaşamayan sayısız gruplara ayrılıyorsa, bunların hiçbiri yazılı eğitim dili değilse ve Türkiye'de böyle 70 civarında dil varsa, bu bulguların 'Kürt sorunu' üzerinde çok önemli etkileri olacağı açıktır.

Nitekim Kojima'nın Le Monde'a 30 Kasım tarihli mektubu, Türkiye'de toplumun Türkler ve Kürtler olmak üzere ikiye ayrılamayacağını, zira böyle oluşturulan Türk ve Kürt grupların altında çok sayıda birbiriyle anlaşamayan dil ve diyalekt bulunduğunu teyit ediyor".[12]

"Avrupa Parlamentosu ve AB ülkeleri Türkiye'de Kürtlerin, kendi dillerinde konuşmalarına, eğitim yapmalarına ve kültürlerini yaşamalarına izin verilmediğini söylüyorlar. Kürt sorunu diye adlandırılan sorunun çözümlenebilmesi için etnik hak olarak Kürtçenin kullanılmasının serbest bırakılmasını istiyorlar. (...) Türk kamuoyu Japon asıllı büyük dilci Kojima'yı pek tanımıyor. Kojima Türkçeyi aksansız konuşuyor. Ayrıca 25 civarında dili şarkılarıyla, masallarıyla biliyor. Üç ayda bir dil öğrenebiliyor. (...)

Yıllar süren bir çalışmadan sonra 1985 yılına gelindiğinde Kojima, Türkiye'nin yaklaşık %80'inde konuşulan dilleri ve diyalektleri 56 olarak saptamıştı. Dolaşmadığı %20'lik bölümde de aynı oranda dil olması hâlinde ülkede 70-71 civarında dil olabileceğini iddia ediyordu. Bu sayıda dil, bu büyüklükteki bir toprak parçası için olağanüstü bir zenginlikti. Kojima'nın bulgularına göre Kürtçe diye tek bir dilden söz etmek doğru değil. Olsa olsa Kürtçeler grubu var. Bu grubun içinde sayılan Zazaca ve Kirmançi iki ayrı dil. Yani Zazaca Kürtçenin bir kolu değil. Zazaca ve Kirmançi gruplarının temel kelime hazneleri (fundamental vocabulary) karşılaştırıldığında ortak hiçbir kelime yok.

Ayrıca Zazaca kendi içinde üç, Kirmançi beş alt gruba ayrılıyor. Bu alt gruplara mensup olanlar da kendi aralarında adeta tümüyle farklı diller konuşuyorlarmış gibi anlaşamıyorlar. Kojima, aslında her 40 ila 50 kilometrede yeni bir Kirmançi oluştuğunu, bu nedenle sözgelimi Kirmançi'nin 50 çeşidinin türediğini, bölgenin dağlık olmasının buna yol açmış olabileceğini söylüyor.

Paris'teki Kürdoloji Enstitüsü'nün Zazaca yazılı metinleriyle Kirmançi'nin gerçekten tek yazılı türü olan Süleymaniye Kirmançisi'yle yazılmış metinleri Anadolu'da kime okuduysa anlamamış. Raporunda Kirmançi diyalektlerinin yeterli kelimeye sahip yazı dilleri olmadıklarından eğitime de elverişli olmadık-

[12] Gündüz Aktan, Radikal, 30 Aralık 1998, s.11.

larını yazıyor. Bunlardan bir eğitim dili yaratmak için bir Kirmançiyi seçip yoğun biçimde Türkçe kelimelerle doldurduktan sonra, adeta yabancı bir dil gibi diğer Kirmançi bölgelerine dayatarak öğretmek gerekeceğini vurguluyor. (...) İşte Kürtçe dil sorunu dedikleri bu. Avrupa Parlamentosu'na ve Türk-Kürt ayrımı yapan köşe yazarlarına ithaf olunur".[13]

Deniz Som: "Kojima, 1985 yılında Lyon Üniversitesi'nde öğretim üyesiyken Türkiye'ye geliyor ve ülkenin %80'ini dolaşarak bir dil araştırması yapıyor. Kojima'nın bulgularına göre, Türkiye'nin %80'inde konuşulan dillerin ve diyalektlerin sayısı 56'ya ulaşıyor. Ülkenin tümüne ilişkin bir oranlamada 70-71 dil olabileceği varsayılıyor.

Kojima, Kürtçeye ilişkin çalışmalar da yapıyor ve Kürtçe diye tek bir dilden söz edilemeyeceğini belirliyor. 'Kürtçeler'in birbirinden farklı iki ana grupta Zazaca ve Kirmançi dilinde toplandığını saptıyor. Zazaca kendi içinde üç, Kirmançi beş alt gruba ayrılıyor ve alt gruplara mensup insanlar da kendi aralarında tümüyle farklı diller konuşuyor. Anadolu'nun dağlık arazi yapısından dolayı her 40-50 kilometre mesafedeki yerleşimde yeni bir diyalekt ortaya çıkarken 50 çeşit Kirmançi türüyor. (...)

PKK tehdidi nedeniyle Kojima, kimliğinin açıklanmasını istemiyor. (...) 1996 yılında Dışişleri Bakanlığı kanalıyla, Kojima'ya ortaokullarda seçimlik Kürtçe dersi için bir kitap hazırlaması öneriliyor, hatta ayrıntıya inilip çalışmanın Kirmançi'nin beş alt grubu üzerine yapılması isteniyor. Kojima, gülerek buna olanak olmadığını söylüyor ve her alt grubun altında da çok sayıda birbiriyle anlaşamayan diyalektler bulunduğunu açıklıyor. Kaldı ki, Kirmançi diyalektlerinin yeterli kelimeye sahip yazı dili olmadığı için eğitime de elverişli olmadığını belirtiyor. Kojima, 'Kürtçeler' konusunda ne yapılabileceği sorusu üzerine ancak yerel televizyonlardan her köy ve kasabanın ortak türkülerinin yayımlanabileceğini söylüyor".[14]

Evet, Etyen Mahçupyan'ın deyişiyle, "Kürtler de konuşuyor ama dinleyen kim?"[15] gerçeğinin yaşandığı koşullarda bir 'muhataplık'dan söz edilecek ise, kriter, 'Nasıl olacak' yanında 'Kiminle' ve 'Ne pahasına'yı da yanıtlayan somutluktan vazgeçilemez...

---

[13] Gündüz Aktan, Radikal, 23 Aralık 1998, s.11.
[14] Deniz Som, Cumhuriyet, 24 Aralık 1998, s.17.
[15] Etyen Mahçupyan, Radikal, 6 Aralık 1998, s.9.

'REEL POLİTİKA' MI? DEVRİMCİ TUTUM MU?*

TEMEL DEMİRER

"İnsanın, içinde bir alçalmış, bir köleleşmiş, bir terk edilmiş, bir kendini kaybetmiş yaratık olduğu bütün ilişkileri alt üst etmek"le mükellef olduğuna dikkat çeken K. Marx'ın önermeleri ışığında: İdeolojik olarak silahsızlanmış kötü bir programdan (ya da tekliften!) iyi bir sonuç çıkmayacağının aşikâr olduğu koşullarda, 'Gerçekçi olmak, imkânsızı istemeğe' eşitlenmişken; cesarete, daha fazla cesarete gereksinim duyulan zorlu bir kesitten geçtiğimiz 'sır' değil! Soru(n)lar, şimdi daha ağır; gelecek, yüzlerce tehlike ve imkâna kodlanmış bir belirsizliğin çok bilinmeyenli denklemi gibi bir şeyken; 'gerçekçi olmanın, imkânsızı istemeye' eşitlendiği koşullarda en büyük tehlike umut ve inanç yitimi ise, en büyük silah ise, inat ve moraldir...

Evet, inatçı, vazgeçmeyen bir morale ihtiyacımız var. Saldırgan karanlıklar karşısında umudu, ancak inatçı, vazgeçmeyen bir moral yaratabilir... Bir an, "Sanki Hades'ten çıkmışçasına bitkin ve yorgun görünen, adeta iki alem arasında gidip gelen, ama iki parmağını V harfi şeklinde uzatan" Cevat Soysal hakkında, Ragıp Zarakolu'nun, "'V' İşaretinin Verdiği Moral"den söz edişini;[1] ya da Ahmet Demirhan'ın, "Kuzey İrlanda deyince akla hemen IRA geliyor. IRA, dünya gerilla hareketlerine esin kaynağı olacak denli önemli bir örgüt"[2] olarak niteledigi ve "Blair teröristle masada: İngiltere Başbakanı Tony Blair'ın, Kuzey İrlanda'da barışı sağlamak uğruna IRA'nın silahlı kanadıyla yüz yüze gizli görüşmeler yaptığı ortaya çıktı"[3] denilen, "IRA'nın silahsızlanma garantisi vermezken, yandaşlarının, 'Değil silah, bir mermi bile vermeyiz' demesi"ni;[4] veya "Peru'nun Sendero Luminoso'nun (SL) 1992'de yakalanan lideri Abimael Guzman'dan sonra örgütün ikiye bölünmesi üzerine Kızıl Yol fraksiyonu adını alan örgütün lideri Oscar Raminez Durand (Feliciano) öncülüğünde mücadeleyi sürdürüyordu. Şimdi Feliciano yakalandı".[5] "Aydınlık Yol Örgütü'nün li-

---

* Fırat'ta Yaşam Gazetesi, No:35, 4-11 Ekim 1999.

[1] Ragıp Zarakolu, Özgür Bakış, "'V' İşaretinin Verdiği Moral", 26 Temmuz 1999, s.3.

[2] Ahmet Demirhan, Radikal, "En Köklü Gerilla Hareketi Yol Ayrımında", 16 Temmuz 1999, s.10.

[3] Hürriyet, 9 Ağustos 1999, s.16.

[4] Radikal, 16 Temmuz 1999, s.10.

[5] Mehmet Ali Kışlalı, Radikal, "Peru'da Teröre Darbe", 16 Temmuz 1999, s.10.

deri Abimael Guzman'ın yakalandıktan sonra devlet ile masaya oturması üzerine Aydınlık Yol'dan ayrılan Oscar Raminez Durand Kızıl Yol'u kurmuştu"[6] denilen Oscar Raminez Durand'ın yani, yoldaş Feliciano'nun düşmanın suratına tükürüşünü ve hırsla sıkılı yumruğunu anımsayın...

Bu ve benzeri kareler, 'Postmodern darbe'lerin, vandalizmin, askeri vesayetin otoriter Türkiye'sinde ne kadar da anlamlı... Kolay mı? Sora sora, sorgulaya sorgulaya, öfkelene öfkelene aşk ve inatla 'Dipsiz Kuyular'ın suyunu Kızıldere'ler, Nurhak'lar, 6 Mayıs'lar vb.leriyle tüketen bu toprakların şimdi umudu yaratacak vazgeçmeyen inatçı bir morale gereksinimi var yine...

Bunlardan söz ederken birisi kalkıp da; "Deneyimlerden öğrenme aptallığından kurtulmak gerek!" gibi reelpolitiker -ucuz- bir laf edebilir! 'Çuvaldız ve iğne meselesini ya da zaruretini' unutmayıp, önyargılarımızın bizi yönlendirmesine izin vermeden; 'en üst, en iyi, en yanılmaz, en değerli' olduğumuzu düşünmeden; tartışma ve katkılara açık olmak; veya aynada görünen anlatıldığında kızmamak; tartışma ortamını 'ceberut' ve 'elit' olmaktan kurtarıp demokratikleştirmek gerek...

Hayatı otoriter bir kalıba döken savunmacı hamilikten muzdarip tutumların basıncına aldırmadan; anı kurtaran ortalamayla yetinemeden ve eleştirel düşünüp, davranmanın bir bedeli olduğunu unutmadan; cemaatçi 'aydınlar'ın ciddi bir tahammül sorunu olduğunu göz ardı etmemeliyiz. Ama 'tak fişi, bitir işi' mantık(sızlığ)ı ile bir arpa boyu bile yol alamadan bitap düşmeye mahkûm olan; ve zaptedilemeyen bir hezeyanın ötesine geçmeyen reelpolitikerlerin ahkâm kesmesine de prim veremeyiz. Bu -en zayıf olduğumuz anda dahi!- sosyalistlerin tavrı olamaz! Kaldı ki keşif, illa da yeni yerler bulmak değil, var olana başka gözlerle bakan yaratıcılıktır da...

Örneğin Defne Güneyli'nin deyişiyle: "Kuruluşundan itibaren PKK Başkanı olan, halkın kaderine hükmeden Öcalan, 'TC'nin hizmetinde olduğunu' açıklamakla başlayan sürecini, İmralı'da, karmaşık bir uluslararası senaryonun ilginç aktörü olmaya dönüştürmüştür. Öcalan'ın ilk açıklamalarından sonra, 'bundan sonra kendilerini bağlamayacağı' yönünde özenli ve ölçülü bir açıklama yapan PKK 'Başkanlık Konseyi', İtalya günlerinde tavrını ve tarzını değiştiriyor, tutumlarını, Öcalan'ın içine sokulduğu-girdiği girift 'politikaların' gidişatına göre belirlemeye başlıyordu...

Bütün bunlar, Suriye'den çıkarılmakla başlayan ve mahkeme günlerinde çok farklı boyutlara ulaşan sürecin, bir 'politika' olarak değerlendirilmesiyle yeni an-

[6] Sabah, 16 Temmuz 1999, s.17.

lamlar kazandı. Bu nasıl bir politikadır? 'Düşmanın hizmetine girilen' bir yer, barış yeri değildir. Süreci bir barış şansı olarak değerlendirmek için mücadelenin, savaşın, buradaki bedellerin yadsınması gerekmez. Tam tersine barışa, bütün bunların çok somut bir biçimde ortaya konulması üzerinden yükselinir. Öcalan çok açık biçimde 'geçmiş yanlıştır' diyor, 'gerçekleri yeni anladım' diyor. (...)

İsyancı olmak, düzenin kendisine karşı durmaktır. Bir bütün olarak... Tüm kuralları ve yasalarıyla... Tüm varlık koşullarıyla... 'Klasik', ama değerini ilk günkünden daha yakıcı hissettiren anlamıyla, topyekûn bir alt üst oluşu istemek, hedeflemektir. (...) Bu başarılır ya da başarılmaz. Tarih, her iki durumun örneklerini de yazmıştır. Ama bir 'isyancı' olmak, politikanın ötesinde bir varoluş, duruş tarzıdır. Mevcut düzen ve politikaların yıkılıp değiştirilme tarzıdır. (...) Kısacası, 'politika yapmakla' devrim mücadelesi yapmak arasında, iki ayrı dünyanın ilke, anlayış ve tavırları içinde durma farkı vardır. (...) Kişilerin ya da örgütlerin, siyasal çizgilerin ya da pratiklerin, bazı dönemlerde farklı tutumlar içine girme hakkı ya da olasılığı elbette vardır. Ama hiç kimsenin, halkın onlarca yıl ödediği ağır bedelleri yok sayma ve gelecek düşlerini, kurtuluş 'ütopyalarını' çalma hakkı yoktur. (...)

Ve tarih, asilerin ipini sadece ve sadece pişmanlığın çekebildiğini; onlara, bundan başka bir ölüm tarzı olmadığını, Che'nin, Mahir'in, Deniz'in, İbrahim'in hâlâ çok canlı ve etkin kişilikler olarak aramızda yaşadığını kalın çizgilerle saptamıştır. (...) İmralı'da, Emperyalizm ve Türkiye Oligarşisi gerçekten iyi mevzilenmişlerdir ve gereğini', 'büyük bir titizlikle' yerine getirmişlerdir. Orada olmayan tek şey; bir halk ve bir halkın mücadelesi yargılandığı hâlde, halkın sesi, soluğu, dilidir. Oysa meşru olan, haklı olan tek olgu budur. (...) Öcalan'ın uzun konuşmalarında söz etmediği ve suçlamadığı güçler; sadece ve sadece ABD, İsrail ve TC'dir".[7]

"İnsanlığın kendi yarattıklarıyla çatışması korkutuyor beni" diyen André Malraux'nun vurgusuyla anımsatmalıyım: İnsan(lık)ın bilinçlenmesi, içmek için durgun suya eğilmesiyle başlar. Durgun su ayna gibidir. İnsan, ilk kez durgun suda yüzünü görerek yüzleşmiştir kendisiyle... Daha sonra da Sokrates haykırmıştır: 'Kendini bil'! Kendini bilmeyen, bilmekten ve öğrenmekten korkan reelpolitiker bağnazlık; dört başı mamur bir tutuculukla 'bütünün farklı parçalardan oluştuğu'nu unutmuş -'Kendi muhtac-ı himmet bir dede/Nerde kaldı gayrıya himmet ede' konumlu- saldırganlıkla özdeştir!

---

[7] Defne Güncyli, Özgür Barikat, No:1, Temmuz 1999, s.13-14-16-17-19.

Şükrü Elekdağ'ın deyişiyle, "PKK zayıflıyor, Kürt sorunu ağırlaşıyor"ken;[8] yine Ali Yılmaz'ın ifadesiyle, "Devlet anlaşıldığı kadarıyla PKK ile olan savaşı uluslararası düzeye taşıma çabası içindedir: 'PKK ve Kürtlere ait olan (maddi manevi) her şey, bulunduğu yer neresi olursa olsun, düşmandır, dolayısıyla da hedeftir' yaklaşımıyla hareket etmektedir. Bu, biraz da yeni bir stratejiye benzemektedir. Yani TC, 'PKK ve Kürtler yurtdışında, başka kıtalarda ve başka ülkelerde bulunuyorlarsa da, bulundukları her alandan; saldırı, tutuklama, uluslararası hukuku ayaklar altına alan yöntemlerle yakalayıp Türkiye'ye getirme (hatta belki de bundan sonra kaçırıp kaybettirme vs.) hakkımız ve kararlılığımız vardır'(!) demektedir".[9]

Durum bu mecrada iken yine Ali Yılmaz'ın, "Demokratik çözüm bildirgesinin etrafında salt ideolojik, akademik, entelektüel tartışmalar geliştirmek doğru değildir; hayatın kanlı-canlı gerçekleriyle, somut pratikle bu projenin bağını kurarak kavramak bizim için en doğru olanıdır. Hiç şüphe yok ki herkes bunu bulunduğu pozisyona göre tartışacak, anlamaya ve buna göre tavır almaya çalışacaktır. Ama iddialı öncülerin, özgürlük hareketi etrafında politika yapanların doğrultusu nettir"[10] demesinin hiçbir mantığı olamaz...

Bu durumda sayıklayan, 'suçlayan' reelpolitikerliğin görmesi gereken, William R. Boscom'un deyişiyle, "Geleneksel anlatılarının bazı formları, yalnızca kurumları onaylamak, haklı kılmaktan çok, sosyal baskı uygulama ve sosyal baskı düzenleme araçları olarak önemli" olduğudur... Bu bab'da geleneksel bir anlatı olan 'Demokratik Cumhuriyet Tezi'nin, 1998 Ağustos'unda yayınlanan 'CHP'nin demokratikleşme ve insan hakları raporu' ile örtüştüğüdür. Bu raporda, cumhuriyet ilkelerinin ülkenin çimentosu olduğu vurgulanırken, "Demokrasi ve onun vazgeçilemez koşulu olan barış ancak cumhuriyet temellerinde gerçekleşebilir" mesajı verilip şunlar denilmişti: "Etnik duyarlılıklara demokratik çözüm ilkesi, çoğulcu demokrasinin özüdür. Bu anlayışla Kürt kimliği tanınmalı, Kürt kökenli yurttaşlarımızda dil, kültür, folklor ve kimliklerini koruma, kendi anadillerinde yayın yapabilme, özel okullarda anadilde eğitim yapabilme, Kürt kültürü üzerinde araştırma yapacak kurumları kurabilme haklarına kavuşmalıdır".[11]

CHP'nin eski Genel Başkan Yardımcısı Bülent Tanla'nın, "Öcalan'ın yakalanması Türkiye'nin soruna bakışında artık yeni ve yaratıcı bir başlangıç yap-

---

[8] Şükrü Elekdağ, Milliyet, "PKK Zayıflıyor, Kürt Sorunu Ağırlaşıyor", 26 Temmuz 1999, s.17.
[9] Ali Yılmaz, Özgür Bakış, "Savaşın Şiddeti mi? Barışın Gerçekleşme Şansı mı?", 4 Ağustos 1999, s.2.
[10] Ali Yılmaz, Özgür Bakış, "Sürece Yaklaşım Tarzı Üzerine", 18 Temmuz 1999, s.2.
[11] Cumhuriyet, 6 Ağustos 1998, s.3.

masına da vesile oluşturmalıdır"[12] dediği egemenlik ilişkisi ile örtüşen bu tutum karşısında; "Sosyalistlerin, Demokratik Cumhuriyet yaklaşımını ve bunun etrafında örülen tezleri benimsemesi kesinlikle olanaksızdır".[13] Çünkü bu tutum(lar), "reel 'politika yapmakla' devrim mücadelesi yapmak arasında, iki ayrı dünyanın ilke, anlayış ve tavırları içinde durma farkı"nı, yani özgürlükçü-eşitlik ütopyasını 'aşındırmaktadır' ki, buna kimsenin -hiçbir gerekçe ile- hakkı yoktur ve olamaz da!

'Pekiyi ama çözüm ne?' mi? "Kurduğun düşler/ Okuduğun kitaplar/ Bir gün hepsi birden/ Bir aşk olup çıkıverir karşına"[14] cüretiyle var olan devrimci tutumun açılımları sıkışmalarla birlikte devreye girer. Tarihin velut olduğundan ve de reel iyimserlikler ve ham hayallerden hareket edenlerin, hüsrana uğrayacağından kimsenin şüphesi olmamalıdır...

[12] Bülent Tanla, Cumhuriyet, 24 Şubat 1999, s.4.
[13] Sol Dergisi, No:42, 2 Temmuz 1999, s.9.
[14] Turgay Fişekçi.

'TÜRKİYE REBETİKO DİNLİYOR'! (YA DA ÇOK ÜNLEMLİ BİR YAZI)*

TEMEL DEMİRER

"Genelkurmay Başkanı Org. Hüseyin Kıvrıkoğlu'nun, Cumhuriyet'in 75. Yıldönümü kutlanırken yayımladığı geniş (...) mesajında, daha önceki dönemlerde 'İç isyanların kışkırtıcıları, mandanın savunucuları ve işgalcilerin işbirlikçileri...' olarak tanınan bazı çevrelerin yerini şimdi '...daha fazla demokrasi, daha fazla özgürlük, daha fazla refah, daha fazla inanç özgürlüğü gibi kavramların arkasına gizlenmiş bazı sözde aydınlar'ın aldığına işaret etti"ği[1] Türkiye'de; 'bu uyarıları dikkate alan'(?) çok ünlemli bir yazıyla, her şeyi olduğu gibi aktarmayı deneyeceğim sizlere...

Hem de Mümtaz Soysal'ın, "Türkiye'nin daha da çok umutsuzluğa sürüklenmesi olasılığı var"![2] Mine G. Kırıkkanat'ın, "Sözün bittiği yerdeyiz. Yalnızca sözün mü? Umudun tükendiği yerdeyiz. Karanlık bir dehlize giriyoruz"![3] Ragıp Zarakolu'nun, "Yılan kendini sokuyor"![4] Etyen Mahçupyan'ın, "İktidar sahipleri devletin hareket alanını genişletirken, kendilerine de rant imkânları yaratıyorlar".[5] "Bugün devlet toplumun her kesiminde sadece öfke uyandırıyor, yıkıcı bir enerjinin tohumlarını ekiyor"![6] Tuncay Özkan'ın, "Hükümet, vatandaşın kara para ve örgütlü suçlar konusundaki hassasiyetini 'an-la-dı!' Halka dedi ki: 'Ben senin hassasiyetinin farkındayım. Ama kara paracılara ve organize suç örgütlerine kafa tutamıyorum, bunu halledemiyorum; iş sana kaldı. Sen sokakta 'vatanperver' mafyayla birlikte sorunu çöz. Ama bu işe beni sakın karıştırma!' Bundan sonra yapılacak olan sivrisinek mücadelesidir. Bataklık büyümeye devam edecek. Yani Susurluk kamyonundan önceki günlere geri döndük. Üstelik bundan sonra bağışıklık sistemi gelişmiş bir organize suç ve derin dev-

---

* Fırat'ta Yaşam Gazetesi, No:39, 1-8 Kasım 1999.

[1] Mehmet Ali Kışlalı, Radikal, "Kıvrıkoğlu'nu Anlamak", 10 Kasım 1998, s.6.

[2] Mümtaz Soysal, Cumhuriyet, 9 Mart 1999, s.4.

[3] Mine G. Kırıkkanat, Radikal, 22 Ekim 1999, s.7.

[4] Ragıp Zarakolu, Özgür Bakış, 22 Ekim 1999, s.3.

[5] Etyen Mahçupyan, Radikal, "Niye Böyle Karamsar Olduk? (4)", 19 Ekim 1999, s.9.

[6] Etyen Mahçupyan, Radikal, "Niye Böyle Karamsar Olduk? (5)", 20 Ekim 1999, s.9.

let sistemiyle karşı karşıya bulunacağız"[7] dediği coğrafyadaki[8] gazete sayfalarına yansıyan 'haberlere' yaslanarak yazacağım sizlere; bir gazetedeki "Türkiye rebetiko dinliyor"[9] başlığından esinlenerek!

'SORU(N) YOK: HER ŞEY YOLUNDA'!

"Polisin itirafı: Adana'daki operasyonda yanlış daire basılarak temizlik işçisi Murat Bektaş'ın öldürülmesine Emniyet'ten açıklama: O katta tek daire var sandık!"[10] "Tavana ateş ettik öldü: Polisler ifadelerinde 'Üç kapı vardı, hangisinden müdahale edeceğimizi tartıştık' dediler"![11] Ardından, "DSP'liler İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'a sordu: 'Yargısız infazdan yanlışlık diye sıyrılabilinir mi?'"[12] Sonra da "Adana operasyonunda kusurlu bulunan 6 polisten 5'i tahliye edildi. 'Çatkapı infaz'da tek tutuklu kaldı!"[13]

1) 'CAN GÜVENLİĞİ GARANTİ ALTINDA'!

'Can güvenliğiniz' dedim: "Polise işkence davası: İzmir'de gözaltına alınan Alpaslan Yelden'in ölümüyle ilgili olarak 9 polis hakkında işkence yaparak adam öldürmeleri gerekçesiyle dava açıldı"![14] "Yedi polis işkence sayıyla sorgulanıyor"![15] "İzmir İnciraltı Karakolu'nda 12 yaşındaki H.İ.O.'ya işkence yapan Komiser İrfan Demirel ile polis memuru Mustafa Yılmaz'a 'efrada kötü muamele yapmak'tan ikişer ay hapis cezası verilmesi üzerine, çocuğa polis işkencesi AİHM'e götürüldü"![16]

Bu durumda, "MHP Konya Milletvekili ve TBMM İçişleri Komisyonu Başkanı Faruk Bal, 'Polisin istemeden işkence yaptığını' savunarak, 'O da işkence yapınca işkence çekiyor. Teknolojik yetersizlik nedeniyle işkence yapmak zorunda kalıyor' dedi"![17] Yani 'sorun yok'! Ne oluyorsa 'Allah'tan ya da 'Teknolojik yetersizilik'ten!

Devam edelim; polis demiştim: "Ne polis müdürü ama! Hasan Yurdakul isimli işadamını kaçırtıp rehin tutmakda suçlanan Pozantı Emniyet Amiri

---

[7] Tuncay Özkan, Radikal, "Yaz Tahtaya Bir Daha", 29 Temmuz 1999, s.9.
[8] Türkiye'deki siyasi yaşamı ile Osmanlı'nın "Hülle Düzeni" arasında doğrusal bir bağıntı olduğunu unutmadan!
[9] Hürriyet, 16 Ekim 1999, s.21.
[10] Milliyet, 8 Ekim 1999, s.14.
[11] Milliyet, 16 Ekim 1999, s.14.
[12] Cumhuriyet, 18 Ekim 1999, s.4.
[13] Milliyet, 20 Ekim 1999, s.12.
[14] Ahmet Şık, Radikal, 10 Ekim 1999, s.8.
[15] Necati Aygın, Cumhuriyet, 22 Temmuz 1999, s.3.
[16] Necati Aygün, Cumhuriyet, 25 Eylül 1999, s.4.
[17] Utku Çakırözer, Milliyet, 16 Ekim 1999, s.14.

Mehmet İnce, dört mafya üyesiyle birlikte tutuklandı"![18] "23 villalı polis şefi! İpsala eski Emniyet Müdürü Ayhan Çalıkuşu'nun 23 yazlık villası bulunduğu saptandı"![19] "Maliye Bakanı Sümer Oral, rüşvetle mücadelede 'devletin çaresizliğini' itiraf edip, 'Rüşvet kurumsallaştı' dedi. Rüşvet iddiasıyla ancak 30 dava açıldığını belirten Oral, sadece 4'ünün mahkûmiyetle sonuçlandığını açıkladı"![20]

'Devletin ve güçlerinin teminatı' altındasınız. Hiçbir şeyi kafanıza takmayın; 'içiniz rahat' olsun! "Cezaevlerinde yer kalmadı: Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan rapora göre, günde 200 kişinin girdiği cezaevlerinde yer bulmak giderek zorlaşıyor. Büyük illerdeki cezaevleri ise tamamen dolmuş durumda"![21] "Adana E Tipi Kapalı Cezaevi 2. Müdürü Mehmet Edalı, mahkûmlara satmak için esrar satın alırken suçüstü yakalandı"[22] "Mafya, Adalet Bakanlığı gibi: Bayrampaşa Cezaevi Müdürü Muammer Seyitoğlu'na 1,5 milyar lira borç veren mafya lideri (Alaattin Çakıcı'nın yeğeni) Kenan Ali Gürsel telefonla bakan gibi talimat yağdırdı"![23] "Çakıcı'nın adamları ile Halil Çillioğlu ve adamları Bayrampaşa cezaevinde birbirine girdi. Yedi tutuklunun öldüğü, üç tutuklunun da yaralandığı silahlı çatışmayı güvenlik güçleri güçlükle bastırdı"![24] Ve "Ölüme terk edildiler: 10 kişinin öldüğü Ulucanlar operasyonunda yaralanan ve çoğu başka cezaevlerine sevk edilen mahkûmların arasında kör olan, vücudunda mermiyle yaşayanlar olduğu açıklandı"![25]

2) 'YÖNETİCİLER GÖREV BAŞINDA'!

"Soru(n) yok, devlet yöneticileri görevlerinin başında, her şey yolunda"! "Genelev patroniçesi Matild Manukyan kiracılarından oldu: İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, Manukyan'ın Yalova Gazipaşa Caddesi'ndeki denize sıfır apartmanında çok düşük kirayla lojmanda oturan vali yardımcıları Natık Vahit Abbasoğlu, Sadettin Genç ve Efnan Özbulgur'a 'Daireleri derhâl boşaltın' talimatı verdi. (...) Aynı apartmanda 20 milyon lira kira ile oturan ve 1998'de bu nedenle bir soruşturma geçiren İl Jandarma Alay Komutanı Albay Ömer Tüzün ve İl Milli Eğitim Müdürü Ruhi Pehlivan'ın ise daireleri boşaltıp boşaltmayacağı

---

[18] Milliyet, 24 Temmuz 1999, s.12.
[19] Hüseyin Solmaz, Milliyet, 17 Ekim 1999, s.14.
[20] Canan Gedik, Radikal, 25 Ekim 1999, s.13.
[21] Nuri Kayış, Sabah, 19 Temmuz 1999, s.5.
[22] Reşat Uzun-Neşet Karadağ, Milliyet, 23 Ekim 1999, s.15.
[23] Telefon konuşması için bkz. Tülay Acar, Sabah, 15 Ekim 1999, s.28.
[24] Ahmet Şık-Erdem Öztürk, Radikal, 27 Eylül 1999, s.8.
[25] Adnan Keskin, Radikal, 10 Ekim 1999, s.8.

merakla bekleniyor"![26] "Mafya her şeye egemen oldu"![27] "Habur sınır kapısı mafyanın elinde"![28] "İzmir Emniyeti'nin kurduğu 'Alo Mafya Hattı'na ayda yaklaşık 4 bin başvuru yapılıyor. 155 'Polis İmdat Hattı'na günde 40'ı yanlış olan 50 başvuru yapılırken, 'Alo Mafya Hattı' rekor kırdı. Günde ortalama 120 başvuru yapılıyor ve bunların %90'ı doğru çıkıyor"![29] "Türkiye, 'hızlı büyüyen ekonomi' derler, bu yalan! (...) Devlet her mafyacıya bir ihale veriyor!"[30] "Bayındırlık Bakanı, Teftiş Kurulu eski Başkanı Akil N. Altunişler'in büyük ihalelerin soruşturma dosyalarını evinde sakladığını açıkladı"![31]

"Her şey devletin kontrolünde ve iyi olacak, biraz sabredin"! "Cumhuriyet'e demokrasi tacı: İnsan haklarından sorumlu Devlet Bakanı Mehmet Ali İrtemçelik, insan hakları kuruluşlarıyla düzenlediği toplantıda önemli mesajlar verdi: Sorunlarımızla yüzleşip kendimize çeki düzen vereceğiz"![32]

3) 'SUSURLUK MU? ABARTMAYIN!'

"Susurluk mu? Abartmayın! Söylentilere, şayialara, propagandalara kulak asmayın! Devlete güvenin, devleti tartışmaya açmayın!" Oral Çalışlar'ın, "Susurluk'un üzerine gidemeyen irade"den[33] söz ettiği koşullarda; Mehmet Y. Yılmaz'ın, "Susurluk'taki kaza bize tek şey öğretti: Devlet içinc yuvalanmış bir çetc uyuşturucu kaçakçılığından silah ticaretine, kumarhane haracı yemekten cinayet işlemeye kadar bir dizi olayın failini. Bu çetenin varlığı üstelik devletin bütün birimleri tarafından da biliniyordu. JİTEM'in de, MİT'in de, Emniyet örgütünün de bu çetenin faaliyetlerinden, üyelerinden haberi vardı. Ama arkalarında yasalar olmasına rağmen devletin hiçbir organı bu çetenin üzerine gitme cesaretini gösteremedi"[34] demesine aldırmayın!

Sonra Orhan Bursalı'nın şu görüşlerini de 'ciddiye almayın'(?) sakın: "Susurluk'ta ortaya çıkan ittifak ve örgütlenme, Derin Devletin somut varlığıdır. Buna göre, Derin Devlet, devletin hemen tüm kesimlerinde örgütlüdür. Derin Devletin, siviller de dahil geniş bir kesimi kullandığı, Susurluk örneğinde ortaya çıktı. Derin Devlet örgütlenmesinin yönetim çekirdeğini ise, eskiden kamuoyunda kontrgerilla diye bilinen, askeri ağırlıklı/yarı askeri örgütlenme oluştu-

---

[26] Burhan Kazmalı, Sabah, 23 Temmuz 1999, s.7.
[27] Kemal Kumkumoğlu, Radikal, 27 Eylül 1999, s.6.
[28] Cumhuriyet, 18 Ekim 1999, s.4.
[29] Gülden Aydın, Hürriyet Cumartesi Eki, 16 Ekim 1999, s.13.
[30] Eser Karataş, Radikal, 26 Temmuz 1999, s.6.
[31] Önder Yılmaz, Milliyet, 20 Ekim 1999, s.13.
[32] Milliyet, 15 Ekim 1999, s.15.
[33] Oral Çalışlar, Cumhuriyet, "Susurluk'un Üzerine Gidemeyen İrade", 23 Ekim 1999, s.6.
[34] Mehmet Y. Yılmaz, Radikal, "Katil Kim?", 23 Ekim 1999, s.24.

ruyor. Böyle bir örgütlenmeyi hiyerarşinin dışında görmek mümkün mü? En azından, Kışlalı cinayeti gibi önemli olayların planlaması ve uygulanması, hiyerarşinin tamamen dışında seyredemez"![35]

Ve 'Kilit Susurluk'ta' diyen Gülay Göktürk'ün dediklerine de 'kulak asmayın': "Kimileri 'derin devlet' gibi soyut bir düşmana işaret etmenin sonuç alıcı olmadığını söylüyor ve soruyorlar: Kim bu derin devlet, nerede bulunur, kimlerden oluşur? Bu soruları soranlar Kutlu Savaş'ın 'Susurluk Raporu'nu tekrar dikkatle okusunlar. O raporda meçhul cinayetlere verilen isim 'itlaf yetkisi' idi. Rapor, devletin istenmeyen kişileri 'itlaf yetkisi' olduğunu açıkça savunuyor ve: 'Devlet içinde bir infaz grubu kurulmuştur. Ancak devlette böyle bir yetkiyi kim kullanacaktır? Şu husus bilinmelidir; Olağanüstü Hâl Bölgesi'nden adam öldürme konusunda karar mercii başçavuşlara, komiser yardımcılarına ve daha önemlisi bu yetki dünkü terörist yarın ki potansiyel suçlu olan itirafçılara kadar inmiştir' diyerek, derin devlet içinde 'adam öldürme yetkisi' konusunda ortaya çıkan 'laçkalığı' eleştiriyordu! O raporun, 'Susurluk oldu, faili meçhuller bitti' başlıklı bölümünde, faili meçhul diye adlandırılan birçok cinayetin failinin bilindiği, hatta bazı cinayetlerin merkezi olarak kararlaştırıldığının saptandığı yazıyordu"![36]

"Senaryo çok, sonuç yok"[37] açmazındaki 'müphem'[38] "Kışlalı Cinayeti mi? Devlet çok üzgün, Kışlalı'nın kanı yerde kalmayacak! MHP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli'nin, Ahmet Taner Kışlalı için düzenlenen törenlere katılmaması[39] işinin yoğunluğundadır, başka anlam çıkarılmasın"!

4) 'AHMET TANER KIŞLALI MI?'

Ahmet Taner Kışlalı, "Toplumsal dengeler bozuldukça, eşitsizlikler ve haksızlıklar arttıkça, zayıf, ezilmiş, güçsüz insanlar çoğaldıkça, düzen bazı insanlara umut değil, umutsuzluk verdikçe, barış geriler, demokrasi ve özgürlükler geriler, şiddet yükselir";[40] ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, "Demokratikleşme isteklerine karşı, Türkiye karanlık bir sürece doğru çekilmek isteniyor";[41] Avni Özgürel,

---

[35] Orhan Bursalı, Cumhuriyet, "Sorular", 23 Ekim 1999, s.7.

[36] Gülay Göktürk, Sabah, "Kilit Susurluk'ta", 24 Ekim 1999, s.24.

[37] Cumhuriyet, 25 Ekim 1999, s.8.

[38] "Arabayı, üzerindeki kanıtlarla yıkadılar. Jandarma kayıtlarına bu durum aynen şöyle geçmişti: 'Yıkama nedeniyle delillerin bir kısmı kaybedilmiştir' (...) 'Neden? Niçin? Neye Yarar?' Sahi... sırada kim var?" (Can Dündar, Sabah, "Arabayı Yıkadılar", 22 Ekim 1999, s.6).

[39] "MHP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli programını iptal etmeyerek Muş'a gitti, on binleri buluşturan cenazeye katılmayan tek lider oldu. Ayrıca törene MHP'den katılımın az olması dikkat çekti" (Sabah, 24 Ekim 1999, s.25).

[40] Akt. Mehmet Y. Yılmaz, Radikal, 22 Ekim 1999, s.24.

[41] Ufuk Uras, Radikal, 22 Ekim 1999, s.9.

"Yaşanan suikasttan, Türkiye'nin gerçek bir demokrasiyle idare edilemeyecek, güvensizlik ve iç çatışmalardan başını kurtaramayan ülke görüntüsünü pekiştirmekte fayda görenler kazançlı çıktı";[42] Perihan Maiden, "Puslu hava simsarları iş başında";[43] Murad Akıncılar, "Gündelik yaşam içerisinde sürekli kullandığımız 'barış', 'demokrasi', 'adalet', 'hak', 'provokasyon', 'terör',[44] 'barış', 'kriz' gibi kavramların hepsinin sınıfsal ve tarihsel içerikleri değişiktir"[45] demişti!

Sonra Cem Duna, "Kışlalı cinayeti bana tekrar tekrar başa sarılıp yeniden oynatılan filmleri hatırlatıyor";[46] ve Etyen Mahçupyan da, "Siyasi cinayetler her toplumda istikrarsızlık, korku ve güvensizlik yaratır. Türkiye'de bu atmosferin sonucu, toplum üzerinde daha tahakkümcü yapıların oluşturulmasını meşrulaştırmak olmuştur. Kargaşa durumunun yarattığı tehdit altında, otoritenin niteliği üzerine tartışmalar anlamını yitirmiş; toplum daha muğlâk ve denetim dışı bir yönetime razı gelmiştir. Nitekim devletin bu şekilde korunaklı bir alan yaratması, siyasetin ve rant mekanizmalarının devletin iç alanına çekilmesine ve devlet aktörlerinin elinde 'meşru' bir tekelleşmesine yol açmıştır. Bu nedenle Türkiye'deki siyasi cinayetlerin 'dış' düşmanların işi olduğunu söylemek pek mantıklı gözükmemektedir"[47] diye eklemişti!

Bunlar unutulmasın! Bir de Ahmet Taner Kışlalı için düzenlenen törenlerde sık sık 'Asker millet el ele' sloganı atılması![48] Ve de İsmet Berkan'ın, "TSK'nın Kışlalı cinayetine karşı tepkisine bir komutanın yorumu: 'İnşallah anlarlar'... Kışlalı cinayetinden sonra tepkisini görülmemiş jestlerle sergileyen TSK, 28 Şubat'ın aksamasından çok rahatsız. (...) Bütün bu jestlerin anlamı üzerinde iyi düşünmek lazım"[49] vurgusu!

4.1) 'KURT PUSLU HAVAYI SEVER'!

TSK'nın, "Kışlalı konusundaki 'İnşallah anlarlar'" tutumu 'bir jest mi, yoksa rest mi' acaba ve de niye?! Kışlalı cinayetiyle 'Gerginlik isteniyor'[50] ise bu kime yarıyor; kimi güçlendiriyor? Aslında her şey tıpkı Yıldırım Türker'in dediği gibi: "Türk'e Türk'ten başka düşman yok. Barbarlar gelmeyecek. Çünkü hepsi ara-

---

[42] Avni Özgürel, Radikal, 22 Ekim 1999, s.10.
[43] Perihan Maden, Radikal, "Puslu Hava Simsarları İş Başında", 23 Ekim 1999, s.4.
[44] Terör; geleceği yok edilenlerin, bugünü kırıp dökmeleri değil midir?
[45] Murad Akıncılar, Özgür Bakış, "Kavramlar... Gerçekler...", 27 Temmuz 1999, s.8.
[46] Cem Duna, Radikal, 25 Ekim 1999, s.6.
[47] Etyen Mahçupyan, Radikal, "Yüzleşme Zamanı", 26 Ekim 1999, s.9.
[48] Cumhuriyet, 24 Ekim 1999, s.7.
[49] İsmet Berkan, Radikal, "İnşallah Anlarlar...", 26 Ekim 1999, s.3.
[50] Milliyet, 22 Ekim 1999, s.17.

mızda zaten"![51] Kışlalı cinayeti bir kez daha kanıtladı: Türkiye'de her şeyi Konstantinos Kavafis, 'Barbarları Beklerken' dizelerinde betimledi gibi, 'Milli Paranoya Devleti'nin[52] kollarında: "Neyi bekliyoruz böyle toplanmış pazaryerinde?/ Bugün barbarlar geliyormuş buraya./ Neden hiç kıpırtı yok senatoda?/ Senatörler neden yasa yapmadan oturuyorlar?/ Çünkü barbarlar geliyormuş bugün./ Senatörler neden yasa yapsınlar?/ Barbarlar geldi mi bir kez, yasaları onlar yapacaklar./ Neden kalkmış öyle imparatorumuz?/ şehrin en büyük kapısında neden kurulmuş öyle tahtına,/ başında tacı, törene hazır?/ Çünkü barbarlar geliyormuş bugün./ Onların başbuğunu karşılamaya çıkmış imparatorumuz./ Bir de koca ferman hazırlatmış/ Ona rütbeler, unvanlar bağışlayan/ İki konsülümüzle yargıçlarımız neden böyle/ işlemeli, kırmızı kaftanlar giyinip gelmişler?/ Neden böyle yakut bilezikler, parlak/ görkemli zümrüt yüzükler takınmışlar?/ Çünkü barbarlar geliyormuş bugün,/ onların gözlerini kamaştırırmış böyle takılar./ Ünlü konuşmacılarımız nerde peki,/ neden her zamanki gibi söylev çekmiyorlar?/ Çünkü barbarlar geliyormuş bugün,/ Onlar pek aldırmazmış güzel sözlere./ Nedir bu beklenmedik şaşkınlık, bu kargaşa?/ (Nasıl da asıldı yüzü herkesin!)/ Neden böyle hızla boşalıyor sokaklarla alanlar,/ neden herkes dalgın dönüyor evine?/ Çünkü hava kararırdı, barbarlar gelmedi./ Ve sınır boyundan dönen habercilere göre,/ barbarlar diye kimseler yokmuş artık./ Peki, biz ne yapacağız şimdi barbarlar olmadan?/ Bir çeşit çözümdü onlar sorunlarımıza".[53]

5) 'YA FAİLİ MEÇHULLER Mİ?'

"Faili meçhuller mi? Bülent Ecevit, 'Olof Palme suikastı bile çözülmedi' demedi mi? Bu acele de neyin, nesi? Devlet elinden geleni yapıyor, hesap sorulacak, sabredip, dişinizi sıkın"! "Bombalı saldırıda katledilen Uğur Mumcu (23 Ocak 1993) ile Bahriye Üçok'un (6 Ekim 1990), silahlı pusuda öldürülen Çetin Emeç (6 Mart 1990), Muammer Aksoy (31 Ocak 1990), Musa Anter (20 Eylül 1992) ile Turan Dursun'un (4 Eylül 1990) katilleri hâlâ aramızda"![54] Eski TBMM Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu Başkanı Sadık

---

[51] Yıldırım Türker, Radikal İki, "Barbarlar Nerede Kaldı?", 24 Ekim 1999, s.3.

[52] "Milli Paranoya Devleti"nin "gerekçesi"ni şöyle anlatıyor Ahmet İnsel: "Türkiye Cumhuriyeti Devleti üzerinde, neredeyse kuruluşundan beri egemenliğini sürdüren bir siyasi-psikolojik tavırdır bu. (...) Bu, psikolojik olarak, kişinin kendi çevresini kendi varlığı için mutlak bir tehlike olarak gördüğü ve bunun saplantı haline geldiği paranoya halidir. (...) Böyle bir 'güvenlik devleti'nin güvenlik güçlerinin, silahlarıyla hükmettikleri insanları her an iç düşman kategorisinde görmeleri olağandır. (...) Bundan türeyen güvenlik politikası ise elindeki telefon, silah zannedilen şahsın anında katledilmesine kadar gider. Yargısız infaz güvenlik güçleri için meşru bir eylem olur" (Radikal İki, "Milli Paranoya Devleti", 24 Ekim 1999, s.8).

[53] Konstantinos Kavafis, "Barbarları Beklerken".

[54] Radikal, 22 Ekim 1999, s.9.

Avundukoğlu, "Çeteler 12 Eylül darbesinin ürünü";[55] CHP Genel Başkanı Altan Öymen de "Türkiye faili meçhuller ülkesi"[56] demişti!

'Faili meçhul cinayetler ve devlet sorumluluğu' konusunda Bilal Çetin, "Devlet aygıtındaki susturucular"a ve "Cinayeti 'hizmet' gören zihniyet"i vurgularken;[57] Türker Alkan da, bu konudaki 'Ölümcül kısırdöngü'ye[58] dikkat çekerken Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, "Faili meçhul cinayet devlet ayıbıdır"[59] demesine diyorsa da; "700 bin faili meçhul ile Türkiye'nin ayıbı büyüyor. DGM başsavcılıklarında 1992 yılında 10,3 olan faili bulma yüzdesi, %2'nin altına düşerken, tüm adliyelerdeki faili meçhul dosya sayısı da 700 bin sınırına dayandı. Faili meçhul dosya oranı 7 yıllık sürede %45'ten %65'lere yükseldi. Zaman aşımı nedeniyle ortadan kaldırılan dosya sayısı da yalnızca bir yıllık sürede 70 binin üzerine çıktı. (...) Siyasi cinayetleri de içeren DGM'lerdeki faili meçhul dosya sayısı son 7 yılda 3 katın üzerinde artış gösterdi. 1992'de 5.040 olan faili meçhul dosya sayısı izleyen yıllarda artarak, yıl içinde gelen 1.625 dosyayla birlikte 1998 sonunda 18.390'a ulaştı. (...) Faili meçhul dosyaların çoğu Diyarbakır DGM'de oluştu; 1995'te bu mahkemedeki faili meçhul 11 bin dosya bulunurken (tüm faili meçhul dosyaların %75'i) 1998 itibariyle bu sayı 10.981 (tüm dosyaların %81,5'i) oldu. Faili meçhul dosya sayısı sıralamasında Diyarbakır DGM'yi 3.126 dosyayla Van, 2.081 ile Erzurum DGM, 1.249 dosyayla Malatya DGM, 495 dosyayla Ankara DGM, 297 dosyayla Adana DGM, 127 dosyayla İzmir DGM, 34 dosya ile de İstanbul DGM izliyor"![60]

6) 'AB'YE GİRİYORUZ, DEMOKRASİ GELİYOR'!

'Her şey daha iyi olacak, demokrasi geliyor, Avrupa Birliği'ne giriyoruz ya'! Avni Özgürel, "AB hedefinin önü ilk kez ciddi şekilde açılmak üzere. Startın verilmesiyle daha iyi bir demokrasi, Batı standartlarına uygun daha iyi yönetim gerekecek";[61] veya Rahmi Koç, "Bizi muallâkta bırakma Avrupa";[62] ya da AB Komisyonu Ankara temsilcisi Karen Fogg, "Türkiye demokratikleşmeye devam etmeli";[63] yahut da "Demokratikleşme önünde engellerin aşılması için hü-

[55] Sadık Avundukoğlu, Cumhuriyet, 2 Kasım 1998, s.5.
[56] Altan Öymen, Cumhuriyet, 25 Ekim 1999, s.5.
[57] Bilal Çetin, Radikal, "Faili Meçhul Cinayetler ve Devlet Sorumluluğu", 22 Ekim 1999, s.6.
[58] Türker Alkan, Radikal, "Ölümcül Kısırdöngü", 23 Ekim 1999, s.5.
[59] Süleyman Demirel, Cumhuriyet, 22 Ekim 1999, s.4.
[60] Adnan Keskin, Radikal, 24 Ekim 1999, s.8.
[61] Avni Özgürel, Radikal, "Vatan Yahut AB Üyeliği", 15 Ekim 1999, s.9.
[62] Rahmi Koç, Hürriyet, 16 Ekim 1999, s.12.
[63] Karen Fogg, Milliyet, 23 Ekim 1999, s.20.

kümet üzerinde baskı gücü oluşturmaya hazırlanan TÜSİAD, bu amaçla Ankara'da bir demokrasi ofisi kuracak"[64] denilirken; 'Der Spiegel'in Türkiye muhabiri Dirk Koch ekliyor: "Türkiye'nin AB'ye üyelik için en az bir nesil beklemesi gerekiyor. (...) Türkiye 'sanal aday' pozisyonunda"![65]

"Sorunlarımız mı var, ne münasebet canım, her şey güllük gülistanlık" değil mi? "Kırcı'ya af: Bahçelievler katliamı sanığı Haluk Kırcı, Af Yasası'ndan yararlanacak"![66] Ve de "Meclis'te bir 'Siyasi Ahlâk Komisyonu' kurulmasıyla ilgili yasa önerisi şiddetli bir tepkiyle karşılanıp reddedildi"![67]

"Kimse nifak ve umutsuzluk tohumları ekmesin, demokrasimiz nurlu ufuklara doğru pupa yelken ilerliyor"! "Mesut Yılmaz'dan tarihi açıklamalar:[68] 'Darbeyi ben önledim. Devlet safında yer almasaydım ve hükümete girmeseydim Pakistan'da olanlar bizim de başımıza gelirdi. Demokrasi direkten döndü'"[69] derken 'MGK' kaçınılmaz diyen emekli orgeneral Çevik Bir ekliyor: "Asker MGK'da fikrini söylüyor. MGK kararları muhtıra havasına sokuluyor. Muhtıra değil, tavsiyedir. Siyasi otorite bir karar alırken düşündüren bir mekanizmadır. MGK Türkiye için kaçınılmaz".[70] "Türkiye, artık bölgesinde güvenlik ve strateji üreten bir dev oldu. (...) Türkiye'nin MGK'ya ihtiyacı var"![71]

"MGK'sız Türkiye mi olurmuş, o ne demek öyle! MGK olmazsa, Türkiye'nin, demokrasinin, devletin, düzenin hâli nice olur sonra?" "Gökçeada'da bir Rum ailenin evinin kundaklanması sonucu çıkan yangında 4 yaşındaki Aleksandra ölürken, kardeşi ve anneannesi yaralı kurtuldu".[72] "İki er yaktı şüphesi. Gökçeada'da Rum 4 yaşındaki Aleksandra'nın ölümüyle sonuçlanan ailenin yangının kundaklanma olma olasılığı ağırlık kazanıyor".[73] "Gökçeada'da Rum asıllı Marianti Sözde'nin evinin kundaklanması olayını gerçekleştirdikleri iddiasıyla gözaltına alınan 3 er tutuklandı. Tutuklananlar, Gökçeada'da vatani görevlerini yapan komando erleri"![74] "Susurluk'ta 'yanıt' yok: İki yıldır süren Susurluk davasında savcı, İbrahim Şahin, Ali Fevzi Bir, Sami Hoştan, Ziya

---

[64] Eylem Türk, Milliyet, 23 Ekim 1999, s.7.
[65] Dirk Koch, Radikal, "AB'nin Sanal Adayı Türkiye", 20 Ekim 1999, s.9.
[66] Milliyet, 21 Ekim 1999, s.15.
[67] Metin Karadağ, Radikal, "Siyasi Alanda 'Etik' Aranıyor", 22 Temmuz 1999, s.9.
[68] "ANAP Milletvekili Yaşar Topçu, Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ın 'İhtilali ben engelledim' sözlerine tepki gösterdi. 'Cumhurbaşkanı ve DYP'den kopan arkadaşlara haksızlık olur' dedi" (Hürriyet, 18 Ekim 1999, s.28).
[69] Şamil Tayyar, Sabah, 16 Ekim 1999, s.1.
[70] Çevik Bir, Milliyet, 18 Ekim 1999, s.16.
[71] Çevik Bir, Cumhuriyet, 26 Ekim 1999, s.5.
[72] Vural Bozok-Erdem Sürek, Hürriyet, 19 Ekim 1999, s.22.
[73] A. Kayar-S. Arat-V. Bozok-E. Sürek, Hürriyet, 19 Ekim 1999, s.7.
[74] Bilal Aksungur, Hürriyet, 22 Ekim 1999, s.7.

Bandırmalıoğlu, Ayhan Akça'ya yönelttiği sorulara ya cevap alamadı ya da 'Kendisini tanımam ama düğünde oynadık. Oynamak geleneklerimizde var' gibi yanıtlar aldı"![75] "Özdemir Sabancı'nın katili Mustafa Duyar cinayetiyle üç suçtan duruşmaya çıkan Karagümrük Çetesi lideri Nuri Ergin: 'Duyar işini üstüme yıkmak istiyorlar. Benim gücüm buna yetmez, beni aşan bir iş. Devlet, Duyar'ın katillerinin kim olduğunu gayet iyi biliyor. Eskişehir Cezaevi'nde beni taradılar. Şimdi Kartal Cezaevi'nde aynı tezgâhı kuruyorlar. Fakat beni de öldürtemeyecekler' dedi"![76]

7) 'DEVLET HERKESİ KOLLUYOR'!

"Devlet şefkatli kollarıyla herkesi sarıp sarmalamıştır, bundan kimsenin ve özellikle de depremzedelerin, asla kuşkusu olmasın!" "36 Bakana 4 kardeş: Depremzedelerle dayanışma ve yaralarını sarmak amacı ile Çalışma Bakanı tarafından açılan 'Kardeş Aile Kampanyası'na, sadece 4 bakan katıldı"![77] "Mesut Yılmaz, 'Rahmi Koç 'evet' dedi. Deprem vergisini kabul edin' dedi"![78] "Utandıran soru: Almanlar depremzedelere gönderdikleri 60 milyon markın ne olduğunu sordu. Türkiye'deki Alman heyeti, görüşmelerde paranın başka amaçlarla kullanıldığına ilişkin endişelerini dile getirdi"![79] "Utanç... Deprem yardımıyla maaşlar ödendi... Devlet Bakanı Recep Önal, 'Ayın 15'inde işçi ve memurların maaşlarını ödeyebilmek için deprem nedeniyle toplanan paraların bir kısmını kullanmak zorunda kaldık' dedi"![80] "Hepimizi aldattılar: İzmit ve Yalova'da 17 Ekim 1999 Pazar günü teslim töreni yapılan prefabrik evlerin inşaatları hâlâ devam ediyor. Büyük şovla evlerin anahtarları verilen depremzedeler ise, yaşamlarını çadırda sürdürüyor. Çünkü evler henüz bitmedi"![81] "Gecikme itirafı: Başbakan Ecevit, 'Prefabrik evler hemen bitmez' dedi"![82] "Mesut Yılmaz, 'Koray Aydın'ın Bayındırlık Bakanlığı'ndaki kadrolaşma ve yanlış uygulamalar beni de rahatsız ediyor. Bakan'ın prefabrik konutları Kasım 1999 sonuna kadar yetiştireceğinden de şüpheliyim' diye konuştu"![83] "Sakarya'da ihale oyunu: Hidromek firması, iş makinesi alacak olan Sakarya Valiliği'ne yazı göndererek, 'İçişleri ile fiyatta anlaştık' dedi. Va-

[75] Gülşah Çınar, Radikal, 19 Temmuz 1999, s.8.
[76] Türkan Hiçyılmaz, Sabah, 21 Ekim 1999, s.3.
[77] Şükrü Küçükşahin, Hürriyet, 13 Ekim 1999, s.1.
[78] Şükrü Küçükşahin, Hürriyet, 19 Ekim 1999, s.9.
[79] Uğur Ergan, Hürriyet, 21 Ekim 1999, s.24.
[80] Kenan Baş, Milliyet, 17 Ekim 1999, s.9.
[81] Erkan Durdu, Radikal, 20 Ekim 1999, s.5.
[82] Milliyet, 17 Ekim 1999, s.15.
[83] Şamil Tayyar, Sabah, 16 Ekim 1999, s.1.

lilik de 'şirketin şartlarına' göre ihale açıp, yarım trilyonluk işi Hidromek'e verdi"![84] "Stockholm'de depremzedeler için düzenlenen konserden elde edilen 24 bin markı Nadide Sultan ile Kubat paylaşınca, depremzedelere bir şey kalmadı"![85]

"El hak, devlet büyüklerimiz bizi her zaman ve fedakârca, kendilerinden çok düşünür, aksini söylemek caiz mi?" "72 Bebeğe 72 memur: TBMM'de, milletvekili ile personele hizmet veren kreşte, çocuk başına 1 görevli düşüyor"![86] "Parayı ver kızı al: Van'da acil servise kaldırılan yeşil kartlı küçük Jiyan 13 gündür rehin. 457 milyonu ödeyemeyen anne isyan etti"![87] "Meclis Yolsuzluğu aklanıyor: Ortaya çıkartıldığı dönemde Türkiye gündemini sarsan eski ANAP'lı TBMM Başkanı Mustafa Kalemli'nin 'TBMM Genel Kurul Salonu yolsuzluğu' ile ilgili davada kuşkulu gelişmeler yaşanıyor"![88]

"Çok duyarlı devletimiz, büyüklerimiz bizi hep dinler; her sözümüze kulak kesilirler, yalan mı?" Avukat Enis Coşkun'a göre, "Gizli dinleme yasası yok"sa[89] da, "Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün 8. katındaki odada yüzlerce kişinin telefonunu dinleyen 'Telekulakçı' sanıklardan Ankara Emniyet eski Müdür Yardımcısı Vekili Osman Ak, '8. Kat çetesi değil, 8. Kat kahramanlarıyız. Emir gereği yaptıklarımız suç oldu' dedi"![90]

'MHP'Lİ KOALİSYONLA NURLU UFUKLARA'!

'Her şey yolunda!' dedim, düşünmeniz gerekmiyor, inanın, ulûl emre itaat edin; yeter de artar bile... Malum ya, Meral Tamer'in, 'Bravo Bahçeli'ye'[91] haykırışları[92] eşliğinde her şey MHP'nin kontrolünde...

Örneğin, "MHP Bursa İl Başkanı Necati Uğur Öztürk, CHP, ÖDP ve HADEP'lilerin atandığını iddia ettiği 'Milli Eğitimi Marksist-Leninist kadrolar yönetiyor' dedi"![93] "Durmuş, torpili kılıfına uyduracak"![94] "Osman Durmuş

---

[84] Levent Seğmen, Radikal, 19 Ekim 1999, s.5.
[85] Celal Özcan, 16 Ekim 1999, s.23.
[86] Turan Yılmaz-Saffet Korkmaz, Hürriyet, 14 Ekim 1999, s.1.
[87] Osman Bekleyen, Milliyet, 14 Ekim 1999, s.3.
[88] Ayşe Sayın, Cumhuriyet, 1 Ekim 1999, s.5.
[89] Enis Coşkun, Milliyet, 22 Ocak 1999, s.16.
[90] Hürriyet, 14 Ekim 1999, s.30.
[91] Meral Tamer, Milliyet, 13 Ekim 1999, s.6.
[92] "Deprem sonrasında ihaleye giren iki MHP'liye Genel Başkan Devlet Bahçeli engel olunca, bizim medya 'Bravo Bahçeli' diye alkış tuttu. (...) Hiç kimse de çıkıp sormadı; bu MHP'liler hakkında partinin yetkili organlarının kararı var mı diye?" (Nail Güreli, Milliyet, "Bahçeli Demokrasi", 22 Ekim 1999, s.21).
[93] Cumhuriyet, 25 Eylül 1999, s.4.
[94] Özgür Bakış, 18 Ekim 1999, s.5.

yine isyan ettirdi"![95] "Osman Durmuş yasadışı okul açtı: Sağlık Bakanı Durmuş'un '2000 yılının Deli Dumrul'u olma özentisi içinde' olduğunu kaydeden CHP Merkez Yönetim Kurulu üyesi Orhan Veli Yıldırım, göreve geldiği günden beri hukuk tanımaz uygulamalar yapan Durmuş'un pervasızlığını 'korsan yüksek okul' açma noktasına kadar götürdüğünü belirtti"![96] "Af Yasası'na Haluk Kırcı damgası"![97] "Af pazarlığı tamamlandı. ANAP ve DSP tarafından MHP'ye, 7 kez ölüm cezasına mahkûm olan Haluk Kırcı'nın yararlanacağı 11. Madde konusunda ödün verilerek[98] ülkücü katil af kapsamına alındı"![99]

MHP TBMM Grup Başkan Vekili Ömer İzgi'nin deyişiyle, "Hükümette eriyen parti değiliz. MHP hükümet ortağı olduktan sonra plan ve projelerinden hiçbir taviz vermemiştir"![100] "MHP'den DSP'ye af resti: MHP Grup Başkanvekili Ömer İzgi, affın kapsamına ilişkin hiçbir pazarlığa girmeyeceklerini belirterek, Kırcı konusunda hassas davranan DSP'lilere, 'Hükümet bozulursa bozulur. Bu işi uzatmanın anlamı yok' dedi"![101]

Her şey, 'MHP'li Koalisyon Demokrasi'sinin 'güvence'sinde! Malum ya; "TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyesi MHP Muğla Milletvekili Metin Ergun, 'İnsan Hakları Zirvesi'nde 'devletin kutsallığı'nı anlatıp, 'Türk değer sistemi ve geleneğinde otoriteye saygı vardır. Eskiden 'Hakan' vardı. 'Hakan'ın üstünde de Allah vardı. Yani devlet kutsaldır, tabudur' diyerek; insan hakları konusunun politize edildiğini savundu ve 'İnsan hakları konusu Türk-Kürt sorununa dönüştü. İnsan hakları denildiğinde milli refleksimiz harekete geçiyor' diye ekledi"![102]

"İçiniz rahat olsun, bunlardan en ufak bir sapma olamaz, MHP ve 'tabu devlet geleneği', hiçbir sapkınlığa müsamaha etmez de, ettirmez de"! Yoksa "Hepinizi vururum! TBMM KİT Alt Komisyonu Başkanı MHP Isparta Milletvekili Dr. Osman Gazi Aksoy, SSK Yönetim Kurulu üyelerine böyle bağırdı: Vallahi gözünüzün yaşına bakmam, hepinizi kurşunlarım!"[103] Tam da Türker Alkan'ın da ifade ettiği gibi: "TBMM KİT Komisyonu Başkanı MHP'li

---

[95] Özgür Bakış, 17 Ekim 1999, s.7.
[96] Özgür Bakış, 16 Ekim 1999, s.5.
[97] Radikal, 20 Ekim 1999, s.7.
[98] Rıdvan Budak, "DSP milletvekili olmak zor" (Cumhuriyet, 24 Ekim 1999, s.4) derken; "DSP'de Haluk Kırcı isyanı: 'DSP örgütleri ve milletvekilleri' imzasıyla yapılan açıklamada, 'MHP sağduyuya davet edildi'" (Cumhuriyet, 22 Ekim 1999, s.8). İyi de aklımız neredeydi? Diye sormazlarını...
[99] Cumhuriyet, 20 Ekim 1999, s.1.
[100] Ömer İzgi, Özgür Bakış, 19 Temmuz 1999, s.5.
[101] Canan Gedik, Radikal, 26 Ekim 1999, s.7.
[102] Utku Çakır, Milliyet, 16 Ekim 1999, s.16.
[103] Şükrü Küçükşahin, Hürriyet, 16 Ekim 1999, s.1.

Osman Gazi Aksoy, SSK Yönetim Kurulu üyelerini tehdit etmiş: 'Vallahi gözünüzün yaşına bakmam, hepinizi kurşuna dizerim'. Koskocaman milletvekili bu, şakaya gelmez, belinde de mutlaka tabancası vardır. Dizer mi dizer. Kurşuna... KİT Komisyonu Başkanlığı öyle sıradan bir görev değil. Demek ki MHP içindeki en iyi elemanlardan birisi bu doktor bey. Allah daha iyilerinden esirgesin bizi... 'Bu ülkücü mafya lafı nereden çıktı' diye şaşırıp kalmayın. Milletvekili, hem komisyon başkanı ve doktor milletvekili SSK Yönetim Kurulu üyelerini ölümle tehdit ederse, sokaktaki militan ne yapmaz..."[104]

Bu soruları, zinhar sormayın! Olup biteni; "KİT Komisyonu'nun MHP'li üyeleri yolsuzluk peşinde"[105] türünden haberlerle 'aklama' kampanyalarına inanın! "MHP'den kuşkum yok"[106] diyen Bülent Ecevit'e kulak verin;[107] sonra da yükselen 'değer(sizlik)ler'e endekslenin, modaya uyun: "İş dünyasında iktidar modası: MHP'nin hükümet ortağı olmasından sonra, bu partiye yakın işadamlarının oluşturduğu TÜMİSAD'a (Tüm Milliyetçi Sanayici ve İşadamları Derneği) üye olmak için 1.000 kişi başvurdu. REFAHYOL döneminde MÜSİAD (Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği) ise yaklaşık 600 üyesini kaybetti. TÜMİSAD'a üye olmak isteyen işadamları arasında TÜSİAD üyeleri de bulunuyor"![108]

Sonra "MHP'li Koalisyon'da uyum sorunu yok, her şey milli birlik beraberlik için nizam ve intizamın uyumuyla devam ediyor"! "MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, 'sistem' tartışmasını başlatan ve 'artık demokratik açılımların zamanı gelmiştir' diyen koalisyon ortağı ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ı isim vermeden sert bir dille eleştirdi"![109] "Ülküdaşlar kötü kapıştı: Sağlık Kurumu Kanunu Tasarısı Taslağı, hükümetin iki ortağı ANAP ile MHP'yi karşı karşıya getirdi. MHP'li Sağlık Bakanı Osman Durmuş'la, geçmişte MHP'nin önemli isimlerinden olan ANAP'lı Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan'ın Bakanlar Kurulu'nda yaptıkları kavga su yüzüne çıktı"![110] 'Koalisyonu bekleyen af ve irtica yasaları sı-

---

[104] Türker Alkan, Radikal, "Mazruf", 20 Ekim 1999, s.5.

[105] Canan Gedik, Radikal, 21 Ekim 1999, s.7.

[106] Bülent Ecevit, Milliyet, 16 Ekim 1999, s.14.

[107] Ancak "Haluk Kırcı'ya af" konusunda, bir DSP milletvekili, Ali Arabacı da şunları diyor: "Bu durum, MHP'nin bu tip olaylara nasıl yaklaştığını ortaya koyan bir tavır. Yani kendi yaptıklarını vatan için yapılan işler gibi görmeleri, diğerlerini ancak insana yönelik bir davranış gibi değerlendirmelerinden kaynaklanıyor. (...) MHP, eğer 'bu bizim adamımız, bize hizmet etti, bizim düşüncelerimize sahip çıktı' gibi yaklaşımla olaya bakmaya devam ederse, bu, o zaman 70'li yıllardaki düşüncelerinin aynen devam ettiği anlamına gelir" (Cumhuriyet, 25 Ekim 1999, s.5).

[108] Eylem Türk, Milliyet, 16 Ekim 1999, s.9.

[109] Özgür Bakış, 20 Ekim 1999, s.5.

[110] Nevin Bilgin, Sabah, 19 Ekim 1999, s.23.

kıntısı'ndan söz eden Bilal Çetin ekledi: "Yavaş yavaş kritik siyasi konular gündemin ilk sıralarına girerken, koalisyonu da sıkıntılı günler bekliyor"![111]

Ve "halkın çıkarlarının sonuna dek savunucusu olan milliyetçi MHP, kimseye taviz vermeden, kadrolaşmadan, kimseden korkmadan, verdiği sözleri tutarak 9 Işık'ın yolunda ilerliyor"! "MHP Genel Başkan Yardımcısı Murat Şefkatli'nin 85 milyar liraya 1999 model Jaguar marka otomobil aldığı, 16 Ekim 1999'de yaptığı kazayla ortaya çıktı"![112] "MHP'lileri 'asker' korkusu"![113] "Bolu'da MHP'yi çıplak protesto: Dışişleri Bakanlığında 13 yıl çalıştığını ve kendisine sahip çıkılmaması üzerine Bolu'da çıplak protestoda bulunan 36 yaşındaki Recai İskender adlı şahıs, 'MHP'nin iktidar olmasından sonra elçi olacaktım, odacı bile olamadım, 10 aydır işsizim' dedi"![114]

'LAİK TÜRKİYE VE SİYASAL İSLÂM'

"Tekelci kapitalizmin ve 'Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i'nin ('YDD') yarattığı umutsuzluğun partisi olan siyasal İslâm bir tehlike değil(miş). Sonra laik Türkiye Cumhuriyeti dini kullanmaz(mış). Devletin dini olmaz(mış)"! Böyle diyorlar!

Ancak Cemal Şener, "1999 bütçesinde Diyanet İşleri Başkanlığı'na ayrılan kısım, 1998'e göre neredeyse %100 arttırılmıştır"[115] derken; Aydın Menderes, "FP, ne kadar demokrasiye sahip çıkarsa, Türkiye o kadar demokratik ülke olur. Türkiye'de siyasetin kaderiyle FP'nin kaderi adeta yumak gibi birbirine girmiş durumda";[116] Avni Özgürel de, "Unutmayın ki FP geriledikçe içindeki radikal unsurların da oranı artıyor. Kamçılaya, kamçılaya bir şeyler yapılırsa, sürekli tahammül göstermelerinin garantisi yoktur"[117] diye ekliyor.

'İslâmcılar Türkiye'de demokrasiyi savunuyor(muş)'! 'Demokrasi için onlarla işbirliği yapanlar var(mış)'! İsak Alaton'dan, Ayşe Önal, Umur Talu, Müjde Ar, Neslihan Yargıcı, Bülent Arınç, Abdullah Gül, Fikri Sağlar, Aydın Güven Gürkan, Abdülmelik Fırat, Doğu Ergil, Mahir Kaynak ve Gürbüz Çapan'a uzanan çeşitlilikte "Solcusu, İslâmcısı, her cenahtan aydının bir araya gelip oluşturduğu yeni aydın inisiyatifi Türkiye'de ilk kez tam bir muhalif çoğulculuğu sergilerken bir soruyu da gündeme getirdi: 1984'teki Aydınlar Dilekçesi'nden bu yana sivil inisiyatiflerde öncülük solculardan İslâmcılara mı geçti?"[118]

---

[111] Bilal Çetin, Radikal, "Koalisyonu Bekleyen Af ve İrtica Yasaları Sıkıntısı...", 26 Ekim 1999, s.6.
[112] Nevin Bilgin, Sabah, 19 Ekim 1999, s.5.
[113] Özgür Bakış, 18 Ekim 1999, s.5.
[114] Özgür Bakış, 28 Eylül 1999, s.5.
[115] Cemal Şener, Cumhuriyet, "Din Bütçesi", 12 Ocak 1999, s.7.
[116] Aydın Menderes, Milliyet, 16 Ekim 1998, s.20.
[117] Avni Özgürel, Milliyet, 8 Aralık 1998, s.18.
[118] Ahmet Tulgar, Gazetepazar, "İnisiyatif'te İnisiyatif Kimde?", 20 Aralık 1998, s.7.

'Le Monde Diplomatique'deki bir yazısında Graham Fuller, "Günümüzde Müslüman ülkelerde İslâmcılar, demokrasi ve insan hakları çağrısında bulunan en aktif güçlerin arasında yer alıyor. İktidara gelirlerse bu ideallere uyacaklar mı? Burası belirsiz"[119] derken; bu konuda, 'Böyle olmamalı; ya da' kaydını düşenler de var; örneğin Ayşe Düzkan gibi: "Bize gücenmişler, 'Örtülü kadınların mücadelesine neden yeterince destek verilmedi?' diyorlar. 'Bu konuda tepkilerimizi dile getirdik' diyoruz. 'Peki, sizler Remziye Dinç'e tecavüz eden korucuların serbest bırakılması konusunda neden çıt çıkarmadınız'?"[120]

Siz bırakın İslâmcı şair İsmet Özel'i, "Toplum tasarlanamaz"[121] demesini! Şeriat, demir kalıplara döktüğü toplumu elbette tasarlar, tasarlamakla da kalmaz; dayatır. Örneğin, Afganistan'daki "Taliban hükümetinin icraatlarını iki önemli örgüt yürütüyor. Bunlardan ilki 'İyiliği Yayma, Kötülüğü Engelleme Bakanlığı', diğeri ise 'Şeytan'ın Yok Edilmesi ve İslâm Ahlâkının Tanıtılması İdaresi'!"[122] Bunu bilmeyen var mı?

Artık karşımızda; 12. yüzyılda İbn-i Bacce'nin, "Bilginin kaynağı akıl ve duygudur. İnsan bilim ve felsefe ile yaşadığımız dünyayı ve doğayı kavrayabilir. Temel yöntem mantık ve akıl yürütmektir. İnsanı başarıya ulaştıran, bilmeyi sağlayan akıldır"! 14. yüzyılda İbn-i Haldun'un, "Din bir toplumun ürünüdür, insan düşüncesinin eseridir. Bilimin kaynağı toplumdur, akıl, deney, gözleme bağlantılıdır"! 12. yüzyılda İbn-i Rüşt'ün, "Din için bilim gereklidir. İman şaşmaz bir çözüm yolu değildir. Madde yaratılmamıştır, sonsuzdur"[123] dediği bir İslâm söz konusu değildir! Bu noktada 'diyalog', 'hoşgörü' taleplerine[124] (örneğin Sivas'ın ardından!) müthiş bir itina ile yaklaşılması gerekiyor...

Onun için 'devlet laik'liğini (ya da devlet dinini!) güçlendiren bir gerilim ve tartışmaya alanı olan 'türbanı'[125] veya Cemal Kafadar'ın, "FP demokrat olabilecek mi?"[126] türünden spekülasyonlarını[127] bir yana bırakıp; Prof. Bülent

---

[119] Graham Fuller, Radikal, "İslâmcılar ve Demokrasi", 19 Eylül 1999, s.9.

[120] Ayşe Düzkan, Radikal, "Kendine Müslüman", 10 Temmuz 1998, s.4.

[121] İsmet Özel, Milliyet, 4 Aralık 1998, s.18.

[122] Hakan Çelik, Radikal İki, "Allahım Kim Bunlar?", 16 Ağustos 1998, s.3.

[123] Akt. Tuncer Güvenç, Cumhuriyet, "Bilim, İlim, Din ve Cahillik", 29 Aralık 1998, s.2.

[124] "Nedir hoşgörü denen şey? İnsanlığın en güzel yönü. Hepimiz zayıflıklarla, yanılgılarla yoğrulmuşuz" diyen Voltaire ekler: "Kendi inancını paylaşmadığı için bir insana, kendi kardeşine zulmeden her adam kesinlikle bir canavardır" (Felsefe Sözlüğü, İnkılap ve Aka Yay., 1977, s. 381-384).

[125] Bak: Toktamış Ateş, Cumhuriyet, "Türban Neyi Örtüyor?", 31 Ekim 1998, s.3; Hasan Bülent Kahraman, Radikal, "Türban ve Siyasal Olan", 16 Ekim 1998, s.9; Nermin Abadan Unat, Cumhuriyet, "Gamalı Haçtan Türbana", 8 Aralık 1998, s.2.

[126] Cemal Kafadar, Milliyet, 26 Ekim 1998, s.20.

[127] "Sultanbeyli'de FP kanunu: FP'li belediye ilçedeki 13 Tekel bayiini kapattı. Ayrıca belediyenin Alevilerin yaşadığı mahallelere hizmet götürmediği de iddia ediliyor" (Ayşegül Dikenli, Radikal, 20 Ekim 1999, s.7).

Tanör'ün, "Dinci ideoloji hoş görülüyor"[128] dediği sisteme kafa yorulması gerekiyor. Çeşitli sermaye kesimleri ve devlet, dinin farklı versiyonlarını tarihsel çıkarları için kullanıyor.

'Nakil'in 'akıl'a üstünlüğünü savunan din, egemen blokun çeşitli fraksiyonları arasında bir çatışma alanı olarak kullanılıyor. Örneğin Avni Özgürel'in, 'Mürteci mi, çağdaş Müslüman mı?'[129] diye sorduğu Fethullah Gülen "Hoca devlet korumasında: 'Devleti ele geçirmeye çalıştığı' iddiasıyla hakkında DGM tarafından soruşturma başlatılan ve çeşitli MGK toplantılarına da konu olan Gülen'e; İçişleri Bakanı Saadettin Tantan'ın imzaladığı, B.05.EGM.0.71.01.02 sayı No'lu 'yurtdışı görevlendirme' evrakıyla, başkomiser Ahmet Akgün ABD koruması olarak atandı"![130]

Bunun yanında 'Alevi-Bektaşi-Mevlevi İnanç Önderleri'ni İstanbul'da bir araya getiren İzzettin Doğan, "Devlet bizi içine almalı" deyip;[131] Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Kurucu Genel Başkanı Murtaza Demir, "Atatürk sevdalısı Aleviler"den[132] söz ederken; İlhan Selçuk da ekliyor: "Halifelik yönetimindeki Osmanlı devletinde 'dinsiz, imansız ve dışlanmış' bir halk topluluğu vardı: Aleviler ve Bektaşiler! Mustafa Kemal bunu görmüş, halk desteğini yaymak için Alevi-Bektaşi kesimiyle bütünleşmişti"![133]

Yani soru(n), nihayetinde sermaye yaslanan politik 'tercih'te odaklanıyordu...

1) SERMAYE KAPIŞMASI

Türkiye'de din, ya da mezhepler konusu yoğunlaştırılmış politik alanı, farklı sermaye fraksiyonları, birbirlerine karşı kıyasıya kullanıyorlar. Kimilerinin ilgi alanı Aleviler[134] olurken;[135] kimilerininkiler de 'Milli Görüş'çü[136] Sünniler olu-

---

[128] Bülent Tanör, Cumhuriyet, 22 Ekim 1999, s.8.

[129] Avni Özgürel, Radikal, "Mürteci mi, Çağdaş Müslüman mı?", 21 Haziran 1998, s.8.

[130] Evren Değer, Radikal, 8 Ekim 1999, s.5.

[131] İzzettin Doğan, Milliyet, 23 Ekim 1998, s.18.

[132] Murtaza Demir, Cumhuriyet, 25 Temmuz 1998, s.7.

[133] İlhan Selçuk, Cumhuriyet, 26 Temmuz 1998, s.7.

[134] Örneğin Yunanlı Prof. Dr. Dimitri Kistikis, "Türkiye Alevilik sayesinde Avrupa'ya girebilir" (Cumhuriyet, 7 Mart 1999, s.12) diyor!

[135] Tıpkı İlhan Selçuk'un "Anadolu'da Yeni İnsanın Doğuşu" (Cumhuriyet; "Yeni İnsanın Tohumlanması", 24 Temmuz 1998, s.7; "Anadolu Müslümanlığının Yapısı", 25 Temmuz 1998, s.7; "Demokrasinin Kapısı Açılıyor", 26 Temmuz 1998, s.7; "Bektaşilik Anadolu Felsefesidir", 27 Temmuz 1998, s.7; "Yeni İnsanla Eski İnsanın Kavgası", 28 Temmuz 1998, s.7) başlıklı yazı dizisinde; ya da yine Cumhuriyet Gazetesi'nde 13 gün tam sayfa yayımlanan "Alevilik ve Aleviler Üzerine Oyun" (Cemal Şener, Cumhuriyet; "Aleviler Hep Ata'nın İzinden Gittiler", 21 Temmuz 1998, s.7; "Kentleşen Aleviler Artık Örgütleniyor", 22 Temmuz 1998, s.7; "Konuşan Alevilik", 23 Temmuz 1998, s.7; "Kürt Sorunu ve Aleviler", 24 Temmuz 1998, s.6; "Giysi Bedene Dar Gelmeye Başladı", 25 Temmuz 1998, s.6; "Bir Olalım, İri Olalım, Diri Olalım", 26 Temmuz 1998, s.6; "Alevilerin Tarihsel Görevi", 27 Temmuz 1998, s.6; "Aleviler Bugün-

yor! Örneğin "Fazilet'teki yenilikçilerin başkan adayı Bülent Arınç: 'FP bu hâliyle başarılı olamaz. Marjinal ve ideolojik parti olmamalıyız. TSK, yargı, üniversiteler ve medya ile diyalog şart' dedi"![137] "Fazilet 'Batılı' oldu! FP, ABD, Kanada, Norveç ve AB ülkeleri büyükelçilerine 'tanıtım yemeği' verdi"![138] "Kutan görücüye çıktı: Batılı diplomatlara yemek veren FP lideri Kutan, Erbakan'ın yıllarca 'Batı Kulübü' diye eleştirdiği AB üyeliği için destek istedi"![139]

'Dünyanın en zengin adamları'ndan ABD Dış İlişkiler Konseyi Onursal Başkanı David Rockefeller'in sorularını yanıtlarken Recai Kutan şunları dedi. "Biz dindar insanların oluşturduğu bir partiyiz. Ama dinci değiliz. FP demokratik, laik cumhuriyet taraftarıdır. Bizim anlayışımız laildilde dini değerleri kaynaştırmaktır. Bu orijinal bir modeldir. Dikkatle izlemek gerekir. (...) Bize göre laildik, sizin ülkeniz ABD'de uygulanan laikliktir. (...) Biz radikal dinci değiliz. Bizim çizgimiz milletin bütün kesimlerine hitap eden bir çizgidir. Bu yüzden bizi merkezde sayabilirsiniz. (...) İran'daki İslâm anlayışı ile bizimki farklıdır. Bizim anlayışımız onlarla bağdaşmaz. Orada mollalar var, bizde ise demokratik sistem. (...) Biz, dışımızdaki dünyaya kapalı bir parti değiliz. Ekonomide de teşebbüs hürriyeti taraftarıyız"![140]

Tüm bunlar bir şey anlatmıyor mu? Asırlardır her Cuma, hutbe sonunda okunan "Allah şüphesiz iyiliği ve adaleti emreder" ayetine karşın, gelir dağılımı başta olmak üzere, hemen her türlü adaletsizlikler, en çarpıcı örnekleriyle İslâm dünyasında yaşanırken; 'Adil Düzen' diyenlerin içine düştüğü konumun sergilediği üzere; hikâye ya da oyun hep aynı değil mi?[141]

Bu noktada acil soru(n); dini ve inançları, özgürlükçü laiklik önlemleriyle, egemenlerin çeşitli fraksiyonları arasında politik bir tepişme ve mücadele alanı olmaktan çekip çıkarmaktır.

---

leri Laik Cumhuriyete Borçludur", 28 Temmuz 1998, s.6; "Aleviler Artık Ne Yapmalı?", 29 Temmuz 1998, s.7; Ayşe Yıldırım, "Aleviler Bugün Yol Ayrımında", 30 Temmuz 1998, s.4; Hüseyin Yıldırım, "Siyasal İslâm İle Mücadele Edeceğiz", 31 Temmuz 1998, s.7; Ali Rıza Gülçiçek, "Dostlar Birbirine Oyun Oynamaz", 1 Ağustos 1998, s.7; Mehmet Çamur, "Laik Olmak Zorunluluktur", 2 Ağustos 1998, s.7) başlıklı dizide olduğu gibi...

[136] Unutulmasın: "İngiltere'deki müslümanların bankası BCCI'nın (Uluslararası Kredi ve Ticaret Bankası) kara para aklama ağı, uyuşturucu kaçakçılığı ve köktendinci hareketlerle ilişkisine dair sayısız istihbarat var" (Tuncay Özkan, Radikal, "Bakılması Gereken Yer", 6 Mayıs 1999, s.9). Ayrıca, Milli Görüş'ün karanlık ilişkileri konusunda bkz. Tuncay Özkan, Radikal, "Milli Görüş ve Mafya", 21 Ekim 1999, s.9.

[137] Abdullah Karakuş, Milliyet, 15 Ekim 1999, s.14.

[138] Abdullah Karakuş, Milliyet, 21 Ekim 1999, s.14.

[139] Ali Ekber Ertürk-Furat Yurdakul, Sabah, 21 Ekim 1999, s.25.

[140] Recai Kutan, Sabah, 23 Ekim 1999, s.16.

[141] "İşçiye para yok, şova var: Çalışanlarının alacaklarını ödeyemeyen FP'li Gebze Belediyesi, Dünya Şampiyonu güreşçi Harun Doğan'a 15 milyarlık Mercedes hediye etti" (Milliyet, 18 Ekim 1999, s.15).

'EKONOMİ DÜZLÜĞE ÇIKACAK'!

'Bir Marksist söyleseydi, yalan, tezvirat denirdi'! Ama şimdi IMF Başkan Yardımcısı Stanley Fischer, "Potansiyel bir krizin eşiğindesiniz... Yolun sonuna geldiniz, bu ekonomiyle daha fazla gidemezsiniz... Türkiye hasta, potansiyel bir krizin eşiğinde yaşıyor... Ekonomiyi düzlüğe çıkartacak şok kararlar alınmalı..."[142] ya da Devlet Bahçeli, "Ülkemiz, Cumhuriyet tarihinin en kritik dönemeçlerinden birinde. (...) Türkiye yüksek ateşli kronik hasta"[143] diyor... 'İnanalım mı, inanmayalım mı?'

13 milyon işsizi, 14 milyon açı ile dünyadaki 150 ülke arasındaki yolsuzluk sıralamasında ilk 15'te yer alan[144] Türkiye coğrafyasına ilişkin belirlemeler yüksek kattan, 'İnanmak durumundayız'!

Hem bakın: "Kârlarda kriz depremi: Global mali kriz 1998 kârlarını da eritti. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören şirketlerden sadece 92'si enflasyonun üzerinde kâr açıklarken, 110 şirketin kârlarında azalma[145] oldu"![146]

"1998 yılında yaşanan kriz, başta vergi gelirleri olmak üzere bütçe gelirlerini olumsuz etkiledi"![147] "Bütçe gelirlerindeki artış oranı %46,7'ye geriledi. Giderler gelirleri katladı"![148]

Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu durumu Atilla Yeşilada, "Çabalama kaptan, ben gidemem"[149] vurgusuyla betimlerken; Rahmi Koç da ekliyor: "Koç Topluluğu olarak 1998'in neticelerini muhafaza edebilirsek veya bu %15 daha düşük olursa, kendimizi çok mutlu sayacağız"![150] "Bütçe IMF'nin istediği istikamette yapılmıştır. Dolayısıyla, herhâlde hepimize kemer sıkma geliyor"![151]

1) 'ÜLKEYİ BU HÂLE KİM DÜŞÜRDÜ'?

İyi de, ülkeyi bu hâle kim düşürdü mü? Tuncay Özkan yanıtlıyor: "IMF'den ekonomiye can vermesi için istenen para 3 milyar dolar. Kamu bankalarında batık kredi en az 10 milyar, hâlen takip edilen iki bankadan istenen 4

---

[142] Stanley Fischer, Milliyet, 20 Ekim 1999, s.7.
[143] Devlet Bahçeli, Hürriyet, 20 Ekim 1999, s.9.
[144] Özgür Bakış, 3 Ağustos 1999, s.8.
[145] "Borsada 111 hissenin dolar bazında değeri bir paket Marlboro fiyatının altında" (Y. Yalçın-Y. Şumnulu, Star, 24 Nisan 1999, s.10).
[146] Radikal, 14 Mart 1999, s.15.
[147] Hanife Şenyüz, Radikal, 22 Nisan 1999, s.13.
[148] Cumhuriyet, 17 Mayıs 1999, s.2.
[149] Atilla Yeşilada, Radikal, 13 Haziran 1999, s.16.
[150] Rahmi Koç, Sabah, 18 Ekim 1999, s.13.
[151] Rahmi Koç, Sabah, 22 Ekim 1999, s.14.

milyar dolar! Ve devlet kumarhaneler kralı Ömer Lütfü Topal'dan kaçakçılık ve vergi cezası olarak 2 milyar 200 milyon dolar, Sudi Özkan'dan usulsüzlük ve vergi cezası olarak 1 milyar dolar istiyor.[152] Interbank'tan kaçırılan paralar nedeniyle Cavit Çağlar ve ortakları da 2 milyar 500 bin dolar borçlu![153] Fazla söze hacet var mı?"[154]

Var; elbette var! Örneğin Mahfi Eğilmez, "1990'lı yılların serbest piyasa ekonomisi, tıpkı 1930'lar öncesinde Batı'da egemen olan kuraldışı kapitalizmi andırıyor"[155] derken; "Hazine tamtakır: Ekonomi duvara dayanırken, devlet borcunu ödeyemeyecek hâlde. Devletin sadece destek alımı için çiftçiye borcu 722 trilyon. Hükümet çiftçi borçlarını Ziraat Bankası'na yükledi, zarar 6 katrilyon lira. Yeni bütçede yatırıma pay yok"![156] "2000 Bütçesinde maaş sıkıntısı"![157] "Bütçede kamuya para yok"![158] "2000 bütçesinin %45'i faiz ödemelerine ayrıldı"![159] "Türkiye faiz terörüne mahkûm edildi: 1988-98 kesitindeki 10 yılda 120 milyar dolar faiz ödendi"![160] "Bütçede aslan payı faizin olacak. 2000 yılı konsolide bütçe büyüklüğü 46,9 katrilyon lira olarak belirlenirken; faiz giderleri 21,1 katrilyon lira olarak belirlendi"![161] "Bütçede en büyük payı borç ödemeleri ile askeri harcamalar alırken, sağlığa ayrılan pay %3'e bile ulaşmıyor"![162] "TBMM'ye sunulan 2000 yılı mali bütçesinde Başbakanlık Savaş Harekâtı Yeraltı Merkezi'ne toplam 18 trilyon 483 milyar lira ödenek ayrıldı"![163] "Balkan'ın isyanı... Sanayi Bakanı Ahmet Kenan Tanrıkulu, IMF'ye verilen söze uygun olarak hazırlanan 2000 yılı bütçesini ağır sözlerle eleştirdi: 'Bu bütçenin sosyal gözü kör. Bari çağıralım Cottarelli'yi bize bütçe yapsın. Bu kadar IMF gölgesine girmek olmaz ki!'"[164]

---

[152] "Sudi Özkan, Karayipler'de ada alıp, kumarhane açtı"! (Hayri Çetinkaya, Hürriyet, 21 Ekim 1999, s.9).

[153] "İşte böyle soyulduk: Cavit Çağlar, yanında çalışanlara şirket kurdurarak Interbank'ın içini boşaltmış. İnterbank'ın Cavit Çağlar'a ait olduğu dönemde kurulan 5 paravan şirket, Çağlar'ın ve dayısı Şükrü Şenkaya'nın şahsi kefaletleriyle bankadan tam 516 trilyon lira kredi çekmiş" (Hakan Gülseven, Radikal, 27 Mayıs 1999, s.13).

[154] Tuncay Özkan, Radikal, "Yaz Tahtaya Bir Daha", 29 Temmuz 1999, s.9.

[155] Mahfi Eğilmez, Radikal, "Serbest Piyasa, Kriz ve Türkiye", 26 Eylül 1999, s.13.

[156] Hanife Şenyüz-Canan Gedik, Radikal, 20 Ekim 1999, s.13.

[157] Hürriyet, 13 Ekim 1999, s.13.

[158] Cumhuriyet, 22 Ekim 1999, s.12.

[159] Milliyet, 19 Ekim 1999, s.7.

[160] Özgür Bakış, 8 Ekim 1999, s.8.

[161] Radikal, 19 Ekim 1999, s.13.

[162] Özgür Bakış, 19 Ekim 1999, s.8.

[163] A. Rezzak Oral, Milliyet, 20 Ekim 1999, s.13.

[164] Zülfikar Doğan, Milliyet, 14 Ekim 1999, s.7.

2) 'IMF, BÜTÇE HEDEFLERİNİ BEĞENDİ' YA

Ama bunların ya da feryatların, ne önemi olabilir? Nihayetinde "IMF, bütçe hedeflerini beğendi"[165] ya! Hem çok önceleri Dünya Bankası Direktörü Ajay Chhibber, "Türkiye'ye yardıma hazırız. Ancak reformlar yapılmalı"[166] dememiş miydi? "IMF desteği 'aslanın ağzında!' Mali destek için IMF bir dizi koşul öne sürdü"![167] "IMF'den şartlı mali yardım"![168] "IMF: 'Önce reform' diyor"![169] "IMF Anlaşması ile borç sarmalı kırılamıyor. Geleceğe borçlanacağız"![170] "IMF'ye geç emeklilik sözü verildi"![171] "IMF Türkiye Masası Şefi Carlo Cottarelli, 'Türkiye kararlı' dedi"![172] "Piyasalarda IMF sevinci"![173]

Hasılı Bilal Çetin'in, "Bütçe ve maaş zammı, el yakan IMF reçetesinin ilk uygulaması. (...) Başbakan Ecevit'in 'el yakıyor' dediği stand-by anlaşması sıkı bir kemer sıkma politikası öngörüyor";[174] veya Devlet Bahçeli'nin, "Bütçe yapılırken IMF'nin önerileri de dikkate alındı"[175] dediği bu açmaz; ya da "IMF'nin istediği dar bütçe, liderler zirvesinde kabul edildi. 2000 bütçesi, bulunacak dış kaynaklar ve özelleştirilme üzerine oturtuldu. Memura yıllık %25 zam yapılacaktı"![176]

MHP'li Devlet Bakanı Tunca Toskay, "Bütçeyi uygulamak zor"[177] dese bile, "Bunlar da, feryat edilecek ne var?"

3) 'ÖZELLEŞTİRME FASLI'

"Patronlar Kulübü TÜSİAD'ın yeni Başkanı Erkut Yücaoğlu'nun, 'Ecevit 70'li yıllardaki gibi değil' dedi"ği[178] Bülent Ecevit, 18 Nisan 1999 seçimleri öncesindeki bir açıklamasında, "Seçimden sonra ekonomi bizde" deyip ekliyordu: "Özelleştirmelere hız kazandırmak gerekiyor, fakat Türkiye'nin anayasası da devletçi bir anayasa. Onun için birçok özelleştirme kararı yargıda bozuluyor. Ayrıca özelleştirme eşittir işsizlik anlamına gelen yanlış uygulamalar olmuş geçmişte. Biz buna karşı epey tedbir almaya çalıştık. Fakat mevzuatın de-

---

[165] Zülfikar Doğan, Milliyet, 17 Ekim 1999, s.7.
[166] Ajay Chhibber, Milliyet, 26 Haziran 1999, s.18.
[167] Yasemin Çongar, Milliyet, 4 Ocak 1999, s.12.
[168] Cumhuriyet, 17 Nisan 1999, s.3.
[169] Cumhuriyet, 23 Mart 1999, s.2.
[170] Banu Salman, Cumhuriyet, 18 Nisan 1999, s.3.
[171] Yasemin Çongar, Milliyet, 12 Mart 1999, s.9.
[172] Radikal, 12 Mart 1999, s.15.
[173] Belgin Bayır Levent, Radikal, 26 Ekim 1999, s.15.
[174] Bilal Çetin, Radikal, "Bütçe ve Maaş Zammı, El Yakan IMF Reçetesinin İlk Uygulaması", 7 Ekim 1999, s.6.
[175] Devlet Bahçeli, Radikal, 20 Ekim 1999, s.13.
[176] Hanife Şenyüz, Radikal, 15 Ekim 1999, s.1.
[177] Tunca Toskay, Radikal, 23 Ekim 1999, s.13.
[178] Leyla Tavşanoğlu, Cumhuriyet, 28 Şubat 1999, s.12.

ğiştirilmesi gerekiyor. Yabancı sermayenin önündeki birtakım bürokratik engellerin kaldırılması lazım. Bu konuda da klasik solcu kompleksinden uzaklaşmamız şart. (...) Halkı, öncelikle de işçileri, özelleştirmeye daha çok ısındırmamız, içine çekmemiz gerekiyor"[179] diye haykırmamış mıydı?

İşte bunun için, yani IMF ve tekelci sermayenin istemi doğrultusunda "Jet özelleştirme yapılacak. Özelleştirmelerden 5,3 milyar dolarlık gelir bekleniyor"![180] "Özelleştirme bayrağı belediyelerde: Belediyeler kredi karşılığında Dünya Bankası'na, kamu hizmetlerini özelleştirme sözü veriyorlar"![181] "Her şey satılık! 2000 yılında özelleştirme kapsamında 74 kuruluşun 49'u satılacak"![182] "Özelleştirme patronu Uğur Bayar, krize rağmen dünyada özelleştirme hacminin %37 arttığını, Türkiye'de ise bir şeylerin yanlış gittiğini ifade ederek, 'Petrol Ofisi ve Türbank satılabilseydi, Türkiye'nin hem borçlanma ihtiyacı, hem de enflasyon düşerdi. Yakalanan fiyatlar iyiydi, yazık oldu' dedi"![183]

4) 'VERGİLER ARTACAK'!

Bu arada Maliye Bakanı Sümer Oral, "Vergiler artırılacak"[184] derken; "2000'de yeni vergiler geliyor"![185] "IMF'ye deprem kredisi için verilen niyet mektubunda, hükümetin Meclis gündemindeki ek vergi paketini çıkarmakta kararlı olduğu belirtilerek, 'Size söz veriyoruz ek vergi gelecek' denildi"![186]

"Fatura halka çıkacak: Hükümet bütçe açığını azaltmak için ek vergi getirip, harcamaları kısacak. Deprem vergisinin yanı sıra KDV, stopaj ve Akaryakıt Tüketim Vergisi'ndeki artışla, 1,5 katrilyon lira ek gelir sağlanacak"![187] "Vergi yükü tüketicide: Bütçeye göre, 24 katrilyonluk verginin 14,5 katrilyon lirası doğrudan tüketiciye yansıyacak"![188]

5) 'FATURA KİME'?

"Lüks otomobil satışından söz etmek istiyorum" diyen Enis Berberoğlu ekliyor: "Düşünebiliyor musunuz, Mercedes satışlarında 1999'un ilk 6 ayında

---

[179] Bülent Ecevit, Radikal, 28 Şubat 1999, s.8.
[180] Milliyet, 13 Ekim 1999, s.7.
[181] Cumhuriyet, 26 Ekim 1999, s.5.
[182] Özgür Bakış, 13 Ekim 1999, s.8.
[183] Nesrin Hocaoğlu, Star, 12 Mart 1999, s.10.
[184] Sümer Oral, Radikal, 23 Ekim 1999, s.13.
[185] Mustafa Özyürek, Milliyet, 14 Ekim 1999, s.7.
[186] Milliyet, 15 Ekim 1999, s.7.
[187] Zülfikar Doğan, Milliyet, 16 Ekim 1999, s.7.
[188] Hanife Şenyüz, Radikal, 20 Ekim 1999, s.13.

1998'in aynı dönemine göre %55,5'lik düşüş yaşandı. 1999'un ilk yarısında topu topu 576 Mercedes satıldı. Hayır, sadece Mercedes satışları düşse iyi, BMW de aynı durumda. Satışları %50 geriledi, 6 ayda yalnızca 868 BMW müşteri buldu. Aynı dönemde Porsche satışları 22'den 14'e, Lotus satışları 2'den 1'e, Maserati satışları 4'ten 2'ye indi. İşte krizin makyajsız, gerçek fotoğrafı... Benim sanayicim, benim tüccarım, benim işadamım... 1999'un ilk 6 ayında ne fedakârlıklara katlandı, şimdi anladınız mı?"[189]

'Bu kriz faturasının bir boyutu'! Öteki de 'Türkiye'de Enflasyon Ve Milli Gelir GSMH (Artış Yüzdeleri)' tablosundaki!

Türkiye'de Enflasyon ve Milli Gelir GSMH (Artış Yüzdeleri)[190]

Yıl	Enflasyon	Milli Gelir
1984	48,5	7,1
1985	50,4	4,3
1986	37,0	6,8
1987	39,6	9,8
1988	71,7	1,4
1989	63,7	1,6
1990	60,3	9,3
1991	65,9	0,3
1992	70,1	6,4
1993	66,1	8,1
1994	104,6	-6,1
1995	93,6	8,1
1996	80,4	7,1
1997	85,6	8,2
1998	84,0	3,8

Uyuşturucu tüccarlığından[191] kara para aklanmasına[192] dek uzanan tablodaki ücretli köleliğin kapitalist gerçeğine mahkûm edilen emekçilere gelince: "1998 reklam pastasının 265 trilyon lira olduğu"[193] ya da "Akbank'ın 1999'un ilk 9 aylık döneminde net kârı 250,3 trilyonu aştı"ğı[194] "Türkiye, iş kazalarında

[189] Enis Berberoğlu, Hürriyet, "Yiğidim Aslanım Mercedes'e Binemiyor", 31 Temmuz 1999, s.12.
[190] Hüsnü Kızılyalılı, Cumhuriyet, 23 Ekim 1999, s.13.
[191] "Eroinde Türkiye bağlantısı: İngiltere'ye giren eroinin %80'inden Türk mafyası sorumlu tutuluyor. The Guardian gazetesi, ABD istihbaratı tarafından hazırlanan bir raporda, Türkiye'nin 'en önemli ulaşım yolu' olarak gösterildiğini yazdı" (Cumhuriyet, 26 Ekim 1999, s.5).
[192] "Akladıkları kâr kalıyor: Türkiye'de 1998 yılı boyunca sadece 7 kara para aklama suçu ortaya çıkarılabildi" (Radikal, 25 Ekim 1999, s.13).
[193] Radikal, 25 Mart 1999, s.12.
[194] Hürriyet, 23 Ekim 1999, s.11.

Avrupa'da birinci, dünya ülkeleri arasında da üçüncü sırada yer alıyor. Her yıl iş kazaları sonucunda 1.500 kişi yaşamını yitirirken, 3.000'ün üstünde insan da sakat kalıyor"![195]

"OECD ülkeleri içinde kişi başına yapılan sağlık harcaması miktarı olarak en kötü durumdaki ülke Türkiye'dir. Türkiye'de yılda kişi başına yapılan sağlık harcaması toplamı 108 dolardır. OECD ortalaması 1.828 dolar civarındadır" (Cumhuriyet, 31 Mart 1999, s.15). "Türkiye'de hastane yatağı bakımından bölgeler arasında önemli eşitsizlikler bulunuyor. 1997 yılında 10 bin kişiye düşen yatak sayısı Adana'da 24,3, Ankara'da 22,9, Antalya'da 39,9, Bursa'da 20,5, Balıkesir'de 22,7, İstanbul'da 35,2, İzmir'de 29,1 iken Adıyaman'da 8,5, Ağrı'da 5,3, Hakkâri'de 7,1, Siirt'te 9,6, Şırnak'ta 6,9, Mardin'de 7,3'tür"![196] Oysa İstanbul Tabip Odası Başkanı Prof. Dr. Orhan Arıoğlu'nun deyişiyle, "Sağlık herkese verilmesi gereken haktır"![197] Ama...

'SON SÖZLER YERİNE' (YA DA 'EGEMEN FANTEZİLER' VE BİZ)

Evet; 'Ama'!!! 'Türkiye rebetiko dinledikçe' daha çok 'Ama' deyip, sonuna ünlem işareti ekleyeceğiz!!!!! Yeni bir kamusal sorumluluğun toplumsal bilinci, emekçilere mal edilmediği; ya da yığınlar, Bernard Shaw gibi, "Yasalarımız adaleti olanaksız kılıyor. Malımız mülkümüz, düzenlenmiş bir soygunculuk. Törelerimiz, küstahça ikiyüzlülük. Aklımız, bilgisiz ya da görgüsüz budalaların yönetiminde. Gücümüz, korkakların, yüreksizlerin elinde. Onurumuz ise sahtecilikten başka bir şey değil. Yürürlükteki düzene bu nedenle düşmanım işte!"[198] haykırmadığı; yahut da 'YDD' patentli 'İdeolojik Fanteziler' bir yana bırakmadığı sürece!!!!

'Neden' mi?

Kuşku yok; emekçi sınıflar, yoğun bir ideolojik-kültürel saldırının hedefi. 'YDD' patentli 'İdeolojik Fantezi'ler, 'İdeolojilerin sonu geldi! Bilgi çağına geçiyoruz! Elveda proletarya! Tarihin sonu! Liberal demokrasinin zaferi!' gibi tezlerle emekçileri paralize etmeye müthiş bir çaba sarf edip, kimi 'başarılar' da kazanıyorlar.

"İdeoloji teorisi, başlangıçta 'Yapıyorlar ama yaptıklarını bilmiyorlar' (K. Marx) saptaması üzerinden gelişiyordu. Günümüzde, artık bu yaklaşım yeterli değil. Neo-liberal/yeni sağ ideolojiyi anlayabilmek için 'Yapıyorlar, ne yaptıkla-

---

[195] Cumhuriyet, 3 Mayıs 1999, s.20.
[196] Cumhuriyet, 1 Nisan 1999, s.15.
[197] Orhan Arıoğlu, Cumhuriyet, 4 Nisan 1999, s.12.
[198] Bernard Shaw'dan akt. Arda Uskan, Radikal, 25 Ekim 1999, s.5.

rını biliyorlar, ama yine de yapmaya devam ediyorlar' (P. Sloterdijik, S. Zizek) saptaması daha açıklayıcı. İnsanlar, artık, yaşadıkları toplumun içindeki acıları, ahlâksızlıkları ve akla uygunsuzluğu, hemen her zaman görüyor, bunların nedenlerini biliyorlar, ama sanki bilmiyorlarmış gibi Yaparak, bir fantezi dünyasında yaşamayı seçiyorlar; böyle davranmaya devam ettikçe de, kapitalizmin bu küreselleşme döneminin egemen ideolojisini, sinisizmi yeniden üretmeye devam ediyorlar.

Türkiye'de iki ideolojik-fantezinin dolaşımı son yıllarda özellikle arttı, arttırıldı. Bunlardan birincisi: IMF politikalarını uygularsak ekonomik krizden çıkarız, ülke ekonomisi sağlıksız yanlarından kurtulur. İkincisi, Avrupa Birliği'ne bir girsek 'Kemalist cumhuriyet, demokratik cumhuriyete dönüşecek, insan hakları pekişecek, piyasa ekonomisinin topallığı tedavi edilecek'tir. Bu iki fanteziye göre, ülkenin sorunlarını çözmek için, ülke içinde yaşayanların yapabilecekleri pek bir şey yok. Ekonomi politikalarının üretimini IMF'ye, demokrasinin kurulmasını da Avrupa birliğine, diğer bir deyişle, bu ülke topraklarında değil de, başka siyasi coğrafyalarda yaşayanlara havale etmek gerekiyor.

Biraz gelişmiş ülkenin sorunlarının, ancak gelişmiş ülkeler tarafından üretilen çözüm yollarıyla aşılabileceği tezi geçen yüzyılın sonunda da revaçtaydı. O zaman bu tezi, sömürgeciler ve sömürgecilerin işbirlikçileri savunuyordu. Sömürgeleşme, bir ülkede, devletin iradesini, bir başka devlete devretmesi süreciyle başlar. Bu açıdan bakınca bugün birçok az gelişmiş ülkede durumun hiç de geçen yüzyıldan farklı olmadığı görülür. Nitekim yukarıdaki iki fantezi, daha temel ve kapsayıcı bir başka fanteziden türetilmişlerdir. Bu kapsayıcı fantezi şöyle: eğer bir devlet kendi coğrafyası üzerinde denetimini ve etkisini (iktidarını) kaybediyorsa bu çok olumlu gelişmedir. Çünkü bu süreç piyasanın serbestleşmesini, buradan hareketle de demokratikleşmeyi beraberinde getirir. Buradaki anti-devlet tutum, ilginç bir şekilde ve hiçbir tarihsel ve kuramsal desteğe başvurmaya gerek hissetmeden, demokratikleşmeyle eşitleniyor. Bu, adeta anarşizmi bile aşan, 'son derece radikal' bir fantezidir. Bu aktardığım fantezilere, neşter atıp içlerine bakınca, günün egemen ideolojisiyle son derecede uygunluk hâlinde olduklarını görürüz.

IMF'den başlayalım. Birincisi, bugüne kadar, geçen Asya krizi de dahil, IMF politikalarını uygulayıp da düze çıkan bir ülke var mıdır? Dünya Bankası teorisyenleri dahi, bugün, IMF politikalarının, dogmatik, abartılı ve tahrip edici reçetelere yol açtığını savunuyorlar. Peki, IMF politikaları bu kadar yanlışsa neden uygulanıyor? Çok basit: IMF politikaları ülke ekonomilerine istikrar getirmek söz konusu olduğunda yanlış. Ama, bir ülkenin pazarlarını, başta, ABD

şirketleri olmak üzere (şu sıralarda artan GAP ziyaretlerine bakınız), uluslararası mali-sermayenin kullanımına açmak, bu ülkeye verilen kredileri tahsil etmek, batağa saplanan mali-sermaye tekellerine kurtulmaları için gerekli zamanı ve mali yardımı sağlamak söz konusu olduğunda çok uygun, doğru ve gerekli politikalardır.

Peki, IMF politikalarının ekonomik sorunları çözeceğini savunanlar, bu gerçekleri bilmiyorlar mı? Biliyorlar tabii. Ama bu gerçekler yokmuş gibi, bir fantezi dünyasında yaşamayı seçiyorlar.

İkinci fanteziye gelince, buna göre, AB'ye, (girmekte olduğumuza ilişkin kuyruklu yalanı bir kenara bırakırsak!), girince ne olacak da, 'Kemalist, cumhuriyet, demokratik cumhuriyete dönüşecek, insan hakları pekişecek, piyasa ekonomisinin topallığı tedavi edilecek? Devlet bir ev eşyası olmadığına, bir gün eskisini atıp yenisini alamayacağımıza göre, ne olacak da devletin biçimi değişecek? Bunun için gerekli yasaları Avrupa'dan getirip ülkeye 'ekecek' miyiz? Düne kadar kimi yasaları çıkarmayanlar yarın bunları niye çıkarsınlar? Bu ülkede, demokrasi yokluğundan, Avrupa ülkelerinin halkları değil, bu ülkenin halkı sıkıntı çekiyor. Öyleyse, neden çözüm bu ülke halkının inisiyatifinde değil de, Avrupa halkının, hatta bu bile değil, devletlerinin inisiyatifinde, bunların ülkemiz üzerinde yapacağı basıncın faziletlerinde aranıyor?

Bu fanteziyi yayanlar da, devletin biçiminin, esas olarak egemen ekonomik ilişkilerden, bunlara dayanan sınıf ve grup ilişkileri arasında oluşan bir dengeden ve din, kültür, tarih öğelerinin etkisiyle oluştuğunu bilirler (en azından eskiden, bir yerlerde okumuşlardır). Ama birtakım nedenlerden bütün bunları bilmiyorlarmış gibi yaparak bir fantezi dünyasında yaşamayı seçiyorlar.

'Neden' mi? İdeoloji, simgeler dünyasının gerçekliğini bir arada tutan, destekleyen bir fantezi-kurgudur. Bu fantezi, içinde yaşamakta olduğumuz simgesel evreni, sosyal gerçekliğimizin, sosyal ilişkilerimizin simgesel evrenini, gerçekliğin içindeki (fiziki ve ahlâksal açıdan acısına) dayanılmaz bir çekirdek maskeleyecek biçimde yapılandırır.

Yukarıdaki iki fantezi neleri maskeliyor? Bu iki fantezi son 20 yıldır tüm vaatlere, istenen fedakârlıklara, uygulanan baskılara rağmen, halkın ekonomik ruhsal yaşamlarının, gittikçe bozularak dayanılmaz bir hâle gelmesine karşın, küreselleşme, piyasalaşma sürecinin, bu halka sunacak bir çözümü olmadığını gizliyor. Halka sunacak bir çözümü olmayanların umutlarını başka devletlere bağlayanların, kendi ulusal-devletlerine bir gereksinimleri olmayacağı açıktır. Bu yüzden, bunlar, çözümü devlete değil, birtakım sözde uluslararası, ama aslında, ABD ve yakın bağlaşıkları tarafından sıkı sıkıya denetlenen öznelerin,

olmayan fantezi-misyonlarına havale ediyorlar. Diğer taraftan, bu insanların, işleyen süreçten, kendi yaşamları, sınıfsal konumları açısından bir şikâyetleri yoktur, tuzları kurudur. İşte bu yüzden, başkalarının çözüm üretmeye kalkmasını engellemek, sürecin aksamasının önüne geçmek için, görünüşte anarşist teoriye bile parmak ısırtacak radikal bir devlet düşmanlığını, demokrasi talebi altında topluma yayıyorlar.

İdeolojik fanteziyi yayanlar, gayet iyi biliyorlar ki devlete hangi sınıf ve tabakalar egemense esas olarak, onların istekleri doğrultusundaki politikalar uygulanır. Peki, öyleyse, bu 'hiper-anarşist'(!) ideolojik fantezi hangi gerçeği maskeliyor dersiniz? Bu ideolojik-fantezi demokrasinin ekonomik, kurumsal temellerini, halkın son 20 yıldır sistemli bir şekilde iktidarsızlaştırıldığını maskeliyor.

Bu ideolojik fantezi halkın kendi taleplerini yaşama geçirebilmek için bir siyasi araca, devlete gereksinimi olduğunu, ulusal-devlet olmadan, bir devlet biçimi olarak demokrasinin olamayacağını gizliyor. Devlete karşı çıkan 'radikal-fantezi' bu devletin başka türlü olabileceğini, halkın büyük çoğunluğunun ekonomik sosyal yaşamı, daha eşitlikçi, dayanışmacı bir yönde değişmediği, hükümetler, IMF'nin değil de kendilerini seçen bu halkın iradesini yansıtmadığı takdirde demokrasinin asla kurulamayacağını gizliyor. Nihayet, bu ideolojik fantezi, ülkenin bir siyasi-ekonomik sömürgeleşme süreci içinde olduğu gerçeğini maskeliyor".[199]

[199] Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, "İdeolojik Fanteziler", 25 Ekim 1999, s.13.

IV. AYRIM

TCK 169 VEYA

'SİLAHLI ÇETEYE

YARDIM ETMEK'!

ÖZGÜRLÜKLER GASPEDİLEMEZ*

TEMEL DEMİRER

Mahkemeniz tarafından, 'TCK'nin 169, 3713 SK'nin 5. maddesi, TCK'nin 31., 36. maddesi'ne istinaden 'Silahlı çeteye yardım etmek' suçlaması ile '*Düşünceye Özgürlük -2*' kitabının yayımcısı olmaktan ötürü yargılanıyorum. 1 Nisan 1998 tarihli ve Hakim Albay Nuh Çetinkaya imzalı iddianameye ilişkin olarak şunları belirtmek istiyorum.

I) İDDİANAME'NİN 'SUÇLAMALAR'I MESNETSİZDİR

1998 yılı İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 50. yılı; insan haklarının 50. yılındaki 62 milyonluk Türkiye nüfusun, 60 bini cezaevinde yaşıyor; bunlardan %80'inden fazlasının, siyasi tutuldu veya hükümlü olduğu koşullarda, '*Düşünceye Özgürlük -2*' kitabı, sadece, düşünce ve ifade özgürlüğünü savunan net duruşuyla, mübalağasız, gerekli ve özgürlükçü bir sesleniştir. Çünkü 40 yılda yasaklanan yayın sayısının 6.000'i aştığı Türkiye'de, yazarlar yasaklarla, düşünce ve ifade özgürlüğünün önündeki engellerle, sürekli olarak boğuşmak zorunda bırakıldılar. 1980'li yıllarda yoğunlaşan yasaklamalarla, tam 39 ton kitap yakıldı; 'yasaklanan' yayınların sorumluları hakkında soruşturmalar açıldı; binlerce yıla varan hapis cezaları verildi. Bu, sadece 1980 dönemiyle sınırlı kalmadığı gibi; bugün de 105 insanın düşüncelerini yazılı, sözlü ifade etmelerinden ötürü hapishanelerde bulunduğu Türkiye'de sürüyor. Örneğin, 84 yıl önce yayınlanmış bir yapıttan (Kafka'nın 'Dava'sından) yaptığı alıntı ile 'mahkeme heyetine hakaret' ettiği iddiasıyla Mahir Günşiray, Şubat-1998'de hapis cezasına çarptırılabiliyor!

Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunmaktan ötürü, 'Silahlı çeteye yardım etmek' suçlaması ile yargılanmanın, ne hukuki gerekçelerini ne de mantığını kavrayabilmiş değilim. Çünkü Eşber Yağmurdereli ve Mahmut Konuk'un kaleme aldığı metinleri M. Veysi Ülgen, Halûk Gerger, Mustafa Kadıroğlu, Can

---

* Ankara I No'lu DGM Başkanlığı'nın 1998/78 hazırlık, 1998/67 esas, 1998/57 iddianame no'lu duruşması için yazılı olarak hazırlandığı hâlde; 12 Mayıs 1998 tarihli duruşmaya destek için katılan Akın Birdal'a yönelik suikasti protesto etmek için ifade verilmeyen bu metin 4 Haziran 1998'deki duruşmada DGM'ye iletildi... Güney Dergisi, No:11, Ocak-Şubat-Mart 2000.

Dündar, Yusuf Özden, Fikret Başkaya, İ. Hakkı Tombul, Cengiz Faydalı, Mahmut Tali Öngören, Tayfun İşçi, Varlık Özmenek, Erşat Akyazılı ve Mahmut Alınak ile birlikte yayınlarken; 'Ön ve son söz'de ne dediğimiz çok nettir: "Biz aşağıda imzası olan yayıncılar, içeriklerinden tümüyle bağımsız olarak, katılıp katılmadığımız sorusunu dikkate almaksızın, hatta kimimiz bazı satırlara katılmadığı hâlde, her türlü düşüncenin özgürce ifade edilebilmesini savunmak amacıyla bu 'mahkûm' metinlerin kamuoyuna iletilmesine aracılık ediyoruz. Kitaplar, ifade özgürlüğünü kullanmanın araçlarından biridir. Bu aracı kullanıyor ve '*Düşünceye Özgürlük -2*' adlı bu kitapçığı yayınlıyoruz".

Her şey çok açık değil mi? Bunun neresi 'yardım, yataklık'? Yayıncının yayınladığı yapıt konusunda, 'tasvip' ya da 'tashih' gibi bir ikileminde istintaka çekilmesi mümkün olmadığı gibi, mantıklı da değildir! Bir an düşünün, eğer ben Hitler'in 'Kavgam' yapıtını yayınlamış olsaydım; faşizme yardım ve yataklık mı etmiş olacaktım?!

II) İDDİANAME HUKUKUNU DA ZORLAMIŞTIR

"Issız yerlerde kendin için evren ol!" diyerek özgürlükler için gerektiğinde demokratik itaatsizlik eylemlerine sarılan muhaliflere yönelik, kendi hukukunu dahi zorlayan yorum ve uygulamaların mantığı demokratik değildir.

Oysa 21. yüzyılın eşiğindeki Türkiye'nin, daha fazla demokrasi ve özgürlük gereksinimi acildir. Ancak, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Bahri Öztürk'ün başkanlığındaki Ceza Hukuku Kriminoloji ve İnsan Hakları Derneği'nce 7.657 kişi ile yüz yüze yapılan ankete katılanların %47,82'si Türkiye'de demokrasinin 'kısmen gerçekleştiği'ne, %31,57'si ise 'hiç gerçekleşmediği'ne inandığı[1] Türkiye'de; iddianamedeki hukuksal yorumun zorlama ve demokratik olmadığı kanaatindeyim.

Yasaları yorumlarken ve uygularken; "Yazarlar ve düşünürler, yönetimlerin istedikleri doğrultuda düşünmek, yazmak zorunda değildir. Aksine aykırı düşünceleri de onların en doğal hakkıdır. Dahası bu düşünceler çoğunluk tarafından paylaşılmayan düşünceler olabilir"[2] diyen Yargıtay 8. Ceza Dairesi Başkanı M. Naci Ünver'in, "Şu an yargı bağımsızlığının olmadığını ve siyasi baskının arttığının" altını çizerek, "Siyasal gücün yargıdan elini tümüyle çekmesi gerekir"[3] uyarısını unutmamak gerekir!

---

[1] Radikal, 30 Nisan 1998, s.6.
[2] M. Naci Ünver, Sabah, 26 Nisan 1998, s.20.
[3] M. Naci Ünver, Radikal, 2 Mayıs 1998, s.7.

III) DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ YASAKLANMAMALIDIR

'İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 19. maddesinde, "Her fert fikir ve ifade özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kimsenin müdahalesi olmadan bilgi toplamak ve her türlü medyada bilgi ve fikir yaymak (neşretmek) hakkını içerir"; 'Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi'nin 10. maddesinde de, "Her fert ifade ve açıklama hakkına sahiptir. Bu hak; resmi makamların müdahalesi ve ülke sınırları mevzubahis olmaksızın; fikir sahibi olmak, haber ve fikir almak veya yaymak özgürlüğünü içerir" uyarıları boşuna düşülmemiştir!

Ama Semra Somersan'ın; "Korku, düşünceyi nasıl kıskaç altına alır, yazıyı araştırmayı nasıl yönlendirir? Tüyler ürpertici bir dünya bu; Türkiye'de dehşet ülkesi! Ama bir de insanın kendisine bile itiraf etmek istemediği, benliğinden gizli korkular var. Gazeteci-avukat-doktor-insan hakları savunucusu gibi 'tehlikeli' işler yapanların, devletin sakıncalı bulduğu konularda bilimsel araştırma yapmanın, başkalarının başına gelen korkunç olayları öğrenmenin 'ya bana da olursa'nın korkusu"na[4] dikkat çektiği Türkiye'deki basın özgürlüğü konusunda, 'Dünya Gazeteciler Birliği' eski Başkanları'ndan Jayme Sirotsky, "Çok ülke aydınlığa kavuştu, Türkiye hâlâ alacakaranlıkta"[5] demeden edememektedir.

Düşünce ve ifade özgürlüğünün insan(lık)ın en temel ve doğal haklarından biri olduğundan şüphe duymuyorum. Kanımca Ali Fuat Başgil'in, "Eleştiri ruhu, yaratıcı milletlerin ruhudur. (...) Fikirlerden korkmayınız. Emin olunuz ki, yeryüzünde zararlı tek fikir, tenkit süzgecinden geçmeyendir"[6] saptamasında; 'sakıncalı' ilan edilen şeyden daha beter ve tehlikeli olanın, 'yasakçı zihniyet' olduğunu düşünüyorum.

IV) YAYIMCI OLARAK ÖZGÜRLÜĞÜMÜ(ZÜ) SAVUNUYORUM

Özgürlüğü savunmak, suç olamaz! Çünkü özgürlük, insanın insanlaşma sürecinde, özel yaşamdan kamusal yaşama dek uzanan temel sorunsalıdır. İnsanın insanlaşma serüveninde, özgürleşmeye indirilen her darbe insan(lık)ın insandışılaştırılmasından başka bir sonuca yol açmamıştır. Özgürlükleri askıya alan insandışılaştırma, baskı ve sömürünün bir sonucudur. Yani insanlar, özgürlüksüzlük ve insanî olmayan ekonomik koşullar nedeniyle insandışılaştırılırken; insandışılaştırılma da ezme/ezilme ilişkisi tarafından koşullandırılır.

---

[4] Semra Somersan, Gazetepazar, 31 Mayıs 1998, s.11.
[5] Jayme Sirotsky, Milliyet, 9 Kasım 1997.
[6] A.F. Başgil, İlimin Işığında Günün Meseleleri, s.161-179.

İktidar gücüyle 'sömüren ve gasp eden' ezenler; ezilenlerin özgürlük özlemlerini, asal tehlike olarak mahkûm ederlerken; özgürlüğün gerçek sahibi ezilenler ise insan(lık)a, 'Hem kendilerini, hem de ezenlerini özgürleştirme'yi vaat ederler. Çünkü özgürleşme mücadelesinin verilebilme yetisine sahip ezilenlerin yani ezme ezilme ilişkisine karşı çıkanların insanlaşma sürecine girmeleri; ezen ve ezilen ortadan kalkacağı sancılı bir doğum özelliği taşıyan tahakkümsüz özgürlüğün teminatıdır.

Hem ezen, hem de ezilen açısından işlevsel açıdan itaatkâr özellikler taşıyan baskı/ezme ilişkisine karşı çıkan özgürleşme, ona karşı olmayan herkes içindir. Yani ezilenler, özgürlüğü kendileri için değil, kendilerinin de içinde olduğu herkes için isterler. Bunun yolu, tahakküme karşı her yolu deneyen toplumsal bir praksis ile özgürlüğü herkes için talep etmektir. Bu bağlamda ezilenler, tahakküm gerçeğini olduğu gibi fark edip, özgürlüğü eylemlerle dönüştürülebildikleri oranda özgürleşme sürecine girerler. Bu uğurda sadece düşünme, tek başına yeterli değildir; aynı zamanda da özgürleşme eylemini de gerektirir; yani toplumsal praksis olmadan özgürleşme mümkün değildir. Özgürlükleri baskı altına alan ezme sürecinin, ezilenler açısından bilince çıkarılması; bugünden nesnel dünyayı tarif etme ve bu nesnelliği değiştirmek için eyleme geçme çabasını yani özgürlük pedagojisini ve eylemini 'olmazsa olmaz' kılar. Ezenler için insanî varlık sadece kendileridir; ezilenler ise nesne, yani 'şey'dir. Ama ezilenlerin özgürleşmesi 'şeylerin' değil; insan(lar)ın özgürleşmesi olduğu için kendileri dışında, bir başkalar tarafından kotarılıp, onlara lütfedilecek bir şey değil; bizzat ezilenlerin öznesi olduğu bir süreçtir.

Bu noktada, Hobbes'un (1588-1679) 'Leviathan'ında, "Özgürlük, eylemin dış engellerinin yokluğudur"[7] tanımını ile Immanuel Kant'ın, "İnsanî kişi, amacı 'kendinden' olan tek varlıktır"[8] saptamasını anımsayacak olursak; John Stuart Mill'in, neden, "Gelişmenin tek şaşmaz ve sürekli kaynağı özgürlüktür"[9] dediğini de anlayabiliriz.

Özgürlük isteminin tarihsel gelişmeye ve insanın insanlaşmasına aykırı bir yönü yoktur. Ancak şurası da unutulmamalıdır ki, özgürlükle otorite arasındaki mücadele, tarihin eski çağlarından beri en göze çarpan özelliktir; özgürlük denince bundan politik egemenlerin tahakkümüne karşı ezilenlerin doğal haklarının korunması anlaşılmalıdır. Bu noktada "Devletin gerçekte var olan ahlâksal hayat" olduğunu var-

---

[7] Akt. Russell Bertrand, Batı Felsefesi Tarihi, s.533, Say Yay., 1983, çev. Muammer Sencer.
[8] Akt. Bouthoul Gason, Toplum Bilimin Tarihi, s.46, Varlık Yay., 1971, çev. Cemal Süreya.
[9] Mill Stuart John, Özgürlük Üstüne, s. s.96, Belge Yay., 1985, çev. Alime Ertan.

sayan Hegel (1770-1831), "Devlet yeryüzünde var olan tanrısal düşüncedir"[10] deyişindeki üzere düşünüp-davranmak; elbette tahakkümsüz özgürlüğü savunanların benimseyebileceği bir pozisyon olamaz. Çünkü Foucault'un, 'açık hapishane'ye benzettiği 'modern dünya'da; Albert Camus, tek özgür eylemin 'intihar' olduğunu söylerken, özgürlükleri gasbeden insandışılaştırmanın; umutsuzluğu ve çürümeyi nasıl da beslediğine dikkat çekmektedir.

'Modern dünya'da çok fakli 'anlamlandırmalar' ile keyfe göre çarpıtılabilen özgürlük, en yalın anlamıyla 'denetim ya da baskı altında olmama hâli'dir. Özgürlüğü, toplumsal ilişikilerin sonucu olarak tanımlayan Z. Bauman'ın ifade ettiği üzere, "Bir kişinin özgür olması için iki kişi gereklidir!" Yani kullanılmayan, tek kişilik özgürlükler olamaz. Kaldı ki Marx da, özgürlüğü, "gerekliliğin bilincine varmak" diye açıklarken; özgürlüğün, insanın insan olmaktan kaynaklanan bilinçli bir tercih olması gerektiğinin altını çizer.

V) DEMOKRATİK İTAATSİZLİK HAKKIMIZI KULLANDIM

İnsanlar, haklarında, devletin ve hukukun kararlar verdiği nesneler değildir. İnsanların gerçeklerini göz ardı eden devlet ve hukuk, insansız otoriter yaptırımlardan başka anlam taşımaz. Bu durumda iktidar tarafından sürekli itilip kakılmış insanlar, eğer boyun eğip, dalkavukluk etmezlerse, elbette insan olmaktan kaynaklanan doğal haklarının en önemlisini, yani özgürlüğü ararlar ve savunurlar. Bu arayışla düşünce ve ifade özgürlüğünü savunmanın, demokratik itaatsizlik araçlarını kullanırlar.

Özgür düşünceleri, hâlâ dumura uğratılamamış insanlar; tarihlerini ve gerçeklerini tek boyutlu ezberle değil; eleştirerek öğrenip, yaşarlar. Tarih ve yaşanan gerçek özgür insanlar için, tek boyutlu propagandaya indirgenemez. Çünkü "Bilinç ve eller zamanı kavramak içindir" diyen Octavio Paz ekler: "Gözler açık uyumalı, ellerimizle görmeliyiz düşlerimizi,/ düş görmeliyiz yönünü arayan ırmağın uykulu kıpırdanışlarıyla,/ düş gören güneşin hülyaları, kurduğu dünyaları,/ yüksek sesle görmeliyiz düşlerimizi, söylemeliyiz şarkıları kökleri dışarı uğrayana kadar".[11]

Bir insan olarak benim de özgürlükçü ütopyalarım var; onlarsız olamam! Bugünümüzü boğan, yaşamımızı kâbusa çeviren olayların 'başka türlüsü'nü düşünmeye, özlemeye, tasarlamaya; özgür bir insan olarak, elbette hakkım var. Bu hakkımı hiç kimse elimden alamaz. Umudumu, özlemlerimi; resmi ideolojiye iğdiş ettiremem; dünyanın nasıl güzelleşeceği düşünü kurmadan, 'başka

[10] Akt. Russell Bertrand, Batı Felsefesi Tarihi, A.g.e., s.726.
[11] Octavio Paz, Uzak Komşu, s.36-70.

türlüsü'nün rüyalarını görmeden nefes alamam! Bunun içindir ki Rawls'ın deyişiyle, 'herkese eşit özgürlük'ten ve tahakkümsüz özgürlüklerden yanayım! Tahakkümsüz özgürlüğün otoriterliğin panzehiri olduğu kanaatindeyim!

Bu nedenle baskıya maruz kalmış yazarlara, 'Senin yazın = Benim yazım' diyenlerdenim... Her kimin düşüncesini açıklamaktan ötürü başı belaya girmişse, düşüncesini paylaşmasam da, onun akıbetini paylaşmaya devam edeceğim! Hukuku, toplumsal tercihlerle ve insanlığın kamusal ahlâk birikimi olan özgürlükle sınamak zorundayız. Özgürlükçü olmayan hukuk sistemleri ve kararları, kamu vicdanında meşruiyet kazanamaz. Toplumsal talepleri, kamu vicdanını, özgürlükleri kucaklamayan hukuk sistemlerinin ve kararlarının geleceği olamaz.

VI) HUKUK İNSAN(LAR) İÇİN OLMALIDIR

Devletin ve hukukun ayrıcalığı olamaz; her ikisi de insan(lar) ve adalet için olmalıdır. Hukuk(suzluğ)un 'makûs talihi' ancak böyle yenilebilir!

Hukuk, demokrasi ve özgürlükle tanımlanmalıdır! Yasallık, kendini kamu vicdanının meşruluğundan koparmamalıdır!

Hukuk felsefesinin temelini; hukukun meşruiyetini; özgürlüklerin yaygınlaştırılıp-derinleştirilmesi oluşturmalıdır!

Hukuk, toplumsal gerçeklerden soyutlanmış bir 'bilgelik' ya da emredici-yaptırımlar metinler-manzumesi olmamalıdır!

Hukuk ile hamaset birbirine karıştırılmamalıdır!

Kendi hesabıma ben, 'Utopia'nın yazarı ve hukukçu Thomas More'nin avukata gereksinim duymayan adalet anlayışına büyük değer biçiyorum. 'Utopia'nın, yani 'Olmayan ülkenin' yaratıcısı olan O'nun eşitlikçi-özgürlük ülkesinde, avukatlara yer yoktu. O'nun ülkesinin basit hukuk düzeni, profesyonel hukukçulara gereksinim duymayacak kadar insanlara aitti; bu tür bir hukuka, hangi insanın itirazı olabilir?

Çiçero, "Hukuku savunuyorum, çünkü özgürlük istiyorum" demişti. Anayasa Mahkemesi Başkanı Ahmet Necdet Sezer'in "12 Eylül yargılansın"[12] dediği 1998 Türkiye'sinde ben, "Özgürlüğü savunan hukuku savunuyor ve istiyorum". Bunun neresi 'suç' olabilir?

VII) MAHKEMENİZDEN TALEBİMDİR

Çoksesliliğe muhtacız. 21. yüzyılın eşiğinde çoksesliliğe ve kimlikliliğe tahammül etmeyi öğrenmeliyiz. Çoksesliliği ve kimlikliliği bastırmaya devam e-

[12] Ahmet Necdet Sezer, Cumhuriyet, 28 Nisan 1998, s.17.

dilirse; yani cıvalı zarlarla kumar oynar gibi, kurallar, baskıcı bir gücün sarhoşluğu içinde sınır tanımadan ihlâl edilmeye başlanırsa dayatmacalar, kaçınamayacağı sonuçlarla karşılaşır.

Özete, son nefesinde "Mehr Licht/Biraz daha fazla ışık!" diyen Goethe'nin sözünü tekrarlayarak; beraatimi(zi) talep ediyorum.

'NE GELİR ELİMİZDEN İNSAN OLMAKTAN BAŞKA?'*

TEMEL DEMİRER

Ankara 1 No'lu DGM Başkanlığı'nın 1998/78 hazırlık, 1998/67 esas, 1998/57 iddianame no'lu dosyasında, "TCK'nin 169, 3713 SK'nin 5. maddesi, TCK'nin 31., 36. maddesi'ne istinaden 'Silahlı çeteye yardım etmek' suçlamasıyla açılan; ancak, mütalaada TMY 8. maddeden cezalandırılmamız istenen davaya ilişkin ön savunmam 4 Haziran 1998 tarihli duruşmada DGM'ye iletilmişti.

Davaya konu eylemimiz, iddia makamı tarafından 3713 sayılı TMY'nin 8/1 maddede suç tipine uyduğundan bahisle cezalandırılmamızı istenmişti. Devreye giren 'erteleme'ye karşın, bu istem gibi, 'erteleme'nin de yerinde olmadığını düşünüyorum. Çünkü...

I) 'ERTELEME VE OTOSANSÜRE HAYIR'

İstanbul Barosu Başkan Yardımcısı Osman Ergin'in, "Erteleme çözüm değil. Türkiye'de düşünce suçu devam ediyor"[1] dediği koşullarda, Levent Kanat'ın ifade ettiği gibi, "Erteleme kapsamına alınan olgular, en azından üç yıl boyunca Demokles'in kılıncı misali başımızın üstünde sallanacaktır, düşüncelerimizi ifade etmemize engel olacaktır".[2]

Bu durumda ben de; Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nden çıkarılırken, "Düşüncemi özgür hissedebildiğim zaman özgür olurum. Ben dışarıdayım ama gönlüm içerde, (...) tüm düşünce suçlusu hükümlü ve tutukluların bulunduğu yerlerdedir"[3] diyen Akın Birdal; ya da Bursa Cezaevi'nden tahliye edilen İsmail Beşikçi gibi düşünüyorum: "Bu çıkışlar özgürlüğe çıkışlar değildir. Erteleme yasası Türkiye düşün hayatına karşı çirkin bir ayıptır. Üç sene aynı fiili işlemeyeceksin. Düşünceye, düşünceyi açıklamaya suç, diyor. Bu, düşünce hayatına karşı işlenen

---

* 30 Eylül 1999 tarihinde, Ankara 1 No'lu DGM'de görülen 1998/61 No'lu Dava Dosyası'na ilişkin savunma... Adıyaman Katılım Gazetesi, No: 85, 3 Kasım 1999.

[1] Osman Ergin, Özgür Bakış, 31 Ağustos 1999, s.5.

[2] Daha geniş bilgi için bkz. Levent Kanat, Özgür Bakış, "Düşünceyi İfade Suçu, Af ve Erteleme", 9 Eylül 1999, s.2.

[3] Akın Birdal, Özgür Bakış, 26 Eylül 1999, s.4.

bir ayıptır. Çünkü örneğin insanlar iradelerini kullanarak hırsızlık, dolandırıcılık yapmayabilir. Ama iradesini kullanarak 'düşünme' ve 'düşündüğünü açıklama' deniliyor".[4] "Düşünce yasaklarının en önemli nedeni Kürt sorunudur. Böyle bir sorun olduğu için, düşünceler üzerine yasaklar getirilmektedir. Otosansürün kurumsallaşmasının da nedeni budur. Buna karşı mücadele etmek gereklidir, önemlidir. Otosansürle, düşünce yasaklarıyla mücadele yürütmek gerekir. Bilimin ilerlemesi için en önemli konu düşünce yasaklarının, resmi ideolojinin, bilim kavramıyla eleştirilmesidir. Her koşulda toplumsal yararı üretmek için çalışmamız gerekmektedir".[5] "Ruhsal olarak kendini özgür hissedenler baskılara rağmen her koşulda özgürdür. Ancak Türkiye'de resmi ideolojinin sansürcü işleyişi ruhsal olarak özgür olmayanları etkisine aldı".[6]

Dostoyevski'nin, "Her insan herkes karşısında her şeyden sorumludur" uyarısına 'es' geçmeyen bir 'muhalif' olarak, altını özenle çizerek belirtmelim: 'Erteleme'den faydalanmak istemiyorum. Ama nasıl olursa olsun, 'erteleme' kapsamının bana dayattığı 'otosansüre', değil üç yıl, üç saniye bile boyun eğmeyeceğim...

II) DİYORUM Kİ...

Bu anımsatma ardından, ön savunmamda ifade ettiğim görüşlerimi bir kez daha tekrarlamak yerine sormak istiyorum: Neden DGM'deyim? 'Devlet'in Güvenliği'ni tehlikeye sokacak ne yaptım? Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunmak, 'Devlet'in Güvenliği'ni tehlikeye sokmak mıdır? Bence hayır; düşünce ve ifade özgürlüğünü savunmak 'suç' olamaz ve olmamalıdır da...

Kanımca düzeni sorgulayan aydın, yapısı gereği 'müspet' değil, 'menfi'dir; çünkü o esen rüzgârlar karşısında başını sallayan değildir. Bunun içindir ki ne 'Arz-ı ubudiyet eyleyen/Kulluğunu sunan'lardanım; ne de 'Hafıza-i beşer nisyan ile maluldür' diyenlerdenim... Benim için 'Cahillik doğal değildir'[7] ve de 'suç' tanımını algılayışım da çok farklıdır.

Kanımca "Suç, cezanın niteliğinden çok, içinde oluştuğu toplumun koşullarına göre şekillenir".[8] Çünkü Halit Çelenk'in ifade ettiği üzere, "Ceza hukukunda önemli bir yeri olan criminologie'ye (suç olayını inceleyen bilim dalı) göre, suçların kökeni toplumsal, ekonomik ve siyasaldır. (...) Suç toplumsal koşulların bir ürünüdür. Ekonomik, toplumsal ve siyasal alanda çıkarılan yasalar ve uygulama-

[4] İsmail Beşikçi, Özgür Bakış, 16 Eylül 1999, s.4.
[5] İsmail Beşikçi, Özgür Bakış, 17 Eylül 1999, s.5.
[6] İsmail Beşikçi, Özgür Bakış, 21 Eylül 1999, s.5.
[7] Memet Baydur, Cumhuriyet, 25 Temmuz 1999, s.15.
[8] Aslı Erdoğan, Radikal, 6 Temmuz 1999, s.4.

lar toplumlarda bir düzen (ya da düzensizlik) yaratır. Binlerce yıldan beri süren ve bugün de içinde yaşadığımız sınıflı toplumlardaki düzen, güçlü sınıfların çıkarlarına göre ve bu sınıfların temsilcileri tarafından oluşturulagelmiştir.

Böyle bir toplumsal düzende haksızlıkların, adaletsizliklerin, işsizliğin, yoksulluğun; emekçi halk yığınları, işçi, memur, emekli üzerinde çeşitli baskıların, insan hakları ihlâllerinin olacağı açıktır. İşte suçlar, böyle bir ortam içinde oluşmakta, başka bir deyişle; böyle bir ortamda suç, toplumsal düzenin zorunlu sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenledir ki, dünyaca tanınmış ceza hukuku uzmanı Alfieri, 'Suçu toplum hazırlar, birey işler' demiştir. Bunun sorumlusu da gerçekte o haksız düzenin ya da düzensizliklerin yapımcıları, yaratıcıları, siyasal iktidarlardır.

Bu tür toplumlarda yürürlükteki düzen, suçu ve suçluyu üretiyor. Daha sonra da onu yargılıyor. Oysa toplumsal düzen hakça olsa, ne suç üreyecek, ne de suçlu. O hâlde öncelikle çözülmesi gereken sorun; ekonomik, toplumsal ve siyasal haksızlıkların, çelişkilerin, yani haksız düzenin ortadan kaldırılması ve hakça bir düzenin kurulmasıdır. Bu yapılmadıkça, yürürlükteki haksız düzen ve giderek toplumun tüm hücrelerine yansıyan çürüme ve yozlaşma sürecek ve daha nice suçlular üretecektir. O hâlde gerçek suçlu kim?"[9]

Evet, 'Gerçek suçlu kim?' sorusunu soranlardan ve bunun diyetinin ne olduğunu da bilenlerden; ancak "Gizleye gizleye... Saklaya saklaya... Susa susa... Susturula susturula... (...) Hafızamız çürüdü, çürütüldü"nün[10] de bilincinde olanlardanım...

Bunlar, indirimde ve gerçekte böyleyken; yaşadığımızın böyle olduğu gün gibi aşikârken hâlâ susmak mı? Elbette hayır!

Hayır; çünkü insanın içindeki depremin alt üst oluşuyla nöbete duran suskunluğun; dudaklarını kemirten hırsın ya da 'Kan kusup, kızılcık şerbeti içtim' demenin çözüm olmadığını yaşadığımdan öğrendim...

Düzenin yol açtığı nedenlerden kaynaklanması yanında 'suç' ilan edilmiş olsa da susmayacağım... 'Suçlu' ilan edilsem de pişman değilim; acı çeksem de susmayıp, haykıracağım! Kolay mı ahde vefalarım, verilmiş sözlerimle kat ettiğim bir yol var... Susarsam, haykırmazsam, hafızamı ve ütopyalarımı kelepçeleyerek, düşünce ve davranışlarıma ihanet edip, cinayet işlemiş olurum... Hayır; "Nallıhan'ın bölge ağzında, 'Düşünmeden yatan, üşenmeden kalkar' sözü"ne[11] benzeyen yaptırıma 'Evet' demem istenmemeli benden; hain değilim, cinayet işleyemem...

---

[9] Halit Çelenk, Cumhuriyet, 16 Temmuz 1999, s.2.
[10] Umur Talu, Milliyet, 19 Haziran 1999, s.4.
[11] Zeynep Göğüş, Sabah, 4 Ağustos 1999, s.26.

Düşünce ve ifade özgürlüğü 'suç'sa; düşünen ve konuşan bir insan olarak, ben bu 'suçu' elbette işleyeceğim. Ben insanım; 'insana özgü iyi niyet ve dürüstlüğüm' ile böyle düşünüp-davranmamdan daha doğal ne olabilir ki?

Erol Manisalı'nın ifadesiyle, "Her karmaşık olayın basit bir mantığı vardır. Aynen, çok basit bir olayın arkasında yatan derinlik ve karmaşa gibi. Düşünür dediğiniz insan bu basitlik ve derinlik arasında sonsuz seçeneğe sahiptir. Bu seçeneklerden birini alıp kullanmak konusunda özgürdür. İstediği gibi oynar ve neyi seçerse seçsin hepsinde de haklıdır.

Çok karmaşık durumu basit iki sözcükle tanımladığında da, basit bir olayın gerisindeki dalıp kaybolduğunda da. Ona kimse kızmaz, haksızsın da diyemez.

Bir tek şey dışında; düşünürün fikir namusu dışında. Bu galiba, hem iyi niyeti hem de dürüstlüğü tanımlıyor. Sonsuz seçenekler arasında sonsuz özgürlük alanında tek kısıtlayıcı, bağlayıcı şey; iyi niyet ve dürüstlük. Düşünür 'kötü niyetli' olamaz, 'düşünür düşünce ahlâkının sınırları dışına' çıkamaz.

İster kolay ister zor anlaşılsın, ister hiç anlaşılmasın, bunlar önemli değildir. İyi niyet ve dürüstlük her şeyin hem başı hem sonudur. Düşünür, bütün o sonsuz özgürlüğün yanında bu hapishanenin bu kapanın içindedir, hem de kıskıvrak yakalanmıştır.

Eğer kendini bunlara bağlı hissetmiyorsa zaten düşünür değildir, sadece bir sahtekârdır. Bir kalpazandan, bir dolandırıcıdan, bir fırsatçıdan hiçbir farkı yoktur. Hatta onlardan daha suçludur".[12]

Ben ne bir sahtekâr, ne bir kalpazan, ne bir dolandırıcı, ne de bir fırsatçıyım; ben düşünen-konuşan ve insanî fonksiyonlarına müdahale edilmesine 'Evet' demeyen bir insanım...

Bu noktada Umur Talu bile, 'Müdahale Rejimi' olarak nitelediği yapıyı bakın nasıl betimliyor: "Düşünce, inanç, yazı, sanat, aşk, evlilik, bilim... Artık insana ait olan ne varsa, hepsi birtakım otoriteler nezdinde, gözetlemeye, dinlemeye, müdahaleye, cezalandırılmaya müstahak sayılıyor. (...) Tepemiz, devlet. Devlet, yasalarla, yasaklarla hayatımızın müdahili. Müdahili ve savcısı. Savcısı ve hâkimi. Hâkimi ve infazcısı. (...) Resmi zihniyet tabanda kökler de buluyor ve kökleşiyor ve birbirini besleyip duruyorlar. Kızın namusu... Kayan bir göz... Kulaktaki küpe... Atkuyruğu saç... Tutuşan eller... Baştaki örtü... Örtüsüz baş... Eteğin boyu... Gömleğin rengi... Okunan kitap... Yazılan yazı... Her fırsatta, her bahaneyle gücünü sizin hayatınız, sizin tercihleriniz üstünde denemeye hazır birileri çıkıyor... (...) Tepeden tırnağa şiddetin devletleştirildiği,

[12] Erol Manisalı, Cumhuriyet, 4 Ağustos 1999, s.10.

devletleştiği, kurumlaştığı... (...) Boğucu, içten içe faşizan bir atmosferde nefes almak zor"![13]

Evet burası Türkiye...

'Devletin imajı bozuk' başlıklı haberinde Ahmet Şık'ın, "Üçü özel, üçü de devlet olmak üzere toplam altı ilköğretim okulunda yapılan çalışmada, 'Devlet dendiğinde aklınıza ne geliyor' sorusuna, 'Yolsuzluk ve sistem bozukluğu'nu içeren yanıtlar verildi"[14] dediği Türkiye...

Ali Bayramoğlu'nun, "Devletin bazı politikaları, uygulamaları ve tabularına tavır alanların; eli kanlı bir tecavüzcüden, bir katilden daha tehlikeli addedildiği bir ülke burası... İşte bu durum tam bir siyasi şizofreni göstergesidir. Ülkedeki yönetim zihniyetinin suretidir"[15] dediği Türkiye...

CHP eski Genel Sekreter Yardımcısı Atilla Sav'ın, "DGM'ler bağımsız değil";[16] Adalet eski Bakanı Hasan Denizkurdu'nun, "Adalet elbisesi, elinizi kaldırsanız teyelleri atıyor. (...) Sistem dikiş tutmuyor"[17] dediği Türkiye...

Nilay Karaelmas'ın, "Basın özgürlüğü yok";[18] Çiler Yeşil ile Özlem Durmaz'ın, "Politika varsa, yargı yoktur";[19]Adnan Keskin'in, "Yasaklarla yönetiliyoruz"[20] dediği Türkiye...

Yargıtay Birinci Başkanı Sami Selçuk'un, "Çok rahat söylüyorum; düşünce suçları, yazdığı kitap, yaptığı konuşma nedeniyle mahkûm edilenler, hâlen sanık durumda olanlar mutlaka affedilmelidir";[21] Doğan Heper'in, "Düşünceyi ifade özgürlüğü de, insan hakları da, demokrasi de Türkiye vatandaşına gerekli olduğu için savunulmalı. Batı'ya gösteriş olsun diye değil. (...) Türkiye demokrasisinin göstermelik olmaktan çıkması için ifade özgürlüğünü kısıtlayan hükümlerin kaldırılması, bu özgürlüğün sınırlarının genişletilmesi gerekmektedir"[22] dediği Türkiye...

Gazetecileri Koruma Komitesi (CPJ) Türkiye sorumlusu Joel Campagna'nın, "Gazetecilik suç olamaz"[23] dediği hâlde, "Türkiye AİHM'de düşünce özgürlüğü, yaşam hakkının ihlâli ve işkence, kötü muamele suçlarını içeren 15 davadan

---

[13] Umur Talu, Milliyet, 15 Haziran 1999, s.4.
[14] Ahmet Şık, Radikal, 21 Temmuz 1999, s.7.
[15] Ali Bayramoğlu, Star, 4 Ağustos 1999, s.12.
[16] Atila Sav, Cumhuriyet, 25 Ekim 1998, s.11.
[17] Hasan Denizkurdu, Özgür Bakış, 15 Temmuz 1999, s.5.
[18] Nilay Karaelmas, Radikal İki, 4 Temmuz 1999, s.8.
[19] Özgür Bakış, 5 Temmuz 1999, s.10.
[20] Adnan Keskin, Radikal, 18 Temmuz 1999, s.7.
[21] Sami Selçuk, Radikal, 8 Temmuz 1999, s.3.
[22] Doğan Heper, Milliyet, 31 Temmuz 1999, s.12.
[23] Joel Campagna, Milliyet, 16 Haziran 1999, s.20.

mahkûm olan Türkiye, aralarında Haluk Gerger ve Fikret Başkaya'nın da olduğu mağdurlarına toplam 110 milyar lira ceza ödeyecek"[24] olan Türkiye...

Ve ben Türkiye'yi hâlâ çok seviyorum. Aydınlık geleceğine ilişkin en ufak bir karamsarlığa prim vermiyorum. Çünkü karanlığın bir de diyalektiği olduğunu biliyorum...

Ve İÖ 5. yüzyılda Atina'da yaşayan Sokrates gibi insanlara bildikleri sandıkları şeyi aslında bilmediklerini göstermenin hizmet olduğuna inanıyorum. Hem de bu hizmeti yerine getiren Sokrates'in, yüksek katlarda yer alanların bilmediklerini dahi, bilmediklerini ortaya koymasından ötürü cezalandırıldığında "Ben ölmeye siz yaşamaya. Hangisi daha iyi!" diye haykırdığını da unutmadan...

Ve de Ağustos 1999'da mekânı Datça olan Can Yücel'in, "Af bir atıfettir/ şartı bunun nedamettir/ nedamet de hıyanettir/ hıyanette fazilettir/ fazileti faşizmin/ hiç merak etme/ bunlar eveleye geveleye böyle/ eninde sonunda affi verecekler bize/ amaaaa/ biz onları/ biz onları affetmeyeceğiz azizim" dizelerindeki içtenlikle 'af' dilemeden... Yani 'Kim kimi affedecek?' diyen Ragıp Zarakolu'nun ifadesiyle, "İnsanların affa falan ihtiyacı yok. Hukuksuzlukları ortadan kaldırarak, aslında devlet kendini affetmiş olacak. Peki, devleti kim affedecek, insanların vicdanında?"[25] diyerek...

III) 'İNSANI İNSAN YAPAN ÖZGÜRLÜKTÜR'

Fethi Naci, "Acıyı yaşadım ben, ve yalnızlığı, ve sevgisizliği. Bir, ölüm kaldı, o da umurumda değil: Ölüm yaşanmıyor ki..."[26] deyişinin bilincinde ve burasının Türkiye olduğunu bile bile... Edip Cansever'in, "Ne gelir elimizden insan olmaktan başka"; Eşber Yağmurdereli'nin, "Herkes için özgürlük yine bizim eserimiz olacak" sözlerini, kararlılığını önemseyen biri olarak özgürleşmenin, 'insanlaşmak'la özdeş olduğundan şüphe duymuyorum. Özgür olmayan 'insan', gerçek anlamda insan değildir. "Düşünce özgürlüğü bütün özgürlüklerin 'anasıdır'. Esasen özgürlükler bir bütündür. Eğer bir ülkede düşünce özgürlüğü yoksa başka hiçbir özgürlük güvence altında değildir".[27] Rosa Luxembourg'un dediği gibi, "Özgürlük başkasının özgürlüğüdür". Eğer başkaları özgür değilse, siz de özgür olamazsınız... İnsanı insanlaştıran en büyük değer özgürlük ise, nasıl olur da bir insanın özgürlüğü savunması 'suç' addedilip, yargılama konusu kılınabilir?

---

[24] Özgür Bakış, 9 Temmuz 1999, s.6.
[25] Ragıp Zarakolu, Özgür Bakış, 30 Temmuz 1999, s.3.
[26] Fethi Naci, Dönüp Baktığımda, Adam Yay., 1999.
[27] Fikret Başkaya, Ülkede Gündem, 30 Haziran 1998, s.5.

'Foreign Affairs' Dergisi yazarlarından Fareed Zakaria'nın, 'Yeni Dünya Düzeni' ile "Liberal olmayan demokrasiler meşruiyet kazanmaktadır. (...) Liberal olmayan demokrasinin ortaya çıkardığı en büyük tehlike (kendi halkı için yarattığı tehlike bir yana), demokratik yönetime gölge düşürmesidir"[28] dediği koşullarda, ürkeklik çözüm değildir; cesarete muhtacız...

Ali Bayramoğlu'nun tariflediği gibi, "Yıllardır sıkıntı yaşıyor bu ülke, yıllardır haksızlıklara, sert çatışmalara maruz kalıyor, yıllardır siyaseti boğmak ve yerine devleti koymak tragedyasına tanık oluyor. (...) Kim ne derse desin işler iyice çığırından çıktı. Depolitizasyon ve vaat ettiği tehlikeler bir bir gerçek olmaya başladı. Artık devletçilik tek ve mutlak referans, milliyetçilik ise mutlak siyasa... Şalka değil; farklı düşünce, hatta siyasi düşünce bırakın kendisini ifade etmeyi, kendisinden şüphe eder hâle geldi".[29]

Bu tabloda hep ucu ucuna, soluk soluğa yaşamaya mahkûm edilen bir kuşağın mensubu olarak, hiçbir insanın karanlık bir dünyayı hak etmediğini düşünüyorum... Çeşitliliği, farklılığıyla tüm insanlar çoğulculuğa layıktır... Bu onların en doğal hakkıdır... İnsanı insan yapan özgürlüktür. İnsan, insanî özelliklerini özgürlükle ilintilendiği oranda kazanır. Ve ne yazıktır ki, Paul Nizan'ın, "Yeryüzünde hiçbir büyük yapıt yoktur ki, aynı zamanda dünyaya yöneltilmiş bir suçlama niteliği taşımasın" diye betimlediği koşullarda, özgürlüğü aramak, göze almak demektir ve risklidir.

Düşünceyi ifade etme ve basın özgürlüğünü kısıtlayan 150 yasa, 700'e yakın yasa maddesinin bulunduğu Türkiye'de, tüm risklerine karşın, İHD Ankara Şubesi Başkanı Lütfi Demirkapı'nın dediği gibi, "Duyacağız, göreceğiz, konuşacağız".[30] Çünkü özgürlük, vazgeçilemez bir değerdir; ve Aziz Nesin'in deyişiyle, "Hindilerde kendi kendine düşünür, ancak söylemez".

Düşünce ve ifade özgürlüğü konusunda kabul edilemez olanı reddediyorum... Bunun nedenleri üzerinde düşünmenizi, bir kere daha düşünmenizi talep ediyorum... İnsanlardan hindi olmayı kabullenmesi istenmemelidir... 'Gençleri saptırmak', 'Devletin tanrılarını yok sayarak yeni tanrılar uydurmak'la suçlanan Sokrates'in savunduğu, 'Gnothı seauton/Kendini bil' ilkesine yabancı olmayan biri insan olarak soru(n)suz ve sorumsuz olmam. Ben insanım. Benim de her insan gibi, 'Ben kimim? Yaşamımın amacı ne? Nasıl Yaşamalıyım? Neler Yapmalıyım?' sorularının yanıtını oluşturan toplumsal-politik kimliğim var. Kimliğimi, görüşlerimi, inançlarımı, kanaatlerimi ifade özgürlüğümden

[28] Fareed Zakaria, Gazetepazar, 7 Aralık 1997, s.16.
[29] Ali Bayramoğlu, Star, 4 Temmuz 1999, s.14.
[30] Lütfi Demirkapı, İnsan Hakları Bülteni, Mayıs-Haziran 1999, No:5, s.1.

vazgeçemem... 'Kelepçelenmiş' tarih karşısında, 'uydurukçuluğun vazgeçilmez cazibesi'ne kapılarak; 'olağan'ın dayatmacalarıyla 'delidolu' ilan ettiği (Biz 'delidolu' muyuz? Yoksa 'dolu deli' miyiz?) içtenliğimi 'kurban' edemem...

Bu mümkün değil! Çünkü Can Yücel'in deyişiyle, "Olupbitene ve olupbitenin sorumlularına karşı öfke; olması gerekene, olabileceğe ve onu getirecek olan büyük emekçi ve aydın kitlelerine sevgi... Öfke ile sevgi arasında çırpınan bir sevginin bir çelişkinin içinde yaşıyorum ben. (...) İnsanı ezici, bütünselliğini bozucu her şeyden nefret ediyorum. (...) Bir insan için kendine acımaktan daha kötü bir şey yoktur. (...) Hırgürü sevmeyen bir insanımdır. Ama hırgürsüz yaşanmıyor bu ülkede. (...) Hiçbir zaman umudumu kaybetmedim. İnsanlıktan umut kesmem. İnsan, zaman zaman iyimserlik ya da karamsarlık duyabilir. Fakat insanla ilgili aşağı yukarı bütün gerçekler içinde bir tansık, bir mucize vardır. Bu mucize umudu getiriyor. Ama umut durduğu yerde olmaz. Kazanarak, çalışarak, edinilir".[31]

Umut, insan olarak hakkımızdır. Çünkü Hareket karşısında hiçbir şey 'mutlak' değildir. Değişim hayatın zorunlu bir parçasıdır; kaçınılmaz ve engellenemezdir. Hareket, yani değişim, duraklılıkla birliktedir, biri varolduğu için öbürü de vardır.

IV) 'DÜŞÜNCELER İNSAN ÖLDÜRMEZ'

Benim için özgürlük insanî bir değerdir; cezai müeyyide konusu edilmemelidir. İnsan insan ise yazacak, konuşacak, ifade edecek, eleştirecektir. İnsanın insanî fonksiyonları 'suç' olabilir mi? Oluyorsa neden? Ya da İsmail Beşikçi'nin, "Yaptıklarının suç olduğunu düşünen sistemler, düşüncelere yasak getirir" saptaması, insanlık değerleriyle uyum içinde olabilir mi?

İnsan; yazdığı, konuştuğu, ifade ettiği, eleştirdiği oranda insandır ve insana ait fonksiyonlarını yerine getiriyor demektir. Sözler, kanaatler, yazılar, eleştiriler insan öldürmez. Korkutucu olan sözün ve eleştirinin bittiği yerdir. Eleştirel söz söyleme imkânının önünü tıkamamak gerek. Tek-ses, tek-tip, monolitik bir uyum yaşamın zengin çeşitliliğini Proktüst Masası'na yatıran bir açmazdır. Ve gerçekler Proktüst Masası'na yatırılamayacağı gibi, eleştirisiz, özgürlüksüz gelişme olmaz. İnsanlık tarihinin gelişiminde, başına ne getirilmiş olursa olsun, -ödediği devasa diyetlerle- düşünce ve ifade özgürlüğünün, eleştirinin oynadığı yaşamsal rolün önemi 'es' geçilemez. 'Mutlak bir yanılmaz' olmadığına ve olamayacağına göre, eleştiriye tahammül edilmesi, düşünce ve ifade özgürlüğünden rahatsız olunmaması, 'olmazsa olmaz'dır.

---

[31] Can Yücel, Cumhuriyet, 15 Ağustos 1999, s.13.

İnsanlığın özgürlük serüveninde sözün, eleştirinin geliştirici önemi büyüktür. Bunun için de, "Sizi eleştirenlere pençelerinizi değil, ellerinizi uzatın" diyen Montaigne haklıdır... Çünkü insanlığın özgürlük serüveninde, -nereye yaslanırsa yaslansın ve hangi 'gerekçe'yle açıklanırsa açıklansın- hiçbir hükmün doğruluğu-yanlışlığı 'mutlak' değildir... 'Mutlak'ı yadsıyarak, özlenen eşitlikçi-özgürlük düşüne adım adım ilerleyen insanın kendiyle ve çağıyla hesaplaşması kaçınılmazdır. Düşünce ve ifade özgürlüğü bunun için çok önemlidir; ve bunda çekinilecek bir şey yoktur...

Mine G. Kırıkkanat'ın, "Dönek (...) kolayca taraf ve karar değiştiren insan"dır,[32] diye tanımladıklarından olmayan biri olarak, açıkça ve bir kere daha belirtmelim: Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunuyorum. Ben ne isem öyleyim: Burada da, sokakta da... Bunun içindir ki kumarbazların her hâlükârda kazanma 'kurnazlığı' bana yabancı... Ve eğer düşünce ve ifade özgürlüğünü; yani insana ait bir değeri savunmam 'cezalandırılmamı' gerektiriyorsa; 'cezama' razıyım!

Ancak böylesi bir 'cezalandırma'nın 'çözüm' olmadığının da altını çizmeliyim. İÜ Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Köksal Bayraktar'ın deyişiyle, "Ceza çözüm değil"dir.[33] Çünkü "Karanlıktan yana olanlar unutulmaya mahkûmdur" diyen 'Çağdaş Hukukçular Derneği' Ankara Şubesi'nden Avukat Cengiz Yaşar'ın belirttiği gibi, "Ceza verme, özellikle toplumsal yarara dayalı olduğu gibi, kimi kez ceza vermemek de toplumsal yararın bir gereği olarak görülebilir"[34] ve görülmelidir de...

Verilen 'ceza'ya karşın düşünce ve ifade özgürlüğü tercihinin, Scott Lash'ın, "Eğer klasik ceza bir belleğin doğrudan bedenler üzerinde fiziksel olarak kazınmasını içeriyorsa, modern ceza da bu tür belleği yaratan söylemdir"[35] saptamasındaki dayatmaya boyun eğmesi söz konusu olamayacağına göre, anlatılanlar, söylenenler, yazılanlar, çizilenler 'yasak diye' beynimizden, ruhumuzdan, yaşamımızdan sökülüp atılabilir mi? Anlatılanlar anlatılmamış ya da söylenmemiş gibi davranılabilir mi? Kafamızı kopartmadan, içimizi kazımadan mümkün mü bu? Ben mümkün olmadığını düşünüyor ve -düşünmekle de yetinmeyip- savunarak; iç huzuru içinde 'Mea Culpa/Suçlu Benim!' diyor ve kendimi; Can Yücel'in, "Kötümserim/ Kötümsersin/ İyimser.../ Umutluyuz/ Umutlusunuz/ Umutsuzlar..."[36] dizelerindeki 'Kötümser Umutlular'dan biri addediyorum...

---

[32] Mine G. Kırıkkanat, Radikal, 15 Mayıs 1999, s.7.
[33] Köksal Bayraktar, Özgür Bakış, 12 Haziran 1999, s.14.
[34] Cengiz Yaşar, Ülkede Gündem, 25 Temmuz 1998, s.2.
[35] Scott Lash, Toplumbilim, No:5, Kasım 1996, s.127.
[36] Can Yücel, V-Özgürlük, 19 Haziran 1999, No:37, s.1.

Eşitliği-özgürlüğü-adaleti-dayanışmayı-aşkı hasılı tüm insanî değerleri içererek 'mutlak'ı reddeden 'Kötümser Umutlular' için "Ütopyacı mitler muhaliftir. (...) Ütopya, mit ve imgelerin statükoya karşı çıkma ve değiştirme amacına yöneliktir".[37] Çünkü John Berger'in deyişiyle, "Tarih, yaşayan bilincin kendini tanıması"dır; ve bu uğurda, "İnsan, yaşamakta olduğu hayatın orta yerinde, kendini, hiç yaşamadığı bir hayata onu yaşamışçasına, yaşarcasına adayabilir".[38]

V) TÜRKİYE BİR YOL AYIRIMINDA

Yaratılan 'Gülen' ve vazgeçen 'Güldüren'in tartışmalarıyla manipüle edilen, çoğulculuk korkusuna kapılmış Türkiye'de kendi hesabıma ben; gerilim stratejisi dayatmacalarıyla tansiyonu yükseltip, ardından da 'alicenap'ca gerilimleri buzdolabına kaldırma manevralarının 'büyüklük iddiasıyla tatmin olanlar'ın, buna herkesin inanmasını ve biat etmesini isteyenlerin, bunu çevresine dayatanların bir geleceği olacağına inanmıyorum. 'Taşların bağlı köpeklerin serbest' olduğu koşullar da değişir... Toplumsal 'ikon'lar, 'mit'ler de eskir... Kendini 'anlama' denilen o uygar çabaya muhtaç Türkiye'de kendi gerçeğini tanımama inatçığının da bir nihayeti olacağından, ya da devlet politikasına denk düşen homojenlikle topluma dayatılan basmakalıp klişelerin yapay nizam ve intizamıyla uzun süre yol alınamayacağından kuşkum yok...

'Düşünüyorum o hâlde varım' sözü ne yazıktır ki Türkiye'de, 'Düşünüyorum o hâlde mahpusum' sözüne dönüşmüştür. Örneğin AİHM'de Kasım 1998'den Ocak 1999'a değin görüşülen 34 davadan 14'ünde Türkiye yargılandı. Yargılamaların büyük bölümü 'Düşünce Suçu' idi.[39] Yaşar Kemal'in, "Şimdi büyük bir baskı altındayız. Ya konuşacaksın hapsedileceksin. Yahut da konuşmayacaksın. (...) Dünyaya ve haklara meydan okuyan bir ülkeyiz biz"[40] dediği Türkiye, düşünce ve ifade özgürlüğünün kelepçelendiği ya da gerçeği dile getirme bedelinin ağır olduğu bir coğrafya olmaktan kurtulmalıdır.

21. yüzyıl ile yeni bir başlangıcın ufkundayız. Yaşanan; 'Soğuk Savaş Dönemi'ne özgü bir tutumla hakları ve özgürlükleri, 'güvenlik gerekçesi'yle askıya almanın da tükeneceği bir 'geçiş süreci'dir. Türkiye'nin daha çok özgürlüğe ihtiyacı var. Türkiye'nin çözümü özgürlükleri genişletip derinleştirmektedir. Mevcut soru(n)lar böylelikle çözülebilir. Ancak toplumsal düzenin güven ve 'oturma' sorunuyla sarsıldığı istikrarsızlık burgacındaki Türkiye'de, 'sistemin be-

[37] Richard Kearney, Defter Dergisi, Bahar 1999, No:36, s.32.
[38] Ahmet Cemal, Şeref Bey Artık Burada Yaşamıyor, Can Yay., 1999.
[39] Radikal, 26 Kasım 1998, s.7.
[40] Yaşar Kemal, Özgür Bakış, 10 Mayıs 1999, s.7.

kası için' düzene ilişkin sorgulayıcı ve eleştirel yaklaşımlar yerine, boyun eğdirici ve tekdüze yaklaşımların dayatmacalarına müracaat ediliyor. Bu tutum da çözüm değil, çözümsüzlük üretiyor. Türkiye, yıllardır çözümsüzlükten çok çekti. Çözümsüzlük enflasyonuyla sarsılan Türkiye'nin, artık daha fazla çözümsüzlüğe değil, özgürlükçü-adil-kardeşçe-onurlu ve emek eksenli çözüme gereksinimi vardır. Çözümsüzlükler, inzibati tedbirlerle çözümlenemez. Sivil Haklar İnisiyatifi Kurucuları'ndan İkbal Polat, Murat Aksoy ve Korhan Gümüş'ün deyişiyle, "Siyaset toplumun taleplerini yansıtmaktan uzaklaştıkça Türkiye derin bir huzursuzluğa gömülüyor. (...) Türkiye'de siyaset yeniden tanımlanmayı bekliyor. (...) Tabandan gelen talepleri siyasal sahaya taşımak gerekiyor".[41] Bu da özgürlükler alanının genişletilmesini 'olmazsa olmaz' kılıyor.

VI) SAMİ SELÇUK DEDİ Kİ...[42]

Etyen Mahçupyan'ın deyişiyle, "Toplumun 'dışa doğru bir dinamik' içeren Türkiye'si ile devletin 'içe doğru' kapanan Türkiye'sinin karşıtlığı"nı[43] postmodern ve sol liberal 'demokratik cumhuriyet'çi[44] çözüm önerisiyle dillendiren Yargıtay Birinci Başkanı Doç Dr. Sami Selçuk, çeşitli 'devletçi tepkilere'[45] maruz kaldığı 6 Eylül 1999 tarihli 1999-2000 Adli Yılı açılışı konuşmasında şunları dedi:

"(...) '20. yüzyıldan 21. yüzyıla geçiş, yalnızca kronolojik bir olay olmakla kalmayacak, bir çağ değişimini de beraberinde getirecektir'.[46] Zira 'av mevsimi' değil, ama 'avlanma çağı' bitmiş, 'haklar ve özgürlükler çağı' başlamıştır.

---

[41] İkbal Polat, Murat Aksoy, Korhan Gümüş, Radikal, 9 Haziran 1999, s.9.

[42] Sami Selçuk'un konuşmasındaki, "postmodern" ve "sol liberal" tarzı; "sonuna değin ayakta alkışlayıp", "es" geçenlerden ya da her "mefhum-u muhalif" kavramına sempatisi duyanlardan değilim... Bu nedenledir ki; TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi Başkanı Bülent Eczacıbaşı'nın, "Düşüncenin suç olmaktan çıkarılması için Terörle Mücadele Kanunu'nda ve Türk Ceza Kanunu'nda düzenlemeler yapılmalıdır" (Milliyet, 12 Eylül 1999, s.17) deyişini "abartmak" yerine; "Demokrat ararken, eşitlik duygumuzu, barış için çabalarken toplumsal adalet değerlerini harcamak bizim işimiz olamamalı" (Murad Akıncılar, Özgür Bakış, "Sermayenin Demokratlığı", 21 Eylül 1999, s.8) diyenlerdenim...

[43] Etyen Mahçupyan, Radikal, "Sami Selçuk ve Cumhuriyet", 15 Eylül 1999, s.9.

[44] "Sami Selçuk'un sözlerini tartışmakla 'demokratik cumhuriyet'i tartışmış oluruz" (Murat Belge, Radikal, "İdeolojik Mücadelenin Kuralları", 11 Eylül 1999, s.9).

[45] Sami Selçuk'un konuşmasına "devletçi" itirazlar için bkz. Ahmet Taner Kışlalı, Cumhuriyet, "Bir Konuşmanın Anatomisi", 12 Eylül 1999, s.5; Toktamış Ateş, Cumhuriyet, "Bir Konuşmanın Düşündürdükleri", 14 Eylül 1999, s.3; Toktamış Ateş, Cumhuriyet, "Devlet ve İdeoloji", 16 Eylül 1999, s.3; Toktamış Ateş, Cumhuriyet, "İnadına Jakoben", 18 Eylül 1999, s.3; Ümit Zileli, Cumhuriyet, "Kimin Alkışladığına Bak...", 9 Eylül 1999, s.3; Orhan Bursalı, Cumhuriyet, "Özgürlüğün Niteliği", 9 Eylül 1999, s.6; Avni Özgürel, Radikal, "Alkışlarken Düşünmek", 10 Eylül 1999, s.9; M. Ali Kışlalı, Radikal, "Türkiye Nereye?", 9 Eylül 1999, s.7.

[46] Shimon Peres, Tarihte Av Mevsiminin Sonu, der. Gardels, Nathan, B. Çarakçı Dişbudak, Yüzyılın Sonu, (Büyük Düşünürler Çağımızı Yorumluyor), İş B. Yay., İstanbul, 1999, s.315.

İnsanlık ve Türkiye kendilerine buna göre çeki düzen vermek zorundadır. Dünyaya bakıyorum. Tüylerim diken diken. 1989'da Latin Amerika'da 100, Güney Asya'da 350, Doğu Asya'da 150, Afrika sahrasının güneyinde 300, öteki bölgelerinde 100 milyon insan açlıkla savaşmış.[47] Açlık sorunu çözülmek şöyle dursun, gelişmiş ülkelerle gelişmemiş ülkeler arasındaki uçurumlar daha da büyümüş. 1998'de dünyada tüketime harcanan para 1975'tekinin iki katı olmuş. Bunun %86'sını zengin, %14'ünü yoksul ülkeler tüketmiş. Dünyanın en zengin üç kişisinin varlığı 48 yoksul ülkenin ulusal gelirinden çok. Dünyanın en zengin 15 adamının varlığı, Kara Afrika'nın tüm gelirinin üzerinde. Dünyanın en zengin 225 insanının varlığının yalnızca %4'ü bütün dünyadaki insanların gereksinmelerini karşılayacak ölçekte. Dünyada bilimsel araştırmaların %90'ı Kuzey Amerika, Batı Avrupa ve Japonya'da yapılıyor. Oran Latin Amerika'da %1,9, Afrika'da binde 5'tir. ABD ve Kanada 1994'te bilimsel araştırmalara 178 milyar dolar, Nijerya 20 milyon dolar harcamış.[48] Teknolojiyle doğal dengelerin alt üst edildiği, kültürlerin ve uygarlıkların amansızca çatıştığı, dünya nimetlerinin âdil üleşilmediği acımasız ve acınası bir dünyadır bu.

Kimi devletler, böyle bir dünyada, adalet özünden yalıtılmış bir hukukun ruhsuz diliyle ahlâk ve aklın silahlı bekçiliğine özenmişler.[49] Ülkeme bakıyorum. Sırtını birbirine dönmüş iki Türkiye. (...) Dışa doğru patlayan, yayılan, genişleyen bir halk. Dipdiri, capcanlı, hep ayakta. (...) Bu birinci Türkiye'dir, doğru ve gerçek Türkiye'dir. (...)

Buna karşılık, her şeyi geriden izleyen, kendisinin üretip devletleştirdiği yazılı hukuka göre halkıyla mahkemelerinde sürtüşen, halkına güvenmeyen, hep içe doğru patlayan, yayılan, genişleyen, birinci Türkiye'ye yetişemeyen, hastalık irisi hantal bir devlet.[50] Bu ikinci Türkiye'dir, yanlış ve öykünmeci Türkiye'dir. (...) Gönül isterdi ki; ülkemiz sık sık demokrasi göçüğü altında kıvranan bu ikinci Türkiye'yle, Sokrates'siz, Descartes'sız, Nobel'siz üçüncü bine girmesin. Ama işte giriyor.

Eğer 'bunalım'; 'dünyanın yaşamakta olduğu hızlı gelişme ve değişme karşısında bir ülkenin uyum yaparken karşılaştığı sorunları, yeterli bir toplumsal değişme perspektifine sahip olmadığı için, doğru olarak algılayamaması ve değerlendirememesi, dolayısıyla bu sorunları çözecek yeterliliği gösterememesi ya

---

[47] Gözde Dedeoğlu, 21. Cumhuriyet, "Yüzyıl Yumuşamak Zorunda", 21 Haziran 1999.

[48] Hıfzı Topuz, Adam Sanat, "Globalleşme İçinde Bilimsel Araştırmalar", Nisan 1998, s.6.

[49] Crispin Sartwell, Edepsizlik, Anarşi ve Gerçeklik, çev. A. Yılmaz, Ayrıntı Yay., İstanbul, 1998.

[50] Dışa/içe patlayan ülkeler ayırımını ünlü düşünür Akbar'dan esinlenerek ülkemize uyarladım. Bkz.: S. Ahmed Akbar, Bağdat Kapılarında Medya Patronları, Gardels, s.41.

da yanlış çözümlere sapması'[51] ise, Türkiye'de bir bunalım vardır. Bunu çözmek bizlere düşüyor. (...)

Unutmayalım ki, totaliter eğilimli toplumlar sevaplarını, özgürlük yanlısı toplumlar günahlarını abartırlar. Ama, bu beriki daha güvencelidir.[52] Hiç değilse aldatmaz. Kuşkusuz en doğrusu, sorunları kırılmalara uğratmadan indirgemeciliği reddeden bir mantıkla ele almaktır. Ben ülkemi doğrularıyla yanlışlarıyla, sevaplarıyla günahlarıyla birlikte seven biriyim. Gerçekçiyim. Hukukun kimliği evrenseldir. Ülkelere göre değişmez. Sorunlara işte bu bilinçle yaklaşacak, sizleri de düşünmeye çağıracağım. (...)

Çağcıl demokrasi nedir? Türkiye hangi noktadadır? 'Çağcıl' (moderne) derken, en ileri uygar değerleri yakalamış olanları; 'çağdaş' (contemporain) derken, aynı zaman diliminde yaşayanları amaçlıyorum. (...) Çağcıl demokrasi, özgür, özerk, eşit bireylerden oluşan, bilgilendirilmiş özgür halkın, hukukun egemenliği altında, sivil toplumun özgürlükçülüğe, çoğulculuğa ve katılımcılığa yaslanan normlarına göre, özgür halk tarafından, özgür halk için yönetilmesidir. Özgürlük: Bu tanımdan da anlaşılıyor ki, demokrasinin ilk öğesi ve ortak değeri özgürlüktür. Demokrasinin özü, özgürlükte yoğunlaşır, iktidarın yürütülmesinde değil.[53] Özgürlükçülük bir kez benimsenmeye görsün, gerisi gelecektir. Haklar ve özgürlükler, toplumla birlikte ortaya çıkarlar.[54] Toplum demokratikse zaten bunları içselleştirmiştir. Özetle, demokrasinin odağında hak ve özgürlüklerle donatılmış, baskılardan arınmış, özgür/özerk birey vardır. Her şey bu odağa göre konumlanır. Kurumların, örgütlerin, yöntemlerin, tekniklerin bütünü olan demokrasi, özerklik anlamında bir değer olarak algılanan özgürlük üzerine oturtulmuştur.[55]

Bireyin özgürlüğü ilkin beynin özgürlüğünü sağlamakla başlar. Bunun için de devletin görüşler, inançlar karşısında yansız olması gerekir. Görüşler karşısında yansız devlet düşünce özgürlüğünü, inançlar karşısında yansız devlet laikliği güvence altına almış olur. Devlet okullarında bireye bilimin verileri, ideolojik süzgeçlerden geçirilmeden, yansız, nesnel (objektif) olarak sunulur, algılama kapıları açık tutulur. Birey onları, koşullanmamış, özgür beyniyle kendisi değerlendirecek, seçimini kendisi yapacaktır. Birey insandır; öğrenir. Okullarda bu nedenle öğrenim (instruction) vardır, eğitim (éducation) değil. Demokrasi,

---

[51] Türkiye Bilimler Akademisinin (TÜBA) 1998'de oluşturduğu komisyonun 'bunalım' tanımı budur: Türkiye'de Bunalım ve Demokratik Çıkış Yolları, Ankara, 1998, Ayhan O. Çavdar, Önsöz, s.v.

[52] Daniel J. Boorstin, İmajın Bir Tarihi: Sahte Olaylardan Asıl Gerçeğe, Gardels, s.256.

[53] Georges Burdeau, Le libéralisme, Seuil, Paris, 1979, s.181-183.

[54] Michel Bernard, Léo-Paul Lauzon, Les rétrolibéraux, Devoir, Québec, 21 Aralık 1994.

[55] Salvatore Veca, (E. Buissière), Ethique et politique, PUF, Paris, 1999, s.157.

düşünceler, inançlar cumhuriyetidir. Düşünceler üzerinde yalnızca kaba baskıyı değil, beyin yıkama biçimindeki dolaylı baskıyı da reddeder. İdeoloji aşılayan, kuşkucu ve sorgulayıcı (agnostik) temele dayanmayan öğrenim demokratik değildir.[56] Demokratik toplumun beyni yıkanmış misyoner ve organik aydınlara, devlet makamlarını doldurmaya özgülenmiş uslu yurttaşlara değil, toplumun gelişmesi için Sokrates'çe sorgulama ve eleştirel akılcılık alışkanlığını kazanmış bireylere gereksinmesi vardır. Okulların işlevleri böyle yurttaşlar yetiştirmektir. Çünkü toplumun yararı için bireyin devlet gibi düşünmeme, 'kurulu düzeni sorgulama, eleştirme, kınama, hatta mahkûm etme özgürlüğü' vardır (Laski). Esasen, demokrasi, bireysel özgürlükle düzen kavgasına dayanır ve bu, dünün, şimdinin, yarının kavgasıdır.[57]

İnsanı insan yapan en soylu organ beyin, beynin en kutsal ürünü düşünce, inançtır. Buna herkesin ve devletin saygı duyması zorunludur. Bu saygı, bireyin özgürce oluşturduğu düşünceyi, inancı dış dünyaya yansıtma aşamasında ortaya çıkar. 'Düşün, ama içinden düşün' demek, 'hiç düşünme' demektir. Birey hem düşünecek, hem de her türlü araçla onu sergileyecektir. Yasaklarla, kozmik cezalarla sergilenmeleri önlenen düşünce, inanç, bir bilinç küresine hapsedilir, ağızlar kapatılır, kalemler kırılırsa, 'kenetlenmiş dişlerle özgürlük türküleri söylenemez' (Alfonso Reyes). Böyle bir toplum henüz avcılık çağındadır, ilkeldir. Avladığı değer ise düşüncedir, inançtır, insan beynidir, son çözümlemede insanın, toplumun ta kendisidir. Özgürlükçü demokraside herkes özgürlük türküsünü söyler. Dişler kenetlenmediğinden halk söylenmez, söyler, hem de yüksek sesle. Düşüncelerin, inançların açıklanmasını yasaklama girişimleri dün olanaksızdı, bugün daha da olanaksızdır. Çünkü 'insan yok edilebilir, ama teslim alınamaz' (Hemingway). 'Düşünceler kurşuna dizilemez' (Napolyon).

Dünün dünyasını ele alalım. Sokrates'in eylemi Atina yasalarına göre suçtu. Sokrates herkese açıklık, doğrudanlık, yüzyüzelik, sözlülük ilkelerinin uygulandığı öylesine başarılı bir yargılama sonucunda hüküm giydi ki, uygarlığın bu yargılamayla başladığı ileri sürülmüştür (M.C. Anday). Ancak düşüncenin cezalandırılamazlığı unutulmuştu. Bu yüzden Sokrates'i yargılayan 502 yargıçtan hiçbirinin adını bilmiyoruz. Ama 2398 yıldan beri 'hükümlü Sokrates konuşuyor' (F. Erem), Atina adaleti ise lanetleniyor.

Ne ki, insanlık bunlardan hiç ders almamış görünüyor. Düşünce yasakları her zaman toplum zararınadır. Yasaklanan düşüncenin bütünü ya da bir kesimi doğruysa 'doğru'dan, yanlış ise doğrunun daha belirgin biçimde ortaya çıkma-

---

[56] AİHM'in Kjeldsen (7 Aralık 1976), Kokkinakis (25 Mayıs 1993) kararları bu doğrultudadır.
[57] Georges Burdeau, Le libéralisme, Seuil, Paris, 1979, s.44.

sından yoksun kalan bir toplum yoksullaşacak, yeni tezlere ulaşamayacak, olduğu yerde duracaktır. (...)

Ceza hukuku, suç sayılan eylemlere kışkırtmaları cezalandırırken çok duyarlı olmak, 'suçların yasallığı ilkesi'ni çiğnememeye özen göstermek zorundadır. Bu ilke birey özgürlüğünün güvencesi, ceza hukukunun temelidir. Bu yüzden insan hakları bildirilerine, anayasalara (md. 38) girmiştir. Bu ilkenin somut izdüşümlerinden biri de, ceza hükümlerinin açık, belirgin, kesin olmaları, örtülü, gri, belirsiz, mat, değerlendirici ve görece olmamalarıdır. Bu tür sözcüklere yer verilmemelidir. Bu bir alt ilkedir. Bu alt ilkeye uyulmazsa, hem suçların yasallığı ilkesi ve hem de düşünce özgürlüğü sinsice, kurnazca, dolanlı yolla çiğnenmiş olur. Böyle bir hukuk, kendi örgülü saçlarına tutunarak bataklıktan çıktığını söyleyen Baron Von Munchhausen'ın mantığıyla işleyen bir hukuktur.

Özgürlükleri kötüye kullanacakları ya da demokratik sistemi yıkacakları bahanesiyle de düşünceyi açıklama özgürlüğü sınırlanamaz, yasaklanamaz. (...) Demokrasinin bir özelliği bünyesinde her an bir risk taşımasıdır. Riski göze alamayan rejimlerin adı diktatörlüktür.[58] Demokrasinin biricik sigortası yine ve ille de demokrasidir. (...) Dikkat ediniz. Bütün totaliter rejimler bunu iyi bildikleri için, her zaman gelişme ortamını sağlayan çoğulculuğun amansız düşmanı olmuşlardır.[59] (...)

Yasak, önceleri görece bir dinginlik sağlar. Ancak geçicidir, aldatıcıdır. (...) Yaratıcılık için kaosa da gerek vardır.[60] Düşünsel 'anarşi, demokratik ülkelerin en çok değil, en az korkmaları gereken şeydir' (Alexis de Tocqueville). Öyleyse ötekinin demokrasiyi yıkma amacı varsa, bırakalım konuşsun. Konuşsun ki, demokrasi içinde sağduyu onu yapayalnız bıraksın. Bu fırsatı demokrasiye verelim, kaçırmayalım. O susturulursa, ona karşı en güvenilir savunma aracından kendimizi ve halkımızı yoksun bırakmış oluruz. (...) Bu yüzden Jefferson, 'Eğer, demiştir, aramızda birliğimizi bozmak isteyenler varsa, onları rahatsız etmeyelim, kendi hâllerine bırakalım'.

Unutmayalım ki, yaşamak için gerekli organlarla donatılan insana bunları kullanma fırsatı vermek, gelişmenin önkoşuludur.[61] Özetle özgürlükçülük, başta beynin, düşüncenin, inancın özgürlüğü olmak üzere, ancak demokrasiyle gerçekleştirilebilen, onun olmazsa olmaz öğesidir. 'Özgürlük kişinin özsorumluluk iradesinin olması demektir. Kişinin bizi ayıran mesafeleri koruması demektir. Kişinin doğru zamanda ölmeyi isteyebilecek biçimde yaşaması demektir. Rakiplerine, onları ayıl

---

[58] Fazıl Hüsnü Erdem, Düşünce Özgürlüğü, Ankara Baro Dergisi, 1998, n.1, s.6, 7, 24, 27.
[59] Edgar Morin, Pour sortir du XX ème siècle, Paris, 1984, s.90, 91.
[60] Daniel J. Boorstin, İmajın Bir Tarihi..., A.g.e., s.254.
[61] Fréderic Bastiat, Hukuk, (D. Russell/Y. Arslan), Ankara, 1997, s.62, 65.

olmaya indirgeyerek değil, onlarla uğraşarak, onlara direnerek ve meydan okuyarak saygı duyması demektir. Bir rakip olarak saygı duyduğu kişiyi kimileyin bir dost olarak seçmesi demektir. Karşılıklı bağımlılığı çatışmayla, çatışmayı saygıyla kaynaştırması demektir. Karşı karşıya kaldığı şeyler yoluyla kendisinden öteye uzanması, bunların benlikte uyandırdığı yokluk, farklılık ve olasılık yankılarında hayat bulması demektir. Çok biçimli özgürlük düşüncesini tek bir kimlik modeline çengelleyerek onu sabit hâle getirmeyi reddetmesi demektir'.[62]

Yineliyorum. Özgürlüğü yerli yersiz sınırlayan bir hukuk ve devlet, insanı insan yapan temel öğeye, özgürlüğe ihanet etmiş bir hukuk ve devlettir. Böyle bir düzende hukuk da, devlet de meşru değildir. Çoğulculuk, 'Batı politikasının keşfinin övüncü' olarak demokrasinin önkoşuludur.[63]

Demokratik toplum kültürel tekelciliği dışlar. Toplumun doğa yasasını gözetir. Bu yasaya göre her toplumda kafa sayısınca görüş, yürek sayısınca sevgi vardır. Çünkü bireyi birey yapan bireyi tanımlayan şey, eşsiz, benzersiz olma niteliğidir.[64] İnsanlar arasında tek ortak nitelik farklı oluşlarıdır.[65] Farklılıklar, başkalıklar çağını yaşıyoruz. Bunun anlamı, özgürlük, özellik, çeşitlilik, değişiklik, çok mantıklılık (multiples socio-logiques), çok odaklılık (polycentralisme) demektir.[66] Felsefi, siyasal, kültürel çoğulculuk demektir. Çoğul gerçeklik demektir. Son çözüm önerisinin, dayatmacılığın reddi demektir.

Çoğulculuk, bireysel özgürlüğün/özerkliğin doğal sonucudur. Değil mi ki herkes, berikilerle ötekiler dikeylemesine, yataylamasına özgür ve eşittir, öyleyse orada bireyler hiçbir düşünce kalıbına uymak zorunda değildir; çünkü bireydir, 'bende' değildir. Birey kendi alınyazısını belirlemede özerktir. Özerk birey olarak demokratik sürece katılacak, öyle kalacaktır. Tek değer değil, değerler çokluğu yaşanacaktır.[67] Çünkü her bireyin yaşam biçimini kültürel bir değere dönüştürme hakkı vardır.[68]

Doğa tek tip insan yaratan bir klinik değildir; çoğulcudur. Toplumlar da doğal yapıları gereği böyledir. Nitekim Babil Kulesi Söylencesi, Tanrı'nın bile tek dil tasarısından hoşlanmadığının kanıtıdır.[69] Sivil toplum, insana özgü değerlerin özündeki çoğulcu yapıyı benimseyen bir toplumdur. Akılcı temeli yal-

---

[62] William Connolly, Kimlik ve Farklılık, çev. F. Lekesizalın Ayrıntı Yay., İstanbul, 1995, s.249-250.
[63] Salvatore Veca, (E. Buissière), Ethique et politique, A.g.e., s. 166, 167.
[64] C.C. Jung, Keşfedilmemiş Kimlik, çev. C.E. Silay, Ankara, 1998.
[65] Jean-François Lyotard, Liberal Düşünce, "Ötekinin Hakları", çev. Z. Aslan, No:14, 1999, s.144.
[66] Henri Lefebvre, Le manifeste différentialiste, Gallimard, Paris, 1970, s.45, 48.
[67] George Crowder, Çoğulculuk ve Liberalizm, Diyalog Yay., 1995, s.81.
[68] Ali Yaşar Sarıbay, Postmodernite, Sivil Toplum ve İslâm, İletişim Yay., İstanbul, 1994. s.11.
[69] Isaiah Berlin, Volksgeist'in Düşü; İyi ve Kötü Milliyetçilik, Gardels, s.101.

nızca kendisinin oluşturduğunu ileri sürmez[70] ve dayatmaz. Ne katıksız bireyci ne de katıksız kolektivisttir. 'Akıl bize, her zaman ötekinden gelir. (...) Farklılıklar düzenli değiş tokuştur. (...) Değiş tokuşun olanaksız olduğu her yerde dayatma, terör vardır. (...) Öteki, öteki kaldığı sürece ırkçılık yoktur. Öteki ne zaman ki farklılığa zorlanır, orada ırkçılık başlar. (...) (Hiç kimse boşuna yorulmasın). Ötekinin kökünü kazımak için yapılan her girişim ötekinin yok edilemezliğini kanıtlamaktadır'.[71]

Aslında çelişki, çatışma toplumsallaşma biçimidir (Simmel). Bundan korkulmamalı, buna özendirilmelidir. Zira demokrasi bir üst dildir (métalangue), farklılıkların katılıklarını çoğulculuk sayesinde eritir.[72] Demokrasinin çokluk ayırtına varılamayan dehası da işte buradadır. (...)

Pastörize insanlardan oluşan bir toplumda fotokopilerle yığınlaşma başlar. Örgütlenme yoktur. Çünkü farklılık yoktur. Bunun adı da kültürel soykırımdır (génocide culturelle). Artık insanlar tek şey bilir, tek şey düşünürler. Bu da rejimin dayattığı gerçektir. Herkesin aynı şeyi düşündüğü bir yerde, aslında kimse düşünmüyor demektir. İnsanın yerine kişiliksiz yaratıklar, 'hiç kimse'ler (Octavio Paz) geçmiştir. (...)

Devlet ve herkes insana saygılı olmak zorundadır. İnsana, insanın kendisine, insan kümelerine ve ölüm pahasına değer verdiği şeylere, kültüre, dile, kimliğe saygı. Bu saygı insan ruhunun, yaradılışının bileşenlerinden biridir. İnsan olmanın, insan sayılmanın vazgeçilmez koşuludur. İnsan yalnızca biyolojik gereksinmeleri olan bir varlık değil, hakettiği değer verilmeyince öfkelenen, aşağılanınca utanan, değerince değer verilince gurur duyan bir yaratıktır.[73] Platon buna 'thymos' diyordu. Hiçbir insan, kendisine bebekler gibi davranılmasından hoşlanmaz. O her zaman ergindir. Ergin ve özerk olarak tanınmasını ister. Tarihin motoru budur.

Çoğulculuk zenginliktir. Her kültürün çoğulcu kültüre getireceği zenginlik, değişiklik; gelişme ve değişme patlamalarının nedenidir.[74] Bu yüzden çoğulcu demokraside berikiler, ötekilerin karşıt görüşlerini sergileme hakları örselendiğinde kendi hakları örselenmiş gibi savunurlar. Çünkü savundukça kendilerinin de çoğalacaklarını bilirler. O yüzden her kültür başlı başına bir değerdir, boşluk-

---

[70] Norman Barry, Komünizm Sonrası Dönemde Klasik Liberalizm, çev. M. Erdoğan, Ankara, 1997, s.101.
[71] Jean Baudrillard, Kötülüğün Şeffaflığı, çev. E. Abora-İ. Ergüden, Ayrıntı Yay., İstanbul, 1997, s.117, 119, 120, 122, 137.
[72] William Connolly, Kimlik ve Farklılık, A.g.e., s.248.
[73] Francis Fukuyama, La Fin de l'histoire et le dernier homme, (D.-A. Canal), Flammarion, Paris, 1992, s.17-19.
[74] Ryzsard Rapuscinski, Amerika'da la raza cosmica, Gardels, s.164, 172, 173.

ların yanı sıra deneyimleri, bilgelikleri, erdemleri içinde taşır. Geleceği, geçmişi ve şimdiyi canlı bir iletişimle bütünleştirir. Eş zamanlı ve tarihsel çeşitlilik çoklu tekliktir (unitas multiplex), insanlığın ortak dokusudur. İnsanlık dayanışması kültürel çeşitliliğe saygı içinde gerçekleştirildiğinde[75] barışa ulaşılacaktır. Başka başka kültürlerin, kimliklerin bir aradalığı sağlanınca barışa ulaşılır. Çünkü çoğulcu yaşam ötekine saygıya dayanır.[76] Kültürler arasında değer açısından, yansız devletin ve hukukun egemenliği altında, eşitlik ve her kültürün güneş altında yerini alma hakkı vardır.[77] Kültürler birbirlerini küçümseyemezler. Okul bahçesinde berikilerin öteki saydıkları bir çocuğa 'seninle oynamayız' demelerinin yarattığı acıyı sözcükler anlatmaya yetmez. Bu bir insanlık suçudur.[78] (...)

Bu yüzden insanlık 'tek'in yerine 'çok'u, ötekilerle berikileri, 'Bir ağaç gibi tek ve hür/ve bir orman gibi kardeşçesine' (N. Hikmet) yaşatan çoğulcu demokrasiyi getirdi. Aynı değil, başka başka şeyler söylendiği için gerçek diyalog başladı. İnsanların devletleştirilmesi aşaması bitti, devletin insancılaşması aşamasına geçildi. Toplumlar barışa, dinamizme kavuştular. (...)

Son çözümlemede, doğanın da, toplumun da yapısı çoğulcudur. Doğa da, toplum da çoğulcu dinamiklerine dokunulmasını içlerine sindiremezler. Bu dokunulmazlığın çiğnenmesi durumunda birincisi, kendisiyle birlikte insanı; ikincisi, dokunanları yok etmektedir. Doğal dengenin ve toplumsal barışın bozulmasının kökeninde yatan neden de, çoğulculuğun göz ardı edilmesidir.

Hoşgörü, görecelik: Bütün bunların doğal sonucu şudur: Demokrasinin paradigması, hoşgörü ve göreceliktir. Bilgi, görüş, eylem, ahlâk açısından gerçekler görecedir. Bunu ayakta tutan da hoşgörüdür. Çünkü hoşgörü ötekinden nefret etmeme bilincini kazandıran erdemdir. Bu yüzden, demokraside çoğunluğun kararı, hiçbir zaman gerçeğin kanıtı değildir. Sadece tartışmayı geçici olarak sona erdiren çaresizliğin çaresidir.

Kültürel Kimlik: Çoğulculuğun doğal izdüşümlerinden biri de kültürel kimliktir. Gelenekler, alışkanlıklar, diller, düşünceler, inançlar, manevi değerler, yaratıcılık, kararların öğesi olarak ortak bilincin ve ortak kimliğin dayanaklarıdır. Yurttaş kavramı başkalıkları içselleştiren, meşrulaştıran kolektif kimliğin hukuksal kodudur.[79] Bu yüzden 19-28 Haziran 1972 Helsinki Avrupa Kültür Politikası Konferansında, her kültürel başkalığa saygının öğrenimde aşılanması

---

[75] Edgar Morin-Sami Nair, Une Politique de Civilisation, Arléa, Paris, 1997, s.33, 34.
[76] Georges Burdeau, Le libéralisme, Seuil, Paris, 1979, s.286.
[77] Isaiah Berlin, Volksgeist'in Düşü; İyi ve Kötü Milliyetçilik, s.103; Ryzsard Rapuscinski, Amerika'da la raza cosmica, Gardels, s.178.
[78] Jean-François Lyotard, Liberal Düşünce, "Ötekinin Hakları", çev. Z. Aslan, No:14, 1999, s.149.
[79] Salvatore Veca, (E. Buissière), Ethique et politique, PUF, Paris, 1999, s.115.

istenmiş; 26 Temmuz-6 Ağustos 1982 Mexico Konferansında, kültürel kimliklerin savunulmasının toplumları bölmediği, zenginleştirdiği, bunları göz ardı etmenin bunalımlara yol açtığı vurgulanmıştır.[80]

Görülüyor ki, çağcıl demokrasi, siyasal kimliği ve istekleri değil, bir kümeye aidiyeti yansıtan, insanı özelliklerini gözeterek kendisi kılan kültürel kimliği korumak zorundadır. Çoğulculuğun doğal sonucudur bu. Çoğulcu demokrasi, dayatmacı, hegemonyacı kimliği dışlar. Çünkü dogmaya, dogmalaşmalara göz yumamaz. Kimliği olumlayan ve fakat onun dogmalaşmasını önleyen, çeşitliliği koruma kaygısı taşıyan ve farklılıkları bağımlılık ve savaşımda birleştiren tartışmacı demokrasi[81] iç barışın vazgeçilmez gerekçesidir. Dinginlik ve barış, yasalarla değil, birey ve devletin çoğulculuk ilkelerine ve izdüşümlerine uymalarıyla sağlanır.

Eleştirel Akılcılık: Demokrasi, itiraz temellidir. Eleştirel akılcılığa yaslanır. Hiçbir görüş, inanç ve tutum tartışma dışı sayılamaz. Kimsenin eleştiriden ve tartışmadan vazgeçme lüksü yoktur. Çünkü eleştiri, tartışma kamu ahlâkına girer, toplum yararınadır, ödevdir. Bireysel ahlâkın alanına giren bir hak değildir. Halktan vazgeçilebilir, ama ödevden vazgeçilemez.

Katılımcılık: Özgürlük, çoğulculuk, elbette özgür halk yönetimi demek olan demokrasi için yetmez. Demokrasi, düşünceler cumhuriyetidir, diyalogdur. Bu diyalogu, seçim, partiler, sendikalar, dernekler gibi sivil halk örgütleri, baskı grupları sağlayacak, karar süreçlerine halkın süreldi katılması gerçekleştirilecektir. Özgürlük, çoğulculuk amaç; katılımcılık bunların gerçekleşmesi için araçtır. Yeter ki, katılım, halkın doğru bilgilendirilmesine dayansın. Tersi durumda kararlar sakatlanır ve tutarlı olmazlar. Aldanmamak için doğru bilgi akışı zorunludur. Devlet sokaktaki insana yalan söyleyemez.

Demokrasinin, özgürlükçülük, çoğulculuk, eleştirel akılcılık, katılımcılık boyutları bir kez benimsenmeye görsün, ardından bütün ilkeler, kavramlar, kurumlar yerli yerine oturacaktır. Başkalığa katlanamayan, yandaşlarını kayıran, onlara ayrıcalıklar dağıtan, karşıtlarını 'takip, tanzim ve tedip' eden, eğitici, ideolojik, militan devlet gidecek, görüşler, inançlar karşısında yansız devlet gelecektir. Yansız olduğu için hiçbir görüşü, inancı önceden mahkûm etmeyen bir devlettir bu. Düşünceler karşısında yansız olduğundan düşünce özgürlüğünü sağlayan, inançlar karşısında yansız olduğundan laik bir devlettir. Yansız devlet kötülüğü gören, ama ilkeleri örselemeden kötülüğü düzelten,[82] yaşamın

---

[80] Hıfzı Topuz, Adam Sanat, "Kültürel Kimlik", Ekim 1998, s.23-26.
[81] William Connolly, Kimlik ve Farklılık, A.g.e., s.267 vd.
[82] Georges Burdeau, Le libéralisme, Seuil, Paris, 1979, s.173.

bütün yönlerini denetlemeye kalkışmayan, Hegelci biçimde uyuşmazlıkların yansız hakemi olan, toplum katmanlarının birbirleri üzerinde baskı kurmasına izin vermeyen; yaşamın hiçbir düşünce kalıbına sığdırılamayan zenginliğini, değişkenliğini, çeşitliliğini, önceden öngörülemezliğini gözeten, ötekilerle berikilerin enerjilerini çatıştırmadan yarıştıran ve bunun hukuksal çerçevesini çizen, koruyucu, katalizör ve 'güvenceci' (Jean-Marie Benoist) bir devlettir bu.[83]

Özgür Halk: Yansız devletin maddi dayanağı özgür halk, kurumsal dayanağı hukuktur. Bilgilendirilmiş ve özgür yurttaşlardan, bireylerden oluşan halk, ne devlet ne de grup dayatmacılığına izin verir. Özgürlükçü demokraside halk sayısal, demokrasi dışı güçlerle sağa sola savrulan insanlar yığını değil, bağımsız, özgür, eşit öznelerden oluşan bir topluluktur. İktidarın tek ve gerçek sahibidir. Demokraside, kafalar kırılmaz, kafalar sayılarak değerlendirilir. Bu nedenle yönetim, iktidar, halkın rızasına dayanır. Çoğunluğun ve azınlığın karmaşık ilişkisinde, kararlarında, bu iradenin payı vardır.[84] O yüzden karara herkes saygılıdır. Kararın ve devletin gücü ve meşruluğu bu saygıya dayanır. Seçimden önce yere göğe sığdırılamayan halkı, daha sonra edilgin, bilinçsiz, bilgisiz gören iktidarlar, kendilerinden menkul bilge çobanlıklarıyla onu gütmeye kalkışırlar. Oy veren bir halkın zekâsından kuşkulanmaya kimsenin hakkı yoktur.[85]

19. yüzyılın 'demokrasiye yatkın olan ya da olmayan toplumlar ayırımı bitmiştir. 20. yüzyılda bir toplumun demokrasiyle yönetilebilir olup olmadığı ölçütünün yerini bir toplumun demokrasiye ancak demokrasi sayesinde olgunlaşıp ulaşabileceği postulası almıştır' (1998 Nobel Ekonomi Ödülü sahibi Amartya Sen).[86] 'Toplumsal uyanış, ekonomik gelişmeyi aşmıştır' gerekçesiyle köreltmecilikten (obskürantizm) yana olan, halkın toyluğu varsayımına dayanan vesayetçi anlayışları, özellikle pretoryen diktatörlük dönemlerindeki onurlu tutumuyla her halk yalanlamıştır. Pretoryen iktidarları iğreti, gayrimeşru gören halklar, önce onları yalnızlaştırıp kıyıya iterler (périphérisation olgusu), pretoryen iktidarın uzaklaştırdıkları toplum önderlerini ilk fırsatta siyaset sahnesine taşıyarak iktidarı onlara teslim ederler. Bu Duverger'nin 'görünmeyen gerçek nöbetçi' dediği halkın başarısıdır ve tarihin her döneminde böyle olmuştur. Çünkü tarihte hiçbir halk örs olmaya katlanamamıştır. Zira her ülkede 'halk, bir ölüler kümesi değil, kendi kültürünü üretecek (doğal) kurum ve ku-

---

[83] Maurice Duverger, Le lièvre libéral et la torture européenne, Paris, 1990, s.98 vd., 189 vd.; John Keane, Demokrasi ve Sivil Toplum, çev. N. Erdoğan, Ayrıntı Yay., İstanbul, 1994, s.49.

[84] Georges Burdeau, Le libéralisme, A.g.e., s.187, 221.

[85] Fréderic Bastiat, Hukuk, (D. Russell/Y. Arslan), Ankara, 1997, s.51, 52.

[86] İleten: Yasemin Çongar, Milliyet, "Devlet Nereye Demokrasi Nereye (1)", 2 Ağustos 1999.

rallara sahip bir aktörler topluluğudur'.[87] Demokrasilerde, halk devlet için değil, devlet halk içindir.[88] (...)

Demokraside hukuk adalet süzgecinden, devlet de âdil hukuk süzgecinden geçirilir; elde edilen hukukun üstünlüğünü benimsemiş devlettir. Hukukun amacı, adaletsizliği önlemektir. Hukuk örgütlenmiş adalettir.[89] Yasal metin âdil olmak zorundadır. Adaletsiz hukuk, yalnızca 'yanlış hukuk' değil, hukuk doğasından yoksun bir hükümler yığınıdır (Radbruch), hukukta devletçiliktir. Demokraside devletin dokunduğu her şey hukuka dönüşmelidir. Devlet 'çok hukuk, az devlet' formülünün de ötesinde hukukun üstünlüğünü yaşama geçirirse devleşmez, ama gerçekten devlet olur ve meşruluk katsayısı arttığından güçlenir. Yasaların genelliği, yasayı yapanlar dahil herkese ayırımsız uygulanabilirliği,[90] gizli hukuk (droit latent) yerine açık hukuk ve saydam devletin geçmesi gereklidir. Hukukun olmadığı yerde halk 'sürü' (Goyard-Fabre), insan 'köle'dir (Mauchaussat).

Demokraside, böyle bir hukukun iki işlevi vardır. Herkese eşit uygulanmak ve gün ışığında tartıştıran, yarıştıran bir barış tekniği olmak. Yasaklayıcı olmamak. Hukukun zorunlu ilkelerini güvenceye alan bir devlet kendi taahhütlerine uyar. 'Yasasız suç ve ceza olmaz', 'yargısız kimse cezalandırılamaz' birer devlet taahhüdüdür.

İşte devlet, işte hukuk. Devlet hukuka saygılı olduğu, hukuk da insanları özgürleştirdiği oranda meşrulaşır ve güç kazanırlar. Sonuçta her ikisinin de işlevi, özgürlüklerin açılımını sağlamaktadır. Hukukun üstünlüğüne yaslanan bir devlette, hiç kimse hukukun ne üstündedir ne de altındadır, yalnızca içindedir. Hukukun karşısında herkes eşittir; her görüş, her inanç hukukun egemenliği altında birlikte yan yana yaşar, yarışır ve gelişir. Hukukun üstünlüğü dışlanırsa, en âdil hukuk bile, keyfiliklerin oyun oynandığı bir manipülasyon alanına dönüşür. Orada artık hukukun yerini güç, özgürlüğün yerini uşaklık almıştır.[91]

Erkler/Güçler Ayrılığı: Peki bu hukuku kim kotaracak, kim uygulayacak, uyuşmazlıkta hukukun ne olduğunu, ne dediğini kim söyleyecektir? Hukuku, demokrasilerde, halkın kendisi ya da onun adına temsilcileri, yani yasama erki (iktidarı), gücü, kotarıp düzenler; yürütme erki, gücü uygular; yargı erki, gücü

---

[87] Hakan Yavuz, Türkiye Günlüğü, "İslâm ve Türkiye", No: 29, Tem.-Ağ. 1994, s.231.

[88] Kopenhag Belgesi, 26 Eylül 1990.

[89] Fréderic Bastiat, Hukuk, (D. Russell/Y. Arslan), A.g.e., s.14, 18, 23, 58, 61.

[90] Philip Pettit, Cumhuriyetçilik, Bir Özgürlük ve Yönetim Teorisi, çev. A. Yılmaz, Ayrıntı Yay., İstanbul, 1998, s.231; (Bir zamanlar Amerikan Parlamentosu üyeleri, kimi vergilerden kendilerini bağışık tutmuşlardır (Pettit, s.232).

[91] Philip Pettit, Cumhuriyetçilik, Bir Özgürlük ve Yönetim Teorisi, A.g.e., s.231, 233.

de hukuku yorumlayıp son sözü söyler.[92] Buna 'erkler, güçler ayrılığı ilkesi' diyoruz.

Erkler, güçler ayrılığı ilkesinin başlıca iki nedencesi vardır. Birincisi klasiktir, Montesquieu'nündür. Çünkü diyordu, Montesquieu, deneyimler, güç (iktidar) sahibinin gücünü kötüye kullanma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Despotik iktidarlar, aslında yasalara göre değil, kendi irade ve tutkularına göre yönetirler.[93] Bunu önlemek için gücün gücü, iktidarın iktidarı durdurması gerekir (XI. kitap, 4. bölüm). Böylece Montesquieu; Aristo ile birlikte ucun ucun söylenen, Locke'ta iki güçle sınırlanan, demokrasinin örgütlenme ve hukuk düzeninin işlemesiyle ilgili erkler, iktidarlar, güçler ayrılığı ilkesinin can alıcı noktasını yakalamış oldu.

Özgürlük için başka yol yoktur. İktidar, güç tek elde toplanmamalıdır. İktidar tek elde toplanırsa manipülasyon başlayacaktır.[94] Montesquieu'ye göre, yasama ve yürütme iktidarları tek elde toplanırsa hukuk zorbalaşır, çünkü zorba yasalar çıkar. Yasamayla yargı ya da yürütmeyle yargı aynı elde toplanırsa, yargı yasalar çıkararak keyfiliğe kayar ya da yürütme zorbalaşır. Üç durumda da özgürlük yoktur. En kötüsü üç iktidarın tek elde toplanmasıdır. Bu durumda her şey yitirilir. Bunun örneği, üç iktidarı da elinde tutan ve korkunç bir baskı uygulayan Osmanlı Sultanıdır. Ayrıca ordu yasamaya değil, yürütmeye bağlı olmalıdır. Yasamaya bağlı olursa askerî yönetim var demektir.[95]

Erkler, güçler ayrılığının ikinci nedencesi ise, demokrasinin çoğulcu yapısının iktidar olgusuna yansımasından kaynaklanmaktadır. Zira çoğulcu demokrasi hiçbir iktidarın, gücün tek elde toplanmasına izin vermez. Her iktidar parçalanmıştır.[96] Erkler, güçler ayrılığı ilkesi, günümüzde de demokrasinin temelidir, çoğu anayasalarda bulunmaktadır. Saint-Just: 'Zorbalar saltanatlarını sürdürmek için halkı bölüyorlar. Sizler özgürlüğün saltanatını sürdürmek istiyorsanız iktidarı bölünüz' demiş; 1789 İnsan ve Yurttaşlık Hakları Bildirisinde de erkler ayrılığına yer vermeyen anayasaların anayasa sayılamayacakları vurgulanmıştır (md. 16). (...)

---

[92] Charles de S.B. Montesquieu, Oeuvres complètes, Seuil, Paris, 1964, s.536 (II. kitap, 1. bölüm).

[93] Charles de S.B. Montesquieu, Oeuvres complètes, A.g.e., s.532. Eski Yunan düşünürü Thucydides de, her insanın iktidarını sonuna dek zorlama eğiliminde olduğunu söylemiştir.

[94] Georges Burdeau, Le libéralisme, A.g.e., s.65; Philip Pettit, Cumhuriyetçilik, Bir Özgürlük ve Yönetim Teorisi, A.g.e., s.235, 236.

[95] Charles de S.B. Montesquieu, Oeuvres complètes, Seuil, Paris, 1964, (II. kitap, 1. bölüm), s.586-588. İlginçtir, Kudüs yolculuğundan dönerken Chateaubriand da "Yalnızca Padişahın özgür, öbür herkesin köle (kul) olduğu bir ülkede kalamam" diyerek İstanbul'da mola vermemiştir.

[96] Salvatore Veca, (E. Buissière), Ethique et politique, PUF, Paris, 1999, s.131.

Kuramsal tartışmaları bir yana bırakırsak, erkler/iktidarlar ayrılığı ilkesi bugün uygulamaya dikey ve yatay olarak iki biçimde yansımıştır. Birincisi, çoğulcu demokraside iktidarlar, yalnızca yataylamasına değil, dikeylemesine de çoğulcu olmak zorundadır. Böylelikle iktidarın, gücün merkezde toplanması önlenmekte, merkezle yerel yönetimler iktidarı paylaşarak saydam devlete ulaşılmaktadır.[97]

İkincisi, iktidar, yataylamasına, yasama, yürütme ve yargı olarak paylaşılmaktadır. İlk ikisinin kimileyin iç içe olması hoş görülmektedir. Ancak üçüncü iktidarın (tiers pouvoir), yani yargının güçlü olabilmesi için, ilkin bağımsız, ikinci olarak da öbürleriyle eşit olması zorunluluğu öğreti ve uygulamada vurgulanmaktadır.

Yargının bağımsız olması zorunludur. Çünkü hukukta kimse kendi kendisinin yargıcı olamaz. Eğer yasa yapanlarla uygulayanlar kendi kendilerinin yargıcı olurlarsa orada özgürlük ve adalet değil, düpedüz çıplak güç, zorbalık egemen olur.[98] Hukukun en amansız düşmanı güçtür. İktidarların en tehlikeli girişimi ise, salt çıplak güce dönme girişimidir.[99] Salt güce dönüşen bir devlet uyruklarını köle yapar, sömürür. Böyle bir devlette yargı ve yargıç görünüşte vardır, gerçekte yoktur. Orada halkın Tanrı'ya sığınmaktan başka çaresi kalmaz.[100]

Öte yandan bağımsız yargı, yasama ve yürütme ayrılığının da en önemli güvencesidir. Yasama, yürütme ve yargı güçlerinin çalışma, yaşam, devlet içindeki konum gibi maddi ve manevi bütün alanlarda eşit olmaları zorunludur.[101] 1982 Anayasasının başlangıcında bu eşitlik ilkesi, 140. maddesinde de eşitliğin nasıl sağlanacağı vurgulanmıştır.

Bağımsız Yargı: Görülüyor ki, demokrasinin özgürlükçü, çoğulcu, katılımcı, eşitlikçi olması; eleştirel akla, kültür göreceliğine, halka, yansız devlete, hukukun üstünlüğüne, erkler ayrılığına dayanması; hukukun âdil ve bir barış tekniğini üstlenmiş bulunması yetmiyor. Demokrasinin kendisini güvenceye al-

---

[97] Coşkun Can Aktan, Kirli Devletten Temiz Devlete, İstanbul, 1999, s.81.

[98] Marchamont Nedham 1657'de buna değinmiştir; ileten: Philip Pettit, Cumhuriyetçilik, Bir Özgürlük ve Yönetim Teorisi, A.g.e., s.236; Léon Dugnit, La séparation des pouvoirs et l'assemblée nationale de 1889, Paris, 1893, s.15; Münci Kapani, Kamu Hürriyetleri, Ankara, 1976, s.283; Henri Brun /Guy Tremblay, Droit Constitionnel, Québec, 1990, s.389; René Cassin, Montesquieu et les droits de l'homme, La pensée politique et constitutionelle de Montesquieu, bicentenaire de l'Esprit des lois" 1748-1948, Sirey, Paris, 1952, s.118; Erdoğan Teziç, Anayasa Hukuku, İstanbul, 1986, s.408, 409; Bakır Çağlar, Yeni Türkiye, "Politika ve Hukukta Neoliberalizm", No:25., s.27.

[99] Alain Peyrefitte, Les chevaux du lac Ladoga. La justice entre les extrêmes, Plon, Paris, 1981, s.524.

[100] Hardy Bouillon, John Locke, çev. A.İ. Savaş, Ankara, 1998, s.23-29.

[101] Seignobos, Histoire politique de l' Europe contemporaine, Paris, 1929, I., s.104.

ması için, bu hukuku uygulayacak, hukuk adına her olayda hukukun ne dediğini nesnel mantıkla söyleyecek bir erke, güce de gereksinme vardır. Bu bağımsız yargıdır. Eğer hukuk uygulaması bağımsız, özerk bir yargının elinde değilse her şey boşunadır. Toplumun benimsediği hukuku bağımsız olmadığı için objektif biçimde uygulayamayan bir yargı, adaletin ve demokrasinin düş kırıklığıdır. Siyasete bulanmış ya da bulanma olasılığı bulunan, adaleti siyaset terazisinde tarttığı izlenimi uyandıran bir yargı, ne denli duyarlı olursa olsun, kirli adalet salgılar. Adaletteki kirliliği, 'adaletsizliği temizleyebilen bir madde ise bugüne değin bulunamamıştır'.[102]

Siyasal güçle yargı gücü arasındaki ilişkide, hangisi güçlü ise öbürünü kendisine dönüştürecektir. Siyasal iktidar güçlü ise yargı siyasallaşacak, yargı güçlü ise siyasal iktidarı hukukun içine çekecek, onu meşrulaştıracaktır. Unutmayalım. Siyaset hep hareketlidir, boş oturmaz ve beldemez. Hukuk, siyasetin rahatını bozmaya başladığı anda, siyasal güç de hukuk[103] ve yargıyla oynamaya başlar. Ancak bağımsız bir yargı ve yargıçtır ki, her türlü etkiden arınmış objektif mantıklılık ilkesine (il principio di ragione obbiettiva) göre, hukukun ne dediğini (potere di jus dicere: jurisdictio), yanlar üstü (super partes) üçüncü bir otorite olarak söyleyebilir.[104] (...)

Ve Türkiye: Daha önce dünyadaki ürpertici adaletsizliğe değinmiştim. Bu adaletsizliğin yanı sıra siyaset ve devlet de boş durmuyor. Siyasal düzen, kendine araç kıldığı 'plantasyon devlet'e (Jasay, 1985) dönüşmeye savaşıyor. Devletler, onca anayasal sınırlamalara karşın, dürülemez biçimde güçlenme, polisleşme hevesindeler. Ona verilen özerkliği geliştirme sorumluluğu, bireysel özgürlüklerde gedikler açmakta. Demokrasiler, kendi çıkarlarını güvenceye almak isteyen kümelerin 'oy güdülendirmesi' altında. Demokrasiler biçimsel bir dekora dönüşme tehlikesindeler.[105]

Bunları aşmak için yoğun bir çaba var. İnsanlık, insan hak ve özgürlükleri ortak paydasında birleşmiş, insan hak ve özgürlükleri, bir iç hukuk sorunu olmaktan çıkmış, devletin kendi ve öbür ülkeler yurttaşlarına davranışını öteki devletlerle gönüllü kuruluşların denetlemesi, yani dış müdahale meşrulaştırılmış, ulusal sınırlar delinmiş. Uluslararası insan hakları ve özgürlükleri bildiri ya

---

[102] William Connolly, Kimlik ve Farklılık, A.g.e., s.247.

[103] Hikmet Özdemir, Yeni Türkiye, "Yargı Denetimi Demokrasinin Ahlâkıdır", No: 17, 1997, s.365.

[104] Cordero, Procedura penale, Milano, 1985, s.253; Maurice Duverger, Institutions politiques et droit constitionnel, PUF, Paris, 1975, I., s.177; Foschini, Sistema del diritto processuale penale, Milano, 1965, I., n.333, 336; Fazzalari, Giurisprudenza volontaria (dir. proc. civ.), Enciclopedia del diritto, Milano, 1970, XIX, s.354; Fazzallari, Istituzioni di diritto processuale, Padova, 1986, s.394.

[105] Philippe Engelhard, La troisième guerre mondiale est commencée, Arléa, Paris, 1997, s.282.

da sözleşmeleri, evrensel bir ahlâk kodu ve insanlığın ortak anayasası olmuş.[106] İnsan Hakları Konfederasyonu, 'bütün insanların haklarının korunması ve geliştirilmesi, uluslararası topluluğun meşru/hukuksal ilgi alanıdır' diyerek dış müdahale ilkesini onaylamış (paragraf, n.2, 3) ve insan haklarıyla demokrasi ilişkisini 'karşılıklı birbirine bağlılık ve dayanışma' olarak nitelemiş.[107]

Böyle bir dünyada, Türkiye/Anadolu, kuzeyden güneye sarkan bütün yarımadalara inat, doğudan batıya uzanan tek yarımada konumundaki kural dışılığını sanki yönetiminde, demokrasi anlayışında, öğrenimde, hemen her alanda sürdürüyor.1950'lerin demokrasisi aşılmış, dünyaya yetmiyor. Bu yüzden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 1950'lerin ölçütlerine göre hazırlanan Avrupa İnsan Hak ve Özgürlükleri Sözleşmesini geniş ve geliştirici yorumlarla yeni anlayışa uyarlamaya çalışıyor. Türkiye Sözleşmenin mimarlarından ve onu iç hukukuna almış. Tıpkı bir zamanlar aldığı İsviçre Medeni Yasası, İtalyan Ceza Yasası gibi. Ama demokrasisini 1950'lerin sözleşmesine bile uyarlayamamış. Hüküm üstüne hüküm giyiyor.

Biliyoruz. Türkiye Batıya en yakın ülke. Ama feodal yapıdan sıyrılma, Rönesans, Reform, Aydınlanma, Sanayi Devrimi ortak kültürünün dışında kalmış. Bireyleri, özgürlükçülük, çoğulculuk, eşitlik, demokrasi, sekülerleşme, laiklik gibi kavramlara yabancı kalmış. Ödünç aldığı evrensel/küresel kavramların içlerini boşaltıp kendince doldurmuş. Evet, mülkiyet hakkı insana kural olarak mülkiyetini değiştirme, yok etme hakkı tanır. Ama yararlanma (intifa) hakkı, nesnenin olduğu gibi korunmasını, yalnızca ondan yararlanma hakkını öngörür. Evrensel kavramlar da öyle. Bunlar üzerinde hiçbir insanın ya da devletin mülkiyet hakkı yoktur. Yalnızca yararlanma hakkı vardır. (...)

Devlet yasama organınca benimsenen ulus üstü hukuku bir türlü içine sindirememiş, 'yalnız kovboy'u oynuyor.

Cumhuriyet yönetimine en yakın rejim olan demokrasi, onu kazanarak onun üzerine kurulması gerekirken, demokrasiyle cumhuriyet sanki karşı karşıya. Demokrasi cumhuriyeti yönlendirecek yerde cumhuriyet demokrasiyi yönetiyor. Cumhuriyet epistemolojisinden demokrasi epistemolojisine geçişin sancıları bir türlü dinmiyor, bitmiyor. (...)

Devlet, sıkışınca hukukun bir türlü erişemediği kör, karanlık, görünmez bir kavrama başvuruyor: 'hikmet-i hükümet: la raison d'Etat'. Hikmeti kendinden menkul 'hikmet-i hükümet' kavramından 6 Ocak 1989'da Fransız Yargıtay'ındaki konuşmasında Başkan Mitterand şöyle yakınmaktadır: 'Hukuk, ada-

[106] David Beetham-Kevin Boyle, Demokrasinin Temelleri, çev. V.Bıçak, Ankara, 1998, s.105.
[107] D. Beetham-K. Boyle, Demokrasinin Temelleri, A.g.e., s.105.

let hiçbir biçimde hikmet-i hükümet denilen nesneye kurban edilmemelidir. Uzun yıllar taşıdığım siyasal sorumluluğum döneminde hikmet-i hükümet diye bir nesneye rastlamadım. Ne zaman hikmet-i hükümetten söz edilmişse, bilmelisiniz ki, bu bir başka şeyi gizlemek için uydurulmuş bir bahanedir'.

Başbakan William Pitt'in dilinde hikmet-i hükümetin karşılığı devlet 'zorunluluk'udur. Mitterand'dan 206 yıl önce 18 Kasım 1783'te Komünler Meclisinde şöyle diyordu: 'Zorunluluk, birey özgürlüklerini çiğnemenin özrüdür; zorbaların bahanesi, kölelerin inancıdır'.

Bütün bunlar, Kara Avrupası ülkelerinde devleti, birey zararına dokunulmaz bir nesneye dönüştürmüştür. Savaş, bu dokunulmazlığı sarsma savaşıdır. Bunun sonucu olarak Kara Avrupası'nda toplum devletçi kurallara bağlı, içine kapalıdır. İktidar tektir. Yargı da bundan payını almıştır. Erkler, güçler ayrılığından ne kadar söz edilirse edilsin yargı birliği sağlanamamış, yargıyı bağımsız kılma kavgası bir türlü bitmemiştir. (...)

Demokrasiyi öğrenmenin ve yaşatmanın en iyi yolu, hiç ara vermeden uygulamaktır.[108] (...) Demokraside devlet dinden, din devletten etkilenmez. Soyutlayıcı, evrensel ve yurttaşlık yükümlülüklerine dayanan Cumhuriyette devlet, ister istemez merkezcidir, düşçüdür. Çoğulcu kültür ile haklara ve özgürlüklere yaslanan demokrasi gerçekçidir, yereldir, merkezciliğe karşıdır. Çünkü demokraside herkesin bir gerçeği vardır. Cumhuriyet, yönetme, yönlendirme, güdümlendirme aşırılığından yıkılabilir. Cumhuriyette 'ulusal oluşumun rektörü de, vektörü de devlettir'. (Pierre Nora) (...)

Cumhuriyet eşitliği sever ve savunur, ama eşitlikçi (égalitariste) değildir; yoksulluk onu sarsar. Demokraside herkes, birey de devlet de, hukuk önünde eşittir; yoksulluk onu üzer, ama sarsmaz. Cumhuriyetin son sığınağı 'devlet', devletin son sığınağı 'hikmet-i hükümet'tir.

Demokrasinin son sığınağı halk, halkın son sığınağı 'hukuk'tur. Elbette Cumhuriyetin ülküsü kısa vadelidir, ufku dardır, son duraklıdır: Hukuk devleti. Demokrasinin ülküsü de, ufku da sonsuzdur, dur durak bilmez: Hukukun üstünlüğü.[109] (...)

Türkiye'de 1993'te 60, 1994'te 102, 1995'te 83, 1996'da 91 gazeteci yazar tutuklanmış; Türkiye İnsan Hakları Vakfına göre 1993'te 18, 1994'te 45, 1995'te 46, 1996'da 31 yazar düşünce suçlusu olarak cezaevine girmiştir. İnsan Hakları Derneğine göre, 1997'de bu rakam 153'tür. Bir başka iddiaya göre de, 1997'de 22 ülkenin cezaevinde toplam 180 gazeteci bulunmaktadır. Bunun

---

[108] Salvatore Veca, (E. Buissière), Ethique et politique, A.g.c., s.155.

[109] Régis Depray, Le Nouvel Observateur, "Etes-vous démocrate ou républicaine?" 30 Nov-6 Déc. 1989

78'i Türkiye'dedir ve birincilik bizdedir. Sayı, Zambiya'da 1, Sudan'da 2, Nijerya'da 8'dir.[110]

Bu iddialar değerlendirilmeli, Türkiye yasalarla beyinleri ezilmeye, sesleri kısılmaya çalışılanların ülkesi olarak 21. yüzyıla girmemelidir. Yapılacak iş, salt düşünce suçları olan hükümleri kaldırmak, suçlara eylem çağrısı yapan, suça kışkırtan hükümlerdeki sözcük ve deyişleri, suçların yasallığı ilkesi gereğince, belirgin ve saydam kılmaktır. Çağcıl demokraside devlet düşünceler karşısında yansızdır. Hukuku, düşünceleri barış içinde yarıştırmak için kullanır, yasaklamak için değil.

Yargı bağımsızlığı ve erkler arasında eşitlik: Hukukun üstünlüğü değil, hukuk devleti ilkesini benimseyen Kara Avrupası ülkelerinden esinlenen Türkiye, yargı erkinin bağımsızlığını ve öbür erklerle eşitliğini gerçekleştirmeden üçüncü bin yıla girecek mi?

Bugün bu soruyu yalnız yargı değil, herkes soruyor. Daha önce de belirtildiği üzere, yargı her zaman önemli bir iktidar, güç olmuştur. Metafizik dönemde mistik, dinsel (teolojik) dönemde tanrısal, bilimsel dönemde laik bir güçtür yargı. (...)

Meşruluk ve 1982 Anayasası: Çıplak bir uyarıda bulunmak zorundayım. Türkiye meşruluk debisi neredeyse sıfıra yaklaşmış bir Anayasayla yeni yüzyıla giremez, girmemelidir. Meşruluk, toplumbilimin, siyaset biliminin en önemli kavramlarından biridir ve örselenemez.

Halkta, bir kurumun, yasanın ya da yöneten kişi(ler)in, bilinen ve benimsenen kurallara göre oluşmuş bir çoğunluğu arkalarında bulundurduklarına ilişkin yaygın inanç varsa, o kurum, o yasa ya da yöneten(ler) meşrudur (Burdeau, Duverger, Aron, Easton, Kelsen, Lipson, Weber).

Meşruluk, toplumdaki barış ve dinginliği sağlayan; kurumu, yasayı, iktidarı ayakta tutan büyülü bir inançtır. En zorba yönetimler bile hep kendilerini meşru göstermeye çalışırlar. Bu yüzden İtalyan Tarihçisi Ferraro: 'Meşruluk, sitenin/devletin/toplumun görünmeyen barış meleğidir' der. Meşruluk iki türlüdür: Biçimsel meşruluk (la légitimité formelle) ve maddî meşruluk (la légitimité matérielle). Çoğunluk kurallara göre sağlanmamış ise biçimsel meşruluk yoktur. Kurallara göre sağlanan çoğunluğun onayı sonradan geri çekilmiş ise maddî meşruluk yoktur.

Acaba 1982 Anayasası biçimsel ve maddi açılardan meşru mudur? Biçimsel meşruluk açısından ele aldığımızda görünüm şudur: Anayasa, halk ya da halkın

[110] Can Dündar, Sabah, 4 Mayıs 1997; Erbil Tuşalp, Hürriyet, 24 Temmuz 1999.

özgür iradesiyle seçilen bir kurucu iktidar, parlamento tarafından değil, kapatılan parlamentonun sıralarına oturtulan atanmış kişilerce yapılmıştır.[111]

İkinci olarak, meşruluk bir karara, işleme, herkesin sonuçları sorgulayabilecek ve eşit biçimde, zorsuz ve yasaksız katılmalarına bağlıdır. İradeler tartışma sürecinden geçmedikçe meşruluktan söz edilemez. Çünkü tartışma varsa ve ne denli açıksa, sorunlar o denli saydamlaşır, bilgi edinilir ve yanlışa düşme tehlikesi azalır. 4 Haziran 1888'de Clémenceau, 'konuşulan ülkelerde zafer, susulan ülkelerde utanç vardır' demişti.1982 Anayasası tartışmaya kapalı tutulmuştur.

Üçüncüsü, tartışma yasağına koşut olarak tek yanlı bir beyin yıkama bombardımanından sonra oylama yapılmış, halk iğfal edilmiştir.

Dördüncüsü, Anayasa benimsenmediği takdirde pretoryen diktasının süreceği mesajı verilmiş, ölümü gören eli böğründeki halk çaresiz, sıtmaya razı olmuştur.[112]

Beşincisi, içini gösteren, 'seni mimlerim' zarflanyla gizli oy ilkesi çiğnenmiştir.

Altıncısı, tek işlemle hem devlet başkanı, hem de Anayasa oylanmıştır. Her ikisini destekleyenlerin ya da onlara karşı olanların sayısı, oranı belirsizdir. Devlet başkanını destekleyenler Anayasaya katlanmışlarsa Anayasa; Anayasayı destekleyenler devlet başkanına katlanmışlarsa devlet başkanı desteksiz kalmış demektir.

Peki, hangisi çoğunluğu elde etmiştir? Bu bir bilmecedir. Ancak bilinen şudur. İkisi de kuşkuyu içinde taşıyor. Üstelik devlet başkanı için zaten seçme söz konusu değil. Çünkü tek adaydır. Seçenekler arasında özgür seçimde bulunamayan birey özerk değildir. Çünkü özgürlük özerklikten önce gelir.

Görülüyor ki, toplumla yapılan bu sözleşme (Anayasa) tehditle, fesada uğratılmış bir iradeyle benimsetilmiştir. Göstermelik oylama hukuken sakattır. Bu yüzden Anayasa biçimsel meşruluktan yoksundur, geçersizdir. Unutmayalım ki, bu tür yollarla halkoyuna sunulan anayasaların sağladığı çoğunluk her ülkede %97-%100 arasında gerçekleşmiştir ve görünüştedir (Duverger). Türkiye'de %93 çoğunluk, halkın onuruna saldırıyla elde edilen ayıplı bir çoğunluktur. 'Kurşun yerine oy' kullanılarak (Duverger) kabul ettirilen 1982 Anayasası, hazırlayanlar ve hazırlanış biçimiyle bir tür 'ferman anayasası'dır.

Gelelim 1982 Anayasasının maddi meşruluk açısından durumuna. Bilindiği üzere anayasalar, örgütlenmiş siyasal birim olan devletin gücünü sınırlayan, bireyin hak ve özgürlük alanlarıyla bunların çiğnenmelerine karşı denetim yollarını belirleyen, iktidarın tek elde toplanmasını önleyerek çoğulculuğu benimseyen, çok iktidar ilişkisinde dengeleri sağlayan, her türlü hukuk dışılığı engelleyen metinlerdir.

---

[111] Ahmet Cemal, Cumhuriyet, "Hukuk Kültürümüz 'Uygar' mı?", 7 Eylül 1998.
[112] Server Tanilli, Cumhuriyet, "Apo ve Apolar...", 20 Kasım 1998.

1982 Anayasası tersini yapmış, devlet gücünü sınırlayacak yerde hak ve özgürlükleri sınırlamış ve bunları âdeta istisnalar hâline getirmiş, halka güvensizliği ruhuna içselleştirmiş, yargı birliğini ve bağımsızlığını örselemiş, demokrasi rejimini değil, cumhuriyet yönetimini öngörmüştür. 1961'in insan hak ve özgürlüklerine 'dayanan' devleti (md. 2) gitmiş, hak ve özgürlüklere lütfen 'saygılı' (md. 2), 'kutsal devlet'i (23 Temmuz 1995'e dek dayanabilen bir kutsallıktır bu) gelmiştir.

Devlet ve değerleri her ülkede elbette korunur. Korunmalıdır da. Ama 'devlet' kutsallaştırılırsa ilişilemez (tabu) olur çıkar. Çünkü kutsallara dokunulamaz. Görünen o ki, erek (telos) ve varlıkbilim (ontologie) açılarından (Karl Loewenstein ve Giovanni Sartori'nin anayasaları sınıflamalarına göre) 1982 Anayasası, siyasal iktidarın keyfiliğini önleyici, insanların hak ve özgürlüklerinin özünü kollayıcı olmadığından normatif ve güvenceci bir anayasa değildir. Diyanet İşleri Başkanlığının konumuna değin devletin örgütlenmesini ayrıntılarıyla düzenleyip devleti korumayı amaçladığından, toplum dinamikleriyle bütünleşemediğinden, hak ve özgürlükleri istisna olarak algıladığından ve bunları adı var kendi yok ölü bir metne dönüştürdüğünden, görünüşte, nominal, semantik bir anayasadır, bir metindir. Elbise dolabında bekleyen bir balo giysisidir. Çünkü günlük yaşam ve hukukla ilgili değildir. Anayasaya göre halk ve birey devlet içindir, devlet halk ve birey için değildir. Öyle ki, Belçika'nın getirdiği yasaktan (1831 Anayasası md. 24; 1994 Anayasası md. 31) 151 yıl sonra, devleti koruma kaygısıyla, memur yargılaması için izin sistemini getirmiştir (md. 129/son). Memurin Muhakematı Hakkında Kanun-ı Muvakkat gibi baskı yasalarını üretmeye kodlanmış bir metindir bu. Anayasa laiklikten söz etmiştir, ama zorunlu din derslerini getirerek laikliğin canına okumuştur, anti laiktir. Bu yüzden de Türkiye bugün, anayasacılık kavramlarına göre belirtilmek gerekirse, bir 'anayasalı devlet'tir, ama bir 'anayasal devlet' değildir.

Taşıdığı bu yapım (imalat) yanlışları nedeniyle derin siyasal ve toplumsal bunalımlar üreten, toplum dokusunu yırtan[113] bu Anayasanın arkasında, artık onu kotaranlar bile durmuyor, duramıyorlar ki, 'demokrasiye vurgun Türk çocukları' dursunlar. (...)

Benim burada yaptığım, meşruluk kavramı açısından yalnızca bir hasar saptamasıdır. Türkiye; hukuk devleti değil, hukukun üstünlüğü temeline oturan, evrensel ilkelerin tezgâhında yerel ipliklerle dokunan, ortak paydası insan hak ve özgürlükleri olan bir Anayasayla üçüncü bine girmeyi hak etmiştir".

Yargıtay Birinci Başkanı Doç Dr. Sami Selçuk bunları diyor; ya siz, siz Yargıtay Birinci Başkanı Selçuk'un dediklerine ne diyorsunuz?

---

[113] Bakır Çağlar, akt. Oktay Akbal, Cumhuriyet, "İmalat Hatalı Anayasa", 29 Aralık 1998.

VII) ÖZGÜRLÜK İÇİN 'MEA CULPA/SUÇLU BENİM'!

Anayasa Mahkemesi'nin 37. kuruluş yıldönümündeki konuşmasında 1982 Anayasası'nı eleştiren Anayasa Mahkemesi Başkanı Ahmet Necdet Sezer'in deyişiyle, "Anayasa'nın 26. maddesinin 3. fıkrasında, 'Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz' denilmektedir. Oysa Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde, düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında belli bir dilin kullanılmasının yasaklanabileceğine ilişkin sınırlayıcı bir kurala yer verilmiştir. (...) Özgürlüğü engelleyen öğeler ayıklanmalı, özgürlük alanı genişletilmelidir. Düşünce özgürlüğü alanında demokratik değerlere yer verilmelidir".[114]

"Düşünceyi açıklama özgürlüğüne aykırı kurallar içeren kanunlara Anayasa'nın geçici 15. maddesinin 3'üncü fıkrası gereğince Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılmamaktadır. (Bu nedenle -b.n) 1982 Anayasası ile düşünceyi açıklama özgürlüğünün önündeki engeller aşılamamış, düşünce suçlarına yönelik yasal düzenlemeler yapılamamıştır. Çoğulcu, özgürlükçü demokrasilerde düşünce suçuna yer verilmemekte, faşist, ırkçı, ayrımcı, savaş kışkırtıcı propagandayla suç işlemeye tahrik eylemleri ise düşünceyi açıklama özgürlüğü içinde değerlendirilmeyerek suç sayılmaktadır. Soyut bir düşünce açıklamayla, yasaya aykırı eylemlere çağrı niteliğindeki her türlü düşünce açıklamalarını birbirinden ayırmak gerekir. Burada önemli olan açıklanan düşüncenin konusu değil, düşüncenin niteliği, yöneldiği amaçtır. Açıkça eyleme ve suç işlemeye tahrik niteliği taşımayan, somut bir tehlike yaratmayan düşünce açıklamalarının sınırlandırılmaması gerekir".[115]

Anayasa Mahkemesi Başkanı Ahmet Necdet Sezer'in açıklaması üzerine İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Görevlisi ve Anayasa Hukuku Profesörü Bülent Tanör de, "Tepki normal ancak en son beklenen yerden geldi, çünkü sistem tıkandı"[116] yorumu yaparken 1999 Mart'ının Türkiye'sinde 146 kişi 'düşünce suçu' nedeniyle cezaevlerindeydi![117] Ve çok önceleri AİHM Başkanı Yargıç Luzius Wildhaber, "Mahkememiz, TBKP Davası'nda aldığı kararla, çoğulcu bir toplumda, çatışmaların olmasına rağmen ifade özgürlüğünden vazgeçilemeyeceğini karara bağlamıştır"[118] demişti!

Unutulmamalıdır ki, 'İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 19. maddesinde, "Her fert fikir ve ifade özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kimsenin müdaha-

---

[114] Ahmet Necdet Sezer, Radikal, 27 Nisan 1999, s.5.
[115] Ahmet Necdet Sezer, Radikal, 29 Nisan 1999, s.9.
[116] Bülent Tanör, Özgür Bakış, 29 Nisan 1999, s.7.
[117] Özgür Bakış, 30 Nisan 1999, s.7.
[118] Luzius Wildhaber, Milliyet, 9 Mart 1999, s.18.

lesi olmadan bilgi toplamak ve her türlü medyada bilgi ve fikir yaymak (neşretmek) hakkını içerir"; 'Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi'nin 10. maddesinde de, "Her fert ifade ve açıklama hakkına sahiptir. Bu hak; resmi makamların müdahalesi ve ülke sınırları mevzubahis olmaksızın; fikir sahibi olmak, haber ve fikir almak veya yaymak özgürlüğünü içerir" uyarıları boşuna düşülmemiştir!

Ama Semra Somersan'ın; "Korku, düşünceyi nasıl kıskaç altına alır, yazıyı araştırmayı nasıl yönlendirir? Tüyler ürpertici bir dünya bu; Türkiye de dehşet ülkesi! Ama bir de insanın kendisine bile itiraf etmek istemediği, benliğinde gizli korkular var. Gazeteci-avukat-doktor-insan hakları savunucusu gibi 'tehlikeli' işler yapanların, devletin sakıncalı bulduğu konularda bilimsel araştırma yapmanın, başkalarının başına gelen korkunç olayları öğrenmenin 'ya bana da olursa'nın korkusu"na[119] dikkat çektiği Türkiye'deki basın özgürlüğü konusunda, 'Dünya Gazeteciler Birliği' eski Başkanları'ndan Jayme Sirotsky, "Çok ülke aydınlığa kavuştu, Türkiye hâlâ alacakaranlıkta"[120] demeden edememektedir.

Alacakaranlıktaki Türkiye'ye, taraf kılındığı soru(n)lara ya da korku ve kaygılara layık değil. Ülkemizde konuşmak, düşünmek, yazıp-çizmek bir 'risk' ya da 'ceza konusu' olmaktan çıkmalı ve 'Türkiye bir dehşet ülkesi' olarak algılanıp, sunulma zilletinden kurtarılmalıdır. Ancak bu kolay değildir. Çünkü hukukun 'hakem' değil, 'mücadele aracı' olarak algılandığı egemenlik Türkiye'sinde; 'Political Traditions in Modern France' adlı yapıtında Sudhir Hazareesingh'in deyişiyle "Devlete tâbi hukuk" uygulaması söz konusudur.

Tuncay Özkan'ın, "Türkiye'de hukuk da temelinden sarsıldığı için adaleti uygulamak çok zor"[121] dediği Türkiye'de; İstanbul Barosu Başkanı Yücel Sayman'ın belirttiği üzere, "Anayasa'nın 87. ve 14. maddeleri değiştirilmeli"dir.[122] "Anayasa, hukuk kavramının üstünde bir metin değildir, onun bir parçasıdır. Türkiye geçmişiyle yüzleşmekten korkmamalı. Aynalardan korkmayalım"![123]

Baro başkanlarının da belirttiği gibi, Türkiye'de "Halkın yargıya güveni yok"tur![124] Çünkü Engin Cinmen'in ifadesiyle, "Bizde işkence yargılamanın bir unsurudur. Herhâlde polisler kendi paralarıyla o özel işkence aletlerini satın alıp merkezlerine koymuyorlar" ya![125]

---

[119] Semra Somersan, Gazetepazar, 31 Mayıs 1998, s.11.
[120] Jayme Sirotsky, Milliyet, 9 Kasım 1997.
[121] Tuncay Özkan, Radikal, "Adalet Kanları Şaşarsa", 12 Ağustos 1999, s.9.
[122] Yücel Sayman, Cumhuriyet, 5 Eylül 1999, s.12.
[123] Tuncay Özkan, Radikal, "Aynalardan Korkmayalım", 9 Eylül 1999, s.9.
[124] Cumhuriyet, 7 Eylül 1999, s.4.
[125] Engin Cinmen, Radikal, "Tadilat Nedeniyle 'Af'tayız", 16 Ağustos 1999, s.6.

Bu durumda Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Taha Parla'nın da belirttiği üzere, "Kant'ın, 'Halkına tuzak kuran devlet kötü devlettir' diye bir sözü var. Halkına bilgi vermemek 'Halkına tuzak kurmak' demektir. Şeffaf olmayan devlet halkına güven sağlayamaz, çetelerden ayıklanamaz"![126] Ya da herşey Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu, "28 Şubat'ı bitmiş kabul etmiyoruz. Bu bir süreçtir. Başlangıcı da 1923'tür, irtica tehlikesi oldukça da sürer. 28 Şubat kararlarının devamını beldiyoruz"[127] dediği vesayetçi gidişatın bir aksesuarına dönüşür...

Bu koşullarda Avukat Murat Cano, "Yargı bağımsızlığına düzen engel";[128] Adalet Bakanlığı Yüksek Müşaviri Orhan Bilgin, "Egemen güçler varsa bağımsız yargıç yoktur";[129] Türkiye Barolar Birliği Başkanı Prof. Eralp Özgen de, "Yargı hâlâ bağımsız değil".[130] "Doğal yargıç ilkesine ters düşen DGM'ler kapatılmalı"[131] derlerken haksız değiller...

Gelişimin önünü tıkayan bu durumun sakıncaları ve toplumsal gelişim gerçeğini reddeden özelliği meydandadır. Eşber Yağmurdereli vd'leri içeride vb. de sıradayken ya da cezaevlerindeki 'düşünce suçlusu' sayısı 147'yi aşmışken çözümleyici olmak gerekiyor. Yani sadece 'hukuka uygunluk'la yetinmenin yetmediği; hukukun, toplumsal gelişimle uyum içindeki insan hakları çerçevesinde yorumlanması gerekliliği göz ardı edilmemelidir.

"'Hukuksuzluk'un da bir 'hukuk'u olduğunu bilmiyor değilim"[132] diyen Cengiz Çandar'ın ya da "Hukukun terör amacıyla kullanılması" gereğine dikkat çeken Gülay Göktürk'ün, "Terör çeşit çeşittir. Toplumu ya da siyaseti terörize etmek için elinize bir silah alıp ortaya çıkabileceğiniz gibi, yasa maddelerini de toplumu yıldırmak için birer silah gibi kullanabilirsiniz"[133] dediği koşullarda 'suç ve ceza' kavramları, 'öteki' gerçeğini dikkate alıp, siyasi-hukuki tabloyu MGK mühendisliğiyle dizayn etme girişimlerine 'Hayır' diyerek yeniden biçimlendirilmelidir.

Bu zorunludur! Çünkü "Tarih boyunca bilinen en büyük hayvan, dinozorlar çağının 'brontosaurus'udur. Bu kocaman kertenkelenin boyu, başından kuyruğunun ucuna kadar, kırk metreyi bulur. İnanılması zor, ama doğru. Koskocaman, alamet bir şey. 'Büyüklük' genellikle bir meziyet gibi görüldüğü için,

---

[126] Taha Parla, Radikal, "Asker Siyasete Karışamaz", 13 Eylül 1999, s.6.
[127] Hüseyin Kıvrıkoğlu, Radikal, 4 Eylül 1999, s.1.
[128] Murat Cano, Cumhuriyet, 1 Ocak 1999, s.4.
[129] Orhan Bilgin, Cumhuriyet, 23 Kasım 1998, s.7.
[130] Eralp Özgen, Cumhuriyet, 27 Haziran 1999, s.9.
[131] Eralp Özgen, Özgür Bakış, 27 Haziran 1999, s.4.
[132] Cengiz Çandar, Sabah, 10 Haziran 1999, s.18.
[133] Gülay Göktürk, Sabah 23 Mart 1999, s.22.

'Böyle bir hayvan kimseden korkmaz' diye düşünenler olabilir. Ama sonuçta brontozor da dinozor ailesinin bir üyesi ve onlarla birlikte yok olup gitmiş. Çünkü dünyanın değişen koşullarına ayak uyduramamış. Yok oluşunun başlıca nedenlerinden biri de büyüklüğü. Sinir sistemi elbette son derece hızlı çalışıyor; ama boy kırk metre olunca, diyelim ki bu hayvanın kuyruğuna basıldığında, mesajın beyne gitmesi (en azından başka canlılara oranla) bayağı zaman alıyor; geri kalanı da öyle. Beyin emir verecek, mesaj gidecek, falan organ kıpırdayacak, onun mesajının sonucu beyne dönecek. Sonunda brontozorcuk dayanamamış değişen koşullara. (...) Devletin hâline baktığımda, aklıma ister istemez, brontozorun hikâyesi geliyor"[134] diyen Murat Belge'nin benzetmesinin - artık!- 'hafife' alınması mümkün değildir...

VIII) DEĞİŞİME AYAK UYDURABİLMEK

Unutulmamalıdır ki düşünce ve ifade özgürlüğü sadece bireyin değil; bütün bir toplumun bilgilenme hakkı ve özgürlüğü sorunudur. Kaldı ki M.Y. Yılmaz, "Yasal ve ceza koyan tedbirlerle sınırlandırılmamalıdır";[135] Yargıtay Ceza Genel Kurulu Başkanı Mater Kaban, "Düşünceyi açıklama suç olamaz"[136] derken İsmet Berkan, 'İfade özgürlüğünü sınırlama ihtiyacı' başlıklı yazısında şunların altını çizmektedir: "Beş yıl öncenin hararetli tartışma konusu, Terörle Mücadele Kanunu'nun 8. maddesiydi. Yasa hem içte hem de dışta ifade özgürlüğünün önündeki en büyük engel olarak görülüyor, yazarlar ve aydınlar bu maddeyi protesto amacıyla toplu hâlde bu 'suç'u işliyordu. Türkiye bir yandan da gümrük birliğine girmeye çalıştığı için, bütün çabalar bu madde üzerinde odaklanmıştı. Maddenin suçu tanımlayan bölümü, 'Hangi yöntem, maksat ve düşünceyle olursa olsun, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan yazılı ve sözlü propaganda ile toplantı, gösteri ve yürüyüş yapılamaz' diye başlıyordu. *Yasayı çıkartan Anap bu madde nedeniyle yaşar kemal mahkûm edilince hayli sıkıştı ve Mesut Yılmaz şöyle bir açıklama yaptı: 'Biz bu yasayı çıkarırken bunu amaçlamadık. Savcılar ve mahkemeler bu maddeyi yasa koyucunun arzusu hilafına yorumluyorlar'* (abç.). Bu açıklama o zaman hak ettiği ilgiyi görmedi, daha çok bir siyasi manevra olarak yorumlandı. (...) Bu siyasi harala gürele içinde Mesut Yılmaz'ın sözleri güme gitti. Bugün belki de bu sözlerin anlamı üstüne daha iyi düşünmeliyiz".[137]

---

[134] Murat Belge, Radikal, "Brontosaurus", 21 Eylül 1999, s.9.
[135] Mehmet Y. Yılmaz, Radikal İki, 2 Ağustos 1998, s.7.
[136] Mater Kaban, Cumhuriyet, 18 Mayıs 1999, s.4.
[137] İsmet Berkan, Radikal, 26 Mayıs 1999, s.3.

Mesut Yılmaz'ın sözleriyle, "Terörle Mücadele Kanunu'nun 8. maddesi savcılar ve mahkemeler tarafından yasa koyucunun arzusu hilafına yorumlandığı" Türkiye'de; Emine Kalkan'ın deyişiyle, "Anlamını yitiren adalet"[138] açmazıyla karşı karşıya kalınmış olmuyor mu? Ya da Sivil Haklar İnisiyatifi'nin ifade ettiği gibi, "Toplumun 'özne' olması tek bir koşula bağlı: Hukukun üstünlüğü. Yani siyasi iradenin keyfiliğinin sınırlandırılması"na[139] saptaması doğru değil mi?

Yeni Adalet Bakanı Prof Dr. Hikmet Sami Türk, 1975 yılında AÜ Hukuk Fakültesi'nde Ticaret Hukuku Öğretim Üyeliği yaparken, "Artık adaletsizliği böylesine apaçık bir sistemi değiştirmek zamanı gelmiştir"[140] derken; 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun'un 'Gerekçesi'nde şunlar yazılıdır: "İnsanlık yaşamı her gün, hatta her an değişimlerle karşı karşıyadır. (...) Yaşam yürür, gereksinimler hızla değişir".

ABD kamuoyu araştırma kuruluşu Roper Starch Woldwide'ın 30 ülke arasında yaptığı araştırmada stresli ülkeler arasında birinci sırayı alan Türkiye'deki[141] kanun maddeleri de mutlak değildir; mutlaklaştırılmamalıdır. Gelişime ayak uyduramayan, toplumsal gelişimin gerisinde kalan kanun maddeleri ve müeyyideleri kadüktür. Vereceğiniz kararın; ifade ettiğim noktaları nazar-ı itibara alıp, öznel tercihlerin gerisinde hep nesnel zaruretler olduğunu ve yasaların, kendi kilitlerini görmemekten ötürü kilitlendiğini unutmadan; tercihini, her şeyin 'postmodern'leştiği belirsizlikler girdabının keyfiliğiyle 'Negatif Hukuk'tan değil, 'Pozitif Hukuk'tan yana kullanması gerektiğini düşünüyorum...

Bu durumda; "İşçiden alırsın/ Memurdan alırsın/ Emekliden alırsın/ Bir kısım tüccardansa/ Nah alırsın...

Bizde güçsüz olan/ Vergi verir devlete/ Güçlü olansa işini bilir/ Güçsüzden daha çok alsın diye/ Devlete nasihat verir...

Bu düzen/ Biri yesin biri baksın düzeni/ Bu düzen/ Altta kalkanın canı çıksın düzeni/ Bu düzen ben varım sen yoksun düzeni...

Ekmeğimizi taştan söken biz/ Vergi yükünü çeken biz/ Yaşam boyu gözyaşı döken biz/ Milyon üstüne milyon vuran onlar/ Her şeyin faturasını ödeyen biz/ Daima hesap soran onlar...

Yukarıdakilerin çalımından yanına varılmaz/ Ne yapsalar doğrudur hesap sorulmaz/ Kapıları kapalıdır daima, girilmez/ Girsen bile öyle uluorta selam ve-

---

[138] Emine Kalkan, Cumhuriyet, 8 Haziran 1999, s.17.
[139] Radikal, 26 Mayıs 1999, s.9.
[140] Hikmet Sami Türk, Halkevleri Dergisi, 1975, s.108.
[141] Hürriyet, 8 Ağustos 1999, s.16.

rilmez/ Hey! Sen aşağıdaki!/ Git dediler mi gideceksin/ Gel dediler mi geleceksin/ Öl derlerse öleceksin/ Ve bir gün gelecek/ Sen onların hâline/ Güleceksin güleceksin..." diyen Ümit Yaşar Oğuzcan'ın dizelerindeki gerçeğin bilincinde; ama mütlhiş bir umut ve kararlılıkla şimdilik 'diyeceklerim bunlar'. Yargı sizin, karar geleceğin...

V. AYRIM

298 SAYILI YASAYA MUHALEFET!

DÜŞÜNÜP KONUŞMAK... ANLATMAK... ÖRGÜTLENMEK... 'SUÇ' MU?*

TEMEL DEMİRER

Zonguldak Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, 2002/4775 Hazırlık No, 2003/134 Esas No, 2003/61 No'lu İddianame'sini şaşkınlıkla okudum...

DEHAP Zonguldak milletvekili adayları Mehmet Zeki Salmanoğlu, Fahri Bozbaş, Atilla Kaya arkadaşlarımla 298 sayılı Yasaya Muhalefetten yargılanmamızın hiçbir mantıki ve hukuki gerekçesi olmadığını özellikle belirtmek istiyorum...

298 sayılı Yasaya Muhalefetten yargılanmamızın dayanaktan yoksun 'gerekçesi' Zeki Türer (28270) imzalı iddianamede şöyle formüle ediliyor.

"05.10.2002 günü saat 16.20-17.00 zamanları arasında Zonguldak Soğuksu mevkiinde Dünyaevi isimli düğün salonunda 3 Kasım 2002 tarihinde yapılan milletvekili seçimlerine esas olmak üzere DEHAP Zonguldak milletvekili adaylarını tanıtmak amacıyla izinsiz olarak kapalı yer toplantısı yapıldığı, bu toplantı sırasında sanıklar Fahri Bozbaş, Mehmet Zeki Salmanoğlu, Atilla Kaya ve Temel Demirer'in konuşma yaptıkları, 298 Sayılı Yasanın 51/2. Maddesi gereği seçim için kapalı yer toplantısı yapmak isteyenler üç kişilik bir heyet kurarak en yakın zabıta amir veya memuruna haber verme zorunluluğu olduğu, bu şekilde bir heyet kurulmadığı ve zabıta makamlarına haber verilmediği, bu şekilde izinsiz toplantıda söz alarak sanıkların üzerlerine atılı bulunan suçu işledikleri yapılan soruşturmadan anlaşılmıştır".

İddianamenin 'gerekçeleri', gerçekle ilintisizliği ve sübjektifliğiyle; Montesquieu'nun, "Her şeyin sonunda adil bir mahkemenin bulunabileceği inancı toplumda en büyük güven duygusunu sağlar" sözlerinde ifadesini bulan 'önkabulü' zedelemekte ve ister istemez de Anatole France'ın, "Hukuk, o muhteşem eşitlikçiliğiyle, köprü altında yatmayı, sokaklarda dilenmeyi ve ekmek çalmayı yoksullara da varsıllara da aynı şekilde yasaklar" uyarısını anımsatmaktadır...

---

* Zonguldak I. Asliye Ceza Mahkemesi'ne (Dosya No:2003/60) gönderilmek üzere Ankara 8. Asliye Ceza Mahkemesi'ne (Dosya No:2003/342 Talimat). Sanık: Temel Demirer... Dava konusu: İddianameye karşı beyanının sunumu... 24 Nisan 2003.

Malum ya "Hukuk, kendi ideolojisiyle bir bütün oluşturur".[1] Çünkü "Her toplumsal düzen bir ideoloji tarafından desteklenir"![2]

Bu vurguların ardından, iddianamenin dayanaktan yoksun sözde 'gerekçeleri'ne geçersek...

i) İddianame'nin, "*3 Kasım 2002 tarihinde yapılan milletvekili seçimlerine esas olmak üzere DEHAP Zonguldak milletvekili adaylarını tanıtmak amacıyla izinsiz olarak kapalı yer toplantısı*" ibaresi gerçeği yansıtmıyor...

Söz konusu 'toplantı' bir basın açıklamasıydı... Bunun basını bilgilendirme toplantısı olduğu defaatle oradaki emniyet mensuplarına belirtildi... Örneğin ben bunu konuşmamda ifade ettim... (Diğer konuşan arkadaşlar da...)

Bunun için toplantının film kasetleri, kasetlerin çözüm tutanaklarına bir kez daha göz atılabilir...

Yeri gelmişken şunun altını özenle çizeyim: Bu toplantıyı kimin nasıl algıladığına ilişkin, öznel niyet sorgulamalarından hareketle yargılanmamız anlamsızdır. Esas alınması gereken, 'sanıkların masumiyet ilkesi'nden hareketle, bizlerin beyanıdır...

ii) İddianame'nin, "*05.10.2002 günü saat 16.20-17.00 zamanları arasında Zonguldak Soğuksu mevkiinde Dünyaevi isimli düğün salonunda*" ibaresine dikkat edin...

Birincisi, bu ibaredeki "*Dünyaevi isimli düğün salonu*" denilen yer bir kafedir...

İkincisi, "*saat 16.20-17.00 zamanları arasında*" yapılan 'toplantı' kayıtlara göre 40 dakika sürmüştür... Dört konuşmacının söz aldığı 40 dakikalık bir 'kapalı salon toplantısı'! Bu sürede bu mümkün mü?

Bir 'düğün salonu'nda değil, bir kafedeki 40 dakikalık basını bilgilendirme toplantısında, basın DEHAP'ın seçim stratejisi hakkında bilgilendirilmiştir...

iii) İddianame'de, "*Yasanın 51/2. Maddesi gereği seçim için kapalı yer toplantısı yapmak isteyenler üç kişilik bir heyet kurarak en yakın zabıta amir veya memuruna haber verme zorunluluğu olduğu*"ndan söz ediliyor...

Bunu biliyorduk... Ve bir kapalı salon toplantısı düzenleseydik, elbette üç kişilik bir heyet kurup, en yakın zabıta amir veya memuruna haber verirdik... Bunda güç olan bir şey yoktu... O hâlde neden bile bile yasayı çiğnemiş olalım?

Hayır, biz yasayı çiğnemedik... Ama birileri, bunu böyle yaptığımıza ilişkin öznelliğini bizlere mal etmeye çalışıyor...

---

[1] Vedat Aytaç, "Hukuk, Politika, Marksizm: Hukuk Üzerine Teorik Bir Çalışma İçin Ayrım Halkaları", Politika ve Hukuk Kitap Dizisi, No: 1, Sonbahar 2000, s.7.

[2] F.A. von Hayek, "Hukuk, Yasama ve Özgürlük".

Yeri geldi altını çize çize telaffuz edeyim: Bu ülkede muhalif 'düşman', farklı düşünen 'hain' sayılır... Ancak böylesi bir zihniyet bu çağa yakışmıyor.

Tam tersine, bu çağa yakışan, önyargısız ve tahakkümsüz bir özgürlüktür...

Bugün bu mahkemede, DEHAP'ın bir basın toplantısındaki ifade özgürlüğü yargılanmaktadır...

Rosa Luxemburg, "Özgürlük her zaman, en azından farklı düşünenlerin özgürlüğüdür"[3] der...

Ve de Z. Bauman'ın deyişiyle, "Bir kişinin özgür olması için iki kişi gereklidir!" Yani kullanılmayan, tek kişilik özgürlükler olamaz.

Unutulmasın: John Stuart Mill'in de belirttiği gibi, "Gelişmenin tek şaşmaz ve sürekli kaynağı özgürlüktür".[4] "İfade özgürlüğü demokrasi için vazgeçilmezdir; bütün özgürlüklerin anasıdır. Sadece olumlu, hoşa giden fikirleri kapsamaz; devleti ya da toplumu rahatsız edici, kabul edilmez bulunan fikirleri de içerir..."[5]

Düşünce (ve ifade) özgürlüklerine dikkat etmeli ve çok hassas olmalıyız... Düşünce (ve ifade) özgürlüğünün kullanımına sınırlamalar, biçimsel engeller getirmekten özenle kaçınmalıyız...[6]

Bir şey daha: Daha geçenlerde, 14 Nisan Pazartesi günü TÜYAP İzmir Kitap Fuarı'nda Umut Yayımcılık'ın düzenlediği 'Yazma ve Yayınlama Özgürlüğü' konulu panelde[7] "Düşünce (ve İfade) Özgürlüğü İçin: 'Mea Culpa/Suçlu Benim!'" başlıklı konuşma yapmış olmam; ya da kısa bir süre önce 'Hak(sızlık) ve Hukuk(suzluk) Pratiği' başlıklı bir yazımın yayınlanmış olması[8] bir tesadüf değilse de, ironik bir durum gibi geliyor bana...

iv) Son bir şey daha: İddianame'de, "*Yasanın 51/2. Maddesi gereği seçim için kapalı yer toplantısı yapmak isteyenler üç kişilik bir heyet kurarak en yakın zabıta amir veya memuruna haber verme zorunluluğu*"ndan söz edilme nedeni güvenlik gerekçesine matuftur.

Yani bu maddenin işletilme nedeni 'güvenlik mülahazası'dır. Ancak bu geçersizdir. Çünkü basın toplantısının düzenlendiği mekânda, toplantıdan önce

---

[3] Rosa Luxemburg, Yeni Yol Dergisi, Yeni Dizi No:1, Temmuz 1999, s.111.

[4] Mill Stuart John, Özgürlük Üstüne, çev. Alime Ertan, Belge Yay., 1985, s.96.

[5] Şahin Alpay, "69 ve 312", Milliyet, 1 Nisan 2000, s.22.

[6] Bu konuda bkz. Ayşe Nur Zarakolu, Yazma ve Yayınlama Özgürlüğü İçin, Belge Yay., 2002; Düşünceye Özgürlük Herkes İçin, Düşünce Suçu(!?)na Karşı Girişim, Yay. Haz. Şanar Yurdatapan, Alan Yay., 2000; Bertrand Russell, Sorgulayan Denemeler (içinde, 'Özgür Düşünce ve Resmi Propaganda', s.163-189), çev. N. Ark, TÜBİTAK, 1995; Emile Zola, 'Suçluyorum', Cogito Dergisi, no:13, 1998, s.285-94.

[7] "Fuar Etkinlikleri", Cumhuriyet Kitap, No:683, 20 Mart 2003, s.4.

[8] Uzun Yürüyüş Dergisi, No:61, Mart-Nisan 2003.

güvenlik güçleri hazırdı. Bu anlamda güvenlik alınmıştı; ve her şey güvenlik güçlerinin kontrolü altındaydı... (Tüm basın açıklanmasının videoya kaydedilmesi de bunun kanıtı değil midir?)

Diyeceklerimi toparlarsam, iddianamenin isnat ettiği suçları tümüyle reddediyorum...

Hayır; yaşananlar karşısında "Ne atom bombası,/ Ne Londra Konferansı;/ Bir elinde cımbız,/ Bir elinde ayna;/ Umurunda mı dünya"[9] demeyip; 'Hayır evet'ten önce gelir' diyen bir 'sanık' olarak, yineleyeyim; 'suçlamalar'ı reddediyorum; özgürlükten yana düşüncelerim, söylediklerim ve tutumum 'suç' sayılıyor ise, bu 'suç'u onurla taşımaya hazır olduğumu mahkemenizin huzurunda beyan ediyorum.

Ve diyeceklerimi toparlarsam; benim de kanaatim, Amerikalı Yargıtay Hâkimi Robert H. Jackson'u gibi odur ki, "Hükümetin işlevi yurttaşı hataya düşürmekten kurtarmak değildir; yurttaşın görevi hükümeti hataya düşmekten kurtarmaktır".[10]

Bunun yanında, Ankara'da mukim olduğum için duruşmalardan vareste tutulmak istiyorum...

Diyeceklerim şimdilik bu kadar... Gereğini bilginize saygılarımla sunarım...

---

[9] Orhan Veli, "Alın Cımbızlı Şiir".

[10] Robert H. Jackson (1950), akt. Carl Sagan, Karanlık Bir Dünyada Bilimin Mum Işığı, çev. M. Göktepeli, TÜBİTAK, 1995, s.427.

'SUÇ İDDİALARI' CİDDİYE ALINABİLİR Mİ?*

TEMEL DEMİRER

Zonguldak Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, 2002/4775 Hazırlık No, 2003/134 Esas No, 2003/61 No'lu İddianame'sine ilişkin olarak 24 Nisan 2003'te yazılı olarak sunduğum beyanıma eklemek istediğim şeyler var...

Daha önce de demiştim: Gerçekle ilintisi olmayan 'iddianame'yi, 'şaşkınlıkla okudum'!

Aslında, Franz Kafka'nın, "Dünyayla arandaki savaşımda dünyanın yanında ol"; Can Yücel'in, "Sosyalist olmuşum ne iyi ama ne belalı tesadüf"; Martin Luther King'in, "Yaşamımız, önem verdiğimiz olaylara karşı sessiz kaldığımız gün son bulmaya başlar" uyarılarına değer veren biri olarak, şaşırmamam gerekiyordu...

Her söylem aynı zamanda zorunlusu olduğu bir eylem iken; yasaklara karşı özgürlüğü savunmak kolay mıydı ki? Elbette değildi...

Ve Ahmet Cemal'in de belirttiği üzere, bunun bir diğer artısı daha vardı: "İnsanların dünyası, yaşadıklarının sorumluluğunu üstlenebilme, sürünün içerisinde rengini belli edebilme yürekliliğini gösterebilenlerin giderek azaldığı bugünün dünyasıdır..."[1]

Dostoyevski'nin insana mahsus 'tutku ve coşkular'ına[2] yabancılaşmış bugünün dünyasında olup bitenler, Nietzsche'nin, "Çöl büyüyor; vay hâline içinde çöller olanın!" dediği üzeredir...[3]

---

* Zonguldak I. Asliye Ceza Mahkemesi'ne... Sanık: Temel Demirer... Dosya No:2003/60... Dava konusu: İddianamenin iddialarına ilişkin görüşlerim... 22 Mayıs 2003.

[1] Ahmet Cemal, "Lanetlenmiş Ağustos Böcekleri...", Cumhuriyet, 3 Ekim 2002, s.15.

[2] "Budala"; "Yeraltından Notlar" gibi, "Karamazof Kardeşler" gibi, "Suç ve Ceza" gibi, Rus edebiyatının doruk noktalarına, temel yapıtlarına imzasını atan yazar hakkında Nikolay Aleksandroviç Berdyaev, "Tutku ve coşku içindeki insanı bütünüyle kavrayıp canlandırabilmek, Dostoyevski'ye verği bir şeydi" (N.A. Bardyaev, Dostoyevski, çev. Ender Gürol, Adam Yay., 1984, s.16) derdi...

[3] Bkz: B. Bülbül, "Yabancılaş-Ma!", Felsefeci Dergisi, No:2, 15 Mart-14 Mayıs 2003, s.63-64; Nesrin Kale, Nasıl Bir İnsan? Nasıl Bir Eğitim?, ("V. Bölüm: İnsanın Yabancılaşma Sorunsalı"), Ütopya Yay., 2003, s.95-129; Çetin Veysal, "Korku Üzerine", Felsefelogos Dergisi, No:20, 2003/1, s.39-46; Hayati Asılyazıcı, "İnsan ve İnsan Yazgısı Üzerine...", Cumhuriyet, 23 Ocak 2003, s.15; Mustafa Sönmez, "Yoksullaşalım, Ama Onursuzlaşmayalım...", Evrensel, 21 Şubat 2003, s.5; Conrad Lodziak, İhtiyaçların Manipülasyonu: Kapitalizm ve Kültür, çev. Berna Kurt, Çitlembik Yay., 2003; Ataol Behramoğlu, "İnsan Nedir Sorusuna Kapsamlı Bir Yanıt", Cumhuriyet, 12 Ekim 2002, s.6; Server Tanilli, "Türkiye'de Aydın-

Ve yaşananlar bana Maksim Gorki'nin 'Ayak Takımı Arasında'ki satırlarını anımsatmakta olsa da,[4] insana özgü 'tutku ve coşkuları'mla içimde çölleşen yok... Ve de bunun kaçınılmaz bir getirisi olarak da şunu eklemeliyim: İçi çölleşmemiş herkes gibi, bende düşünce (ve ifade) ile örgütlenme özgürlüğünden vazgeçemem...

'ÖZGÜRLÜK'... DEDİM...

Özgürlük; Voltaire'in, "Bütün ordulardan kuvvetli bir şey vardır, vakti gelen fikir" dediği engellenemez güç ve Konfüçyüs'ün, "Taşı delen suyun kuvveti değil, damlaların sürekliliğidir" vurgusundaki kararlılıkla; insan(lık)a ait olmaması gereken yasaklara (ve yasakçılara) karşıdır...

Çoğunlukla, 'ördeklerden bir filoya bir de kazdan amiral' deyişini çağrıştıran yasakçı zihniyet ile -Yaşar Kemal'in belirttiği üzere- "Yasaklar yasaklara bakarak üst üste yığılır. Bir toplumda ne kadar yasak varsa, o yasakların üstüne o kadar yasak yığılır..."[5]

Sonunda insanı var eden, ona anlam katan bütün özellikler yok edilir...

Ancak insan(lık), bu suikasta boyun eğemez, eğmemelidir...

Çünkü Olimpus Dağı'ndaki Zeus'tan ateşin çalınmasından beri insanı var eden tek şey, boyun eğmeyen özgürlük tutkusudur...

Kim ne derse desin, bu davada bizler, düşünce (ve ifade) ile örgütlenme gibi boyutları olan geniş kapsamlı bir özgürlük sorunsalını tartışıyoruz...

İsmet Berkan'ın itiraf ettiği üzere: "Türkiye'de ifade özgürlüğünün sınırlarının çok dar olduğu" ve yine yasakların "Türkiye'de savcı ve yargıçlar tarafından çok geniş yorumlandığı bilinmeyen bir şey değil..."[6] Ama yanlıştır...

---

lanma Gerçeği", Adam Sanat, No:206, Mart 2003, s.15-18; A.N. Leontiev, "Marksizm ve Psikoloji", Komünist İşçi, 15 Ekim 2002, s.10-13; İbrahim Sertçelik, "Devrimci Ahlâk", Ürün Dergisi, No:11, Eylül-Ekim 2002, s.32-34; Arslan Kaynardağ, "Felsefenin Tarihinde Dostluk", Cumhuriyet, 4 Haziran 2002, s.15; Ahmet Oktay, "Hümanizm Tartışmaları", Cogito Dergisi, No:31, Bahar 2002, s.227-249; Turgay Fişekçi, "İnsanın Mutluluk Serüveni", Cumhuriyet, 16 Ekim 2002, s.14; Ataol Behramoğlu, "Ahlâk Üstüne Çeşitlemeler", Cumhuriyet, 10 Ağustos 2002, s.6; Azra Erhat, İşte İnsan, Can Yay., 2003.

[4] "Maksim Gorki, yazarlığın sistemdeki çarpıklıkları, adaletsizlikleri dile getirmek için en güçlü platform olduğunu söyler. Yapıtlarında insan yaşamına, insan onuruna saygı ve özgür insan kavramı üzerinde durur. Bu hususları sert bir dille irdelediği 'Ayak Takımı Arasında' bir sistemin çöküşünün sinyallerini verir. Sistem, onun gelişmesine katkıda bulunanlarla birlikte iflas etmektedir. İhtilale doğru adım adım yaklaşmakta olan bir toplumun sancılarını gerçekçiliğin ötesinde felsefi sorgulamalarla da ele alır Gorki. Yalan ve gerçek, gerçek ve umut arasındaki çelişkiler üzerinde durur ve öncelikle de insan olmanın önemini vurgular. Ve oyununda sorar Gorki: "Nedir gerçek? Bir tek gerçek varsa o da insandır... Kimi yalanlar... zayıfı ezmek, onu suçlamak için söylenir..." (Dikmen Gürün, "Gerçek Olan Tek Şey İnsan", Cumhuriyet, 18 Şubat 2003, s.14).

[5] Yaşar Kemal, "Baldaki Tuz".

[6] İsmet Berkan, "İrtica Raporları ve İfade Özgürlüğü", Radikal, 28 Nisan 2003, s.3.

Özgürlüğün 'sınırlarını daraltmak' ya da bu 'darlığı geniş yorumlamak' doğru bir tutum değildir. Böylesi bu tutum olsa olsa, 'adaletin temelini mülk' ilan eden hukukun negatif yorumudur...[7]

Oysa bir de bu hukukun pozitif yorumu vardır... Ancak ne yazıktır ki Zonguldak Cumhuriyet Başsavcılığı'nın İddianame'si, hazırlanma mantığıyla hukukunun negatif yorumuna yaslanmıştır... Bu tutumuyla da; Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin hukukunu pozitif yorumu[8] ile birlikte devlet politikası olduğu iddia edilen 'AB'nin Özgürlükler Paketi'yle[9] çelişmiştir!

Yeri gelmişken Fikret Başkaya'nın şu uyarılarını hatırlatayım: "Düşüncenin yasaklanması ya da aynı anlama gelmek üzere sansüre tabi tutulması, dar anlamda bu yasağın ötesinde sonuçlar doğurur.

Zira sansür belirli bir eşikten sonra otosansürü beslemeye başlar. İnsanlar 'başlarına bir iş gelir' korkusuyla ve savunma 'içgüdüsüyle' kendi kendilerini sansür etmeye başlarlar. Bu, sansürün içselleşmesidir. Sansürün içselleştiği, otosansürün yaygınlaştığı bir toplum artık bilimsel, estetik, entelektüel kısırlığa mahkûm olmuş bir toplumdur. Böyle bir rejim, 'sorunları çözme yeteneği' dumura uğramış bir rejimdir... Aynı bugün Türkiye'de olduğu gibi..."[10]

Özgürlüğün alternatifi; yasaklar, korkular ve tabular değildir...

Her şeyin, her yerde, hiçbir sınırlamaya tabi tutulmadan, tüm boyutlarıyla, farklı bakış açılarıyla, eleştirel yaklaşımlarla, sorgulayarak tartışılması gerekir...

Evet, bir kez daha vurgulamak ve tekrarlamak istiyorum: Tüm boyutlarıyla... Farklı bakış açılarıyla... Eleştirel yaklaşımla... Sorgulayarak...

Sorunlar ancak, böyle tartışılırsa bir işe yarar. Ancak böyle tartışılırsa, bağımsız düşünme, düşünebilme yetisini kazanılabilir... Yoksa 'bu doğrudur', 'bu yanlıştır' mantığı ile gidildiğinde, otoriteye bağımlılığın, yasakçılığın, korkunun girdabından kurtulamayıp, düşünmekten aciz insanlar yetiştiririz...

Bağımsız düşünebilmeyi, özgür düşünebilmeyi, soru sormayı, tartışmayı, eleştirel bakmayı öğrenmeli ve ondan korkmamalıyız...

---

[7] "Hepsi ağız birliği edip susmuş; dilsizler gibi susmuş./ Hepsinin içinde sesleri kilitli yüzleri konuşmuyor hepsinin dilleri kilitli-yüzleri..." (Murathan Mungan).

[8] "Toplu düşünce açıklamalarına ağır ceza istemi Yargıtay'dan döndü. Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 'sendikal hak yürüyüşü' nedeniyle 15'er ay hapse mahkûm edilen 35 sendikacının cezalarının onanmasını isteyen Yargıtay Başsavcılığı gibi düşünmedi. 'Sendikal hak yürüyüşü' nedeniyle 35 sendikacıya verilen 15'er aylık ceza Yargıtay'dan döndü..." ("Sendikacılar Özgür", Radikal, 29 Nisan 2003, s.5). Ayrıca bkz. Adnan Keskin, "Yargıtay: Yürümek Suç Oluşturmaz", Radikal, 1 Mayıs 2003, s.9.

[9] "RTÜK ve 'Sansür Kurulu'nda MGK olmayacak, camiler dışındaki ibadet yerlerine de yer tahsis edilecek, TMY 8. madde kalkacak, özel TV'ler Kürtçe yayın yapacak, isim koyma yasağı son bulacak" ("Özgürlükler Paketi Yolda", Radikal, 29 Nisan 2003, s.6).

[10] Fikret Başkaya, akt. Oral Çalışlar, "Fikret Başkaya'nın Mektubu", Cumhuriyet, 9 Mayıs 2003, s.4.

Ya da bu korkularımızı, şu an yargılandığımız '298 sayılı Yasaya Muhalefet' gibi sözde gerekçelerle tahkim etmemeliyiz...

Özetle; şu an bu davayı devreye sokan yasakçı zihniyet ve uygulamanın yarattığı soru(n)ların çözüm daha çok özgürlüktedir...

YASAKLAR... YASAKÇILAR...

Özgürlüğün olmadığı yer, Ortaçağ karanlıklarıdır, cehalet, kokuşmuşluk, boş vermişlik ve çürüme labirentleridir...

Platon, asırlar önce demişti: "Akıl noksanlığı iki türlü olur. Biri delilikten, öbürü cahillikten..."

Özgürlüklerin kısıtlandığı bir coğrafya çürüme ve cehaletin yeşerdiği bir cehennemdir... Görmüyor olmazsınız; bu ortamda, tüketim toplumu normları, 'insanları köleleştirerek her şeyi tüketiyor'; her şeyi 'tüketilmesi gereken nesne' sayan 'tüketim toplumu ideolojisi', insan(lık)ı şeyleştiriyor, yabancılaştırıyor...

Verili tabloda özgürlüğü savunmak, yaşananlara 'hayır' demek, daha eşitlikçi ve özgürlükçü bir dünya istemek 'suç' sayılıyor!

Her ne kadar "Şu sıralarda propaganda edilen 'gerçek', kapitalizmin yeni bir evresine ulaşıldığı ve artık bundan sonrasının kendi içinde gelişmek üzere 'ebedi' bir sistem olduğudur. Bu dönemle ilgili olarak çok farklı tanımlamalar, projeksiyonlar vardır. Her türlü eleştirinin piyasadan sürülmesi çabaları da bu dönemin ayırt edici özellikleri arasında sayılmalıdır..."[11]

Bu yasakların ve yasakçıların yarattığı bir cehalettir...[12]

Görülmüyor olamaz: Günümüzde yaygın bir bilisizlikten çok, farklı bilisizlik ('ignorance') çeşitleri ortaya çıkıyor. Çevre ve yaşam koşullarına uyumsuzluğun ortaya çıkardığı bilisizlik (cehalet) kadar, bilinenlerin sınırına ulaşılmış olduğu ve keşfi gereken başka olguların bulunmadığı varsayımı da yanıltıcıdır kuşkusuz. Ama bütün bu ve benzeri bilisizliklerin ötesinde, Thomas de Koninck'in öne sürdüğü gibi, 'yeni cehalet' denilen bir açmazdan da söz edilebilir.[13]

'Yeni cehalet' korkuyla, yasaklarla besleniyor...

Yeri geldi nakledeyim: Geçenlerde bir arkadaşım, 'İnsan hayatı dediğin nedir ki' diye söze başladı ve sürdürdü: "Korkuları yönetmekten başka bir şey değil hayat". Gerçekten yasakların ve yasakçıların yarattığı ortamda hepimiz gelecek endişesiyle, korkularıyla hiçleştirilip; özgürlüklerimize yabancılaştırılıyor; ve insanlıktan çıkartılıyoruz...

---

[11] Güray Öz, "Eleştirisiz Toplum (II)", Kızılcık Dergisi, No:15, Ocak-Şubat 2003, s.35.

[12] "Cehalet asla soru üretmez" (B. Disraeli).

[13] Thomas de Koninck, Yeni Cehalet ve Kültür Problemi, çev. İnci Malak Uysal, Epos Yay., 2003.

Ama kanım odur ki, hayatta endişe duyduğumuz kadar, en azından o kadar kendimize güvenmeyi de öğrenmeliyiz.

Unutulmasın yasaklar ve korkular insan(lığ)a sadece zaman kaybettirir; acı verir; sonra da niyete erer... Çünkü yasakların (ve yasakçıların) da bir sonu vardır...

HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜ

"İnsan hakları öğretisinin gelişimi ve pozitif hukuka geçmesinin tarihinin, uzun bir süre"ye denk düştüğünü bilmeyen yok gibidir.[14]

Bu yolda mağdurların sayısı çoğalıyor... Ancak bu insan(lık)ın özgürlük yürüyüşüdür... Ve bu yolda, ne yazıktır ki, 'ödenmesi gereken'(?!) bir fatura vardır...

'Nasıl' mı? İşte bunlara ilişkin birkaç veri...[15]

"Birtan Altınbaş adlı üniversitelinin 12 yıl önce 'gözaltında işkenceyle öldürülmesi' davasında Mahkeme başkanı Zeki Ünal adreslerinde bir türlü bulunamayan polislerin duruşmaya getirilmesi için eski komiser sanıktan yardım isterken 'Artık komik oluyor. Getirin şu arkadaşlarınızı da bu iş bitsin, çok uzadı' dedi..."[16]

"Türk hukuk tarihinin en uzun süren siyasi cinayet davalarından biri olan 'Türkler suikastı' davası sonuçlandı. Eski DİSK Başkanı Kemal Türkler'in öldürülmesiyle ilgili davada yargılanan Ünal Osmanağaoğlu 'delil yetersizliği'nden beraat etti. Böylece 23 yıl önce işlenen cinayet 'faili meçhul' olarak kaldı..."[17]

---

[14] Fatmagül Berktay, "Pozitif Hukuk", Cumhuriyet Dergi, No:895, 18 Mayıs 2003, s.13.

[15] Bkz: "H. Öndül: İnsan Hakları Uygulamalarında İlerleme Yok", Y. Özgür Gündem, 24 Nisan 2003, s.3; "BM İnsan Hakları Komisyonu İnandırıcılığını Kaybediyor", Y. Özgür Gündem, 25 Nisan 2003, s.7; "İnsan Hakları Uyarısı", Cumhuriyet, 9 Mayıs 2003, s.5; "Cezaevlerindeki Hak İhlâllerinde Artış Var", Fırat'ta Yaşam, 28 Nisan 2003, s.3; "TCK'nin Yeni Hâli de İşkenceciye Hoşgörülü", Evrensel, 14 Mayıs 2003, s.4; "Başkomiserler Para Topladı: İşkenceci Polis İçin Kampanya", Cumhuriyet, 4 Mayıs 2003, s.4; H. Yücel, "İşkence Belgelendi", Evrensel, 16 Mayıs 2003, s.3; M. Arslan, "Polis Doktoru Erdoğan Yağız İşkenceyi Anlattı", Y. Özgür Gündem, 14 Mayıs 2003, s.4; H. Yaşar, "Göz Göre Göre Faili Meçhul", Radikal, 28 Nisan 2003, s.5; "Failler Hâlâ Susuyor", Evrensel, 19 Mayıs 2003, s.4; C. Başlangıç, "Herkes 'Kayıp'larını Arıyor", Radikal, 12 Mayıs 2003, s.7; "Tecavüzcü Polis Yargılanıyor", Evrensel, 22 Nisan 2003, s.3; D. Bilge, "Öğretmene 'Hak' Cezası", Radikal, 25 Nisan 2003, s.7; "2002 Yılında 221 Kişiye İşkence Yapıldı", Fırat'ta Yaşam, 21 Nisan 2003, s.2; "Meydanda İşkence", Evrensel, 14 Nisan 2003, s.15; "2000-2002 Yılları Arasında 4.650 İşkence Dosyası", Odak Dergisi, 9 Nisan 2003, s.27; "İşkence Davaları Sürüyor", İşçi-Köylü Gazetesi, 25 Nisan-8 Mayıs 2003, s.7; H. Akyol, "Davadan Vazgeç Tehdidi", Evrensel, 1 Mayıs 2003, s.6; A. Keskin, "AİHM Ankara'da", Radikal, 1 Mayıs 2003, s.7.

[16] Adnan Keskin, "Hâkim: Komik Oldu", Radikal, 19 Nisan 2003, s.7.

[17] Demet Bilge, "Suikast Var, Suikastçı Yok", Radikal, 15 Nisan 2003, s.7.

"Adalet Bakanı Cemil Çiçek, İzmir'de son 5 yılda işkence ve kötü muamele nedeniyle 37'si jandarma, 426'sı polis olmak üzere toplam 463 kolluk kuvveti hakkında adli işlem yapıldığını bildirdi... Hani işkence sistematik değildi?"[18]

"Türkiye'de 2002 yılında 1.362 yurttaş, kötü muamele gördüğü için suç duyurusunda bulundu... Adalet Bakanlığı'nın verilerine göre 2002 yılında Türkiye'de günde ortalama 3,73 kişi işkence gördüğü gerekçesiyle savcılıklara başvurdu..."[19]

"YÖK'ü protesto amacıyla 6 Kasım 2002 günü Kızılay'da yapılan eylem sırasında, Veli Kaya isimli öğrenciyi Şekerbank'ın deposuna götürerek dövmekten yargılanan polisler; Kaya'yı Ankara Emniyet Müdür Yardımcısı Zekai Baloğlu'nun talimatı doğrultusunda depoya soktuklarını söylediler..."[20]

"Ordu'nun Mesudiye ilçesinin Güneyce Köyü'nde 6 yıl önce özel tim görevlilerinin 2 amca çocuğunu 'terörist sandıkları' gerekçesiyle öldürmesi olayıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı ailelere toplam 5 milyar lira tazminat ödemeye mahkûm edildi. İçişleri Bakanlığı, çocukların cenaze işlemleri için ödenen 200'er milyon liranın tazminattan düşürülmesi talebiyle Ordu İdare Mahkemesi'ne dava açtı. Mahkeme bu talebi reddetti. Devlet, özel timin öldürdüğü iki çocuk için verilen 5 milyar liradan kefen parasının kesilmesini istedi..."[21]

"Evrim Cindemir, astsubay hazırlık sınıfını bitirmeye üç ay kala okuldan atıldı. Çünkü babası 12 Eylül'de kapatılan TÖB-DER'e, ağabeyi de Eğitim-Sen'e üyeydi. İçişleri Bakanı Aksu: 'Maalesef mevzuatımız böyle...' dedi..."[22]

Daha da çoğaltılması mümkün olan bu somut veriler mevcut hukuk (ve uygulaması) açısından önemli soru(n)lara işaret ederken; "Yürürlükteki anayasal hükümlerle yargının bağımsızlığından söz etmenin mümkün olmadığını belirten Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya, 'Ülkemizde yargı bağımsızlığı sadece yargının, yargıçların sorunu gibi algılanıyor. Hâlbuki bu bütün toplumun sorunudur' demektedir..."[23]

Ve bu tablo yurttaşın tüm özgürlüklerle birlikte hak arama özgürlüğüne de daha sıkı sarılmasını olmazsa olmaz kılmaktadır...[24]

---

[18] "Hani İşkence Sistematik Değildi?", Yeniden Özgür Gündem, 9 Nisan 2003, s.3.
[19] "Her Güne Bir İşkence Davası", Cumhuriyet, 26 Nisan 2003, s.6.
[20] "Depoya Talimatla Götürdük", Evrensel, 25 Nisan 2003, s.4.
[21] Erdoğan Erişen, "Bir Cana 2.5 Milyar Tazminat Çok Geldi", Cumhuriyet, 17 Mayıs 2003, s.3.
[22] Adnan Keskin, "Sakıncalı Akraba Cumhuriyeti", Radikal, 20 Nisan 2003, s.7.
[23] "Yargıtay Başkanı Özkaya: Türkiye'de Yargı Bağımsız Değil", Cumhuriyet, 24 Nisan 2003, s.4.
[24] Bkz: John Stuart Mill, Düşünce ve Tartışma Özgürlüğü Üstüne, çev. Cem Aktaş, K Kitaplığı Yay., 2003; Mustafa Erdoğan, Türkiye'de Anayasalar ve Siyaset, , Liberte Yay., 2003, ("Temel Hakların Sınırlandırılması", s.175-181); Reyhan Sunay, İfade Hürriyetinin Muhtevası ve Sınırları-Avrupa Sözleşmesin-

Bilinmiyor olamaz: "Hak arama özgürlüğünün, ilk bakışta, görünümü işlevselidir; bireylerin tüm hak ve özgürlüklerinin kullanılmasında, korunmasında, geliştirilmesinde güvenli ve etkili hukuksal bir araçtır. Hak ve özgürlüklerin hukuksal açıdan birbirinden bir ayrımı ve üstünlüğü yoktur; ancak hak arama özgürlüğü hukuk devletinin başatlarından biridir. Onsuz, hukukun üstünlüğü ilkesinin korunması ve geliştirilmesi hemen hemen olanaksızdır.

Bu işlevselliğin yanında, görünmeyen ya da çoğu kez gözden kaçan, yapıcı toplumsal bir amaç da söz konusu. Hakkın, 'hukuk düzeninin olağan yolları ve kurumlarıyla gecikmeden, eninde sonunda alınacağı, herkesin davranışının hesabını vereceği' inançlarının yerleşmesi; 'hakka saygılı birey, toplum ve yönetim' özleminin gerçekleşmesinin itici gücüdür.

Şimdi sorabiliriz: Ülkemizde hak arama özgürlüğü işlevini ve amacını yerine getirebiliyor mu? Anayasanın; herkesin, 'geçerli araç ve yollardan yararlanarak yetkili makam önünde hak arayabileceğini (m. 36-40/1); bağımsız ve yansız mahkeme önünde adil yargılanma hakkı olduğunu (m.9,36,138) buyurduğuna' ve 'devletin tüm organ ve kesimlerinde bireylerin yakınmalarını, dilekelerini inceleyecek, denetleyecek orun (makam) ve kurumlar bulunduğuna' göre; olumlu yanıt, mantıksal açıdan yanlış olmaz.

Ancak bu kural ve kurumlar bireyin, toplumun beklentilerine yanıt veremiyor ve değer yargılarıyla çelişiyorsa -ki ülkemiz, bu olumsuzluklarla karşı karşıyadır- topyekûn düzeni sorgulamak gerek:

Hak arama özgürlüğünün; işlev ve amaçlarını sağlıklı olarak yerine getirebilmesi, öncelikle bilgilenme olanaklarına sahip olmamıza bağlıdır; inandığımız bir hakkın özündeki bilgilere sahip olmadan hak aranması riskli ve tehlikelidir. Bu bağlamda en büyük sorun kamusal alanda yaşanmaktadır.

Anayasamızın 74. maddesinin buyruğu açıktır; 'yurttaşlar kendileriyle veya kamuyla ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında yetkili orunlara (makam) yazı ile başvurma hakkına sahiptir; sonucu gecikmeden dilekçe verene yazılı olarak bil-

---

de ve Türk Anayasası'nda, Liberal Düşünce Topluluğu ve Avrupa Komisyonu Yay., 2001; Frederick Schauer, İfade Özgürlüğü-Felsefi Bir İnceleme, çev. M. Bahattin Seçilmişoğlu, Liberal Düşünce Topluluğu ve Avrupa Komisyonu Yay., 2002; Mustafa Erdoğan, Türkiye Özgürleşebilir mi?, Liberte Yay., 2003, ("İfade Özgürlüğü Özgür Toplumun Temeli midir?", s.21-24); Müjde Arslan, "23 Nisan Dünya Kitap Günü'nde Türkiye'nin Profili: Kitaplar Fırına Yazarlar Cezaevine", Yeniden Özgür Gündem, 23 Nisan 2003, s.11; "DGM Savcısı Şaşırdı", Evrensel, 25 Nisan 2003, s.6; Mehmet Merdan Hekimoğlu, "Son Anayasa Değişiklikleri Işığında Yeni Temel Hak ve Özgürlükler Rejimi", Liberal Düşünce Dergisi, No:29, Kış 2003, s.151-166; "Basın Özgürlüğü Düşmanları İşbaşında", Fırat'ta Yaşam, No:192, 5 Mayıs 2003, s.12; "Basın Özgürlüğü Halkın Hakkıdır", Cumhuriyet, 3 Mayıs 2003, s.8; "Basın Açıklaması 'Yasadışı' Sayıldı", Evrensel, 20 Mayıs 2003, s.6; Adnan Keskin, "AB'ye Selam Yasağa Devam", Radikal, 22 Nisan 2003, s.7.

dirilir'. Aslında bu buyruk olmasa bile, işin doğası ve hukuk devletinin gereği de budur.

Ne var ki, 'hikmetinden sual sorulmaz' bir yönetim anlayışımız nedeniyle; Devlet, gerekçesiz yaşamı yeğlemektedir; çoğunlukla baştan savma yanıtlar verildiği bir olgu. Oysa somut olay nedeniyle aydınlatıcı yanıt verme; bilgilendirmenin yanında, kamu görevlisinin kendince (keyfi) davranışlarını önleyici bir işlevi de söz konusu. Gerekçeli yanıt; araştırmaya, sorgulamaya dayanacağından doğruya ulaşmanın da aracı sayılır.

Avukatlık kurumu, bireyleri bilgilendirmenin ve yöntemine uygun hak aramanın bir başka boyutu; hak arama özgürlüğünün olmazsa olmaz güvencelerinden en önemlisi. Oysa bilgi, uzmanlık ekonomik, etik açıdan azımsanmayacak sorunlarla karşı karşıya olduğundan işlevini tam olarak yerine getirememektedir. Özel olarak incelemeye değer bir konu. Hak bilinci; düşünme ve duygu yoluyla hak arama özgürlüğüne yaşamsal olarak sağlayan önemli bir etken. Ne var ki, hak bilincinin gelişmesi, devlet yöneticilerinde ve yargıçlarda hukuk kültürünün oluşmasına bağlıdır.

Politik amaçlarla hukuku yozlaştıran, kendince yasa koyan, işine gelmediğinde yargı buyruklarını uygulamayan 'yönetim de ve yöneticiler de'; bir insanlık hakkı olan doğru ve güvenli (adil) yargılama hakkının tam kavranmadığı, yargılamanın bir sanat olduğu bilincinin yaygınlaşmadığı 'yargı düzeninde ve yargıçlarda' hukuk kültüründen söz edilebilir mi? Devletin doruğu, hukuk kültüründen yoksun olunca; bireylerdeki hak bilinci, bıçak kemiğe dayandığında bireysel tepkiden öteye gidemez; daha önemlisi hukukun yasakladığı kendiliğinden halk ve öç alma duygusu körüklenir.

Çağcıl devlet anlayışı, hak aramanın önündeki engelleri kaldırarak, kolaylıklar sağlayarak hak arama özgürlüğünü güçlendirmiştir. Ülkemizde ise, görevini savsayan, ya da kötüye kullanan kamu görevlisi hakkında adli soruşturma açılması ve yargılanması yönetsel izne ve karara bağlanarak (Anayasa m.129) hak arama özgürlüğü büyük ölçüde sınırlandırılmıştır. Oysa kendince (keyfi) davranışların kaynağı olan 'yönetsel güvence' tüm ülkelerde terk edilmiş ve yerine hak arama özgürlüğünü güçlendiren 'yargısal güvence' ilkesi[25] egemen olmuştur".[26]

Ve eklenilmeden geçilmemelidir ki, "hukuk her zaman 'evrensel' olma eğilimindedir. Fransa'da büyük devrimi gerçekleştirenler, inandıkları ilkeleri

[25] Sami Selçuk, Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne s.243-244.

[26] Çetin Aşçıoğlu, "Hukuk Devletinde Bir Başat: Hak Arama Özgürlüğü", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:841, 3 Mayıs 2003, s.7.

'İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi' olarak dünyaya ilan ettiler. Peki, 'evrensel' miydi o ilkeler, o tarihte? Elbette değildi. Beyanname, Fransa'nın özgül bir ürünüydü. Dünyada hemen hiçbir yerde bir uygulaması yoktu; dünyanın pek az yerinde insanların bu 'haklarından' haberi vardı. Ama şimdi? Evet, bu ilkeler 'evrensel' olmayı gerçekten büyük ölçüde başardı. Buna benzer şeylerden en fazla nefret eden diktatörler bile, açık açık 'Ben insan hakkı kavramını da, bununla ilgili kurallara uymayı da reddediyorum' diyemiyor. Fiilen bunu yapanları bile böyle konuşamıyor. Demek 'evrensellik' iddiası boşuna değilmiş".[27]

YİNE BİR ŞEYLER OLUYOR...

"İyi de tüm bunlardan niye söz ediyorum" mu?

Buraya dek kabaca değindiklerim davanın asli zeminini oluşturmaktadır...

"İyi de tüm bunlar böyleyken, niye bu dava" mı?

Yine, bir şeyler olmasından; yine, bir düğmeye basılmasından...

Örneğin Fikret Başkaya'ya nafile bir dava açılması gibi:[28] "Ankara 1 No'lu DGM, Başkaya'nın 12 yıl önce yazdığı ve aldığı mahkûmiyet kararı nedeniyle 20 ay hapis yattığı kitabı hakkında yine dava açtı. Başkaya daha önce açılan davayı AİHM'e taşımış ve Türkiye tazminat ödemeye mahkûm edilmişti..."[29]

Örneğin HADEP'in kapatılması ardından DEHAP'a bir kez daha dava açılması gibi: "Yargıtay Başsavcısı Sabih Kanadoğlu, emekliliğine çok az süre kala Demokratik Halk Partisi hakkında Anayasa Mahkemesi'ne ikinci bir kapatma davası açtı. Başsavcı Sabih Kanadoğlu, daha önce 3 Kasım seçimlerine katılabilmek için teşkilatlanma belgelerinde sahtecilik yaptığı iddiasıyla kapatılmasını istediği DEHAP'ın şimdi de bölücü faaliyetlerin odağı hâline geldiği' gerekçesiyle kapatılmasını istedi..."[30]

Tüm bunlarla birlikte ve de 24 Nisan 2003 tarihinde mahkemenize yazılı olarak sunduğum beyanımda da ifade ettiğim üzere bizlere de -yapay senaryolarla- dava açılması, tesadüf ya da anlamsız değildir...

---

[27] Murat Belge, "Hukukun Evrenselliği", Radikal, 26 Nisan 2003, s.9. Ayrıca bkz. Murat Belge, "Nürnberg ve Uluslararası Hukuk", Radikal, 27 Nisan 2003, s.9.

[28] Bkz: Fikret Başkaya, "Bektaşi Namazı Gibi", Odak Dergisi, 8 Mayıs 2003, s.22-24; "Fikret Başkaya Davası: Bir Hukuk Skandalı Daha", Fırat'ta Yaşam, No:193, 12 Mayıs 2003, s.3; "Fikret Başkaya: Hukukçular Tetikçilik Yapıyor", Yeniden Özgür Gündem, 15 Mayıs 2003, s.3; "Siyaset ve Hukuk", Ekmek ve Adalet Dergisi, No:36, 24 Kasım 2002, s.47.

[29] "AİHM'ye Yine İş Düşecek: Mahkûm Olan Başkaya'ya Yeniden Dava", Cumhuriyet, 14 Mayıs 2003, s.5.

[30] Adnan Keskin, "DEHAP'a Yeni Dava", Radikal, 30 Nisan 2003, s.4.

Şu anda karşınızda bir kez daha 'yargılanıyor' olsam da; kendimden eminim. Yanlış ahlâkı savunmadım; bu nedenle de utanılacak bir şey yapmadım...

Aksine benden öncekiler (ya da daha sonrakiler) gibi üzerime düşenleri yerine getirmeye çalışıyorum; 'bir kültürün, tavrın, duruşun, ütopyanın, ahlâkın, direnişin' parçası olmanın diyetini ödüyorum...[31]

Hiç kimsenin kuşkusu olmasın; ödenmesi gerekenleri, daha önce ödediğimiz gibi, yine ve bir kez daha öderiz...

Kolay mı? Afşar Timuçin hocadan öğrendik: "Yüreklilik iyidir. Yüreklilik korkuya karşı ahlâkın güvencesidir..."[32]

Kolay mı? İsmail Beşikçi'nin öğrencisi olduk...

Kolay mı? Godot'yu beklemedik... Ve şundan bir an dahi şüphe duymadık ki; hayatın çaresizce beklemekten ibaret olduğu; kişisel iradenin hiçbir anlamının kalmadığı bir dünyada, hiçbir şeyi değiştiremeden, sadece duran bir vakti geçirmeye çalışarak yaşamanın adına dönüşen 'Godot'yu Beklemek', bütün klişeler gibi mide bulandırıcı bir isabetle yüzümüze doğru parmağını sallıyor. Godot gelmiyor. Çünkü Godot, zaten gelmeyecek olanın adıdır...

Bunun içindir ki; toplumsal sorumluluklarına sırt dönmemiş özgürlüklerimle umudun insan(lık) olduğuna inandım; gereklerini yerine getirmeye gayret ettim...[33]

---

[31] "Amerikan entelektüel çevrelerinin ihtiyar asi delikanlısı Noam Chomsky, Türkiye'ye geldiğinde Sedef Kabaş'ın TV 8'deki Sesli Düşünceler programına katılmış ve "Türk toplumunun direniş kültürüne hayran kaldım" demişti. Chomsky Türkiye'deki baskıcı devlet politikasına karşın toplumun cesaretini, insanların ceza alacaklarını bile bile doğru bildikleri şeyler için mücadele vermelerini takdirle karşıladığını belirtiyordu..." (Meral Tamer, "Türklerin Direniş Kültürü", Milliyet, 28 Aralık 2002, s.6).

[32] Afşar Timuçin, "Korkunun Felsefesi", Felsefelogos Dergisi, No:20, 2003/1, s.38.

[33] Bunun için de "Aydında olmaması gereken iki nitelik, tembellik ve korkaklık bu ülkede kültür etkinliklerinin oluşumuna güçlük çıkarıyor. Tembellik ve korkaklık bilgisizliği ya da daha doğrusu bilinçsizliği getiriyor. Buna göre kafamızdaki aydın tanımına uymayan aydınlar ya da sözde aydınlar tüm bilim, sanat ve felsefe sorumluluğunu yüklenmiş görünmekle birlikte gerçek anlamda bir yaratıcı etkinliği gerçekleştirmeyi düşünmüyorlar. Her gün biraz daha bilinç yitimine uğrayan bir toplumda umutsuzluk damar damar yayılıyor. Kimsenin kendine güvenmediği yerde siz başkalarına nasıl güveneceksiniz? En kötüsü insanlar her şeyin kötüsüne alışıyorlar, kötüyle yetinmeye alışıyorlar. Gazetenin kötüsü, romanın kötüsü, siyaset adamının kötüsü, bakkalın kötüsü, matematikçinin kötüsü, karpuzun kötüsü artık çokça rahatsız etmiyor kimseleri. 'Dünyanın belli bir yönü yoksa insan bunu gördüğü andan başlayarak ona üstün bir insanlığa açılan bir yön verebilmelidir' der Camus, Başkaldıran İnsan'ında...
Dünyanın gelişmesinde ve insana daha yaraşır duruma gelmesinde aydın isteminin büyük bir payı olabileceğini unutmayalım. Belki de işe önce kendi ayıklarımızı, kendi develeklerimizi, kendi eşeklerimizi, kendi akbabalıklarımızı, kendi tilkiliklerimizi, kendi yılanlıklarımızı, kendi itliklerimizi, kendi fareliklerimizi, kendi maymunluklarımızı yıkıp yok ederek başlamalıyız" (Afşar Timuçin, "Kültürde Şiddetli Bunalım", Agora Dergisi, No: 30, Mart-Nisan 2003, s.3-5).

Ve daima '68'in Paul Simon ve Art Garfunkel'ının; "Merhaba karanlık, benim eski dostum,/ Yine seninle konuşmaya geldim / (...)/ 'Aptallar' dedim... / Kanser gibi büyüyor sessizlik/ Bu sözlerimi duyun,/ (...)/ Sözlerim yağmur damlaları gibi düştü sessizliğe/ Ve yankılandı/ Sessizliğin kuyusunda/ Sessizliğin sesi" diyen 'The Sound of Silence (Sessizliğin Sesi)'nı anımsıyorum...

Ve tam 17 yaşının filinta endam günlerinden beri, "Hayat bizi bekliyor, gitmemek olmaz" diyen Behçet Necatigil'in...

"Elimizde harflerden tenha tarlalar/ Bir yağmur damlasından dünyayı içiyoruz"[34] diyen Şükrü Erbaş'ın...

"Kim ne derse desin ben bugünü yıkıyorum/ Yeniden doğmak için çıkardığım yangından" diyen Edip Cansever'in...

"Ve dünya habersiz değildir bizden/ Her taşın altında künyemiz yazar/ Suyu söğüdü bizden/ Nehirler dolanır bizi anarlar/ Bizi bilir, bizi sorarlar"[35] diyen Niyazi Akıncıoğlu'nun dizelerini terennüm ediyorum...

Kimileri için pek inandırıcı olmasa da; John Milton'un, "Kazanan hiç kuşkusuz gerçek olacaktır" sözlerinin altını özenle çizen bir radikal sosyalist olarak biliyorum: Tarih yeniden yazılıyor. Bildiğimiz dünya olmayacak geleceğin dünyası. Tamam da, tarih, hep çift yönlü yazılır...

Bugünkü eylemleriniz, yaptıklarınız geleceği biçimlendirmeye yöneliktir. Geleceği kurarken, dünü de yeniden kurgularsınız. Tarih, geçmişin yeniden inşasıdır!

Dün, bugün, her zaman. Gördük, göreceğiz. Bekleyin...

Şimdi tarih yeniden yazılıyor... Tarih yeniden yazılacak. İnsanlığın tarih öncesine dönerek...

Bu gidişata bilinçle inanmış ve tarafını belirlemiş bir yurttaş olarak; -sakın ola ki- 'seni cezalandırırız' denilmesinin, özgürlükçü düşünce ve davranışlarını etkileyebileceğini zannetmeyin... Özgürlük için bu memleketin mahpuslarında ben de yattım, daha da yatarım... Ve de bunu asla bir zül değil, bir onur addederim...

Ve bir şey daha: Bu dosyayı kapatın, beraatimiz geciktirmeyin...

Diyeceklerim şimdilik bu kadar...

Gereğini bilginize saygılarımla sunarım...

---

[34] Şükrü Erbaş, Üç Nokta Beş Harf, Ümit Yay. 2001.

[35] Niyazi Akıncıoğlu, Umut Şiirleri, Hacan Yay., Ocak 1985.

VI. AYRIM

TCK 169 YA DA

'YASADIŞI PKK ÖRGÜTÜNE YARDIM ETMEK'!

'ADALET ADİL Mİ?'*

TEMEL DEMİRER

Mahkemeniz tarafından, 1997/279 esas No'lu davadan sanık olarak yargılanıyorum. DGM Cumhuriyet Savcısı Ali Çelebi imzalı iddianame iki paragraf, 14 satır, 145 kelimeden oluşuyor. Şahsıma isnat edilen 'suç': *'Yasadışı PKK Örgütüne Yardım Etmek*'tir.

İsnat edilen 'suç'un iddiası da özetle şöyle: "*Murat İpek* ile örgüte irtibat amacıyla irtibat kurup, baskı ve telkinlerde bulunmak suretiyle, hayali veya gerçekleşmiş bazı olayların Devlet Görevlilerince veya onların bilgisi dâhilinde ve talimatları gereği yapıldığı yolunda, Devlet aleyhine ve yasadışı PKK örgütünü aldamaya yönelik olarak, çeşitli basın organlarında ve TV programlarında açıklamalar yapmasını sağladığı ve bu şekilde üzerine atılı, yasadışı PKK örgütüne yardım etmek suçunu işlediği, Murat İpek'in Kolluk ve Savcılıktaki beyanları, sanığın tevil yollu ikrarı ve tüm hazırlık evrakı kapsamıyla anlaşıldığından..." TCK'nin 169. maddesi gereğince 3 ile 5 yıl hapsim; ayrıca da, 3713 sayılı yasanın 5. maddesine istinaden cezanın %50 artırımı istenmektedir.

I) 'SAMİMİ İKRAR' MI, İFTİRA MI?

Davaya konu olan 'suçlama' konusunda, eğer delil sayılacaksa, 'tek kanıt' itirafçı Murat İpek'in 'tevil yollu ikrarı', yani 'samimi ikrarı'dır. Ama bu da mümkün değildir. Çünkü itirafçıların iftiracılığı ve samimiyetsizliği Emniyet Genel Müdürlüğü'nün verileri ve CHP İzmir Milletvekili Sabri Ergül'ün açıklamalarıyla belgelenmiştir.

CHP İzmir Milletvekili Sabri Ergül'ün, 'itirafçılık mekanizması' konusunda TBMM'ye verdiği soru önergesine, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından verilen yanıta göre, 'Pişmanlık Yasası'ndan yararlanmak için 2.992 kişi başvurdu. Başvurusu kabul edilen 680 itirafçıdan 28'i hakkında 'organize suç örgütü' kurmaktan soruşturma açıldı. 10 itirafçının yeniden suç işledikleri ve 12'sinin de 'yalan beyanda bulunduğu' ortaya çıktı. "İtirafçılık mekanizması ile ilgili daha önce TBMM Başkanlığı'na bir de araştırma önergesi veren Ergül, *Bazı iti-*

* Diyarbakır I No'lu DGM Başkanlığı'na Esas No: 1997/279 ve 29 Aralık 1997 tarihli savunma.

rafçılar hakkında, gerek tahliyeleri ve gerekse ifade ve araştırma için zabıtaca alındıkları dönemde çeşitli suçlar işledikleri, işletildikleri, yasadışı bir şekilde bazı örgütlü suç çeteleri tarafından ve hatta kimi resmi devlet görevlileri tarafından kullanıldıkları iddiası bulunduğuna dikkat çekti. Birçok faili meçhul olay ve cinayette itirafçıların parmağı bulunduğu savlarına da dikkat çeken Ergün, TBMM Uğur Mumcu Cinayeti'ni Araştırma Komisyonu'na bilgi veren murat Demir ve Murat İpek'in itiraflarını buna örnek gösterdi".[1]

Muhatap saymadığım itirafçı Murat İpek'in iftiralarının, 'samimi olup, olmadığı'nı tartışacak değilim; veriler ve belgeler meydandadır. Bundan ötesini, gereksiz addediyorum; ucuz ve asılsız 'suçlamaları' muhatap almayı, insanlık onurumla bağdaştırmıyorum.

Zaten 26 ile 28 Nisan 1997 tarihleri arasında Ankara Terörle Mücadele Dairesi'ndeki gözleri bağlı sorgum esnasında itirafçının yeni itiraflarında nelerle 'suçlandığı'nı öğrenmiştim. Bu gayri-ciddi senaryoya ilişkin üç isnatla karşı karşıyayım.

Birincisi: adı geçen şahısların "Ocak 1997 ayı sonlarında Diyarbakır ilinde, Şeyho kod adlı PKK mensubu ile devletin dünya kamuoyunda zor duruma düşürülmesinin sağlanması amacıyla, devlet ve devlet görevlileri aleyhine asılsız ve suçlayıcı beyanlarda bulunmasını" istediğimiz iddia ediliyordu. "Bu görüşmeler sırasında ATV muhabiri Kadir... Demokrasi Gazetesi muhabiri Ahmet Sümbül, Demokrasi Gazetesi Yayın Müdürü Sanlı EKİN ile benim" de bulunduğum öne sürülüyordu. İtirafçı Murat İpek'ten "Aynı mesnetsiz iddiaları tekrarlaması için teklinde bulunmuş" olduğumuz belirtiliyordu. "Hatta daha önceden hazırlanan dokümanları kendisine okutarak kayda alınan bu iddiaların ATV televizyonundan yayınlanmasını istediğimiz" iddia ediliyordu.

İkincisi: İtirafçı Murat İpek, "Murat Demir ile birlikte Uğur Mumcu komisyonuna müracaatta bulunmak üzere Ankara'ya geldiklerinde", benim "yönlendirmem sonucu komisyona müracaatta bulunduklarını" ve "kendisinden Murat Demir'e yardımcı olmasını ve onun söylediklerinden farklı bir şey söylemesini istemediğimi" iddia etmekteydi.

Üçüncüsü: "Murat İpek ile Ankara'da Hanecioğlu Otelinde, Show TV'de yayınlanan Kırk Dakika adlı program hakkında görüştüğüm" ve "bu programda da devlet aleyhindeki asılsız iddiaların devam ettirilmesini" istediğim belirtiliyordu.

İtirafçı Murat İpek'in, benim hakkımdaki itiraflarından, elime geçen resmi belgeler nezdinde bu kadarıyla haberdarım. Bu iddiaların tümü asılsız ve mesnetsizdir. Çünkü sadece bir kez, o da Diyarbakır'ın orta yerindeki Demir Otel'de gördüğüm Murat İpek ile mezkûr otelin lokantasında, bir gazeteci olarak

[1] Sabri Ergül, Cumhuriyet, 4 Ağustos 1997, s.5.

görüştüm. Oteldeki odaların faturasını kendi ismime kestirdim. Eğer, ortada yasadışı bir iş varsa, nasıl her şey bu denli ayan beyan olabilir?

Murat İpek'in ifadesinde, görüşmelerde "Şeyho kod adlı PKK mensubunun" da bulunduğu öne sürülüyor. Kimdir bu 'ŞEYHO'? Otelde çalışanlarından bu şahsı gören var mıdır? Ya da itirafçı Murat İpek, bu iddiasına bir kişiyi şahit gösterebilir mi?

Benim 'PKK'ye yardım ettiğim' iddia ediliyor! Bir gazetecinin röportaj yapması, ne zamandan beri TCK'da 'suç olarak' görülmektedir? Kaldı ki, itirafçı Murat İpek ile onlarca gazeteci meslektaşım da röportaj yaptığı hâlde; 'yardım ve yataklık'la suçlanmamışlardır. Bana yönelik bu 'özel tarifenin' nedeni nedir acaba?

Murat İpek, "Devletin dünya kamuoyunda zor duruma düşürülmesinin sağlanması amacıyla, devlet ve devlet görevlileri aleyhine asılsız ve suçlayıcı beyanlarda bulunmasını" istediğimi öne sürüyor. "Bu görüşmeler sırasında ATV muhabiri Kadir... Demokrasi Gazetesi muhabiri Ahmet Sümbül, Demokrasi Gazetesi Yayın Müdürü Sanlı EKİN ile benim" de bulunduğumu belirtiyor. İtirafçı Murat İpek'ten "Aynı mesnetsiz iddiaları tekrarlaması için telkinde bulunmuş", "Hatta daha önceden hazırlanan dokümanları kendisine okutarak kayda alınan bu iddiaların ATV televizyonundan yayınlanmasını istemiş"im! 'Samimi ikrar' olarak addedilen iddiaların ne tür bir ciddiyeti olabilir? Benim, 54 kiloluk fiziğimle ve Diyarbakır'ın orta yerindeki otelin lokantasında bunları yaptırmam mümkün mü? Sonra ben hangi etki ve yetkimle, ATV'de bir şeyin yayınlanması isterim de, ATV bunu yayınlar? Bunda mantık var mı? Yeri gelmişken ifade edeyim; ben ne Zaloğlu Rüstem'im ne de psikoterapist!

Sonra, şu 'Uğur Mumcu Komisyonuna müracaat' konusu var. Yine soruyorum; tek bir kişisini dahi tanımadığım bir komisyona, komisyonun görüşmelerinde bulunmadan, itirafçı Murat İpek'i nasıl yönlendirebilirim? Yine Show TV'deki 'Kırk Dakika' programı konusunda aynı şeyleri ifade ederek, ekleyeyim: Benim, 'sihir, büyü' ile insanları teshir edecek 'insanüstü güçlerim' yok!

Ayrıca Murat İpek'i ile Ankara'da Hanecioğlu Otelinde görüşmedim. 20 ile 30 dakika kadar görüştüğüm Murat Demir'di; O'nun, "röportaj karşılığında otel masraflarını karşılanması" talebine 'Hayır' deyip oradan ayrıldım

II) MUHALİF BASINA YÖNELİK KOMPLO

İftiralarla hiçbir alakam yok. Ortada bir komplo var. Örneğin dosyaya göz atıldığında görülecektir: Murat İpek'in ifadesi 19 Nisan 1997'de alınmıştı. Ve ne hikmettir ki aynı ifade, 28 Nisan 1997'de tarihli 'Öncü' gazetesinin 30 nolu nüshasından başlayan ve 15 gün süren bir yazı dizisi olarak yayımlanmıştır.

Yani Murat İpek'in ifadesi, verildikten tam 8 gün sonra günlük bir gazetede yayımlanmıştır. İfadelerin doğrudan muhatabı olan benim elime geçmeyen bu resmi tutanak, her nasılsa 'Öncü' gazetesinin eline ulaşmış ve daha ortada açılmış bir dava bile yokken, 'yargısız infazın' anlamlı bir örneği olarak yayımlanmıştır! Bu tesadüf değildir; çünkü 'Öncü' gazetesinin sahibi Bekir Altunok'tur.

'Öncü' gazetesinin sahibi Bekir Altunok kimdir? Sorunun yanıtını, DYP'de Genel Sekreterliğe kadar yükseldikten sonra Genel Başkan Tansu Çiller ile ters düştüğü için ANAP'a geçen asker kökenli Manisa Milletvekili Tevfik Diker'in, UBA'ya yaptığı açıklamada arayalım: Diker, "Özer Uçuran Çiller'in siyasi yönledirme amacı ile 'Özel Çalışma Grubu' oluşturduğunu öne sürüp, 'Bu grubun içinde Öncü gazetesi ve BTV'nin sahiplerinden Bekir Altunok (...) vardı'" demektedir.[2] Hâlen DYP-MYK üyesi olan Altunok, geçmişte 15 milyon kiracının temsil edildiği Kiracılar Derneği Başkanı idi ve kendisi de kiracı idi. Ama Diker'in 'Çiller Özel Çalışma Grubu' olarak tanımladığı çevreye dâhil olduktan sonra, bir gazete ve bir TV kanalı sahibi oldu

Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde itirafçıların, 'Çiller Özel Çalışma Grubu'nun ve 'tetikçi basın'ın da bulaştığı bir komplo şekillenmektedir! Bu komplo ile muhalif basına gözdağı verilmek isteniyor. Bu nedenle de, itirafçıların röportajları Ankara Haber Müdürü olduğum 'Demokrasi' gazetesinden önce, başka gazetelerde de (hem de itirafçıların Özel Tim ile sarmaş dolaş fotoğraflarıyla) yayınlandığı hâlde; hedef 'Demokrasi' gazetesi olmuştur. Evimden 16 TEM görevlisi tarafından götürülmeme rağmen 'tekel basınından' çıt çıkmadı. Bu noktada bir meslektaşım Hikmet Çetinkaya, haklı olarak soruyor: "Güneydoğulu iki gazeteci, A. Kadir Konuksever ile Ahmet Sümbül 1,5 aydır Diyarbakır E Tipi Cezaevinde tutuklu! Suçları nedir bu iki genç gazetecinin? Bir itirafçının ifadesidir! Niye suskunuz, neden sesimiz hiç çıkmıyor?"[3]

III) İPEK HAKKINDA NE DEMİŞTİM?

Kaldı ki itirafçılarla röportajımızın yanı başındaki sütunlarda yazdığım 'İtiraf Ama Nasıl?' adlı 'İzlenim'imde, Murat İpek hakkında aynen şunları demiştim: "İpek'te ilk dikkatimi çeken aynı kumaştan dikilmiş ceket, pantolon, yelek ve gömlekli giyimi; bir 'Cosa Nostra/Mafya' elemanını andırıyor. Durmadan suratındaki sivilcelerle oynarken; çipil çipil gözlerinde kuşku, kaygı, korku okunuyor. Müthiş rahatsız; durmadan sözde 'pişmanlığını' dile getiriyor. Hem

[2] Tevfik Diker, Cumhuriyet, 6 Temmuz 1997, s.15.
[3] Hikmet Çetinkaya, Cumhuriyet, 22 Temmuz 1997, s.5.

de o kadar çok, sakız çiğner gibi dile getiriyor ki, rahatsız olmamak mümkün değil. (...) 'Pişmanlığı' sözde; yalan söylüyor yer yer, bizi güvendirmek için... Sanlı'nın ve benim gözüm tutmuyor karanlık adamı... (...) Pişman itirafçılara kefil olunmaz; doğrudur, yalandır bilemem... (...) Eskiden 'rüzgârgülü' diye bir söz vardı; sıkça kullanılırdı. İpek de bir rüzgârgülü!"[4]

Ayrıca yine itirafçı Murat İpek hakkında kaleme aldığım, 'İpek Hadisesi' adlı bir diğer 'İzlenim'imde de şunları demiştim: "Kuralsız, acımasızca kirli savaşın 'İnfaz Mangası'nın ya da 'Ölüm Makinesi'nin dişlisi duruyordu karşımızda; sanki hiçbir şey olmamış ve yapmamışçasına. Rehabilitasyona muhtaçtı, ama bu yeterli olabilir miydi acaba? Ruhsal ve düşünsel açıdan zedelenmiş, sakatlanmış biriyle yüz yüze geçirilen saatlerin ardından, 'Dostoyevski'nin 'Yeraltından Notlar'ındaki azapla tanıştım' desem, abartı olmazdı. Kurduğu kesik kesik cümlelerde 'Öldürdük!' yerine 'İnfaz ettik!' diyordu süreldi olarak; hem de gayet doğal, doğaçlama. İnsanın mide bulantısıyla sarsılmaması elde değildi! Ancak haberci olarak katlanmak gerekti bu azaba; öyle de oldu zaten!"[5]

Şimdi burada durup sormalıyım: Gazete sayfalarımızda 'Bir 'Cosa Nostra/Mafya' elemanı'na ve 'Ölüm Makinesi'nin dişlisi'ne benzettiğim... 'İpek bir rüzgârgülü!' saptamasını yaptığım... "Pişmanlığı sözde; yalan söylüyor yer yer, bizi güvendirmek için. Sanlı'nın ve benim gözüm tutmuyor karanlık adamı" dediğim... Dedikleri konusunda okuyucuya, "Pişman itirafçılara kefil olunmaz; doğrudur, yalandır bilemem" uyarısında bulunduğum... "Ruhsal ve düşünsel açıdan zedelenmiş, sakatlanmış biriyle yüz yüze geçirilen saatlerin ardından, 'Dostoyevski'nin 'Yeraltından Notlar'ındaki azapla tanıştım', desem abartı olmazdı. İnsanın mide bulantısıyla sarsılmaması elde değildi! Ancak haberci olarak katlanmak gerekti bu azaba; öyle de oldu zaten!" notunu düştüğüm birini nasıl 'etki altına almış' ya da 'yönlendirmiş' olabilirim? Benim, altına imzamı attığım görüşlerim bunlar iken; nasıl olur da, İddianamede söylendiği üzere; "*Devlet aleyhine ve yasadışı PKK örgütünü aklamaya yönelik olarak, çeşitli basın organlarında ve TV programlarında açıklamalar yapmasını sağlamış" olabilirim*? Bu mümkün mü?

Kaldı ki 6 Temmuz 1997 tarihli 'Sabah' gazetesinin 'İstihbaratçılar Savaşı!' manşetiyle verdiği haberde, dönemin MİT Daire Başkanı Mehmet Eymür, yine dönemin Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkan Yardımcısı Hanefi Avcı hakkında, aynen şunları diyor: "Hanefi Avcı, Diyarbakır'da görev yaptığı sırada cezaevinde bulunan PKK'lı itirafçıları cezaevinden çıkarıp organize eden ve bunları kanuni dayanağı olmadan yurtiçi-yurtdışı operasyonlarda

[4] Temel Demirer, Demokrasi, 10 Şubat 1997.
[5] Temel Demirer, Demokrasi, 11 Şubat 1997.

kullanan kişidir. PKK'lı itirafçılar Murat Demir ve Murat İpek, cezaevinden çıkarıp kullandığı kişilerdir" demekteydi.

Ne ben ve arkadaşlarım M. Sanlı Ekin, Ahmet Sümbül, Zeynel Bağır; ne de 'Demokrasi' gazetesi itirafçı Murat Demir ve Murat İpek'i gayrı-meşru bir amaçla kullanmadık. Sadece, ama sadece muhalif gazetecilik mesleğinin akidelerini yerine getirdik; gazetecilik görevimizi ifa ettik!

IV) 'SUÇLANAN' MUHALİF GAZETECİLİK Mİ?

Muhalif gazeteci olduğum için mi 'suçlanıyorum'? Muhalif bir gazeteci olduğumu saklamıyorum; bundan ötürü, 'cezalandırılacak'sam eğer, onur duyarım.

Çünkü 358 dolar milyarderinin dünyanın yarısına aşkın nüfusundan daha fazla zenginliğe sahip olduğu; Mozambik'in, nüfusunun üçte biri beş yaşından önce ateşli hastalıklardan ölürken, sağlık ve eğitim giderleri toplamının iki katını 'borçlarının' ödenmesine ayırmak zorunda kaldığı; BM Kalkınma görevlisine göre, 'Bugünkü gidişin sürmesi durumunda' Kuzey ülkeleriyle Güney ülkeleri arasında derinleşen uçurumun eşitsizlik evresinden 'insanlık dışı' evreye geçtiği; paranın siyasal sisteme hâlkim olduğu; yasaların çekleri imzalayanlar tarafından yapıldığı; yurttaşların çoğu zaman oy vermekten gına getirerek meydanı salt yatırımcılara bıraktığı bir dünyada; muhalif gazeteciler ve emek-özgürlük yanlısı aydınlar olarak ne yapmanız gerektiğinin bilincinde; yani mazlumların, ötekilerin, ezilenlerin safındayız!

Reklamların, imzalanacak çeklerin gücünden yoksun muhalif gazeteciler ve emek-özgürlük yanlısı aydınlar olarak; Dinç Bilgin'lerin, Erol Aksoy'ların, Aydın Doğan'ların, Enver Ören'lerin, yani milyarder 'medya kralları'nın itaatkâr ve 'tek tip pazar gazeteciliği'ne karşı, halkın haber alma özgürlüğünü savunmak için yapabileceğimiz çok şeyler olduğundan şüphem yok. Muhalif gazeteciliğin zorlu ve zorunlu soruların yanıtlarını bulmakla mükellefiz. Bu, çağımıza ve toplumumuza karşı vazgeçilmez sorumluluğumuzun bir parçasıdır!

Muhalif gazeteci ya da emek-özgürlük yanlısı aydın olmak, basit ve itaatkâr kâtiplik refleksinden kurtulmayı 'olmazsa olmaz' kılar. Bizlere dayatılan ve yaşamak zorunda bırakıldığımız 'alınyazımız' değildir! Benim, muhalif bir gazeteci olarak buna itirazım var. Türkiye, muhalif gazeteciler gerçeğine alışmalıdır; alışacaktır da!

Türkiye'de kafaların değiştirilmesi gerekiyor. Bu kolay değil; ama kaçınılmaz. Türkiye'de kafalar değişecek; muhtaç olunan rönesans yaşanacak. Kafaları tartışmaya kapatan, ezberi ve zoraki kabullenmeyi dayatan, kısıtlayan, yasakla-

yan zihniyet de aşılacak. Bunun, bir gün mutlaka böyle olacağından umudumu asla kesmedim. Bu umut ve sorumlulukla muhalif bir gazeteciyim. Bunun için toplumsallaşma sürecini, tek tip itaatkâr insana eşitleyen zihniyete ve 'devlet her şeye kadirdir' anlayışına karşıyım.

Ben muhalif bir gazeteciyim: Halkın haber alma hakkından; her türlü tedbir ve tertip tehdidine rağmen feragat edemem. Bu ülkede, hâlâ ne mutlu ki, gerçeğin peşine düşmenin, yani özgür düşünmenin bedelini, (105 dava, yüzyılı aşkın hapis, on milyarı aşkın para cezası rağmen!) ödemekten geri durmayan insanlar da var.

Türkiye muhalif gazetecilere ve özgür düşünceye alışacak. Bunun başka yolu yok. Çünkü 'kutsal' ilan edilen şeylerin gün ışığına çıkarılması ve tartışılması toplumsal gelişmenin 'olmazsa olmazıdır'. Eğer, birilerinin 'kutsal' ilan ettiği şeyleri, eleştirmeyi engellerseniz; 'tahkir ve tezyif ettiniz' diye yargılanırsınız, bunun adı yasakçılıktır!

Sözde 'kutsallık'ı, otoriterliğe eşitleyen yasakçılıkla bir yere varılamaz. İnsan(lar)a anlamsız itaati aşılayarak kandırılmaya koşullandıran, kolaycılığa kodlayan, eleştirellikten uzaklaştıran yasakçı zihniyet, çifte standartlı bir muğlâklıkla maluldür.

Çifte standartlı olmayan muhalif bir gazeteciyim. İşimizin onurlu ve bir o kadar da zor olduğunu biliyorum! Kolay mı? ANAP'lı Devlet Bakanı Eyüp Aşık, "Benim tahminim polisin içinde çete işlerine bulaşanlar çok fazla. Sağda solda nerede kirli bir iş olursa, hemen bakıyorsunuz ki içinde bir polis var" derken; CHP Genel Başkanı Deniz Baykal da ekliyor: "Görevini yapan gazetecilere yapılan saldırıyı, sadece bireysel hata, eğitimsizlik gibi gerekçelerle değerlendirmek hatadır. Bu yanlışların temelinde, kurumsal bir hastalık söz konusu, bunu önlemek lazım".[6]

Bu ülkede gazeteci fobisi var; bu da 'Kurumsal bir hastalık'tır! Kolay mı? 'Burası Türkiye!' deyince akan sular duruyor ve demokrasi ve hukuk sözcükleri, her an kırılan renkli biblolara benziyor. Bari birileri, "Türkiye'de polis, gazeteciyi dövme ve yakıştırma suçlamalarla cezalandırma hakkına sahiptir. Buna karşı çıkan muhalif gazeteciler de dayağı ve hapisi hak ederler" yollu bir 'yasa' çıkartsa da, mevcut durum 'yasallaştırılsa'!

Neden bu baskılar, neden bu komplolar? Gerçekler karanlıkta kalsın diye mi? Geçmişte krallarca, sultanlarca 'Tanrı Buyruğu', şimdilerde ise 'Düzeni Koruma Gereği' olarak sunulan baskı; gerçeklere ve haklılığa karşı açılmış barbar bir savaştır! Baskı gün olur işkencedir; gün olur 'sansür'dür; gün olur 'ifade

[6] Akt. Bilal Çetin, Yeni Yüzyıl, 1 Ağustos 1997, s.7.

özgürlüğünün gaspı'dır! Görünürü-görünmeyeni, gizlisi-açığı, nasıl olursa olsun baskının her türü köleleştirme amacına yöneliktir.

Köleleştirmenin her türüne karşı çıkan sıradan muhalif bir gazeteciyim. Elimde gerçekleri yazmak için, sadece, sivri uçlu bir kalemim var. Ellerinde sopa, silah ve kanunlarla karşımıza dikilenlere rağmen, kendimi asla çaresiz hissetmiyorum. Kapıkulu değil; muhalif gazeteciyim. 'Kuvay-ı Medya' dergisinin naklettiği üzere, İkitelli eşrafı (pardon esnafı!) gibi ayda hiçbir zaman 12 ile 65 bin ABD doları, yani 2 ile 10 milyar arasında maaş almadım. Yaşım 43, hâlâ babaocağında ikamet ediyorum; kendime ait bir evim yok. Hastalandığımda SSK kuyruklarına giriyorum; özel hastanelerde 'check-up'tan geçme ayrıcalığım yok. Özel arabam olmadı; ulaşım aracım, işime balık istifi gidip geldiğim belediye otobüsleri ve dolmuşlar. Zenginlerin düğün ve kokteyllerine davet edilmedim hiç; ünlü politikacılar da, cep telefon numaralarını vermezler bana. Özetle paraya, iktidara, 'medyatik' haber kaynaklarına yakın durmadım; 'pazar gazetecisi' olmadım. Bu, muhalif bir gazeteci olarak tercihimdi.

V) BİLMEM BİLİYOR MUSUNUZ?

Edebiyat öğretmeni Kemal Bey'in, ev kadını Necla Hanım'ın oğluyum. Namusu, onuru, baş eğmemeyi, halkların kardeşliğini, yurtseverliği, sevgiyi, paylaşmayı, hakkı-hukuku ve mazlumlardan yana olmayı onlardan öğrendim. Öğrettiklerine hiç ihanet etmedim, yüzlerini kızartmadım asla. Yıllarca yurtdışında sürgün kaldım; ama ne yaban ellerin sırdaş hesaplarında param, ne malım mülküm, ne de yabancı kimliğim olmadı. Türkiye'de de tek bir dikili ağacım yok; olması da gerekmiyor zaten. Özgürlüğün ve emeğin iktidarının çok yakışacağından kuşku duymadığım ülkemde, ona yakışmadığını düşündüğüm cezaevlerini, hücreleri, nezarethaneleri yakinen bilirim. Sözde milliyetçi-mukaddesatçılarla tabana tabana zıt değerlerle ülkemi severim; kimsenin yurtseverlik dersine ihtiyacım yok. Bu arada eklemeden geçmeyeyim: ABD yurttaşı değilim; Susurluk çetesi ile de bir ilişkim yok!

Bilmem biliyor musunuz? Bu ülkede 1980'de bir ABD dolarına 63 litre süt alınırken, 1997 Temmuz'unda ancak 1,5 litre süt alınabiliyor; ya da 1 litre süt için asgari ücretli 1963'te 1 saat 20 dakika çalışmak zorundayken, 1996'da bu süre 2 saate çıktı. Beyazpeynirin kilosu 1980'de bir dolarken, bugün ortalama 3-4 dolar arasında değişiyor; ya da 1 kilo beyaz peynir için asgari ücretli 1963'te 6 saat 6 dakika çalışırken, 1996'da da 1 gün, 4 saat, 6 dakika çalışmak zorundaydı. 1980'de 1 kilo et 1,6 dolarken, bugünkü fiyatı 4 doları aşıyor. Ayrıca 1 kilo ekmek için asgari ücretli 1963'te 49 dakika, 1996'da ise 1 saat 50

dakika çalışmak zorundaydı![7] Türkiye'de 8 Ekim 1988 tarihinde 320 gram ekmek 3.000 TL idi; 1 Ağustos 1997'de 225 gram ekmek 30.000 TL'ye fırladı.[8] Yani 46 ayda ekmek fiyatı, %1.422,2 oranında arttı! Ben süte, beyaz peynire, ekmeğe zam yapanlara karşı oldum; çocuklar doyasıya süt içsin, insanlar aç kalmasın istedim hep!

Bilmem biliyor musunuz? 1992 verileriyle Türkiye'de GSYİH'ye göre sosyal güvenlikten yararlanma oranı %4,9'dur; bunun AB üyesi ülkelerdeki ortalaması[9] %23,7'dir! Ben, ülkemizde tüm değerleri yaratan emek hakkını alsın istedim; bunun mücadelesini verdim hep!

Bilmem biliyor musunuz? 'Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü'nün (SIPRI) 1996 raporu Türkiye'nin, 1992-96 arasında 7,433 milyar dolarlık silah ithal ettiğine dikkat çekiyor.[10] Eski Milli Savunma Bakanı Turan Tayan'a göre de, sadece 1996'da PKK'ye karşı yürütülen mücadelenin faturası günde 3 milyon 750 bin dolar civarındadır.[11] RP'nin 'Terör ve Güneydoğu Sorunu-Ekonomik Boyut' adlı raporunda da, 1990-96 dönemindeki harcamaların 48 milyar dolar[12] olduğu öne sürülüyor! Ama TTB Merkez Yürütme Kurulu üyesi Dr. Necdet İpekyüz'ün, resmi verileri temel alan açıklamasına göre, Güneydoğu'daki bebek ölüm oranları, ülke ortalamasından %87 daha fazla ve Türkiye'deki sıtma vakalarının %63'üne Güneydoğu'da[13] rastlanıyor! Ben, silahların susturduğu, savaşsız, adil ve sağlı lı bir barış ortamı istedim hep!

O hâlde eğer 'cezalandırılacak' isem, beni savunduklarımla olduğum gibi yargılayın! Yoksa itirafçıların iftiralarından hareketle değil! Ama belirtmeden geçmeyeyim: Bana ve arkadaşlarıma itirafçıların iftiralarıyla verilecek olan 'ceza'; Türkiye'de ağır yaralar almış hukuku bir kez daha yaralar!

VI) MAHKEMEDEN TALEBİM

İtirafçıların iftiraları asılsızdır; beraatımı istiyorum.

Ayrıca da bir yurttaş olarak; Mahkemeniz kanalıyla, 1) MİT Daire Başkanı Mehmet Eymür'ün, "Diyarbakır'da görev yaptığı sırada cezaevinde bulunan PKK'lı itirafçıları cezaevinden çıkarıp organize ettiğini ve bunları kanuni dayanağı olmadan yurtiçi-yurtdışı operasyonlarda kullandığını, PKK'lı itirafçılar

---

[7] Cumhuriyet, Ekonomi Eki, No:41, 4 Ağustos 1997, s.1-8.
[8] Radikal, 31 Temmuz 1997, s.13
[9] Cumhuriyet, 1 Ağustos 1997, s.18.
[10] Cumhuriyet, 27 Haziran 1997, s.9.
[11] Yeni Yüzyıl, 18 Aralık 1996, s.4.
[12] Cumhuriyet, 16 Kasım 1996, s.5.
[13] Cumhuriyet, 21 Temmuz 1997, s.3.

Murat Demir ve Murat İpek, cezaevinden çıkarıp kullandığı kişiler arasında olduğunu" açıkladığı dönemin Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkan Yardımcısı Hanefi Avcı hakkında ve 2) Murat İpek'in 19 Nisan 1997 tarihli ifadesini, her nasılsa elde edip 28 Nisan 1997 tarihli 'Öncü' gazetesinin 30 no.lu nüshasından başlamak üzere 15 gün süreyle yayınlayan 'Öncü' gazetesinin sahibi Bekir Altunok'un, özlük haklarıma yönelik yasadışı tavrı konusunda suç duyurusunda bulunuyorum.

Talebimin dikkate alınmasını istiyorum.

'TOPLUMSAL VİCDANA VE ADALETE MUHTACIZ!'*

TEMEL DEMİRER

Mahkemeniz tarafından, 1997/279 esas No'lu davadan sanık olarak yargılanmam devam ediyor. Karşınıza ilk kez 11 Ağustos 1997 tarihinde çıkıp, ifademi yazılı ve sözlü olarak vermiştim. 11 Ağustos 1997'den bugüne (29 Eylül 1997) geçen 49 günde, davaya ilişkin 'yeni' ve 'ilginç' gelişmeler oldu. Bu kez de, bunlara değinmek zorundayım.

I) BİR RÖPORTAJA İKİ DAVA!

Gelişmelerden ilki, Diyarbakır DGM'de yargılandığım hususla ilgili olarak hakkımda ikinci bir dava daha açılmasıdır. 18 Eylül 1997 gecesi Ankara'daki evimden Terörle Mücadele Timi mensupları tarafından götürüldüm. Hakkımda gıyabi tutuklama kararı verilmiş. İtirafçı Murat İpek'in ifadelerinden hareketle Ankara 1 No'lu DGM'de, 1997/151 Esas No'lu dosya ile 'yardım ve yataklık' davası açıldı. 19 Eylül 1997 tarihinde Ankara 1 No'lu DGM'de Orhan Karadeniz başkanlığındaki duruşmamda ifadem alındıktan sonra serbest bırakıldım; dava 30 Ekim 1997'ye ertelendi.

'Radikal' Gazetesi'nde, "Bir söyleşi yaptı, iki dava açıldı",[1] 'Siyah Beyaz' Gazetesi'nde "Gazeteci Demirer'e yine gözaltı",[2] "Demirer'e bir dava daha açıldı"[3] başlıklarıyla basına yansıyan ikinci davam, duyarlı çevrelerde şaşkınlık yarattı!

Şaşırılmayacak gibi değil. Çünkü itirafçılarla bir söyleşi yaptım, hakkımda iki dava açıldı. Oysa bu konuya ilişkin olarak, birinde iki gün TEM'de kalmak kaydıyla dört ya da beş kez ifadem alındı. Ne oluyor? Bunu anlayamıyorum, anlayan varsa izah etsin lütfen... Bu gayretkeşlik niye? İtirafçıların iftiraları, bir insana bir suç iddiasıyla birden fazla dava açılmasını gerektirecek kadar önemli ve değerli mi?

Biliyorsunuz, adına 'samimi ikrar' denilen iftiralarıyla sanık olarak yargılanmama yol açan ve 1997/108 no.lu dosya ile İstanbul 1 No'lu DGM'de

---

* Diyarbakır I No'lu DGM Başkanlığı'na Esas No: 1997/279 ve 29 Eylül 1997 tarihli savunma.

[1] Radikal, 20 Eylül 1997, s.5.

[2] Siyah Beyaz, 20 Eylül 1997, s.8.

[3] Siyah Beyaz, 20 Eylül 1997, s.1

TCK'nin 168/2 maddesinden yargılanan itirafçı Murat İpek ile Murat Demir, 11 Eylül 1997 tarihinde (duruşmalarında da yine iftira edebiyatına trajikomik katkılarını yaparak!) tahliye edildiler. Eğer itirafçıların iddiaları ciddiye alınıyorsa 11 Eylül 1997'de neden tahliye edildiler?

II) İFTİRACI İKİZLERİN 'ZIRVALARI'

Sadece soyadları değişik olan Murat'ları, yani iftiracı ikizleri, Roma mitolojisinde başında iki yüzü olan Janus'a benzetiyorum. İftiracı ikizler, ikiyüzlülükleriyle Janus'a benziyorlar. Janus'ların iftiralarını, cehaletleriyle açıklayacak değilim. Çünkü "Kötülük, cehalettir" diyen Sokrates'e, 'Hayır' yanıtını veren Kant gibi düşünüyorum: "Kötülük hiçbirimizin cehalet diye adlandıramayacağı emirler veren kötü bir niyete sahip olmaktır; vicdanın sesine, her insana konuşan o sese kulaklarını kapayan kötü bir niyettir bu". Evet, Janus'ların "vicdanın sesine, her insana konuşan o sese kulaklarını kapayan kötü niyetli", kullanılan ve zavallı kişiler olduğundan eminim.

Yeri gelmişken Janus'ların, iftiraları saçma olmasına rağmen, bir o kadar da düşündürücü ve davanın ardındaki gerçeğin sergilenmesi için büyüteç işlevi gören bir malzeme olduğunun altını çizmeliyim. Örneğin Murat İpek, İstanbul 1 No'lu DGM'deki 11 Eylül 1997 tarihli duruşmada, "Kendisinin zorla İstanbul'a getirildiğini (...) Temel Demirer tarafından birçok gazete ve televizyona itiraflarda bulunmaya zorlandığını" ifade ediyor!

Şimdi soruyorum: Zor, copun, tankın, silahın ya da vb.nin şiddetidir. Benim ne copum, ne tankım, ne de silahım var! İpek'e, şiddet uyguladığım konusunda en ufak bir delil de yok! O hâlde ben, İpek'i nasıl zorlamışım? Bunun yanıtını, elbette kanıtlarıyla birlikte istiyorum. Sonra İpek, İstanbul'da, "Şırnak Terörle Mücadele'de çalışan ve o sırada İstanbul'da bulunan Serdar Alptekin'in evine gittim" diyor. Birinci soru, kendi ifadesine göre 'benim zorum altındayken' nasıl oluyor da, Terörle Mücadele mensubu birinin evine gidebiliyor? İkinci soru, Serdar Alptekin, neden o sıralarda İstanbul'da bulunuyormuş? Ve nihayet İpek, Alptekin'e neden ihbarda bulunmamış? İpek'in ve Alptekin'in bu sorulara vereceği yanıt nedir acaba?

İpek söz konusu duruşmada "*PKK'li Değilim*" dedi ve tahliye edildi. Hatta İpek ile Demir'in, 10 Temmuz 1997 tarihli duruşmalarındaki mahkeme kararının yedinci sayfasında şu kayıtlı: "5-Sanıklar Murat Demir ve Murat İpek'e isnat edilen hususların mahiyetine, PKK terör örgütü içinde önceki yıllarda yer aldıklarına dair ikrarına, bu fiillerden dolayı yargılanıp yargılanmadıklarının hâlen anlaşılmamış bulunması..."

"*PKK'li Değilim*" diyen İpek'in, PKK'li olup olmadığı İstanbul DGM kararlarına göre kesin değildir. O hâlde, eğer İpek PKK'li değil ise, PKK'li olmayan birinin itirafları esas alınarak 'samimi ikrar' olarak yargılanmam ne kadar doğrudur; yok İpek PKK'li ise, İstanbul 1 No'lu DGM tarafından neden tahliye edilmiştir? Daha önce de ifade etmiştim; tekrarlayayım: Janus'ların zırva iftiralarıyla uğraşmayı zul addediyorum!

Murat Demir ile devam edeyim: O da, İstanbul 1 No'lu DGM'deki 11 Eylül 1997 tarihli duruşmada kendisinin, İzmir'de 'istihbari faaliyet yaparken' PKK'liler tarafından yakalandığını belirtip, "Söz konusu kişiler beni Temel Demirer'in yanına götürdü. Burada Temel Demirer ve Orhan adlı muhabir daha önce benim tanıdığım kişilerin isimlerini sordular ve buna göre bir senaryo ürettiler. Aynı gün beni İzmir'deki evime götürüp, burada bulunan bazı itirafçılarla çektiğim hatıra fotoğraflarını aldılar. Bu senaryoyu da bana ezberlettiler. Daha sonra beni İstanbul'a getirdiler. Burada Ümran Safter ile tanıştırdılar. Burada Temel dışında Ümran Safter ve İrfan Bozan da bize bir şeyler ezberlettiler. Ayrıca beni kirvem olan RP Van Milletvekili Mustafa Bayram ve ANAP Milletvekili Eyüp Aşık ile görüştürdüler" deyip ekliyor: "Beni Şanar Yurdatapan ile Ümran Safter, Temel Demirer ve bir PKK üyesi tanıştırdı. (...) 32. Gün çalışanları, Nurseli İdiz ve Radikal Gazetesi yazarı Celal Başlangıç ile de görüştürüldüm. (...) İtiraflarım sırasında CHP İstanbul İl Başkanlığı 800, Can Dündar, Ümran Safter ve Denizli Haber Ajansı'ndan Bülent Öztürk de 50 milyon lira para yardımında bulundu. (...) Sanlı Ekin, Temel Demirer, Ümran Safter ve Orhan adlı gazeteciler PKK'li, Can Dündar ve İrfan Bozan DHKP/C'li, Celal Başlangıç ve Bülent Öztürk TKP'lidir" diyor.

Demir'in 'zırvaları'na göre, ona da 'zor kullanmışım'! Sorum aynı; bu nasıl olmuş? Sonra ona bir de 'senaryo ezberletmişim'! Yine sormak zorundayım, Demir papağan mı? Ya da iddia ettiği üzere birden fazla (benimki, Ümran Safter'inki ve İrfan Bozan'ınki) 'senaryo'yu (kendi ifadesindeki üzere!) bir günde 'ezberleyecek' kadar akıllı mı? Veya ben, konuşma içinde 'senaryo üretebilecek' kadar 'üstün zekâlı' mıyım? Bu soruları ardı ardına sıralayınca, iftiraların düzmece komikliği kendiliğinden ortaya çıkıyor!

Ayrıca Demir'i Şanar Yurdatapan ile ben, Ümran Safter ve bir PKK'li tanıştırmışız! Soruyorum: Kim bu PKK'li, adı ne? Yasadışı bir örgüt üyesinin 'Merhaba ben PKK üyesiyim' diye selam verdiği ya da kendini böyle tanıttığı görülmüş müdür? Demir, adı belli olmayan (ve asla varolmayan kişinin!) PKK üyesi olduğunu nerden anlamış? Yoksa şahsın alnında 'Ben bir PKK üyesiyim' diye mi yazıyordu?

Demir, "Sanlı Ekin, Temel Demirer, Ümran Safter ve Orhan adlı gazeteciler PKK'li, Can Dündar ve İrfan Bozan DHKP/C'li, Celal Başlangıç ve Bülent Öztürk TKP'lidir" diyor. İşte komedinin dik alası burasıdır. 'Tamam, Demir PKK'lileri tanıyor' diyelim. Ama sormak gerek, insanların DHKP/C'li ya da TKP'li olduğunu nasıl anlıyor? Kendisi uzman mı? Uzman ise açıklasın neyin ve kimin uzmanıdır? Eğer uzman değilse, bu da iftiradır.

Kaldı ki benim 'PKK'li olduğum iddiası' ne kadar zırvaysa, meslektaşlarım Can Dündar ve İrfan Bozan DHKP/C'li, Celal Başlangıç ve Bülent Öztürk TKP'li olduğu da o kadar gülünç ve asılsız iddiadır! Bir nokta daha: Türkiye'de TKP diye bir örgüt geçmişte vardı; ama bugün yok! TKP'nin son Genel Başkanı Yaşar Nabi Yağcı, TBKP'nin kuruluşu için TKP'yi likide etti. Sonrada Türkiye'ye TBKP Başkanı olarak döndü. TBKP davası tutanaklarında, TKP'nin kapatıldığı kayıtlıdır. Kaldı ki, daha sonra tahliye edilen Yaşar Nabi Yağcı, şimdi İstanbul'da ticaretle uğraşmaktadır. Öyle ise, Demir'in, 'Celal Başlangıç ve Bülent Öztürk TKP'li' olduğu yalanı, nasıl 'samimi ikrar' kapsamında ele alınabilir?

Demir, itiraflarından ötürü kimilerinden para aldığını söyleyip, "Bir hafta Polat Rönesans Otel'de kaldık. Tüm masraflarımızı Milliyet Grubu karşıladı" diyor. Her ne kadar benim ismim geçmese de soruyorum: Bu iftirasını kanıtlayacak delilleri var mı? Yoksa bu iftiralar ne kadar ciddiye alınabilir? Eğer, iftiracıların 'samimi ikrarları' alınacak ise, o zaman Milliyet Grubunu da, 'PKK'ye yardım ve yataklıktan' yargılamak gerekmeyecek mi? Aklıma gelmişken söyleyeyim: Demir, bana "Röportaj yapmak için otel masraflarımı ödemeniz gerek" dediğinde, kabul etmemiştim. Hatırlıyor mu?! Bu tavrım bile Demir ile aramızdaki 'ilişki'nin(?!) boyutunu sergilemeye yetip de artmıyor mu?

İkiyüzlü Janus'lar *Ya-lan-cı ve İf-ti-ra-cı-dır-lar*! Çünkü onların ifade-itiraf karışımı iftiraları, her gün, her saat, her dakika değişmektedir!

III) 'ÖNCÜ'DE YAYINLANAN İFADELERİNDE NE DEMİŞLERDİ?

'Öncü' Gazetesi, 27 Nisan 1997 tarihli 29. sayısından 12 Mayıs 1997 tarihli 44. sayısına kadar Murat Demir ve Murat İpek'in emniyet ifadelerini (yasaları ve basın ahlâkını hiçe sayarak!) yayınladı. 27 Nisan 1997 tarihli 29. sayısının 1. sayfasında 'Pis ilişkilerin perde arkası' sürmanşetinde, "Demir ve İpek'in Emniyetteki ifadelerini ilk kez ÖNCÜ yayınlıyor"[4] diye duyuran Öncü Gazetesi'nin 'özel haberi'i diye sunuluyordu (Dikkat edilmeli: 'özel haber' dedikleri,

[4] Öncü Gazetesi, 27 Nisan 1997, s.1.

iftiracıların Emniyet ifadeleriydi). Söz konusu ifadelerde iftiracı ikizler, tahliye edildikleri duruşmada söylediklerinden çok farklı şeyler söylüyorlardı.

III.1) AÇIKLAMALARIN NEDENİ TELKİN DEĞİL, PARA(YMIŞ)!

Öncü gazetesi'nin deyişiyle, "*Parasız kaldıkları için itirafçılığa başladıklarını ifade eden Demir ve İpek*"in, "Türkiye'yi sarsan 'itiraflar'ı diye sunulan iftiralarında Murat Demir aynen şunları diyor: "20.12.1996 tarihinde İzmir'e taşınan ailemin yanına geldim, bu arada İzmir Emniyet Müdürlüğü İstihbarat Şube Müdürlüğü'ne gittim, bana iş bulmaları için yardım istedim. Ancak bu girişimim sonucu, bir işe yerleştirilme söz konusu olmayınca, *Maddi yönden bir bunalım yaşadım, içinde bulunduğum maddi imkânsızlıktan kurtulmak için, dönemde Susurluk'ta meydana gelen olaylar neticesi, birçok kişi çıkıp bir takım iddialarda bulunup konuşuyorlardı ve büyük sansasyon oluyordu. Medyada sanki bu konulara karşı bir talep vardı, çünkü gündem hep bu konularla ilgiliydi. Birçok kişi çıkıp konuşuyor, doğru olup olmadığına bakmaksızın büyük kabul görüyordu ve bu olaylarla ilgili açıklama yapan kişilerin maddi imkânlar elde ettiği şeklindeki duyumlarım neticesi, basına konuşmaya karar verdim ve ilk olarak aktüel dergisi'ni sıradan telefonla aradım*, bu dergiyi aramamda öyle büyük özellik yoktu, telefonla aradığımda bu dergide çalışan Serhan Yedig çıktı. Telefon görüşmesi yaptım, bu telefon görüşmesinde bu şahısa *Yeşil* Kod'la ilgili açıklamalarda bulunacağımı söyledim. Bu şahıs 'o zaman gel' dedi, *Ben para göndermesi gerektiğini söyledim. Ben Yapı Kredi Bankası'ndaki hesap numaramı verdim. Bu yolla şahıs bana 6.000.000 yol parası gönderdi. Ben de parayı aldıktan sonra İstanbul'a geldim, bir araba göndererek beni otogardan aldılar ve Güneşli'deki Aktüel Dergisi merkezine gittik*".[5]

Dikkat edin; iftiracı Murat Demir, verdiği bu ilk ifadesinde, İstanbul'daki son duruşmadan çok farklı, yaptıklarına parasızlıktan kendisinin karar verdiğini ve özgür iradesiyle 'Aktüel' Dergisi'ni de aradığını ifade ediyor. Zaten Demir'in 'Aktüel' Dergisi ile röportaj yaptığında, ne benimle ne de herhangi bir 'Demokrasi' Gazetesi çalışanı ile tanışmıyordu; o hâlde, şu 'suça azmettirme' iddiası boşlukta kalmıyor mu; ya da dediklerindeki çelişki gözler önüne serilmiyor mu?

Murat Demir, bir yalancı olduğunu, yine kendi ağzından şöyle itiraf ediyor: "Bize sorulan ne yiyorsunuz? Ne içiyorsunuz? Nerelerde kalıyorsunuz gibi sorulara da, şu şekilde cevap verdim: Emniyet ve Jandarmada bize ait ödenek olduğunu ve istediğimiz kadar para alabildiğimizi belirtmiştim. Ödenek konusu-

[5] Öncü Gazetesi, 28 Nisan 1997, s.3.

nun da devletin bizleri kullanma noktasında söylediğimiz şeylere esas teşkil etsin diye çok ödenek olduğunu, bu konuda bir sıkıntı olmadığını da bu amaçla söyledim. Oysa gerçekte bu değildir. Bu tür açıklamalarımızın amacı zaten maddi yönden girdiğim bir çıkmazın neticesidir. Bu açıklamaları niye yapıyorsunuz diye sorduklarında ise; vicdanen rahatsız olduğumu ve Aydınlık Türkiye için yaptığımızı ve Aydınlık Türkiye'nin önünde engel olduğumuzu anlatmıştım".[6]

Yalancılığını, belgeleyle itiraf eden ve yalancılığı meslek hâline getiren birinin iftiraları, 'samimi ikrar' olarak kabul edilebilir mi?

III.2) DEMİR, "KENDİ KAFAMDA KURDUĞUM SENARYO" DİYOR

Yine Murat Demir devam ediyor: "25.01.1997 tarihinde Serhan Yedig ile röportaj yaptım, dergi (Aktüel -b.n) tarafından bütün masraflarım karşılanarak Bakırköy'de bulunan Holiday İn Oteli'ne yerleştirildim. Rezervasyon kendi adıma oldu, otelden her gün beni alarak dergiye röportaj yapmaya alıyorlardı. *Bana JİTEM, polis ve jandarmayla ilgili sorular sordular, daha doğrusu bu soruları, konu başlıklarını kendim hazırlayıp, cevaplarını da kendi kafamda kurduğum senaryoya göre cevaplandırdım, bu şahıslar benim belirlediğim soruları ve başlıkları tekrar bana yöneltip bu şekilde röportajı gerçekleştirdiler.* Bu röportajda devletin eroin işi yaptığını, haraç topladığını, faili meçhul cinayet işlediğini ve hatırlayamadığım daha daha birçok konuyu anlattım. Bu konularla ilgili ne gerçekte ilişkim, ne bir bilgim ne de bu konularla ilgili her hangi bir görevliden talimat ve yardım almadım. *Çünkü konuların hepsi yukarıda belirttiği kaygılardan kendi kafamda kurduğum bir takım olaylardı*".[7]

Yine dikkat edin; Murat Demir, "*Konu başlıklarını kendim hazırlayıp, cevaplarını da kendi kafamda kurduğum senaryoya göre cevaplandırdım, bu şahıslar benim belirlediğim soruları ve başlıkları tekrar bana yöneltip bu şekilde röportajı gerçekleştirdiler. (...) Çünkü konuların hepsi yukarıda belirttiği kaygılardan kendi kafamda kurduğum bir takım olaylardı*" diyor. Denilenlerden iki önemli sonuç çıkıyor: Birincisi, Demir'in itiraflarını (benim ya da başka bir 'Demokrasi' çalışanının baskıları sonucu değil!), 'kafasında kurduğu senaryoya' göre kotarması! İkincisi, bu fiili (kendi ifadesiyle) röportaj yaptıklarından para sızdırmak için gerçekleştirdiği! Öyle ise, bana ya da bir başka 'Demokrasi' çalışanına mal edilebilecek örgütlü ve örtülü bir 'yardım yataklık' fiili yoktur!

---

[6] Öncü Gazetesi, 1 Mayıs 1997, s.3.
[7] Öncü Gazetesi, 27 Nisan 1997, s.3.

III.3) İKİ MURAT'TAN İTİRAF: 'BİZ SAHTEKÂRIZ'!

Devam edelim; yine Murat Demir, "*Biz Murat İpek ile birlikte bu iki evrakı sahtecilik yaparak düzenledik*. Evrak içerisindeki bilgiler tamamen bizim kendi yazdığımız bilgilerdir. Sonundaki mühür ise başka evraklardan kesilerek yapıştırılmıştır. Daha sonra biz fotokopi çekerek bu evrakı çoğalttık böylece kendimizi sanki bir devlet görevlisi gibi gösterebiliyorduk. Bunu birtakım yayın kuruluşlarına gösterdik"[8] diyor. Burada bir itiraf vardır. İki Murat, resmi evrakta sahtecilik yapmışlardır. Onların bu fiiline uygun TCK maddelerinden dava açılmış mıdır? Açılmamışsa neden? Resmi evrakta sahtecilik yaparak, 'yüz kızartıcı suç kapsamındaki' bir fiilin sahiplerinin 'samimi ikrarları' ciddiye alınabilir mi? Onlar sahtekârdır; bunu ben iddia etmiyorum; onlar itiraf ediyor!

III.4) MEDYA İLE NASIL İLİŞKİ KURMUŞLAR?

Gelelim iki Murat'ların diğer medya kuruluşlarıyla nasıl ilişkiye geçtiğine. Bu konuda Demir diyor ki: "Bu arada benimle şu an birlikte gözaltında bulunan Murat İpek ile bu dergi ile yapmış olduğumuz röportajın yanlış hatırlamıyorsam üçüncü-dördüncü gününde tanıştım. *Bu şahsta ATV'de birtakım kişilerle görüşmüş hatta Ahu Özyurt; Mehmet Güç ile birlikte röportaj yapmış, ancak bildiğim kadarıyla bu röportaj yayınlanmadı. Aktüel Dergisi de bu grubun olduğu için o da Aktüel Dergisi'ne gelmiş*. Bu arada görüştük, bu sürece herhangi bir haberleşmemiz olmadı, birbirimizden, en azından benim ondan haberim yoktu. Bu görüşmemizle birbirimizi tanıdık, geçmişimizle ilgili bilgileri sohbet havasında anlattık".[9]

Dikkat edin; ilişkileri kendileri kurmuşlar; çünkü 'Aktüel' Dergisi'nde tanışmalarının nedeni *ATV ve 'Aktüel' Dergisi'nin aynı medya grubunun ikişer organı olması! Devam edelim: "Ben Ankara'dayken Murat İpek Radikal Gazetesi ile irtibat sağlamış, ben kendisine telefon açtığımda kendisinin Radikal Gazetesi ile ikimiz adına anlaştığını, İstanbul'a gelmemi söyledi. Bu arada uçak biletini de gazete vasıtasıyla ayarladılar. Ben bu gazetenin Ankara bürosuna giderek uçak biletimi aldım.* Yine gazeteden beni havaalanına bıraktılar. Ben uçakla İstanbul'a geldim. Murat İpek ile orada tanıdığım Ümran Safter isimli Radikal Gazetesi muhabiri beni Atatürk havalimanında karşıladılar. Birlikte Radikal Gazetesi'ne gittik ve Susurluk'ta meydana gelen olaylar neticesinde gelişen olaylarla ilgili doğru olmayan *tamamen bizim mizansenimiz olan beyanlarda bulunduk*. (...) Anlatımla-

[8] Öncü Gazetesi, 27 Nisan 1997, s.3.
[9] Öncü Gazetesi, 28 Nisan 1997, s.3.

rımızla ilgili olarak gazetede yazı dizisi yayınlandı. Bu arada Radikal Gazetesi bütün masraflarımızı karşılayarak Polat Rönesans Oteli'ne yerleştirdiler. Bunun yanında 50 milyon da harçlık verdiler. (...) 06-07/02/1997 *tarihinde Radikal Gazetesi'nde Murat İpek ile verdiğimiz demeçlerde (...) senaryoyu kafamda kurdum. (...) Böyle bir hikâye uydurdum. (...) Bu olayda yazılan ve bu konuda atılan iddiaları kendimiz biliyormuşuz gibi anlattık, bu olayda da söylenenler tamamen benim kurmuş olduğum senaryodan ibarettir. (...) Röportajda anlattığım şey kesinlikle bu şekilde kurduğum bir senaryodur*".[10]

Demir'in deyişiyle, birincisi, "Radikal gazetesi ile irtibat sağlayan Murat İpek". İkincisi, "uçak bileti de gazete vasıtasıyla ayarlanıyor. Bileti gazetenin Ankara bürosuna giderek alıyor. Ümran Safter ile Atatürk havalimanında karşılaşıyor. Tamamen kendi mizanseni olan beyanlarda bulunuyor. Anlatımlarla ilgili olarak gazetede yazı dizisi yayınlanıyor". Üçüncüsü, "Radikal Gazetesi bütün masrafları karşılıyor. Polat Rönesans Otele yerleştiriyor. Bunun yanında 50 milyon da harçlık veriyor".

Bu üç aşamada da ne benim, ne de herhangi bir 'Demokrasi' çalışanının ismi zikredilmiyor. Neden? Çünkü ben ya da herhangi bir 'Demokrasi' çalışanı o süreçte yokuz; ve maddi olanakları olan medyayla ilişkilerini kendileri kuruyorlar!

III.5) "DEMOKRASİ'DE BİR SAAT RÖPORTAJ YAPTIK. GAZETE TARAFINDAN HİÇ BİR MASRAFIMIZ KARŞILANMADI. RÖPORTAJDAN SONRA DEMOKRASİ GAZETESİ'NDEN AYRILDIK"

Ve Demir, anlatmaya devam ediyor: "*Radikal Gazetesi'nde çalışan Ümran Safter isimli bayan gazeteci bizi şu an benimle birlikte gözaltında bulunan Şanar Yurdatapan isimli şahısla tanıştırdı.* (...) Ben ve arkadaşım Murat İpek, Kadir Çelik'in sunduğu Objektif programına konuştuk. Ben orada Uğur Mumcu cinayeti hakkında konuştum. Kendisine anlattığı konuları daha sonra Uğur Mumcu cinayeti Araştırma Komisyonu'na anlattım.

Ben birçok televizyon programcıları ile görüştüm. Bunlardan ATV'den Adliye Koridorları yapımcısı Mahmut Övür ile röportaj yaptım. Kanal D'de yayınlanan Prizma Yapımcısı Nurseli İdiz ile görüştüm, fakat yayınlamadı. Bu programın yapımcıları, ben ve Murat İpek'i Maslak'ta bulunan İstanbul Princes Oteli'nde bizim söylediğimiz İrfan Bozan ve Yılmaz Duman adına rezervasyon yaptırdı ve bütün masraflarımızı karşıladı. Show TV'de yayınlanan 40 Dakika

[10] Öncü Gazetesi, 29 Nisan 1997, s.3.

yapımcısı Can Dündar ile Ankara'da röportaj yaptık. Bizim bütün masraflarımızı karşıladılar ve iki gece Ankara Grand Oteli'nde ve bir gece Merit Altınel Oteli'nde gerçek adımızla kaldık. Ayrıca 32. Gün Programı'nda çalışan Cüneyt Özdemir'le itirafçılık konusu üzerine röportaj yaptık. *İstanbul Demokrasi Gazetesi'nde çalışan Sanlı Ekin ile bir saat röportaj yaptık. Gazete tarafından hiç bir masrafımız karşılanmadı. Röportajdan sonra gazeteden Demokrasi Gazetesi'nden ayrıldık. NTV'de çalışan Oya Arman, Ali Güven ve Cem Aydın ile çok kısa bir röportaj yaptık.* Herhangi bir masrafımız olmadı".[11]

Şimdi çok dikkat edin; Murat Demir, açık açık, "*İstanbul Demokrasi Gazetesi'nde çalışan Sanlı Ekin ile bir saat röportaj yaptık. Gazete tarafından hiçbir masrafımız karşılanmadı. Röportajdan sonra gazeteden Demokrasi Gazetesi'nden ayrıldık*" diyor. 'Demokrasi Gazetesi'nden para almadığını ve elini kolunu sallayarak, geldiği gibi gittiğini söylüyor. Burası çok önemli! Çünkü bu beyanlarla, bize isnat edilmek istenen suçlamaların tümü karaya oturuyor.

Son olarak Demir ekliyor: "16.4.1997 günü (...) yakalandığımızda polis tarafından yattığımız odada *bana ait olan (1) adet kısa 9'lu olarak tabir edilen 9 mm çaplı tabanca ve tabancaya ait bir şarjör* ve mermileriyle ayrıca bana ait olmayan şu an benimle birlikte gözaltında bulunan Murat İpek'e ait kuru sıkı tabanca ve mermi ile birlikte yakalandık".[12]

Üzerinde sürekli silah taşıyan birini, ben ya da herhangi bir 'Demokrasi' çalışanı nasıl baskı altında tutup, tehdit edebilir? Biz 'Demokrasi' çalışanlarının üzerinde, her zaman ve sadece, gerçekleri yazdığımız sivri uçlu kalemlerimiz vardır. İftiracı itirafçılar ise, kalemden korkmazlar!

IV) VE İPEK!

'Öncü' Gazetesi'nin deyişiyle, "İpek zannedildiği gibi örgütün (PKK'yi kastediyor -b.n) faal üyelerinden değildir. O da aynen Murat Demir gibi istemeyerek bu yola girmiş daha sonra *basının yönlendirmesi yüzünden 'itirafçılık' mesleğine yönelmiştir. Zira itirafçılık güzide basınımız sayesinde çok para getirmektedir*".[13]

İpek'in ifadesi de bu yoldadır: "Tehdit yoluyla beni kırsal örgüt içerisinde faaliyet göstermek üzere götürdükleri sırada yol kontrolü yapan polislere bizzat sığındım ve diğer şahısları da yakalattım. *Örgüt içerisinde hiçbir şekilde faaliyet göstermedim.* (...) Beni Şırnak Emniyet Müdürlüğü'ne götürdüler. Bu olay 1992 yılı Şubat aylarında gerçekleşmişti. Bu tarihten sonra ben kendi istek ve

[11] Öncü Gazetesi, 1 Mayıs 1997, s.3.
[12] Öncü Gazetesi, 2 Mayıs 1997, s.3.
[13] Öncü Gazetesi, 2 Mayıs 1997, s.3.

arzumla PKK örgütü hakkında edindiğim bilgileri Şırnak Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'ndeki görevlilere aktarmaya başladım".[14]

İpek, PKK'li değil ise ve hiç olmamışsa; ben ya da herhangi bir 'Demokrasi' çalışanı nasıl olur da, "PKK'ye yardım yataklık etmiş" olabilir; bu mümkün müdür? Bunun altını özenle çizip, gelelim, kendi saptadığı üzere "1997 yılının Ocak ayının sonlarına doğru"[15] başlayan İpek'in iftiralarına ilişkin uydurulu senaryosuna.

IV.1) UÇAKLA MI GİTTİ YOKSA ARABAYLA MI?

İpek diyor ki; "Daha sonra yanımıza Ankara Demokrasi Gazetesi'nden Temel Demirel (Dikkat edin, o zaman soyadını bile doğru bilmiyorlar -b.n) İstanbul Demokrasi Gazetesi'nden Yayın Müdürü Şanlı (Dikkat, doğrusu Sanlı -b.n) Ekin geldiler. Ve onlarda bu görüşmeye katıldılar ve onlarda diğer şahısların belirtmiş olduğu gibi çoğu olayları değiştirerek anlatmamı istediler. (...) Bu arada Şeyho Kod adlı örgüt mensubu ile Demokrasi Gazetesi muhabiri Temel Demirel yanımızdaki ATV muhabiri Kadir'e, bu kameraya çektiklerimizi ATV televizyonunda yayınlatıp yayınlatamayacağını sordu. O da bunun mümkün olacağını ve İstanbul Bürosundaki ATV televizyonu yetkililerine beni kasdederek kendi isteğiyle görüşmek istediğini belirtirse olabileceğini söyledi. Bunun üzerine ben, Kadir..... ve tanımadığım ismini bilmediğim örgüt mensubu ile birlikte ATV'nin Diyarbakır bürosuna gittik ve orada İstanbul ATV televizyonunu arayarak bazı yetkili kişilerle Kadir..... görüştü. Bu görüşmede kendilerine 'bir itirafçı var. Devlet çetesi hakkında açıklamalar yapmak istiyor. Bunu size gönderelim mi?' dedi. Görüştüğü kişilerde bunu kabul etti. Bunun üzerine beni o gece ATV bürosunda tuttular. *Sabahleyin uçak biletini bana vererek, beni İstanbul'a yolladılar. Yanımda ise ismini bilmediğim Şeyho Kod'un yanında gördüğüm PKK örgütü mensubu ile birlikte İstanbul'a geldik.* İstanbul havaalanına geldiğimizde bu örgüt mensubu benden uzak durdu ve beni takip ediyordu. Ben çıkışta ATV televizyonu muhabiri Ahu Özyurt isimli bayanla buluştum. Bu bayan beni Merter'de bulunan Güneş Oteli'ne götürdü. (...) İki gün sonrasında da ben, Ahu Özyurt ve ismini bilmediğim bir kameraman ile birlikte Diyarbakır'a gittim. ATV televizyoncuları Kervansaray Oteli'nde kaldılar".[16]

Birinci iddia bu: Diyarbakır'ı uçakla terk etmiş! Ama ikinci iddia daha farklı ve şöyle: "Ankara Demokrasi Gazetesi'nden Temel Demirel ve Şanlı Ekin Diyarbakır'a gelmişlerdi. Bunlar benimle Diyarbakır'da görüştüler ve benim he-

[14] Öncü Gazetesi, 2 Mayıs 1997, s.3.
[15] Öncü Gazetesi, 3 Mayıs 1997, s.3
[16] Öncü Gazetesi, 4 Mayıs 1997, s.3.

men İstanbul'a gitmemi istediler. *Sebep olarak da 'Bölgede çok görünmem hâlinde polisler şüphe edebilir' Ve beni Diyarbakır Demokrasi Gazetesi'nden Zeynel Bağır ve kimliklerini bilmediğim örgüt mensupları ile birlikte beni İstanbul'a özel bir beyaz Şahin marka araba ile getirdiler ve Demokrasi Gazetesi'ne götürdüler. İlk kez İstanbul Demokrasi Gazetesi'ne gelmiştim*".[17]

Bu sefer de Diyarbakır'ı araba ile terk etmiş! Şimdi soralım, bu çelişkili iddianın hangisi doğru? Ya da herhangi biri doğru mu? İlk sorgusunda ne benim, ne de Sanlı'nın ismini dahi doğru dürüst bilmeyen iftiracı İpek'in mizansenleri konusunda, bir gerçek daha ortaya çıktı.

IV.2) ATV BÜRO TEMSİLCİSİ NEVZAT BİNGÖL'ÜN AÇIKLAMASI

İpek'in iftiralarıyla, ATV kameramanı Abdülkadir Konuksever de (sadece itirafçı ile görüştüğü için!) 'yardım ve yataklık'tan tutuklandı. Oysa Diyarbakır ATV Büro Temsilcisi Nevzat Bingöl, "Abdülkadir Konuksever'in bu olayla benden fazla ilgisi yok. Murat İpek merkezi aradıktan sonra bize haber veriyorlar. Bu itirafçı ile ben ilgilendim, Kervansaray 2 Tesisleri'nde buluştuğumuzda kendisiyle ben konuştum. Konuksever olayda sadece şoförlük yaptı, ancak o şimdi cezaevinde. (...) Bu insanlar (yani itirafçılar -b.n) zamanında devletten korkmadan örgüte gittiler, daha sonra örgütten korkmadan devlete sığındılar. Şimdi bu insanlar, bu kadar kimseyi karşılarına almaktan korkmadılar da iki gazeteciden mi korkuyorlar?"[18] diye soruyor.

Soruya yanıt bekliyorum!

IV.3) SERDAR ALPTEKİN KİM?

İpek, "Ben Serdar Alptekin ile Şırnak'ta birlikte olduğumuz dönemlerden dolayı tanışıyorum. Bu sebeple İstanbul'a geldiğimde evine misafir olarak gittim ve bir gece orada kaldım. Bu sırada, kendisi içerideki odalardan birinden bana sormuş olduğunuz silahlardan kaleşnikofu temizlemem için getirdi ve sonra içerden scorpion marka 7.65 mm çaplı tabancayı getirdi ve ben bunları temizledim. Daha sonra da kaldırdı. Diğer belirtmiş olduğunuz tabancayı ve el bombasını görmedim. Benim konu ile ilgili bildiklerim bunlardır"[19] diyor.

Bir özel tim görevlisi Serdar Alptekin'in evinde kalıp, onun silahlarını temizleyecek kadar (özel tim mensubu silah temizlemeyi bilimiyor mu?) içli dışlı olan İpek, nasıl olur da onu 'tehdit ettiğimizi', 'baskı altında tuttuğumuzu' ar-

---

[17] Öncü Gazetesi, 5 Mayıs 1997, s.3.
[18] Cumhuriyet, 16 Eylül 1997, s.4.
[19] Öncü Gazetesi, 12 Mayıs 1997, s.3.

kadaşına fısıldamaz? Hem bu, itirafçı olan İpek'in görevi değil mi? Sonra geçerken sorayım: Kim bu Serdar Alptekin? Mahkeme ilgilenip, araştırıyor mu?

IV.4) SORU(N) BAŞKA YERDE!

İtirafçıların iftiraları, bir önceki savunmamda da işaret ettiği gibi, kökü derinlere uzanan bir komplonun aksamını oluşturuyor. 'O da ne' mi? Bakın, 'Yeni Yüzyıl' Gazetesi, 'Susurluk savaşı kızışıyor' başlığıyla verdiği haberinde aynen şunları diyor: "ANAP ile DYP arasındaki 'Susurluk Savaşı' alevlendi. Başbakan Mesut Yılmaz'ın TBMM'nin açılışıyla birlikte Mehmet Ağar ve Sedat Bucak'la ilgili dokunulmazlık dosyalarını getireceklerini açıklaması ardından, DYP de karşı atağa geçti. PKK itirafçıları Murat İpek ile Murat Demir, DYP'nin karşı ataktaki kozu oldu. DYP Genel Başkan Yardımcısı Hasan Ekinci, çetelerle ilişkili oldukları ve kumarhaneler kralı Ömer Lütfü Topal'ın öldürülmesi olayına karıştıkları savlanan PKK itirafçıları İpek ile Demir'in, 'Devlet Bakanı Eyüp Aşık'ın kendilerine cinayeti Çiller'lerin işlettiğini söylemeleri yolunda teklinde bulunduğu' açıklamaları için Ankara Cumhuriyet Savcılığı'na dün (19 Eylül 1997'de -b.n) suç duyurusunda bulundu".[20]

İftiralarla ne benim, ne de herhangi bir 'Demokrasi' çalışanının hiçbir alakası yok. Ortada bir komplo var. 11 Ağustos 1997 tarihli savunmamda ifade ettiğim gibi, "Murat İpek'in ifadesi 19 Nisan 1997'de alınmıştı. Ve ne hikmettir ki aynı ifade, 28 Nisan 1997'de tarihli 'Öncü' gazetesinin 30 nolu nüshasından başlayan ve 15 gün süren bir yazı dizisi olarak yayımlanmıştır. Yani Murat İpek'in ifadesi, verildikten tam 8 gün sonra günlük bir gazetede yayımlanmıştır. İfadelerin doğrudan muhatabı olan benim elime geçmeyen bu resmi tutanak, her nasılsa 'Öncü' gazetesinin eline ulaşmış ve daha ortada açılmış bir dava bile yokken, 'yargısız infazın' anlamlı bir örneği olarak yayımlanmıştır! Bu tesadüf değildir; çünkü 'Öncü' gazetesinin sahibi Bekir Altunok'tur. (...)

Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde itirafçıların, 'Çiller Özel Çalışma Grubu'nun ve 'tetikçi basın'ın da bulaştığı bir komplo şekillenmektedir! Bu komplo ile muhalif basına gözdağı verilmek isteniyor. Olay budur! Bunun böyle olduğunu da, son günlerde 'Öncü' Gazetesi'nin Arena çalışanlarına yönelik saldırısı, bir kez daha kanıtlamıştır.

V) ÖNCÜ'DEN ARENA EKİBİNE SALDIRI

Bu konuda hiçbir yorum katmadan, saldırının basına nasıl yansıdığını dikkatinize sunuyorum:

---

[20] Yeni Yüzyıl, 20 Eylül 1997, s.5.

Öncü: "Arena'nın çirkin oyunu"![21]

Cumhuriyet: "Arena ekibine dün, perde arkasında Özer Uçuran Çiller'in olduğu Öncü gazetesi önünde gazete çalışanlarınca saldırı düzenlendi"![22]

Yeni Yüzyıl: "Uğur Dündar'ın Arena TV ekibi, Ankara'da Öncü gazetesi önünde saldırıya uğradı. Dündar, Öncü'nün gazetecilik değil, Çiller'lerin 'tetikçiliğini yaptığına' dair aldıkları ihbar üzerine ekibin çekime gittiğini söyledi"![23]

Sabah: "Arena ekibine saldırı. Arena ekibinden Mehmet Ali Öngel ve Murat Sis, Çiller yanlısı olarak bilinen Öncü Gazetesi'nin önünde, 5-6 kişi tarafından feci şekilde dövüldü. Öngel 3 günlük rapor aldı"![24]

Radikal: "Çiller medyası Arena'ya saldırdı. Çillerlere yakınlığı ile bilinen Öncü Gazetesi'nin merkez binasını görüntülemek isteyen Arena muhabiri ve kameramanı gazeteden çıkan grubun saldırısına uğradı"![25]

Milliyet: "Kanal D'de yayınlanan Arena programı yapımcısı Mehmet Ali Önel'le kameraman Murat Sis, dün Ankara'da çekim yaptıkları sırada saldırıya uğradı. Olay sonrasında Öngel'e üç gün, Sis'e ise iki gün doktor raporu verilirken; gözaltına alınan altı saldırgan, tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı"![26]

Hürriyet/Uğur Dündar: "Size, tüyler ürperten açıklamalarla dolu bir mektuptan alıntılar sunacağım. Mektubu yazan kişi, bir süre için Özer Çiller'e ait olduğunu iddia ettiği Ankara'daki 'Özel Büro'da çalışmış. Daha doğrusu, bu büronun işlevini bilmeden, orada yayınlanan ülkücü eğilimli bir gazetede yöneticilik yapacağı düşüncesiyle işe başlamış. Ancak kısa bir süre sonra, 'Özel Büro'nun Tansu Çiller'i sürekli olarak iktidarda tutabilmek için her türlü faaliyeti gösteren bir yer olduğunu anlamış. Bu amaçla yapılanları okurken, 'korkunç' sözcüğünün bile yetersiz kaldığını göreceksiniz. Sözü fazla uzatmadan mektuptan bir bölüm sunuyorum:

'...1994 genel seçimleri öncesinde bir gazeteci arkadaşım vasıtasıyla B.A. ile tanıştım. Kendisi o zamanlar DYP Genel Başkanı ve Başbakan Tansu Çiller'in danışmanıydı.

Bir süre sonra aynı arkadaşım, KGB'nin dinleme cihazlarının Moskova'da satıldığını ancak Türkiye'ye getirebilmek için mutlaka Çeçen mafyası ile irtibata geçilmesi gerektiğini belirterek, aracı bulup bulamayacağımı sordu. Bu işi kimin istediğini sorduğumda ise, Çiller'in danışmanı B.A.'nın adını verdi. Ben de kendilerine,

---

[21] Öncü Gazetesi, 21 Eylül 1997, s.1.
[22] Cumhuriyet, 21 Eylül 1997, s.5.
[23] Yeni Yüzyıl, 21 Eylül 1997, s.5.
[24] Sabah, 21 Eylül 1997, s.27.
[25] Radikal, 21 Eylül 1997, s.5.
[26] Milliyet, 21 Eylül 1997, s.5.

Kırımlı bir Tatar Türk ile Azerbaycanlı bir Türk'ün adını verdim. Daha sonra cihazların getirildiğini öğrendim. Telefon ve oda dinleme cihazı almışlar..'

Gel zaman git zaman, KGB'den mafya aracılığıyla dinleme cihazları getirdiği iddia edilen B.A., Özer Çiller'in has adamı oluyor ve Doğru Yol Partisi yönetiminde de görev alıyor. Ayrıca ne pahasına olursa olsun, Tansu Çiller'i iktidarda tutabilmek için 'Özel Büro'da hazırlanan tetikçi gazeteyle, deneme yayınları yapan bir TV'nin kâğıt üzerindeki sahibi görünüyor.

Mektubu gönderen kişi, bazı basın patronlarıyla gerçeklerin peşinde koşan gazetecileri ve Çiller muhalifi politikacıları iftira yağdırarak karalamayı amaçlayan manşetlerle, gerçek dışı birinci sayfa haberlerini Özer Çiller'in telefonla yazdırdığını açıklıyor. Bununla kalsa iyi!.. Bakın 'Özel Büro'da başka hangi korkunç tezgâhlar çalışıyor:

'...İstanbul ve Ankara'daki bazı gazete ve televizyon yöneticileriyle yazarları izleyen bir ekip var. Bu ekip, gazeteci kisvesiyle söz konusu kişileri takip ediyor, kaldıkları evleri giriş-çıkış saatlerini ve bulunabilecekleri adresleri tesbit ediyor. Ayrıca bir grup havadan helikopterle, bir grup da yerden, bu kişilerin kaldıkları evleri fotoğraflıyor, giriş-çıkışları not ediyor. Evlerin içi ile giriş-çıkışların krokileri çiziliyor. Bu çalışmanın süreklilik arzetmesi, kroki çizimi, amacın haber değil, suikast olduğunu açıkça ortaya koyuyor (Mektubun burasında takip altındaki bazı medya patronlarıyla ünlü gazetecilerin ve siyasetçilerin adları verilmiş.)

Bu kişilerin ve yakınlarının yurtdışına gidiş-gelişlerinden, *İçişleri Bakanlığı vasıtasıyla direkt haberdar olunuyor*. Takip, yurtdışında da sürdürülüyor. Hazırlanan ve gazetede yayınlanmayan özel raporlar, B.A. vasıtasıyla Özer Çiller'e sunuluyor. Bu işte astronomik paralar harcanıyor. Özel helikopterler, lüks arabalar, yabancı dil bilen elemanlar kullanılıyor. Türkiye'de hiçbir basın kuruluşu, bu kadar para harcayamaz.

Ayrıca 'Özel Büro'da çeşitli cihazlarla telefon dinleniyor. Örneğin 'çanta' denilen bir aletle birçok telefon aynı anda dinlenebiliyor. Dinlemek istediğiniz telefonun numarasını çevirdiğiniz andan itibaren kayda geçiriliyor. Bu aletle telefon kapalıyken bile, telefonun bulunduğu odayı dinlemek mümkün... Bunun yanı sıra kodlama yapılarak, yüzlerce konuşma arasından istenilen mevzu seçilip kaydediliyor. Bazı otel ve özel mekânlar ise 'iğne' adı verilen dinleme cihazlarıyla dinleniyor'.

Daha birçok tüyler ürperten açıklamanın yapıldığı mektup, el yazısıyla kaleme alınmış. Biz bu belgeyi hemen notere götürerek onaylattık. Mektubun diğer bölümleriyle hazırladığınız araştırmayı, bu hafta Kanal D'de yayınlayacağız. (...)

Buradan Özer Çiller'e bir çağrıda bulunuyor ve tetikçi gazetedeki korkunç gerçekleri gördükten sonra ayrıldığını söyleyen yöneticinin iddialarıyla, elimizdeki belgelere yanıt vermek için canlı yayına çıkmayı öneriyorum. Haydi Özer Çiller, canlı yayında bekliyorum.

Bu arada Türkiye'de yürekli savcılar olduğuna inanıyor ve bu tüyler ürperten 'Özel Büro Çetesi' iddialarının ihbar kabul edilerek, soruşturma başlatılmasını bekliyorum"![27]

Uğur Dündar'ın, 'Öncü' Gazetesi'ne ilişkin 'Özel Büro Çetesi' iddiaları böyle. Dündar, iddialarını daha detaylı olarak Kanal-D'de 24 Eylül 1997'de saat 21.30'da yayınlanan ve 'Arena'ya çirkin saldırı',[28] 'Bir saldırının Anatomisi',[29] 'Arena'ya çirkin saldırı'[30] spotlarıyla basın organlarınca duyurulan 'Arena Özel' programında bir kez daha gözler önüne serdi. Arena'nın somut ve belgeli iddialarına karşı 'Öncü' Gazetesi'nin yayınladığı 'Kamuoyuna duyuru'[31] başlıklı cevabi yazıda, iddialara ilişkin tek cevap verilmezken 'hamaset' edebiyatı yapıldı.

Aynı konuda 'Küfürler, Hakaretler, Yalanlar' başlıklı yazısında Emin Çölaşan, 'Öncü' Gazetesi'nin 'Özel Büro Çetesi'in marifetlerini sergileyerek soruyor: "Ankara mahkemeleri, ceza ve tazminat davalarıyla dolu. Müthiş davalar açıldı. Bunlar yakında sonuçlandığı zaman, bu tazminatları neyle ödeyecekler? Kim bulacak bu paraları? Tansu-Özer ikilisi mi verecek? Yoksa birileri yakında yurtdışına mı tüymek zorunda kalacak? Bilmiyoruz, bunları zamanla göreceğiz".[32]

Yeri gelmişken bir şey daha ekleyeyim: 'Cumhuriyet' Gazetesi'nin 25 Eylül 1997 tarihli nüshasındaki bir habere göre: "Çiller ailesine yakınlığıyla bilinen Öncü gazetesi çalışanlarının, Kanal-D'de yayımlanan Emin Çölaşan, Arena programı ekibine yaptığı saldırıyla ilgili olarak Ankara Cumhuriyet Savcılığı'nın başlattığı soruşturma sürüyor. Öte yandan Öncü gazetesi dünkü sayısında Arena'ya yapılan saldırıyı meşru göstermeye çalıştı".[33]

Durum bu merkezde iken, itirafçıların iftiralarının (IŞIK HIZIYLA!) 'Öncü' Gazetesi'nde yayınlanması da bir tesadüf değil; tam tersine, bize tezgâhlanmak istenen uyduruk senaryo gibi, bir komplonun parçasıdır. Eğer bu mahkeme bir şeyler yargılanacak ise, komplocular ve sahtekâr iftiracılar yargılanmalıdır!

---

[27] Uğur Dündar, Hürriyet, 21 Eylül 1997, s.19.
[28] Hürriyet'in Kelebek Eki, 24 Eylül 1997, s.4.
[29] Milliyet, 24 Eylül 1997, s.26.
[30] Radikal, 24 Eylül 1997, s.20.
[31] Öncü Gazetesi, 26 Eylül 1997, s.1.
[32] Emin Çölaşan, Hürriyet, 24 Eylül 1997, s.5.
[33] Cumhuriyet, 25 Eylül 1997, s.11.

VI) TBMM ARAŞTIRMA KOMİSYONU RAPORLARI VE TANIKLAR İTİRAFÇILAR HAKKINDA NE DİYORLAR?

Bu arada belirtmeden geçmem mümkün değil. Bakın Susurluk Raporu'nda itirafçılar konusunda ne deniyor?

TBMM Genel Kurulu'nun 12.11.1996 tarihli ve 16. Birleşiminde 472 No'lu karar ile kurulan (10/89, 110, 124, 125, 126) esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu'nun yayınladığı Rapor'unun 'Genel Değerlendirme'sinde, "Susurluk olaylarında karşımıza Devleti yönetenler çıkmaktadır. Hem de Devlet gücünü elinde tutarak ve bu gücü kullanarak. Susurluk çetesi Devletle iç içedir. Devlete hayatiyet veren güçten istifade ederek kendilerini korumaya çalışmakta ve maalesef başarılı olmaktadırlar. Bu husus, yani suçluların her zamankinden daha fazla devletle iç içe olmaları, hatta Devletle aynileşmiş olmaları raporumuzun bir diğer iddiasıdır. Devlet sorumluluğunu üstlenmiş kişilerin veya devlet mekanizmalarını çalıştırma imkânına gücüne sahip bazı görevlilerin suçun bizatihi kaynağı hâline gelmeleridir"[34] deniliyor.

Rapor'da "Kamuoyunda Pişmanlık Yasası olarak bilinen 3419 sayılı yasadan yararlanan bazı itirafçıların da benzeri eylemlere karıştıkları"[35] kaydı düşülerek itirafçıların da "a) Silah ve uyuşturucu madde kaçakçılığına bulaştıkları, b) Bazen de kendilerine emanet edilen silah ve askeri malzemeleri, hatta ele geçirilen uyuşturucuları satarak menfaat temin ettikleri"ne[36] dikkat çekilmektedir.

İtirafçılar konusunda Rapor'da dikkat çekilen bir diğer husus da şudur: "İtirafçılar ile kamu kurumları ve görevlileri arasındaki ilişkiler de göz ardı edilmemelidir. İtirafçıların kullanılış biçimleri, yasal konumları, işlevleri ve kullananlarla ilgili inceleme yapılmamıştır. Oysa itirafçılar çeteye mensup devlet görevlileri tarafından tetikçi, tahsildar, taşıyıcı olarak kullanılmışlardır. (...) Bir diğer örnek de, Ankara Otelinde kaldıkları ilgililerce bilinen Murat Demir ve Murat İpek adlı iki itirafçının her gün demeçler verip çeşitli iddiaları ortaya atmalarıdır (...) istihbarat ve güvenlik örgütlerinin bu kişileri yakalamaya yönelik çabalarda bulunmamaları manidardır".[37]

TBMM Susurluk Komisyonu Raporu'nda itirafçılar ve özellikle de iftiracı Murat'lar, hayırla anılmıyor. Bunu mahkemenizin nazar-ı dikkate alacağını düşünüyorum.

---

[34] TBMM Genel Kurulu'nun 12 Kasım 1996 tarihli ve 16. Birleşiminde 472 No'lu karar ile kurulan (10/89, 110, 124, 125, 126) esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu'nun yayınladığı Rapor, s.323.
[35] Y.a.g.e, s.306.
[36] Y.a.g.e., s.307.
[37] Y.a.g.e., s.365.

Bundan başka TBMM Tutanak Dergisi'nin (Dönem:20, Cilt:31, Yasama Yılı:2) 23.7.1997 Çarşamba tarihli 125. Birleşim nüshasında, Murat Demir ve Murat İpek'in Uğur Mumcu Komisyonu'na verdikleri ifadeler konusunda DSP grubu adına konuşan Ahmet Piriştina (İzmir) bakın ne diyor: "Bazı itirafçılar ve güvenlik güçleri mensupları, *Komisyonunuza, olayla ilgili bilgileri olduğunu bildirmiş ve gönüllü olarak ifade vermişlerdir. Sonra reddettikleri bu ifadeleri vermeye yol açan yönlendirmelerin mi olduğu veya ifadelerini baskı altında mı değiştirdikleri mutlaka araştırılmalıdır*".[38]

Aynı konuda ANAP adına konuşan Tevfik Diker (Manisa) de, "Komisyonumuza bilgi vermeye gelen itirafçılar ve görgü tanığı olduğunu söyleyenlerin komisyon tutanaklarına geçen ifadeleriyle, daha sonra gittikleri emniyet ya da savcılıkta verdikleri ifadelerdeki çelişkiler dikkat çekicidir. Her yerde ayrı ifadelerle karşılaşılmıştır" (s.400) diyor. (10/86) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Başkanı Ersönmez Yarbay (Ankara) da ekliyor: "*Burada, itirafçılarla ilgili bölümler var. Yozlaşma o kadar büyük ölçüde ki, bu itirafçıları* (yani Demir ve İpek gibi -b.n), *Hem Milli İstihbarat Teşkilatı kullanmış, hem de Jandarma Genel Komutanlığı kullanmış; Polisevlerinde yatıp kalkıyorlar, Askeriye'de çalışıyorlar, maaş alıyorlar ve birtakım karanlık işlerde kullanılıyorlar... Dolayısıyla, bu itirafçılarla ilgili, mutlaka, yeni yasal düzenlemeler getirilmelidir. İtirafçıların Komisyonumuza vermiş oldukları ifadeler ayrı -hemen komisyonumuzun kapısından çıktıktan sonra polis tarafından alınmıştır- DGM savcılığına vermiş oldukları ifadeler ayrı ayrı, farklıdır; fakat hiçbir güç, bu ifadelerin neden bu şekilde olduğu konusunun üzerine gitmemektedir*".[39]

Bunlardan başka Denizli Milletvekili Adnan Keskin ve 28 arkadaşının, Uğur Mumcu cinayetinin açıklığa kavuşturulması amacıyla Anayasa'nın 98., içtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergesi ve (10/86) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyon Raporu'nda (Dönem:20, Yasama Yılı:2, S. Sayısı: 344) bilgilerine başvurulan şahıslar şunları diyorlar:

Hüseyin Oğuz (Jandarma Astsubayı): "Murat İpek ve Murat Demir'in iddialarının doğru olduğunu";[40]

Ali Soysal (Denizli TEM Şube Müdürü): "İtirafçılardan sadece Murat İpek'i tanıdığını. (...) Murat İpek'in kısa bir süre Denizli'de kaldığını, tahmini bir ay

---

[38] TBMM Tutanak Dergisi'nin (Dönem:20, Cilt:31, Yasama Yılı:2) 23.7.1997 Çarşamba tarihli 125. Birleşim nüshası, s.391.

[39] yage, s.407.

[40] Denizli Milletvekili Adnan Keskin ve 28 arkadaşının, Uğur Mumcu cinayetinin açıklığa kavuşturulması amacıyla Anayasa'nın 98., içtüzüğün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergesi ve (10/86) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyon Raporu, Dönem:20, Yasama Yılı:2, S. Sayısı: 344, s.79.

kaldığını bildiğini, tarihini hatırlamadığını, Emniyet Müdürlüğünün misafiri olarak Polisevinde (kaldığını -b.n.), (...) Şırnak'ta devlet yanlısı olarak İstihbari işlerde çalıştığını (Murat İpek), Denizli'deki eylemler için Cumhuriyet savcılığının işlem yaptığını, korumaları kanun gereği olduğundan korumaya en müsait olan polis evlerinde kalmalarının normal olduğunu";[41]

Bülent Öztürk (Denizli Haber Ajansı TV Genel Müdürü): "29 Haziran 1996 tarihinde DH TV'nin tarandığını, incelemelerinin yapıldığını, bu olaydan 15-20 gün sonra telefonla Murat İpek'in olayı kendisinin yaptığını, sesinden daha önce 'Milliyetçi Türk Cephesi' adı altındaki üstlenme sesi ile kıyaslanabileceği, bunu müteakip Kadir Çelik'in programına gittiklerini, Radikal gazetesinde röportaj yapıldığını, bilahare kendilerinin de Murat İpek ve Murat Demir ile program yaptıklarını ve bunları takdim ettiklerini, itirafçıların Cumhuriyet gazetesi Denizli muhabiri Ömer Yurtsever'e uğrayıp Mumcu'nun ölümü ile ilgili 'çok önemli bir gazetecinin öldürülmesi ile ilgili bilgilerinin' bulunduğunu söylediğini";[42]

Ünal İnanç (Gazeteci): "PKK itirafçılarının polisin yalakası olduğunu";[43]

Mehmet Güç (Gazeteci): "Murat İpek ve Murat Demir ile ilk defa kendisinin görüştüğünü";[44]

Mehmet Eymür (MİT-Daire Başkanı): "Hem polis tarafından arandığı söylenen; hem de polis tarafından himaye edilen itirafçıların söylemlerinin bir yönlendirme olduğunu";[45]

Celal Kazdağlı (Gazeteci): "İtirafçıların Mumcu ile ilgili bölümünü Can Dündar'ın komisyona getirdiğini, itirafçılarla (15) saatlik çekim yaptıklarını ancak, yayınlamadıklarını";[46]

Daşkın Akyüz (Jandarma Uzman Çavuş): "Murat Demir'in hayalperest ve reklamı seven bir kişiliği olduğunu"[47] beyan ettiler.

Beyanlar orta yerdedir; iftiracı itirafçılar açısından düşündürücüdür; çünkü Komisyon Raporu'nun '7-İtirafçılarla ilgili yasal düzenlemeler yapılmalıdır' bölümünde şunlar deniliyor: "*Emniyet Genel Müdürlüğü, MİT ve Jandarma Genel Komutanlığı birimlerince itirafçılardan bazılarının operasyonlarda kullanıldığını belirtmişlerdir. İfadelerden anlaşıldığına göre uygulamalarda bazı yanlışlıklar ve istenmeyen sonuçlarda ortaya çıkmıştır. Yine bazılarının ifadesine göre cezaevlerinde*

[41] Y.a.g.e, s.79.
[42] Y.a.g.e., s.80.
[43] Y.a..g.e, s.92.
[44] Y.a.g.e., s.104.
[45] Y.a.g.e., s.105.
[46] Y.a.g.e., s.114
[47] Y.a.g.e., s.115.

hükümlü olup cezasını çekmekte olan bazı itirafçıların operasyonlara götürülerek cezaevlerinde var gösterildiklerini söylemişlerdir. Kamuoyunu rahatsız edebilecek bu tür sonuçların ortaya çıkmaması için itirafçılıkla ilgili yasal düzenlemenin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu bilgilerin bir bölümü itirafçılardan Murat Demir ve Murat İpek tarafından verilmiştir. Ancak, daha sonra gözaltına alınan bu kişiler İstanbul Emniyet Müdürlüğünde alınan ifadelerinde Komisyona söylediklerini tamamen inkâr etmişlerdir" (s.169).

Murat'lar, onca açıklamalarını neden inkâr etmişlerdir? Bu soru(n)da orta yerde durup, yanıtını arıyor. Kaldı ki Murat Demir, TBMM Uğur Mumcu Komisyonu'na verdiği ifadede, "*Şunu söyleyeyim: Bizim kimseyle kan davamız yok. Ne yaptıysak vatan millet için yapmışızdır. Eğer bunun cezası varsa çekmeye de razıyız; ama bize yaptıranlar da çekecek. Ama bize yaptıranların da çekmesi lazım, sadece biz değil" (TBMM Tutanak Müdürlüğü Komisyon: 10/86, Tarih: 12.3.1997, S.99). Murat İpek ise, "Biz aslında bıktık ne biliyor musunuz? Yani, işin temeli, bizim anlatmak istediğimiz... Biz yıllardır, yani, ben beş yıldır o tarafta, beş yıldır bu tarafta, etti on yıl. Evlendik, çoluk çocuk... Bir yaşında oğlum var; ama daha üç ay evimde doğru dürüst oturamadım. Artık köpek gibi kullanılmaktan bıktık. Bir o işe koş, bir Denizli'deki Emniyet Müdürü arar, gel burayı tara, yok, buna ölüm kararı çıkarır, bunu vur, yok... Sanki şey yani, nasıl söyleyeyim, bir doktor olur ya, bir ameliyattan çıkar, diğerine girer. Sanki bütün işleri biz yapacakmışız gibi, her şeyi biz bitirecekmişiz gibi bir hava var. Artık, yılgınlık... Yani, gece kulağımızda telsiz, bekliyoruz. Ya yüzbaşı aradı ya müdür aradı, kalk zıpla git...*" *(TBMM Tutanak Müdürlüğü Komisyon: 10/86, Tarih: 12.3.1997, S.99). "Şimdi sonuçta yine perişanız; yani haklısınız, biz kendimizi perişan ettik bir defa; ama bir şey vardır, ben her şeyimi saklayarak, o insanlar sefasını sürecek, ben gidecem yine bir yerde... Yani, bu kazalardan, bu Susurluk'tan sonra, artık, bu örgüt işi bir noktada tökezlemeye başladı; yani ölme durumuna geldi; (...) çok bilen adam en sonunda susturulur yani, susmazsa, en sonunda susturulur; bu kadar basit. (...) İnsanları öldürmekten; insanların cebindeki parayı zorla alıp yemekten bıktık. Yani garibanı ezmekten, hiç tanımadığımız, ismini dahi hatırlamadığımız insanları götürüp kurşuna dizmek artık ağır gelmeye başladı. Çoluk çocuk sahibi olunca...*"[48] diyordu.

Neden bu inkâr? İddia ediyorum; Murat'ların 'samimi ikrarı'ndan söz edilecekse, Komisyon tutanaklarına geçen bu sözleri 'samimi ikrar' olarak addedilmeli ve inkârlarının nedeni araştırılmalıdır! Hem DSP'li Ahmet Piriştina da, "Bazı itirafçılar ve güvenlik güçleri mensupları, KOMİSYONUNUZA, OLAYLA İLGİLİ

[48] TBMM Tutanak Müdürlüğü Komisyon: 10/86, Tarih: 12.3.1997, s.104.

BİLGİLERİ OLDUĞUNU BİLDİRMİŞ VE GÖNÜLLÜ OLARAK İFADE VERMİŞLERDİR. SONRA REDDETTİKLERİ BU İFADELERİ VERMEYE YOL AÇAN YÖNLENDİRMELERİN Mİ OLDUĞU VEYA İFADELERİNİ BASKI ALTINDA MI DEĞİŞTİRDİKLERİ MUTLAKA ARAŞTIRILMALIDIR" dememiş miydi?

VII) İSTANBUL DGM NE DİYOR?

İstanbul 1 No'lu DGM'de 1997/108 No'lu dosya ile TCK 168/2 maddeden yargılanan Murat İpek ve Murat Demir'in, 10 Temmuz 1997 tarihli duruşmalarındaki kararın yedinci sayfasında bakın neye dikkat çekiliyor: "*4- Mevcut delillere göre sanıklar Murat Demir, Murat İpek'in itirafçı ve güvenlik güçlerine yardım eden kişiler olarak ortaya çıkmaları, bu vasıflarıyla sanık Şanar Yurdatapan ile ilişki kurdukları, PKK örgütü üyesi olsalardı bu özelliklerini olay sırasında sanık Mehmet Şanar Yurdatapan'ın bilmediği nazara alındığında*, Murat Demir ve Murat İpek'i bürosunda barındıran onlarla röportaj yapan ve yurtdışına gitmeleri için pasaport temin ettiği iddia edilen sanık *M. Şanar Yurdatapan'ın iş bu fiillerinin silahlı terör örgütü mensuplarına yardım ve yataklık suçunu oluşturma ihtimalinin zayıf olduğu*" saptanmıştır.

TOPLUMSAL VİCDANA VE ADALETE MUHTACIZ!

İtirafçıların itirafları üzerine bir şey inşa edilemez. Çünkü iftiralar, boğulmuş bir açarsızlığın umutsuz çırpınışlarıdır! Yukarıda da ifade ettiği gibi, iftiracı Janus'ların "vicdanın sesine, her insana konuşan o sese kulaklarını kapayan kötü bir niyetli", kullanılan ve zavallı kişiler olduğundan eminim.

Dostoyevski'den Nietzche'ye kadar birçok düşünürü meşgul eden 'adalet' ve 'vicdan' kavramlarının, bugün hayattaki karşılığı anlamını yitirmişken, şimdi 'adalet' ve 'vicdan'a her zamankinde daha da fazla muhtacız. Kolay değil; Türkiye'de hâkim ideolojinin depolitizasyon süreci, ahlâkı ve vicdanı ıskartaya çıkartıp, insanal değerleri tahrip etti. Burjuva ideolojisinin ideolojik-kültürel saldırganlığı, insan(lar)ın beynini parçaladı. 'Adalet' ve 'vicdan' askıya alınırken insan(lar)ın beyninde şizofrenik yarılmalar oluşturuldu. Yaşamak zorunda bırakıldığımız toplumsal depresyon büyüdü.

Böylelikle yabancılaşmanın gövdelendiği gidişatta, insanların çoğu toplumsal sorumluluklarının farkında olmadan, köşeyi dönmek için yaşadı. Çürüme de böyle başladı. Tam bu noktada Kafka'nın, şöyle betimlediği tablo karşımıza dikildi: "Her yanda insanlar uyuyor. Bir küçük komedi bu, suçsuz yanılsama bu; katı yataklarda, katı damların altında, şiltelere uzanmış, ya da çarşaflara,

yorganların içinde büzülmüş uyuyorlar! Gerçekte, daha önceki ve nice sonra olacağı gibi, çölde toplanmışlar, bir açık hava kampı, sayısı bilinmez bir kalabalık, bir ordu, buz gibi bir göğün altında, kaskatı bir toprağın üstünde bir halk. (...) Ya sen, sen uyanıksın, gece nöbetçilerinden birisin; yanan ateşten ayaklarına doğru salladığın meşalenin ışığında, her şeyi daha yakından görmektesin. Niçin uyanıksın? Birinin uyanık olması gerek diyorlar! Öyle birisi gerek".[49] Çürümenin beşiğinde uyumayanlar, zor olsa da uyanık kalmaya çabalayarak, hâlâ toplumsal vicdanın ve adaletin gerekliliğinden söz edenler, çarmıhlara gerildiler. İtirafçı ikizlerin iftiralarıyla sıra bize (mi?) geldi! Bunu göreceğiz!

Ancak altını çize çize belirtmek istiyorum: Ben bir radikal sosyalistim, eşitlikçi özgürlük ütopyasından yanayım ve acil barış istiyorum. Bunun için muhalif bir gazeteciyim. Tüm bunlardan ötürü itirafçıların iftiraları baz alınarak, 'Öncü' Gazetesi 'Özel Büro Çetesi'nin komplolarıyla cezalandırılacaksam eğer; daha da önce dediğim gibi, buna itirazım yok! Çünkü ne postmodern 'akılsızlık'a, ne de liberal 'akıl'a aldırmıyorum; duygusuz, vicdansız, ahlâksız neoliberal tahakküme ve türevlerine 'Hayır' diyorum!

Paraya endeksli 'değer(sizlik)ler'in üretildiği, sayısal loto çılgınlığını yaşayan Türk(iye) toplumunun arabesk potpurisine karşı çıkan biri olarak, ya kurban ya da mahkûm ilan edilmiş olsam da; yerleşik önyargılardan, yıllar boyu süren alışkanlıklardan, korkuların deformasyonuna denk düşen halisünasyonlardan, resmi ideolojiden, aldatma ve aldanmalardan uzak durdurdum. Bu, (faturasını da ödediğim) tercihimdir.

Tercihim, safını asla gizlemedi. Buna gerek de yok. Davranışlarımın gerisinde tercih(ler)im yatıyor. Aşkı, mücadeleyi ve hayatı, hep tercihlerimizle kurarız. Tercihlerimiz, gelecek tasarımının vazgeçemeyeceği 'olmazsa olmazlık'tır. Çünkü insan, ister istemez ideolojik bir tercihin hayat tarzını benimser. Özetle 43 yaşımda da hâlâ insan olmanın ve kalmanın uzun, ince ve engebeli yolundaki radikal sosyalist tercihimle onur duyuyorum.

VIII) MAHKEMEDEN TALEBİM

Tüm bu açıklamalarım ışığında sizden, hepimiz adına (çok şey değil!), en doğal hakkımız olan beraatımızı ve iftiracıların iddialarıyla, boşuna daha da fazla zaman sarfetmenizi engellemenizi talep ediyorum.

---

[49] Janouch, Kafka ile Konuşmalar, Cem Yay.

İTİRAFÇILARIN SUSURLUK DAMGALI İFTİRALARI*

TEMEL DEMİRER

Mahkemeniz tarafından, 1997/279 esas No'lu davadan sanık olarak yargılanmam sürüyor. Karşınıza ilk kez 11 Ağustos 1997'de, ikinci kez de 29 Eylül 1997 tarihinde çıktım. Bugün 24 Kasım 1997; yani davamız 105 gündür sürüyor. Davaya ilişkin 'yeni' ve 'ilginç' gelişmelerin ardı arkası kesilmiyor. Bu nedenle de, uzamasından hiç de hoşnut olmadığım bu davaya ilişkin yeni gelişmelere değinmek zorunda kalıyorum.

İftiracı itirafçı Murat İpek ve Murat Demir'in, çelişki dolu ifadelerine ve vukuatlarına rağmen 11 Eylül 1997'de tahliye edildiklerinden[1] söz etmiştim. Onların, bunca vukuatına rağmen neden tahliye edildiklerini benim gibi, aklı selimini yitirmemiş kimselerin anlayamadığından eminim...

I) İFTİRACI DEMİR NE YAPIYOR?

Murat Demir tahliye edildi; ben de iftiracı Demir'in bir mağduru olarak, 'Şimdi ne yapıyor acaba?' diye düşünürken, itirafçı Demir'in, Susurluk zanlısı dostlarını desteklediğini öğrendim! 'Nasıl' mı? İstanbul 1 No'lu DGM'nin 11 Eylül 1997'de tahliye ettiği Murat Demir, kamuoyunun karşısına ilk kez, Ömer Lütfü Topal' öldürdükleri iddiasıyla yargılanan Özel Timcilerden Ayhan Çarkın, Oğuz Yorulmaz, Ercan Aksoy, Serdar Özdağ ve Mustafa Altınok'un 29 Eylül 1997'deki duruşmasında çıktı. İstanbul DGM'deki davayı Susurluk davasında tutuksuz yargılanan Gani Kızılkaya ile birlikte izleyen Murat Demir, duruşmaya geliş nedenini "Onlar benim arkadaşlarım. Arkadaşlarımın davasına gelmek suç mu"[2] diye açıklıyordu.

Susurluk zanlısı dostlarından dayanışmasını esirgemeyen Murat Demir'in, davaya Bucak aşiretinden Abdülgani Kızılkaya ile gelip, yine onun arabası ile gittiğine dikkat çekmek istiyorum. Bundan tam 10 gün sonra, 9 Ekim 1997'de Demir, İzmir'deki bir mobilyacıdan 440 milyon lira fidyeyi silah zoruyla alır-

---

* Diyarbakır I No'lu DGM Başkanlığı'na Esas No: 1997/279 ve 24 Kasım 1997 tarihli savunma.

[1] Ülkede Gündem, 12 Eylül 1997, s.1.

[2] Ülkede Gündem, 30 Eylül 1997, s.1.

ken suçüstü yakalanıyor. İfadesinde, "Tahsilât emrini Sedat Bucak'ın şoförü Gani Kızılkaya'dan aldım"[3] diyor!

Ve bu olay basına şöyle yansıyor: "İtirafçı Murat Demir silahla yakalandı".[4] "İtirafçı Murat Demir tahsilâtta yakalandı. Susurluk'la ilgili açıklamalarda bulunan PKK itirafçısı, 'silahlı tahsilât' yaparken suçüstü yakalandı ve talimatı DYP'li Sedat Bucak'ın şoföründen aldığını söyledi".[5] "İtirafçı Demir, haraç alırken yakalandı. PKK itirafçısı Murat Demir, İzmir'de 3 akrabasıyla bir mobilyacıdan silah tehdidiyle 440 milyon lirayı alırken suçüstü yakalandı... Demir'in bir süre önce bir konfeksiyoncudan 1 milyarlık 2 çek tahsil ettiği saptandı. Sanıklar, 'çete kurma ve gaspa teşebbüs'ten tutuklandı".[6] "PKK itirafçısı Demir'e suçüstü... Demir'in üzerinde bir ruhsatsız tabanca ele geçirildi. Demir, polisteki ifadesinde, 'Beni Sedat Bucak'ın şöförü Gani Kızılkaya tahsilât yapmam için gönderdi' dedi. Demir'in üzerinden bir Astra marka tabanca, şarjör ve içerisinden altı mermi çıktı. Sorgusu tamamlandıktan sonra İzmir DGM'ye sevkedilen Demir ve üç arkadaşı tutuklandı".[7]

Burada durup soruyorum: İftiracı Demir'in ne ve kim olduğunu, yani neye hizmet ettiğini; Susurluk zanlılarına dayanışması ve Bucak aşireti lideri Sedat Bucak'ın şoförü Gani Kızılkaya'dan aldığı emir ile çek-senet mafyalığına soyunması yeterince anlatmıyor mu? O hâlde nasıl olur da, böylesi birinin 'samimi ikrarı' ile yargılanabilirim?

II) İFTİRACI İPEK'İN SAĞLIĞI NASIL?

Bildiğiniz gibi Murat İpek, Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin, Denizli'de yayın yapan yerel DEHA televizyonunu kurşunlamak ve televizyon yöneticilerini öldürmeyi planlamaktan yargılandığı için salınmadı. 16 Ekim 1997'deki duruşmasında, birçok televizyon açıklamalarını, 'Baskı ve tehdit altında yaptığı' gerekçesiyle reddeden[8] İpek, "Kadir Çelik'in hazırladığı Objektif programı ve diğer televizyon kanallarındaki açıklamaları da tehdid altında yaptığı"nı söyledi.[9] Yani iftiracı İpek, yalanlarını inkârla sürdürdü.[10]

---

[3] Ülkede Gündem, 10 Ekim 1997, s.4.
[4] Cumhuriyet, 10 Ekim 1997, s.1.
[5] Sabah, 10 Ekim 1997, s.18.
[6] Radikal, 10 Ekim 1997, s.5.
[7] Milliyet, 10 Ekim 1997, s.14.
[8] Sabah, 17 Ekim 1997, s.11.
[9] Emek, 18 Kasım 1997, s.5.
[10] Ülkede Gündem, 17 Ekim 1997, s.4.

İpek, daha sonra, Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 13 Kasım 1997'de devam edilen duruşmasına, Manisa Ruh Hastalıkları Hastanesi'ne kaldırıldığı için katılmadı. İftiracı İpek, şimdi de 'deli' rolü oynamaya başlamıştı.[11]

İpek, ruh hastası mı, değil mi? Eğer ruh hastasıysa, ehliyetsizliğinden ötürü zırvaları 'samimi ikrar' kabul edilemez. Yok deli değilse, 'deli' rolü oynayarak yargıyı yanıltmak istiyor ki; bu durumda da, yargıyı yanıltmayı amaçlayan İpek'in 'samimi ikrar'ı geçerli sayılamaz kanımca; ve bu konu da hakkında yasal kovuşturmayı gerektirmektedir.

III) İFTİRACILAR NEYE YARAR?

İftiraları ile yargılandığım itirafçılar neye hizmet ediyor? Yanıtı, İsmail Safter'in hazırladığı 'Nasıl İtirafçı oldular?' yazı dizisinin girişine bırakıyorum: "'Sözleri ayet gibidir...' Diyarbakır'da görev yapan bir savcının itirafçılar için yaptığı tanımlama böyle... İtirafçılar kimle ilgili aleyhte ifade verirlerse bu, o kişinin, gözaltına alınması, tutuklanması, ortadan kaybolması anlamına geliyor. Lehte verilen ifadeler ise ciddiye alınmayan boş sözler.

Bir gardiyan ise, 'Cezaevinde onların borusu ötüyor' diyor ve ekliyor: 'İtirafçılar ne derse hemen yapılır. Müdürü sallarsın, 2. müdürü sallarsın, gerektiğinde savcıyı da sallarsın, ama itirafçıyı salladığın zaman, aynı gün içinde o da seni sallar. Onun için bir dediği ikiletilmez itirafçıların'.

Avukatların söyledikleri ise daha çarpıcı: 'Polisten, askerden korkmam, ama itirafçılardan korkarım. Polisin, askerin ne yapacağını bilirsin, ama itirafçının ne yapacağını kestiremezsin. Onlar serseri mayın gibidir. Durup dururken gelir, çarparlar. Niye çaptıklarını bilemezsin'".[12]

İtiraflar bu gücü nereden alıyor? 12 Eylül döneminde görev yapmış emekli savcı Faik Tarımcıoğlu, "Pişmanlık Yasası, itirafçılar tarafından kötüye kullanıldı; yargı da buna göz yumdu";[13] ya da 1990'lı yıllarda Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde görev yapan Emniyet Müdürlüğü İstihbarat Daire eski Başkan Yardımcısı Hanefi Avcı, "İtirafçıların yaptıklarına göz yumuldu"[14] diyor. Bunlardan mı acaba?

Nasıl olursa olsun, itirafçılar bir güç odağının, muhalefeti susturmaya yönelik maşası görevi görmüşlerdir; itirafçıların işlevlerini, benim ve arkadaşlarımın başından da geçenlerden sonra, başka türlü yorumlamak mümkün mü?

---

[11] Ülkede Gündem, 14 Kasım 1997, s.4.
[12] Radikal, 5 Ekim 1997, s.8.
[13] Radikal, 5 Ekim 1997, s.8.
[14] Radikal, 6 Ekim 1997, s.8.

IV) 'GÖRÜNMEYEN' GÜÇ ODAĞI

İftiracı Murat İpek ve Murat Demir'in de piyonluğunu üstlendiği görünmeyen güç odağı konusunda İçişleri eski Bakanı Hasan Fehmi Güneş, Susurluk'ta yaşananın bir sürecin parçası olduğunu belirterek, "Kamu erkini kullanan kimi suç odaklarının resmi bir kararla suç örgütü oluşturduğunu ve bunlara suç niteliğinde görevler verdiğini" söylüyor. Susurluk'un uzun süre devam eden bir eylem bütününün bir anı, fotoğrafın dondurulmuş bir parçası olduğuna dikkat çekip, "Komando kampları diye bir olay yaşanmış... Ve kampların Özel Harp Dairesi ile ilişkileri olduğu, en azından komando kamplarının finansmanının böyle sağlandığı... Finansmanın yarı askeri amaçlı yapıyı oluşturan bir bütçenin bir bölümüyle karşılandığı anlaşılmaktadır"[15] diyor. Devlet Bakanı Eyüp Aşık da ekliyor: "Çeteler caydırılabilmiş değil. Faaliyetleri ve birbirleriyle irtibatları sürüyor. Susurluk'taki silahlara ait belgeler, dış bağlantılara uzanıyor. Susurluk'la, çetelerle, illegal örgütlerle 'bazı dış istihbarat kurumlarının' bağlantısı var. Şahsen ben MOSSAD'ı, CIA'yı, İngiliz İstihbaratını görüyorum".[16]

Karmaşık ilişkiler ağında Başbakan Mesut Yılmaz bile şunları diyebiliyor: "Susurluk meselesinde olaylar o kadar karışık ki çeteler devletin içine yuvalanmış. Çok karışık organizasyonlar var. Siz olayların %5'ini biliyorsunuz. Ben olayların %20'sine vakıfım. Geriye kalan %80'i siz tahmin edin. (...) Çok önemli ipuçları elde edildi ama sonuç alınak için daha fazla üzerine gidilemiyor. Askeri istihbarattan bilgi gelmiyor. MİT ise 10 kere 20 kere süzgeçten geçirdikten sonra bilgi veriyor, o da bir işe yaramıyor. Tıkandık... Ben bunun böyle olacağını bilseydim, bu işin içine girmezdim".[17] "Dokununca, 'devlet yıpranır, kurumlar yaralanır, vatan için' diyorlar. Oysa aynı adamlar bazen para için bu işi yapmış. (...) Sadece biz değil, başkaları da uğraşıyor. Biz çözülmesi için, başkaları da çözülmemesi için uğraşıyor. Birileri gerçeklerin ortaya çıkmaması için uğraşıyor. Nereye kadar gidersek gidelim önümüze engeller çıkıyor. Olayların çözülmemesi için karşınıza adeta bir duvar örülüyor".[18]

Oysa çok şey ortada! Örneğin Susurluk'un kilit isimlerinden Yaşar Öz, "Mehmet Ağar'la defalarca yüz yüze ve telefonla görüştük. Dostluğumuz daha sonra Ağar'ın benden yurtdışındaki bazı operasyonlara katılmamı istemesiyle devam etti. Ve ben operasyonlara katılarak başarıya ulaşmasını sağladım"[19]

---

[15] Emek, 19 Kasım 1997, s.5.
[16] Milliyet, 18 Kasım 1997, s.14.
[17] Sabah, 14 Kasım 1997, s.13.
[18] Radikal, 14 Kasım 1997, s.5.
[19] Hürriyet, 20 Kasım 1997, s.28.

derken; Susurluk Komisyonu Başkanı Mehmet Elkatmış da ekliyor: "Susurluk dediğimiz olay aslında %90'i Jandarma bölgelerinde olup-biten kanunsuzluktan ibarettir! Adam kaçırma da, rüşvet de, faili meçhuller de bu bölgelerde".[20]

O hâlde, yeri gelmişken belirteyim: Bu dava sürdürülecekse zavallı piyonların zirva iftiraları ya da bizlerin olmayan 'yardım ve yataklığı' üzerinde değil; Murat Demir ve İpek'in, görünmeyen güç odağı ile ilişkilerinde yoğunlaştırılmalıdır!

V) DAVAYA NASIL BAKIYORUM?

Susurluk çetesine karşı bir yurttaş olarak; samimiyetle ifade etmem gerekirse, bu davayı gereksiz bir zaman kaybı olarak görüyorum. 11 Ağustos 1997'den, yani 105 gündür telaffuz edip duruyorum: İsnat edilen 'suçla' bir ilgim, ilgimiz yok! İtirafçıların konumu-işlevi göz ardı edilip, kaç yıldır olduğu gibi iftiralarla, bu ülkenin namuslu yurttaşlarına yönelik baskılar; hukuk kavramını daha da lekeler!

Aydınlığa, adalete, kardeşliğe ihtiyacı olan ülkemi; ritmini kaybetmeyen yürek çarpıntısıyla çok seviyorum. Bunun için ülkemin soru(n)larına taraf oluyorum. Tarihine ve yaşama içkin soru(n)larını, yuvarlak ve kof sözlerle geçirmiyorum; çözümleri geçmişe ya da belirsiz bir geleceğe havale etmiyorum. Soru(n)lar karşısında suskunluk ve sahtekârlık seçeneğine sarılmıyorum. 'Değişim' alt başlığında yaşanan 'başkalaşım'ın aksesuarı olarak, kılıktan kılığa giren 'körlüğü' seçmiyorum.

Bedenim bir yana, ama ruhum yine o 68'li 'eski'lerdeki gibi: Eşitlik, özgürlük, adalet ülkülerini içselleştirdiğim geçmişten bugüne, benim cephemde haksızlıklara daha da şiddetle karşı çıkmaktan başka bir şey yok. Sevdiğim türküleri terennüm ediyorum ve 'Bitti, tükendi' bedbinliğine aldırmıyorum hâlâ.

"Zulmün önünde dik tut onuru/ Sevginin önünde eğil"[21] uyarısını beynine çivileyen radikal sosyalist heyecan, coşku ve rüyalarımla, Camus ve öteki kötümserlere aldırmıyorum. Bu yolda önce korkuyu yenmek gerektiğini düşünüyor; ve de görünmeyen güç odaklarının korkuyla besleyip, korudukları egemenliklerine karşı çıkıyorum. Hâlâ inatla büyüyen güzelliklerin olduğundan şüphe duymuyorum. Bu nedenle de, durmadan terennüm ediyorum Afşar Timuçin'in dizelerini: "Yaşatırım sende kendimi/ Yaşamak diye umut diye/ Ne olursa dönemem geriye/ Ben kavgaları yaşatmış biriyim/ Denizler deniz olsun diye/ Korku gibi girip

[20] Yeni Şafak, 15 Kasım 1997, s.1.
[21] Ataol Behramoğlu.

akşamlarına/ Bana sorarsan kimsin diye/ Bütün savaşlarda vuruşmuş biriyim/ Ben umutları yaşatmış biriyim/ Yarın yarın olsun diye".

VI) MAHKEMENİZE TALEBİMİ TEKRARLIYORUM

Mahkemenizi bilgilendirmek istediğim ilk şey, 'Öncü' gazetesi hakkında açtığım 1997/692E no'lu maddi tazminat davasının ilk duruşması 9 Aralık 1997'de Ankara 26. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde... Sadece ben değil; gazeteci arkadaşım Sanlı Ekin de, 27. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde 1997/708 nolu dava dosyası ile 11 Aralık 1997'de başlayacak benzer bir dava açtı...

İkincisi de; 24 Kasım 1997'de mahkemenizin A. Kadir Konuksever, Zeynel Bağır, Ahmet Sümbül hakkında aldıkları (gecikmiş!) tahliye kararı; basında olumlu karşılandı. Örneğin 'Gazete Pazar'dan Ersin Kalkan'ın[22] ve 'Radikal İki'den Celal Başlangıç'ın[23] yazıları gibi...

Gecikmiş de olsa, doğru kararlar kamuoyundan olumlu yanıtını alıyor. O hâlde mahkemenize tekrarladığım talebim yine aynı: Beraatımızı geciktirmeyin...

[22] Ersin Kalkan, Gazetepazar, "İtirafçıların Plakası 06", 5 Ekim 1997, s.13.
[23] Celal Başlangıç, Radikal İki, "Yapılmamış Bir Röportaj Davası", 12 Ekim 1997, No:53, s12-13.

SANIK SUSURLUK'TUR, 'ÖTEKİLER' DEĞİL!*

TEMEL DEMİRER

Mahkemeniz tarafından, 1997/279 esas No'lu davadan sanık olarak yargılanmam devam ediyor. Bugün 29 Aralık 1997; davanın 140. günü. Uzamasından kimsenin hoşnut olmadığına inandığım dava daha ne kadar sürecek? Bunu bilmiyorum. Ancak bir süre daha mahkemenizi bilgilendirmek için yazmayı sürdürüp, her seferinde yüzlerce kilometre yolu katedip, Diyarbakır DGM'nin kapısını aşındırmak durumunda kalacağım gibi görünüyor.

I) İPEK, "DEVLET İÇİN ÇALIŞTIM" DİYOR!

13 Kasım 1997'deki duruşmasına Manisa Ruh ve Akıl Hastalıkları Hastanesi'nde olduğu gerekçesiyle katılmayan itirafçı Murat İpek, 11 Aralık 1997'deki duruşmasında da itiraflarını inkâr etmeyi sürdürdü. 20 sayfalık savunma metnine 7 sayfalık bir ek savunma daha yapan İpek, "Ben Denizli'de kaldığım süre içerisinde, devlet için çalıştım. Bunu Emniyet Müdürü Necati Altıntaş biliyor. Beni Vali ile de tanıştırdılar"[1] dedi.

Denizli'de yayın yapan DEHA TV binasını kurşunladığı, HADEP üye ve yöneticilerinden tehditle para istediği için Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 23 ila 43 yıl ceza istemiyle yargılanan İpek'in inkârı karşısında avukat Atilla Sezer, "Bunların hezeyanlarını içeren ve her seferinde değişik ifadeler taşıyan bol sayfalı dilekçeler, ancak SEKA'ya kâğıt hamuru olur. İpek'in tahliyesi durumunda DEHA TV'dekilerin hayati tehlikesi olur" deyip, mahkemeden sonuç alınamaması durumunda AİHM'e başvuracaklarını açıkladı. İpek'in avukatı Cafer Özkan da, Denizli Valisi Yusuf Ziya Göksu'nun Emniyet Genel Müdürlüğü yaptığı dönemde, Murat İpek'le dönemin Terörle Mücadele Şube Müdürü Ali Soysal'ı tanıştırdığını iddia etti. Duruşma 8 Ocak 1998 tarihine ertelendi.[2]

Gerçekten iftiracı İpek, devlet için mi çalıştı? Ya da Denizli'deki devlet erkânı ile görüştü mü? Veya İpek'in bu açıklamaları da 'samimi ikrar' kapsamın-

---

* Diyarbakır I No'lu DGM Başkanlığı'na Esas No: 1997/279 ve 29 Aralık 1997 tarihli savunma.

[1] Sabah, 13 Aralık 1997, s.7.

[2] Ülkede Gündem, 12 Aralık 1997, s.11.

da değerlendirilebilir mi? Bu soruların yanıtları, süren davamın yerli yerine oturtulmasında kilit önemde...

Sahtekârlık, yalan, yağma, korsanlık, saldırganlık, açlık, baskı ve zulüm büyürken; umudun da toplumsallaştığı koşullarda Yavuz Donat bakın ne diyor: "Cindoruk dedi ki, 'Devlet, devlet gibi olmalı'. Elkatmış da dedi ki, 'Sayın Cindoruk doğru söylüyor'. O zaman biz ortaya bir soru sorsak -Şu anda devlet 'ne gibi' bir devlet? Yanıtı olan beri gelsin".[3]

II) 'YANIT'IN VERİLERİ!

TBMM Susurluk Komisyonu Başkanı Mehmet Elkatmış'ın çarpıcı yanıtları var: "Gladio, kontrgerilla, ne derseniz deyin o var. Devletin kendisi var işin içinde. Devlet görev vermiş. Şimdi bu iş, soruşturulur da her şey ortaya çıkarsa devletin bütün ayıbı, çetenin içinde ne varsa, kumar, uyuşturucu, faili meçhuller, cinayetler, ihale mafyası her şey ortaya çıkacak. Ortaya çıktığında da bugün çok yetkili ve masum gördüğümüz birtakım insanların bu işten en azından bilgi sahibi olduklarını göreceğiz. Ama bugün devleti yönetenler sanki Çatlı'nın Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşadığını bilmiyorlarmış gibi davranıyorlar. Çatlı'yı misal veriyorum. Çatlı değil sadece bu iş. Birçok Çatlı var. (...)

Ağar bu konularla (yani Susurlukla -b.n.) ilgili olarak MGK'da birtakım kararlar verildiğini, kendisinin de uyguladığını açıkça söyledi. (...) Biz MGK'ya, Komisyon çalışmaları sırasında bu konular doğru mudur... diye geçen Mart ayında yazı yazdık, hâlâ cevap alamadık. (...) Susurluk olayı yüzünden ülke kaynıyor ama MGK'da Susurluk olayı hiç görüşülmüyor. (...) Bu iş iki-üç kişinin yargılanmasıyla ortaya çıkmaz. Bizim derin devleti masaya yatırmamız lazım. Ama buna da gücümüz yetmiyor. (...) Susurluk derin devlettir. Cindoruk'un dediği gibi devletin kendisidir. (...) Maalesef devletin içinde Susurluk skandalına karışmayan bir güvenlik kuruluşu yok. (...) Bu iş Ağar'ın işi değildir. Ağar uygulayandır. (...)

Çatlı'yı devlet korudu. 1980 ihtilâlinden hemen 18 gün sonra Evren döneminde görevlendirilmiş. Sonra bu, ANAP'tan başlayarak diğer iktidarların döneminde de sırasıyla devam etmiş. Kabak Mehmet Ağar'ın başına patladı. (...) Çatlı'nın 1992'de öldüğü güne kadar hangi kapıdan hangi pasaportla çıktığı, nereye gittiği devlet tarafından biliniyor. Sadece bizde 9 tane pasaportu var Çatlı'nın. Ağar'ın olayın her safhasından eskiden beri bilgisi var. (...) MİT de biliyor, çünkü MİT'te hâlen görev yapan kişiler 'Biz Çatlı'yı kullandık ama

[3] Milliyet, 25 Aralık 1997, s.14.

bir müddet sonra bıraktık' dediler. (...) Evren'den itibaren devleti yöneten herkesin bu işten haberi olduğu kanaatindeyim. (...)

Diyarbakır DGM Başsavcılığı'nın 8 Mayıs 1997 tarihli iddianamesinde, çoğu asker, rütbeli olan bazı kişilerin uyuşturucu işine bulaştıkları ve hatta bazı askeri helikopterlerle eroin kaçırıldığı iddiaları var. Ama bu davada sanıklar mahkemenin tahliye kararından evvel cezaevinden çıkarıldılar. (...) Komisyonda elde edilen belge ve bilgilerden bu işin üçayağı olduğu ortaya çıkıyor. (...) Askeri ayağı da var bu işin kimse onun üzerine gidemiyor. Koman da Komisyon'a gelmedi ve hiç kimse de bir şey diyemedi. Üstelik hem Koman hem de Genel Kurmay Başkanlığı Komisyon'a çok ağır yazılar gönderdiler. Komisyon raporunu TBMM Başkanlığı bastı ve bu yazılara raporun ekinde bile yer aldırılmadı. (...)

Devlet işi sıkı tutsa, Türkiye'de 50 milyar dolarlık bir uyuşturucu pazarı oluşmaz, çeteler oluşmazdı. (...) Güneydoğu'da, bu işin üremesi için çok önemli vasat. Sorgu sual yok orada. Biz bunları rapora yazdık. Çeteler, kılcal damar gibi devletin her noktasına girmiş. Çok büyük bir organizasyon bu, her kesimden, bürokrasiden, emniyetten, askerlerden, siyasetçilerden, devletin bütün birimlerinden desteğini bulmuş".[4]

Milletvekili Mehmet Elkatmış'ın açıklamaları korkunç; tıpkı serveti 1 milyar doları aşan[5] Ömer Lütfi Topal'ın avukatı Ekrem Marakoğlu'nun, Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'ndeki 'Bilinenler ve Bilinmeyenler Denkleminde Susurluk' konulu paneldeki konuşmasında, "Devletin, 80'li yıllarda ASALA ve PKK terör örgütleriyle mücadele edebilmek için, "Hukuk değil, savaş mantığının hâkim olduğu bir karşı örgüt oluşturduğu"[6] yolundaki sözleri...

Böyle bir örgüt oluşturulmadı mı? Ya da iftiracı itirafçılardan İpek ve Demir'in böyle bir örgütle bağlantısı yok mu? Bu sorular da yanıtlanmak zorunda! Çünkü "Susurluk, uyuşturucu kaçakçılığı, kara para, silah ticareti, faili meçhul cinayetler zinciri, menfaattir" diyen 'Faili Meçhul Cinayetler Araştırma Komisyonu' Başkanı Sadık Avundukoğlu, bu yolla elde edilen kazancın "Yılda 15-20 milyar dolar" olduğunu ve ekonomiye yansıdığını söyler, "Yansımasaydı enflasyon %500 olurdu"[7] derken; "İktidar olmamıza karşın devletin tümü elimizde değil. MİT'ten bilgi gelmiyor. Genelkurmay'dan da eksik bilgi geliyor" diyen Devlet Bakanı Eyüp Aşık, Susurluk çetesini kasdederek, "Bu insanlar devlet için bir iş yapmış ve kendilerini devletin merkezinde görmüşler ve korumuşlar. 1993'e ka-

[4] Yeni Yüzyıl, 22 Aralık 1997, s.7.
[5] Milliyet, 16 Aralık 1997, s.24.
[6] Sabah, 14 Aralık 1997, s.24.
[7] Milliyet, 14 Aralık 1997, s.12.

dar böyle gitmiş ancak 93'ten sonra farklı bağlantılar çıkmış. 93'e kadar da yapılanlar hukuksuzdur, ama biz onun peşinde değiliz"[8] diyor!

Bir ucu MHP'ye dayanan sorunun çapı, zannedildiğinden de büyüktür. Çünkü Seval Türkeş, "MHP'nin şu anda vücudunda etkili bir mafya var. Bunu açıkça ve hiç kimseden korkmadan söylüyorum"[9] derken; Susurluk Komisyonu Raportörü Hakim Akman Akyürek'in, 1993 yılında kafasına kurşun sıkılarak öldürülen 'Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele' (JİTEM) birimi görevlisi, emekli Jandarma Binbaşı Ahmet Cem Ersever ile 1982-84 yıllarında Adıyaman'ın Kâhta ilçesinde görev yaparken bağıntılı olduğu ortaya çıktı. Aynı şekilde Başbakan Yılmaz'a Budapeşte'de düzenlenen saldırıyı gerçekleştiren astsubay Duran Fırat'ın da Kâhta'da bir dönem görev yaptığı ve Yeşil ile ilişkili olduğu öğrenildi. Karmaşık ilişkiler zincirinin isimlerini yan yana getirdiği Akyürek, Ersever ve Yeşil'in siyasi görüşleri de ortak; hepsi ülkücü!

İçişleri Bakanı Murat Başesgioğlu, "Yeşil'in öldürüldüğünü teyit edici bilgi yok"[10] derken 'Yeşil'e, 'Metin Atmaca' adına düzenlenen pasaportu MİT'in verdiği belgelendi. Bir MİT elemanının refakatiyle yurtdışına gittiği saptanan 'Yeşil' kod adlı Mahmut Yıldırım'ın pasaport başvurusunu bir MİT görevlisi yaptı. Ankara Emniyet Müdürlüğü'nce düzenlenen I-850618 numaralı pasaportu teslim almaya da yine bir MİT görevlisi gitti ve aldı.[11] Ayrıca 'Yeşil' kod adlı Mahmut Yıldırım'ın, Etibank Elazığ Ferro Krom Tesisleri'nde 20 yıl işçi olarak çalışmış göründüğü; 1977'de işe giren Yıldırım'a 1991'den itibaren 5 yıl işe gelmediği hâlde, düzenli ücret ödendiği ve sigorta primlerinin aksatılmadan yatırıldığı ortaya çıktı. Oysa Mahmut Yıldırım, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından 1987'den beri TKP/ML-TİKKO'da faaliyet göstermekten aranıyordu.[12]

Bir artı daha: Susurluk'a ilişkin araştırma-açıklamalarından ötürü can güvenliği olmadığı için koruma isteyen[13] İçel Milletvekili Fikri Sağlar, "Ben Çatlı'dan daha fazla faaliyet gösteren, adı duyulmamış Çatlı'lar olduğunu biliyorum. Bu 8 kişinin isimleri de var ve bu isimleri takip ediyoruz biz. (...) Yeşil'in öldürüldüğüne inanmıyorum. Etrafında mutlaka başka insanlar da var. Yeşil, kendini koruma konusunda çok önemli bir yöntem izliyor. Dolayısıyla kimlerin onu öldürebileceğini bilen yanındakiler, o öldükten sonra kendi bildiklerini ortaya atacaktır".[14]

---

[8] Milliyet, 24 Kasım 1997, s.17.
[9] Hürriyet, 25 Kasım 1997, s.26.
[10] Yeni Yüzyıl, 15 Kasım 1997, s.5.
[11] Radikal, 13 Aralık 1997, s.5.
[12] Cumhuriyet, 21 Kasım 1997, s.5.
[13] Yeni Yüzyıl, 9 Aralık 1997, s.5.
[14] Siyah Beyaz, 7 Aralık 1997, s.1.

Başbakan Yılmaz'ın, "Olay, kendisi şüpheye mucip bir olaydır"[15] diye niteleđiği 'kazaya' kurban giden Akman Akyürek, Yeşil'in banka hesabının peşindeydi.[16] Susurluk usulü bir 'kazaya' kurban giden çete raportörü Akyürek hakkında Mehmet Elkatmış da, "Akyürek, Faili Meçhul Cinayetler Komisyonu'nun da raportörüydü. Bilmediği yoktu. Elektronik beyin gibi bir çocuktu"; Faili Meçhul Cinayetler Komisyonu Başkan Vekili İsmail Köse'de, "Akman'ın, devletin, çete, mafya, silah kaçakçılığı, uyuşturucu gibi çok bilgisi olduğunu, devlet içinde ve dışında bağlantıyı ve güzergâhlarını çok iyi bildiğini de biliyorum"[17] diyordu!

III) İPEK ÇOK ŞEY BİLİYOR!

'Bunlara neden mi değindim?' Gayet basit, iftiracı İpek ve Demir Susurluk ile ilişkili! 'Nasıl' mı? 'TBMM Faili Meçhul Olaylar' ve 'TBMM Susurluk Komisyonları'nda bazı bilgi-belgeleri saklayıp, önemli evrak-dosyaları ilgili makamlardan alan ve şüpheli bir trafik kazasında ölen hâkim Akman Akyürek'in MİT ajanı olduğu iddiasıyla TBMM Susurluk Araştırma Komisyonu'ndan istifa etmesine neden olan dönemin DYP Van Milletvekili (şimdi DYP Grup Başkanvekili) Mahmut Yılbaş hakkında, TBMM Uğur Mumcu Araştırma Komisyonu'na ifade veren itirafçı Murat İpek ve Murat Demir, Yılbaş'ın emriyle aralarında 'Özgür Gündem' gazetesi dağıtıcısının da bulunduğu 3 kişinin öldürüldüğünü açıklamışlardı.[18]

Milletvekili Yılbaş'ı, İpek ve Demir tanıyor. Yılbaş da, Akman Akyürek'in görevinden uzaklaştırılmasında faal biri... Ve Demir ve İpek, Susurluk'un kirli ilişkiler ağındaki figüranlardan... Ortada bir 'bilmece'ye dönüştürülen bir Susurluk varken ve Sedat Bucak, Susurluk'u kasdederek, "Bu insanlar bu işi çözerlerse kendileri de yanar. Belki bunun için çözmüyorlar"[19] ya da DYP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Gölhan, "Devlet sırrı diye bir şey var. Ağar'ın kafasını kopartsalar açıklayamayacağı bilgiler olabilir"[20] derken, mahkemeniz iftiracı ikizlerin figüranı olduğu ilişkiler ağını çözmesinin önünde pek çok engel olduğunu düşünüyorum.

Susurluk çetesiyle hiçbir ilişkisi olmayan, karanlıkların aydınlatılmasından yana olmaklığıyla 'Öteki' ilan edilmiş bir yurttaş olarak, bu dava ile hiçbir ilişkim yok; aslında davalı değil, davacıyım!

---

[15] Yeni Yüzyıl, 10 Aralık 1997, s.5.
[16] Milliyet, 9 Aralık 1997, s.18.
[17] Hürriyet, 9 Aralık 1997, s.7.
[18] Cumhuriyet, 12 Aralık 1997, s.4.
[19] Hürriyet, 3 Kasım 1997, s.29.
[20] Hürriyet, 9 Aralık 1997, s.26.

IV) 'ÖTEKİ' OLDUĞUM İÇİN Mİ YARGILANIYORUM?

'Öteki' ilan edilmiş muhalif bir yurttaşım! Jean Baudrillard'ın deyişiyle, "Hak olarak eşit ve farklı değil, yabancıdır"[21] diye nitelenenlerdenim! Egemenlerin 'Made in Turkey' insanının standartlarına uygun değilim! Bunun için mi yargılanıyorum?

Bilirsiniz: 'Made in Turkey' insanın davranışlarını belirleyen, devlet öcüsü ruhunun derinliklerine işlemiştir; 'kutsal ve sert devlet' karşısında boynu kıldan incedir. Hafıza-ı Türk, nisyan ile malûldür yani kolay ve çabucak unutandır. Dünyaya sözle nizamat veren Türk'ün, yüzü sokaklara ve eyleme yönelik değildir. Sosyal gerçeklik karşısında daima mazeretler üreterek kaçak güreşen bu tipin, bir de goygoycu muhafazakârlığı söz konusudur. Soru(n)ları, 'Sallandıracaksın birkaçını' kestirmeci otoriterlikle çözmeye alışkın olan, kuralsızlığı kural hâline getiren naklî 'Made in Turkey' insanı, kolaycı ve lastikli düşünüp-davranmayı sever.

"Ya olduğun gibi görün/ Ya da göründüğün gibi ol" (Mevlana Celaleddin-i Rumi) diye düşünüp-davranmaklığımla 'Öteki' ilan edilenlerden biri olarak, ben böyle değilim! Sormadan edemiyorum; bunun için mi yargılanıyorum? Belirtmeden geçmeyeyim; 'Öteki'lerden biri olarak, bugünkü Türkiye tablosunda hiçbir sorumluluk payım yok!

Bakın tabloda neler var? Petrol-İş yıllığında yer alan verilere göre, 1989 yılında 1.191 TL olan reel işçi ücreti, 1993'te 2.464, 1994'te 2.164, 1995'te 1.467, 1996'da 1.055 ve nihayet 1997'de de 950 TL'ye geriledi.[22] Bir işçinin 1993'te saat ücreti 2,6 dolarken, 1994 sonrasında 1,7 dolara düştü. Bu rakam tekstil işkolunda saat başına 1 dolara düşüyor.[23] PİA'nın yaptığı incelemeye göre 1982 yılında ücret karşılığı bir işte çalışan ve aylık ücreti dışında başka bir geliri olmayanların %43'ü, bu gelirleriyle rahat geçiniyorken, bugün bu oran %2'ye düştü.[24]

Türkiye dış borçlarının şimdiki değerinin GSMH içindeki payı %44; doğumda ölen bebeklerin oranı binde 62.[25] 22.000 sokak, 540.000 de kimsesiz çocuğun yaşadığı Türkiye'de yaklaşık 8 milyon çocuk yoksulluk içinde büyüyor.[26] DİE'nin araştırmasına göre, 1955-94 kesitinde ücret karşılığı çalışan kadınların toplam sayısı 5,3 kat arttı. 1960'ta %11 olan toplam ücretlilerin içindeki kadın oranı 1990'da %18,3 oldu.[27] Türkiye'de 8 milyon kadın okuma yazma bilmiyor. İşgücüne katılan kadınların %67,2'si, 'ücretsiz aile işçisi'yken,

---

[21] Jean Baudrillard, Kötülüğün Şeffaflığı, Ayrıntı Yay, s.134.
[22] Cumhuriyet, 3 Aralık 1997, s.7.
[23] Gazetepazar, 7 Aralık 1997, s.19.
[24] Hürriyet, 20 Kasım 1997.
[25] Sosyal Demokrat Hareket Dergisi, No:5, Şubat-1997, s.7.
[26] Yeni Şafak, 23 Aralık 1997, s.6.
[27] Yeni Şafak, 22 Aralık 1997, s.6.

yine çalışan kadınların %67'si sosyal güvenceden yoksun ve kadınların sendikalaşma oranı %6; %98'i de bir siyasi parti ya da derneğe üye değil.[28] 'İş ve İşçi Bulma Kurumu' (İİBK) verilerine göre, kurumda hâlen kayıtlı bulunan 436.784 işsizden %75,62'si 15-29 yaş arasındaki gençler.[29]

Maliye Bakanı Zekeriya Temizel, "Kamuda memurdan 36 kat fazla maaş alan bürokrat var"[30] derken, Sanayi ve Ticaret Bakanı Yalım Erez de ekliyor: "Bu sistem Türkiye'ye ihanet".[31] Maliye Bakanlığı verilerine göre, Türkiye'deki mevcut sistemde ücretlilerin vergi yükü %44 iken gelirden aldıkları pay ise sadece %27; gelirin %8'ine el koyan faiz-rant geliri sahiplerinin vergi yükü ise %5.[32] Asgari ücretli tüccarı geçti. Örneğin doktor, avukat gibi serbest meslek sahipleri, ayda 6 milyon 250 bin TL vergi öderken, asgari ücretli 6 milyon 654 bin TL vergi veriyor. 70 milyon TL net aylık alan ücretli ise 32 milyon TL vergi ödüyor.[33]

Gelir Adaletsizliği (Yüzde)[34]				
Yıl	Ücretlinin Ödediği Vergi	Ücretlinin Milli Gelirden Aldığı Pay	Sermayenin Ödediği Vergi	Sermayenin Milli Gelirden Aldığı Pay
1988	45,2	21,5	54,8	63,2
1990	55,0	27,2	45,0	58,3
1992	55,5	31,7	44,5	53,5
1994	50,9	25,5	49,1	59,0
1996	51,4	24,2	48,6	60,7

DTP'ye göre yıllık 541 dolar ve altında geliri olanlar açlık sınırının altında yaşıyorlar. Yaklaşık 50 milyon kişinin geliri BM'nin orta kesim için öngördüğü 2.500 doların altında olduğu Türkiye'de, nüfusun %20'si ulusal gelirin %57,2'sini, 50 milyon kişiye yaklaşan %80'i de %42,8'ini alabiliyor. Milli gelirin %3,5'ini alan en yoksul %20'lik nüfusun payı, 10 yıl önce %5,5'ti. 6 milyonu aşkın işsizin olduğu Türkiye'de, çalışan 20 milyon kişi 125 milyon TL'yi aşan yoksulluk sınırı altında ücret alıyor. Türkiye'de işçilerin %30-40 civarındaki ücret artışlarına karşın, temel gıda maddeleri her yıl %90-300 civarında zamlanıyor. Yoksulluk ve salgın hastalıkların kol gezdiği Güneydoğu'da 5 milyon aç var. PİAR'ın yaptığı bir araştırmaya göre, emekçilerin yaşamı 20 kat kötürümleşti. Türkiye'de yoksul hastalığı verem, 100 000'i aşkın vakayla yeniden hortladı.[35]

[28] Yeni Yüzyıl, 22 Aralık 1997, s.3.
[29] Emek, 3 Aralık 1997, s.3.
[30] Milliyet, 30 Kasım 1997, s.1.
[31] Yeni Yüzyıl, 8 Aralık 1997, s.7.
[32] Radikal, 13 Aralık 1997, s.11.
[33] Milliyet, 19 Aralık 1997, s.10.
[34] Türk-İş Araştırma Merkezi, Bütçe ve Vergi Dosyası, 1997.
[35] Yeni Şafak, 17 Aralık 1997, s.6.

Hane Gelirlerinin Dağılımı (Milli Gelirden Alınan Pay)					
Yıl	1. Yüzde 20	2. Yüzde 20	3. Yüzde 20	4. Yüzde 20	5. Yüzde 20
1987	5,2	9,6	14,1	21,2	49,9
1994	4,9	8,6	12,6	19,0	54,9

Dünya Bankası istatistiklerine göre, Türkiye'nin 1980'de 69 milyar dolarlık geliriyle dünya hâsılasındaki payı binde 6,3'tü. Türkiye 1995'te 165 milyar dolarlık hâsıla ile 1995'te dünya hâsılasından binde 6'ya yakın bir pay alabildi. Türkiye'nin 1980-95 kesitinde dünya hâsılasında payda hiçbir değişiklik olmazken, Kuzey ülkelerinin aldığı pay 15 yılda %72'den %80'e çıktı. Yani büyüyen uluslararası pazar sadece Kuzey ülkelerine yararken, Türkiye gibi Güney ülkeleri küreselleşmeden pay alamadı. Yine Dünya Bankası'nın verilerine göre Türkiye 1980'de milli gelirinin %15,2'sini savunmaya ayırırken, 1995'te bu oran %15,8'i aştı. Sosyal harcamaların milli gelirdeki payı 1980'de %33 iken, 1995'te %21'e geriledi.[36]

Türkiye gelirinin yarısı 19 ilde paylaşılıyor. Bu kentlerden İstanbul'da en zengin ile en yoksul arasındaki gelir uçurumu 1.437 kata ulaştı. Gelirin en adaletsiz dağıtıldığı kentlerden Adana'da en zengin %20, gelirin %64'üne sahip.[37]

İl	En Düşük Gelirli Aile (dolar/yıl)	En Yüksek Gelirli Aile (dolar/yıl)	Fark
İstanbul	700	1.006.000	1.437
Adana	450	626.450	1.392
Erzurum	240	178.000	742
Antalya	996	498.833	501
Ankara	143	63.333	443
Trabzon	585	175.333	300
Bursa	287	76.055	265
Konya	280	63.067	225
Samsun	553	94.987	172
İçel	315	48.483	154
Denizli	520	76.826	148
İzmir	622	91.500	147
Antep	189	20.600	109
Kayseri	683	76.518	99
Eskişehir	370	31.522	85
Malatya	564	34.667	61
Zonguldak	545	27.395	50
Kocaeli	--	53.743	--
Diyarbakır	--	64.600	--

[36] Ekonomik Forum Dergisi, Kasım-1997.
[37] Radikal, 23 Aralık 1997, s.13.

V) MAHKEMENİZE TALEBİMİ BİR KEZ DAHA YİNELİYORUM

İstanbul Sanayi Odası Dergisi'nin anketini yanıtlayan Sabancı (Brisa), Kamhi (Profilo), Eriş (Kapsan), Boyner (Altınyıldız), Garih (Alarko), Solakoğlu (Migros), İlkbahar (Otosan) vd. sanayicilerin, "1998'de umut yok, ekonomik düzelme olmayacak"[38] dediği ekonomik tablodan da, Susurluk karanlıklarından da sorumlu olmayan biri olarak, neden yargılanıyorum?

"Büyük insanlık gemide güverte yolcusu/ tirende üçüncü mevki/ şosede yayan/ büyük insanlık./ Büyük insanlık sekizde işe gider/ yirmisinde evlenir/ kırkında ölür/ büyük insanlık./ Ekmek büyük insanlıktan başka herkese yeter/ pirinç de öyle/ şeker de öyle/ kumaş da öyle/ kitap da öyle/ büyük insanlıktan başka herkese yeter./ Büyük insanlığın toprağında gölge yok/ sokağında fener/ penceresinde cam/ ama umudu var büyük insanlığın/ umutsuz yaşanmıyor"[39] diyenlerden; barışı ve özgürlüğü savunan 'Öteki'lerden biri olduğum için mi?

Beraatımı(zı) talep ediyorum.

[38] Milliyet, 25 Aralık 1997, s.7.
[39] Nazım Hikmet.

SUÇLU SUSURLUK'TUR*

TEMEL DEMİRER

Mahkemeniz tarafından, 1997/279 esas No'lu davadan sanık olarak yargılanmam devam ediyor. 70 gün önce karşınızdaydım; bugün yargımın 210. günü. Konuyla ilgili önemli olayların yaşanıp; bir alay belge ve bilginin ortalıkta dolaştığı koşullarda uzadıkça uzayan yargılamaya neden muhatap olduğumu hâlâ anlayabilmiş olmasam da; kendi kendime gülümseme yetcneğimi yitirmiş değilim. Malum ya, Axel Munthe'nin deyişiyle, "Kendisine gülümsemesini bilene şeytan bile bir şey yapamaz"mış...

Hiçbir şekilde sorumlusu olmadığım bir konuda yargılanmak durumunda bırakıldığımı size defalarca ifade etmiş ve itirafçıların iftiralarının veri olarak kabul edilemeyeceğinin altını ısrarla çizip; belge ve bilgileri mahkemenizin dikkatine sunmuştum. (Aynı mantıkla, geçen 70 günlük süredeki belge ve bilgileri, yine mahkemenize sunuyorum.)

I) MURAT'LAR NE ÂLEMDE?

Öncelikle, geçen sürede Murat'ların ne yaptıklarına göz atalım: Murat İpek'in yargılanması sürüyor. Son habere göre, "DEHA TV'yi tarayan ve HADEP'lilerden tehditle para isteyen itirafçı Murat İpek'in, baskı altında röportaj yapmadığı ortaya çıktı. Bölgede başta Musa Anter olmak üzere birçok cinayete karıştığını itiraf ettikten sonra bu itiraflarını inkâr eden; son olarak Denizli'de DEHA TV'yi kurşunlayan ve HADEP'lilerden tehditle para isteyen PKK itirafçısı Murat İpek'in yargılanmasına 3 Mart 1998'de Denizli Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Geniş güvenlik önlemleri alınan duruşmayı çok sayıda basın mensubu izledi. Hakkında şartlı tehdit, gasp ve silah kullanma suçlarından dava açılan İpek'in avukatıyla hazır bulunduğu duruşmada, geçen hafta içerisinde bilirkişi nezdinde çözülen röportaj kasetinin kabul edilmesiyle başlandı. Duruşma sırasında Cumhuriyet Başsavcılığı'nın DEHA TV'nin taranmasında silahın yeniden ekspertiz raporunu istemesi ve emanette bulunan silahın emniyete geri verilmesi mahkeme heyeti arasında tartışmaya neden oldu. Tartışmanın karara bağ-

* Diyarbakır I No'lu DGM Başkanlığı'na Esas No: 1997/279 ve 9 Mart 1998 tarihli savunma.

lanmaması nedeni ile ara verilen duruşma, yarım saat sonra tekrar başladı. Mahkeme heyeti ekspertiz raporunun yeniden alınmasını ve silahın emanetten yeniden alınarak emniyete yeniden verilmesi talebini reddetti.

27 Şubat 1998'de çözülen röportaj bandı ile ilgili olarak hazırlanan ve mahkeme heyetine sunulan bilirkişi raporunda ise İpek'in herhangi bir baskı altında konuşmadığı, röportaj sırasında rahat olduğu belirtildi. Mahkeme heyeti diğer delillerin toplanması için duruşmayı 31 Mart 1998 tarihine ertelerken, tahliye talebinde bulunan İpek'in talebini reddetti. Duruşma sırasında İpek'in sinirli olduğu, kendisini görüntülemek isteyen basın mensuplarına çıkıştığı gözlendi.

İpek'in dava konusu olaylarla ilgili talimat veren Denizli eski Emniyet Müdürü Necati Altıntaş ve Terörle Mücadele Şube Başkanı Ali Soysal ile ilgili İl İdare Kurulu'nun hazırladığı raporun da Danıştay'da hâlâ beklediği öğrenildi".[1]

İzmir'deki 'tahsilât' eylemiyle tutuklanan Murat Demir'e gelince; o şimdi dışarıda! "Susurluk kazasından sonra gazete ve televizyonlarda, 'devlet adına adam öldürdüğü'nü itiraf ettikten sonra İzmir Hatay'da ruhsatsız bir silahla akrabaları Ekrem Demir, Fırat Demir, Şükrü Eker ve Necati Kızılkaya ile birlikte Muzaffer Uluçay adlı bir esnaftan tehditle çek tahsil etmeye çalışırken suçüstü yakalanan Murat Demir, 'Cürüm işlemek için çete oluşturmak' suçundan yargılandıkları İzmir DGM'de 'suçun unsurları oluşmadığı' gerekçesi ile beraat etti. DGM'de beraat ettikten sonra İzmir 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde haklarında 'gaspa eksik teşebbüsten' dolayı dava açıldı".[2]

II) SUSURLUK RAPORU

İftiracı ikizlerin, bugün içinde bulunduğu konum oldukça öğretici olması yanında; Susurluk gerçeği ile doğrudan bağıntılıdır. Türkiye'deki itirafçılık müessesesinin Susurluk dışında ele alınamayacağı, devletin resmi raporlarıyla da gözler önüne serilmiştir. Çünkü Kutlu Savaş'ın Susurluk Raporu'nun açıklanan bölümü, hepimizin malumudur. Bazı bölümlerini, bizzat Başbakan Mesut Yılmaz'ın Kanal D'de yayımlanan Arena programında açıkladığı raporda kimi saptamalar şöyle:

"Ölüm üçgeni: Devletin tüm kurumları haberdar olmasına karşın ölüm üçgeni olarak adlandırılan İzmir, Adapazarı ve Bolu üçgenindeki ölümlerin açığa çıkarılamaması polis-jandarma-itirafçı örgütlenmelerinin burada etkin olduğunun göstergesidir.

---

[1] Ülkede Gündem, 4 Mart 1998, s.4.
[2] Ülkede Gündem, 27 Şubat 1998, s.11.

Çeteye yol verildi: Devlet sustuğu için meydan çetelere terk edilmiştir. Her şeyden haberdar olan MİT'e, 150 bin polise rağmen 15-20 kişinin yaptığı kabadayılık yaptıklarının hesabını sormak mümkün olmamıştır. Kurumlar kendilerini inkâr ederek sonunda bir kamyona çarpmıştır.

Adam öldürme yetkisi: Devlet içinde bir infaz grubu oluşmuştur. Ancak devlette böyle bir yetkiyi kim kullanacaktır. OHAL bölgesinde adam öldürmede karar mercii başçavuşlara, komiser yardımcılarına, daha da önemlisi dünkü terörist yarınki potansiyel suçlu olan itirafçılara kadar inmiştir. 1996 yılında Kolordu Komutanlığı'nın her türlü düzensizliğe son vermesi için harekete geçmesi, bu adam öldürmedeki keyfiliği bir noktaya kadar önlemiştir. Mahkemelere kadar gitmiş kişilerin elden ele teslim edilerek devlet elindeyken köprü altında ölü olarak bulunmasının faili meçhul olmayacağı aşikârdır.

Jandarma Genel Komutanlığı reddetse bile JİTEM'in varlığı unutulabilir bir gerçek değildir. Özel Harekât timlerinin PKK'ye karşı yaptığı operasyonda neden para ele geçmiyor. Özel harekât paraları ne yapıyor. Her türlü silah ve teçhizat bulunmasına karşın asla para yakalanmıyor. Bünyesinde çok miktarda korucu ve itirafçı bulunması sebebiyle ferdi suç oranı yükselmiştir. Bu gruptan iki kişi olağanüstü çalışmıştır. Biri Binbaşı Cem Ersever'dir diğeri Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'dır.

Çeteleşme sadece Doğu ve Güneydoğu ile sınırlı kalmadı ve kalmamaktadır. Kirlilik içindekiler sıralamaya tabi tutulursa itirafçılar, korucular, polis, jandarma gelmektedir.

Tuğgeneral Veli Küçük: MİT ile Kocaeli Çetesi lideri Hadi Özcan'ın telefon görüşmesine yer verilen raporda, ayrıca Tuğgeneral Veli Küçük'ün çete bağlantısına dikkat çekiliyor.

Ölüm makinesi Yeşil: Mahmut Yıldırım, kod adları Ahmet Demir, Ahmet Kırmızı, lakapları Yeşil, Sakallı, Terminatör. 8 Nisan 1973 yılından bu yana MİT, JİTEM ve Emniyet İstihbaratı için çalıştı. Bingöl, Genç, Tatvan, Tunceli, Nazimiye, Ovacık, Elazığ, Antalya, Ankara ve İstanbul'da çalıştı. Kimi öldürdüğü, kimi haraca bağladığı devletin istihbarat örgütlerince biliniyor. Aslında o bir devlet memuru. Elazığ Ferro Krom tesislerinde işçi olarak çalışıyor. Şubat 1977'den Mart 1997'ye kadar Etibank'tan maaş alıyor. Emeklilik primi ödeniyor. Kadrosu puanter. Herkes bunun işe geldiğini söylüyor. Ankara'da eğlenmek için girdiği pavyonda polislerle kavga etmesi nedeniyle gözaltına alınıyor ve ağır bir sorguya alınıyor. Polis kaburgalarını kırdı. MİT, Emniyetten alarak tedavi etti. Yakalandığında üzerinden Hasan Tanrıkulu adına kimlik çıktı. Üzerinden İçişleri Bakanlığı Emniyet İstihbarat Dairesi'nin kimliği çıktı. Ankara

Emniyet Müdürü Orhan Taşanlar tarafından sorgulandı. Sonunda MİT Kontr-Terör Daire Başkanı Mehmet Eymür devreye girip Yeşil'i aldı. Üzerinden MİT, jandarma ve polis kartları çıktı. Yeşil'in irtibatlı olduğu kişiler: Hurşit Han gibilerinden para alıyor ve bağlı bulunduğu amirlerle birlikte yiyor. Devlet içindeki çetelerin tetikçilerinden Yeşil, 23 Kasım 1996'da diplomatik pasaport taşıyan Murat Tunç ve Gürcan Bora, Metin Atmaca gibi sahte kimlikle VİP salonundan İstanbul'a geliyor. Mehmet Eymür'e 'baba' diye hitap ediyor.

Abdullah Çatlı: Çatlı, işadamı Güven Sazak'ın çiftliğine gidiyor, burada eski Hazine Müsteşarı olan ve Çiller'in 'beynimin yarısı' dediği Osman Ünsal'la birlikte olduğu belirtiliyor. MİT, Çatlı'yı Mehmet Özbay kimliğiyle de bilmektedir ve izlemektedir.

Topal'ın öldürülmesi: İmparatorluğunun yıllık kârı 1 milyar 100 milyon doları bulmaktadır. Kumarhaneleriyle etkili ve yetkili kişilerle ilişki kurdu, hediyeler verdi. Ortaklarını ortaklıklardan çıkarttırırken, emeldi general Ömer Şarlak ve Emniyet Müdürü Mete Altan'a yer tahsis etmişti. Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'in oğlunun Topal'a 500 bin dolar borcu olduğu ve kumarhanelere ortak yapıldığı iddia ediliyor. Türk Eximbank tarafından Türkmenistan'a açılan krediler sonunda buradaki Emperyal Oteli'ne gitmiştir. Devlet, Topal'ı finanse etmiştir... Topal cinayeti üzerine MİT, İstanbul Emniyeti'ne bir sayfalık not göndermesi üzerine soruşturma başlatılıyor... Topal, 1996 yılında DYP Genel Merkezi, DYP İl yönetimi ve Rize il başkanlığını aramıştır. Hatta Mesut Yılmaz'ın Rize'de seçilmemesi için çok para dökmüştür. Ankara 17 milyon dolar talep edilmiş, Topal mehil isteyerek parayı ödemiştir. Ancak para yerine ulaşmamıştır... Ödeme yapılan kişiler 17 milyon dolar için Topal'ı öldürmeye karar verdiler.

Tansu-Özer Çiller: Başbakan değişikliğinden sonra 1993 yılının ikinci yarısında polis ve istihbarat yapısında köklü ve dikkat çekici değişiklik yapıldı. Terörle Mücadele'de şahinler dönemi başlamıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü'ne Mehmet Ağar getirilmiştir. MİT Müsteşarı Sönmez Köksal değiştirilememiş, Mehmet Eymür yeniden MİT'e getirilmiştir. Özel Harekât Daire Başkanlığı'na İbrahim Şahin getirilmiş. Ağar ve Eymür'ün arası oldukça açıktı. Sönmez Köksal'ın MİT'i gençleştirme projesi engellenmiştir. Özellikle Nuri Gündeş, Başbakan'ın eşi ile yakın ilişkisi sonucu etkili olmuştur. Mehmet Eymür'ün de aynı kanalı kullandığı yaygın bir bilgidir.

Teşkilâtlar kavga ediyor: İstihbarat teşkilâtları birbirine karışıyor. Polis, MİT ajanları baskıya tabi tutulmuş, MİT ihbarcısı 25 kaynak taraf değiştirmiş, 15'i kişi faili meçhul edilmiştir".

III) SUSURLUK = KONTGERİLLA + UYUŞTURUCU TİCARETİ

Susurluk konusunda, "Sadece Susurluk albümü içinde dönen kara para 50-60 milyar dolar" diyen İçel Milletvekili Fikri Sağlar ekliyor: "Türkiye üzerinden yılda 75 milyar marklık uyuşturucu kaçırılıyor".[3] Kayıt dışı ekonomi üzerine çalışmalarıyla tanınan Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Osman Altuğ, "Hâkimiyet mafyanın" diye nitelediği Türkiye'deki düzeni, "Zula ve kurye" olarak niteliyor.[4] Ayrıca "Uluslararası Uyuşturucu Denetim Kurulu'nun (INCD) 1997 raporunda, Türkiye ve İsrail'de eroin ve kokain kullanımındaki artışa dikkat çekiliyor".[5]

Halil Nebiler'e göre, "1996 yılında Türkiye'de 15 ton eroin yakalandı. Uyuşturucuyla mücadelede uluslararası kural olarak şu kabul edilir: Yakalanan eroin, kaçırılan eroinin %20'si kadardır. Demek ki 75 tonluk bir eroin trafiği var. Türkiye'deki kilo fiyatı 1.000 mark. Tonu 75 milyon marktan toplam dolar cinsinden tutarı 55 milyar dolar ediyor. Yani, yaklaşık olarak Türkiye bütçesi kadar denilebilir. 1996'da İngiltere İçişleri Bakan Yardımcısı Tom Sackville, Avrupa'ya dağıtılan uyuşturucunun %80'inin Türkiye'den geçtiğini söylüyordu. (...) Adalet Bakanlığı'nın verilerinden yola çıkılarak yapılan hesaplamalara göre Türkiye'de mafyanın 23 bin tetikçisi olduğu açıklanmıştı. Bu tetikçilerin aylık geliri 100 milyon lira olarak hesaplanırsa, mafyanın sadece personel giderlerinin 30 trilyon lira olduğu ortaya çıkıyor. Aylık 30 trilyon lira personel gideri olan bir sektörün cirosunun ayda 300 trilyon olduğu kabul ediliyor. (...)

1985 yılında, Sicilya mafyasının 1,3 milyar dolarlık kara para aklama operasyonu ile ilgili açılan soruşturmada, dosyadaki belgeler arasında Emlak-Bank'ın Mecidiyeköy şubesinin de adı geçiyordu. Hazine'nin %50 süper faizle 40 trilyon liralık Hazine bonosu sattığı günlerde, ne Türk lirası mevduatlarında ne de döviz mevduatlarında bir azalma oldu. Bu durum bir tek şeyi gösteriyordu. Kara para devletin çıkardığı Hazine bonolarıyla aklanıyordu. (...) Örneğin Şubat 1997'de Belçika'dan Kıbrıs'a gelen Murat Suka adlı kişi, 12 milyon 510 bin franklık bir çeki, Susurluk olayında adı bolca geçen ve ortakları arasında Tarık Ümit'in de bulunduğu Kıbrıs Merchant Bank'ta bozdurmak isterken yakalandı. (...) 1997 yılının Ağustos ayında da Hannover Başsavcılığı Para Aklama Dairesi Sorumlusu Uwe Görlich Türk bankaları aracılığıyla milyonlarca mark kara paranın Türkiye'ye aktarıldığını belirterek Pamukbank, Ziraat Bankası ve Akbank üzerindeki denetimini artırdığını belirtti. (...)

---

[3] Radikal, 2 Ocak 1998, s.5.
[4] Radikal, 29 Aralık 1997, s.9.
[5] Cumhuriyet, 25 Şubat 1998, s.8.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürü Mustafa Tören Yücel, Türkiye'nin yıllık kara para stokunun 50 milyar dolar olduğunu ve bu paranın genelde kayıtdışı ekonomilerde aklandığını açıkladı. Kara para üzerinde araştırmalarıyla tanınan Prof. Dr. Osman Altuğ ise Türkiye'de kayıtdışı ekonominin 1996'da 8, 1997'nin ilk 10 ayında 16 trilyon lirayı geçtiğini vurguluyordu. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğretim üyelerinden Veysi Seviğ'e göre ise bu para 50 milyar dolar dolayında. Prof. Dr. İzzettin Önder ise bu miktarı 70 milyar dolara kadar yükseltiyor. The Economist'in Temmuz-1997'deki incelemesine göre Türkiye, Rusya ve Tayland'la birlikte kara para yıkamaya en uygun üç ülkeden biri".[6]

Özetle Türk(iye) mafyasının Batı Avrupa uyuşturucu piyasasını denetlediğini belirten ABD Dışişleri Bakanlığı, 'Susurluk Skandalı'na siyasetçilerle uyuşturucuların da karıştığına dikkat çekerken; Türkiye'yi, malî suçlar ve kara para aklama işlemleri merdiveninde bir basamak yukarı çıkarıp, 'kaygı duyulan' ülkeler mertebesine yükseltiyor. Raporda Türk finans sisteminin 'anlaşılmaz bir hâl' aldığı kaydedilirken; Türkiye'nin Doğu ile Batı arasındaki uyuşturucu köprüsüne dönüştüğünün, Türkiye'den Avrupa'ya her ay, 6 ila 8 ton eroin sevk edildiğinin altı çizildi.[7]

Ana hatlarıyla eksikli tablo bu; ya da Mesut Yılmaz'ın deyişiyle, "Susurluk'tan yola çıkıyorsunuz karşınıza farklı olaylar çıkıyor. Yeşil olayı ayrı ama son derece ürkütücü boyutlarda, MİT, JİTEM, Emniyet hepsi kullanılmış. Yeni soruşturmalarda Yeşil'in bu ilişkileri aydınlığa çıkarılacak. Ziraat Bankası Ankara Heykel Şubesi'ndeki hesabına trilyonlarca para aktarılmış. Paraları yatıranlar uyuşturucu kaçakçıları ve kumarhaneciler. Bu paralar çeteler için kullanıldı. Banka hesap hareketleri ve Yeşil'in telefonla görüştüğü üst düzey görevlilerin kayıtları belgeleriyle saptandı. Ben başbakan olarak şu andaki akıbetini bilmiyorum. Yeşil, Çiller'in başbakanlığı döneminde Suriye'ye gönderilmiş. O dönemin Emniyet Genel Müdürü Mehmet Ağar, PKK'yi yok etmek için MİT'ten atılanlarla bir örgütlenme oluşturmuş".[8]

Söz konusu örgütlenmede her şey gibi, itirafçılar da kullanılmış; bu yeterince açık değil mi? Kemal Yurteri'ye göre "Raporda, MİT ve bazı kamu kurumlarının gönülsüz işbirliğinin izleri var. Bu nedenle saptamaların önemli bölümü delile dayandırılmadan, kanaat olarak sunuluyor. (...) Özellikle 1994 yılında, PKK'nın eylemlerini büyük şehirlere kaydırması üzerine devletin panik-

[6] Cumhuriyet, 29 Aralık 1997, s.15.
[7] Radikal, 2 Mart 1998, s.7-8.
[8] Radikal, 18 Ocak 1998, s.5.

lediği ve bunu fırsat bilen şahısların görev alarak kontrolsüz biçimde seri cinayetlerin yanı sıra, menfaat peşine düştükleri belirtiliyor. Bu kontrolsüz mücadele sırasında, istihbarat kuruluşları arasında yaşanan rekabetin bir dizi olumsuzluklara neden olduğu, PKK'ye destek verdiği gerekçesiyle Kürt işadamlarının tasfiyesine başlandığı aktarılıyor. (...) Çeşitli dönemlerde görevlendirilen itirafçı Alaattin Kanat, 'Yeşil' kod adlı Mahmut Yıldırım gibi şahıslar, bu oluşumlarca 'maşa' hâline getirilerek tahsildar olarak kullanıldı".[9]

Bu tablo karşısında, "Susurluk çok önemli bir olay"[10] diyen Süleyman Demirel'in yanı başında; Mesut Yılmaz da, "Susurluk olayının bütün veçheleri ile ortaya çıkarılmasında hiçbir mazerete sığınılmaması gerektiğini söylemiştim. (...) Susurluk devletin lekesidir. Bu lekenin temizlenmesinde kimseye müsamaha göstermeyeceğim"[11] ya da "Gerekeni yapacağız. Susurluk'un aydınlanması için sivil-asker ayrımı yapılmadan gereği yerine getirilecek"[12] dedi.

IV) JİTEM VE İTİRAFÇILAR

Ama Susurluk Raporu'nda, Doğan Güreş ve Jandarma Tuğgeneral Veli Küçük isimlerinin bulunması; Sedat Ergin'e göre, "Kurumsal düzeyde bir rahatsızlığa yol açtı".[13] Ancak Bilal Çetin'in deyişiyle, "Ecevit, 'Karanlık ilişkiler ağına ordunun bulaşmaması bir nimettir' deyince, aklıma 1970'lerde söyledikleri geliyor. O yıllarda kontrgerilla skandalını ilk kez ortaya çıkarıp kamuoyuna açıklayan politikacıydı Ecevit. Şimdi durum farklı mıydı, 1970'lerde var olan kontrgerilla bugün ne olmuştu? İşte Ecevit'in yanıtı: 'O uygulama kapanmış, bu çok sevindirici bir şey'. (...) 'Açıkça olmasa bile MGK veya herhangi bir devlet organından üstü örtülü öldürme veya bombalama icazeti veren bir emir var mıdır?' diye sorduğum da ise Ecevit, 'Hayır yok' yanıtı vermiyor: 'Benim o ayrıntılara girme yetkim yok. Başbakan uygun göreceği ölçüler içerisinde bir açıklama yapacak herhâlde...' Evet, 'devlet sırrı' kavramının nerede başladığı, nerede bittiği, işte bu noktalarda belirsizleşiyor belki de".[14]

'Belirsizleşiyor' denilen noktaya ilişkin, birçok belge ve bilgiye sahibiz. Örneğin, Türk Telekom Genel Müdürlüğü, Giresun PTT Başmüdürlüğü servisinde yapılan araştırmalar sonucu, Susurluk Raporu'nda, 'Yeşil' kod adlı Mahmut Yıldırım'a ait olduğu belirtilen 0542 214 50 21 numaralı cep telefonunun

---

[9] Yeni Yüzyıl, 14 Ocak 1998, s.5.
[10] Sabah, 30 Ocak 1998, s.18.
[11] Milliyet, 15 Ocak 1998, s.21.
[12] Sabah, 13 Ocak 1998, s.18.
[13] Hürriyet, 18 Ocak 1998, s.22.
[14] Yeni Yüzyıl, 22 Ocak 1998, s.7.

hâlen Karadeniz Jandarma Bölge Komutanlığı görevini yürüten ve 'Abas' kod adını kullanan Tuğgeneral Veli Küçük üzerine kayıtlı olduğu ortaya çıktı.[15]

Gerçekten de, Susurluk Raporu'nun gizli tutulan 75. sayfasında, itirafçı İbrahim Babat'ın, "1990 yılında JİTEM'de bazı köklü değişiklikler oldu. Asayiş Bölge Komutanlığı'na Hikmet Köksal Paşa getirilmişti, gruplar oluşturulmuştu. JİTEM'in başına Veli Küçük Paşa getirilmişti (o zaman albaydı). 1990 yılında yakalanıp serbest bırakılan bazı itirafçılar, asker kimliği ile JİTEM Grup Komutanlığı'na alınmışlardı. Bütün asker itirafçıların bir araya toplanması düşünülüyordu. JİTEM'de bu itirafçıların sevk ve idaresi için bana görev çağrısı yapıldı. Önce kabul etmedim. Daha sonra Hikmet Köksal Paşa araya girince, bazı kaygılarım olmasına rağmen Paşa'ya güvenerek Diyarbakır'a gittim" iddiası yer alıyordu.[16]

Susurluk Raporu'nun gizli tutulan 76. sayfasında da, Babat'ın ifadelerine dayanılarak, "JİTEM çatısı altında illegal bir oluşuma gidildiği" iddiasına yer verilerek; Babat'ın bu iddiaya ilişkin şu sözleri de nakledildi: "JİTEM çatısı altında illegal bir oluşuma gidildi. Diyarbakır ve çevresinde PKK ile ilişkisi olduğundan şüphelendiğimiz hemen herkesi infaz etme yetkimiz vardı. Bu insanları yakalayıp, suçu varsa tespit edilip, adalete teslim etmek yerine, faili meçhul bir şekilde öldürmeyi bir yöntem olarak benimsemiştik. Bizden istenen buydu, bu tarzda talimat alıyorduk. Bu grup içerisindeki eski itirafçılardan Ali Ozansoy, Hüseyin Tilki, Abdülkadir Aygan, Hayrettin Toka, Recep Tiriz, Adil Timurtaş ve eski TİKKO'cu Fatih adındaki kişiler vardı. Antalya'da örgüt tarafından öldürülen Numan kod (Selahattin Görgülü) adlı kişi, bizim grubumuzun istihbaratçısıydı. Örgütle ilişkilidir tarzında bize gösterdiği ve getirdiği kişilerin hepsini değişik dönem ve zamanlarda infaz ettik. Bismil'de benzinci Talat, Diyarbakır-Bismil yol kavşağında bir vatandaşı aynı gerekçelerle infaz ettik. Batman'daki iki kişiyi, birini evinden, diğerini evin önünden alarak Batman-Silvan arasında infaz ettik. Yine Hazro'da bir vatandaş infaz edildi. Bu çalışmalar 5 ay sürdü. Yine o dönemde Selahattin Görgülü'nün verdiği istihbarat doğrultusunda, bir şâhısı Celil kod adlı Aytekin Özel Binbaşı ve Abdülkadir Aygan birlikte gidip infaz ettiler".

Kutlu Savaş, raporda Babat hakkında şöyle bir dipnot düşüyor: "İtirafçı İbrahim Babat, kendisine 7 yıl ceza alacağı vaadine rağmen, 17 yıla mahkûm olunca, İstanbul DGM Başsavcılığı'na ve Başbakanlık Teftiş Kurulu'na ifade vermek için dilekçe ile müracaat etmiştir. Müfettişlerin kendisi ile görüşmesinden önce (19.12.1997) de, Kırklareli İstihbarat Şube Müdürü ile Jandarma

[15] Ülkede Gündem, 2 Mart 1998, s.4.
[16] Emek, 22 Şubat 1998, s.9.

Alay Komutanı İ. Babat'ı ziyaret edip, 'hatırını sorup, geçmiş olsun' derken, 'dikkatli olmasını, devlete zarar vermemesini, davanın Yargıtay safhasında olduğu'nu da söylemek ihtiyacını duymuşlardır".[17]

Raporun gizli tutulan 75. sayfasına gelince, orada da çete tarafından katledilen gazetecilerden İzzet Kezer, Hafız Akdemir, Yahya Orhan, Mecit Aygün, Halit Göngün, Cengiz Altun, Çetin Ababay'ın katli ile Burhan Karadeniz'in felç olmasına yol açan saldırıları çetenin düzenlediği itiraf edildi.[18]

Yine Raporun gizli tutulan 103. sayfasında da şunlar vardı: "Devlet safında yer alan itirafçılara kanunen tanınan hakların yeterince verilmemesi, çalışmalar bittikten sonra yüzüstü bırakılmaları gibi sebeplerle itirafçıların bir kısmı PKK metotlarıyla halkı rahatsız etmeye başlamışlardır".[19]

Özetle, 'Evren-Çatlı Bağlantısı' yazısında Sedat Ergin, Susurluk Raporu'nun gizli tutulan Çatlı'ya ilişkin 77, 78 ve 79. sayfalarında yer alan bilgilerden söz ederken, 77. sayfadan da şu paragrafı aktarıyor: "Ermeni terörüne karşı 12 Eylül'den sonra arayışların başladığı sırada (o sırada MİT'ten ayrılmış bulunan) Hiram Abbas; Çatlı, Haluk Kırcı ve bir kısım ülkücüyü organize etmiştir. Bu çalışmalar o tarihte Cumhurbaşkanlığı bünyesinde yürütülmüştür. (...) O tarihte Cumhurbaşkanı, aynı zamanda MGK Başkanı sıfatı da taşıyan Kenan Evren'di".[20]

V) İTİRAFÇILIK MÜESSESİ VE HUKUK

Burada durup sormalıyım: Murat Demir ve Murat İpek de itirafçı değil mi? İtirafçılık konusu, bu denli Susurluk ile iç içe geçmişken; itirafçı ikizlerin iftiralarının Susurluk karası dışında ele alınabilmesi olanaklı mı? Yeri gelmişken anımsatayım: "JİTEM'in örgütlediği itirafçılar, sınır ötesi harekâtlarda da yer almıştır";[21] Kutlu Savaş'ın Susurluk Raporu'nda yer alan itirafçı İbrahim Babat, "JİTEM grubunun başındaydım. (...) JİTEM'in şefi Veli Küçük"tü[22] demiştir; "Hizbullah'ı çökerten itirafçı kayıp: İtirafçı Abdülbaki Öz serbest bırakıldıktan sonra Hizbullah'ın Nusaybin İlim Grubu'yla ilgili davanın duruşmalarına katılmadı. Yaklaşık bir yıl boyunca mahkemelere gelmeyen Öz hakkında Diyarbakır 4 No'lu DGM tarafından gıyabi tutuklama kararı çıkarıldığı hâlde, itirafçının izine rastlanamamıştır".[23]

---

[17] Emek, 22 Şubat 1998, s.9.
[18] Ülkede Gündem, 22 Şubat 1998, s.11.
[19] Milliyet, 22 Şubat 1998, s.14.
[20] Hürriyet, 22 Şubat 1998, s.24.
[21] Ülkede Gündem, 21 Şubat 1998, s.2.
[22] Ülkede Gündem, 4 Şubat 1998, s.4.
[23] Cumhuriyet, 28 Şubat 1998, s.4.

Kişilik erozyonunun girdaplarında kulaç atan iftiracı ikizlerin konumunu değerlendirirken; bu veriler yanında; 'İnfaz Timleri ve İtirafçılar' adlı yazısında Mehmet Ali Birand'ın dikkat çektiği noktalar da nazar-ı itibara alınmalıdır: "Herkes artık biliyor... MİT, Emniyet ve Jandarma, ayrı ayrı, kendilerine infaz timleri kurmuşlar ve 'kendilerine göre' devletin resmi ideolojisine ters düşen, devlet için 'tehlike' teşkil ettiğine inandıkları insanları öldürtmüşler. (...) Öldürülecekler hakkında derinlemesine bir inceleme yapılması da söz konusu değil. Bir kuşku, etrafta dolaşan bir söylenti veya yukardan gelen bir şikâyet(!) infaz timlerinin harekete geçmesine yetiyor. İnfaz timleri için çalışan tetikçilerin (...) her biri bir ölüm makinesi... Kullanılanlar üç gruba ayrılıyor. PKK itirafçıları... Eski ülkü ocakları mensupları... Mafya tetikçileri... Bunların içinde en zavallı durumda olanlar, MİT ve Emniyet'in konuyu yakından bilen yetkililerine göre, PKK itirafçıları... Bakın bu yetkililerden biri ne anlattı: 'Bu adamlar PKK'den kaçıp güvenlik kuvvetlerine teslim olunca, gidecek hiçbir yerleri kalmaz. Geriye gitse, PKK öldürür, güvenlik yetkililerinin istediklerini yapmasalar, bir anda tüm olanaklarını kaybederler. Ne para alabilir, ne silah edinebilirler. Adeta bizim tutsağımız durumuna girerler. Ne istesek yapmak zorunda kalırlar. Bildikleri tek şey de, adam öldürmektir. O zaman da, hangi kuruma (Jandarma, MİT veya Emniyet) sığınırlarsa, onların emrine uyarlar. Öldür diye hedef gösterirsiniz, bunlar öldürür'".[24]

Hem itirafçılığın ne denli insanlık dışı olduğu da bir 'sır' değil; bu konuda yüzlerce örneğe sahibiz; bunlardan biri de 1974 Şili'sinde Pinochet diktası itirafçılarından Marcia Alejandra Merino'dur. İtirafçının düşündürücü düşüş öyküsünü yayınlayan 'Die Zeit'in, "Uyum zorluğu, kimlik sapması ve kaybı... kendine yabancılaşan insanın arketipi" diye tanımladığı[25] Merino'nun Türkiye'deki örnekleri Murat'lardır...

İftiracı ikizlerin hezeyanları ciddiye alınamaz! CHP İçel Milletvekili Fikri Sağlar, Başbakan Mesut Yılmaz'a yazılı soru önergesinde; Almanya'da Uğur Mumcu suikastı hakkında itiraflarda bulunduğu belirtilen ülkücü Cengiz Ayhan'ın itiraflarının, 31 Mart 1997'de Ankara DGM'ye verilmiş olmasına rağmen neden dikkate alınmadığını sorduğu[26] koşullarda; bazı itiraflar ciddiye alınmazken; iftiracı ikizlerin 'samimi ikrarları'nın ciddiye alınması doğru olmaz!

Ancak bu konuda karşımızda bazı olumsuz veriler de vardır: 'İtirafçı koğuşunda faili meçhul cinayet. Kanat'ı kimler koruyor?' başlığında 'Cumhuriyet' gazetesinde yayınlanan haberde denilenler şunlardır: "Diyarbakır E Tipi Ceza-

[24] Sabah, 12 Şubat 1998, s.14.
[25] Cumhuriyet Dergi, No:622, 28 Şubat 1998, s.12.
[26] Ülkede Gündem, 22 Aralık 1997, s.5.

evinde, siyasi koğuşlardan itirafçı koğuşuna geçen PKK'li tutuklu Sinan Er'i öldürdükleri iddiasıyla haklarında dava açılan 11 PKK itirafçısının, Diyarbakır Ağır Ceza ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin art arda görevsizlik kararı vermesi nedeniyle 5 yıldan bu yana yargılandıkları belirlendi. Sanık itirafçılardan Abdülhakim Bakır, Er'in, PKK itirafçısı Alaattin Kanat tarafından işkence edilerek öldürüldüğünü öne sürerken Kanat'ın bu iddialarla ilgili sorgulanmaması dikkat çekti".[27]

İftiracıların iddiaları irdelenirken çok dikkatli olunmalıdır. Çünkü Miyase İlknur'un verilerine göre, 1991'den 1997 yılı Ağustos ayına kadar 420 kişi yargısız infaz sonucu; 256 kişi gözaltında ve cezaevinde; 199 kişi toplu gösterilere açılan ateş sonucu öldürülürken; 5.070 kişi de işkence gördü. Bu tabloda "Yargı polise dokunamıyor. 1980'den 1989 yılına kadar binlerce insanın işkence gördüğü, 297 tutuklunun gözaltında öldüğü ve 100'ü aşkın kişinin gözaltında kaybolduğu belgelerle saptandığı hâlde 9 yılda sadece 371 güvenlik görevlisi yargılandı. 1996 yılı içinde İstanbul'daki Ağır Ceza Mahkemeleri'nde 86 dava açıldı ve bunlardan ikisi hariç diğerleri beraatla sonuçlandı".[28]

Ve ayrıca "Adalet Bakanlığı Adli Sicil Genel Müdürlüğü tarafından yapılan araştırmaya göre 1996 yılında sona eren davalar hakkında mahkemelerin verdiği kararların sadece %12'si Yargıtay tarafından onandı. Son 14 yılda Yargıtay tarafından bozulan mahkeme kararlarının toplamı ise %83,5'i buluyor".[29]

VI) MAHKEMENİZDEN TALEBİMDİR

Birçok şeyin tersyüz edildiği Türkiye'de; güvensizlik ve hukuksuzluk toplumsal gerilimi yükseltiyor; toplum ruh sağlığını olumsuz yönde etkiliyor. Prof. Dr. Özcan Köknel'in deyişiyle, "Güvensizlik olunca toplumda alt kültür odakları oluşuyor. İnsanlar, çevrelerinde sürekli destek veren, pohpohlayan, yücelten kişilerden oluşan koloni kuruyorlar. Bu da şiddet toplumunun temellerini oluşturuyor. Devletin korumayacağı düşüncesi nedeniyle pompalı silah, kaçak silah alımı artıyor. Kişiler yasalara güvenemediği için çek/senet tahsilât mafyaları doğuyor ve fizik gücün örgütlenmesine yol açan değişik gruplar ortaya çıkıyor".

Bu duruma; elbette, İÜ Siyasal Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ümit Erkol'un, "Hiper enflasyon kapımızda"[30] dediği Türkiye'deki ekonomik krizin ve derinleşen yoksulluğun müthiş katkıları oluyor.

---

[27] Cumhuriyet, 12 Şubat 1998, s.4.
[28] Cumhuriyet, 17 Şubat 1998, s.4.
[29] Gazetepazar, 11 Ocak 1998, s.8.
[30] Milliyet, 19 Şubat 1998, s.18.

Çünkü TOBB tarafından yayımlanan 'Forum' dergisinin araştırmasına göre asgari ücret 1992-97 yılları arasında sürekli gerileyerek 142 dolardan 109 dolara düşerken; emeğin milli gelirden aldığı pay da hızla düştü: 1993'te %31 civarında olan bu pay 1996'da %24,2'ye düştü.[31] Türkiye, brüt ücretten yapılan kesintilerin yüksekliği açısından dünyada ilk sırada yer alıyor. Brüt ücretten yapılan kesinti oranı, OECD ülkelerinde %15 iken Türkiye'de %31 oranında. Yani Türkiye'de, patronların işçi çalıştırmak için harcadığı paranın ancak %56,7'si çalışanın eline geçiyor.[32] Yani Türkiye'de kişi başına makarna tüketimi 1962'de 1,2, 1978'de 3,9 kg, 1985'te 4,11 kg, 1991'de 4,38 kg iken 1995'te 5 kg.a yükseliyor.[33]

Güvensizlik, hukuksuzluk ve ekonomik çöküntünün toplumsal gerilimi sadece Türkiye'nin değil; dünyanın da tansiyonunu yükseltiyor. Çünkü BM araştırmasına göre dünyada yaşayan 6 milyar insanın 5 milyarı düşük ve ortalama gelirlilerden oluşuyor; yani 1 yiyor 5'i bakıyor. 3 milyar insan yılda 100 dolarla 700 dolar arasında geçinmek zorunda kalırken, 2 milyar insanın da yıllık ortalama geliri 700 ila 3.000 dolar arasında değişiyor.[34]

'Uluslararası Kalkınma Ajansı'nın raporunda, "Açlık nükleer tehlikeden beter hâle geliyor. Yoksulluk tırmanırsa, sonuçları dünya için korkunç olur"[35] deniyor. BM verilerine göre, Yaklaşık 5,7 milyar olan dünya nüfusunun 2,8 milyarını işgücü oluşturuyor ve bunların 125 milyonu işsiz. 24 Kuzey ülkesinde her 10 kişiden biri işsiz. Kuzey ülkelerinde kişi başına yıllık gelir 20 bin, Güney ülkelerinde ise 500 dolar civarında. Dünyada, en üst gelir seviyesindeki %20'lik kesim, toplam dünya gelirinin %83'üne el koyarken, en alt gruptaki %20'lik kesim toplam gelirin %1,5'i ile geçiniyor. Yani dünya üzerinde 1 milyar 200 milyon kişi mutlak yoksulluk sınırı altında yaşıyor. Ve dünya yoksullarının binde 8'i (yani 8,8 milyon kişi) Türkiye'de yaşıyor.

"Soru(n)ları aşmak, ancak adaletin ve ekmeğin bollaşmasıyla mümkündür!" diyerek; beraatımı(zı) talep ediyorum.

---

[31] Cumhuriyet, 25 Şubat 1998, s.3.
[32] Cumhuriyet, 5 Ocak 1998, s.15.
[33] Radikal, 4 Mart 1998, s.10.
[34] Emek, 4 Mart 1998, s.6.
[35] Milliyet, 12 Ocak 1998, s.7.

İFTİRACILAR ZIRVALIYOR*

TEMEL DEMİRER

Bugün yargılanmamın 259. günü; 1997/279 esas No'lu davadan sanık olarak yargılanmam hâlâ sürüyor. 'Suçsuzum, suçsuzuz' demekten; bu konuda belge ve bilgi sunmaktan yorulmadım.

Mahkemeniz tarafından benden, Murat Demir'in ifadesi konusunda görüşlerim isteniyor. Bu konuda, daha önce defalarca görüşümü nakletmiştim! Daha önce dediklerimi tashih etmeden, bir kez daha ifade edeyim. 'Tashih' etmeden diyorum; çünkü iftiracı itirafçı Murat Demir, sizin de bilginiz dahilinde olduğu gibi, bu ifadesinde de, daha önce dediklerini tashih ediyor.

I) İFTİRACININ HEZEYANLARI

Murat Demir, İzmir DGM tarafından alınan 29 Aralık 1997 tarihli ifadesinde şunları diyor:

1) "Sanıklardan Mehmet Sanlı Ekin'i tanır diğerlerini tanımaz";

2) "Ben İzmir'de olduğumdan gelişmeleri bilmiyorum";

3) "Mehmet Sanlı Ekin'in PKK örgüt üyesine bilerek ve isteyerek yardım ettiği kanısındayım, çünkü bu işin içerisinde diğer yargılanan sanıkların konumunu bilemeyeceğim, ayrıca iddianame metninde Ankara haber müdürü Temel Demir'den bahsedilmektedir. Temel Demirel'de örgüt militanları ile hareket eden Ankara'da bulunduğumuz sırada bizi otelde barındıran, Aktüel dergisine gitmemi sağlayan kişidir ve bu işi organize eden kişidir, ben bu konularla ilgili olarak daha önceden İstanbul DGM savcısı huzurunda, gerekse İstanbul DGM Hakimliğine vermiş olduğum ifade doğrudur tekrar ederim";

4) "Yine talimat ekinde bulunan ve DGM Cumhuriyet Savcısı huzurunda 22.4.1997 tarihli ifadesi okunarak soruldu: Oradaki ifadem de doğrudur tekrar ederim, ben ifademde de belirttiğim gibi daha sonra el yazımla yazılı olarak ifademi gönderdim, ayrıca İstanbul I No'lu DGM de ifade vererek ayrıca yazılı savunmamda sunmuştuk, onları da ayrıca tekrar ederim dedi".

5) Tanığın talimat ekinde bulunan ve 9 sahifeden ibaret 19.4.1997 tarihli emniyette tespit edilen ayrıntılı ifadesi okunarak soruldu: "Emniyetteki ifadem

* Diyarbakır I No'lu DGM Başkanlığı'na Esas No: 1997/279 ve 27 Nisan 1998 tarihli savunma.

maddi olaylar ve vakalar açısından doğrudur, ancak benim Aktüel dergisine ve Radikal gazetesine yaptığım açıklamalar ile ilgili olarak söylemek istediğim husus şudur, emniyetteki ifadelerimde konuşmaların tamamen benim kendi senaryolarım ve mizansenlerim olduğu şeklinde zapta geçmiştir ve bu işi işsiz olduğum ve para kazanmak için yaptığım şeklinde yansıtılmıştır, bu doğru değildir, mahkemenize ifade verirken söylediğim gibi bu iş tamamen bizim irademiz dışında PKK örgütünün tehditleri altında onların işbirlikçileri ile oluşturulmuş ve organizasyon içerisinde gerçekleştirilmiştir; ve konuşmalarımızdaki metinler ve mizansenler tamamen Temel Demirel isimli şahsın hazırladığı mizansenlerdir ve metinlerdir, biz bunlara bağlı olarak konuştuk kendimizden herhangi bir şey anlatmadım, orada anlattıklarımız benim iradem ürünü değildir, emniyetteki ifadem de bu nedenle gerçeği yansıtmamaktadır. Zaten ben Emniyette örgütün baskısı altında olduğum için zorluk çıkarmamak için emniyet görevlilerine siz nasıl uygun görüyorsanız öyle yazınız ben imzalarım, konular yönünden gerek kendim gerekse ailem emniyet altına alınınca açıklamada bulunurum dedim".

Denilenleri adım adım yanıtlayayım:

1) İftiracı, öncelikle Sanlı Ekin dışındakileri tanımadığını söylüyor. Yani beni tanımıyormuş!

2) İzmir'de olduğu için gelişmeleri de bilmiyormuş!

Beni tanımayan ve gelişmeleri bilmediğinden söz eden iftiracı Murat Demir,

3) "Mehmet Sanlı Ekin'in PKK örgüt üyesine bilerek ve isteyerek yardım ettiği kanısındayım, çünkü bu işin içerisinde diğer yargılanan sanıkların konumunu bilemeyeceğim" diyor.

Burada durup sunuyorum: İftiracının Sanlı Ekin hakkındaki 'kanısı'; 'kanıt' mıdır, 'kanıt' olarak değerlendirilebilir mi? Elbette değerlendirilemez. Pozitif hukuk açısından bireysel 'kanılar', 'kanıt' olamaz! Kaldı ki, iftiracı Demir, "Bu işin içerisinde diğer yargılanan sanıkların konumunu bilemeyeceğim" diyor.

İftiracı Demir'e göre, ben de 'diğer sanıklardan'ım! Ama sormadan geçemeyeceğim; Demir, bizlerin (yani diğer sanıkların!) 'işin içinde olduğu' hükmüne nereden varıyor? Bu da bir 'kanı' mı? Eğer, iftiracının 'kanıları'na kaldıysak; kara güne kaldık demektir! İftiracının 'kanıları', hukukun gerek duyduğu objektiflikten uzak sübjektif hezeyanlardır!

İftiracıdan naklederek devam ediyorum: "Ayrıca iddianame metninde Ankara haber müdürü Temel Demir'den bahsedilmektedir. Temel Demirel'de örgüt militanları ile hareket eden Ankara'da bulunduğumuz sırada bizi otelde barındıran, Aktüel dergisine gitmemi sağlayan kişidir ve bu işi organize eden kişidir, ben bu ko-

nularla ilgili olarak daha önceden İstanbul DGM savcısı huzurunda, gerekse İstanbul DGM Hakimliğine vermiş olduğum ifade doğrudur tekrar ederim";

Soyadımı dahi doğru telaffuz edemeyen iftiracı; "benim onu Ankara'da barındırdığımı ve Aktüel dergisine gitmemi sağladığımı" söylüyor. Bu kocaman, kuyruklu bir yalandır. Çünkü otel Ankara'da, Aktüel Dergisi'nin merkezi İstanbul'dadır! Öte yandan daha önce de ifade ettiği gibi, Murat Demir'i belki yarım saat Ankara'daki Hanecioğlu otelinde gördüğümü ve para karşılığı röportaj talebini reddettiğimi TEM'deki ve mahkemenizdeki ifademde söylemiştim. Murat Demir'i bunun dışında görmedim!

4) İftiracı, durmadan tashih ettiği yalanlarının labirentinde kaybolmuşluğuyla, '22.4.1997 tarihli ifadesi'ni ve "daha sonra el yazımla yazılı olarak ifademi gönderdim" dediği hususun esas alınmasını istemektedir. Ancak burada bir sıkıntı var. O da, '19.4.1997 tarihli emniyette tespit edilen ayrıntılı ifadesi'!

5) İftiracı Murat Demir, '9 sahifeden ibaret 19.4.1997 tarihli emniyette tespit edilen ayrıntılı ifadesi'ni reddetmektedir. Oysa bu ifadesinde benim aleyhimde en ufak bir isnat yoktur. Ayrıca röportajları para için yaptığından söz etmektedir!

Yani iftiracı, koşullara ve yere göre farklı ifadeler verip; ardından da bunları inkâr edebilmektedir. Böyle bir insanın 'kanıları' ya da 'ifadeleri' hukuki açıdan ciddiye alınabilir mi?

Kaldı ki iftiracı, şunları diyecek kadar komik ve inandırıcı olmaktan uzak bir konumdadır. Bakın iftiracı ne diyor: "Emniyetteki ifadem maddi olaylar ve vakalar açısından doğrudur ancak benim Aktüel dergisine ve Radikal gazetesine yaptığım açıklamalar ile ilgili olarak söylemek istediğim husus şudur, emniyetteki ifadelerimde konuşmaların tamamen benim kendi senaryolarım ve mizansenlerim olduğu şeklinde zapta geçmiştir ve bu işi işsiz olduğum ve para kazanmak için yaptığım şeklinde yansıtılmıştır, bu doğru değildir, mahkemenize ifade verirken söylediğim gibi bu iş tamamen bizim irademiz dışında PKK örgütünün tehditleri altında onların işbirlikçileri ile oluşturulmuş ve organizasyon içerisinde gerçekleştirilmiştir, ve konuşmalarımızdaki metinler ve mizansenler tamamen Temel Demirel isimli şahsın hazırladığı mizansenlerdir ve metinlerdir, biz bunlara bağlı olarak konuştuk kendimizden herhangi bir şey anlatmadım, orada anlattıklarımız benim iradem ürünü değildir emniyetteki ifadem de bu nedenle gerçeği yansıtmamaktadır. Zaten ben Emniyette örgütün baskısı altında olduğum için zorluk çıkarmamak için emniyet görevlilerine siz nasıl uygun görüyorsanız öyle yazınız ben imzalarım, konular yönünden gerek kendim gerekse ailem emniyet altına alınınca açıklamada bulunurum dedim".

Şimdi soruyorum: Bu denli gülünç konumdaki yalanların sahibi, çek-senet tahsilâtçısı ve Susurluk ile ilişkili bir iftiracının beyanları ciddiye alınabilir mi?

II) İTİRAFÇILAR HAKKINDA KİMİ VERİLER

İsterseniz gelin; duruşma boyunca mahkemenize, çek-senet tahsilâtçısı ve Susurluk ile ilişkili iftiracı Demir hakkında sunduğum somut verilere birkaç madde daha ekleyeyim.

Öncelikle Murat Demir'in, hakkında açıklamalarda bulunup, Uğur Mumcu cinayetinin kilit isimlerinden olduğunu söylediği ve "JİTEM'de kadrolu elemandır" dediği Velit Hüseyin, Silopi'nin Telkabin (Başköy) köyünde 2 Mart 1998'de ölü olarak bulunmuştur.[1] Murat Demir ve Murat İpek, Velit Hüseyin'i; Uğur Mumcu'nun arabasına bomba koyan kişi olarak açıklamışlardı.[2]

Murat Demir, Uğur Mumcu cinayetini araştıran komisyona verdiği ifadesinde, Velid Hüseyin'in, MİT'in yanı sıra JİTEM'e de çalıştığını belirterek şunları söylemişti: "Hüseyin'in Kadir diye bir arkadaşının evine gittik. Sohbet sırasında Kadir, Mumcu olayı için kendilerini Mehmet Eymür ve Korkut Eken'in çağırdığını, o dönemde Şırnak'ta olduğunu ve Şırnak'tan yine Malatya'ya geçtiğini, Malatya'dan 33 adet C-4 bombasını Aytekin'in evinden aldığını ve Ankara'ya geldiğini, o gece bombalardan bir tanesini sileceklere bağladığını, bir tanesini de arka bagaja bağladığını bize anlattı".[3]

"Çete hâlâ faaliyette" diyen CHP Genel Sekreter Yardımcısı Sinan Yerlikaya'nın deyişiyle, "Velid Hüseyin'in Allah'ın emriyle ölmediği açık"tır.[4] Bu durumda bir dizi karanlık ilişkinin merkezinde olan itirafçının ve itirafçılık kurumunun ne demek olduğu konusunda Kutlu Savaş'ın hazırladığı resmi 'Susurluk Raporu'nun incelenmesinin yararlı olduğu kanısındayım.

Ayrıca iftiracı Murat Demir'in ikizi diğer iftiracı Murat İpek'in de, diğerinin kopyası olduğu bilginiz dahilindedir. Örneğin, Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki 31 Mart 1997 tarihli duruşmada, davacı DEHA avukatlarından Atilla Sezener'in, "Murat İpek kamuoyunda (Susurluk çetesi) olarak anılan ve rejimi tehdit eden çetenin kollarından biridir"[5] diye nitelediği Murat İpek'in avukatı Cafer Özkan da; müvekkili Murat İpek'in 22 yaşında bir insan olduğunu ve "devlet yararı için çalıştığını" belirterek tahliyesini istedi.[6]

---

[1] Ülkede Gündem, 1 Nisan 1998, s.4.
[2] Ülkede Gündem, 7 Nisan 1998, s.4.
[3] Cumhuriyet, 4 Nisan 1998, s.7.
[4] Milliyet, 6 Nisan 1998, s.15.
[5] Emek, 2 Nisan 1998, s.2.
[6] Ülkede Gündem, 1 Nisan 1998, s.4.

Orta yerde iftiracı ikizlerin de doğrudan sorumluluk sahibi olduğu karanlık ilişkiler ağı vardır. Benim ve arkadaşlarımın, halkın aydınlatılması için yürüttüğümüz mesleki faaliyetlerimizi, yani gazetecilik görevini yapmamız karanlık çevreleri rahatsız etmiş ve iftiracıların boy hedefi hâline dönüşmemize yol açmıştır.

Yeri gelmişken ifade etmeliyim: "Adalet Bakanı Oltan Sungurlu, Türkiye'de son zamanlarda güven duygusunun azaldığını ifade ederek, 'Hiçbir şahsa, hiçbir müesseseye güvenin kaldığını söyleme şansına sahip değiliz. Mensubu bulunduğum Adalet Teşkilâtı da dahil olmak üzere kurumların kaybettiği güven ve değeri hep birlikte yaşıyoruz' diyerek; bugün tekrar yargı bağımsızlığının tartışıldığını ve yargının kamuoyunda güven kaybettiğini dile getirdi".[7]

Adalet Bakanı Oltan Sungurlu'nun saptaması önemlidir. Çünkü ÇHD Genel Başkanı Avukat Aydın Erdoğan da, "Yargı siyasal iktidarın emrinde"[8] demektedir!

III) BİR KAÇ NOKTA DAHA

Daha önceki duruşmalarda da ifade ettiğim gibi, Türkiye'nin adalete olan gereksinimi giderek büyümektedir. Bu noktada, 'Hukukun üstünlüğünü savunmak' iddiası, kaçınılmaz olarak 'nötr' pozisyonu içermek zorundadır. Ancak her toplumda hukukun, toplumsal tercihlerin, güç dengelerinin ve siyasetin uzantısı olduğunu da unutuyor değilim. Ama mahkemenizin alacağı karar ne olursa olsun, vicdanım müsterihtir. Suçsuzum; davaya konu olacak kapsamda sadece gazetecilik yaptım. Namusunu yitirmeyen bağımsız gazetecilik görevlerini yerine getirmek bir suç değildir ve olmamalıdır!

Bilmem bilir misiniz? Özgürlükçü Macar ozanı Sandor Petöfi, "Daha çocukluğumda/ Dinlemiştim bu masalı/ su, rüzgâr ve namus bir gün saklambaç oynamışlar./ Önce su saklanmış/ Fakat çabuk bulunmuş/ Derin vadiler arasında./ Sonra rüzgâr saklanmış/ Onu da bulmak kolay olmuş/ Yüksek vadilerin tepelerinde./ Sıra namusa gelmiş/ O da şöyle söylemiş:/ Dinleyin bir kere/ Ben kaybolursam/ Bulunmam hiçbir yerde./ İşte, o günden beri/ Namus kaybolunca/ Bulunmaz hiçbir yerde..." der. Ben, toplumsal namusun ve adaletin kaybolmadığı aydınlık bir Türkiye'den yanayım!

Türkiye'de adalete olan gereksinimimiz giderek büyüdüğünün altını özenle çiziyorum. Çünkü DGM'lerdeki 'faili meçhul' dosya sayısının 5 yılda 3 kat arttığı ve 290 bin dosyanın zaman aşımına uğradığı[9] Türkiye'de İsmet Berkan'ın deyişiyle, "İşlenen suçların %61'inin failleri yakalanamıyor. Bu dosyalar öyle birer bi-

[7] Radikal, 29 Mart 1998, s.16.
[8] Ülkede Gündem, 7 Nisan 1998, s.2.
[9] Radikal, 13 Nisan 1998, s.15.

rer değil, biner biner zaman aşımına uğruyor. (...) Adalet giderek adalet dağıtamaz durumna geliyor, Oltan Sungurlu'nun bir Meclis konuşmasında çok iyi dile getirdiği gibi, 'Adalet özelleşiyor' yani mafyalar adalet dağıtır hâle geliyor".[10]

Bu durumda "Meseleler karşısında soğukkanlı, saygılı ve adaletli olunması" gerektiğinin altını çizen DTP Genel Başkanı Hüsamettin Cindoruk'a göre, "Sorun devletin kendisi"dir.[11] Çünkü TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, Güneydoğu'da tanık olduğu işkenceleri anlatırken; emniyet müdüründen savcılara kadar bütün görevlilerin 'işkence yoktur' yalanına ortak olduğunun altını çizmektedir.[12]

Türkiye'nin daha fazla adaletsizliğe tahammülü kalmamıştır. Adaletsizlik ve açlık Türkiye'nin 'kaderi' değildir ve olmamalıdır da! Ancak ne yazıktır ki, Türkiye'de yoksulluk sınırı Mart-1998 itibariyle 157 milyon 300 bin TL'yi[13] ve yine Mart-1998 itibariyle kişi başına borç 1.785 doları geçmiştir.[14] Yani Eski Devlet Bakanı Güneş Müftüoğlu'nun deyişiyle, "Torunlarınıza bırakacağımız mirasın borç" olduğu Türkiye'de; 1980'de 400 milyar, 1986'da 7 trilyon 865 milyar lira olan iç borç stoku; 1997'de 6 katrilyon 213 trilyon TL'si anapara, 5 katrilyon 300 trilyon lirası da faiz olmak üzere toplam 11,5 katrilyon TL'ye tırmandı.[15]

Susurluk karanlıklarına, zulmüne ve açlığa karşı aydınlıktan yana olduğum için iftiracıların hışmına uğradım! Karanlığın yarattığı vahşetin iftiraları karşısında kimse benden zulmün, açlığın, adaletsizliğin ve karanlığın bir parçası olmamı istemesin. Ne pahasına olursa olsun, hangi diyeti ödememi gerektirse gerektirsin; cılız da olsa karanlıkta bir ışık damlası olarak yaşamayı sürdüreceğim.

IV) MAHKEMENİZDEN TALEBİMDİR

Diyeceklerim şimdilik bu kadar. Aslolanın halkın vicdanı olduğu bilinciyle, beraatımı(zı) talep ediyorum.

---

[10] Radikal, 13 Nisan 1998, s.13.
[11] Radikal, 12 Nisan 1998, s.12.
[12] Radikal, 9 Nisan 1998, s.16.
[13] Radikal, 6 Nisan 1998, s.9.
[14] Ülkede Gündem, 9 Nisan 1998, s.6.
[15] Cumhuriyet, 13 Nisan 1998, s.10.

'YARGILAYABİLİYORSANIZ SUSURLUK'U YARGILAYIN!'*

TEMEL DEMİRER

Mahkemenizdeki yargılama sürecinde, bugün 301. gün; yargılanmam(ız) hâlâ sürüyor... Mahkemenizin 27 Nisan 1998 tarihli oturumunda; benden, Murat İpek'in, Denizli 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 1998/39 Tal. (Talimat Tensip Zaptı)'nda dedikleri konusundaki görüşlerim istenmişti.

I) 'SAÇMA' BİLE OLMAYAN YALANLAR

Bugün de, bu konudaki görüşlerimi bir kez daha ifade etmek zorundayım. İpek, Talimat Tensip Zaptı'nda şunları diyor: "Ben daha önce sanıklardan Abdülkadir ve Ahmet'i tanıyordum. Daha doğrusu biraz sonra söyleyeceğim gibi beni evimden alıp kendilerine göre Halk mahkemesi olduğunu söyledikleri yere götürdükten sonra tanıdım. Daha önceden tanımıyordum. 1997 yılı Ocak ayında birgün benim Diyarbakır'daki evime sanıklardan, yanlış söyledim. Bir gün Diyarbakır'daki evime geldiğimde üç kişi vardı, kendilerine sorduğumda bana polis olduklarını bir olay sebebiyle beni de Emniyet'e götürmek istediklerini söylediler. (...) Tanımadığım bu üç kişiyle, hatta ben evden çıkmadan önce polis olduklarını gösterir kimlik çıkarın deyince bu üç kişi bana aniden silah çektiler, *bende emniyet tarafından verilen ruhsatsız tabancam vardı*, ancak bu üç kişi benden önce davrandıklarından benim silahım etkisiz kaldı. Dolayısıyla bu üç kişi beni evimden zorla, silah tehdidi ile dışarı çıkardılar. Dışarıda iki taksi bekliyordu, beni bu üç kişi sonradan adının Zeynel olduğunu öğrendiğim kişinin yönetimindeki taksiye bindirdiler. Diğer taksi de peşimizden geliyordu. Bu kişiler beni taksi ile İstanbul'a götürdüler. Hatta yolda trafik kontrolünden de geçtik. Ben bir yaşında çocuğuma ve diğer aile fertlerine bu kişilerin öldürüp, zarar verebileceklerinden korktuğum için bir şey söyleyemedim. *Hatta daha sonra bu kişiler benim çocuğumu da kaçırmışlar. Polis operasyonla ellerinden almıştır, beni sonradan öğrendiğim kadarıyla gözüm kapalı olarak İstanbul'a götürdüler. Orada Greenpark isimli Taksim'deki bir otelin zemin katına götürdüler.* Bu mahkemede beni yargılayıp idama mahkûm ettiler. Hatta bu mahkeme heyetinde sonradan adının Mehmet

* Diyarbakır I No'lu DGM Başkanlığı'na Esas No: 1997/279 ve 8 Haziran 1998 tarihli savunma.

Sanlı Ekin olduğunu öğrendiğim kişi de vardı, buradan beni yine tehditle sonradan öğrendiğim kadarıyla Demokrasi Gazetesi'nin bodrum katına götürdüler. Orada silah tehdidiyle, çekimler yaptılar. Olay bu şekilde cereyan etti. (...) Emniyet'te bana polis tarafından baskı uygulandı. Bu nedenle, baskı sonucu ben de Cumhuriyet Savcılığı'nda okunduğu şekilde ifade vermek zorunda kaldım".

İftiracı İpek'in dedikleri bunlar! 'Saçma' olarak bile nitelenmesi mümkün olmayan bu yalanların neresini düzelteyim? İşte birkaç örnek!

1) İpek, "1997 yılı Ocak ayında bir gün benim Diyarbakır'daki evime sanıklardan, yanlış söyledim" derken; artık söyleyecek yalanı kalmadığı için; yalan söylerken bile, kendini tashih ediyor! Kendini tashih eden ve "Emniyet'te bana polis tarafından baskı uygulandı. Bu nedenle, baskı sonucu ben de Cumhuriyet Savcılığı'nda okunduğu şekilde ifade vermek zorunda kaldım" diyerek defalarca ifade değiştiren birinin, bir iftiracının sözleri ciddiye alınabilir mi? Yeri geldi, belirteyim: Ben, Ankara TEM'den, mahkemenizin tüm oturumlarına dek ifade ettiğim hiçbir görüşümü ne tashih ne de inkâr ettim; işte yalancı ile aramızdaki fark bu!

2) "Üç kişi beni evimden zorla, silah tehdidi ile dışarı çıkardılar. Dışarıda iki taksi bekliyordu, beni bu üç kişi sonradan adının Zeynel olduğunu öğrendiğim kişinin yönetimindeki taksiye bindirdiler. Diğer taksi de peşimizden geliyordu. Bu kişiler beni taksi ile İstanbul'a götürdüler. Hatta yolda trafik kontrolünden de geçtik. (...) *Beni sonradan öğrendiğim kadarıyla gözüm kapalı olarak İstanbul'a götürdüler*" diyor! Dikkat edin ifadenin birkaç satırında iftiracı İpek'in yalanları birbiriyle çelişiyor: "Yolda trafik kontrolünden geçtik" deyip; ardından da "*Gözü kapalı İstanbul'a götürüldüm*" diyor! Bunun hangisi doğru? Gözü kapalı insan trafik kontrolünden geçtiğini nasıl görebilir? Ya da trafik kontrolünde, gözü bağlı birini gören polis olaya müdahale etmez mi?

3) "Ben bir yaşında çocuğuma ve diğer aile fertlerine bu kişilerin öldürüp, zarar verebileceklerinden korktuğum için bir şey söyleyemedim. *Hatta daha sonra bu kişiler benim çocuğumu da kaçırmışlar. Polis operasyonla ellerinden almıştır*" diyen İpek'ten, mahkemenizin mutlaka sorup, incelemesini rica ediyorum: "Böyle bir operasyon olmuş mudur? Olmuşsa, polisin operasyonu ile yakalananlar neredeydi, kimdir bunlar?"

4) "*Beni sonradan öğrendiğim kadarıyla gözüm kapalı olarak İstanbul'a götürdüler. Orada Greenpark isimli Taksim'deki bir otelin zemin katına götürdüler*. Bu mahkemede beni yargılayıp idama mahkûm ettiler. Hatta bu mahkeme heyetinde sonradan adının Mehmet Sanlı Ekin olduğunu öğrendiğim kişi de vardı, buradan beni yine tehditle sonradan öğrendiğim kadarıyla Demokrasi Gazetesi'nin bodrum katına götürdüler. Orada silah tehdidiyle, çekimler yaptılar. Olay bu şekilde cereyan et-

ti" diyen İpek'in ucuz polisiye romanları bile okumayan biri olduğundan şüphem yok! Greenpark Oteli'nin bodrumu var mı; bilmiyorum ama; eğer varsa, İpek'in ifade ettiği gibi, orada 'Halk mahkemesi kurulması' için otelin yönetici ve sahiplerinin de bu hayali 'suça' iştirak etmesi gerekmez mi?

II) SORUYORUM...

'Saçma' addedilmesi bile mümkün olmayan bu çok düşük profilli yalanlarla daha fazla uğraşmadan; ben de bir şey sormak istiyorum: "*Bende emniyet tarafından verilen ruhsatsız tabancam vardı*" diyen İpek, bu silahı kimden almıştır? İşte esas yanıtlanması gereken soru budur! Çünkü Murat İpek'in 28 Nisan 1998'deki duruşmasında, mahkemeye, esas hakkındaki değerlendirmesini sunan Cumhuriyet Savcısı, itirafçı İpek'in, Yavuz Elçi'den zorla para gasp ettiği iddiasıyla açılan davadan beraatını talep etmiş ve itirafçı İpek de esas hakkındaki son savunmasında suçsuz olduğunu iddia ederek, "Denizli'ye gelmişsem devletim için görev yapıp gittim. Denizli'de çok kişinin mağdur olmasını çalışmalarımla önledim. Tüm suçlardan beraatıma karar verilmesini istiyorum" demişti.[1]

İpek, "Denizli'ye gelmişsem devletim için görev yapıp gittim" diyor! Sonra da 26 Mayıs 1997 tarihli duruşmada yakasını kurtarıyor! Denizli'de Emniyet eski Müdürü Necati Altıntaş'ın emri ile DEHA TV'yi kurşunlamak, HADEP eski İl Başkanı Yavuz Altınmakas, Merkez İlçe Başkanı Halit Demir ve üye Yavuz Elçi'yi tehdit, ayrıca ruhsatsız silah bulundurmaktan Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde Adem Basmacı başkanlığındaki mahkeme heyeti tarafından yargılanan itirafçı Murat İpek'in, DEHA TV'yi kurşunlama suçunun niteliğinin, savcının mütalaası ile çalışmadığı için 'düşmesine', tehditle para isteme suçlamasında ise, suç unsurunun oluşmadığı gerekçesiyle beraatına karar verilirken; İpek'e, sadece ruhsatsız silah bulundurmaktan 5 yıl hapis, 5 milyon 250 bin TL para cezası verildi.[2]

Bunlar olup biterken 27 Mayıs 1998 tarihinde M. Sanlı Ekin, "Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nden gelen ve içeriği konusunda bilgi verilmeyen bir yazı gerekçe gösterilerek" gözaltına alındı ve 28 Mayıs 1998'de de İstanbul DGM'nce serbest bırakıldı.[3]

Bunların; yani ardı ardına sıralanan olayların bir 'tesadüf' olmadığı kanısındayım. Kerem Ilgaz ve Devrim Sevimay'ın, "Yeşil'in PKK itirafçılarından oluşturduğu çetesinin basında çıkan röportajlarıyla öne çıkan ismi ise Murat İpek ve Murat Demir'di"[4] saptamaları; ya da 'İkinci Yeşil' diye anılan Alaattin Ka-

[1] Ülkede Gündem, 28 Nisan 1998, s.11.
[2] Ülkede Gündem, 27 Mayıs 1997, s.4.
[3] Ülkede Gündem, 29 Mayıs 1998, s.11.
[4] Cumhuriyet, 2 Haziran 1998, s.3.

nat'ın itirafları gündelik basında çarşaf çarşaf yayınlanırken;[5] 'Yeşil' kod adıyla tanınan Mahmut Yıldırım'ın 'Aydınlık' dergisine yaptığı açıklamada, "devletin, isterse kendisini istediği zaman bulabileceğini belirttiği", "Devlet, yakalamak gerekirse yakalar. Vurmak gerekirse vurur. Şimdiye kadar öldürülmediysem, demek ki işim bitmedi. (...) (Görevim -b.n) kendi bölgemde bize ters düşenleri, yanlış yapanları, yapacaklarımıza engel olanları cezalandırmaktır. Bu görevde tehdit de var, yaralama da, öldürme de"[6] dediği bir ortamda, neden hâlâ yargılanıyoruz?

Tekrar etmekte yarar var; Murat İpek ve Murat Demir'in, 'Yeşil' kod adlı devlet görevlisi Mahmut Yıldırım'ın emrinde çalıştığı, basında son zamanlarda sık sık vurgulana gelmektedir. Avni Özgürel, 'Yılmaz'ın Çete İmtihanı (2)' başlıklı yazısında şunları söylüyor: "Başbakan düşünmüyor ki, Mahmut Yıldırım'ın şimdiye kadarki suskunluğu, ancak 'can güvenliğinin sağlanması' koşuluyla sağlanabildi. Hatta sadece o da değil, onunla birlikte hareket edenler için aynı güvencenin söz konusu olduğunu düşünmek için ortada yeterince işaret var. Bu kişilerin, Mahmut Yıldırım'ın ortadan kaldırıldığını gördükleri anda, ilk iş olarak basın yayın kuruluşlarının kapısına dayanacağını, belgeleyip sakladıkları ne kadar konu varsa hepsini ortalığa dökeceklerini söylemek kehanet sayılmaz. Murat İpek ve Murat Demir gibi bu işin dış halkasında yer almış kişilerin bile kapının dışına iteklendiklerinde ortalığa neler döküp saçtıklarına bakmak yeterli. Kulakları kirişte, elleri tetikte bekleyen bu insanların, en az can güvenlikleri kadar önem verdikleri geçmiş suç delillerini, başlarına bir şey geldiğinde ortalığa saçılmasını kimsenin engelleyemeyeceği 'posta kutularına' yerleştirdikleri rahatlıkla söylenebilir".[7] Avni Özgürel'in (kamu vicdanında da paylaşılan) bu görüş ve tespitleri, İpek ve Demir'in medya kuruluşlarına yaptıkları açıklamaların ardındaki gerçek nedenleri açığa çıkartıp, mahkemenizde bir yıla yakın zamandır süregelen yargılanmamı(zı) mesnetsiz kılmıyor mu?

"Kardeşlerim/ Bakmayın sarı saçlı olduğuma/ Ben Asyalıyım/ Bakmayın mavi gözlü olduğuma/ Ben Afrikalıyım" ya da "Çin'den İspanya'ya, Ümit Burnu'ndan Asya'ya kadar/ her milli bahriyede, her kilometrede dostum ve düşmanım var./ Dostlar ki bir kere selamlaşmadık/ aynı ekmek, aynı hürriyet, aynı hasret için ölebiliriz" (Nazım Hikmet) diyen ve "Topraktan öğrenip/ kitapsız bilen/ Hoca Nasreddin gibi ağlayan/ Bayburtlu Zihni gibi gülen" insanlar(ımız)dan yana saf bağlayan muhalif gazeteciler olduğumuz için mi?

---

[5] Zaman, 1 Haziran 1998, s.3.
[6] Cumhuriyet, 7 Haziran 1998, s.1-11.
[7] Radikal, 7 Haziran 1998, s.9.

III) MUHALİF GAZETECİ OLMANIN FATURASI (MI?)!

Tüm muhalif gazeteciler gibi ben de, biz de biliriz: Haber vermek tehlikeli iştir; İlkçağlardan bugüne, böyledir bu! Örneğin, XV. Louis 1728'deki fermanında, "Hangi konuda olursa olsun, yayın suçu işlendiğinde inanılan bütün yayıncılar (...) önce direğe bağlanarak teşhir edilecekler ve hiçbir gerekçeyle bu ceza hafifletilmeden, gerekirse daha ağır cezalara çarptırılacaklar" derken; 'Serkatibi Hazreti Şehriyarı Tahsin (Paşa)' imzasıyla yayımlanan 'talimatname'de padişahın sağlığı, memlekette ticaret ve sanayinin ilerlemesi ile ilgili haberlerin öncelikle verilmesi isteniyor, uzun yazılarda 'mabadı yararına' sözcüklerinin kullanılması, yüksek devlet memurları hakkında suçlamalar yapılması, Ermenistan gibi tarih ve coğrafyayla ilgili adların anılması, yabancı hükümdarlara yapılan suikast girişimlerinin ve gösteri haberlerinin 'sadık ve kendi hâlinde ahalimizin bilmesi uygun olmadığından' yayımlanması yasaklanıyordu. Mabeyin Başkâtibi Tahsin Paşa'nın 1890'larda yayımladığı bu yönetmeliğe, yine kendisi yasak koyup, "Bu yönetmelikten gazete sütunlarında söz edilmesi bazı kötü düşünce sahiplerinin yersiz eleştirme ve görüşlerine yol açacağından bundan şiddetle sakınılması" gerektiğinin altını çiziyordu...

Türkiye'nin muhalif gazetecileri açısından dünden bugüne fazla bir şey değişmedi! Semra Somersan'ın, "Kamusal alanda ifade edilen düşüncelerin, gazeteci-avukat-doktor-insan hakları savunucusu gibi 'tehlikeli' işler yapanların, alternatif kurum ve gazetelerin, devletin sakıncalı bulduğu konularda bilimsel araştırma yapmanın, düşünce özgürlüğü adına, 'ben de aynı yazıyı yazdım' diye DGM'ye kendini ihbar etmenin, ikinci kez işkencenin, Susurluk gibi olaylara dair ince ayrıntı bilmenin, başkalarının başına gelen korkunç olayları öğrenmenin, ya da 'bana olursa'nın korkusu"na[8] dikkat çektiği Türkiye'de; memura %25, asgari ücrete %35 zam düşünen ANASOL-D hükümetinin işbaşına geldiği günden bu yana geçen sürede günlük ortalama iç borçlanma tutarı, 31 trilyon lira olarak gerçekleşip, dış borç tutarı 81 milyar dolara ulaşmışken;[9] gerçekleri savunmak ya da doğru haber vermek daha da zorlaştı...

Özetle; İngiltere ve Galler Baro İnsan Hakları Komitesi Başkan Yardımcısı Marc Müller'in deyişiyle, "Türkiye'de ifade özgürlüğü alanında ciddi sorunlar yaşanıyor".[10] Örneğin, "BM'ye üye 185 ülkenin 79'unda basın özgürlüğünün durumunun 'iyi', 80'inde 'kötü', 26'sının da 'çok kötü' olduğu belirtiliyor. Türkiye basın özgürlüğü açısından, 'durumu kötü' 80 ülkeden biri. (...) 1997'de

[8] Gazetepazar, 31 Mayıs 1998, s.11.
[9] Emek, 6 Haziran 1998, s.6.
[10] Ülkede Gündem, 3 Haziran 1998, s.4.

Türkiye'de 225 gazeteci gözaltına alınmış, 'çoğu sol ve Kürt basında çalışan' 16 gazeteciye işkence uygulanmış, 62 gazeteci saldırıya uğramış, en az 73 gazeteci görevleri sırasında tartaklanmış ve tehdit edilmiş, 44 basın kuruluşu hakkında dava açılmış, 89 basın kuruluşunun yayını durdurulmuş, 33 gazete ve dergi hakkında toplatma kararı alınmış".[11]

IV) MAHKEMENİZDEN TALEBİMDİR

Goethe'nin, "Kendimizi nasıl tanımlayabiliriz? Hiçbir zaman spekülasyonla değil, ama eylemle... Ödevini yapmaya çalış. Değerinin ne olduğunu hemen anlayacaksın. Ödevin nedir? Günün gereksinimlerini gidermek" uyarısını dikkate alan ve "Benim ülkem, sahip olduğum değil, yaptığımdır"[12] diyen bir muhalif gazeteciyim...

"Yaşamak şakaya gelmez,/ büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın/ bir sincap gibi meselâ,/ yani, yaşamanın dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden,/ yani, bütün işin gücün yaşamak olacak./ Yaşamayı ciddiye alacaksın,/ yani, o derece, öylesine ki,/ meselâ, kolları bağlı arkadan, sırtın duvarda,/ yahut, kocaman gözlüklerin/ beyaz gömleğinle bir laboratuarda/ insanlar için ölebileceksin,/ hem de yüzünü bile görmediğin insanlar için,/ hem de hiç kimse seni buna zorlamamışken,/ hem de en güzel, en gerçek şeyin/ yaşamak olduğunu bildiğin hâlde./ Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı,/ yetmişinde bile, meselâ, zeytin dikeceksin,/ hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil,/ ölmekten korktuğun hâlde ölüme inanmadığın için,/ yaşamak yani ağır bastığından" (Nazım Hikmet) diyen muhalif bir gazeteci olarak hesabımı veremeyeceğim ya da kötü olarak nitelenebilecek hiçbir şey yapmadım! "Günün gereksinimlerini gidermek" için yaptıklarım, bilinçle ve isteyerek tercih edilmiş şeylerdi...

Özetle; Eflatun'un, "İnsanlar kötülüğe akın akın gider/ Kolay ulaşırlar ona/ Yolu düz, yeri yakındır kötülüğün,/ İyiliğin önüneyse,/ alınterini koymuş tanrılar"[13] deyişinden hareketle, mahkemenizin nazarı itibara almasını istediğim: Hâlâ yargılanan bizlerin, kötülüğe boyun eğmeyen, iyiliğe alın terini katan ve sürekli mağdur edilen muhalif basın emekçileri olduğumuzu görüp; yargılamayı daha fazla uzatmayıp, beraat kararını daha fazla geciktirmemenizdir.

---

[11] Celal Başlangıç, Radikal, 3 Mayıs 1998, s.9.
[12] Ernst Cassirer, Devlet Efsanesi, s.220.
[13] Eflatun, Devlet, s.55.

İFTİRACI 'HUKUK(SUZLUK)'*

TEMEL DEMİRER

Özgürlük ve demokrasiyi savunup, kirli savaşa karşı çıkarak çetelere 'Hayır' mı diyorsunuz? O zaman, karşınıza baştan ayağa sınıfsal karakterli 'adalet(sizlik)' despotizminin dikilmesi kaçınılmazdır. Ne kadar cilalanırsa cilalansın, Ortaçağ Engizisyonu'nu anımsatan bu çark; Mutlakıyet'in iki kelimeli, 'Vurun kellesini!' 'adalet(sizliğ)i'nin ötesine geçemez.

'Gıda'sını 'Pişmanlık Yasası'nın itirafçılarından alan bu 'hukuk(suzluk)'; Hıdır Akbalık, Resul Yaşar, Mehmet Girgin, Teoman Düzgüner, Osman Güntekçi, Hüseyin Karakuş, Halil Öçüt, Muzaffer Oturakçı, Fehmi Yılmaz, Osman Mantaroğlu, Aksut Polat, Ali Gündüz, Hidayet Bozyiğit, Mustafa Çimen, Ali Ozansoy, Hüseyin Tilki, Abdurrahman Kandemir, Cevdet Akbaş, Kemal Yıldırım, Kemal Emlük, Saniye Alataş, Şah Müslüm Öztürk, Şeyhmuz Aycan, M. Hakkı Bulut, Hüseyin Toka, Abdulkadir Öztürk, İsmail Kılıç, Hamit Toprak, Nuri Kandemir, Reşat Çelik, Koç Ali Keskin, Ekrem Aslan, Nihat Kaya, Leyla Aktaş, Hıdır Aksalık, Yıldırım Merkit, Selahattin Efe, Şahin Dönmez, Suphi Çevirici, Kemal Avin, Kahraman Bilgiç, Alaattin Kanat, Abdülhakim Güven, Mesut Mehmetoğlu, İsmail Yeşilmen, Muhsin Gün, Can Balcı, Yaşar Uzunbay, Süleyman Yalçınkaya, Abdurrahman Marangoz, Sami Demirkıran, Ergin Karadağ, Şemdin Sakık, Ziynet Etyemez, Arif Sakık, Tülin Aydın, Murat İpek, Murat Demir vb.lerinin iftiralarıyla beslenen bir 'hukuk(suzluk)'tur.

Onlardan söz ederken kusacak gibi olsam da; böylesi bir 'adalet(sizliğ)i'n ne olduğunu yaşayanlar bilir! Bilindiği üzere egemenlerin talan düzeninin bekasına karşı çıkarak 'Hayır' deyip eleştiren veya 'kuşku' duyan herkes; onların 'adalet(sizliğ)i' gözünde 'suçlu'dur, 'zındık'tır, 'müllhid'dir! Bunun için de, muhalifler açısından 'suçsuzluk varsayımı' veya eskilerin deyişiyle 'masumluk karinesi' söz konusu değildir!

2500 yıl önce Atinalı Perikles'in, "Sadece iddiaya dayanan hüküm ahlâksızlıktır" haykırışına kulaklarını tıkayan onlar; ilk kez 1789 tarihli İnsan ve Yurttaşlık Hakları Beyannamesi'nin 9. maddesiyle hukuksallık kazanmış, sonradan birçok sözleşmenin yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6/2 ve Ana-

* Ülkede Gündem, 1 Ekim 1998; Özgür Politika, 2 Ekim 1998.

yasa'nın 38/6, 3984 Sayılı Yasa'nın 4/n maddesinde yer alan 'masumluk karinesi'ne itibar etmezler!

Türk(iye) 'hukuk(suzluğ)u' için hiçbir geçerliği olmayan 'masumluk karinesi', muhalifler için gereksiz 'lüks' addedilmiştir. Oysa Mehmet Akif Tutumlu'nun deyişiyle, "Bir olayda saptanan fail için 'yaptı, etti' gibi kesin yargı belirten sözcükler kullandığınız zaman, kamuoyunda izleri belki de hiç silinemeyecek bir önyargıya neden olursunuz".[1] Ancak bu; Türk(iye) 'hukuk(suzluğ)u'nun umurunda değildir! Çünkü Türker Alkan'ın, 'onaylayarak' sorduğu, "Her şey siyasallaşırsa yargı yansız kalabilir mi?"[2] sorusundaki icraatın herşey; geriye kalanın da hiçbir şey olduğu Türkiye'de, Barolar Birliği Başkanı Eralp Özgen'in deyişiyle, "Bu sistemde yargı bağımsızlığından söz edilemez!"[3]

Gerçek budur! Yani Türk(iye) 'hukuk(suzluğ)u'nun fiiliyatı DGM'nin icraatıyla özetlenmektedir! Mevcut burjuva 'hukuk(suzluğ)u'nu bile çiğneyen DGM'ler, 'yasal' mıdır? Elbette değil! DGM konusunda, "Hukuksal olarak artık 'mahkeme' olarak nitelenmesi mümkün olmayan" nitelemesiyle Aydın Engin'in, 'Hayır' yanıtını vermesi[4] veya emekli Yargıç Albay Ümit Kardaş'ın, "DGM'ler hukuka aykırı mahkemelerdir; sorun Avrupa Mahkemesi'nde söylendiği gibi sadece askeri yargıç olması değil, bu çok zayıf bir gerekçe. Durum aslında çok daha vahim. (...) DGM'lerin tamamen kaldırılması lazım. Bunları tarafsız ve bağımsız bir bir yargı mercii olarak kabul etmek mümkün değil"[5] demesi boşuna değildir!

'Suçsuzluk varsayımı'nı çiğneyip; itirafçıların iftiralarıyla beslenen sınıfsal 'adalet(sizlik)' despotizminin DGM'ler eliyle yapılması gerekenleri yaptıktan sonra; 'gecikmeli' kararlarını da adalet olarak sunmaya kalkışması anlamsızdır! Belki anımsayan vardır: "İtirafçı mağduru gazeteciler beraat etti: İtirafçı Murat İpek ve Murat Demir'in iftiraları sonucu Diyarbakır 1 No'lu DGM'de yargılanan Demokrasi Gazetesi haber müdürü Sanlı Ekin, Ankara haber müdürü Temel Demirer, Diyarbakır Temsilcisi Zeynel Bağır, muhabir Ahmet Sümbül ve ATV Diyarbakır bürosu muhabirlerinden Kadir Konuksever beraat etti" haberi, sadece 23 Eylül 1998 tarihli 'Ülkede Gündem'in 4. sayfasında yer aldı.

21 Eylül 1998 tarihli beraat kararına yol açan 'düzmece' dava tam 26-28 Nisan 1997'de Temel Demirer'in TEM tarafından gözaltına alınmasıyla başladı. İlk duruşma tarihi 11 Ağustos 1997'di. Zeynel Bağır, Ahmet Sümbül, Kadir Konuksever aylarca hapiste yattı ve dava 512 gün sürdü!

---

[1] Mehmet Akif Tutumlu, Radikal, 7 Haziran 1998, s.9.
[2] Türker Alkan, Radikal, 26 Eylül 1998, s.5.
[3] Eralp Özgen, Hürriyet, 9 Ağustos 1998, s.20.
[4] Aydın Engin, Cumhuriyet, 14 Ağustos 1998, s.5.
[5] Ümit Kardaş, Milliyet, 6 Ağustos 1998, s.20.

Davaya yol açan Murat Demir ve Murat İpek'in deli saçması iftiraları ciddiye alındı. Hatta 28 Nisan 1997'den itibaren 15 gün boyunca 'Öncü' Gazetesi'nde bunlar çarşaf çarşaf yayınladı! Ancak kimse itirafçı Murat'ların iftiracı olduğunu ve Susurluk çetesinin ayakçılığını yaptıklarını dikkate almadı! Örneğin Avni Özgürel'in, "Murat Demir ve Murat İpek gibi bu işin dış halkasında yer almış kişilerin bile kapının dışına nakledildiklerinde ortalığa neler döküp saçtıklarına bakmak yeterli"[6] diye nitelediği Murat'ların ne olduğu bilinmiyor muydu? MİT, JİTEM, TEM'le çalışan ve kod adları 'bülbül', adresleri de 'cezaevi' olan devlet tetikçisi itirafçılardan Adil Altan ve Mehmet Güngör'e, "İhbar ettik, vurduk, padişah gibiydik"[7] dedirten itirafçılık müessesi, bu düzenin 'has' ürünü değil miydi? Tüm bunlar 'es' geçildi!

Oysa "Kafaları koparırdık" diyen Murat Demir, 'Hürriyet' Gazetesi ile yaptığı röportajda, "Ben de, Hidayet de itirafçılık yaparken birçok faili meçhule karıştık ya da tanık olduk. Bizim gibi yüzlerce itirafçı var"[8] 'itirafında' bulunuyordu! Ancak itirafçılar konusunda T.'C' 'hukuk(suzluğ)u' hep, ya baskı ya da 'Susuş Kumkumalığı'nı tercih etmekteydi. Örneğin CHP Denizli Milletvekili Hilmi Develi'nin soru önergesiyle TBMM'nin gündemine taşıdığı; Susurluk ve Uğur Mumcu cinayetiyle ilişkili olduğu iddia edilen Murat İpek'in cezaevinde cep telefonu kullanması ve kimlerle görüştüğünün açıklanması istemini; dönemin Adalet Bakanı Oltan Sungurlu, "Gizlilik kurallarına uyulması bakımından soru önergesine konu olan hususların cevaplandırılması mümkün görülmemiştir"[9] diye reddetmişti.

Bunlar, elbette nedensiz değil; çünkü Türkiye'de, "Uyuşturucu, silah kaçakçılığı, fidye, adam kaçırma, para karşılığı adam öldürme, ihalelerde yolsuzluk var. Çete değil, şebeke bu! (...) Onlar nereye bağlı, onları kim yönetiyor? (...) Çetenin üzerine gidene ceza veriliyor. Suç işleyenler serbest"[10] diyen Astsubay Hüseyin Oğuz'un resmettiği gerçek yaşanıyor ve yine bunun parçası olarak da Denizli'de Emniyet Müdürlüğü ile TEM'in yönlendirmesi ve yardımı ile DEHA-TV'yi kurşunlamak, HADEP'lilerden tehditle para istemek suçundan 5 yıl ağır hapis cezasına çarptırılan Murat İpek'in davası temyiz ediliyordu![11]

---

[6] Avni Özgürel, Radikal, 7 Haziran 1998, s.9.
[7] Ülkede Gündem, 1 Ağustos 1998, s.2.
[8] Murat Demir, Hürriyet, 28 Haziran 1998, s.21, Avr. Bas.
[9] Oltan Sungurlu, Hürriyet, 12 Temmuz 1998, s.7, Avr. Bas.
[10] Hüseyin Oğuz, Radikal, 7 Eylül 1998, s.6.
[11] Ülkede Gündem, 27 Temmuz 1998, s.4.

'SAYIN İTİRAFÇI VATANDAŞ'*

TEMEL DEMİRER

Dostoyevski'den Nietzche'ye kadar birçok düşünürü meşgul eden 'adalet' ve 'vicdan' kavramlarının, bugün hayattaki karşılığı anlamını yitirmişken, şimdi 'adalet' ve 'vicdan'a her zamankinden daha da fazla muhtacız. Kolay değil; Türkiye'de hâkim ideolojinin depolitizasyon süreci, ahlâkı ve vicdanı iskartaya çıkartıp, insanal değerleri tahrip etti. Burjuva ideolojisinin ideolojik-kültürel saldırganlığı, insan(lar)ın beynini parçaladı. 'Adalet' ve 'vicdan' askıya alınırken insan(lar)ın beyninde şizofrenik yarılmalar oluşturuldu. Yaşamak zorunda bırakıldığımız toplumsal depresyon büyüdü. Böylelikle yabancılaşmanın gövdelendiği gidişatta, insanların çoğu toplumsal sorumluluklarının farkında olmadan, köşeyi dönmek için yaşadı; çürüme böyle başladı.

Türk(iye) toplumundaki çürümüşlük, 'sayın muhbir vatandaşlar'ın reytingini yükseltti. İhbarcılığın 'yükselen değer' kılındığı koşullarda itirafçılık, iftira ve ihbar furyası; toplumu, ahlâksızlığı paylaşanların cehennemine dönüştürürken; temel bir gerçek unutuldu: İnsan, ihbarcı ahlâksızlıkla değil, toplumsal vicdanıyla davrandıkça insandır!

Toplumsal vicdanın zedelenip; ahlâk ve onurun tedavülden kaldırıldığı ortamda devlet, (tanığı-tarafı-mağduru olduğum!) Murat Demir ve Murat İpek ya da Mustafa Duyar örneklerini göldere çıkardı! Kirli savaşın 'çözüm' diye sarıldığı itirafçılık, halkın mücadelesini yenileye uğratma kastının paslı bir silahı özelliği kazanırken; ne kadar allanıp pullanırsa pullansın, insanî değerlerin ayaklar altına alındığı anti-insan formunu yaratan bir müessesedir. 'İnsanlıktan çıkma' olarak tanımlanabilecek ve bataklıkta yürümekle özdeşleşen itirafçılık, attığı her adımla çamura daha çok batan bir debelenme ya da çaresiz çırpınışların rezil felaketi veya Ankara 2. No'lu DGM'deki duruşma sanıklarının savunmalarındaki deyişle, "İtirafçılık devletin devrimcileri ve halkı teslim almak için uyguladığı aşağılık bir uygulamadır. İnsanlık onurunu teslim alma aracıdır"![1]

1983'ten bu yana Türkiye'deki 'yasal düzenlemeler'le uygulanan İtirafçılık Yasası, Temmuz 1995'te uzatılmayarak sona ermiş gibi görünse de; hâlen 'Pişmanlık

---

* Ekgündem, 31 Ocak 1998, No: 30.

[1] Ülkede Gündem, 8 Ocak 1998, s.4.

Kanun Tasarısı' düzeyinde, TBMM Genel Kurulu'nun 101. sırasında beklerken İçişleri Bakanı Murat Başesgioğlu'nun, "Terörle mücadele için Pişmanlık Kanunu'nu çıkartmak istiyoruz. Terörle mücadele için böyle bir yasa gerekiyor"[2] dediği günlerde, bir film gösterime girdi. Gerald Seymour'un 'Field Of Blood/Kan Tarlası' adlı yapıtından Nicolas Meyer'ın senaryolaştırdığı 'İtirafçı/The Informant' filmi; İrlanda usulü bir 'sayın muhbir vatandaş'ın öyküsünü sergiliyordu!

I) 'THE INFORMANT'

Meclis'te yeniden ele alınıp görüşülmeyi bekleyen Pişmanlık Yasası garabetini çağrıştıran film; Türkiye ile doğrudan ilişkili çağdaş bir dramı sergileyip; yalın, dokunaklı, ilgisiz kalınamayacak trajediyi, aşina olduğumuz şeyleri anlatıp; Türk(iye) toplumunun suratına bir ayna tutarken; filmin kareleri, itirafçının çözülerek yaşadığı psikolojik kaosun, onu nasıl kişiliksizleştirip, hayvanlaştırdığını sergileniyordu.

80'lerin ortaları, Kuzey İrlanda'da işgalci İngiliz Ordusu ile IRA arasında kıran kırana bir kavga sürerken, beş yıllık hapis yatmasının ardından bir süre de Güney'de yaşayan Gingy McAnally (Anthony Brophy) Belfast'a dönüp; önemli yargıçlarından birine yönelik saldırıya katılıyor.

Yakalanması ardından Gingy'e, 'ötmeyi' kabul ettiği takdirde, değişik bir kimlikle, İngiliz korumasında ailesiyle birlikte can güvenliği sağlanarak, rahat bir yaşam vaat ediliyor. İnsancıl ve hoşgörülü tutumuyla Gingy karısı Roisin'in (Maria Lennon) tüm çabalarına karşın; onu 'arkadan iten' İngiliz Teğmen David Ferris (Cary Elwes) ile Ulster Kraliyet Polis Örgütü başmüfettişi Rennie'ye (Timothy Dalton) teslim olarak, intiharı seçecekti!

Sonrası, itirafçı psikolojisi ve bitikliğiyle; Demir, İpek, Duyar örnekleri ya da vb.lerinden görüldüğü gibi! (Yeni Pişmanlık Yasası'nı çıkartmak isteyenler bu filmi seyrettiler mi acaba?)

II) BİR ÖRNEK: DUYAR

Mustafa Duyar'ın marifetlerini duymayan var mı? Zannetmiyorum! 22 kişinin gözaltına alınmasına yol açan itirafçı Duyar, "Emniyete DHKP-C ile ilgili bazı bilgi vermek istiyorum" diyerek İtirafçılık Yasası'ndan yararlanmak için İstanbul 1 No'lu DGM'ye başvurusunda,[3] "Yaşamım zorluk içinde geçti ve hayatın acı yanları

[2] Murat Başesgioğlu, Yeni Yüzyıl, 2 Ocak 1998, s.2.
[3] Mustafa Duyar, Cumhuriyet, 28 Aralık 1997, s.10.

ile mücadele etmem gerekti. (...) Okulda ya da iş yaşamında kendimi diğer insanlardan hep farklı görür ve eziklik hissederdim. (...) Güçlü olmak ve kendi ayaklarım üzerinde durmak istedim. Fakat başaramadım. Yaşam adeta bir yük gibi gelmeye başladı"[4] derken; 'teröre karşı mücadelenin' flaş ismi diye sunuldu!

Ama balon gibi şişirilen Duyar'ın itiraflarındaki iddialar bir bir çürümeye başladı. Sabancı Center suikastı masrafları için Bayrampaşa Cezaevi'nde kendisine 100 milyon lira verdiğini iddia ettiği Bülent Bağcı'nın o sırada Eskişehir Cezaevi'nde olduğu tespit edildi. Eylem talimatı almak için cezaevine 15 kez gittiğini söylemesine rağmen, kayıtların incelenmesi sonucu sadece 2 kez gitmiş olduğu görüldü. Cezaevine ilk kez Haziran 1995'te gittiğini belirtiyor, oysa ilk ziyareti Mayıs başında gerçekleştirilmiş. Duyar, suikast planını Ercan Kartal'la birlikte Eylül-1995'te yaptığını söylemişti. Eylül'de cezaevine ayak basmadığı anlaşıldı. Şimdi en önemli soru şu: İtirafçı Duyar eylem emrini ve parayı kimden aldı?

Sicili karanlık Duyar bilmecesi, çok kimseye, ya 'Bu ne yaman çelişki!' ya da 'Dağ doğura doğura fare doğurdu!' dedirtmesine karşın yine de üzerinde durulması gereken bir malzeme. Çünkü Duyar'ın yaşamında bir yığın 'kara delikler' var. Eğitimi, orta ikiden terk. Aralık-1990'da askere gidiyor. Bahriyeli Duyar, askerlik döneminde tam dört kez 'ailevi nedenlerden ötürü' firar ediyor. 1993 Ocak'ında da, yine Duyar'ın deyişiyle 'sağlığının bozulması ve bilmediği bir teşhis ile' askerliği son buluyor. Gölcük Deniz Hastanesi Baştabipliği'nin Duyar'a ('bilmediği'!) 'psikolojik rahatsızlık' teşhisi şöyle: "Sıkıntılı ve rahatsız görünümünde, hayatta çevresine ilgisi azalmış, giyiniş ve tuvaletine özeni orta, mizacı sıkıntılı, sosyabilitesi az, güven telkin etmiyor".[5]

'Psikolojik rahatsızlık' teşhisinin konduğu askerliği sonrasında Duyar, Gazi Olaylarında ölen Zeynep kanalıyla 'TİKB'li olmuş'; ancak örgütte "kendini bulmamış ve teşkilâtla bağlarını askıya almış"! Bundan bir süre sonra da, "Derebent'te boya işi yaptığım bir dönemde DHKP/C örgütü mensubu olarak bildiğim İsmail isimli şahsa örgüte girmek istediğimi söyledim" demiş! Sonra karanlık bir yolculuk ve teslim olma hikayesiyle itirafçı olmuş! Eylül-1997'de cezaevindeki itirafçı Semra Polat'la evlenmiş; Semra'nın hamile kalıp, kürtaj olduğu söylentileri çıkınca da, "Eşimle, aynı odada görüşüyoruz, ama bugüne kadar hiçbir münasebetimiz olmadı. Biz bir araya gelerek örgütü nasıl çökerteceğimizi konuşuyor, planlar yapıyoruz" demiş![6] RP Genel Başkan Yardımcısı

[4] Mustafa Duyar, Milliyet, 9 Ocak 1998, s.22.
[5] Milliyet, 5 Ocak 1998, s.12.
[6] Gazetepazar, 4 Ocak 1998, s.6.

Şevket Kazan da, "Mustafa Duyar'ın devlet namına bazı eylemlerde bulunduğu yönünde rivayetler var"[7] diye eklemiş!

Şimdi burada durup; "İhbar furyaları başlayınca, bu işi kişisel çıkarı için yapanların önü alınamaz"[8] diyen Murat Belge'nin saptamalarını anımsamak gerek: "Otorite pragmatiktir, sonuç almak ister. 'İtirafçılık' yasası da gene bu mantığın ürünü; hele Türkiye gibi, neyi niçin yaptıklarını çok iyi bilmedikleri bir toplumda, böyle bir yasanın başlıca müttefiki insanların muhtemel zaaflarıdır. Mustafa Duyar gibiler, sahici zorla karşılaşınca, bütün inanç ve değerlerinden vazgeçebilirler; taşıyamayacakları bir işe kolayca kalkışmışlardır; aynı kolaylıkla, elbiselerini değiştirir gibi, otoritenin değerlerine sığınıverirler. Bu, belirli bir olgunluk düzeyine erişmiş bir kişinin, yaptığı işi düşünüp taşınarak eleştirmesi, onu ahlâken reddederek başka bir değer sistemini benimsemesi falan değildir. Bu tür 'pişmanlık' ve 'itiraf'la daha ahlâklı insan olunmaz. Zaten onun da yeterince örneği var".[9]

Özetle itirafçıları, Roma mitolojisinde başında iki yüzü olan Janus'a benzetmek mümkündür. İtirafçı Janus'ların tutumu, "vicdanın sesine, her insana konuşan o sese kulaklarını kapayan kötü bir niyetli" (Kant) zavallılıklara aittir. Bu nedenle itirafçıların iftiralarına temellenen bir adalet iddiası, 'adil' olamaz. Çünkü itirafçının iftiraları, içinde boğulduğu anti-insan açarsızlığın adalet, vicdan ve ahlâk nosyonlarını unutmuş umutsuz çırpınışlarıdır!

---

[7] Cumhuriyet, 6 Ocak 1998, s.5.
[8] Murat Belge, Radikal, "İhbarcı Ahlâkı", 30 Aralık 1997, s.5.
[9] Murat Belge, Radikal, "İtirafçılık Mesleği", 28 Aralık 1997, s.5.

VII. AYRIM

ONLAR Kİ

SUDA BALIK,

HAVADA KUŞ,

TOPRAKTA KARINCA

KADAR ÇOKTURLAR...

BİZDEN BİRİ: AHBARİK HRANT*

SİBEL ÖZBUDUN-TEMEL DEMİRER

"Düşünceler iyi ve cesur olanların
beyinlerinde, kollarında gelişmelidir;
yoksa rüya olmaktan ileri gidemezler."[1]

Tam bir yıl oldu, ajanslar, Halaskârgazi caddesinin kaldırımı üzerinde boylu boyunca uzanmış, üzeri gazetelerle örtülü, ayakkabısının altı delik, o güzelim ölünün, Ahbarik'imizin, 'Bizim' Hrant'ın o fotoğrafını 'Flaş... flaş... flaş' ibaresiyle geçeli...

Rosa Luxembourg'un, "İşimin başında ölmeyi umuyorum: Sokaklarda ya da hapiste" sözlerini anımsatan gidişinin ardından tam bir yıl geçti, öfkemiz yüz binlerle sel olup Harbiye'den İstanbul üzerine boşanalı da tam bir yıl olduğu gibi...

O'nu, Ahbarik'imizi kimin katlettiğini (hayır kastettiğimiz sadece tetikçi değil!) biliyoruz; bu bizim için 'meçhul' ya da 'sır' değil...

301'ci katili biliyoruz, tanıyoruz... Susamayız! Susamayız! Tarafımız açıktır, bellidir...

Biz elbette taraflıyız; hem de Shafesbury'un, "Yürek hiçbir zaman tarafsız değildir"; Baraccio'nun, "Tarafsızlık, geri tepen bir armağandır"; Kossuth'un, "Tarafsızlık, bir ilke olarak sürüp giderse, zayıflık olur" sözlerinin altını çizerek haykırıyoruz...

Biz taraflıyız; katillerin karşısında; mağdurların, ötekileştirilenlerin, ezilenlerin, emekçilerin safındayız...

Evet, evet Theodor W. Adorno'nun, "Yaşama bakışımız, artık yaşam olmadığı gerçeğini gizleyen bir ideolojiye dönüşmüştür"[2] uyarısını dikkate almayı gerektiren bir kuşatma/yabancılaştırma karşısında taraflı militan bir unutmayış, insan(lık) onurunun savunma/saldırı hattıdır...

Çoban Ateşi, No:40, 17 Ocak 2008... www.istanbul.indiymedia.org... www.pirsultan.net... www.radyokassel.de... www.koxuz.org... www.ozgur-radyo.de... www.guneydergisi.com... www.R27.parsimony.net... www.gelawej.org... www.mavidefter.org... www.mehmetozer.net... www.faizce.blogspot.com... www.yenikapi.googlepages.pages... www.ozgurhaber.net... www.ermeniler.com... www.surbahan.com...

[1] Emerson.

[2] T.W. Adorno, Minima Moralia: Sakatlanmış Yaşamdan Yansımalar, çev. O. Koçak-A. Doğukan, Metis Yay., 1998.

Unutmayın, unutturmayın, Ahbarik Hrant'ın katli ardından geçen bir yılı anımsayın...

O bir yılda neler gördü, nelere tanık oldu acıya doymuş gözlerimiz! Katile dönüştürülmüş bebelere jandarmalarla sarmaş dolaş, bayrak altı pozlar verdirildiğini; 'Dink Cinayeti' sanıklarını Adliye'ye taşıyan sevk otobüsünün plakasındaki 'Ya sev, ya terk et' çıkartmalarını; maçlarda 'Ayağa kalkmayan Ermeni olsun!' tezahüratıyla yerinden fırlayan 'beyaz bereli'leri; kilise duvarlarına çiziktirilen, bozuk imlâlı 'Hepimiz O.S.'yiz' sloganlarını...

Hrant'ın üzerindeki toprak yerine oturmamıştı ki, Malatya'daki katliam haberiyle kim bilir kaçıncı kez daha yandı yüreğimiz. Delilleri gözümüzün içine baka baka karartılan, raporlarında katilin değil, maktullerin suçlandığı, yetkililerin el birliğiyle örtbas etmeye çabaladığı bir cinayet daha...

Anadolu'nun gayrimüslimlerinden artakalan bir avuç tedirgin insana, ama aynı zamanda bu toprakların tüm 'öteki'lerine, yani Türk-Sünni-Müslüman kimliği dışında, 'farklılığı'nı özgürce yaşamayı arzulayan, 'sürüye sayılmak' istemeyen herkese dünyayı zindan etmeye yeminli bir iklim zehirliyor havamızı.

İşin korkunç yanı, bu iklimin mimarlarının ne yaptıkları konusunda son derece bilinçli olmaları. Bursa'da açılan bir pankart haykırıyor, cinayetlerin, katliamların, linçlerin, linç girişimlerinin gerisindeki apaçık, buz gibi mantığı: "Bir Ermeni öldü, 'Hepimiz Ermeni'yiz' dediler; Bir Hıristiyan öldü, 'Hepimiz Hıristiyan'ız' dediler; on iki Mehmetçik öldü, 'Hepimiz Mehmetçiğiz' diyemiyorlar!"[3]

Şecaat arz ederken sirkatin söylemek, bu değilse nedir? Tek tipleştirici mantık, bu topraklardaki farklılıkları, renkleri, ayırımları ezip geçmeye kararlı. Ermeni, Hıristiyan ya da Kürt olmak ya da onların acılarını sahiplenmek, onların 'farklı yaşama, farklılıklarını ifade edebilme' haklarını savunmak, 'düşman' damgasını yemek için yetiyor da artıyor. "Ermeni, Hıristiyan ya da Kürt veya Alevî... ve de onların destekçileri... ayağınızı denk alın. Ya tek bir potada, hepimize biçilen muhafazakâr-milliyetçi-militarist cendere içerisinde erimeye razı olursunuz ya da..." tehdidi altında yaşıyoruz, hepimiz. Militarizme belenmiş milliyetçilik, Bursa'da, Trabzon'da, Mersin'de ya da başka herhangi bir kentte Kürt'ü linç etmeye kalkışırken Ermeni'yi anımsıyor; Dersimli Alevî'yi hedefler-

[3] Başbakan Erdoğan farklı mıydı sanki? Hrant Dink'in cenazesinde atılan ve milliyetçi cepheden birçok ismin sert bir dille eleştirdiği "Hepimiz Ermeni'yiz" sloganı Başbakan Tayyip Erdoğan'ı da rahatsız etmişti... Hatta Erdoğan da, AKP'nin Merkez Yürütme Kurulu toplantısında Dink'in cenaze töreninde atılan "Hepimiz Hrant'ız, hepimiz Ermeni'yiz" sloganına hakkında, "'Hepimiz Ermeni'yiz' sloganı can sıkıcı. Öldürülen kişi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı. Etnik kimliği çok önemli değil. 'Hepimiz Ermeni'yiz' vurgusu ve slogan olarak atılması toplumdaki hassasiyetleri artırır" demişti.. ("'Hepimiz Ermeni'yiz' Erdoğan'ı da Kızdırdı", Radikal, 27 Ocak 2007, s.7).

ken 'mühtedi Hıristiyan'a nişan alıyor. 'Sınır-ötesi' dedikleri askeri harekâtlara kalkışırken, 'içeriyi' dümdüz etmeyi amaçlıyor...

'Kristal Gece'ye ne kaldı şunun şurasında?

Kürtlerin başına ge(tiri)lenler malum! Aleviler üzerinde oynanan oyunlar da![4]

Ve nihayet Ermeni cemaatinin avukatı Diran Bakar'ın, Hrant Dink'in öldürülmesinden sonra azınlıkların tedirgin olduğu ve Türkiye'yi terk etmeye hazırlandıkları vurgusuyla, "Malatya'da misyonerlerin katledilmesi ve son günlerde birbiri ardına rahiplere yönelik saldırıların cemaatte endişe yarattı"ğını söylediği[5] resmi ideolojinin Türkiye'sinden söz ediyoruz...

Hani Mehmet Ali Gökaçtı'nın, "Azınlıklara yine çıkış yok"[6] dediği; Dilek Kurban'ın da, "Gayrimüslimlerin vatandaş ol(a)mama hâli"nin[7] altını çizdiği Türkiye'den; Teoman Bilgi'nin, "Osmanlı-Türkiye hâkim sınıf ve tabakalarının ideolojik sentezi [olarak nitelediği] Kemalist İdeoloji"nin[8] coğrafyasından; yani Mevlüt Bozdemir'inki gibi, "Türkiye'de bir ilerici ordu imajı vardır ve bu kanımızca önemli ölçüde gerçeği yansıtmaktadır"[9] yollu saçmalıklarının 'pazarlandığı' topraklardan...

---

[4] Bkz: Güray Öz, "Aleviye Tuzak", Cumhuriyet, 5 Aralık 2007, s.6; "Alevilerin NDR Tepkisi", Cumhuriyet, 28 Aralık 2007, s.6; "AKP İftarına Giden Alevi Düşkündür", Radikal, 11 Ocak 2007, s.6; Miyase İlknur, "Alevilere Hakarete Protesto", Cumhuriyet, 25 Aralık 2007, s.4; Hasan Kaya, "Alevilerin Kafası mı Karıştı?", Birgün, 25 Aralık 2007, s.8; Ceyhun Günal, "Alevi Açılımı'nın Arkasında Kim Var?", Birgün, 22 Aralık 2007, s.8; Güneri Civaoğlu, "AKP ve Aleviler", Milliyet, 30 Kasım 2007, s.21; Mehmet Ali Gökaçtı, "Alevilikten Aleviciliğe", Radikal Kitap, No:351, 7 Aralık 2007, s.26; Elise Massicard, Türkiye'den Avrupa'ya Alevi Hareketinin Siyasallaşması, çev. Ali Berktay, İletişim Yay., 2007; Markus Dressler, "Aleviliği Tartışan Farklı Kitaplar", Radikal Kitap, 14 Aralık 2007, s.28-29; Burhan Akgün, "AKP'nin 'Alevi' Açılımı Neyi Amaçlıyor?", Birgün, 11 Aralık 2007, s.8; Miyase İlknur, "Alevilerin İftarı Sönük Geçecek", Cumhuriyet, 10 Ocak 2007, s.4; M. Naci Bostancı, "Alevilik Üzerine Sorular", Zaman, 12 Aralık 2007, s.24; Ali Rıza Uğurlu, "Aleviler Ne Talep Ediyor?", Zaman, 28 Kasım 2007, s.24; Şahin Alpay, "Alevilik Resmen Tanınıyor mu?", Zaman, 4 Aralık 2007, s.21; Yasin Aktay, "Alevilik ve Asimilasyon Korkusu", Yeni Şafak, 26 Kasım 2007, s.9; "AKP Kendi Alevilerini Yaratıyor", Evrensel, 24 Kasım 2007, s.7; İhsan Çaralan, "Laisizm, Alevilik ve Yeniden Anayasa Sorunu", Evrensel, 3 Kasım 2007, s.7; B. Şahin-A. Yağmur, "Aleviler Hükümete Tepkili", Cumhuriyet, 27 Kasım 2007, s.5; Ahmet Yaşaroğlu, "Din, Laiklik, Alevilik ve Devlet", Evrensel, 27 Kasım 2007, s.7; "Kentlerde Alevi-Sünni Sınırı Yumuşuyor", Milliyet, 26 Mart 2007, s.12; Güneri Civaoğlu, "Ya Alevi Gerçeği", Milliyet, 15 Eylül 2007, s.19; "Ve Alevilik Din Dersi", Yeni Şafak, 7 Eylül 2007, s.17; Hikmet Bila, "Aleviysen...", Cumhuriyet, 7 Ekim 2007, s.3; Hasan Harmancı, "Alevilerin Tutunduğu Siyasal Çarklar", Birgün, 3 Eylül 2007, s.10; Sertaç Laleoğlu, "Sivas Katliamı Aydınlatılmadı", Gündem, 2 Temmuz 2007, s.4; Ersoy Soydan, "Gerçek Mağdurların Hünkârı: Hacı Bektaş Veli", Birgün, 18 Ağustos 2007, s.2; Evrim Alataş, "Alevi Oyları Nereye?", Birgün, 27 Haziran 2007, s.5; "Aleviler Öfkeli: Halaçoğlu Suç İşledi, Derhal Görevinden Alınsın", Radikal, 23 Ağustos 2007, s.8.

[5] "Azınlıklar Korku İçinde, Gidebilir", Sabah, 25 Aralık 2007, s.16.

[6] Radikal İki, 16 Aralık 2007, s.8.

[7] Toplumsal Tarih Dergisi, No:169, Ocak 2008, s.8-9.

[8] Teoman Bilgi, "Osmanlı-Türkiye Hâkim Sınıf ve Tabakalarının İdeolojik Sentezi: Kemalist İdeoloji", Savaş Yolu, No:11, Mart 2007, s.71-109.

[9] Mevlüt Bozdemir, Türk Ordusunun Tarihsel Kaynakları, Ankara Üniversitesi SBF Yay., 1982, s.179.

Guillaume Perrier'in ifadesiyle -aslı sorulursa!-; "'Ne mutlu Türküm diyene!' Mustafa Kemal'in söylediği sloganlardan olsa da, Türkiye'de kimler bu 'mutluluğa' gerçekten erebiliyor? Resmi söyleme bakacak olursanız ırk ve inanç ayrımı gözetmeden bu topraklar üzerinde bulunan herkes buna kadir. Fiiliyatta ise dini azınlıkların üyeleri ve bazı etnik gruplar ikinci sınıf vatandaş konumunda. Hıristiyan nüfustan geriye kalanlar (Rumlar, Ermeniler veya Süryaniler), 15 milyon Kürt ve bunun yanında 10 milyon Alevi Müslüman sürekli olumsuzluklara maruz kalıyor. Cumhuriyetin kurulmasından 84 yıl sonra bile nüfusun bir bölümü hâlâ ulusal birliğe yönelik tehdit olarak değerlendiriliyor. Zira kolektif bilinçte 'Türk olmanın mutluluğu' toprağa atıfla belirlenmiyor, dinle örtüşen etnik bir tanıma denk geliyor..."[10]

Yani Kemalist[11] resmi ideolojik cenderenin Türkiye'sinde de, "Bütün modern toplumlar gibi, Türkiye de geçmişiyle sorunlar yaşıyor. Herhangi bir modern ulus-devletin eskiyi unutturarak yeniden yazdığı 'tarih', o devletin altında yaşayan insanların yazdıkları alternatif 'tarihler' nedeniyle kırılganlaşıyor. Türkiye'de en azından geçtiğimiz yüzyıl içinde resmi tarih tarafından görünmez kılınmış ya da galip gelen bir stratejinin denetiminde rötuşlanarak yazılmış olaylar bugün yeniden karşımıza çıkıyor. Örneğin 1915 Ermeni meselesi, İstiklal Mahkemeleri, etnik ya da dinsel içerikli isyanlar, Varlık Vergisi, 6-7 Eylül olayları, 27 Mayıs'ı, 12 Mart'ı, 12 Eylül'ü, 28 Şubat'ıyla bütün darbelerin arkalarında bıraktıkları tahribat, bugün küreselleşmeye paralel olarak dönüşüm geçiren/krize giren modern ulus-devletin meşruiyet çatlaklarında kendini daha çok hissettiriyor. (...)

Ulus-devletin 'kurguları', sosyal bilimler altında, özellikle 'gündelik hayat' üzerine yapılan çalışmalarla giderek daha net biçimde açığa çıkıyor. Bugün daha ayrıntılı bir şekilde 'ulus' kurmak ya da 'yeni bir insan' yaratmak üzere uygulanmış politikaların insanların çoğul hayatları üzerinde tahakküm kurduğunu, gündelik hayatın zenginliğinin bu kurgular tarafından adeta 'sömürgeleştirildiğini' görüyoruz. Modern ulusun, toplumda var olan farklı sesleri, bellekleri, 'yönetebilirlik' adına basitleştirdiği, teke indirdiği kurgular aynı zamanda bireylerin ve farklı toplumsal ve kültürel grupların kendilerine ve birbirlerine karşı da yabancılaşmasını beraberinde getiriyor. (...)

İnsanlar, ulus-devletin kurguları vasıtasıyla 'unutur' gibi görünürken, aslında sadece kurgunun kelimelerini, kurgunun dayattığı resmi tarihi ve belleği tekrar ediyorlar. Bu ezber, önceden kalan ve altta ezilmiş olan hayatları yok etmiyor.

---

[10] Guillaume Perrier, "Ne Mutlu Türkiyeliyim Diyebilene!", Le Monde, 28 Aralık 2007.

[11] Kemalizm hakkında bkz. Türkkaya Ataöv, "Kemalizm: Bugün Daha da Geçerli!", Cumhuriyet, 10 Kasım 2007, s.17; Erdal Şafak, "Atatürk", Sabah, 10 Kasım 2007, s.5; Etyen Mahçupyan, "Atatürkçüler Niçin Tarih Okumaz?", Zaman, 18 Kasım 2007, s.22; Zehra Çomaklı Türkmen, "Atatürk ve Yüceltmeci Çocuk Psikolojisi", Haksöz, No:201, Aralık 2007, s.75-76.

Ancak, kurgunun dayatılması sonucu katlanarak üreyen travmatik kişilik ve kimlikler de yok olmuyor. Modern devletin gücü karşısında 'korku'yla içlerine kapanan travmatik kimlikler 'konuşma' potansiyelini kaybederken, derinlerde taşıdıkları talepleri ancak 'nefret' ve 'şiddet' vasıtasıyla açığa çıkarıyorlar.

Kısaca, bastırılmış, konuşması yasaklanmış, dolayısıyla iyileşmesi için fırsat tanınmamış acılar ve bu acıların dolaştığı bellekler meselesini sadece farklı toplumsal grupların basit cemaat meseleleri ya da 'postmodern kaprisleri' olarak ele almak bir anlam taşımıyor. Öte yandan, 1915'te büyük bir travma yaşamış Ermenilerin, İstiklal Mahkemeleri ya da darbe mahkemeleri sonunda idam edilmiş, Diyarbakır cezaevlerinde işkenceye uğramış insanların, Maraş'ta katliama uğramış Alevilerin, başörtüsü nedeniyle okullarından kovulmuş genç kızların her biri yaşadıkları travmalardan kurtulmayı, iyileşmeyi ve ezilen belleklerıyle yüzleşilmesini bekliyorlar. Ancak tek tek bu bireylerin ya da grupların iyileşmesinin yanı sıra. Önemli bir mesele daha var: Bu iyileşmenin sağlanması, toplumun -bugünden sonra- bir arada yaşama kapasitesinin iyileşmesi ve geleceğin ipotek altından kurtarılması anlamına geliyor.

Bir anlamda, iyileşmeyen yaralarla büyüyen bir 'bellek hastalığı' diyebileceğimiz bugünkü durumdan çıkmak için resmi kurgulara karşı toplumun farklı kesimlerinin kendileriyle ve birbirleriyle hem konuşmasını hem de dinleyerek yüzleşmesi gerektiriyor".[12]

Walter Benjamin'in, "Kültür alanında hiçbir belge yoktur ki, aynı zamanda bir barbarlık belgesi niteliği taşımasın" diye betimlediği çerçevede, bu kolay değil elbet![13]

Yaşananlar, gel-gitler, sarsıntılar bunlarla -doğrudan- ilişkili...

'Üst kimlik' ilan ettikleri şeyin resmi ideolojisi çatırdıyorken; tam da burada, "Türkiye Avrupa'nın Çin'idir"[14] diye anılan siyasal iktisat ilişkileri ağında; Ulus Baker'in, "Faşizmin totaliter dil"dir;[15] Delezue'nün, "Faşizm kapitalizmin ürettiği son koddur"; M. Heidegger'in, "Faşizm, kapitalizmin 'normal' gelişiminde ortaya çıkan basit bir sapma değil, kendi iç dinamiklerinin zorunlu bir sonucudur";[16] Hugo Chávez'in, "Faşistler insan değildir. Bir yılan bile onlardan daha insandır!" saptamalarını anımsayın...

---

[12] Ferhat Kentel, "Geçmişle Yüzleşmek, Geleceği Kurtarmak", Toplumsal Tarih, No:168, Aralık 2007, s.6.

[13] "Tarih yalnızca başarıların tarihi değildir. Aynı zamanda yenilgilerin de tarihidir, hataların da tarihi. Bu her millet ve her din için doğrudur. 'Türk ve Müslüman' olmak bizim özgür irademizle seçtiğimiz bir kimlik değil; ama bu bizi yaratan kültür ve çevrenin adı. Kendi geçmişimiz. Bununla ne övünmek ne de yerinmek gerekmiyor" (Oral Çalışlar, "Türk ve Müslüman Olmak...", Cumhuriyet, 19 Aralık 2007, s.4).

[14] Hans Otto Nagel, (Multi Turkmall'un Yönetim Kurulu Başkanı), Radikal, 9 Ocak 2008, s.14.

[15] Felsefe Yazın, No:11, Ekim/Kasım 2007, s.20-27.

[16] Akt.ç. S. Zizek, Gıdıklanan Özne, çev. Şamil Can, Epos Yay., 2005, s.19.

Verili koordinatlarda Türk Tarih Kurumu Başkanı Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu, Türkiye'nin, Musul ve Kerkük anlaşmalarını birleşik Irak'ın bütünlüğü için imzaladığını vurgusuyla, "Eğer bu bölgede parçalanmalar olursa, bölünme yaşanırsa Türkiye'nin Musul ve Kerkük üzerinde uluslararası hakkı gündeme gelir ve bunu kullanması gerekir"[17] derken, 'büyüyen/büyütülen' tehlikelerle, eş zamanlı süreçte filizlenen imkânları da görmek gerek...

Bu koşullar altında, Anadolu'yu tarihinin layık kıldığı çeşitlilik içerisinde, özgür bir birlik ülkesine dönüştürmeye tutkun bizler için iki seçenek kalıyor: Yükselen şoven dalga, sokağa inen faşizm, sıradanlaşmış, gündelik şiddet dili karşısında sinip susmak, 'sürüye sayılmak'; ya da sesini yükseltmek, direnmek, bu topraklarda tüm emekçilerin paylaşabileceği bir 'kardeşlik sofrası'na dönüştürme yolunda mücadele etmek.

İlan ediyoruz ki bizler, zor olanı, ikinci yolu seçiyoruz. "Güçlülerle güçsüz arasındaki çatışmada yer almayı reddetmek, tarafsız olmak değil güçlülere yandaşlık etmek demektir" der çünkü Paulo Freire...

Evet, evet Paulo Freire gibi; E.E. Cummings'in, "Seni diğerlerinden farksız yapmaya bütün gücüyle gece gündüz çalışan bir dünyada, kendin olarak kalabilmek, dünyanın en zor savaşını vermek demektir. Bu savaş bir başladı mı artık hiç bitmez!"

Hacı Bektaş Veli'nin, "Bir olalım, diri olalım, iri olalım"!

John Sherman'ın, "Geleceğin en iyi peygamberi geçmiştir"!

Nietzsche'nin, "Köle misin? Senden dost olmaz. Zorba mısın? Senin dostun olmaz"!

Paulo Coelho'nun, "En karanlık an, şafak sökmeden önceki andır"!

Dante'nin, "Küçük bir kıvılcım, yangına sebep olur" sözlerini de, durmadan anımsanması gereken kesitte, bir kez tarafımızın gereklerini yerine getirmenin zamanıdır şimdi..

Ve üzeri gazetelerle örtülü, ayakkabısı pençeli Ahbarığimizin huzurunda bir kez daha haykırmalıyız: "Derin devletçilere, sığ milliyetçilere, faşizm amigolarına, militarist çetelere inat, bu toprakları Ermeni-Hıristiyan-Kürt-Alevî-Türk, inançlı-inançsız, kadın-erkek, tüm emekçilerin özgür ve kardeşçe yaşayacağı ekmek ve hürriyet günlerine eriştirene dek, hepimiz Ermeni, hepimiz Hıristiyan, hepimiz Kürt, hepimiz Roman, hepimiz Alevi, sözün özü, hepimiz Öteki'yiz!"

Ve de katledilişinin ardından bir yıl geçen Ahbarik'imizi sadece anmıyoruz; bizi ötekileştirenlere de isyan ediyoruz...

---

[17] "Musul'da Hakkımız Olur", Cumhuriyet, 24 Kasım 2007, s.7.

APOLİTİK BİR APOKRİFE APOLOJİLER YA DA APOSTOLİK BİR APOLOG*

SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

Kadim Grek'in Güneş ve Bilgelik Tanrısı Apollon'un, apostrof içindeki Apokalips'de bir rolü olmuş mudur? Yoksa Apokalips, göreli daha yeni sayılan, apostolik dinlerin bir sanrısı mıdır?

Apollyon'un daha kadim Grek çağında Yer Ana Gaia'nın cehennem zebanisi işlevini üstlendiği anımsanırsa, Apokalips fikrinin kökenlerini düşünülenin daha gerilerine taşımak belki de doğru bir duruş olacaktır. Apokalips ile apostolik dinler arasında kurulan ilişki a posterioriden çok, a priori bir yakıştırma olduğunu bir apostil olarak dinsel mitoloji defterine düşmek gerek.

Apofazise hiç gerek yok: apostolata apotropaik bir nitelik yakıştırılmasının kökleri de kuşkusuz, apostolik dinlerin daha gerilerinden sürdürüle gelen, üstelik günümüzde de süreduran bir gelenek. Zaman zaman apostatlara bile apotropaik bir değer atfedildiği de bilinen bir gerçek. Apoletlerin gölgesindeki apostatların apokriflerine kutlu gözüyle bakıldığına tüm dinler ve sahte dinler tarihi tanıktır. Apoteosis, insan evladının en temel zaaflarından biri olagelmiş binlerce yıldır. Öyle ya, apopleksi yalnızca kutlu kişilere özgü bir apoloji değildir ki...

Her durumda, apostotların apokriflerini aposiopesis yöntemini sıkça başvurmalarıyla ayırt etmek mümkün gözüküyor. Apokriflerinin kerametinden değil, konunun gerisini getiremeyeceklerini kendileri de bildiklerinden. Dahası, apofazis de apostatların sıkça başvura geldikleri bir vaaz tekniğidir. Aposiopesis ve apofazis, apostaziyi erdem belleyenlerin apolojilerine bir apotem niteliği katar. Apolitik bir söyleme politik bir görüntü verir. Bir süre sonra, sahte ile gerçeği ayırt etmek gerçekten de çok zorlaşır. Aportta bekleyenler için bile...

Sonuç itibariyle, bu apologa burada son verirken, Apollon ile Apokalips arasında doğrudan bir ilişki kurmak mümkün olmasa bile, apostasi erbabının apolojik apokriflerine daha bir kayd-ı ihtiyatla yaklaşma zorunluluğunu vurgulamak gerek. Bu, apodiktik bir gerçek. Aksi, apojeotropizme değil, apolitizmin apojesine sürülder kişiyi, farkında olmadan.

---

* Fırat'ta Yaşam Gazetesi, No:115, 13 Ağustos 2001.

ZORUNLU NOTLAR

Zorunlu not 1: Bu yazıda hiçbir apokopa başvurulmamıştır.

Zorunlu not 2: 'Sivil Toplum: Apolitizasyonun Aracı' başlıklı yazısı nedeniyle hakkında apodosis istemiyle bir dava daha açılmış olması, şimdi Kalecik Cezaevi'nde yatmakta olan Fikret Başkaya, ya da Fıratta Yaşam çalışanları gibi aponörosisi kalınlaşmış aydınları etkilemez; ama böyle bir davanın salt açılmış - açılabilmiş- olması, izlemekten bezdiğimiz 'kara komedi'nin hâlâ sürmekte olduğunun bir kanıtıdır.[1]

Zorunlu not 3: Bu bir protesto yazısıdır.

Zorunlu not 4: Meraklısı için sözlük ekleme zorunluluğu hasıl oldu. Aşağıdadır...

MERAKLISI İÇİN SÖZLÜK

Apokalips: Vahiy; keşif, ifşa olma. Kıyamet.

apokop: Kelime sonundan bir ya da birkaç harfi kaldırmak.

Apokrif: Eski Ahit'e bağlı olup İbranice metinleri bulunmadığı için herkesçe Kitab-ı Mukaddes'in metnine dâhil edilmeyen ve bazı kiliselerce mukaddes kabul edilen birtakım kitaplar.

apodiktik: sabit, belli, itiraz kaldırmaz.

apodosis: ceza

apoje: doruk, zirve

apojeotropizm: Bitkinin topraktan yükseğe büyüme eğilimi.

Apollon: Grek mitolojisinde güneş tanrısı.

---

[1] "Gaziantep'te bir yerel gazetenin bir röportajda kullandığı 'Sivil Toplum: Apolitizasyonun Aracı' başlığı 'Apo'yu çağrıştırdığı için' dava konusu oldu. Gaziantep'teki yerel 'Fırat'ta Yaşam' gazetesinde Doç. Dr. Fikret Başkaya'yla yapılan 'Sivil Toplum: Apolitizasyonun Aracı' başlıklı röportaj nedeniyle, gazeteci Mehmet Boncuk hakkında dava açıldı. Adana 1 No'lu DGM'de yargılanacak olan Boncuk, 'apolitizasyon' sözcüğü içinde 'apo' geçtiği için, bölücülük yapmakla suçlanıyor.

Gaziantep'teki yerel 'Fırat'ta Yaşam' gazetesinin 12-19 Mart 2001'de yayımlanan sayısında, gazeteci Mehmet Boncuk'un, Türkiye ve Ortadoğu Forumu ile Özgür Üniversite Başkanı Doç. Dr. Fikret Başkaya ile yaptığı bir röportaja yer verildi. 'Sivil Toplum: Apolitizasyonun Aracı' başlıklı röportajın yayımı ardından Gaziantep Emniyet Müdürlüğü, Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Gazetedeki bazı haber ve röportajlarda suç unsuru tespit edildiği belirtilen suç duyurusunda, "Başkaya'yla yapılan söyleşinin başlığında, yazının içeriğiyle hiçbir ilişkisi olmayan 'Apolitizasyonun aracı' başlığı kullanıldığı, yazının başlığında bölücü terör örgütü lideri Abdulah Öcalan'ın anımsatıldığı tespit edilmiştir" denildi. Suç duyurusunda, üç ayrı haber ve yorumda daha suç unsuru tespit edildiği belirtilerek, yayının toplatılması ve TCY'nin 312. maddesi uyarınca dava açılması da istendi" (Ahmet Şık, Radikal, "Keşke Şaka Olsaydı", 27 Temmuz 2001, s.6).

Apollyon: Cehennemin en derin çukuru Gayya'nın bekçisi, zebani.

apoloji: Kendini mazur göstermek için yazılan yazı, savunma; özür.

apolog: Ahlâki öykü, içinden kıssadan hisse çıkartılan hikâye, alegori.

aponörosis: Bedenin bazı yerlerinde bulunan dirençli bir deri, akderi, akörtü.

apofazis: Bir konu hakkında konuşmayı inkâr ederek bahsetme.

apolet: biliniyor.

apopleksi: inme, nüzul, felç.

aposiopesis: Sözünü birdenbire yarıda kesme.

apostasi: irtidat, din değiştirme; bir partiden başka bir partiye geçme; esas doktrinden cayma, prensip veya inançlarında değişiklik yapma.

apostat: din değiştiren kimse, mürtet.

a posteriori: sonsal

apostil: not, haşiye, derkenar.

apostol, apostolat: havari, havarilik.

apotem: vecize.

apoteosis: ilahlaştırma, tanrısallaştırma.

apotropaik: kötülüğe karşı koruyucu.

'GÜNAH KEÇİLERİ'*

SİBEL ÖZBUDUN

'Günah keçileri'ni bilir misiniz? Dünyanın her yanında yaygın bir gelenektir. Ya yıllık festivallerde ya da bir toplumun başı belaya sardığında, diyelim ki kıtlık, doğal afet ya da salgın hastalıklarda, bir kukla, bir hayvan (keçi, yaban sığırı, domuz vb.) hatta zaman zaman bir insan seçilir, tüm belalar, kötülük cinleri onun üstüne yüklenir ve sınır dışı edilir. Örneğin Hindistan'da Bhar, Mallan ve Kurmilerde, kolera salgını baş gösterdiğinde, kapkara bir dişi keçi ya da yaban sığırı seçilir, sırtına biraz talıl, baharat ve sarı bir çaputa sarılmış kurşun bağlandıktan sonra köyün dışına kovalanırmış. 1857'de Bolivya ve Peru'da yaşayan Aymara yerlileri arasında veba salgını patlak verdiğinde, vebaya tutulmuş insanların giysilerinin kara renkli bir lamaya yüklenip lamanın dağlara kovalandığı kaydedilmektedir.[1]

Dediğim gibi, toplumda 'günah keçisi' rolü kimi zaman da insanlara yüklenir. Örneğin, Çin'in yerli kabileleri arasında, bela baş gösterdiğinde, kasları güçlü bir erkek seçilir, bu kişi yüzünü boyadıktan sonra rahibin gözetiminde tüm kötücül etkileri üzerine çekecek garip danslar yapar, ardından da gong ve tamtamların çılgın gürültüleri arasında köy ya da kentin dışına kovalanırmış. Çoban Oraonlarda sürüler arasında salgın hastalık görüldüğünde, bir çobanın boynuna ineklere bağlanan çanlardan geçirilir, çobana sopalarla sıkı bir dayak atılır ve köyden sürülürmüş.

Son örneği bildik bir ülkeden vereceğim. Türkiye'de ne zaman toplumsal hoşnutsuzluklar, yolsuzluklar, yönetim buhranları ortaya çıksa (ki bu ülkede bunlar hiç eksik olmazmış) yöneticiler aydınlık kafalı, dirençli genç insanlar, özellikle de öğrenciler arasından birkaçını (artık krizin büyüklüğüne göre, bunların sayısı yüzleri bulabilirmiş) seçer, bunları işkencelerden geçirip uydurma itiraflar imzalatır, sonra hiçbir yargı mantığına sığmayacak iddialarla yargılayıp ya on yılları bulan hapis cezalarına mahkûm eder, cezaevlerinde çürütür, ya da eğer ülke sivillerin değil de askerlerin yönettiği 'olağanüstü' dönemlerinden birinden geçiyorsa, idam ettirirmiş.

* * *

---

* Demokrasi Gazetesi, 2 Nisan 1997.

[1] Sir James Frazer, The New Golden Bough, Theodor H. Gaster (ed.). Kısaltılmış basım. Mentor Books, 1964: 613.

Adları Özgür, Mahmut, Aşkın, Bülent, Metin... Yaşları 19, 20, 21. Hepsi öğrenci. Siyasal'dan, Gazi'den, Hacettepe'den... Şu an Çankırı E Tipi Cezaevindeler. 19 yıla varan hükümlerle. 'suç' ları? İnanmayacaksınız. (Yok, inanacaksınız. Galiba işin en acı yanı da bu. Burası Türkiye. Burada herşey mümkün...) Evet, işte 'suç' ları:

- 1 Mayıs 1995'te Ankara Demokrasi Platformu tarafından düzenlenen 1 Mayıs mitingine katılmak. (Siz de mi oradaydınız? Büyük geçmiş olsun!)
- 20 Ekim 1995'te harçların kaldırılması için toplanan 350 bin imzayı Meclis'e vermek. (Bunların arasında sizin de mi imzanız var? Aman, dikkat!)
- 29 Şubat 1996'da TBMM dinleyici localarında yüksek öğrenim harçlarının kaldırılması talebiyle pankart açıp slogan atmak. (Yoksa böyle şeyler yapmak sizin de mi aklınızdan geçiyor? Kendinize gelin!)
- 1 Mart 1996'da Cebeci'deki Yüksek Öğretim ve Kredi Yurtlar Kurumu önünde harçlarla ilgili basın toplantısına katılmak. (Şimdi gözlerinizi kapatıp kaç basın toplantısına katıldığınızı sayın ve ayağınızı bundan böyle denk alın!)
- 13 Mart 1996'da 'Eğitim-Sen Kapatılamaz' mitingine katılmak. (Demek bu mitingde siz yoktunuz. Haydi, yine iyi atlattınız!)
- 14 Nisan 1996'da Ankara Demokrasi Platformu tarafından düzenlenen '5 Nisan Kararlarına Hayır' mitingine katılmak.
- 68'liler Birliği Vakfı'nda yapılan Ankara Üniversiteleri Öğrenci Koordinasyonu toplantısına katılmak.
- Gazi Üniversitesi'nde öğrenci sorunlarıyla ilgili çalışmalar yapmak.
- 30 Mart 1996'da korsan gösteri yapmak...

Evet, bu 'suç'lardan dolayı adları Özgür, Mahmut, Aşkın, Bülent, Metin olan çocuklar 19 yıla varan hükümlerle şimdi Çankırı Cezaevi'ndeler... DGM Savcılığı iddianamesinde "şimdilik silahları yok; ama ileride silahlanacaklar" diyor. Ve yargı makamı bu iddiayı 'ciddi' buluyor... Dosyaları Yargıtay aşamasında...

* * *

Eminim, yukarıdaki 'suç'lardan birkaçını siz de işlediniz. Kendi adıma, ben, çoğunu (ve başkalarını da) işlediğimi açıklamakta hiç beis görmüyorum. Bu toplumun her kurumunda boy veren yozlaşmanın, çürümenin gerçek sorumluları toplumun dışına sürülüp, 'emeğin, özgürlüğün, barışın Türkiyesi'ni ellerimizle biçimlendireceğimiz günlere dek 'günah keçilerinin' yanında saf tutacağımı da...

'DEVLETİN DUVARLARI'*

SİBEL ÖZBUDUN

"Yanmak da olsa artık aşk ile yaşıyorum."[1]

Önce bir dergi düştü posta kutumuza, mahpus duvarlarını aşıp. Adı 'Eylül'... El yazısıyla yazılıp elde dikilerek ciltlenmiş. Kapağındaki çizimler de 'içeride' unuttuğumuz, 'yaşamakta direnenlerin' kalemlerinden çıkmış. Derginin logosu, demir parmaklıkların dışına uzanmış bir zafer işareti... Fotokopiyle çoğaltılıyor.[2] İçinde şiirler, öyküler, röportajlar, mektuplar... Üçer kişilik hücrelerinde kesif bir yalnızlığa, unutulmuşluğa mahkûm kılınmış 10 yıllıkların, 20 yıllıkların, müebbetlerin yaşama tutunan, 'biz de varız!' diye haykıran sesleri...

Ardından bir şiir kitabı... Diyarbakır mahpusu'ndan, 93'ten beri 'müebbet'lik Enver Özkartal'ın *Kırk Artı Bir*'i. *"Issızlığıma ver, bir de yalnızlığıma/ Düşlerimi yolladığında alıp kokla/ Söyleme de kimselere/ Olur da bir gün gelirsem,/ Çıkarız dağlarıma/ Koşarız, avaz avaz avazlanırız/ Sesimiz yankılanır/ Kaya kuşları harabe köylerden seslenir bize/ Darmadağınık olmuş bir coğrafyanın nasıl kendini/ Yenilediğini görüp seviniriz.*

Yenilenmeyen tek şey çocukların oyun alanlarında/ asılı kalmış kahkahaları ve sümüklü hâlleridir/ Geliyorum dedim ya yalnızlığa ver/ Düşlerimi yolluyorum/ bir de yalnızlığımı/ Başka şey kalmadığını, her yerin harap olduğunu/ Kimselere söyleme sakın..."[3]

Ve mektuplar... Hepsinde 'T.C. ... Nolu F Tipi Cezaevi Mektup Okuma Komisyonu/ GÖRÜLDÜ' damgası... Komisyon üyeleri belli ki işlerini ciddiyetle yapıyor, aldıkları ek ödeneği hak ediyorlar. Bazılarının kimi satırları karalanmış. Kapkara... (Işığa tutulduğunda, bazılarını seçmek mümkün oluyor. Sansüre takılanlar, genellikle 'işkence', 'Kürt', 'direniş', 'gerilla' gibi 'lanetli' sözcükler...)

Evet, mektuplar... Hemen hepsinde bir şiir, birkaç dize, bazılarında özenle çizilmiş karakalem resimler... Bazılarındansa, 'komisyon' sansürünü her nasılsa atlatmış 'firarî' bir sonbahar yaprağı, bir kurutulmuş çiçek düşüyor. Ya da boncuklarla işlenmiş bir kolye, bir bilezik, bir çakmak kılıfı...

Yüzleşmemiz gerek, onları unuttuk... O uğursuz 'Hayata Dönüş'ten sonra, onlarca canın etlerinden yükselen duman kokuları arasında bilincimizin, vicda-

---

* Eylül Dergisi, No:9, Mart 2008... www.mavidefter.org... www.mehmetozer.net...

[1] Cahit Sıtkı Tarancı.

[2] *Eylül Dergi*'si Aralık 2007'de dışarıda yayına başladı.

[3] Enver Özkartal, "Dağların Işığısın", *Kırk Artı Bir*, Diyarbakır, 2007.

nımızın derinliklerine gömdük hepsini. Öfkelerimiz, tepkilerimiz, insanlığımız dumura uğradı. O gün bugündür topumuz bozgundayız.

Sonra Behiç Aşçı çıktı, ipince gövdesini ölüme yatırarak tepeden tırnağa bir çığlık oldu. Bir gün, beş gün, on gün, yirmi gün. Açlığının ellinci gününde miydi, altmışıncısında mı, birilerinin aklına ses vermek geldi. Yazıldı, çizildi, eskisine oranla çok daha zayıf da olsa, protestolar yükseldi. Ve Adalet Bakanlığı, bir elma şekeri uzattı önümüze. F Tipi sıkıyönetim gevşetilecek, tutuklu ve mahkûmlar haftada şu kadar saat birbirleriyle görüşebilecek, dışarıyla telefon görüşmeleri yapabilecek... vb. vb. idi.

Derin bir *oh* çektik. Vicdanlarımız arınmıştı, günlük gailelerimize dönebilirdik.

Ama mektuplar, kazın ayağının çok farklı olduğunu haykırıyor... Cezaevlerinin nasıl birer derebeylik gibi yönetildiğini... Tutsakların nasıl sağlıklı zihinlerden çıkması olanaksız keyfî baskıların, eziyetlerin hedefi hâline getirildiğini... Suyun bile bir 'ıslah' aracına dönüştürüldüğünü... 'Tecrit'tekilerin her vesilede mektup-görüş yasaklarıyla daha da koyu bir yalıtılmışlığa mahkûm kılındığını... Şovenizmin zirve yaptığı son birkaç ayda, 'içeridekilere' nasıl 'rehin' muamelesi yapıldığını...

Sözü biraz 'onlara' bırakalım mı? Noktasına, virgülüne dokunmadan... Ve malum 'nedenler'le, ben de mektuplarıyla saklı olan isimlerini zikretmeden...

"Benim böbreklerimden rahatsızlığım var, yememe, içmeme dikkat etmem gerekiyor. Ama burada sular öylesine berbat ki, musluğu açtığımda kokusu (suyun kokusu) insanı tiksindiriyor. Adeta göllerin dibinde kalan çürümüş su kokusu ve tadı var. Mecburi içme suyu satın alıyoruz ama idare aynı suyla yemekleri yapıyor. Anlayacağınız, her yönüyle sağlıksız bir durum mevcut. Birkaç gündür böbrek rahatsızlığıma mide rahatsızlığı da eklendi. Kimseye de söylemiyorum (zaten sistem bizi çürütmek için bunu bilinçli yapıyor). Arkadaşların üzülmesini istemiyorum..."

* * *

"Yıllardır düzenli suyu akmayan Tekirdağ F tipinde; çamurlu kuyu suyu içmediğimiz için kantinden parasını ödeyerek aldığımız 5 litrelik içme sularının petlerini, aynı zamanda hücre ve günlük temizlik için su stokları olarak kullanıyorduk 7 yıldır. Bu süre zarfında bu pet şişelerimiz hiçbir sorun yaratmamışken bugün 'idari tedbir' denilerek önce hücrelerimize genel arama bahanesiyle girilerek saldırı eşliğinde bu petler toplanmıştır. İtirazlarımız (karalanmış) (karalanmış) ve (karalanmış) olarak bize iade edilmiştir. Devamında kantinden parasını ödeyerek içme suları tarafımıza verilmeyerek çamurlu kuyu suyunu içmemiz dayatılmıştır. Suyu dahi yaptırıma dönüştüren tretman politikasının bir sonucu olarak ortaya çıkan bir zihniyetle hapishaneler yönetilmektedir. (...) Yine 7 yıldır sorun olmayan sanatsal, siyasal çalışmalarımızda kullandığımız gazete-dergi arşivleri de idare tarafından zorla alınmaktadır. İtirazlarımız ise (karalanmış) ve soruşturmalar ile yanıtlanmaktadır.

(...) Çarpık güvenlik anlayışı, kapalı bir sistemde hiçbir güvenlik sorunu yaratmamasına karşın bize onursuz bir şekilde ayakkabı araması dayatmaktadır. Ve 7 yıldır idare zorla kendisi ayakkabılarımızı aramaktadır. Şimdi ise, 'kendiniz çıkarın' denilerek telefon, sohbet, ziyaret ve revir hakkımızı gasp etmektedir.

(...) Tecrit koşullarında tepkimizi '(karalanmış)' şeklinde bir slogan ile ancak ifade edebiliyoruz. Bu tavra dahi tahammülsüz olan hapishane idaresi saldırganlığını yasalarıyla (Ceza ve İnfaz Kanunu, CİK) koruma altına alarak bizlere soruşturmalar açarak hareket etmektedir. Son 1 yıldır bu tür (karalanmış) protesto ettiğimiz için onlarca siyasi tutsak kapalı görüş cezaları ile cezalandırılmıştır. Tam 1 yıldır ailelerimizi bu yüzden göremiyoruz, görüştürülmüyoruz. Şimdi de aynı nedenle yeni yeni görüş cezaları verilerek yıllarca görüş yapmamızın önü kesilmeye çalışılmaktadır. Bunun yanında saldırıya uğrayan arkadaşlarımıza istisnasız bir şekilde hücre cezaları verilmektedir".

* * *

"Mektubunuz gecikmeli olarak elime geçti, bunun nedeni malum nedenlerden kaynaklı mektup yasağıdır..."

* * *

"...Birçoğumuz 2008 yılının da büyük bölümünde şimdiden açık görüşlere çıkamayacak şekilde disiplin cezaları birikmiştir. Ben de 2008 Mart'ına kadar şimdiden açık görüşe çıkamıyorum. Açık olanlar disiplin cezası şartına-tretmana tabi tutulduğundan çıkmıyoruz. Disiplin cezası olan çıkarılmıyor. Genelgede tanınan 10 saatlik -disiplin cezasına tabi tutulmadan- haftada bir bir araya getirilme de uygulanmadığından çıkmıyoruz".

* * *

"...İşte tam da oluşan bu süreçten kaynaklı, bizlerin de buralarda başta ziyaret hakkı(!), sohbet hakkımız ve haftalık 10 dakika olan telefon hakkımız elimizden alındı!! Açıkça gasp edildi! Bu durumla beraber bizler ile beraber ailelerimiz de, daha da tecrit edilmiş oldu. Kaldı ki, aralarında benim de olduğum birçok arkadaşımızın zaten görüş 'men'leri yeni bitmişti. Yeni görüş cezalarıyla aylardır zaten hakkımız elimizden alınmadursun, şimdi de alınmış oldu. Gerekçe ise, kurum içinde hücreye her giriş çıkışlarda bizlere dayatılan ayakkabı çıkartılmasıdır. Bizler bunu yıllardır kabul etmedik -edilemez de. Kurum içinde dahi defalarca aranıyoruz. Aramaya engel olmadığımız hâlde kendimiz de çıkartmıyoruz. İşte bu, yıllardır olan tavrımız gerekçe gösterilerek; şu an itibari ile hiçbir yere çıkartılmıyoruz!"

"Bir grup arkadaşla beni Kırıkkale F tipi cezaevine sevk (sürgün) ettiler. (...) Burada bizi törenle karşıladılar. Durumumuz zaten basına yansımıştı, sağlık durumumuz yavaş yavaş düzeliyor..."

* * *

"Öyle anlaşılıyor ki daha önceden yazmış olduğum mektup, zindanların malıus talihi olsa gerek, faili meçhule uğramış... Bu ellerde bu tür şeylerle çok karşılaşıyo-

ruz. En ufak bir şeyde kaybolup gidebiliyor... Bizlerin durumu idare eder. Boyuna disiplin ezalarıyla haşır-neşir vaziyetteyiz...”

* * *

“Bilindiği gibi 22 Ocak 07 tarihinde 45/1 no.lu Adalet Bakanlığınca yayınlanan bir genelge neticesinde, başka bir sürecin başlayacağını uman birçok çevre olmuş, hatta zafer denilmiştir. (...) Sonuç olarak şu anki genel durum 45/1 no.lu genelgenin, adı geçen tretmanı kaldırmak bir yana, katmerleştirdiğini bildirmek zorundayım. Buna en iyi örneğin de şu an başta ziyaret-mektup ve hücre ‘ceza’ları olmak üzere, sohbet hakkımızın da keyfi gerekçelerle önüne geçildiğidir...”

* * *

“Nisan-Mayıs aylarında insanlık onuruna yakışmayan, tecridi daha da koyulaştıran bir dizi uygulamaları kabul etmediğimiz, karşı geldiğimiz, slogan attığımız, kapıları dövdüğümüz, pencerelere yapıştırılan resimleri yırttığımız gibi gerekçelerle bizlere bir yıla yakın cezalar verdi idare... Aslında günlük onlarca keyfi uygulama ile karşı karşıya kalıyoruz burada. Her uygulama ve hak gaspları ile var olanın da gerisine, en dibe çekilmeye çalışılan uygulamalarla. (...) 5 aydır mektup yasağımız vardı. 10 Ekim 2007 tarihinde göndermiş olduğunuz mektubu da mektup yasağına verilen 2-3 günlük arada alabildim. 08 Kasım tarihinde ise yeni bir mektup yasağı daha devreye girecek”.

* * *

“Hapishane idaresi tarafından verilen panoya Yılmaz Güney’in, Che’nin, diğer sevdiğimiz insanların resimlerini takmıştık, ‘devletin panosunu-duvarını kendi terörist amaçlarınız için kullanamazsınız’ deyip resimlerimize ve yazılarımıza saldırıp, söküp yırttılar ve buna haklarının olmadığını, yaşam alanlarımız bizlere aittir dediğimizde de bizlere saldırdılar. Hücre arkadaşım da ‘madem biz kullanamayacağız, alın panonuzu götürün’ deyip önlerine koydu... Neler, neler, hapishane gündemlerimiz dışarıdan daha çabuk, daha çok gündemle değişiyor. Birbirimize duvarlar arkasından ‘merhaba, günaydın, iyi akşamlar’ dediğimiz pencereler kapandı, pencere camından birbirimizi görmeyelim diye posterlerle kapatılmış vs. vs.”

* * *

“...Bulunduğumuz alanın Balkanlara yakın olması nedeniyle, havalar burada biraz daha sert geçiyor. Bazen kaloriferler yanmıyor...”

* * *

“Buralarla ilgili yöneltebileceğiniz her soruya açık olduğumu bildirerek, bir süre önce gerçekleşen bir intihar olayını özetlemek istiyorum sizlere.

İsmini ‘Pırtık’ koyduğu hayali bir köpeği hücresinde beslediğini sanan, çok yoğun psikolojik sorunları olduğu hapishane idaresi ve personeli tarafından da iyi bilinen Mehmet Güçlü adlı bir adli mahkûmun 17 Ekim günü B1 Blok tek 25 no.lu hücresinde intihar ettiğini duyduk geçenlerde. Duyup da durmak olur mu? Hastaneye ya-

tıp tedavisine uğraşmak yerine anti depresiflerle hücreye tıkılıp, tahliyesine çok kısa bir süre kala kendi canına kıymasına -ihmalleriyle- sebep olanlar hakkında suç duyurusunda bulunuyoruz bugün...»

* * *

«Burada 17 Ekim 2007'de Çarşamba günü adli hükümlü Mehmet Güçlü adında biri kaldığı B1 tek 25'te kendisini asarak yaşamına son verdi. Cezasına da az bir süre kalmıştı. Bu canı tecrit ve tecridi uygulayanlar aldı. Böyle onlarca insan intihar etti, kimi yaşamını yitirdi, kimi de kurtarıldı. Bu seferkisi kurtarılamadı. Çünkü tek kalıyordu, tecrit tek bırakmıştı hücrede. Tecrit uygulamalarına yenik düştü...»

* * *

«Kuşkusuz bunlar Diyarbakırları, Mamakları, Metrisleri görmüş bir memlekette 'anlaşılır', en azından 'açıklanabilir' şeyler. Koğuş döneminden farkı şu ki, şu an mimarî de bir saldırı aracı hâline getirilmiş durumda. Elbette geçmişte direnmişiz, yine direniyoruz/ direneceğiz, bu noktada bir problem yok. (...) (F tipi), tecritin bir 'ıslah yöntemi' olarak halkımızın gözünde meşrulaşmasıyla ilgili bir sorun. Bugün, 'ıslah olmazsan sosyal temas hakkını elinden alırım' diyen bir anlayış içme suyunu bir yaptırım aracına dönüştürebiliyor; bu bir bakıma olabileceklerin de habercisi. Örneğin Tayfun Talipoğlu'nun yaptığı F tipi güzellemesinde çarpıcı bir diyalog vardı: Tayfun Talipoğlu adlî bir mahkûma soruyor; 'Koğuş sistemi mi rahat yoksa F tipi mi?' Mahkûm yanıtlıyor; 'Burası daha iyi tabii. İnsan gece istediği kadar oturabiliyor, isterse öğlene kadar yatabiliyor...' Ölümü gösterip sıtmaya razı etmek bir tarafa, sabah kalkıp iş yapmayı, gece insanların uyumasına saygı göstermeyi külfet gören bir anlayışın nasıl beslendiğini görüyor insan. (...) Tecritte mağlup olmanın bir diğer örneği de ne yazık ki intiharlar! Henüz Eylül ayında burada, Ekim ayı içerisinde de Edirne F tipinde birer adlî mahkûm intihar ederek hayatlarını kaybetti. Üstelik Edirne'deki arkadaşın cezasının bitmesine de kısa süre kaldığını oradaki yoldaşların mektuplarından öğrendik...»

* * *

Evet, AB patentli, F-tipi 'devletin duvarları'nın gerisinde olup bitenler, daha doğrusu olup da bitmeyenler, böyle... 'Devletlû'lar, yalnızlaştırılmış, tecrit edilmiş, sesleri kısılmış, çoğu sağlığını yitirmiş, benzi soluk, yaralı-bereli gençleri 'tretman'a tabi tutuyorlar. Keyiflerince... Denetimsizce... Ola ki, sadistçe bir zevk duyarak...

Belki de bu nedenledir ki, birkaç aydır mahpuslardan gelen mektuplarda adreslerinde, 'Cezaevi' diye yazmıyor onlar. 'Hapishane' diyorlar... Hapishane...

'Cezaevi'nden 'hapishane'ye geçişte bizim duyarsızlığımızın payı büyük. Mahpus mektuplarındaki gönderici adresinin 'Zindan'a dönüşmemesi için olsun, bir şeyler yapamaz mıyız?

İNSAN(LARIMIZ) HAKKINDA*

TEMEL DEMİRER

"Okunacak en büyük kitap, insandır."[1]

Okuyabilirseniz her insan bir kitaptır...

Hani şu an 'gözaltı' denen hücrelerdeki Ezilenlerin Sosyalist Platformu, Emekçi Kadınlar Derneği, Sosyalist Gençlik Derneği, Tekstil-Sen, Limter-İş, BEK-SAV, Atılım Gazetesi, Teori'de Doğrultu Dergisi, Sanat ve Hayat Dergisi, Özgür Radyo mensupları kardeşlerim, yoldaşlarım gibi...

Evet, evet; yüksek sesle haykırıyorum: Atılım Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İbrahim Çiçek, Genel Yayın Koordinatörü Sedat Şenoğlu, radyocu Füsun Erdoğan ve ismini zikredemediğim diğerleri; hepsi, ama hepsi benim kardeşlerimdir, yoldaşlarımdır...

Onlarla onur duyuyorum...

Düşünce ve davranışlarıyla okunacak en büyük kitap onlardır...

Onların hepsi, kapitalizmin 'olağan'laştırdığı vurdumduymazlığı/boş vermişliği/adam sendeciliği reddeden insan gibi insanlar olarak, yüzümüzün aklarıdırlar...

Evet, Onlar, insan gibi insandırlar; hem de, kapitalizme ve yabancılaştıran çürütücülüğüne inat!

Bilindiği üzere yabancı(laştırılan) insan, hayatı anlayamamanın hüznü/yetmezliği/trajedisi/ ve nihayet komedisidir...

Hiçbir varlık, yabancı(laştırılan) insan kadar alçalamaz... Etrafımız bunun örnekleriyle dolup taşıyorken; Onlar buna başkaldırmışlardır...

Ve Onların, mevcut 'insanlık durumu' karşısında, bana düşündürdükleri 'genel hatları'yla şunlardır...

* * *

Unutulmasın...

Karl Marx'ın, "İşçi ne kadar çok üretirse, o kadar az tüketecek nesnesi vardır; ne kadar çok değer yaratırsa, o kadar çok değerden düşer ve saygınlığının azaldığını görür, ürünü ne kadar biçimliyse, işçi o kadar biçimsizdir, nesnesi ne

---

* Atılım, No:2006 38 (125), 7 Ekim 2006.

[1] Hacı Bektaşi Veli.

kadar uygarsa, işçi o kadar barbardır, iş ne kadar us işi olmuşsa, işçi usdan o kadar yoksunlaşmış ve doğanın o kadar kölesi durumuna gelmiştir..."

Erich Fromm'un, "Yabancılaşan kişi kendisini kendi dünyasının merkezi, kendi eylemlerinin yaratıcısı olarak görmez. Eylemleri ve eylemlerinin yarattığı sonuçlar onun efendisi olmuştur... İnsanın işi ile tükettiği şeylerle, devletle, başkalarıyla ve kendisiyle olan ilişkilerinde kendini gösteren bu olgu etkilerini çoğaltarak bir salgına dönüştürür..."

Ya da Ayn Rand'ın, "Bence insanlığın uğradığı en kötü lanet, ideallere mutlak anlamda soyut ve günlük yaşamdan dışlanmış şeyler gözüyle bakma yetisiyle donatılmış olmasıdır..." diye tarif ettikleri yabancılaşma; insan(lık)ın en acınası/ kötü durumu; veya kendini, bilmez/ve yönetemez konuma mahkûm edildiği kör noktadır...

* * *

Yabancı(laştırılan) insan her şeye alışıyor; 'olağan' denilene ya da 'kötü'ye... Veya bir zamanlar 'kötü' dediği, şimdiki zamanının 'olağan'ına!

Kapitalist 'olağan'ın devreye soktuğu metamorfoz, yabancı/laştırılmış insanı Kafka'nın hamamböceğine dönüşüyor...

* * *

Başkalaştığı zaman, insan olmaktan çıkandan daha korkunç bir yaratık yoktur.

Ve hamamböceklerini çoğaltan güzergâh; rekabetin, kuralsızlığın, insanın insana kulluğunun veya 'serbest Pazar' dedikleri vahşetin dayattığı bir kaostur.

İnsanı yok eden/tüketen bu kaos; yine insanla, itiraz eden/hayır diyen/başkaldıran insanla ve sözde 'büyük'lük saplantılarına takılmamakla aşılacaktır.

* * *

'Büyük olmak' rekabetin dayattığı bir labirenttir; ve en iyisi insan olmaktır.

'Büyük' denilene, yakından bakınca 'büyük' olmadıkları ortaya çıkar.

'Büyükler', aslında, insan(lığ)ın omuzlarına yüklenip, taşımaya mahkûm edildiği yüklerdir; 'büyükler' fırlatıp atılınca, layık oldukları üzere, yerde sürünmeye başlarlar.

* * *

Hiçbir insanın, kendini ve insanları, 'büyük' ya da 'küçük' görmeye hakkı yoktur.

'Büyük'lük dayatmaları, 'sahte ilahlar'ın oyunu ve aynı zamanda da, insanların, insanlığın aşağılanmasıdır.

Ve 'büyükler' tarafından çaresizliğe mahkûm insanlar, bıçak kemiğe dayandığında, 'büyükler'i yerle yeksan ederek, her şeyi yaparlar.

Hiç kimseden korkmayan insan, herkesi korkutan 'büyük insan'lar kadar kuvvetlidir.

* * *

Ve nihayet insan yaşadığı yere benzer; o yerin suyuna, toprağına benzerken; oraları da kendine benzeterek; her şeyle dönüşüp/ dönüştürür.

Gerçek insan kendini, en çok sayıda insanın yerine koyarak; kendisinden çok, başkalarından az şey bekleyendir.

* * *

İnsan(lık) kendini kurtaramazsa, onu başka hiç kimse/ve bir şey kurtaramaz.

* * *

Ne pahasına olursa olsun, insan(lığ)a güvenimizi kaybetmemeliyiz; çünkü insan(lık) kazanıldığında yaratan/ve yok eden biricik dinamiktir.

İnsan sahip olduklarının toplamı değil, fakat henüz gerçekleştiremediklerinin ve sahip olabileceklerinin toplamıdır.

* * *

İnsanın, gücünün bilincine varması, kendi kendini yenmesi/aşmasıyla mümkündür.

Yani 'mucize' denilen, insanın ta kendisidir; sınırlarını aşan insan, 'olağanüstü'dür.

* * *

İnsan geçmişin hatalarından pişmanlık duyarak gelişmez. Geleceğin olanaklarından heyecanlanıp, o olanaklara kendini adayarak gelişir.

* * *

İnsan da yanılmadan mükemmelleşemez.

Yanılgı insan(lık)ın, hayal gücü kadar önemli ilerleticidir.

* * *

İnsan, eyleminin yarattığı şeydir.

İnsan söylediklerinden çok, söylemedikleriyle anlaşılır.

İnsan öğrenmek, düşünmek, sevmek, eylemek ve değiştirmek için vardır.

Her insanda, ondan öğrenilecek bir şey vardır.

* * *

Ve hiçbir şey insanın hayal gücü kadar özgür değildir.

Ya da bir diğer deyişle, insan(lığ)ın yapacakları hayal ettikleri ile sınırlıdır.

* * *

En zor şeylerden biri, insanın kendisini bilmesidir.

En insani davranış, utanılacak duruma düşülmesini engellemektir.

* * *

Onlar bana bunları düşündürdü...

Ayrıca da Konfüçyüs'ün, "Elde edilecek bir çıkarı olduğu hâlde adaleti düşünen, tehlike karşısında hayatını hiçe sayan, verdiği sözü unutmayan, tam bir insandır..."

Epictetos'un, "Kimseyi övmeyen, kimseyi kötülemeyen, kimseden yakınmayan, kimseyi suçlamayan olgun insandır..."

Helen Keller'in, "Yüzünü güneşe çeviren insan gölge görmez..." sözleriyle;

Sunay Akın'ın, 'Devrim' dizelerini anımsattılar: "temiz kalan tek yerdir devrim/ bütün bir yıl/ kirlenen duvarda/ ama görebilmek için/ asıldığı çividen indirilmelidir/ yaprakları biten takvim/

zorbalara direnmektir devrim/ bir çocuğun/ annesinin çantasından aldığı paraları/ altına gizlediğini/ söylememiştir dövülen hiçbir halı/

içinde yaşamaktır devrim/ dikiş kutusunun/ ve topluiğneler gibi/ bir arada olmayı gerektirir/ karşı koyabilmek için zulmüne/ makas denen patronun/

gece ışıklar arasında koşmaktır/ devrim/ ateş böceklerini/ yakalamak isteyen çocukların/ peşine takılır gün gelir/ yanıp sönen mavi ışıkları/ polis arabalarının/

kâğıt bir gemidir devrim/ bütün gemiler/ hurdaya çıksa da sonunda/ taşıdığı özgürlük şiiriyle/ batmadan yüzer nicedir/ dünya sularında/

kim bilir kaç yunus görmüş/ kaç deniz gezmiş..."

* * *

Onlar iyi ki varlar.. Ve Onlar hakkında 'son' bir şey daha:

"Halkı tüketen devletlerin kendileri de tükenir" der Eflatun; doğrudur; tükeneceklerdir/ tüketileceklerdir...

Halkı tüketenlerin tüketilmesi güzergâhında, teslim alınamayan dirençleriyle tarihi yaratan Onlara, minnetle/ hayranlıkla diyorum ki; ben de Ezilenlerin Sosyalist Platformu'ndan bir yoksul, Emekçi Kadınlar Derneği'nden bir 'kadın', Sosyalist Gençlik Derneği'nden bir öğrenci, Tekstil-Sen'li ve Limter-İş'li bir işçi, BEK-SAV'lı bir kültür emekçisi, Atılım'da, Teori'de Doğrultu'da, Sanat ve Hayat Dergisi'nde bir yazar, Özgür Radyo'da bir spikerim...

Ve de Onlardan biri olarak, herkese, Martin Luther King'in, "Gelecekte düşmanlarımızın sözlerini değil, dostlarımızın suskunluğunu hatırlayacağız..." uyarısını anımsatıyorum...

ABSTRACT & CONTENTS

"NO PRECEDES YES"! WRITINGS ON LAW(LESSNESS)

CONTENTS

PREFACE

SECTION I: (NON-)RIGHTS AND LAW(LESSNESS) IN THEORY AND PRACTICE!

1) STATE AND LAW: A LOOK ON THE ANCIENT LAW SYSTEMS - SIBEL OZBUDUN
2) WRONGS, LAW(LESSNESS), ETC... - TEMEL DEMIRER
3) THE PRACTICE OF "WRONGS" AND LAW(LESSNESS) - SIBEL OZBUDUN/ TEMEL DEMIRER
4) LAW(LESSNESS)? OPEN LETTER TO WHOM IT MAY CONCERN - TEMEL DEMIRER
5) CAN THE ARTICLE 301 BE THE BORDER TO DISCUSSIONS ON LAW(LESSNESS)? - TEMEL DEMIRER
6) WHAT IS "TURKISHNESS" REALLY? - SIBEL OZBUDUN
7) THE 1.500.001st "AHBARIQ": HRANT! - SIBEL OZBUDUN/ TEMEL DEMIRER

SECTION II: THE STORY OF "THE 8/1 ARTICLE OF THE ANTITERROR ACT OR 'BEWARE, THERE IS POLICE'!"

8) "IF WHAT I SAY IS CONSIDERED A 'GUILT', I AM READY TO CARRY IT WITH HONOR" - SIBEL OZBUDUN
9) BEWARE, THERE IS POLICE! - SİBEL OZBUDUN

SECTION III: ACCUSATION: "COVERED INSTIGATION" = FOUR TIMES 312/2 OF TURKISH PENAL CODE!

10) "NO PRECEDES YES" - TEMEL DEMIRER
11) "THE 312nd ARTICLE OF TURKISH PENAL CODE, AND THE DOMINANT WILL..." - TEMEL DEMIRER
12) THE REALITY OF CAPITALIST STATE - TEMEL DEMIRER
13) "COLLOCUTION" WITH WHOM, HOW AND AT WHAT STAKE - TEMEL DEMIRER
14) "REAL POLITICS" OR REVOLUTIONARY ATTITUDE? - TEMEL DEMIRER
15) "TURKEY'S LISTENING TO REBETIKO"! (OR AN ARTICLE WITH MANY EXCLAMATION MARKS) - TEMEL DEMIRER

SECTION IV: 169th ARTICLE OF TPC OR "TO HELP AN ARMED GANG"!

16) LIBERTIES CANNOT BE USURPED - TEMEL DEMIRER

17) "WHAT ELSE TO DO BUT BE HUMAN?" - TEMEL DEMIRER

SECTION V: OPPOSITION TO THE ACT 298!

18) IS THINKING, TALKING... ORGANIZING.. A "CRIME"? - TEMEL DEMIRER
19) CAN THE ACCUSATIONS BE TAKEN SERIOUSLY? - TEMEL DEMIRER

SECTION VI: 169th ARTICLE OF TPC OR "TO HELP THE ILLEGAL ORGANIZATION OF PKK"!

20) "IS JUSTICE JUST?" - TEMEL DEMIRER
21) "WE NEED SOCIAL CONSCIOUSSNESS AND JUSTICE"! - TEMEL DEMIRER
22) THE SUSURLUK-LABELED CALUMNIES OF THE CONFESSORS - TEMEL DEMIRER
23) THE SUSPECT IS SUSURLUK, NOT THE "OTHERS"! - TEMEL DEMIRER
24) THE GUILTY IS SUSURLUK - TEMEL DEMIRER
25) THE CONFESSORS ARE TALKING NONSENSE - TEMEL DEMIRER
26) "JUDGE SUSURLUK IF YOU CAN!" - TEMEL DEMIRER
27)CALUMNIOUS "LAW(LESSNESS)" - TEMEL DEMIRER
28) "THE RESPECTED CITIZEN CONFESSOR" - TEMEL DEMIRER

SECTION VII: THOSE MYRIADS LIKE THE FISH IN THE SEA, BIRDS IN THE SKY, ANTS ON LAND...

29) ONE OF US: AHBARIQ HRANT - SIBEL OZBUDUN/ TEMEL DEMIRER
30) APOLOGIES TO AN APOLITICAL APOCRYPH; OR AN APOSTOLICAL APOLOGIST - SIBEL OZBUDUN/ TEMEL DEMIRER
31) "THE SCAPEGOATS" - SIBEL OZBUDUN
32) "THE WALLS OF THE STATE" - SİBEL ÖZBUDUN
33) ON (OUR) PEOPLE - TEMEL DEMIRER

ABSTRACT

This book comprises the defenses pronounced by Sibel Özbudun and Temel Demirer during their trials opened on various occasions on the grounds of having violated the articles of Turkish Penal Code pertaining to the "security", and/or the "integrity" of the State, or those limiting the freedom of expression.

These defenses are not only functional in documentating the stable "raison d'etat" behind the continuously changing formulations of laws, but also in providing, with their rich and informative content, arguments and methodology for defense for the would-be suspects, given the fact that a real democratic change in the Turkish juridical system is still far from sight.

"Çaresiz kaldığım zamanlarda gider, bir taş ustası bulur, onu seyrederim. Adam belki yüz kere vurur taşa. Ama değil kırmak, küçücük bir çatlak bile oluşturamaz. Sonra birden, yüzbirincide taş ikiye ayrılıverir. İşte o zaman anlarım ki; taşı ikiye bölen o son vuruş değil, ondan öncekilerdir," diyen Jacob Riis'in sözünü anımsayarak; asla kuşku duymadık: Bu hikâyenin sonu -mutlaka- tatlıya bağlanacaktı...

Yani bizde sonrakiler bizim gibi yargılanmayacaklardı!

Onlar, bizim mağduru olduğumuz "hak(sızlık) ve hukuk(suzluk)"a maruz kalmayacaklardı...

Hatta bu konuda yazdıklarımızı, yani mahkeme savunmalarımız okuyanlar, "Bunlar da mı yaşanmıştı?" diye soracaklar şaşkın şaşkın...

Hatta mahkemelerin çoğu işsizlikten kapanacaktı...

Mahkemeler karşısında yargılanırken biz hep bu hayalleri kurduk, "kelepçemin demiri seni pulluk yapacağım" diyerek...

Gelmesi kaçınılmaz olan gelecekteki gerçeği müjdeleyen hayallerimiz, ütopyalarımız; "bizden biri olan Ahbarik Hrant"ın, "günah keçileri" ilan edilenlerin, "devletin duvarları" ardına kapatılanların, sürgüne gönderilenlerin, kurşunlananların yani hasılı suda balık, havada kuş, toprakta karınca kadar çok olan onların, insan(lar)ımızın ele avuca sığmaz çocuksu sevda ve aşklarıyla beslendi...

Bize düşense mahkemeden zindana -onlardan, öğrendiğimiz gibi- aşktan ve hayattan vazgeçmeden, bizi insan kılan şeylere ihanet etmemek oldu...

ISBN 978-975-6361-72-6